

ทยยรณจสส
เตปีฏกั
๒๕๔๙
พทฐวสเส

วินยปีฏเก
มหาวคคปาด
[ทตโย ภาค]

ทยยรณจสส เตปีฏกั

๒๕๔๙ พทฐวสเส

ทยยสงขมมหาเถรสมาคม มุททาปีต

Ra
CRE
2014
632715
V. 5

หมดอายุ 26/05/2566

ทฤษฎารฎุสสุ
เตปฎุฏกั
๒๕๔๙
พุทฐาวสสุ

ทฤษฎารฎุสสุ เตปฎุฏกั

๒๕๔๙ พุทฐาวสสุ

ทฤษฎาสงฆมหาเถรสมาคมเมน มุทฐาปีต

๕

หมดอายุ 26/05/2566

ก
๖32715

TULIB

3 1379 01483878 4

ทฤษฎารฎุจสสุ เตปฎุฎุ

๒๕๔๙ พุทฎุวสสุ

วญฎุฎุเก
มหาวคคปาลฎุ
[ทฎุฎุโย ฎุาโค]
ปาลฎุวสสุฎุคตฎุฎุเรหฎุ วสสุฎุฎุ

ฎุฎุฎุฎุฎุส ปรมญฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุ
ปฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุ สฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุ
ทฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุฎุ

ทฎุฎุฎุ 26/05/2566

๕

With the Compliments

๕ ส.ค. 2558

Ra
CRE
2014
602715
V.5

หมดอายุ 26/05/2566

หมดอายุ 26/05/2566

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ.๙)

หมดอายุ 26/05/2566

อดีตประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
(๑๑ มกราคม ๒๕๓๑ - ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๖)

ประวัติ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ.๘)

๑๑ มกราคม ๒๔๗๑ - ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๖

อายุ ๘๕ ปี พรรษา ๖๓

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ นามเดิมว่า เกี่ยว นามสกุล โชคชัย นามฉายา อุปเสโณ บิดา นายเลื่อน โชคชัย มารดา นางยี่ โชคชัย เกิดเมื่อวันศุกร์ที่ ๑๑ มกราคม ๒๔๗๑ ณ บ้านเขวง ตำบลบ่อผุด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การบรรพชาอุปสมบท

เมื่อยังเยาว์ ได้ศึกษาระดับประถมศึกษา ที่โรงเรียนวัดเขวง จนจบประถมศึกษาปีที่ ๔

เมื่ออายุได้ ๑๒ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดเขวง (วัดสว่างอารมณ์) อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีพระอธิการพัฒน์ ภาทมนฺนี วัดภูเขาทอง เป็นพระอุปัชฌาย์ แม้เจตนาจะบวชเพียงแค่ ๗ วัน แต่ด้วยอุปเพกตบุญญตา ทำให้เจ้าประคุณสมเด็จฯ ยังคงมั่นในสมณเพศต่อมา หาได้คิดลาสิกขาไม่ โยมมารดาจึงนำไปฝากไว้กับท่านพระครูอรุณกิจโกศล (หลวงพ่อพริ้ง โกสโล) วัดแจ้ง ตำบลอ่างทอง อำเภอเกาะสมุย

เจ้าประคุณสมเด็จฯ เป็นผู้ฝึกฝนในการศึกษา มีวิริยะ อุตสาหะ จนหลวงพ่อพริ้งเห็นอุปนิสัย ได้นำไปฝากไว้กับเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช (อยู่ ญาณถยมมหาเถร) โดยอยู่ในการปกครองของพระธรรมเจดีย์ (เทียบ ธมฺมธโร) ณ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๒ เมื่อมีอายุครบอุปสมบท ก็ได้อุปสมบท ณ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร โดยมีเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช (อยู่ ญาณถยมมหาเถร) ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์

ด้านพระกรรมฐาน

เจ้าประคุณสมเด็จฯ ได้เรียนพระกรรมฐานในเบื้องต้น จากหลวงพ่อพริ้ง ซึ่งเป็นพระวิปัสสนาจารย์องค์สำคัญของเกาะสมุย โดยหลวงพ่อพริ้งได้นำเจริญพระกรรมฐานบนหลุมฝังศพขณะมีอายุ ๑๒ ปี ต่อมาได้เรียนพระกรรมฐานจากสมเด็จฯ พระสังฆราช

(อยู่ ญาโณทยมหาเถร) ซึ่งมีความชำนาญในพระกรรมฐานด้านกสิณ และยังได้ให้ความสนใจวิธีการเจริญพระกรรมฐานตามแนวต่างๆ ที่ปฏิบัติในประเทศ จนมีความชำนาญทุกสาย

เจ้าประคุณสมเด็จฯ เป็นผู้ริเริ่มวางรากฐานแนวคิงานพระศาสนาเชิงรุกที่สำคัญในด้านต่างๆ ริเริ่มให้พระสงฆ์นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้กับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา อนุวัติให้สอดคล้องกับโลกสมัยใหม่

ได้บริจาคเงินสร้างโรงเรียนและตึกสงฆ์อาพาธในท้องถิ่นชนบทที่อยู่ห่างไกล ความเจริญหลายแห่ง ในนาม “อาคารผู้มีพระคุณ” เพื่อพยาบาลพระภิกษุ สามเณร ผู้อาพาธ และสาธุชนทั่วไป

ในด้านต่างประเทศ

เจ้าประคุณสมเด็จฯ เป็นผู้ริเริ่มเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ริเริ่มการสร้างวัดไทยในต่างประเทศ ริเริ่มให้มีการฝึกอบรมพระธรรมทูตไปประจำ ณ วัดไทยในต่างประเทศ ริเริ่มสานศาสนสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งรองประธานสภาสงฆ์โลก นับเป็นพระสงฆ์ไทยรูปแรก ที่ก้าวขึ้นสู่การบริหารองค์กรสงฆ์โลก เป็นคณะสงฆ์ไทยคณะแรกเยือนทำเนียบขาวอย่างเป็นทางการ ตามคำนิมนต์ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เป็นคณะสงฆ์ไทยคณะแรก เยือนนครรัฐวาติกันกรุงโรม อย่างเป็นทางการ ได้ออกเดินทางไปต่างประเทศทั่วทุกมุมโลก เพื่อหาแนวทางที่จะให้มีวัดเกิดขึ้นในประเทศนั้นๆ จนเกิดวัดไทยทั่วทุกมุมโลก ในปัจจุบัน

ลำดับสมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๐๑	เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระเมธีสุทธิวงศ์
พ.ศ. ๒๕๐๕	เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชวิสุทธิเมธี
พ.ศ. ๒๕๐๗	เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพคุณาภรณ์
พ.ศ. ๒๕๑๔	เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมคุณาภรณ์
พ.ศ. ๒๕๑๖	เป็นรองสมเด็จพระราชาคณะที่ พระพรหมคุณาภรณ์
พ.ศ. ๒๕๓๓	เป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระพุฒาจารย์
พ.ศ. ๒๕๔๗	เป็นประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ.๙) อดีตประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ประธานสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ แม่กองงานพระธรรมทูต เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก และเจ้าอาวาสวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เป็นพระมหาเถระที่อุทิศตนและเสียสละเพื่อพระพุทธศาสนา ประเทศชาติ บ้านเมืองมาโดยลำดับ เป็นที่ปรากฏชัดเจน

ดังบทคติธรรมซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ได้ประทานไว้ในหลายโอกาส ความว่า “**ความเสียสละ เป็นพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเป็นพระพุทธจริยาที่ทรงสร้างสมจนถึงวาระแห่งการตรัสรู้ จุดหมายสูงสุดของความเสียสละในพระพุทธศาสนา คือ การเสียสละเพื่อบรรลुพระนิพพาน ความเสียสละจึงก้าวสูงขึ้นไปด้วยลำดับ ความเสียสละทุกระดับล้วนมีความสำคัญ เช่น ความเสียสละเพื่อรักษาแผ่นดิน ถ้าไม่มีผู้เสียสละเพื่อแผ่นดิน ประเทศไทยคงไม่มีแล้ว ความเสียสละเพื่อสถาบัน ความเสียสละเพื่อหน้าที่การงาน เป็นต้น ความเสียสละโดยทางหนึ่ง เป็นการลดความเห็นแก่ตัว จนถึงขั้นไม่มีความเห็นแก่ตัว**”

รัฐบาลได้มอบหมายให้สำนักนายกรัฐมนตรี และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดพิมพ์พระไตรปิฎก ฉบับที่มหาเถรสมาคมชำระและจัดพิมพ์ เพื่อน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อม ถวายเป็นพระราชกุศล ถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๙ ซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ เป็นผู้ปรารภให้มีการชำระและจัดพิมพ์

ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ.๙) อดีตประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ในวันอาทิตย์ ที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ นั้น

รัฐบาลจึงจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับดังกล่าวโดยเสด็จพระราชกุศล ในพิธีพระราชทานเพลิงศพเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ เพื่อบูชาพระคุณ พร้อมอุทิศกุศล น้อมถวายในสัมปรายภพ ตราบจนบรรลุพระนิพพานเป็นที่สุด

คำนำ

มหาเถรสมาคม ได้ปรารภการจัดกิจกรรมร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ แล้วมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้มีความรู้และทรงธรรมวินัยพิจารณาตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับให้ถูกต้อง โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับ เพราะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระไตรปิฎกในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยและประชาชนชาวไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติไทย และพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกมาโดยตลอด ดังที่ปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ ๑ ด้าน ๒ “คนเมืองสุโขทัยนี้มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยบัว ท่วยนาง ลูกเจ้าขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชาย ทั้งผู้หญิง ผู้ท่วย มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษากرانกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว...”

พระบรมสัตยาธิภูฐานของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ตรัสประกาศแก่เทพยดาทั้งปวงว่า “ให้บังเกิดมาในประยูรมหาเศวตฉัตร จะให้บำรุงพระพุทธศาสนา ไฉนจึงมิช่วยให้สว่างแลเห็นข้าศึกเล่า” พอตกพระโอษฐ์ลง พระพายก็พัดควันอันเป็นหมอกมืดนั้นสว่างไป...

นำพระราชหฤทัยและพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
“พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จะให้เราเข้ารีตดังนั้นหรือ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะในราชวงศ์ของเราก็นับถือพระพุทธศาสนามาช้านานแล้ว จะให้เปลี่ยน

[๒]

ศาสนา อย่างนี้เป็นการยากอยู่ และถ้าพระเจ้าผู้สร้างฟ้าสร้างดินจะต้องการให้คนทั่วโลกได้นับถือศาสนาอันเดียวกันแล้ว พระเจ้ามิจัดการให้เป็นเช่นนั้นเสียแล้วหรือ?” “จริงอยู่ เมื่อฟอลคอนในเวลาหมอบอยู่ข้างพระบาทเจ้ากรุงสยามได้แปลคำชักชวนที่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ได้รับสั่งมากับราชทูตนั้น ฟอลคอนก็กลัวจนตัวสั่น และสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระกรุณาโปรดให้อภัยแก่ฟอลคอน แต่ก็ได้รับสั่งว่า ได้ทรงนับถือศาสนาอันได้นับถือต่อๆ กันมาถึง ๒,๒๒๕ ปีแล้ว เพราะฉะนั้น ที่จะให้พระองค์เปลี่ยนศาสนาเสียนั้น เป็นการที่พระองค์จะทำไม่ได้”

พระราชปณิธานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

“อันตัวพ่อ	ชื่อว่า	พระยาตาก
ทนทุกข์ยาก	ภูชาติ	พระศาสนา
ถวายเป็นดิน	ให้เป็น	พุทธบูชา
แด่พระศาสนา	สมณะ	พระพุทธรูป
ให้ยืนยง	คงถาวร	ห้าพันปี
สมณะพราหมณ์ชี	ปฏิบัติ	ให้พอสมควร
เจริญสมณะ	วิปัสสนา	พ่อชื่นชม
ถวายบังคม	รอยบาท	พระศาสดา
คิดถึงพ่อ	พ่ออยู่	คู่กับเจ้า
ชาติของเรา	คงอยู่	คู่พระศาสนา
พุทธศาสนา	อยู่ยง	คู่องค์กษัตริย์
พระศาสดา	ฝากไว้	ให้คู่กัน”

พระราชปณิธานของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

หมตอายุ 26/05/2566

“ตั้งใจจะอุปถัมภ์	ยกย่องพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบเขตอาณา	รักษาประชาชนและมนตรี”

พระราชศรัทธาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย “ศุภมัสดุ ๑๑๗๙ ศก... พระบาทสมเด็จพระบรมธรรมิกมหาราชารามาธิราช บรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว... ทรงพระราชศรัทธาจะยกกรือวิสาขบูชามหาโยธยพิธิ อันขาดประเพณีมานั้นให้กลับคืนเจียรฐิติกาล ปราภฏสำหรับแผ่นดินสืบไป จะให้เป็นอึดตืถประโยชน์และปรัดถประโยชน์ ทรงพระราชศรัทธาจะให้สัตว์โลก ข้าขอบขัณฑเสมาทั้งปวงจำเรณูอายุและอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากทุกข์ภัยในชั่วนี้แลชั่วหน้า...”

นำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว “ด้วยกำลังทรงพระมหากรุณาเมตตากับไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นอันมาก ทรงพระกรุณาดำรัสให้จดหมาย (คือ จด) กระแสพระราชโองการปฏิญาณยกพระนามพระรัตนตรัยสรณาคมนันอันอุดมเป็นประธานพยานอันยิ่ง ให้เห็นความจริงในพระบรมหฤทัย แล้วทรงพระราชดำรัสยอมอนุญาตให้เจ้าพระยาพระคลังว่าที่สมุหพระกลาโหม พระยาศรีพัฒน์รัตนราชโกษา พระยาราชสุภาวดีกับขุนนางผู้น้อยทั้งปวง จงมีความสโมสรรสามัคคีรสปรึษาพร้อมกัน เมื่อเห็นว่าพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดที่มีวัยวุฒิปรีชารอบรู้ราชานุวัตร จะเป็นศาสนูปถัมภกยกพระบวรพุทธศาสนา แลจะปกป้องไพร่ฟ้าอาณาประชาราษฎร์รักษาแผ่นดินให้เป็นสุขสวัสดิ์โดยยิ่ง เป็นที่ยินดีแก่มหาชนทั้งปวงได้ก็สุดแท้แต่จะเห็นดีประนีประนอมพร้อมใจกัน ยกพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์นั้นขึ้นเสวยมโหสิวรยาริปัตย์ราชสีบสันตติวงศ์ดำรงราชประเพณีต่อไปเถิด อย่าได้กริ่งเกรงพระราชอัธยาศัยเลย เอาแต่ให้ได้เป็นสุขทั่วหน้าอย่าให้เกิดการรบราฆ่าฟันกันให้ได้ความทุกข์ร้อนแก่ราษฎร...”

พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงประกาศพระราชทานส่วนพระราชกุศลในการที่ทรงบริจาคเพชรใหญ่ประดับพระอุณาโลมพระพุทธรูปมหาณัรัตนปฏิมากร “การพระราชบริจาคอันนี้ทรงพระราชดำริ เห็นว่าไม่ขัดขวางเป็นเหตุให้ท่านผู้ใดชุ่นเคืองขัดใจเลย พระนครนี้เป็น

เสื่อมทรามระส่ำระสายมาช้านาน... มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระปิยมหาราช พระบรมชนกนาถของเราจึงได้เริ่มทรงจัดการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในมณฑลนี้ มาโดยทรงพระราชดำริจะให้พุทธจักรและอาณาจักรเจริญรุ่งเรืองสมกับสมัย เป็นต้นว่า ในการสั่งสอนประชาชนทั้งหลายให้รัฐบาลเอาเป็นธุระสั่งสอนส่วน คดีโลก ให้พระสงฆ์รับภาระการสั่งสอนส่วนศีลธรรมเป็นอุปการะแก่กัน ดังนี้ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชของเราก็ได้โปรดให้จัดการสืบมาโดยทางนั้น”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลปัจจุบัน ได้ตรัสพระปฐมบรมราชโองการซึ่งเป็นพระราชปณิธานแก่ปวงชนชาวไทยใน พระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง ว่า “เราจะครองแผ่นดิน โดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ได้มีพระราชดำรัสตรัส ลาผนวชต่อพระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เมื่อ วันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ว่า “โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติของเรา ทั้งตามความศรัทธาเชื่อมั่นของข้าพเจ้าก็เห็นเป็นศาสนา ที่ดีศาสนาหนึ่ง เนื่องในบรรดาสัจธรรมคำสั่งสอนอันชอบด้วยเหตุผล จึง เคยคิดอยู่ว่า ถ้าโอกาสอำนวย ข้าพเจ้าควรจักได้บวชสักเวลาหนึ่งตาม ราชประเพณี ซึ่งจักเป็นทางสนองพระคุณบูรพการีตามคตินิยมด้วย...” และได้มีพระราชดำรัสในโอกาสพระสันตะปาปา จอห์น พอล ที่ ๒ เข้าเฝ้า ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗ ว่า “คนไทยเป็นศาสนิกที่ดีด้วยกัน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา อันเป็น ศาสนาประจำชาติ”

การดำเนินงานตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกให้คงความ บริสุทธิ์แห่งพระบาลีพุทธพจน์ซึ่งเป็นหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องอาศัยความสุขุมคัมภีรภาพด้านความรู้ความชำนาญในภาษาบาลี ของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลาย จึงนับว่าเป็นงานที่มี

[๖]

ความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นกุศลกิจอันยิ่งใหญ่ที่กระทำได้ยาก ดังนั้น การที่พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายมีอิทธิบาทธรรมร่วมกันตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงควรแก่การอนุโมทนาสาธุการของบรรดาพุทธบริษัททั้งหลาย เพราะทราบใดที่พระไตรปิฎกยังคงความบริสุทธิ์อยู่ ย่อมเป็นที่มั่นใจได้ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธก็ดำรงอยู่ ก่อให้เกิดสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติตราบนั่น

ในนามของมหาเถรสมาคม ขอแสดงความชื่นชมยินดีต่อคณะกรรมการคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ นับเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรคุณ) วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เนื่องในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ดังกล่าว

ขออานุภาพแห่งมหากุศลอันยิ่งใหญ่ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยซึ่งถือว่าเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนี้ ได้โปรดอภิบาลคุ้มครองรักษาสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรคุณ) วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ให้ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยืนนาน สถิตมั่นเป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของเหล่าพสกนิกรชาวไทยสืบไปตลอดจิรัฏฐิติกาล เทอญ

สมเด็จพระพุทธมหาราช.

7

(สมเด็จพระพุฒาจารย์)

หมดอายุ 26/05/2566

ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คำปรารภ

ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เดิมทีนั้น เรียกว่า พระธรรมวินัย พระธรรม ได้แก่คำสั่งสอนที่แสดงหลักความจริงที่ควรรู้ และแนะนำหลักความดีที่ควรประพฤติ พระวินัย ได้แก่ข้อบัญญัติที่ทรงวางไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสมอกัน กาลต่อมา เมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ทรงบัญญัติไว้ในกาลโอกาสต่าง ๆ มีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนพระพุทธองค์ โดยมีหลักฐานปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร (ที.ม. ๑๐/๒๑๖) ว่า ขณะที่ทรงพระประชวรจวนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์หาได้ทรงตั้งพระสาวกรูปใดรูปหนึ่งไว้ในตำแหน่งพระบรมศาสดาไม่ หากแต่ตรัสกะท่านพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากว่า

โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต,
โส โว มมจฺจุเยน สตฺถา.

แปลความว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันใดที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอ โดยกาลล่วงไปแห่งเรา”

จากพระพุทธพจน์นี้เป็นหลักฐานยืนยันถึงความสำคัญของพระธรรมวินัย ซึ่งได้รับการสังคายนารวบรวมประมวลเป็นบทสวดสำหรับสวดทานความถูกต้องมิให้คลาดเคลื่อนไปจากที่พระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนจริงด้วยสังฆานุมัติพร้อมกันครั้งแรกโดยพระอรหันตเถระ ๕๐๐ รูป ภายหลังพุทธปรินิพพานได้ ๓ เดือน การสังคายนาพระธรรมวินัยในครั้งแรกนั้นได้ยกเอาพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงโปรดเวไนยสัตว์ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา ขึ้นสู่การพิจารณา สวดทานรับรองความบริสุทธิ์ถูกต้องในท่ามกลางสงฆ์ แล้วประมวลจัด

เป็นหมวด ไว ๓ หมวดใหญ่ เรียกว่า พระไตรปิฎก อันประกอบด้วย พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก

พระวินัยปิฎก หมวดพระวินัย ว่าด้วยพระพุทธรูปบัญญัติที่ทรงวางหลักความประพฤติและมารยาทอันเป็นแบบอย่างเยี่ยงอารยชนของผู้เข้ามาบวช ประพฤติพรหมจรรย์ชั้นสูงในพระพุทธศาสนา เป็นประมวลพระพุทธานุญาต รักษาสงฆ์เกี่ยวกับศีลหรือสิกขาบทตลอดจนพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมของพระสงฆ์ อันเป็นกฎระเบียบที่พระภิกษุและพระภิกษุณีต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด นอกจากนี้ยังได้ประมวลเหตุการณ์พุทธประวัติที่สำคัญ ๆ นับตั้งแต่แรกตรัสรู้เสวยวิมุตติสุขเป็นต้นไปพร้อมทั้งประวัติการทำสังคายนาไว้ด้วย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ มหาวิภังค์ ภิกขุณีวิภังค์ มหาวรรค จุลวรรค และปริวาร โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๘ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๘๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ ถึงเล่มที่ ๘

พระสุตตันตปิฎก หมวดพระสูตร ว่าด้วยประมวลพระธรรมเทศนา ตรัสบรรยายธรรมของพระพุทธองค์ที่ตรัสให้เหมาะแก่บุคคลและโอกาส เป็นประมวลหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงโดยบุคลาธิษฐานหรือทรงใช้สมมติโวหารตลอดจนบทคาถาประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวชั้นเดิมที่แสดงถึงประวัติของพระพุทธองค์และพระอรหันตสาวกทั้งหลาย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ เรียกว่า นิกาย ๕ คือ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย และขุททกนิกาย โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๒๕ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๘๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๙ ถึงเล่มที่ ๓๓

พระอภิธรรมปิฎก หมวดพระอภิธรรม ว่าด้วยประมวลพระพุทธานุญาตอันเกี่ยวกับหลักปรมาธรรมที่เป็นความหมายที่แท้จริงของสรรพสิ่ง เป็นประมวลคำอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ๆ โดยธรรมาธิษฐาน

คือไม่ยกบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นสมมติบัญญัติเข้ามาประกอบความ มี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมชั้นร์ แบ่งออกเป็น ๗ คัมภีร์ คือ ัมมสังคณี วิภังค์ ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก และปฏฐาน โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๑๒ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๔ ถึงเล่มที่ ๔๕

พระไตรปิฎก จัดเป็นหนึ่งในพระสัทธรรม ๓ คือปริยัติสัทธรรมที่ประมวลไว้ซึ่งนวัคส์ตฤศาสน์ทั้งหมด เป็นปัทฏฐานให้เกิดปฏิบัติสัทธรรม คือศีล สมาธิ ปัญญา และนำไปสู่การบรรลุปฏิเวธสัทธรรม คือมรรค ผล นิพพานในที่สุด ดังนั้น จึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในทางพระพุทธศาสนา ดังพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในคราวจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ความว่า

“พระไตรปิฎกเป็นพระคัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระอรหันตสาวกได้รับการธุระสั่งสอนสืบต่อกันมา เป็นพระคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เท่ากับเป็นสัญลักษณ์ของพระบรมศาสดา พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจพระพุทธศาสนามีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้น คัมภีร์พระไตรปิฎกนี้พระเถรานุเถระแต่ปางก่อนจึงได้ช่วยกันรักษาสืบต่อกันมา ในการสร้างวัดวาอารามสมัยก่อนนั้น จะต้องสร้างหอไตรประจำวัด ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกอันประกอบด้วยคัมภีร์ใบลาน พระภิกษุสามเณรผู้บวชในพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนทายาท ก็จำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกในคัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งอรรถกถาฎีกา โยชนา สัททาวีเสส อันเป็นคัมภีร์ประกอบเพื่อให้เข้าใจเนื้อความพระไตรปิฎกนั้น พระมหากษัตริย์ทรงนับถือพระพุทธศาสนาในปางก่อน

จึงได้ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นๆ ให้แตกฉาน เพื่อนำเอาความรู้มาสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชน สำหรับในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะมาตลอดสาย และได้ทรงให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมคือพระไตรปิฎกนี้ สืบต่อกันมา ทรงถือเป็นพระราชกิจสำคัญ มีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้แสดงความรู้ที่ได้ศึกษาพระไตรปิฎกนั้นๆ และทรงปูนบำเหน็จความสามารถแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบไล่ได้พระปริยัติธรรม ซึ่งทุกวันนี้ได้ขยายวงกว้างออกมาเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลีสนาทมูลวาท ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ให้พระภิกษุสามเณรผู้ทรงความรู้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ถือเป็นการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอันยิ่งใหญ่...”

พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้รับการนำสืบๆ กันมา ด้วยภาษามคธ หรือภาษาบาลี อันหมายถึงภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ โดยวิธีมุขปาฐะหรือมุขบาฐ คือวิธีทรงจำนำสืบต่อ ๆ กันด้วยการสาธยายท่องจำกัน สั่งสอนกันจากปากสู่ปาก หรือวิธีบอกเล่ากล่าวสอนจากอาจารย์สู่ศิษย์โดยโวหารต่างๆ เป็นเวลาถึง ๔ พุทธศตวรรษ จึงได้รับการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในใบลานในคราวสังคายนาครั้งที่ ๕ ในประเทศศรีลังกา เมื่อพุทธศักราช ๔๓๓ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ ถ้าในสมัยใดมีความผันเพื่อเลอะเลือนจำกันมาผิด มีข้อบกพร่องผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีคำสอนของลัทธิอื่นเข้ามาปะปนในพระไตรปิฎก อันเป็นเหตุให้พระสงฆ์ประพฤติดิฉินหลักพระธรรมวินัย บรรดาพระอรหันต์หรือพระมหาเถระในยุคสมัยนั้นๆ ก็จะต้องถือเอาเป็นการธุระดำเนินการประชุมพระสงฆ์ทำสังคายนาเพื่อสอบทานสวดรับรองความถูกต้องพร้อมกันเป็นครั้ง ๆ โดยประวัติการทำสังคายนานั้น สามครั้งแรกทำในประเทศอินเดีย ครั้งที่ ๔ และครั้งที่ ๕

ทำในประเทศศรีลังกา ซึ่งในการทำสังคายนาครั้งที่ ๕ นี้เอง พระเถระ
 สังคิตกาจารย์ทั้งหลายได้คำนึงถึงว่า “ในอนาคต กุลบุตรคงมีศรัทธาอ่อนลง
 และปัญญาที่จะทรงจำพระธรรมวินัยสืบอายุพระพุทธศาสนาคงน้อยลงด้วย
 ควรที่คณะสงฆ์จะสังคายนาพระธรรมวินัยแล้วลงบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์
 อักษร” เพราะประจักษ์ที่พวกทมิฬไม่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งปกครอง
 ประเทศศรีลังกาแล้วทำให้เกิดภัยพิบัติอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา
 เป็นเหตุให้พระภิกษุสาวกทั้งหลายต่างพากันปลีกตนไปอยู่ตามป่าเขาอย่าง
 ลำเค็ญ มีความผิดเคืองด้วยภิกษาหาร ต้องอดทนอยู่อย่างลำบากถึง ๑๒ ปี
 แต่ท่านเหล่านั้นหาคำนึงถึงความลำบากทางกายของตนไม่ ต่างช่วยกัน
 ทรงจำพระไตรปิฎกท่านละหนึ่งนิกายบ้าง สองนิกายบ้าง ถึงแม้ไม่มีอะไร
 จะฉับเป็นภัตตาหาร ก็ฉันใบไม้แทน เพื่อให้ร่างกายมีกำลังทรงอยู่เพียงเพื่อ
 สารยายท่องบ่นทบทวนพระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้พระไตรปิฎก
 ที่ทรงจำไว้นั้นสูญไปพร้อมกับชีวิตของท่าน เพราะฉะนั้นพระภิกษุสาวกที่
 ทรงจำพระไตรปิฎกได้มีจำนวนน้อยเต็มที บางท่านเกิดเตโชธาตุในท้องกำเริบก็
 ต้องนอนเอาทรายกลบท้อง เพื่อให้ดูดความร้อนจากร่างกายแล้วสารยาย
 ทบทวนพระไตรปิฎกนั้นมิให้เสื่อมสูญหายไป เมื่อได้ประจักษ์ชัดถึงการ
 ทรงจำพระไตรปิฎกด้วยวิธีมุขปาฐะว่าไม่อาจจะรักษาพระไตรปิฎกไว้ได้ต่อไป
 จึงได้มีมติจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยภาษามคธ
 พร้อมทั้งจารึกอรรถกถา (คัมภีร์อธิบายความแห่งพระไตรปิฎก) ด้วยภาษา
 สิงหล แล้วนำสืบเผยแพร่ไปยังประเทศต่างๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา และ
 ต่อมาเมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์เจริญขึ้น ได้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกเป็น
 รูปเล่มหนังสือ โดยใช้อักษรของประเทศนั้น ๆ จึงปรากฏเป็นพระไตรปิฎก
 ฉบับอักษรสิงหล ฉบับอักษรเทวนาครี ฉบับอักษรพม่า ฉบับอักษรขอม
 ฉบับอักษรไทย ฉบับอักษรโรมัน ฉบับอักษรมอญ เป็นต้น และเมื่อจะจัด

พิมพ์หรือจัดสร้างซ้ำแต่ละครั้งเนื่องในโอกาสสำคัญๆ ก็จะมีการสังคายนา ตรวจชำระสอบทานเพื่อคงความบริสุทธิ์บริบูรณ์โดยการนำคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับอักษรต่าง ๆ มาเทียบเคียงกัน ตรวจสอบให้ลงกันสมกันเป็นสำคัญ โดยมีการจัดทำเครื่องหมายวรรคตอน จัดทำเชิงอรรถแสดงปาฐะที่ต่างกัน พร้อมทั้งจัดทำดัชนีคือปทานุกรม นามานุกรม คาถานุกรม และธัมมประเภท แสดงลำดับหมวดธรรม เพื่อสะดวกในการสืบค้นดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ได้นำพระไตรปิฎกจากประเทศศรีลังกามาสืบทอด ศึกษาเล่าเรียนกันโดยลำดับ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการสังคายนาตรวจชำระ สอบทานพระไตรปิฎกในประเทศไทย มีประวัติการดำเนินงานในแต่ละยุค สมัยที่พระบรมพุทธเจ้าองค์ที่ ๒๘ แห่งพุทธศาสนาพุทธมามกะ ทรงโปรดฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังปรากฏตามหลักฐาน ที่บันทึกไว้ ดังนี้

ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้มีการสังคายนา พระไตรปิฎกจารึกลงในใบลานด้วยอักษรธรรมล้านนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พุทธศักราช ๒๐๒๐ ต่อมา ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภายหลังจากที่ทรงกู้เอกราชจัดการบ้านเมืองไทยเสร็จแล้ว ทรงใฝ่พระทัยในการพระพุทธานุศาสนนาเป็นอย่างยิ่ง ทรงปรารถนาว่าพระไตรปิฎก กระจายกระจายเสียหายไปมาก จึงทรงโปรดฯ ให้อัญเชิญพระไตรปิฎกจาก เมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีความสมบูรณ์มารวบรวมไว้ที่กรุงธนบุรี เมื่อ พุทธศักราช ๒๓๑๓

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๑ พระบาท สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงโปรดฯ ให้รวบรวม คัมภีร์พระไตรปิฎกในส่วนที่กระจายกระจายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วทรงอาราธนา พระเถรานุเถระและเชษฐราชบัณฑิตผู้ทรงความรู้ ให้ทำการสังคายนาตรวจ

ชำระพระไตรปิฎก แล้วทรงโปรดฯ ให้ช่างคัดลอกจำลองพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาจารึกด้วยอักษรขอมลงในใบลาน จำนวน ๓,๗๘๖ ผูก พร้อมทั้งปิดทองหีบ ปกหน้า ปกหลัง และกรอบ เรียกว่า พระไตรปิฎก ฉบับทอง ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ทรงโปรดฯ ให้มีการซ่อมส่วนคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ชำรุดให้สมบูรณ์ และทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า ฉบับรดน้ำแดง แม้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎก ๕ ฉบับ มีฉบับรดน้ำเอก ฉบับเทพชุมนุม เป็นต้น พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้อาราธนาพระมหาเถระเข้าไปถวายพระธรรมเทศนาในพระบรมมหาราชวัง โดยให้เรียบเรียงพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เป็นสำนวนพระธรรมเทศนา และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ขาดหายไปให้ครบสมบูรณ์ พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า ฉบับล่องชาด

พระไตรปิฎกทั้ง ๔ รัชสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ดังกล่าวมานี้ยังเป็นภาษาบาลีอักษรขอม ดังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการสังคายนาชำระพระไตรปิฎกและปริวรรตบาลีอักษรขอมเป็นบาลีอักษรไทย และทรงโปรดฯ ให้จัดพิมพ์เป็นเล่มหนังสือขึ้นเป็นครั้งแรก จำนวน ๓๙ เล่ม รวม ๑,๐๐๐ ชุด เพื่อฉลองในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชประสงค์อุทิศพระราชกุศลถวายแด่พระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระต้นฉบับที่ขาดหายไปเพิ่มอีกจากที่มีอยู่ ๓๙ เล่ม และจัดพิมพ์เป็น ๔๕ เล่ม จบบริบูรณ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพรรษาที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ

พุทธกิจ การตรวจชำระพระไตรปิฎกครั้งนี้คณะสงฆ์กระทำอย่างโอฬารยิ่ง โดยปรับปรุงแก้ไขเครื่องหมายวรรคตอน ใช้เครื่องหมายพินทุแทนยามักการ เริ่มจัดทำตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ จึงแล้วเสร็จ และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **สยามรณฺจสฺส เตปิฎกํ** : **พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ** พิมพ์จำนวน ๑,๕๐๐ ชุด ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดพิมพ์ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรไทยครบสมบูรณ์ และพระไตรปิฎกบาลีฉบับสยามรัฐนี้ได้มีการพิมพ์ซ้ำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พระไตรปิฎกที่ได้รับการตรวจชำระและจัดพิมพ์ทั้งหมด นับแต่สมัยโบราณมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ เป็นภาษาบาลีหรือภาษามคธ แม้จะได้มีการแปลเป็นภาษาไทยมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก็ยังมิได้มีการแปลอย่างเป็นทางการในนามของคณะสงฆ์ จึงต่อมา ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ คณะสงฆ์โดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ได้ประชุมกันดำเนินการแปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทยบริบูรณ์และจัดพิมพ์เป็นครั้งแรก เรียกว่า **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** โดยแปลตามความในพระไตรปิฎกภาษาบาลี แล้วพิมพ์เป็นเล่ม ๒,๕๐๐ ชุด ชุดละ ๔๐ เล่ม เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระชนมายุของพระพุทธเจ้าส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งแปลเป็นสำนวนเทศนา โดยถือเอาพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐเป็นต้นฉบับ พิมพ์ลงในใบลาน ๑,๒๕๐ กัณฑ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระอรหันตสาวกในครั้งพุทธกาลที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยมีนัยหมายเพื่อประชุมฟังพระโอวาทปาติโมกข์ในคราวจาตุรงคสันนิบาต ดิถีเพ็ญแห่งมาฆมาส อนึ่ง การแปลและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งนี้กระทำเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้ดำรงมั่นมาครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ อีกส่วนหนึ่งด้วย

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงนี้ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการตรวจชำระจัดพิมพ์สืบต่อมาเนื่องในวโรกาสสำคัญอีก ๓ วาระ รวมเป็น ๔ วาระด้วยกัน

กล่าวคือ วาระที่ ๒ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด ชุดละ ๔๕ เล่ม วาระที่ ๓ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด และวาระที่ ๔ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด เนื่องในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี

ปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระราชดำริว่า พระพุทธวจนะอันเรียกว่าพระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบใด ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความงอกงามรุ่งเรืองอยู่ตราบนั้น จึงทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ในการสังคายนาพระไตรปิฎกถวายตามที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ถวายพระพร เนื่องในมงคลดิถีที่มีพระชนมพรรษาจะบรรจบ ๕ รอบนักษัตร ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ และมีพระบรมราชโองการประกาศขออาราธนาสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ พระสงฆ์เปรียญธรรมพร้อมด้วยศาสนบัณฑิต เป็นการธุระดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองสถาพรแห่งพระบวรพุทธศาสนาสืบไป

การสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ นี้ คณะสงฆ์ได้มอบให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมการศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับสนองงานคณะสงฆ์ขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยรัฐบาลซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็น

นายกรัฐมนตรีขณะนั้นได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุน และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีพระฤกษ์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วได้ดำเนินการสังคายนาตรวจชำระในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการสังคีตการกสงฆ์ คณะกรรมการปาฬิวิโสธกะ คณะกรรมการการแห่งสังคีตการกสงฆ์ คณะกรรมการศาสนบัณฑิต ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ และคณะกรรมการดำเนินการและประสานงาน และมีสังฆานุมัติให้ใช้ตำหนักสมเด็จพระวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นสถานที่ตรวจชำระ โดยนำพระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นฉบับหลวงแล้วนั้นมาตรวจสอบให้มีความถูกต้องทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ในส่วนของฉบับภาษาบาลี ได้ใช้ พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ เป็นต้นฉบับสอบเทียบกับพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ โดยได้ตั้งข้อ ย่อหน้า ยกหัวข้อสูตรหรือมาติกาให้เห็นชัดเจน และได้อ้างหน้าคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ ฉบับฉัฐสังคีติ (อักษรพม่า) ฉบับอักษรเทวนาครี และฉบับอักษรโรมัน ในบรรทัดแรกของหน้านั้นๆ เพื่อสะดวกต่อการค้นคว้าของนักศึกษา รวมทั้งบอกเลขบรรทัดแต่ละหน้าของพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนี้ไว้ด้วย สำหรับฉบับภาษาไทย ได้นำ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง มาเป็นต้นฉบับในการตรวจสอบพิจารณาสำนวนแปล

การดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกตามที่กล่าวมานี้ได้แล้วเสร็จทันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า พุทธธรรมสาร สกัทธิเตปิฎก ๒๕๓๐ พุทธธรรมสาร : พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ โดยจัดพิมพ์ฉบับภาษาบาลีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุด และจัดพิมพ์ฉบับภาษาไทย จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด

ต่อมา พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ทั้งภาษาบาลีและภาษาดังกล่าวนี้ได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา

สร้างถวายวัดจนหมดลง โดยเหตุที่พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์ที่มีความสำคัญ คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงเตรียมการที่จะจัดพิมพ์ซ้ำ แต่เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีที่ทำกันมา คือก่อนจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกแต่ละครั้ง ต้องมีการประชุมสงฆ์ผู้ทรงความรู้และศาสนบัณฑิตตรวจชำระสอบทานความถูกต้องในเบื้องต้น กอปรกับได้พิจารณาเห็นว่าพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาฯ ในส่วนภาษาบาลีนั้น แม้จะดำเนินการตรวจชำระจากคณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ในครั้งนั้นมาแล้ว แต่ก็ยังมีปาฐะที่บกพร่องผิดพลาดอยู่บ้างในบางเล่ม บางสูตร บางข้อ ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลาและขั้นตอนการจัดพิมพ์เป็นสำคัญ แม้ในส่วนฉบับภาษาไทยก็ปรากฏว่าสูตรเดียวกันซึ่งมีบทพระบาลีเหมือนกัน หรือข้อความพระบาลีอย่างเดียวกันแต่ปรากฏต่างที่กัน กลับมีข้อความสำนวนแปลที่ไม่ลงกันสมกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเกิดจากคณะกรรมการแปลมีหลายชุดจึงแปลสำนวนต่างกัน แต่เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนาสำหรับศึกษาค้นคว้าอ้างอิงของพุทธบริษัท หาใช่เป็นหนังสืออ่านทั่วไปไม่ แม้จะเป็นฉบับภาษาไทยก็ควรที่จะมีเอกภาพในด้านสำนวนคำแปลที่เป็นแบบอย่างและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของบัณฑิตชน ดังนั้น เพื่อให้การจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเผยแพร่ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องผิดพลาดน้อยที่สุด คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้มีฉันทานุมัติชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ทั้ง ๔๕ เล่ม เป็นอันดับแรก โดยกำหนดแนวทาง คือ ให้สอบทานคำแปลของพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาให้ถูกต้องสมบูรณ์ มิให้ตกหล่นคลาดเคลื่อนจากบทปาฐะในพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา หากพบว่าตกหล่น ก็แปลเพิ่มให้สมบูรณ์ หากพบว่าคลาดเคลื่อน ก็แปลให้ถูกต้องตามนัยอรรถกถา และหากพบว่าสำนวนคำแปลของสูตรใด หรือข้อใดที่ปรากฏหลายที่ทั้งในเล่มเดียวกันหรือ

ต่างเล่มไม่ตรงกัน ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับฉบับภาษาบาลีแล้วปรากฏว่ามีข้อความพระบาลีอย่างเดียวกัน ก็ปรับแก้สำนวนให้ตรงกัน เป็นต้น

คณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้เพียรพยายามดำเนินการตรวจสอบต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาสำเร็จเพียงขั้นตอนการสอบทานคำแปลมิให้ตกหล่นจากต้นฉบับภาษาบาลี โดยมีได้ปรับแก้สำนวนคำแปลที่ลักลั่นกันในบางสูตรให้ลงกันสมกัน จึงต่อมา คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ได้มีมติให้ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต) วัดราชโอรสาราม รับเป็นภาระธุระดำเนินการสานต่อในขั้นตอนที่เหลือให้สำเร็จเรียบร้อย ซึ่งในเบื้องต้น พระธรรมกิตติวงศ์ ได้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ที่คณะกรรมการดังกล่าวได้สอบทานคำแปลกับฉบับภาษาบาลีไว้แล้วนั้นมาให้คณะศิษย์ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปรับแก้สำนวนและการเชื่อมโยงข้อมูลแล้วได้ศึกษาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะได้ดำเนินการปรับแก้สำนวนคำแปลในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง อันเป็นการลดขั้นตอนที่ไม่ต้องพิมพ์ข้อมูลออกมาเป็นปรู๊ฟเพื่อตรวจและสั่งแก้ ซึ่งช่วยประหยัดทั้งด้านเวลาและวัสดุประกอบการพิมพ์ พร้อมทั้งได้เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพระไตรปิฎกภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ ที่พระโบราณจารย์ได้แปลไว้ เช่น พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับอื่นๆ เพื่อจัดหามาเป็นอุปการะสอบทานเทียบเคียงประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปล และที่สำคัญ ได้นำคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่นายพร รัตนสุวรรณ ได้ประชุมศาสนบัณฑิตตรวจชำระและจัดพิมพ์อย่างครบบริบูรณ์มาเป็นอุปกรณ์ประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปลให้ถูกต้องตามพุทธานุบาย นอกจากนี้ยังได้จัดหาซีดีรอมพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำไว้มานำสืบค้นข้อความพระบาลีที่ซ้ำกันเพื่อจะได้ปรับสำนวนคำแปลให้เป็นเอกภาพกันอีกด้วย เมื่อเสร็จขั้นตอนการบันทึกข้อมูลดังกล่าวแล้ว จึงได้ดำเนินการ

ปรับแก้ข้อมูลสำนวนคำแปลพระไตรปิฎกภาษาไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปตามลำดับเล่ม จนแล้วเสร็จทั้ง ๔๕ เล่ม พร้อมทั้งจะให้พิสูจน์อักษรก่อนเสนออนุมัติจัดพิมพ์ แต่ได้พิจารณาเห็นว่า พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับสังคายนาที่พระโบราณจารย์ได้แปลและจัดทำไว้นั้น มิได้ทำเชิงอรรถคือคำอธิบายศัพท์หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจไว้ ดังนั้น เพื่อเอื้อประโยชน์ ในการอ่านพระไตรปิฎกให้เข้าใจสำหรับประชาชนทั่วไปและสามารถเป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงที่ถูกต้องอันเหมาะสมแก่ยุคสมัยปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงได้เพิ่มขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถขึ้นโดยกำหนดแนวทางในการจัดทำ คือทำคำอธิบายเฉพาะคำศัพท์วิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งแปลทับศัพท์ไว้หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจ โดยตรวจดูคำอธิบายจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาฯ ที่อธิบายหรือแยกประเภทศัพท์หรือข้อความแห่งพระบาลีนั้นๆ เป็นเบื้องต้นแล้วแปลสรุปความเป็นภาษาไทยที่กะทัดรัด พร้อมทั้งอ้างอิงคัมภีร์อรรถกถาเป็นอักษรย่อและบอกเล่มหรือหน้าไว้ในวงเล็บเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นอ้างอิงของผู้ต้องการหลักฐานอ้างอิงหรือต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นสูง ในกรณีคำแปลภาษาไทยที่ไม่นิยมใช้ซึ่งเกรงว่าคนทั่วไปอ่านแล้วไม่เข้าใจและต้องเสียเวลาเปิดดูความหมายในพจนานุกรม โดยที่คัมภีร์อรรถกถาก็ไม่ได้ให้คำอธิบายไว้ เช่น คำว่า ทิม ซึ่งหมายถึงศาลาแถวหรือห้องแถวสำหรับเป็นที่พักหรือเก็บของ ก็ได้ทำเชิงอรรถไว้โดยอ้างที่มาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรืออธิบายเพิ่มเติมตามสมควร พร้อมทั้งบอกหน้ากำกับไว้เพื่อการสืบค้น เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถพร้อมทั้งจัดหน้าบรรทัดตอนนี้ได้อาศัยความละเอียดและใช้เวลาในการจัดทำเป็นอย่างมาก

การจัดทำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ เพื่อเสนอจัดพิมพ์ดังกล่าวนี้ ได้ใช้เวลาในการดำเนินการจัดทำเป็นเวลานาน จึงแล้วเสร็จเป็นข้อมูลต้นฉบับอยู่ในคอมพิวเตอร์ ในส่วนของการจัดทำต้นฉบับ

พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ นั้นยังมิได้มีการตรวจชำระสอบทาน
 แต่อย่างใด จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ประารภ
 เหตุที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงดำรงอยู่ในฐานะองค์
 เอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ พระราชกรณียกิจของพระ
 มหากษัตริย์แต่ละพระองค์อันเกี่ยวเนื่องกับการพระพุทธานุศาสนานอกจากจะ
 ทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้สามารถบริหารงานปกครอง งานการศึกษา
 งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการ งานสาธารณสงเคราะห์ และงานการศึกษา
 สงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว พระราชกรณียกิจอันเกี่ยวเนื่องกับ
 การอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธานุศาสนาอีกส่วนหนึ่ง ก็คือทรงโปรดฯ ให้มีการ
 ตรวจชำระจัดพิมพ์พระไตรปิฎก ซึ่งพระราชกรณียกิจส่วนนี้ได้อำนวยผลให้
 พระสงฆ์และประชาชนมีหลักในการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระพุทธานุศาสนา
 อันก่อให้เกิดความดำรงมั่นคงแห่งพระพุทธานุศาสนาคู่กับชาติไทยตราบเท่า
 ทุกวันนี้ ดังนั้น ในมหามงคลโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา-
 ภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช
 บรมนาถบพิตร ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่ง
 ราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๙ นับเวลา
 ถึงปัจจุบัน เป็นปีที่ ๖๐ สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ได้
 เสด็จดำรงสยามรัฐสีมาราชอาณาจักร ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์มั่นคงอยู่
 ในทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ประสิทธิ์ประสาทความไพบุลย์รุ่งเรือง
 วัฒนาสถาพร ทรงพระมหากรุณาแก่พสกนิกรถ้วนหน้า คณะสงฆ์โดย
 มหาเถรสมาคม ลำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกร ประเทศชาติ
 และพระพุทธานุศาสนา จึงมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและ
 ฉบับภาษาไทย เพื่อเป็นการเฉลิมพระบุญญาธิการและเฉลิมพระเกียรติคุณ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อเป็นการสืบสานพระไตรปิฎกให้เป็น

หลักสำคัญของพระพุทธศาสนาในการศึกษาสัมมาปฏิบัติของพุทธบริษัท ซึ่งกิจกรรมส่วนนี้นับเป็นหนึ่งในแปดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๔ มหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ประกอบด้วยบรรพชิต ๔๐ รูป คฤหัสถ์ ๔ คน รวม ๔๔ รูป/คน โดยมี สมเด็จพระพุทธมอญจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ. ๙) วัดสระเกศ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานกรรมการ พระพรหมมุนี (จันท์ พรหมคฺคฺโต ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร พระพรหมเวที (สนิท ชวณฺโณ ป.ธ. ๙) วัดไตรมิตรวิทยาราม เป็นรองประธานกรรมการ และพระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙) วัดเทวราชกุญชร เป็นเลขานุการ ซึ่งต่อมา เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๙ คณะกรรมการ ฯ นี้ได้ประชุมพิจารณาแนวทางในการดำเนินงานจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ และได้ข้อสรุปเป็นแนวปฏิบัติว่า ในการดำเนินงานตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลีให้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับในการตรวจชำระ และให้นำพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ มาเทียบเคียงโดยให้ทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกันไว้ ส่วนการตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาไทยให้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ ที่พระธรรมกิตติวงศ์และคณะได้จัดทำไว้แล้วตามมติมหาเถรสมาคม มาตรวจสอบคำแปลและจัดทำหัวข้อให้ตรงกันกับพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ ที่คณะกรรมการตรวจชำระแล้ว ทั้งนี้ประธานคณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกองงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เป็น ๓ กอง คือ

๑. คณะทำงานกองงานพระวินัยปิฎก จำนวน ๒๕ รูป/คน มีพระธรรมคุณาภรณ์ (เอื้อน หาสมโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดสามพระยา เป็นประธาน

๒. คณะทำงานกองงานพระสุตตันตปิฎก จำนวน ๑๙ รูป มีพระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร โนนมคฺฉิณ ป.ธ. ๙, พธ.ด. กิตติมศักดิ์) วัดปากน้ำ เป็นประธาน

๓. คณะทำงานกองงานพระอภิธรรมปิฎก จำนวน ๒๑ รูป/คน มีพระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดพิชยญาติการาม เป็นประธาน

ในการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาบาลีนั้น ได้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศมาเทียบเคียงตรวจสอบทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกัน จำนวน ๗ ฉบับ ประกอบด้วยพระไตรปิฎกบาลี อักษรไทย ๓ ฉบับ คือ (๑) ทพยรรณจุสส สงคิตติเตปิฎก (๒๕๓๐ พุทธวสุเส) (๒) สยามรรณจุสส เตปิฎก (๒๕๒๕ พุทธวสุเส) (๓) มหาจุฬารเตปิฎก (อนุสรณีย์ ๒๕๐๐ พุทธวสุเส) และพระไตรปิฎกบาลีอักษรต่างประเทศ ๔ ฉบับ คือ (๑) ฉนฺนสงคิตติเตปิฎก (พระไตรปิฎกบาลีอักษรพม่า ฉบับฉนฺนสงคิตติเตปิฎก พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๔) (๒) อังคลิสเตปิฎก (พระไตรปิฎกบาลีอักษรโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์) (๓) สิทฺธิเตปิฎก (พระไตรปิฎกบาลีอักษรสิงหล) (๔) นาลันทาทเวนนาคริปาลิเตปิฎก (พระไตรปิฎกบาลีอักษรเทวนาครี ฉบับมหาวิทยาลัยยาลันทา)

คณะทำงานแต่ละกองงานได้เพียรพยายามพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นต้นมา จึงทำให้การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

บัดนี้ การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลี และภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ได้บรรลุผลเสร็จสิ้นแล้ว นับว่าสำเร็จได้โดยอาศัยพระบารมีพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริยาธิราช กอปรด้วยความวิริยะอุตสาหะอุทิศเวลาเป็นพุทธบูชาของคณะกรรมการ พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตผู้ดำเนินการพิจารณาตรวจต้นฉบับและความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และอานุภาพแห่งกุศลเจตนาในการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชโอรส พระราชธิดา พร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตในไศวรบรรพราชสมบัติ ทั้งสุขโสมนัสสวัสดิ์จงเกิดมีในที่ทุกสถาน ขอให้รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจงประสบความสำเร็จในการบริหารราชการแผ่นดิน ขออาณานิคมประชาชาษฎ์และสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าจงอยู่เย็นเป็นสุข ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร เจริญงอกงามในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดจิรัจฐิตกาล เทอญ

สทา ทิปฺปตฺตํ สทฺธมฺโม ตถาคตปฺปเวทิตํ

ทสฺสเนนฺโต สพฺพโลกสฺส อชฺชมคฺคํ วิสฺสุทฺธิยา.

ขอพระสัทธรรมที่พระตถาคตเจ้าทรงประกาศไว้ แสดง
ทางตรงเพื่อความบริสุทธิ์แก่โลกทั้งปวง จงรุ่งเรืองทุกเมื่อ เทอญ.

THE PALĪ ALPHABET IN THAI AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

อ = a -า = ā -ิ = i -ี = ī -ุ = u -ู = ū -เ = e -โ = o

CONSONANTS WITH VOWEL “A”

ก = ka	ข = kha	ค = ga	ฅ = gha	ง = ṅa
จ = ca	ฉ = cha	ช = ja	ฌ = jha	ญ = ña
ฎ = ṭa	ฉ = ṭha	ฑ = ḍa	ฒ = ḍha	ณ = ṇa
ด = ta	ถ = tha	ท = da	ธ = dha	น = na
ป = pa	ผ = pha	พ = ba	ภ = bha	ม = ma

ย = ya ร = ra ล = la ว = va ส = sa ห = ha พ = ḷa ° = ṁ

VOWELS IN COMBINATION

ก = ka กา = kā กิ = ki กี = kī กุ = ku กู = kū เก = ke โก = ko
 ข = kha ขา = khā ขิ = khi ขี = khī ขุ = khu ขู = khū เข = khe โข = kho

FIGURES

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

ทฤษฎารุจสุส เตปิกุเก สุงเกตวิญญาปนั

- อ. = อิงคสิสเตปิกุ
- จ. = จุญจสุงคิตเตปิกุ
- ท. = ทฤษฎารุจสุส สุงคิตเตปิกุ (๒๕๓๐ พุทฐวสุเส)
- เท. = นาลนุทาเทวนาคริปาลิตเตปิกุ
- โป. = โปราณเตปิกุ
- มหา. = มหาจุพาเตปิกุ (อนุสสรณีย ๒๕๐๐ พุทฐวสุเส)
- ส. = สหพเตปิกุ
- สุยา. = สุยารุจสุส เตปิกุ (๒๕๒๕ พุทฐวสุเส)

วินยปิฎก
มหาวคฺคปาติยา ทุตติยาเก
กิตฺตนปตฺตํ

มาติกา

องเก

๕. จมฺมกฺขนฺธโก

๑. โสณโกฬิวิสวตฺถุ	๑
โสณสฺส ปพฺพชฺชา	๕
๒. ทิคุณาทีอุปาหนปฏิกฺเขโป	๑๑
๓. สพฺพณีลิกาทีปฏิกฺเขโป	๑๒
๔. โอหมุกกคณฺงคณฺอุปาหนานุชานนา	๑๕
๕. อชฺฌารามะ อุปาหนปฏิกฺเขโป	๑๖
๖. กฏฺฐปาตุกาทีปฏิกฺเขโป	๑๘
๗. ยานาทีปฏิกฺเขโป	๒๓
๘. อุจฺจาสยนมหาสยณปฏิกฺเขโป	๒๕
๙. สพฺพจมฺมปฏิกฺเขโป	๒๕
๑๐. คิหิวิกิตานุญฺญาตาที	๒๘
๑๑. โสณกฺกุฏิกณฺณวตฺถุ	๒๙
๑๒. มหากจฺจานสฺส ปญฺจวรปริทสฺสนา	๓๐
ตสฺสุทฺธานํ.	๓๖

๖. เกสชฺชกฺขนฺธโก

๑. ปญฺจเกสชฺชกถา	๓๗
๒. มุลาทีเกสชฺชกถา	๔๐

มาติกา

องเก

๓. ปิณินทวจุฉวตถุ	๕๐
๔. กุพาทีอนุชานนา	๕๕
๕. อนโตะฎฐาทีปฏิกุเชปกถา	๕๖
๖. อุกคหิตปฏิกคหณา	๕๘
๗. ปฏิกคหิตาทีอนุชานนา	๖๑
๘. สตุถกมมปฏิกุเชปกถา	๖๔
๙. มนุสสมสปฏิกุเชปกถา	๖๕
๑๐. หตถิมสาทีปฏิกุเชปกถา	๖๘
๑๑. ยาคุมฐโคพกานุชานนา	๗๑
๑๒. ตรุณปปสนนมหามตตวตถุ	๗๔
๑๓. เวลฎฐกจุฉานวตถุ	๗๗
๑๔. ปาฐลิกามวตถุ	๘๑
๑๕. สุนีธวสสการวตถุ	๘๔
๑๖. โกฏฐิกาเม สจุจกถา	๘๗
๑๗. อมพปาลีวตถุ	๘๘
๑๘. ลิจฉวตถุ	๘๙
๑๙. สีหเสนาปติวตถุ	๙๑
๒๐. กปปีญญมือนุชานนา	๑๐๐
๒๑. เมณทกคหปติวตถุ	๑๐๓
๒๒. ปญจโครสาทีอนุชานนา	๑๑๐
๒๓. เกณียชฎิลวตถุ	๑๑๒
๒๔. โรชมลลวตถุ	๑๑๕
๒๕. วุฑฒปพพชิตวตถุ	๑๑๙
๒๖. จตุมहाปเทสกถา	๑๒๑
ตสสุททาน	๑๒๓

มัตติกา

องเก

๗. กฉินกฺขนุทโก

๑. กฉินานุชานนา	๑๒๕
๒. อาทายสตฺตกํ	๑๒๘
๓. สมหาทายสตฺตกํ	๑๓๐
๔. อาทายฉกฺกํ	๑๓๑
๕. สมหาทายฉกฺกํ	๑๓๒
๖. อาทายปณฺณรสกํ	๑๓๓
๗. สมหาทายปณฺณรสกาทึ	๑๓๖
๘. วิปฺปกตสมาทายปณฺณรสกํ	๑๓๖
๙. อนาสาทอพสกํ	๑๓๙
๑๐. อาสาทอพสกํ	๑๔๒
๑๑. กรณียาทอพสกํ	๑๔๕
๑๒. อปฺวิลายนนวนกํ	๑๔๗
๑๓. ผาสุวิหารปญฺจกํ	๑๕๑
๑๔. ปลิโพธาลิโพธกถา	๑๕๒
ตสฺสุทฺธานํ	๑๕๔

๘. จีวรกฺขนุทโก

๑. ชีวากวตฺถุ	๑๕๗
๒. เสฏฺฐิจริยาวตฺถุ	๑๖๒
๓. พิมฺพิสารราชวตฺถุ	๑๖๕
๔. ราชคหเสฏฺฐิจวตฺถุ	๑๖๖
๕. เสฏฺฐิจปฺตฺตวตฺถุ	๑๗๐

มตทกา

องเก

๖. ปชโชตราชวตถุ	๑๗๑
๗. สเวยยกทุสสยคกถา	๑๗๕
๘. สมตีสวเรจนกถา	๑๗๕
๙. วรยาจนกถา	๑๗๘
๑๐. กมพลาณชานนาททกถา	๑๘๐
๑๑. ปสกุลปรเยสนกถา	๑๘๑
๑๒. จีวรปฏคคาหกสมมตทกถา	๑๘๓
๑๓. ภาณทาการสมมตอาททกถา	๑๘๕
๑๔. จีวรชนกถา	๑๘๘
๑๕. จินนุกจีวรชานนา	๑๙๐
๑๖. ตทจีวรชานนา	๑๙๑
๑๗. อตเรกจีวรกถา	๑๙๓
๑๘. วสชาวตถุ	๑๙๖
๑๙. นสันทาทอนชานนา	๒๐๒
๒๐. ปจจนมวทปพนุปตจวราททกถา	๒๐๖
๒๑. สงจกจีวรปพาทกถา	๒๐๙
๒๒. อุพนทสกุยปุตตวตถุ	๒๑๑
๒๓. คลลนทวตถุกถา	๒๑๓
๒๔. มตสนตทกถา	๒๑๗
๒๕. นคคทปฏทกเชปทกถา	๒๑๙
๒๖. กุสจราทปฏทกเชปทกถา	๒๒๐
๒๗. สพพนลกาทปฏทกเชปทกถา	๒๒๑
๒๘. วสส วตถาน อนุพพนจวรกถา	๒๒๒

มาติกา

องฺเก

๒๙. สงฺเข ภินฺเน จีวรุปฺปาทกถา	๒๒๔
๓๐. ทุคฺคหิตสฺสคฺคหิตาทิกถา	๒๒๕
๓๑. อภฺจจีวรมาติกา	๒๒๗
ตสฺสทฺทหานํ	๒๒๘

๙. จมฺเปยฺยกฺขนฺธโก

๑. กสฺสปโคตฺตตมิกฺขวตฺถุ	๒๓๑
๒. อกมฺเมน วคฺคาทิกมฺมกถา	๒๓๖
๓. ฌตฺติวิปฺนฺนกมฺมาทิกถา	๒๓๘
๔. จตฺตวคฺคกรณาทิกถา	๒๔๓
๕. ปาริวาสิกาทิกถา	๒๔๖
๖. เทวนิสฺสารถาทิกถา	๒๔๘
๗. อธมฺมกมฺมาทิกถา	๒๕๐
๘. อูปาติปฺจุฉากถา	๒๕๔
๙. ตชฺชนียกมฺมกถา	๒๖๒
๑๐. นียสฺสกมฺมกถา	๒๖๖
๑๑. ปพฺพาชนียกมฺมกถา	๒๖๗
๑๒. ปฏิสารณียกมฺมกถา	๒๖๗
๑๓. อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมกถา	๒๖๘
๑๔. อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมกถา	๒๖๘
๑๕. อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมฺมกถา	๒๖๙
๑๖. ตชฺชนียกมฺมปฏีปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๖๙
๑๗. นียสฺสกมฺมปฏีปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๗๑
๑๘. ปพฺพาชนียกมฺมปฏีปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๗๒

มัตติกา

องฺเก

๑๙. ปฏิสารถีนียกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๗๒
๒๐. อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๗๓
๒๑. อปฺปปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๗๔
๒๒. อปฺปปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๗๔
๒๓. ตชฺชนียกมมวิวาทกถา	๒๗๕
๒๔. นียสฺสกมมวิวาทกถา	๒๗๘
๒๕. ปพฺพชาชนียกมมวิวาทกถา	๒๗๘
๒๖. ปฏิสารถีนียกมมวิวาทกถา	๒๗๙
๒๗. อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมมวิวาทกถา	๒๘๐
๒๘. อปฺปปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมมวิวาทกถา	๒๘๐
๒๙. อปฺปปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมมวิวาทกถา	๒๘๑
๓๐. ตชฺชนียกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๘๒
๓๑. นียสฺสกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๘๕
๓๒. ปพฺพชาชนียกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๘๖
๓๓. ปฏิสารถีนียกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๘๖
๓๔. อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๘๗
๓๕. อปฺปปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๘๘
๓๖. อปฺปปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา	๒๘๙
ตสฺสทฺธานํ	๒๙๐

๑๐. โกสมฺพิกฺขนฺธโก

๑. โกสมฺพิกฺขวิวาทกถา	๒๙๖
๒. กิมาจฺจุตฺถ	๓๐๕
๓. พาลกโลณกคฺคณกถา	๓๑๘

มาติกา

องฺเก

๔. ปาจิณวัสคมนกถา	๓๑๙
๕. ปาโรลเยยกคมนกถา	๓๒๒
๖. อฏฺฐารสวตฺถกถา	๓๒๕
๗. โอสารณานุชานนา	๓๓๐
๘. สงฺฆสามคฺคิกถา	๓๓๑
๙. อุปาติสงฆสามคฺคิปุจฺจา	๓๓๓
ตสฺสุทฺธานํ	๓๓๗

ปทานุกฺกโม

๓๓๘

อสาธารณนามานิ

๔๐๔

คถานุกฺกโม

๔๑๐

ธมฺมปฺปเภโท

๔๑๑

วินยปิฎก

มหาวคคปาติ

[ทุติโย ภาค]

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

๕. จมฺมกฺขนฺธโก

๑. โสณโกพิวิสวตฺถุ

[๒๔๒] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหฺรติ คิฑฺฒกุญฺเ
ปพฺพเต. เตน โข ปน สมเยน ราชา มากฺโข เสนิโย พิมฺพิสาโร
อสีติยา คามิกสฺสเสสุ^๑ อิสฺสรียาธิปจฺจ^๒ รชฺช การติ. เตน โข
ปน สมเยน จมฺปายํ โสโณ นาม โกพิวิส เสนฺจิปฺตโต
สุขฺมาโล โหติ. ตสฺส ปาทตเลสุ โลมานิ ชาตานิ โหนฺติ. อถ โข
ราชา มากฺโข เสนิโย พิมฺพิสาโร ตานิ อสีตี^๓ คามิกสฺสสฺสานิ
สนฺนิปาตาเปตฺวา เกณจิเทว กรณิเยน โสณสฺส โกพิวิสสฺส สนฺติเก
ทฺธํ ปาเหสิ “อาคจฺจตุ โสโณ, อิจฺฉามิ โสณสฺส อาคตฺนฺติ. อถ โข
โสณสฺส โกพิวิสสฺส มาตาปิตโร โสณ โกพิวิส เอตทวโจ “ราชา
เต ตาต โสณ ปาเท ทกฺขิตฺกามา, มา โข ตวฺ ตาต โสณ,

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. คามสฺสเสสุ, เอวมฺปริปิ.

^๒ อ. อิสฺสรียาธิปจฺจ

^๓ ส. อสีติ

เยน ราชา, เตน ปาเท อภิปปสาเรยยาสิ, รมโณ ปุรโต ปลลงเคน
 นิสิต, นิสินนสส เต ราชา ปาเท ทกขิสฺสตีติ. อถโข โสณ
 โกฬวิสฺส ลิกาย อาเนลฺล. อถโข โสโณ โกฬวิสฺส, เยน ราชา
 มาคฺช เสนิโย พิมพิสโร, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ
 มาคฺช เสนิยํ พิมพิสราํ อภิวาเทตฺวา รมโณ ปุรโต ปลลงเคน
 นิสิติ. อทฺทสา^๑ โข ราชา มาคฺช เสนิโย พิมพิสโร โสณสฺส
 โกฬวิสฺส ปาทตเลสุ โลมานิ ชาตานิ. อถโข ราชา มาคฺช
 เสนิโย พิมพิสโร ตานิ อสึตี คามิกสหสฺसानิ ทิฏฺฐจรมฺมิเก อตฺเถ
 อนุสาสิตฺวา อญฺเอยเชสิ “ตุมฺเห ขวตฺถ ภณฺเ มยา ทิฏฺฐจรมฺมิเก
 อตฺเถ อนุสาสิตา, คจฺฉถ []^๒ ภควนฺตํ ปยิริปาสถ,^๓ โส โน
 ภควา สมฺปรายิกเก อตฺเถ อนุสาสิสฺสตีติ.

อถโข ตานิ อสึตี คามิกสหสฺसानิ, เยน คิซฺฌกฺกุโฏ ปพฺพโต,
 เตนฺอุปสงฺกมึสุ. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา สาคโต ภควโต
 อุปฺนฺจโก โหติ. อถโข ตานิ อสึตี คามิกสหสฺसानิ, เยนายสฺมา
 สาคโต, เตนฺอุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาคตํ เอตทโวจฺจุ
 “อิมานิ ภนฺเต อสึตี คามิกสหสฺसानิ อิธฺอุปสงฺกนฺตานิ ภควนฺตํ
 ทสฺสนาย, สาธุ มยํ ภนฺเต ลภเวยยาม ภควนฺตํ ทสฺสนายาติ.
 “เตนहि ตุมฺเห อายสฺมนฺโต มฺหุตฺตํ อิเชว ตาว โหถ, ยาวาหํ
 ภควนฺตํ ปฏฺิเวเทมิติ. อถโข อายสฺมา สาคโต เตลฺล อสึติยา
 คามิกสหสฺसानํ ปุรโต เปกฺขมานานํ ปาฏิกาย นิมฺมุขฺชิตฺวา ภควโต

ปุรโต อุมมุชชิตวา ภควนฺตํ เอตทวโจ “อิมานิ ภนฺเต อสีติ
 คามิกสหสฺसानิ อีธูปสงฺกนฺตานิ ภควนฺตํ ทสฺสนาย, ยสฺสทานิ
 ภนฺเต ภควา กาลํ มณฺณตํติ. “เตนहि ตวํ สาคต วิหารปฺปจฺฉายายํ”
 อาสนํ ปณฺณปาเปหิตติ. “เอวํ ภนฺเตติ ไช อายสฺมา สาคโต ภควโต
 ปฏิสสฺสนิตฺวา ปิจํ คเหตฺวา ภควโต ปุรโต นิมมุชชิตฺวา เตสํ
 อสีติยา คามิกสหสฺसानํ ปุรโต เปกฺขมานานํ ปาฏิกาย อุมมุชชิตฺวา
 วิหารปฺปจฺฉายายํ อาสนํ ปณฺณปาเปสิ.^๑” อถไช ภควา วิหารา
 นิกฺขมิตฺวา วิหารปฺปจฺฉายายํ ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ. อถไช ตานิ
 อสีติ คามิกสหสฺसानิ, เยเน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมํ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสิตํ. อถไช ตานิ อสีติ
 คามิกสหสฺसानิ อายสฺมนฺตํเยว สาคตํ สมณฺนาหฺรณฺติ, โน ตถา
 ภควนฺตํ. อถไช ภควา เตสํ อสีติยา คามิกสหสฺसानํ เจตสา
 เจโตปริวิตกฺกมณฺณาย อายสฺมนฺตํ สาคตํ อามนฺเตสิ “เตนहि ตวํ
 สาคต ภิยฺโยโส มตฺตตาย อุตฺตริมฺนุสฺสธมฺมํ อิหฺชิปาฏิหาริยํ ทสฺเสหิตติ.
 “เอวํ ภนฺเตติ ไช อายสฺมา สาคโต ภควโต ปฏิสสฺสนิตฺวา เวหาสํ
 อพฺภุคฺคณฺตฺวา อากาเส อนฺตลิกฺเข จงฺกมตฺติปิ ติฏฺฐตฺติปิ นิสิตฺติปิ
 เสยฺยํปิ กปฺเปติ ปฐฺปาตฺติปิ” ปชฺชลตฺติปิ อนฺตรธายตฺติปิ. อถไช
 อายสฺมา สาคโต อากาเส อนฺตลิกฺเข อเนกวิหิตํ อุตฺตริมฺนุสฺส-
 ธมฺมํ อิหฺชิปาฏิหาริยํ ทสฺเสตฺวา ภควโต ปาเท^๒ สิริสา นิปตฺติตฺวา
 ภควนฺตํ เอตทวโจ “สตฺถา เม ภนฺเต ภควา, สาวโกหฺมสฺมิ,
 สตฺถา เม ภนฺเต ภควา, สาวโกหฺมสฺมิตฺติ. อถไช ตานิ อสีติ

^๑ ส.ท.อ. วิหารปจฉายายํ, เอวมุปริปิ.

^๒ ส.จ. ปณณเปติ, เอวมุปริปิ.

^๓ ส.จ.ท.มหา. ฐมาตติปิ, อ. ฐปาตติปิ

^๔ ส.จ.ท.อ. ปาเทสุ

คามิกสหสฺसानิ “อจฺจริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ, สาวโก หิ”^๑
 นาม เอวํหิทุทฺธิโก ภวิสฺสติ เอวํหานุภาโว, อโห ญฺน สตุถาติ
 ภควนฺตํเยว สมนฺนาหฺรณฺติ, โน ตถา อายสฺมนฺตํ สาคตํ.

อถปิ ภควา เตสํ อสီติยา คามิกสหสฺसानํ เจตสา เจโต-
 ปริวิตกฺกมณฺเฑน อนุปฺพุพฺพิกถํ^๒ กเถสิ. เสยฺยถิภํ.^๓ ทานกถํ สีลกถํ
 สคฺคกถํ กามานํ อาทีนํ โอการํ สงฺกิเลสํ เนกขมฺเม อานิสงฺสํ
 ปกาเสสิ. ยทา เต ภควา อณฺเฑสิ กลฺลจิตฺเต มุทฺจิตฺเต วิเนวฺรณจิตฺเต
 อุทฺถคฺคจิตฺเต ปสฺสนจิตฺเต, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกัสมิสา ฅมฺมเทสนา,
 ตํ ปกาเสสิ ทุกฺขํ สมุทฺยํ นิโรธํ มคฺคํ. เสยฺยถาปิ นาม สุกฺขํ
 วตฺถํ อปคตกาพกํ สมฺมเทว ราชนํ ปฏฺฐิคฺคณฺเฑยฺย;^๔ เอวเมว^๕ เตสํ
 อสီติยา คามิกสหสฺसानํ ตสฺมีเยว อาสเน วิรัชํ วีตมลํ ฅมฺมจกฺขํ
 อุทฺปาที “ยงฺกิณฺณจิ สมุทฺยฅมฺมํ, สพฺพนฺตํ นิโรธฅมฺมนฺติ. เต
 ทิฏฺฐฅมฺมา ปตฺตฅมฺมา วิทิตฅมฺมา ปรีโยคาพฺพฅมฺมา ตินฺณวิจิกิจฺจา
 วิคตกถํกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจยา สตุถุ สาสเน^๖ ภควนฺตํ
 เอตทไวจํ “อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, เสยฺยถาปิ ภนฺเต
 นิกฺกฺขชฺชิตํ วา อุกฺกฺขชฺเชยฺย, ปฏฺฐิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย, มุพฺพหสฺส วา
 มคฺคํ อาจิกฺขชฺเชยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปฺปชฺชิตํ ฐาเรยฺย ‘จกฺขมฺนโต
 ฐปานิ ทกฺขนฺตํ; เอวเมว ภควตา อเนกปริยาเยน ฅมฺโม ปกาสิโต,
 เอเต มยํ ภนฺเต ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉาม ฅมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ,
 อุปาสเก โน ภควา ฐาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺเปเต สรณฺจคเตติ.

^๑ ส.ฉ.เท.อิ. สาวโกปิ

หมดอายุ 26/05/2566

มหาชนฺธโก (วิ.มหา. ๔/๒๖) ปลฺลิตพฺโพ.

^๔ อ. ปตฺติคณฺเฑยฺย

^๒ ส.ฉ.เท. อนุปฺพุพฺพิ กถํ, อนุปฺพุพฺพิกถนฺติปิ ปาโง,

^๓ ส.ฉ. เสยฺยถิภํ, เอวมุปริปี.

^๕ ส.ฉ. เอวเมว

^๖ ฉ.มหา. สตุถุสาสเน

โสณสูตร ปพพชชา

[๒๔๓] อถโข โสณสูตร โกปิวิสสส เอตทโหสิ “ยถา ยถา
 โข อหิ ภควตา ฌมมํ เทสิตํ อาชานามิ, นยิทํ สุกกริ อการิ
 อชฎาวสตา เอกนุตปริปฺพนฺณํ เอกนุตปริสฺสุทฺธํ สงฺขลิตํ พุรหฺมจริยํ
 จริตฺตํ, ยนฺนุนาหิ เกสมสฺสํ โโอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
 อจฺจนาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพเชยฺยนติ. อถโข ตานิ
 อสึตฺติ คามิกสหสฺसानิ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา
 อญฺญาयाสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกมึสฺส.
 อถโข โสโณ โกปิวิโส อจิรปฏฺกนฺเตสฺส []^๑ อสึตฺติยา คามิกสหสฺเสสฺส,
 เยเน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสิตฺติ. เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โสโณ โกปิวิโส ภควนฺตํ
 เอตทโวจ “ยถา ยถาหิ ภนฺเต ภควตา ฌมมํ เทสิตํ อาชานามิ,
 นยิทํ สุกกริ อการิ อชฎาวสตา เอกนุตปริปฺพนฺณํ เอกนุตปริสฺสุทฺธํ
 สงฺขลิตํ พุรหฺมจริยํ จริตฺตํ, อิจฺจามหิ ภนฺเต เกสมสฺสํ โโอหาเรตฺวา
 กาสายานิ วตฺถานิ อจฺจนาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺตํ,
 ปพฺพพาเซตฺตํ มํ ภนฺเต ภควาติ. อลตฺถ โข โสโณ โกปิวิโส
 ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, อลตฺถ อุปสมฺปทํ. อจิรฺปสมฺปนฺโน^๒ จ
 ปณายสฺมา โสโณ สิตฺวเน วิหฺรติ. ตสฺส อจฺจารทฺทวิริยสฺส^๓
 จงฺกมโต ปาทา ภิชฺชีสฺส. จงฺกโม โลหิตฺเตน ผุฏฺฐโจ^๔ โหติ, เสยฺยถาปิ
 ความาตนนํ. อถโข อายสฺมโต โสณสูตร รโหคตสฺส ปฏฺิสลลีนสฺส
 เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาติ “เย โข เกจิ ภควโต สาวกา

๑. ๒๖/๐๕/๒๕๖๖

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. เอตฺถนฺตเร เทสฺสติ อปฺ ปาโจ ทิสฺสติ.

^๒ อ. อจิรฺปสมฺปนฺโน

^๓ ฉ.,เท.,มหา.,ทพ. อจฺจารทฺทวิริยสฺส, เอวมฺปริป.

^๔ ฉ.,เท.,อ. ผุฏฺฐ, เอวมฺปริป.

อารทฐวิริยา วิหรนฺติ อหฺนฺเตสํ อญฺญตโร, อถ จ ปน เม
 นานฺอุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ สํวิชฺชนฺติ โข ปน เม กุเล
 โภคา สกฺกา โภเค จ ภูณฺชิตํ ปุณฺณานิ จ กาทํ; ยนฺนฺนาหํ
 หีนายาวตฺติตฺวา โภเค จ ภูณฺเชยฺยํ ปุณฺณานิ จ กเรยฺยนฺติ.
 อถ โข ภควา อายสฺมโต โสณฺสสฺ เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญา, ^๑
 เสยฺยถาปิ นาม พลฺวา ปุริโส สมฺมิณฺชิตํ^๑ วา พหํ ปสาเรยฺย,
 ปสาริตํ วา พหํ สมฺมิณฺเชยฺย; เอวเมว คิซฺฌกฺกุญฺเฏ ปพฺพเต
 อนฺตรหิโต สีตวเน ปาตุโรหสิ. อถ โข ภควา สมฺพหุเลหิ ภิกฺขุหิ
 สหฺมึ เสนาสนจาริกํ อาหิณฺทนฺโต, เยนายสฺมโต โสณฺสสฺ จงฺกโม,
 เตนฺอุปสงฺกมิ. อทฺทสา โข ภควา อายสฺมโต โสณฺสสฺ จงฺกมํ
 โลหิตเนน ผุฏฺจํ, ทิสฺวาน ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “กสฺส นวายํ ภิกฺขเว
 จงฺกโม โลหิตเนน ผุฏฺโจ, เสยฺยถาปิ ความาตนฺนฺติ. อายสฺมโต
 ภนฺเต โสณฺสสฺ อจฺจารทฺฐวิริยสฺส จงฺกมโต ปาธา ภิชฺชีสุ,
 ตสฺสายํ จงฺกโม โลหิตเนน ผุฏฺโจ, เสยฺยถาปิ ความาตนฺนฺติ.

อถ โข ภควา, เยนายสฺมโต โสณฺสสฺ วิหาโร, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ. อายสฺมาปิ โข โสณฺ
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โข
 อายสฺมนฺตํ โสณฺ ภควา เอตทวโจ “นนฺ เต โสณฺ รโหคตสฺส
 ปฏิสลฺลีนสฺส เอว เจตโส ปริวิตกฺโก อุตฺปาติ “เย โข เกจิ
 ภควโต สาวกา อารทฐวิริยา วิหรนฺติ, อหฺนฺเตสํ อญฺญตโร, อถ
 จ ปน เม นานฺอุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ; สํวิชฺชนฺติ โข
 ปน เม กุเล โภคา, สกฺกา โภเค จ ภูณฺชิตํ ปุณฺณานิ จ กาทํ;

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.จ. สมินฺชิตํ, เอวมฺปริปิ.

ยพฺพนาหํ หีนายาวตฺติตฺวา โภเค จ ภุญฺชเยยฺย ปุณฺณานิ จ
 กเรยฺยณฺติ. “เอวํ ภนฺเตติ. “ตํ ก็ มณฺณสิ โสณ, กุสโล ตํ
 ปุพฺเพ อาคาริกภูโต วิณาย ตนฺตีสฺสเรติ. “เอวํ ภนฺเตติ. “ตํ ก็
 มณฺณสิ โสณ, ยทา เต วิณาย ตนฺติโย อจฺจายิกา” โหนฺติ,
 อปี นุ^๒ เต วิณา ตสฺมี สมเย สรวตฺติ วา โหติ กมฺมณฺญา วาติ.
 “โน เหนฺตํ ภนฺเตติ. “ตํ ก็ มณฺณสิ โสณ, ยทา เต วิณาย
 ตนฺติโย อตฺตีสฺสริลา โหนฺติ, อปี นุ เต วิณา ตสฺมี สมเย สรวตฺติ
 วา โหติ กมฺมณฺญา วาติ. “โน เหนฺตํ ภนฺเตติ. “ตํ ก็ มณฺณสิ
 โสณ, ยทา เต วิณาย ตนฺติโย เนว อจฺจายิกา โหนฺติ
 นาตฺตีสฺสริลา สเม กุณฺเ ปตฺติฏฺฐิตา, อปี นุ เต วิณา ตสฺมี สมเย
 สรวตฺติ วา โหติ กมฺมณฺญา วาติ. “เอวํ ภนฺเตติ. “เอวเมว โข
 โสณ อจฺจาทุทวิริยํ อุทฺทจฺจาย สํวตฺตติ, อตฺตีสฺนวิริยํ” โสชชฺชาเย
 สํวตฺตติ; ตสฺมาตฺติห ตํ โสณ วิริยสมตฺ^๔ อธิฏฺฐาหิ,^๕ อินฺทฺริยานญฺจ
 สมตฺ ปฏฺวิวิชฺฌ, ตตฺถ จ นิमितฺตํ คณฺหาหิตฺติ. “เอวํ ภนฺเตติ โข
 อายสฺมา โสโณ ภควโต ปจฺจสฺสสฺสิ. อถ โข ภควา อายสฺมนตฺ
 โสณํ อิมินา โอวาเทเน โอวทิตฺวา, เสยฺยถาปี นาม พลฺวา ปุริโส
 สมฺมิมฺนชิตํ วา พาทํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาทํ สมฺมิมฺนเชยฺย;
 เอวเมว สิตฺวเน อายสฺมโต โสณสฺส ปมฺุเช^๖ อนฺตรหิตฺโต คิञฺฌกฺกุณฺเ
 ปพฺพเต ปาตุรโหสิ. อถ โข อายสฺมา โสโณ อปเรน สมเยเน
 วิริยสมตฺ อธิฏฺฐาสิ, อินฺทฺริยานญฺจ สมตฺ ปฏฺวิวิชฺฌ, ตตฺถ จ

^๑ ส.ฉ.,เท.,อ.,มหา. อจฺจายตา, เอวมุปริปี.

^๓ ส.ฉ.,มหา.,ทฺย. อตฺตีสฺนวิริยํ

^๕ ส.ฉ.,เท.,อ.,มหา. อธิฏฺฐ

^๒ มหา. อปีนุ, เอวมุปริปี.

^๔ ส.ฉ.,มหา.,ทฺย. วิริยสมตํ

^๖ ส.ฉ.,เท.,อ.,มหา. สมมุเช

นิมิตต์ อคฺคเหสี. อถโข อายสฺมา โสโณ เอโก วูปกฏฺโจะ
 อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิรสฺเสว, ยสฺสตุถาย
 กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ, ตทฺหนฺตฺตํ
 พุรฺหมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจ ว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา
 อุปสมฺปชฺช วิหาสิ, “ขีณํ ชาติ, วุสิตํ พุรฺหมจฺริยํ, กตํ กรณิยํ,
 นาปรํ อิตฺถตฺตยาติ อพฺภณฺณาสี.” อณฺณตโร จ ปนํยสฺมา โสโณ
 อรหํ อโหสิ.

[๒๔๔] อถโข อายสฺมาโต โสณสฺส อรหตฺตํ ปตฺตสฺส^๒
 เอตทโหสิ “ยณฺฺนุหาํ ภควโต สนฺติเก อณฺณํ พุยากรเยยนฺติ.
 อถโข อายสฺมา โสโณ, เยเน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข
 อายสฺมา โสโณ ภควนฺตํ เอตทวโจ “โย โส ภาณเต ภิกฺขุ อรหํ
 ขีณาสโว วุสิตฺวา กตกรณิโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทฺตโต ปริกฺขีณ-
 ภาสโยชโน”^๓ สมฺมทญฺญาวิมุตฺโต, โส จญฺจํณานิ อธิมุตฺโต โหติ,
 เนกขมฺมาธิมุตฺโต โหติ, ปวิเวกาธิมุตฺโต โหติ, อพฺยาปชฺฌาธิมุตฺโต^๔
 โหติ, อุปาทานกฺขยาธิมุตฺโต โหติ, ตณฺหกฺขยาธิมุตฺโต โหติ,
 อสมฺโมหาธิมุตฺโต โหติ.

สียา โข ปน ภาณเต อิคฺเชกจฺจสฺส อายสฺมาโต เอวมฺสฺส
 ‘เกวลํ สทฺธามตฺตํ ภูณ อยมายสฺมา นิสฺสาย เนกขมฺมาธิมุตฺโตติ,
 น โข ปเนตํ ภาณเต เอวํ ทญฺฺจพฺพํ, ขีณาสโว ภาณเต ภิกฺขุ
 วุสิตฺวา กตกรณิโย กรณิยมตฺตานํ อสมนฺอุปสฺสนฺโต กตสฺส วา

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.จ.,เท. อภิญญา

^๓ ส.จ. ปริกฺขีณภาสญโยชโน

^๒ ส.จ.,เท.,มหา. อรหตฺตปตฺตสฺส

^๔ ส.จ.,เท. อพฺยาปชฺชาธิมุตฺโต, เอวมฺปริปี.

ปฏิจัย ขยา รากสส วิตรากตตฺตา เนกขมฺมาธิมุตฺโต โหติ, ขยา
โทสสส วิตโทสตตฺตา เนกขมฺมาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โมหสส
วิตโมหตตฺตา เนกขมฺมาธิมุตฺโต โหติ.

สียา โข ปน ฆนฺเต อีเชกจฺจสฺส อายสฺมโต เอวมสฺส
'ลามาภกฺกการสิโลกํ ฆฺน อยมายสฺมา นิกามยมาโน ปวิเวกาธิมุตฺโตติ,
น โข ปเนตํ ฆนฺเต เอวํ ทฏฺฐพฺพํ, ขีณาสโว ฆนฺเต ภิกฺขุ
วูสิตฺวา กตกรณียํ กรณียมตฺตานํ อสมนุสฺสหนฺโต กตสฺส วา
ปฏิจัย ขยา รากสส วิตรากตตฺตา ปวิเวกาธิมุตฺโต โหติ, ขยา
โทสสส วิตโทสตตฺตา ปวิเวกาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โมหสส
วิตโมหตตฺตา ปวิเวกาธิมุตฺโต โหติ.

สียา โข ปน ฆนฺเต อีเชกจฺจสฺส อายสฺมโต เอวมสฺส
'สีลพฺพตปฺปามาสิ ฆฺน อยมายสฺมา สารโต ปจฺจาคจฺฉนฺโต อพฺยา-
ปชฺฌาธิมุตฺโตติ, น โข ปเนตํ ฆนฺเต เอวํ ทฏฺฐพฺพํ, ขีณาสโว
ฆนฺเต ภิกฺขุ วูสิตฺวา กตกรณียํ กรณียมตฺตานํ อสมนุสฺสหนฺโต
กตสฺส วา ปฏิจัย ขยา รากสส วิตรากตตฺตา อพฺยาปชฺฌาธิมุตฺโต
โหติ.

ขยา โทสสส วิตโทสตตฺตา อพฺยาปชฺฌาธิมุตฺโต โหติ, ขยา
โมหสส วิตโมหตตฺตา อพฺยาปชฺฌาธิมุตฺโต โหติ, ขยา รากสส
วิตรากตตฺตา อุปาทานกฺขยาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โทสสส วิตโทสตตฺตา
อุปาทานกฺขยาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โมหสส วิตโมหตตฺตา
อุปาทานกฺขยาธิมุตฺโต โหติ.

ขยา รากสส วิตรากตตฺตา ตณฺหกฺขยาธิมุตฺโต โหติ, ขยา
โทสสส วิตโทสตตฺตา ตณฺหกฺขยาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โมหสส
วิตโมหตตฺตา ตณฺหกฺขยาธิมุตฺโต โหติ.

ขยา รากสฺส วีตรากตฺตา อสมฺโมหาธิมฺุตโต โหติ, ขยา
โทสสฺส วีตโทสตฺตา อสมฺโมหาธิมฺุตโต โหติ, ขยา โมหสฺส
วีตโมहतฺตา อสมฺโมหาธิมฺุตโต โหติ.

เอวํ สมฺมาวิมฺุตตจิตฺตจิตฺตสฺส ภาณเต ภิกฺขุโน ภูสา เจปิ
จกฺขุวิญญฺเอยยา รูปา จกฺขุสฺส อาปาถํ อากฺขณฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ
ปริยาทียนฺติ, อมิสฺสีกตเมวสฺส จิตฺตํ โหติ จิตฺตํ อาเนญชฺปปตฺตํ,^๑
วยญฺจสฺसानุสฺสติ. ภูสา เจปิ โสตวิญญฺเอยยา สทฺทา ๔เปย
ฌานวิญญฺเอยยา คนฺธา ๔เปย ชิวหาวิญญฺเอยยา รสา ๔เปย
กายวิญญฺเอยยา โผฏฺฐพฺพา ๔เปย มโนวิญญฺเอยยา ฌมฺมา มนสฺส
อาปาถํ อากฺขณฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทียนฺติ, อมิสฺสีกตเมวสฺส
จิตฺตํ โหติ จิตฺตํ อาเนญชฺปปตฺตํ, วยญฺจสฺसानุสฺสติ. เสยฺยถาปิ
ภาณเต เสโล ปพฺพโต อจฺฉิทฺโท อสฺสโร เอกฆโน ปุรตฺถิมา ย
เจปิ ทิสาย อากฺขณฺเอย ภูสา วาตวฺฏฺฐิ, เนว นํ สงฺกมฺเปยฺย น
สมฺปกมฺเปยฺย น สมฺปเวชฺเอย, ปจฺฉิมา ย เจปิ ทิสาย อากฺขณฺเอย
ภูสา วาตวฺฏฺฐิ ๔เปย อุตฺตราย เจปิ ทิสาย อากฺขณฺเอย ภูสา
วาตวฺฏฺฐิ ๔เปย ทกฺขิณาย เจปิ ทิสาย อากฺขณฺเอย ภูสา
วาตวฺฏฺฐิ เนว นํ สงฺกมฺเปยฺย น สมฺปกมฺเปยฺย น สมฺปเวชฺเอย;
เอวเมว โข ภาณเต เอวํ สมฺมาวิมฺุตตจิตฺตสฺส ภิกฺขุโน ภูสา เจปิ
จกฺขุวิญญฺเอยยา รูปา จกฺขุสฺส อาปาถํ อากฺขณฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ
ปริยาทียนฺติ, อมิสฺสีกตเมวสฺส จิตฺตํ โหติ จิตฺตํ อาเนญชฺปปตฺตํ,
วยญฺจสฺसानุสฺสติ. ภูสา เจปิ โสตวิญญฺเอยยา สทฺทา ๔เปย
ฌานวิญญฺเอยยา คนฺธา ๔เปย ชิวหาวิญญฺเอยยา รสา ๔เปย

^๑ อ. อาเนชชปปตตํ, เอวมุปริปิ.

กายวิญญเญยา โผฏฺฐพฺพา ฯเปฯ มโนวิญญเญยา ฐมา มนสฺส
อาปาถิ อาคจฺฉนฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ ปรียาทียนฺติ, อมิสฺสีกตเมวสฺส
จิตฺตํ โหติ จิตฺตํ อาเนญชปฺปตฺตํ, วยญจสฺसानุปสฺสตีติ.

เนกขมมํ อธิมุตฺตสฺส	ปวิเวกญจ เจตโส
อพฺยาปชฺฌาธิมุตฺตสฺส ^๑	อุปาทานกฺขยสฺส จ.
ตณฺหกฺขยาธิมุตฺตสฺส	อสมฺโมหญจ เจตโส
ทิสฺวา อายตฺตานุปฺปาทำ	สมฺมา จิตฺตํ วิมฺจุจติ.
ตสฺส สมฺมาวิมุตฺตสฺส	สนฺตจิตฺตสฺส ภิกฺขุโน
กตสฺส ปฏฺิจโย นตฺถิ	กรณียํ น วิชฺชติ.
เสโล ยถา เอกขโม	วาเตน น สมีรติ
เอวํ รุปา รสา สทฺฐา	คณฺธา ผสฺสา จ เกวลา.
อิกฺขฺจา ฐมา อนิกฺขฺจา จ	นปฺปเวเชนฺติ ^๒ ตาทิโน
จิตฺตํ จิตฺตํ วิปฺปมุตฺตํ	วยญจสฺसानุปสฺสตีติ.

[]^๓

๒. ทิคุณาทิอุปาหนปฏิกฺเขโป

[๒๔๕] อถโข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “เอวํ โข ภิกฺขเว
กุลปฺตฺตา อญฺญํ พฺยากรโณตฺติ, อตฺถิ จ วุตฺโต, อตฺตา จ
อนุปนีโต, อถ จ ปนิเชกจฺเจ โมฆปฺริสา หสมานกํ^๔ มญฺเญ อญฺญํ

^๑ ส.,ฉ.,เท. อพฺยาปชฺชาธิมุตฺตสฺส

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. น ปเวเชนฺติ

^๓ ส. เอตฺถนฺตเร โสณโกฬิสวตฺถุ นิฏฺฐิตนฺติ อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ. ^๔ เท. หสมานกา

พฺยากรโณติ, เต ปจฺจา วิฆาตํ อาปชฺชนฺตีติ. อถ โข ภควา อายสฺมนตํ
 โสณํ อามนฺเตสิ “ตวํ โขสิ โสณ สฺขุมาโล, อนฺุชานามิ เต โสณ
 เอกปฺลาสิกํ อุปาหฺนฺนฺติ. “อหํ โข ภนฺเต อสฺสีติสกฺขฺวาเห หิริณฺณํ
 โอหાય อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺวา สตฺตหตฺถิกญฺจ อนิกํ,^๑
 []^๒ ตสฺส เม ภวิสฺสนฺติ วตฺตาริ ‘โสโณ โกฬิวิโส อสฺสีติสกฺขฺวาเห
 หิริณฺณํ โอหાય อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺวา สตฺตหตฺถิกญฺจ
 อนิกํ, โสทานายํ เอกปฺลาสิกาสฺส อุปาหฺนาสฺส สตฺตโตติ, สเจ ภควา
 ภิกฺขุสงฺฆสฺส อนฺุชานิสฺสติ, อหํปิ ปริภุญฺชิสฺสามิ, โน เจ ภควา
 ภิกฺขุสงฺฆสฺส อนฺุชานิสฺสติ, อหํปิ น ปริภุญฺชิสฺสามิติ. อถ โข
 ภควา เอตสฺมี นิทาเน^๓ “เอตสฺมี ปกรณ^๓” ฆมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ
 อามนฺเตสิ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว เอกปฺลาสิกํ อุปาหฺนํ, น ภิกฺขเว
 ทิคุณา อุปาหฺนา ฐาเรตพฺพา, น ทิคุณา อุปาหฺนา ฐาเรตพฺพา,
 น คณฺณคณฺุปาหฺนา^๔ ฐาเรตพฺพา; โย ฐาเรยฺย, อาปตฺติ ทฺวักกฺกสฺสาติ.

[]^๕

๓. สพฺพนึลิกาทีปฏิกฺเขโป

[๒๔๖] เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ สพฺพนึลิกา
 อุปาหฺนาโย ฐาเรนฺติ ๕เปยฺย สพฺพปิติกา อุปาหฺนาโย ฐาเรนฺติ.

^๑ อ. อนิกํ, เอมฺปริปิ.

^๒ ส.จ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร อถาหํ เอกปฺลาสิกํ เจ
 ปฺริหริสฺสามิติ อิมเ ปาจา ทิสฺสนฺติ. ^{๓-๓} อ. อิมเ ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

^๔ ส.จ. คณฺณคณฺุปาหฺนา, อ. คณฺณคณฺุปาหฺนา

^๕ ส. เอตฺถนฺตเร ทิคุณาทีอุปาหฺนปฏิกฺเขโป นิฏฺฐิตติ อิมเ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

สัพพโลหิติกา อุปาหนาโย ชาเรนฺติ. สัพพมณฺเชฏฺฐิกา^๑ อุปาหนาโย
 ชาเรนฺติ. สัพพกณฺหา อุปาหนาโย ชาเรนฺติ. สัพพมหารงฺครตฺตา
 อุปาหนาโย ชาเรนฺติ. สัพพมหานามรตฺตา อุปาหนาโย ชาเรนฺติ.
 มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปิ คีหิ
 กามโมคฺคิโนติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโจะสฺสุ. “น ภิกฺขเว สัพพนีลิกา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา ฯเปฯ น สัพพปีติกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา.
 น สัพพโลหิติกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น สัพพมณฺเชฏฺฐิกา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น สัพพกณฺหา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น
 สัพพมหารงฺครตฺตา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น สัพพมหานามรตฺตา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา; โย ชาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกณฺนสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นีลกวทฺธิกา^๒
 อุปาหนาโย ชาเรนฺติ. ปีตกวทฺธิกา อุปาหนาโย ชาเรนฺติ.
 โลหิตกวทฺธิกา อุปาหนาโย ชาเรนฺติ. มณฺเชฏฺฐิกาวทฺธิกา อุปาหนาโย
 ชาเรนฺติ. กณฺหวทฺธิกา อุปาหนาโย ชาเรนฺติ. มหารงฺครตฺตวทฺธิกา
 อุปาหนาโย ชาเรนฺติ. มหานามรตฺตวทฺธิกา อุปาหนาโย ชาเรนฺติ.
 มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปิ คีหิ
 กามโมคฺคิโนติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโจะสฺสุ. “น ภิกฺขเว นีลกวทฺธิกา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา ฯเปฯ น ปีตกวทฺธิกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา.
 น โลหิตกวทฺธิกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น มณฺเชฏฺฐิกาวทฺธิกา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น กณฺหวทฺธิกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น
 มหารงฺครตฺตวทฺธิกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น มหานามรตฺตวทฺธิกา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา; โย ชาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกณฺนสฺสาติ.

^๑ ส.จ.ท. สัพพมณฺเชฏฺฐิกา, เอวมุปริป.

^๒ อ. นีลกวทฺธิกา, เอวมุปริป.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ ขลฺลกวทฺธา^๑
 อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ. ปุฏฺฐวทฺธา^๒ อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ. ปาลิคุณฺจมา
 อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ. ตูลฺลปฺณณิกา อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ.
 ติตฺติรปตฺติกา อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ. เมณฺทวิสายณวทฺธิกา^๓ อุปาหนายฺ
 ชาเรหฺติ. อชวิสายณวทฺธิกา อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ. วิจฺฉิกกาฬิกา^๔
 อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ. โมรปิณฺชปรีสฬพิตา^๕ อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ.
 จิตฺรา อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ
 “เสยฺยถาปี คีฬี กามโมคฺคิโนติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “น
 ภิกฺขเว ขลฺลกวทฺธา อุปาหนา ชาเรตพฺพา ยเปฯ น ปุฏฺฐวทฺธา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น ปาลิคุณฺจมา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น
 ตูลฺลปฺณณิกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น ติตฺติรปตฺติกา อุปาหนา
 ชาเรตพฺพา. น เมณฺทวิสายณวทฺธิกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น
 อชวิสายณวทฺธิกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น วิจฺฉิกกาฬิกา อุปาหนา
 ชาเรตพฺพา. น โมรปิณฺชปรีสฬพิตา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น
 จิตฺรา อุปาหนา ชาเรตพฺพา; โย ชาเรยฺ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ สีหจมฺมปรีกฺขणा
 อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ ยเปฯ พยคฺชจมฺมปรีกฺขणा อุปาหนายฺ
 ชาเรหฺติ. ทีปจมฺมปรีกฺขणा อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ. อชินจมฺมปรีกฺขणा
 อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ. อุทฺทจมฺมปรีกฺขणा อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ.
 มชฺชาริจมฺมปรีกฺขणा^๖ อุปาหนายฺ ชาเรหฺติ. กาฬจมฺมปรีกฺขणा

^๑ สี.,ฉ.,เท.,อิ. ขลฺลกวทฺธา

^๒ สี.,ฉ.,เท.,อิ. ปุฏฺฐวทฺธา, เอวมุปริป.

^๓ อิ. เมณฺทวิสายณวทฺธิกา, เอวมุปริป.

^๔ อิ. วิจฺฉิกกาฬิกา, เอวมุปริป.

^๕ ฉ.,เท. โมรปิณฺชปรีสฬพิตา, อิ. โมรปิณฺชปรีสฬพิตา, เอวมุปริป.

^๖ สี.,ฉ.,เท. มชฺชาริจมฺมปรีกฺขणा

อุปาหฺนาโย ชาเรนฺติ. อุลฺลภจฺมมปริกฺขภู๑ อุปาหฺนาโย ชาเรนฺติ.
 มนุสฺสสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปิ คิหิ กาม-
 โภคิโนติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหสิ. “น ภิกฺขเว สีหจฺมมปริกฺขภู
 อุปาหฺนา ชาเรตพฺพา ฯเปฯ น พุยฺยจฺมมปริกฺขภู อุปาหฺนา
 ชาเรตพฺพา. น ทิปิจจฺมมปริกฺขภู อุปาหฺนา ชาเรตพฺพา. น อชิน-
 จฺมมปริกฺขภู อุปาหฺนา ชาเรตพฺพา. น อุทฺทจฺมมปริกฺขภู อุปาหฺนา
 ชาเรตพฺพา. น มชฺชาริจฺมมปริกฺขภู อุปาหฺนา ชาเรตพฺพา. น
 กากพจฺมมปริกฺขภู อุปาหฺนา ชาเรตพฺพา. น อุลฺลภจฺมมปริกฺขภู
 อุปาหฺนา ชาเรตพฺพา; โย ชาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

[]^๒

๔. โอมุกกคณฺณคณฺฐปาหฺนานุชานนา

[๒๔๗] อถโข ภควา ปุพฺพพณฺ्हสมยํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจิวร-
 มาทาย ราชคหํ ปิณฺฑทาย ปาวีสี อญฺญตเรน ภิกฺขุณา ปจฺจาสมเณน.
 อถโข โส ภิกฺขุ ขณฺฑมาโน ภควนฺตํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพฺพนฺธิ.
 อทฺทสา โข อญฺญตโร อุปาสโก คณฺณคณฺฐปาหฺนํ^๓ อารโหิตฺวา
 ภควนฺตํ ทูรโต ว อาคจฺจนฺตํ; ทิสฺวาน,^๔ อุปาหฺนา โอโรหิตฺวา,
 เยน ภควา, เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา,
 เยน โส ภิกฺขุ, เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกमितฺวา ตํ ภิกฺขุ อภิวาเทตฺวา
 เอตทวโจ “กิสฺส ภนฺเต อโยโย ขณฺฑตฺติติ. “ปาทา เม อาวุโส

^๑ ส., ฉ. อุลฺลภจฺมมปริกฺขภู

^๒ ส. เอตฺถนฺตเร สพฺพนํลิกาทีปฏิกฺขเป โนฏฺฐิโตติ อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๓ ฉ., มหา. คณฺณคณฺฐปาหฺน, อ. คณฺณคณฺฐปาหฺนา

^๔ ฉ., อ. ทิสฺวา

ผาลิตาติ.^๑ “คณ^๒ ภาเน อูปาหนาโยติ. “อลั อวสุโส ปฏิกขิตตา
ภควตา คณคณูปาหนาติ. “คณหาเหตา ภิกขุ อูปาหนาโยติ.
อถโข ภควา เอตสมี นินทาเน เอตสมี ปกรณ ฐมมี กถิ กตวา
ภิกขุ อามนเตสิ “อนุชานามิ ภิกขเว โอมุกกั คณคณูปาหน,
น ภิกขเว นวา คณคณูปาหนา ฐาเรตพพา; โย ฐาเรย,
อาปตติ ทุกกฏฐสาติ.

[]^๓

๕. อชฎาราม อูปาหนปฏิกเขโป

[๒๔๘] เตน โข ปน สมเยน ภควา อชฎกาเส อูปาหโน
จกมตี. “สตถา อูปาหโน จกมตีติ เถรา^๔ ภิกขุ อูปาหนา
จกมนตี. จพพคคิยา ภิกขุ สตถริ อูปาหเน จกมมาน
เถเรสุปี ภิกขุสุ อูปาหเนสุ จกมมานสุ สอุปาหนา จกมนตี.
เย เต ภิกขุ อปปิจจา ๔เปย เต อชฎายนตี ขียนตี วิปาเจนตี
“กถิ หิ นาม จพพคคิยา ภิกขุ สตถริ อูปาหเน จกมมาน
เถเรสุปี ภิกขุสุ อูปาหเนสุ จกมมานสุ สอุปาหนา จกมมสนตีติ.
อถโข เต ภิกขุ ภควโต เอตมตถิ อาโรเจสุ. “สจจัม กิร ภิกขเว
จพพคคิยา ภิกขุ สตถริ อูปาหเน จกมมาน เถเรสุปี ภิกขุสุ
อูปาหเนสุ จกมมานสุ สอุปาหนา จกมมตีติ. “สจจัม ภควาติ.
วิครหิ พุทโธ ภควา “กถิ หิ นาม เต ภิกขเว โมชมปฐสา สตถริ

^๑ จ. ผลิตาติ, เอวมุปริปิ.

^๒ ส.,จ.,อ. นนท

๓ ๒๖/๐๕/๒๕๖๖

^๔ ส. เอตถนตเร โอมุกกคณคณูปาหนาชานนา นิฏฐิตาติ อิม ปาจา ทิสสนตี.

^๕ ส.,จ.,เท.,อ.,มหา. เถราปี

อนฺอุปาหฺเน จงฺกมฺมาเน เถเรสุปี ภิกฺขุสุ อนฺอุปาหฺเนสุ จงฺกมฺมาเนสุ
 สอุปาหฺนา จงฺกมฺมิตฺตํ, อิมํ หิ นาม ภิกฺขเว คิหิโน^๑ โธทาต-
 วสนา^๒ อภิชฺฌนิกสฺส สิปฺปสฺส การณา อัจริเยสุ สคารวา สปปตฺติสฺสา
 สภาควตฺตติกา วิหริสฺสนฺติ, อิทฺธํ โข ตํ ภิกฺขเว โสภณํ, ยํ ตุมฺहे
 เอวํ สุวาग्ฆาเต ฐมฺมวินยํ ปพฺพชิตา สมานา อัจริเยสุ อัจริย-
 มตฺเตสุ อุปชฺฌายาเยสุ อุปชฺฌายมตฺเตสุ สคารวา สปปตฺติสฺสา
 สภาควตฺตติกา^๓ วิหเรยฺยาถ, เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสฺนฺนํ นวํ ปสาทาย
 ๕เป๕ วิครหิตฺวา ฐมฺมํ กถํ กถฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “น ภิกฺขเว
 อัจริเยสุ อัจริยมตฺเตสุ อุปชฺฌายาเยสุ อุปชฺฌายมตฺเตสุ อนฺอุปาหฺเนสุ
 จงฺกมฺมาเนสุ สอุปาหฺเนน จงฺกมิตฺตพฺพํ; โย จงฺกเมยฺย, อาปตฺติ
 ทุกฺกภูสฺส. น []^๔ ภิกฺขเว อชฺฌารามะ อุปาหฺนา ธาเรตพฺพา; โย
 ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกภูสฺสาติ.

[๒๔๙] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ปาท-
 ขีลาพาโห^๕ โหติ. ภิกฺขุ^๖ ตํ ภิกฺขุ^๗ ปริคฺคเหตฺวา อุจฺจาร์ปี ปสฺสวํปี
 นิग्ฆาเมนฺติ. อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺโต เต
 ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุ ปริคฺคเหตฺวา อุจฺจาร์ปี ปสฺสวํปี นิग्ฆาเมนฺเต;
 ทิสฺวาน, เยน เต ภิกฺขุ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขุ
 เอตทวโจ “กิ อิมสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อาพาโหติ. “อิมสฺส
 ภนฺเต อายสฺมโต ปาทขีลาพาโห, อิมํ มยํ ปริคฺคเหตฺวา อุจฺจาร์ปี
 ปสฺสวํปี นิग्ฆาเมมาติ.

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. คิหิ

^๒ ส.,ฉ. โธทาตวตฺตวสนกา

^๓ ส.,ฉ. สคารวา สปปตฺติสฺสา สภาควตฺตติกา

^๔ ฉ. ปาทขีลาพาโห, เอวมฺปริปี.

^๕ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. เอตฺถนฺตเร จสฺสทโท ทิสฺสติ.

^๖ ส.,ฉ.,มหา. ภิกฺขุ

^๗ ส.,อ. อยํ ปาโห น ทิสฺสติ.

อถ โข ภควา เอตสฺมี นิทานเ เอตสฺมี ปกรณเ ฐมฺมี กถํ
กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสึ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว, ยสฺส ปาทา วา
ทุกฺขา ปาทา วา ผลิตา” ปาทขีลาพาโธ วา^๑ อุปาหนํ ฐาเรตฺถนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุ อโธเตหิ ปาทะหิ มณฺจํปี ปีจํปี
อภีรฺุหนฺติ, จีวรํปี เสนาสนมฺปี ทุสฺสติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเจะสฺสุ.
“อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ‘อิทานิ มณฺจํ วา ปีจํ วา อภีรฺุหิสฺสามีติ
อุปาหนํ ฐาเรตฺถนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุ รตฺติยา อุโปสถกคฺ์ปี สนฺุณิสฺสขํปี
คจฺจนฺตา อนฺุชกาเร ชาณณํปี กณฺุฏกํปี อกฺกมฺนฺติ, ปาทา ทุกฺขา
โหนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเจะสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อชฺฌมาราเม
อุปาหนํ ฐาเรตฺถํ อุกํ ปทีปี กตฺตรทณฺุทนฺติ.

[]^๓

๖. กฏฐปาตุกาภิปฏิกุเขโป

[๒๕๐] เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺุคิยา ภิกฺขุ รตฺติยา
ปจฺจุสฺสมยํ ปจฺจุจฺจุจาย กฏฐปาตุกาโย อภีรฺุหิตฺวา อชฺฌโณกาสะ
จกฺกมฺนฺติ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา ขภฺวขภฺวสทฺทา อเนกวิหิตํ
ติรจฺจณกถํ กถเณตฺตา, เสยฺยถีทํ, ราชกถํ โจรกถํ มหามตฺตกถํ
เสนากถํ ภยกถํ ยฺุทฺธกถํ อนฺุณกถํ ปานกถํ วตฺถกถํ สยณกถํ
มालากถํ คนฺุชกถํ ฌาติกถํ ยานกถํ คามกถํ นิคมกถํ นครกถํ

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส. ผลิตา

^๒ ส. ปาทขีโล วา อาพาโธ, จ.,อิ. ปาทขีลา วา อาพาโธ

^๓ ส. เอตฺถนฺตเร อชฺฌมาราเม อุปาหนปฏิกุเขโป นิฏฺฐิตติ อิมะ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

ชนปทกถั อิตถีกถั^๑ ปุริสกถั สุรกถั วิสิขากถั กุมภฏจกถั
 ปุพพเปตกถั นานตตกถั โลกกขายิกั สมุททกขายิกั อิติภวภวกถั
 อิติ วา กิฏกัปิ อกุกมิตวา มาเรณติ, ภิกขุปี สมาธิมาหา จาเวณติ.
 เย เต ภิกขุ อปปีจณา ๔เปฯ เต อชฺชฌายนติ ขียนติ วิปาเจณติ
 “กถั หิ นาม ฉพพคคิยา ภิกขุ รตติยา ปจจุสสมยั ปจจุฏจาย
 กฎปาตุกาโย อภิริหิตวา อชฺโฌกาสเส จงกมิสสนติ อจฺจาสททา
 มหาสททา ขณฺณสททา อเนกวิหิตั ตีรจฺฉานกถั กถเณตา, เสยฺยถิทำ,
 ราชกถั โจรกถั ๔เปฯ อิติภวภวกถั อิติ วา กิฏกัปิ อกุกมิตวา
 มาเรสสนติ, ภิกขุปี สมาธิมาหา จาเวสสนตติ. อถโข เต ภิกขุ
 ภควโต เอตมตถั อารโจะสุ. “สจฺจํ กิร ภิกขเว ฉพพคคิยา ภิกขุ
 รตติยา ปจจุสสมยั ปจจุฏจาย กฎปาตุกาโย อภิริหิตวา
 อชฺโฌกาสเส จงกมนติ อจฺจาสททา มหาสททา ขณฺณสททา
 อเนกวิหิตั ตีรจฺฉานกถั กถเณตา, เสยฺยถิทำ, ราชกถั โจรกถั ๔เปฯ
 อิติภวภวกถั อิติ วา กิฏกัปิ อกุกมิตวา มาเรณติ, ภิกขุปี
 สมาธิมาหา จาเวณตติ. “สจฺจํ ภควาติ ๔เปฯ วิครหิตวา ฆมมี
 กถั กตฺวา ภิกขุ อามนฺเตสิ “น ภิกขเว กฎปาตุกา ฐาเรตพพา;
 โย ฐาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกุกฏสฺสาติ.

อถโข ภควา ราชคเห ยถาภินนตั วิหริตวา, เยน พาราณสี,
 เตเน จาริกั ปกุกามิ; อนุปฺพเพน จาริกั จรมาโน, เยน พาราณสี,
 ตทวสริ. ตตฺร สุทํ ภควา พาราณสียั วิหริติ อธิปตเน มิคทาเย.
 เตเน โข ปน สมเยน ฉพพคคิยา ภิกขุ ภควตา กฎปาตุกา
 ปฏิกฺขิตฺตาติ ตาลตรุณฺเณ เจทาเปตฺวา ตาลปตฺตปาตุกาโย ฐาเรณติ,

หมดอายุ 26/05/2566

ตานิ ตาลตรุณานิ จินฺหานิ มิลายนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ
 วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณฺหา สกฺยปฺตฺติยา ตาลตรุณเ
 เจทาเปตฺวา ตาลปตฺตปาทุกาโย ชาเรสฺสนฺติ, []” ตาลตรุณานิ
 จินฺหานิ มิลายนฺติ เอภินฺทริยํ สมณฺหา สกฺยปฺตฺติยา ชีวํ วิเหเจนฺตฺติ.
 อสฺสโสสุ โข ภิกฺขุ เตสํ มนุสฺसानํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ
 วิปาเจนฺตานํ. อถ โข เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสุ. “สจฺจํ
 กิร ภิกฺขเว จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ ตาลตรุณเ เจทาเปตฺวา ตาลปตฺต-
 ปาทุกาโย ชาเรนฺติ, ตานิ ตาลตรุณานิ จินฺหานิ มิลายนฺตฺติ.
 “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา “กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว
 โมชปฺริสา ตาลตรุณเ เจทาเปตฺวา ตาลปตฺตปาทุกาโย ชาเรสฺสนฺติ,
 ตานิ ตาลตรุณานิ จินฺหานิ มิลายนฺติ, ชีวสณฺณิโน หิ ภิกฺขเว
 มนุสฺสา รุกฺขสมิ นนต์ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนํ วา ปสาทาย ๔เปฯ
 วิครหิตฺวา ฐมมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “น ภิกฺขเว
 ตาลปตฺตปาทุกา ชาเรตพฺพา; โย ชาเรยฺย อาปตฺติ ทุกฺกณฺณสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ ภควตา ตาลปตฺต-
 ปาทุกา ปฏิกฺขิตฺตาติ เวพุตรุณเ เจทาเปตฺวา เวพุตฺตปาทุกาโย
 ชาเรนฺติ, ตานิ เวพุตรุณานิ จินฺหานิ มิลายนฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ
 ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณฺหา สกฺยปฺตฺติยา เวพุตรุณเ
 เจทาเปตฺวา เวพุตฺตปาทุกาโย ชาเรสฺสนฺติ, ตานิ เวพุตรุณานิ
 จินฺหานิ มิลายนฺติ, เอภินฺทริยํ สมณฺหา สกฺยปฺตฺติยา ชีวํ วิเหเจนฺตฺติ.
 อสฺสโสสุ โข ภิกฺขุ เตสํ มนุสฺसानํ อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ
 วิปาเจนฺตานํ. อถ โข เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสุ ๔เปฯ

“น ภิกขเว เวฬุตตปาฐกา ชารตพพา; โย ชารเยย, อาปตติ
ทุกกฏสชาติ.

[๒๕๑] อถโข ภควา พาราณสียํ ยถาภินนํ วิหริตฺวา, เยน
ภทฺธิยํ, เตเน จาริกํ, ปกฺกามิ; อนฺนํพฺพเพเน จาริกํ จรมาโน, เยน
ภทฺธิยํ, ตทวสริ. ตตฺร สฺสํ ภควา ภทฺธิเย วิหริติ ชาตียาวเน.
เตเน โข ปน สมเยเน ภทฺธิยา ภิกฺขุ อนเนกวิหิตํ ปาฐกมณฺเฑนนา-
นุโยคมนฺนุยฺตฺตา วิหรนฺติ, ตินฺปาฐกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ,
มฺมุชปาฐกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, ปพฺพชปาฐกํ กโรนฺติปิ
การาเปนฺติปิ, หินฺตาลปาฐกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, กมลปาฐกํ
กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, กมฺพลปาฐกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ,
ริณฺจณฺติ อุทฺเทสํ ปริปฺจุจํ อธิสํลํ อธิจิตฺตํ อธิปณฺณํ. เย เต ภิกฺขุ
อปฺปิจฺฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม
ภทฺธิยา ภิกฺขุ อนเนกวิหิตํ ปาฐกมณฺเฑนนาณฺุโยคมนฺนุยฺตฺตา วิหริสฺสณฺติ,
ตินฺปาฐกํ กริสฺสณฺติปิ การาเปสฺสณฺติปิ, มฺมุชปาฐกํ กริสฺสณฺติปิ
การาเปสฺสณฺติปิ, ปพฺพชปาฐกํ กริสฺสณฺติปิ การาเปสฺสณฺติปิ,
หินฺตาลปาฐกํ กริสฺสณฺติปิ การาเปสฺสณฺติปิ, กมลปาฐกํ กริสฺสณฺติปิ
การาเปสฺสณฺติปิ, กมฺพลปาฐกํ กริสฺสณฺติปิ การาเปสฺสณฺติปิ,
ริณฺจิสฺสณฺติ อุทฺเทสํ ปริปฺจุจํ อธิสํลํ อธิจิตฺตํ อธิปณฺณนฺติ. อถโข
เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภทฺธิยา
ภิกฺขุ อนเนกวิหิตํ ปาฐกมณฺเฑนนาณฺุโยคมนฺนุยฺตฺตา วิหรนฺติ, ตินฺปาฐกํ
กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, มฺมุชปาฐกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ,
ปพฺพชปาฐกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, หินฺตาลปาฐกํ กโรนฺติปิ
การาเปนฺติปิ, กมลปาฐกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, กมฺพลปาฐกํ
กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, ริณฺจณฺติ อุทฺเทสํ ปริปฺจุจํ อธิสํลํ อธิจิตฺตํ
อธิปณฺณนฺติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา “กถํ หิ นาม

เต ภิกขเว โมชปริสา อเนกวิหิตํ ปาทุกมณฺฑนํ โยคมนฺยุตฺตา
 วิหริสฺสณฺติ, ติณปาทุกํ กริสฺสณฺติปิ การาเปสฺสณฺติปิ, มุณฺชปาทุกํ
 กริสฺสณฺติปิ การาเปสฺสณฺติปิ, ปพฺพชปาทุกํ กริสฺสณฺติปิ การาเปสฺสณฺติปิ,
 หินฺดาลปาทุกํ กริสฺสณฺติปิ การาเปสฺสณฺติปิ, กมลปาทุกํ กริสฺสณฺติปิ
 การาเปสฺสณฺติปิ, กมฺพลปาทุกํ กริสฺสณฺติปิ การาเปสฺสณฺติปิ,
 ริณฺจิสฺสณฺติ อุทฺเทสํ ปริปุจฺฉํ อธิสํ อธิจิตฺตํ อธิปณฺณํ. เนตํ
 ภิกขเว อปฺปสณฺณํ วา ปสาทาย ๕เปฯ วิครหิตฺวา ฐมฺมี กถํ
 กถฺวา ภิกขุ อามนฺเตสิ “น ภิกขเว ติณปาทุกา ชาเรตพฺพา, น
 มุณฺชปาทุกา ชาเรตพฺพา, น ปพฺพชปาทุกา ชาเรตพฺพา, หินฺดาล-
 ปาทุกา ชาเรตพฺพา, น กมลปาทุกา ชาเรตพฺพา, น กมฺพลปาทุกา
 ชาเรตพฺพา, น โสวณฺณมยา ปาทุกา ชาเรตพฺพา, น รุปียมยา
 ปาทุกา ชาเรตพฺพา, น มณฺนิมยา ปาทุกา ชาเรตพฺพา, น เวฬุริยมยา
 ปาทุกา ชาเรตพฺพา, น ผลิกมยา ปาทุกา ชาเรตพฺพา, น กัมมยา
 ปาทุกา ชาเรตพฺพา, น กาจมยา ปาทุกา ชาเรตพฺพา, น ติปฺปมยา
 ปาทุกา ชาเรตพฺพา, น สีสมยา ปาทุกา ชาเรตพฺพา, น ตมฺพโลห-
 มยา ปาทุกา ชาเรตพฺพา; โย ชาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. น จ
 ภิกขเว กาจิ สงฺกมณฺิยา ปาทุกา ชาเรตพฺพา; โย ชาเรยฺย, อาปตฺติ
 ทุกฺกฏสฺส. อนฺุชานามิ ภิกขเว ติสฺโส ปาทุกาโย^๑ ธฺวณฺุจณฺิยา
 อสงฺกมณฺิยาโย วจฺจปาทุกํ ปสฺสาวปาทุกํ อจมนปาทุกนฺติ.

[๒๕๒] อถโข ภควา ภทฺธิเย ยถาภินฺตํ วิหริตฺวา, เยน
 สาวตฺถิ, เตน จาริกํ, ปกฺกามิ; อนฺุพฺพเพน จาริกํ จรมาโน, เยน
 สาวตฺถิ, ตทวสฺริ. ตตฺร สฺสํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ เชตวเน
 อนาถปิณฺฑิกสฺส อารามे. เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกขุ

^๑ ส.,ฉ.,เท. ปาทุกา

อจิรวติยา นทียา คาวินฺ ตรณฺตีํ วิสาณฺสุปี คณฺหนฺติ, กณฺณฺสุปี
 คณฺหนฺติ, คีวายปี คณฺหนฺติ, เจปฺปายปี^๑ คณฺหนฺติ, ปิฏฺฐีปี
 อภิรุหนฺติ, รตฺตจิตฺตปิ องฺคชาตํ จุปนฺติ, วจฺจตฺรีปี^๒ โอคาเหตฺวา
 มาเรณฺติ. มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม
 สมณํ สกฺยปฺตติยา คาวินฺ ตรณฺตีํ วิสาณฺสุปี คเหสฺสนฺติ,
 กณฺณฺสุปี คเหสฺสนฺติ, คีวายปี คเหสฺสนฺติ, เจปฺปายปี คเหสฺสนฺติ,
 ปิฏฺฐีปี อภิรุหิสฺสนฺติ, รตฺตจิตฺตปิ องฺคชาตํ จุปิสฺสนฺติ, วจฺจตฺรีปี
 โอคาเหตฺวา มาเรสฺสนฺติ, เสยฺยถาปี คิหิ กามโมคฺชินฺติ. อสฺสสํ
 โข ภิกฺขุ เตสํ มนุสฺसानํ อชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ.
 อถ โข เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมตฺถํ อารุเญสฺสุ. “น ภิกฺขเว คาวินฺ
 วิสาณฺสุ คเหตพฺพํ, น กณฺณฺสุ คเหตพฺพํ, น คีวาย คเหตพฺพํ,
 น เจปฺปาย คเหตพฺพํ, น ปิฏฺฐิ อภิรุหิตพฺพา; โย อภิรุเหยฺย,
 อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. น จ ภิกฺขเว รตฺตจิตฺเตน องฺคชาตํ จุปิตพฺพํ;
 โย จุเปยฺย, อาปตฺติ ฤลฺลจฺจยสฺส. น วจฺจตฺรี มาเรตพฺพา; โย
 มาเรยฺย, ยถาธมฺโม กาเรตพฺโพติ.

[]^๓

๗. ยานาทิปฏิกเชโป

[๒๕๓] เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ ยานเนน
 ยายนฺติ อิตฺถียุตฺเตนปี ปุริสฺนตฺเรน ปุริสยุตฺเตนปี อิตฺถนตฺเรน.

^๑ ส.,ฉ. เจปฺปายปี

^๒ ส. วจฺจตฺริมปี, ฉ.,เท. วจฺจตฺรีปี

^๓ ส. เอตฺถนตฺเร กฏฺฐปาทุกาติปฏิกเชโป นิฏฺฐิตฺติ อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขีปนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปิ คงฺคามหิยาयाติ.”^๑
 ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเส. “น ภิกฺขเว ยานเน ยายิตพฺพํ; โย
 ยาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ. เตน โข ปน สมเยน อณฺณตโร
 ภิกฺขุ โกสเลสุ ชนฺปเท^๒ สาวตฺถิ คจฺจนฺโต ภควนฺตํ ทสฺสนาย
 อนฺตรามคฺเค คิลานํ โหติ. อถ โข โส ภิกฺขุ มคฺคา โอฏฺถมม
 อณฺณตรสฺมี รุกฺขมฺมูเล นิสิตฺติ. มนุสฺสา ตํ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา^๓ เอตทโวจํ
 “กหํ ภนฺเต อโย^๔ คมิสฺสตีติ. “สาวตฺถิ โข อหํ อาวุโส คมิสฺสามิ
 ภควนฺตํ ทสฺสนายาติ. “เอहि ภนฺเต, คมิสฺสามาติ. “นาหํ อาวุโส
 สกฺโกมิ, คิลานมฺหิติ. “เอहि ภนฺเต, ยานํ อภิสฺสหาติ. “อลํ อาวุโส,
 ปฏิกฺขิปตฺตํ ภควตา ยานนฺติ. กุกฺกฏจายนฺโต ยานํ นาภิสฺสหาติ. อถ โข
 โส ภิกฺขุ สาวตฺถิ คนฺตฺวา ภิกฺขุํ เอตมตฺถํ อารโหเส. ภิกฺขุ
 ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเส. อถ โข ภควา เอตสฺมี นิทานे เอตสฺมี
 ปกรณํ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
 คิลานสฺส ยานนฺติ. อถ โข ภิกฺขุํ เอตทโหสิ “อิตฺถียุตฺตํ นฺ โข,
 ปุริสยุตฺตํ นฺ โขติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเส. “อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว ปุริสยุตฺตํ หตฺถาณฺณกนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อณฺณตรสฺส ภิกฺขุโน ยานุกฺขมาณฺเณ
 พาพฺพหตฺริ อผาสฺส อโหสิ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเส. “อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว สิวิกํ ปาณฺงกนฺติ.

[]^๕

^๑ อ. คงฺคามหิยาयाติ
 ๒ อ. ย. ชนฺปเทสุ
 ๓ ส., ฉ., เท., มหา. ทิสฺวา
 ๔ อ. อโย ภนฺเต

^๕ ส. เอตฺถนฺตเร ยานาติปฏิกฺเขโป นิฏฺฐิตฺติ อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

๘. อุจฺจาสยนมหาสยนปฏิกุเขโป

[๒๕๔] เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ อุจฺจาสยนมหาสยนํ ฐาเรณฺติ, เสยฺยถิํ, อาสนฺที ปลฺลงกํ โคนกํ^๑ จิตฺตกํ ปฏิกํ ปฏฺฐิกํ ตูลิกํ วิกติกํ อุทฺธโลมํ เอกนฺตโลมํ กฏฺฐิสฺส^๒ โกเสยฺยํ กุตฺตกํ หตฺถตฺถํ อสฺสตฺถํ รตฺถตฺถํ อชินปฺปเวณิํ กทฺทลิมิคปวรปจฺจตฺถณฺ ํ สอฺตฺตรจฺจนํ อุภโตโลหิตกฺุปฺธานํ. มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺทหนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปี คีหิ กามโกคิโนติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว อุจฺจาสยนมหาสยนํ ฐาเรตพฺพานิ, เสยฺยถิํ, อาสนฺที ปลฺลงโก โคนโก จิตฺตโก^๓ ปฏิกกา ปฏฺฐิกกา ตูลิกกา วิกติกกา อุทฺธโลมํ เอกนฺตโลมํ^๔ กฏฺฐิสฺส โกเสยฺยํ กุตฺตกํ หตฺถตฺถํ อสฺสตฺถํ รตฺถตฺถํ อชินปฺปเวณิ^๕ กทฺทลิมิคปวรปจฺจตฺถณฺ ํ สอฺตฺตรจฺจนํ อุภโตโลหิตกฺุปฺธานํ; โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกกฏฺฐสฺสาติ.

[]^๖

๙. สัพพจอมมปฏิกุเขโป

[๒๕๕] เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ “ภควตา อุจฺจาสยนมหาสยนํ ปฏิกฺขิตฺตานีติ มหาจมฺมานิ ฐาเรณฺติ สีหจมฺมํ พุคฺคจมฺมํ ทิปิจมฺมํ. ตานิ มณฺจปฺปมาเณนปี จินฺนํ หนฺติ,

^๑ หมายเหตุ 26/05/2566

ส.จ.,เท.,อ.,มหา. โคนกํ ^๒ ส.จ.,อ. กฏฺฐิสฺส, เอมฺปริปี.

^๓ อ. จิตฺตกา

^๔ ส.เท.,มหา. อุทฺธโลมํ เอกนฺตโลมํ

^๕ ส.จ. อชินปฺปเวณิ

^๖ ส. เอตฺถนฺตเร อุจฺจาสยนมหาสยนปฏิกุเขโป นิฏฺฐิตฺติ อิม ปาจา หิสฺสนฺติ.

ปีจปฺปมาณฺณปี จินฺหานิ โหฺนติ, อนุโตปี มณฺเฏ ปณฺณตฺตานิ
 โหฺนติ, พหิปี มณฺเฏ ปณฺณตฺตานิ โหฺนติ, อนุโตปี ปีเจ ปณฺณตฺตานิ
 โหฺนติ, พหิปี ปีเจ ปณฺณตฺตานิ โหฺนติ. มนุสฺสา วิหารจาริกํ
 อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปี
 คิหิ กามโมคฺชินฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารोเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว
 มหาจมฺมานิ ธาเรตพฺพานิ สีหจมฺมํ พุคฺคจมฺมํ ทิปิจมฺมํ; โย
 ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขู “ภควตา มหาจมฺมานิ
 ปฏิกฺขิตฺตานีติ โคจมฺมานิ ธาเรนฺติ. ตานิ มณฺจปฺปมาณฺณปี
 จินฺหานิ โหฺนติ, ปีจปฺปมาณฺณปี จินฺหานิ โหฺนติ, อนุโตปี มณฺเฏ
 ปณฺณตฺตานิ โหฺนติ, พหิปี มณฺเฏ ปณฺณตฺตานิ โหฺนติ, อนุโตปี
 ปีเจ ปณฺณตฺตานิ โหฺนติ, พหิปี ปีเจ ปณฺณตฺตานิ โหฺนติ.
 อณฺณตโรปี ปาปภิกฺขุ อณฺณตรสฺส ปาปฺปาสกสฺส กุลฺลโก โหติ.
 อถ โข โส ปาปภิกฺขุ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย,
 เยน ตสฺส ปาปฺปาสกสฺส นิเวสนํ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ปณฺณตฺเต อาสเน นิสีทิ. อถ โข โส ปาปฺปาสโก,^๑ เยน []^๒
 ปาปภิกฺขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ปาปภิกฺขุํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสีทิ. เตน โข ปน สมเยน ตสฺส ปาปฺปาสกสฺส
 วจฺจโก โหติ ตฺรุณฺ^๓ อภิธฺวโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก จิตฺโร,
 เสยฺยถาปี ทิปิจจาโป. อถ โข โส ปาปภิกฺขุ ตํ วจฺจกํ สกฺกจฺจํ
 อุปนิชฺฌายติ. อถ โข โส ปาปฺปาสโก ตํ ปาปภิกฺขุํ เอตทวโจ
 “กิสฺส ฆนฺเต อโย อิมํ วจฺจกํ สกฺกจฺจํ อุปนิชฺฌายตีติ. “อตุโถ

๑ หมายเหตุ 26/05/2566

๑ มหา. อยู่ ปาโจ น ทิสฺสติ.

๒ จ.,เท.,อ. เอตฺถนฺตเร โสติ อยู่ ปาโจ ทิสฺสติ.

๓ ส.,จ.,เท.,อ. ตฺรุณโก

เม อากุโส อิมสฺส วจฺจนสฺส จมฺเมนาติ. อถโข โส ปาปฺปาสโก
 ตํ วจฺจกํ วชิตฺวา จมฺมํ วิธฺนิตฺวา^๑ ตสฺส ปาปภิกฺขุโน อทาสิ.^๒
 อถโข โส ปาปภิกฺขุ ตํ จมฺมํ สงฺฆาภฺยิยา ปฏิจฺฉาเทตฺวา อคฺมาสิ.
 อถโข सा कारी वज्जचित्तिं तं पापभिक्षुं पिण्डितो पिण्डितो
 अनुพนฺธิ. ภิกฺขุ เอวมาหํสุ “กิสฺส ตฺยาโย อากุโส कारी पिण्डितो
 पिण्डितो अनुพทฺธาติ.” “อหํปิ โข อากุโส न चानामि ‘गेन मयायं
 कारी पिण्डितो पिण्डितो अनुपट्ठाति. तेन โข पुन समयेन तस्स
 पापभिक्षुโน สงฺฆาภฺยि โลहितेन मกฺขिता โหติ. ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
 “อโย पुन ते अगुसो संग्घायि किं कदाति. अथो सो पापभिक्षु
 भिक्षुनं ऐतमत्तं आरोเจसि. “किं पुन त्वं अगुसो पाणातिपाते
 समात्तेसि. “เอवं अगुसेति. ये ते भिक्षु अप्पิจฺฉา ५ पे ५ ते
 อุच्चामายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถं हि नाम भिक्षु पाणातिपाते
 समात्तेसฺสति, ननु ภควตา อนेกปริยาयेन पाणातिपाโต ครหิโต,
 पाणातिपाตา वेरमณี ปสตุถาติ. อถโข ते भिक्षु ภควโต
 ऐतमत्तं आरोजेसु.

อถโข ภควา ऐतस्मिं นิทานे ऐतस्मिं ปกรणे ภिक्षุสงฺฆํ
 สन्นิปาตาเปตฺวา ตํ ปาปภิกฺขุํ ปฏฺธิปุจฺฉิ “สจฺจํ กิร त्वं भिक्षु
 पाणातिपाते समात्तेसि. “सจฺจํ ภควาติ. วิครหิ पृष्ठो भक्वा
 “กถं हि नाम त्वं मोचपूरिस् पाणातिपाते समात्तेसฺสि, ननु
 मया मोचपूरिस् अनेकप्रियायेन पाणातिपाโต क्रहिโต, पाणातिपाता
 वेरमणो पसตุगा, नेतं मोचपूरिस् अप्पสन्नฺนํ वा ปสาทाय
 ५ पे ५ विครहित्वा ऋमिं कथं कत्वा भिक्षु आमन्तेसि “न भिक्षवे

^๑ ส.จ.,เท.,มหา. วิธฺนิตฺวา

^๒ ส.,เท.,อิ.,มหา. ปาทาสิ

^๓ ส.จ.,มหา. अनुพนฺธิ, เอวमुปริปิ.

ปาณาติปาเต สมาทเปตพฺพํ; โย สมาทเปยฺย, ยถาธมฺโม
กาเรตพฺโพ. น จ^๑ ภิกฺขเว โคจรมํ ฐาเรตพฺพํ; โย ฐาเรยฺย,
อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. น []^๒ ภิกฺขเว กิณฺจิ จมฺม ฐาเรตพฺพํ;
โย ฐาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

[]^๓

๑๐. คีหิวิกตานุญญาตาที

[๒๕๖] เตน โข ปน สมเยน มนุสฺसानํ มณฺจปฺปิ ปีจฺปิ
จมฺโมทนฺทฺธานิ โหณฺติ จมฺมวินฺทฺธานิ. ภิกฺขุ กุกฺกุกฺจายนฺตา
นาภินิสฺสทฺหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารोเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
คีหิวิกตํ อภินิสฺสิทํ, น เตวฺว อภินิปรชฺชิตฺตฺนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน วิหารา จมฺมพฺนฺเชหิ^๔ โอคฺคฺมฺฝิยนฺติ.
ภิกฺขุ กุกฺกุกฺจายนฺตา นาภินิสฺสทฺหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารोเจสฺสุ.
“อนฺุชานามิ ภิกฺขเว พนฺธนฺมตฺถํ อภินิสฺสิทฺตฺนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ สอฺุปาหฺนา คามํ
ปวิสฺนฺติ. มนุสฺสา อฺุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปิ คีหิ
กามโมคฺคิโนติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารอเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว สอฺุปาหฺเนน
คาโม ปวิสิตพฺโพ; โย ปวิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

^๑ ส.ฉ.,เท.,อ.,มหา. จสทโท น ทิสฺสติ.

^๒ ส.ฉ.,เท.,อ.,มหา. เอตฺถนฺตเร จสทโท ทิสฺสติ.

^๓ ส. เอตฺถนฺตเร โอหมุกฺกคณฺณคณฺปาหฺนานฺุชานนา นิฏฺฐิตาติ อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๔ ส.ฉ.,มหา. จมฺมวทฺเชหิ

เตน โข ปน สมเยน อณฺณตโร ภิกฺขุ คีลาโน โหติ, น สกโกติ
 วนา อุปาหเนน^๑ คามํ ปวิสิตุํ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเจสฺสุ.
 “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว คีลาเนน ภิกฺขุณา สอุปาหเนน คามํ ปวิสิตฺตุนฺติ.

[]^๒

๑๑. โสณกุกฺกณณวตฺถุ

[๒๕๗] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา มหากจฺจาโน
 อวณฺตีสฺสุ วิหฺรติ กุรรณเร^๓ ปปาเต^๔ ปพฺพเต. เตน โข ปน สมเยน
 โสโณ อุปาสโก กุกฺกณฺโณ อายสฺมโต มหากจฺจานสฺส อุปจฺจาโก
 โหติ. อถโข โสโณ อุปาสโก กุกฺกณฺโณ, เยนายสฺมา มหากจฺจาโน,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนนฺตํ มหากจฺจานํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนนฺตํ นิสิตฺติ. เอกมนนฺตํ นิสินฺโน โข โสโณ อุปาสโก กุกฺกณฺโณ
 อายสฺมนนฺตํ มหากจฺจานํ เอตทวโจ “ยถา ยถาหํ ภนฺเต อยฺเยน
 มหากจฺจาเนน ฐมมํ เทสิตํ อาชานามิ, นยิทํ สุกฺรํ อคารํ
 อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปฺปณฺณํ เอกนฺตปริสฺสุทฺธํ สงฺขลิตฺตํ พุรหฺมจฺริยํ
 จริตฺตํ, อิจฺฉามหํ ภนฺเต เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
 อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺตํ, ปพฺพาเซตฺตํ มํ ภนฺเต
 อยฺโย มหากจฺจาโนติ. ^๕เอวํ วุตฺเต, อายสฺมา มหากจฺจาโน
 โสณํ อุปาสกํ กุกฺกณฺณํ เอตทวโจ^๕ “ตฺถกฺรํ โข โสณ ยาวชิวํ

^๑ อ. อุปาหเนน วนา

^๒ ส. เอตฺถนฺตเร คิหฺวิกทานุญญาตาที นิฏฺฐิตติ อิม ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๓ จ., เท. กุรรณเร, มหา. กุรรณเร

^๔ ส., จ. ปปตเก ^{๕-๕} ส., จ., อ. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

เอกเสยยิ เอกภตฺตํ พุรหมจริยํ จริตฺ๑, อิงฺฆ ตวํ โสณ ตตฺถเว
 อคาริกภูโต พุทฺธานํ สาสนํ อนุยฺยช กาลยฺตตํ เอกเสยยิ
 เอกภตฺตํ พุรหมจริยนฺติ. อถโข โสณสฺส อุปาสกสฺส กุฎฺฐิกณฺณสฺส
 โย อโหสิ ปพฺพชฺชาภิสงฺขารอ, โส ปฏิปฺปสฺสมภิ. ทุตฺติยมปิ โข
 โสโณ อุปาสโก กุฎฺฐิกณฺโณ ๕เป๕ ตติยมปิ โข โสโณ อุปาสโก
 กุฎฺฐิกณฺโณ, เยนายสฺมา มหากจฺจาโน, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 อายสฺมนตํ มหากจฺจานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนตํ นิสิตฺติ. เอกมนตํ
 นิสินฺโน โข โสโณ อุปาสโก กุฎฺฐิกณฺโณ อายสฺมนตํ มหากจฺจานํ
 เอตทวโจ “ยถา ยถาหิ ฆนฺเต อยฺเยน มหากจฺจาเนน ฐมมํ เทสิตํ
 อาชานามิ, นยิทํ สุกฺริ อคารํ อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปฺปณฺณํ เอกนฺต-
 ปริสฺสุทฺธิํ สงฺขลิตฺตํ พุรหมจริยํ จริตฺ๑, อิจฺฉามหิ ฆนฺเต เกสมสฺสุ
 โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคารียํ
 ปพฺพชิตฺ๑, ปพฺพาเชตฺ๑ มํ ฆนฺเต อยฺโย มหากจฺจาโนติ. อถโข
 อายสฺมา มหากจฺจาโน โสณํ อุปาสกํ กุฎฺฐิกณฺณํ ปพฺพาเชสิ.
 เตน โข ปน สมเยน อวณฺติทกฺขิณาปโถ อปฺปภิกฺขุโก โหติ.
 อถโข อายสฺมา มหากจฺจาโน ตินฺณํ วสฺसानํ อจฺฉเยน กิจฺเชน
 กสิเรน ตโต ตโต ทสวคฺคํ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อายสฺมนตํ
 โสณํ อุปสมฺปาเทสิ.

๑๒. มหากจฺจานสฺส ปญฺจวรปริทสฺสนา

อถโข อายสฺมโต โสณสฺส วสฺสํ วุตฺตสฺส รโหิตสฺส
 ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาติ “สุโตเยว โข เม

^๑ อ. อัย ปาโร น ทิสฺสติ.

โส ภควา เอทิสเ จ เอทิสเ จาติ, น จ มยา สมมุขา ทิฏฐเ,
 คจฺเจยฺยาหิ ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหฺนฺตํ สมฺมาสมพุทฺธํ, สเจ
 มํ อุปชฺฌาโย อนุชาเนยฺยาติ. อถปิ อายสฺมา โสเณ สายณฺหสมยํ
 ปฏิสลฺลาณา วุฏฺฐิตเ, เยนายสฺมา มหาภควาจาโน, เตนุปลสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา อายสมนฺตํ มหาภควาจาณํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสิติ. เอกมนฺตํ นิสินฺโน ปิ อายสฺมา โสเณ อายสมนฺตํ
 มหาภควาจาณํ เอตทโวจ “อิธ มยฺหิ ภนฺเต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส
 เอวํ เจตสเ ปรีวิตกโก อุทปาทิ “สุโตเยว ปิ เม ‘โส ภควา
 เอทิสเ จ เอทิสเ จาติ, น จ มยา สมมุขา ทิฏฐเ, คจฺเจยฺยาหิ
 ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหฺนฺตํ สมฺมาสมพุทฺธํ, สเจ มํ อุปชฺฌาโย
 อนุชาเนยฺยาติ, คจฺเจยฺยาหิ ภนฺเต ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหฺนฺตํ
 สมฺมาสมพุทฺธํ, สเจ มํ อุปชฺฌาโย อนุชาเนยฺยาติ. สาธุ สาธุ โสเณ,
 คจฺฉ ตวํ โสเณ ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหฺนฺตํ สมฺมาสมพุทฺธํ,
 ทกฺขิสฺสสิ ตวํ โสเณ ตํ ภควนฺตํ ปาสาทิกํ ปสาทนียํ สนฺตินฺทริยํ
 สนฺตมานสํ อุตฺตมทมธสมณฺมณฺอุปตฺตํ ทนฺตํ คฺคตฺตํ ยตินฺทริยํ นาคํ,
 เตนहि ตวํ โสเณ มม วจเนน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺท
 ‘อุปชฺฌาโย เม ภนฺเต อายสฺมา มหาภควาจาโน ภควโต ปาเท
 สิริสา วนฺทตฺติ, เอวญจ วเทहि ‘อวฺนฺติทกฺขินาปเถ ภนฺเต
 อปฺปภิกฺขุโก, ตินฺณํ เม วสฺसानํ อจฺจเยน กิจฺเจเน กสิเรน ตโต
 ตโต ทสวคฺคํ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อุปสมฺปทํ อลตฺถํ,
 อปฺเปวณาม ภควา อวฺนฺติทกฺขินาปเถ อปฺปตเรน คเณน อุปสมฺปทํ
 อนุชาเนยฺย, อวฺนฺติทกฺขินาปเถ ภนฺเต กณฺहुตฺตรา ภูมิ ขรา
 โคกณฺฐกหตา, อปฺเปวณาม ภควา อวฺนฺติทกฺขินาปเถ คณฺจ-
 คณฺอุปาหนํ อนุชาเนยฺย, อวฺนฺติทกฺขินาปเถ ภนฺเต นหานครูกา
 มนฺุสฺสา อุทกสฺสุทฺธิกา, อปฺเปวณาม ภควา อวฺนฺติทกฺขินาปเถ

ฐวนหานิ อนุชาเนยฺย, อวฺนฺติทกฺขิณาปเถ ภนฺเต จมฺมานิ
 อตฺตธรรณานิ; เอพฺภจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ, เสยฺยถาปิ ภนฺเต
 มชฺฌิเมสฺสุ ชนฺปทฺสฺสุ เอรคฺคุ โมรคฺคุ มชฺชารุ ชนฺตฺ;^๑ เอวเมว โข ภนฺเต
 อวฺนฺติทกฺขิณาปเถ จมฺมานิ อตฺตธรรณานิ; เอพฺภจมฺมํ อชจมฺมํ
 มิคจมฺมํ, อปฺเปวณาม ภควา อวฺนฺติทกฺขิณาปเถ จมฺมานิ อตฺตธรรณานิ
 อนุชาเนยฺย; เอพฺภจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ, ‘เอตฺรหิ ภนฺเต มนุสฺสสา
 นิสฺสํมคตानํ ภิกฺขุณฺํ จีวรํ เทนฺติ, ‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส
 เทมาติ, เต อาคณฺตฺวา อาโรเจนฺติ ‘อิตฺถนฺนาเมหิ เต อาวุโส
 มนุสฺสเสหิ จีวรํ ทินฺนฺนฺติ, เต กุกฺกุกฺจายนฺตา น สาทิยนฺติ ‘มา โน
 นิสฺสคฺคิยํ อโหสีติ, อปฺเปวณาม ภควา จีวเร ปรียายํ อาจิกฺขเยยฺยาติ.
 “เอวํ ภนฺเตติ โข อายสฺมา โสโณ อายสมฺโต มหากจฺจานสฺส
 ปฏิสสฺสณฺติวฺวา อุมฺมจฺยาสนา อายสมฺนํตํ มหากจฺจานํ อภิวาเทตฺวา
 ปทกฺขิณํ กตฺวา เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจี้วรมาทาย, เยน
 สาวตฺถิ, เตน ปกฺกามิ, อนุปฺพุเพน, เยน สาวตฺถิ, เชตวนํ
 อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราโม, เยน ภควา, เตนฺปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํตํ นิสีทิ. อถ โข ภควา อายสมฺนํตํ
 อานนํทํ อามนฺเตสิ “อิมสฺส อานนํทํ อาคณฺตฺกสฺส ภิกฺขุโน
 เสนาสนํ ปญฺญาเปหีติ. อถ โข อายสฺมา อานนํโท “ยสฺส โข
 มํ ภควา อาณาเปติ ‘อิมสฺส อานนํทํ อาคณฺตฺกสฺส ภิกฺขุโน
 เสนาสนํ ปญฺญาเปหีติ, อิจฺฉติ ภควา เตน ภิกฺขุณา สทฺธิ
 เอกวิหาเร วตฺถุ, อิจฺฉติ ภควา อายสมฺตา โสเถน สทฺธิ
 เอกวิหาเร วตฺถุนฺติ, ยสฺมี วิหาเร ภควา วิหฺรติ, ตสฺมี วิหาเร
 อายสมฺโต โสณสฺส เสนาสนํ ปญฺญาเปสิ.

^๑ ส.จ.อ. เอรคฺคุ โมรคฺคุ มชฺชารุ ชนฺตฺ, เอวมฺปรีปิ.

[๒๕๘] อถโข ภควา พหุเทว รตฺตี อชฺโฌกาเส วีตินาเมตฺวา
 วิหารํ ปาวีสี. อายสฺมาปิ โข โสโณ พหุเทว รตฺตี อชฺโฌกาเส
 วีตินาเมตฺวา วิหารํ ปาวีสี. อถโข ภควา รตฺติยา ปจฺจุสสมยํ
 ปจฺจุจฺญาย อายสฺมนตํ โสณํ อชฺเฌสี “ปฏฺฐิภาตฺถํ ตํ ภิกฺขุ ฐมฺโม
 ภาสีตฺถนฺตํ. “เอวํ ภนฺเตติ โข อายสฺมา โสโณ ภควโต ปฏฺฐิสฺสณฺนิตฺวา
 สพฺพพาเนว อฏฺฐกาวคฺคิกานิ สเรณ อภาสี. อถโข ภควา อายสฺมโต
 โสณสฺส สรภณฺณปรีโยสาเน อพฺภานฺนํโมทิตฺวา “สาธฺวํ สาธฺวํ ภิกฺขุ,
 สุกฺคหิตานิ โข เต ภิกฺขุ อฏฺฐกาวคฺคิกานิ สุมฺนสิกกตานิ สุปฺปาริตานิ,
 กลฺยาณียาสิ วาจา ย สมนฺนาทโต วิสฺสจฺญาย อเนลคฺคาย อตฺถสฺส
 วิญญาปณียา, กตฺวสฺสโสสิ ตวํ ภิกฺขุติ. “เอกาวสฺโส อหํ ภควาติ.
 “กิสฺส ปน ตวํ ภิกฺขุ เอวํจิริ อภาสีติ. “จิริ ทิฏฺฐโจ เม ภนฺเต
 กาเมสฺสุ อาทินฺโน, อปิ จ สมฺพาธา ฆราวาสา พหุภิกฺขุจา พหุ-
 กรณียาติ. อถโข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ
 อุทธานํ อุทาเนสิ

“ทิสฺวา อาทินฺนํ โลเก ฌตฺวา ฐมฺมํ นิรุปฐิ”
 อริโย น รมตี ปาเป ปาเป น รมตี สจฺจิติ.”^๒

อถโข อายสฺมา โสโณ “ปฏฺฐิสฺสมโหมตฺติ โข มํ ภควา อयํ
 ขวสฺส กาโล ยํ เม อุปฺขจฺฉาโย ปฐิตสฺสีติ อุฏฺฐายาสนา เอกํสํ
 อุตฺตตราสงฺกํ กริตฺวา ภควโต ปาเทสฺสุ สิริสา นิปตฺติตฺวา ภควนฺตํ
 เอตทวโจ “อุปฺขจฺฉาโย เม ภนฺเต อายสฺมา มหาภิกฺขุจาโน ภควโต
 ปาเทสฺสุ สิริสา วนฺทติ, เอวญฺจ วเทติ ‘อวณฺติทกฺขิณฺนาปโถ ภนฺเต

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ อ. นิรุปฐิ

^๒ อ. สาสเน รมตี สจฺจิติ.

อปฺปภิกฺขุโก, ติณฺณํ เม วสฺसानํ อจฺจเยน กิจฺเจน กสิเรน ตโต
 ตโต ทสวคฺคํ ภิกฺขุสงฺฆํ สหฺนินฺปาตาเปตฺวา อุปสมฺปทํ อลตฺถํ,
 อปฺเปวณาม ภควา อวณฺติทกฺขิณาปเถ อปฺปตฺเรน คณฺเณ อุปสมฺปทํ
 อณฺุชาเนยฺย, อวณฺติทกฺขิณาปเถ ภนฺเต กณฺหุตฺตฺรา ภูมि ชฺรา โค-
 กณฺฏกหฺตา, อปฺเปวณาม ภควา อวณฺติทกฺขิณาปเถ คณฺงคณฺปาหฺนํ
 อณฺุชาเนยฺย, อวณฺติทกฺขิณาปเถ ภนฺเต นหฺนาคฺรูกา มนฺุสฺสา
 อุกทสฺสุทฺธิกา, อปฺเปวณาม ภควา อวณฺติทกฺขิณาปเถ ชฺวณหฺนํ
 อณฺุชาเนยฺย, อวณฺติทกฺขิณาปเถ ภนฺเต จมฺมานิ อตฺถธฺรณานิ;
 เอพฺภจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ, เสยฺยถาปิ ภนฺเต มชฺฌิเมสฺสุ ชนฺปเทสฺสุ
 เอเรคฺ โมเรคฺ มชฺชารฺ ชนฺตฺ; เอวเมว โข ภนฺเต อวณฺติทกฺขิณาปเถ
 จมฺมานิ อตฺถธฺรณานิ; เอพฺภจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ, อปฺเปวณาม
 ภควา อวณฺติทกฺขิณาปเถ จมฺมานิ อตฺถธฺรณานิ อณฺุชาเนยฺย;
 เอพฺภจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ, เอตฺรหิ ภนฺเต มนฺุสฺสา นิสฺสํมคฺตานิ
 ภิกฺขุณฺํ จีวรํ เทนฺติ ‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทมาติ, เต
 อาคณฺตุวา อาโรเจนฺติ ‘อิตฺถนฺนาเมหิ เต อาวฺโส มนฺุสฺเสหิ จีวรํ
 ทินฺนนฺติ, เต กุกฺกุกฺจายนฺตา น สาทิยนฺติ ‘มา โน นิสฺสคฺคิยํ
 อโหสีติ, อปฺเปวณาม ภควา จีวเร ปฺริยาอํ อาจิกฺขเยยฺยาติ.

[๒๕๙] อถโข ภควา เอตสฺมี นินฺทาเน เอตสฺมี ปกรเณ ฐมฺมี
 กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อวณฺติทกฺขิณาปเถ ภิกฺขเว อปฺปภิกฺขุโก,
 อณฺุชานามิ ภิกฺขเว สพฺพปจฺจนฺติเมสฺสุ ชนฺปเทสฺสุ วินยธฺรปญฺจเมน
 คณฺเณ อุปสมฺปทํ. ตตฺรีเม ปจฺจนฺติมา ชนฺปทา ปุรตฺถิมาย ทิสาย
 กชฺงคฺลํ^๑ นาม นิคโม, ตสฺส ปเรน มหาสาลา, ตโต ปรา

ปจจนุติมา ชนปทา, โอรโต มชฺเฌ. ปุรตถิมทกฺขิณาย ทิสาย
 สลฺลวตี นาม นที, ตโต ปรา ปจจนุติมา ชนปทา, โอรโต
 มชฺเฌ. ทกฺขิณาย ทิสาย เสตกณฺณิกํ นาม นิคโม, ตโต ปรา
 ปจจนุติมา ชนปทา, โอรโต มชฺเฌ. ปจจนิมาย ทิสาย ฐนํ นาม
 พุราหุมนคฺคาโม, ตโต ปรา ปจจนุติมา ชนปทา, โอรโต มชฺเฌ.
 อุตฺตราย ทิสาย อุสฺสึทฺทโช นาม ปพฺพโต, ตโต ปรา ปจจนุติมา
 ชนปทา, โอรโต มชฺเฌ. อนุชานามิ ภิกฺขเว เอวฺรฺฐเปสฺสุ ปจจนุติเมสฺสุ
 ชนปเทสฺสุ วินยธรรปณฺจเมเน คณฺเณ อุปสมฺบปํ. อวณฺติทกฺขิณาปเถ
 ภิกฺขเว กณฺหุตฺตรา ภูมि ขรา โคกณฺฏกหตา, อนุชานามิ ภิกฺขเว
 สพฺพปจจนุติเมสฺสุ ชนปเทสฺสุ คณฺจคณฺฐปาหณํ. อวณฺติทกฺขิณาปเถ
 ภิกฺขเว นหฺนาคฺรูกา มนุสฺสสา อุกทสฺสทฺธิกา, อนุชานามิ ภิกฺขเว
 สพฺพปจจนุติเมสฺสุ ชนปเทสฺสุ ฐวนฺหานํ. อวณฺติทกฺขิณาปเถ ภิกฺขเว
 จมฺมานิ อตฺถธณฺยานิ เอพฺภจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ, เสยฺยถาปิ
 ภิกฺขเว มชฺฌิมเมสฺสุ ชนปเทสฺสุ เอเรคฺคุ โมเรคฺคุ มชฺชารุ ชนฺตฺ; เอวเมว
 โข ภิกฺขเว อวณฺติทกฺขิณาปเถ จมฺมานิ อตฺถธณฺยานิ เอพฺภจมฺมํ
 อชจมฺมํ มิคจมฺมํ, อนุชานามิ ภิกฺขเว สพฺพปจจนุติเมสฺสุ ชนปเทสฺสุ
 จมฺมานิ อตฺถธณฺยานิ เอพฺภจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ. อิท ปน ภิกฺขเว
 มนุสฺสสา นิสฺสึสมคฺคตานิ ภิกฺขุณฺโง จีวรํ เทนฺติ 'อิมํ จีวรํ อิตฺถนุณามสฺส
 เทมาติ, อนุชานามิ ภิกฺขเว สาทิตฺตํ, น ตาว ตํ คณฺฐปคํ' ยาว
 น หตฺถํ คจฺจนฺตีติ.

จมฺมกฺขชนฺทโก ปณฺจโม.^๒

^๑ ส.ณ.,เท.,อ. คณฺฐปคํ

^๒ เท.,อ.,สุยา. จมฺมกฺขชนฺทกํ ปณฺจมํ. อิมมฺหิ ชนฺทเก วตฺถุ เทสฺสจฺจิ.

ราชชา จ^๑ ภาคมโธ โสโณ อสีตีสหสฺสิสฺสโร
 สาคโต คิขณฺณภูมิมิ พหุํ ทสฺเสสิ อุตฺตริ.
 ปพฺพชฺชารทฺธภิชฺชีสุ วิณฺณ เอกปฺลาสิกํ
 นีลา ปิตา โลหิติกา มณฺณเชฏฺฐจา กณฺหเมว จ.
 มหารงฺค มหานามา วทฺธิกา จ ปฏิกฺขิปี
 ขลลกา ปุณฺณปาลี จ ตูลติตฺตฺติรเมณฺทชา.
 วิจฺฉิกา โมรจิตฺตมฺจ^๒ สีหพฺยคฺคมา จ ทิปิกา
 อชินฺนทฺทา มชฺชาริ จ กาโพลฺลกปฺริกฺขภา.
 ผาลิตฺตฺปาหนา ขีลา โธตฺตาณฺณชฺชภา
 ตาลเวพุตฺติณณฺเจว มุณฺชปพฺพชฺชินฺตลา.^๓
 กมลกมฺพลโสวณฺณา รุปีกา มณิ เวพุริ^๔
 ผลิกา กัมภกจา จ ติปุสฺสีสณฺจ ตมฺพกา.
 คาวิ ยานํ คีลาโน จ ปุริสยุตฺตสีวิกา
 สยนาณิ มหาจมฺมา โคจมฺเมหิ จ ปาปโก.
 คิหิณํ จมฺมวทฺเธหิ ปวิสนฺติ คีลายโน
 มหากจฺจายโน โสโณ สเรณฺณจกฺวคฺคิกํ.
 อุปสมฺปทํ ปณฺจหิ คณฺา ชฺวสินายนา^๕
 จมฺมตฺถรณฺณานฺณณฺาสิ น ตาว คณฺณูปคํ
 อทาสีเม วเร ปณฺจ โสณตฺถเรสฺส นายโกติ.

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถุณี เตสฺสจฺจิ.

จมฺมกុชฺฐโก นิกฺขจិត.

- ๑ อ. จสทุโท น ทิสฺสติ.

๔ ฉ.,เท.,อ. เวฬุริยา

๒ ฉ.,เท.,อิ. โมรจิตฺตรา จ

๕. อ. อุปสมบท ปณจกณ คณจกณา ฐวสีนา

^๓ สี่, ฉ., มหา. มุณฑลปพพหินิตาลา

๖. เกสชชกขนุรโก^๑

๑. ปญจเกสชชกถา

[๒๖๐] เตน สมเยน พุทุโร ภควา สาวตถิยํ วิหริติ เชตวเน
อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุํ สารทิกเน
อาพาธเณ ฌฏฺฐาณํ ยาคูปิ ปีตา อุคฺคจฺจติ, ภาตฺตํปิ ภาตฺตํ อุคฺคจฺจติ.
เต เตน กิสา โหนฺติ ลฺลฺลา ทุพฺพณฺณา อุปฺปณฺหุปรฺปณฺหุทฺทกฺขาตา
ธมฺนิสฺสนฺถตฺตตฺตา. อทฺทสา โข ภควา เต ภิกฺขุ กิสเ ลฺลฺลเ ทุพฺพณฺเณ
อุปฺปณฺหุปรฺปณฺหุทฺทกฺขาเต ธมฺนิสฺสนฺถตฺตตฺเต; ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ
อามนฺเตสิ “กิณฺณุ โข อานนฺท เอตฺรหิ ภิกฺขุ กิสา ลฺลฺลา ทุพฺพณฺณา
อุปฺปณฺหุปรฺปณฺหุทฺทกฺขาตา ธมฺนิสฺสนฺถตฺตตฺตาติ. “เอตฺรหิ ภาเนเต ภิกฺขุํ
สารทิกเน อาพาธเณ ฌฏฺฐาณํ ยาคูปิ ปีตา อุคฺคจฺจติ, ภาตฺตํปิ ภาตฺตํ
อุคฺคจฺจติ, เต เตน กิสา []^๒ ลฺลฺลา ทุพฺพณฺณา อุปฺปณฺหุปรฺปณฺหุทฺทก-
กฺขาตา ธมฺนิสฺสนฺถตฺตตฺตาติ. อถโฆ ภควโต รโหิตสฺส ปฏฺิสฺสลฺลีนสฺส
เอวํ เจตฺโส ปรีวิตกฺโก อุทฺปาทิ “เอตฺรหิ โข ภิกฺขุํ สารทิกเน
อาพาธเณ ฌฏฺฐาณํ ยาคูปิ ปีตา อุคฺคจฺจติ, ภาตฺตํปิ ภาตฺตํ
อุคฺคจฺจติ, เต เตน กิสา ลฺลฺลา ทุพฺพณฺณา อุปฺปณฺหุปรฺปณฺหุทฺทกฺขาตา
ธมฺนิสฺสนฺถตฺตตฺตา, กิณฺณุ โข อหิ ภิกฺขุํ เกสชฺชํ อนุชาเนยฺยํ, ยํ
เกสชฺชญฺเจว อสฺส เกสชฺชสมฺมตญฺจ โลกสฺส, อาหารตฺถญฺจ^๓
ผเรยฺย, น จ โอพาริกโก อาหาโร ปญฺญาเยยฺยาติ. อถโฆ ภควโต
เอตทโหสิ “อิมานิ โข ปญฺจ เกสชฺชานิ, เสยฺยถิํ, สปปิ นวนีตํ

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.สุยา. เกสชชกขนุรโก

^๒ ส.,ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร โหนฺตติติ อโย ปาโร ทิสฺสติ.

^๓ อ. อาหารตฺถญฺจ

เตลั มฐุ ผาณิตั, เกสขชานิ เจว เกสขชสมมตานิ จ โลกสฺส,
 อาหารตถณฺจ ผรณฺติ, น จ โอปาริโก อาหาโร ปณฺณายติ,
 ยนฺนุนาหํ ภิกฺขุณฺ อิมานิ ปณฺจ เกสขชานิ อนุชาเนยฺยํ กाले
 ปฏิคฺคเหตฺวา กाले ปริภุญฺชิตฺตุนฺติ. อถโข ภควา สายณฺหสมเย
 ปฏิสฺสลาณา วุฏฺฐิจิโต เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรณเ ฐมฺมี กถํ
 กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อิธ มยฺหํ ภิกฺขเว รโหิตสฺส ปฏิสฺสลิณฺสส
 เอวํ เจตฺโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ ‘เอตฺรหิ โข ภิกฺขุณฺ สารทิกเณ
 อาพาธเณ ฆฺฏฺฐาณํ ยาคุปิ ปีตา อุคฺคจฺจนฺติ, ภตฺตํปี ภตฺตํ
 อุคฺคจฺจนฺติ, เต เตเน กิสฺสา ลูชา ทุพฺพณฺณา อุปฺปณฺทูปฺปณฺทูกชาตา
 ฐมฺนิสนฺถตคตฺตา, กิณฺนุ โข อหํ ภิกฺขุณฺ เกสขชํ อนุชาเนยฺยํ, ยํ
 เกสขชณฺเจว อสฺส เกสขชสมมตณฺจ โลกสฺส, อาหารตถณฺจ ผเรยฺย,
 น จ โอปาริโก อาหาโร ปณฺณายเยยฺยาติ, ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว
 เอตทโหสิ ‘อิมานิ โข ปณฺจ เกสขชานิ, เสยฺยถิํ, สปิ นวณฺตี
 เตลั มฐุ ผาณิตั, เกสขชานิ เจว เกสขชสมมตานิ จ โลกสฺส,
 อาหารตถณฺจ ผรณฺติ, น จ โอปาริโก อาหาโร ปณฺณายติ,
 ยนฺนุนาหํ ภิกฺขุณฺ อิมานิ ปณฺจ เกสขชานิ อนุชาเนยฺยํ กาลे
 ปฏิคฺคเหตฺวา กาลे ปริภุญฺชิตฺตุนฺติ. อนุชานามิ ภิกฺขเว ตานิ ปณฺจ
 เกสขชานิ กาลे ปฏิคฺคเหตฺวา กาลे ปริภุญฺชิตฺตุนฺติ.

[๒๖๑] เตเน โข ปน สมเยน ภิกฺขุ ตานิ ปณฺจ เกสขชานิ
 กาลे ปฏิคฺคเหตฺวา กาลे ปริภุญฺชนฺติ. เตลั ยานิปี ตานิ ปากติกานิ
 ลูชานิ โภชนานิ, ตานิปี นจฺฉาเทนฺติ, ปเคว เสเนสิกานิ.^๑ เต
 เตเน เจว สารทิกเณ อาพาธเณ ฆฺฏฺฐา อิมินา จ ภตฺตาจฺฉาทเณ^๒

^๑ ฉ. เสนะสิตานิ^๒ ส. ภตฺตาจฺฉาทเณ, อ. ภตฺตาจฺฉนฺทเณ

[๒๖๒] เตน ไช ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขุณํ วเสหิ
 ฆอสฺสชฺเชหิ อตฺถโก โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุโหสฺสํ. “อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว วสานิ ฆอสฺสชฺชานิ อจฺฉวสํ มจฺฉวสํ สฺสูกาวสํ สฺสูกรวสํ
 คทฺธรวสํ กालะ ปฏิกฺคหิตํ กาละ นิปฏกํ^๑ กาละ สํสญฺจ^๒ เตลปรีโกเคน
 ปริภุญฺชิตุํ. วิกาละ เจ ภิกฺขเว ปฏิกฺคหิตํ วิกาละ นิปฏกํ วิกาละ
 สํสญฺจ, ตณฺเฏ ปริภุญฺชเยยฺย, อาปตฺติ ตินฺนํ ทุกฺกฏานํ. กาละ
 เจ ภิกฺขเว ปฏิกฺคหิตํ วิกาละ นิปฏกํ วิกาละ สํสญฺจ, ตณฺเฏ

២ ស. តំស្រុក

ปริภุญเชยฺย, อาปตฺติ ทฺวินนํ ทฺกฺกณฺณํ. กาลे เจ ภิกฺขเว
ปฏฺติคฺคหิตํ กาลे นิปฺกํ วิกาลे สํสฺสจฺจํ, ตณฺเฑ ปริภุญเชยฺย,
อาปตฺติ ทฺกฺกณฺณสฺส. กาลे เจ ภิกฺขเว ปฏฺติคฺคหิตํ กาลे นิปฺกํ
กาลे สํสฺสจฺจํ, ตณฺเฑ ปริภุญเชยฺย, อนาปตฺตํ.

๒. มุลาภิเกสขชกกา

[๒๖๓] เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ มุเลหิ
เกสขฺเชหิ อตฺถโธ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว มุลานิ เกสขฺชานิ หลิพุทฺถํ สิงฺคิเวรํ วจํ วจตฺถํ” อติวิสํ
กฏฺกโรหิณิ อสฺสํ ภาทฺทมุตฺตกํ, ยานิ วา ปนญฺณานิปิ อตฺถิ มุลานิ
เกสขฺชานิ เหนว ชาทฺธิเย ชาทฺธิยตฺถํ^๒ ผรณฺติ, น โภชนฺิเย
โภชนฺิยตฺถํ^๓ ผรณฺติ ตานิ ปฏฺติคฺคเหตฺวา ยาวชีวํ ปรีหริตฺุ, สติ
ปจฺจเย ปริภุญชิตฺุ, อสติ ปจฺจเย ปริภุญชนฺตสฺส อาปตฺติ
ทฺกฺกณฺณสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ มุเลหิ เกสขฺเชหิ
ปิฏฺเจหิ อตฺถโธ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว นิสทํ นิสทโปตฺถนฺติ.”^๔

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ กสาเวหิ เกสขฺเชหิ
อตฺถโธ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
กสาวานิ เกสขฺชานิ นิมฺพกสาวํ กุฏฺชกสาวํ ปโฏลกสาวํ”^๕

ปลุกควกสาว^๑ นตฺตมัลลกสาว, ยานิ วา ปณณยานิปี อตฺถิ
กสาวานิ เกสชฺชานิ เหนว ชาทนีเย ชาทนียตฺถํ ผรณฺติ, น
โกชนีเย โกชนียตฺถํ ผรณฺติ, ตานิ ปฏิกคเหตฺวา ยาวชีว
ปริหริตฺถํ, สติ ปจฺจเย ปริภุญชิตฺถํ, อสติ ปจฺจเย ปริภุญชนฺตสฺส
อาปตฺติ ทุกฺกภูสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขุณฺํ ปณฺณเหติ เกสชฺชเหติ
อตฺถโธ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
ปณฺณานิ เกสชฺชานิ นิมฺพปณฺณํ กุฏฺฐปณฺณํ ปโฆลปณฺณํ สฺลสิ-
ปณฺณํ กปฺปาสิปณฺณํ,^๒ ยานิ วา ปณณยานิปี อตฺถิ ปณณยานิ
เกสชฺชานิ เหนว ชาทนีเย ชาทนียตฺถํ ผรณฺติ, น โกชนีเย
โกชนียตฺถํ ผรณฺติ, ตานิ ปฏิกคเหตฺวา ยาวชีว ปริหริตฺถํ, สติ
ปจฺจเย ปริภุญชิตฺถํ, อสติ ปจฺจเย ปริภุญชนฺตสฺส อาปตฺติ
ทุกฺกภูสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขุณฺํ ผลเหติ เกสชฺชเหติ
อตฺถโธ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
ผลานิ เกสชฺชานิ วิลงฺคํ ปิปลลํ มริจํ หริตํ วิภิตํ อามลํ
โคจผลํ, ยานิ วา ปณณยานิปี อตฺถิ ผลานิ เกสชฺชานิ เหนว
ชาทนีเย ชาทนียตฺถํ ผรณฺติ, น โกชนีเย โกชนียตฺถํ ผรณฺติ,
ตานิ ปฏิกคเหตฺวา ยาวชีว ปริหริตฺถํ, สติ ปจฺจเย ปริภุญชิตฺถํ,
อสติ ปจฺจเย ปริภุญชนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกภูสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขุณฺํ ชตฺถิ เกสชฺชเหติ
อตฺถโธ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส. ลิตฺควกสาว, ฉ. ผลฺควกสาว, อ. ปกฺควกสาว

^๒ อ. กปฺปาสิกปณฺณ

ชตฺถุณี เกสขชานิ หิงฺคุ^๑ หิงฺคุชตฺ^๒ หิงฺคุสิปาติกํ ตกํ ตกปตฺตํ
 ตกปณฺณํ สขชุลลํ, ยานิ วา ปณณฺยานิปี อตฺถิ ชตฺถุณี เกสขชานิ
 เนว ชาทนีเย ชาทนียตฺถํ ผรณฺติ, น โภชนนีเย โภชนนียตฺถํ ผรณฺติ,
 ตานิ ปฏฺยคฺคเหตฺวา ยาวชิวํ ปรีหริตฺมํ สติ ปจฺจเย ปรีภฺยชิตฺตํ,
 อสติ ปจฺจเย ปรีภฺยชนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกภูสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขุณํ โลณฺเหหิ เกสขชเชหิ
 อตฺถโธ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
 โลณานิ เกสขชานิ สามุทฺทํ กภาพโลณํ สินฺธวํ อุพฺภิกํ พิลํ,^๓
 ยานิ วา ปณณฺยานิปี อตฺถิ โลณานิ เกสขชานิ เนว ชาทนีเย
 ชาทนียตฺถํ ผรณฺติ, น โภชนนีเย โภชนนียตฺถํ ผรณฺติ, ตานิ
 ปฏฺยคฺคเหตฺวา ยาวชิวํ ปรีหริตฺตํ, สติ ปจฺจเย ปรีภฺยชิตฺตํ, อสติ
 ปจฺจเย ปรีภฺยชนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกภูสฺสาติ.

[๒๖๔] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส
 อุปชฺฌายสฺส อายสฺมโต เวลฺลภฺจสีสฺส^๔ ฤลฺลกจฺฉาปาโห โหติ. ตสฺส
 ลสิกาย จีวรานิ กาเย ลคฺคณฺติ. ตานิ ภิกฺขุ อุทเกน เตเมตฺวา
 เตเมตฺวา อปฺกทฺตณฺติ. อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ
 อาหิณฺททโต เต ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา
 อปฺกทฺตณฺเต; ทิสฺวาน, เยน เต ภิกฺขุ, เตนฺุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 เต ภิกฺขุ เอตทโวจ “กิมิมสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อาพาโหติ. “อิมสฺส
 ภนฺเต อายสฺมโต ฤลฺลกจฺฉาปาโห, ลสิกาย จีวรานิ กาเย ลคฺคณฺติ,
 ตานิ มยฺ อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปฺกทฺตมาตฺติ. อถ โข
 ภควา เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรณฺ ฌมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ

^๑ อ. หิงฺคุ ^๒ ส.,อ. หิงฺคุชตฺ ^๓ ส. พินาล ^๔ ส. เวลฺลภฺจสีสฺส, อ. เพลภฺจสีสฺส

อามนุเตสิ “อนุชานามิ ภิกขเว ยสฺส กณฺฑุ วา ปิพฺภา วา
อสุสาโว วา ฤๅลลกจฺฉา^๑ วา อาพาโห กาโย วา ทุคฺคณฺโ
จฺญณฺณานิ เภสัชฺชานิ, อคิลานสฺส จกนํ มตฺตํ รัชนนํปฏกํ,
อนุชานามิ ภิกขเว อุกฺกขลํ มุสสนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขุณํ จฺญณฺเหหิ เภสัชฺเชหิ
จาลิตฺเตหิ อตฺถ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเจะสุ. “อนุชานามิ
ภิกขเว จฺญณฺจาลินฺนฺติ.^๒ สณฺเหหิ อตฺถ โหติ. []” “อนุชานามิ
ภิกขเว ทุสฺสจาลินฺนฺติ.^๔

เตน โข ปน สมเยน อณฺเวยตรสฺส ภิกฺขุโน อมฺนุสฺสิกาพาโห
โหติ. ตํ อัจริยุปฺชฌายา อุกฺกฏหนฺตา นาสกฺขีสุ อโรคํ กาคู.
โส สฺฐกรสฺสํ คนฺตฺวา อามกมํสํ ขาทิ, อามกโลหิตํ ปิวิ, ตสฺส
โส อมฺนุสฺสิกาพาโห ปฏฺวิปฺปสฺสมภิ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเจะสุ.
“อนุชานามิ ภิกขเว อมฺนุสฺสิกาพาเช อามกมํสํ อามกโลहितนฺติ.

[๒๖๕] เตน โข ปน สมเยน อณฺเวยตรสฺส ภิกฺขุโน จกฺขุ-
โรคาพาโห โหติ. ตํ ภิกฺขุ^๕ ปรีคฺคเหตฺวา อุกฺกจาร์ปิ ปสฺสาวํปิ
นิกฺขามาเนติ. อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺทนฺโต เต
ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุ ปรีคฺคเหตฺวา อุกฺกจาร์ปิ ปสฺสาวํปิ นิกฺขามาเนเต;
ทิสฺวาน, เยน เต ภิกฺขุ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขุ
เอตทโวจ “กิมิมสฺส ภิกขเว ภิกฺขุโน อาพาโหติ. “อิมสฺส ฆนฺเต
อายสฺมโต จกฺขุโรคาพาโห, อิมํ มยํ ปรีคฺคเหตฺวา อุกฺกจาร์ปิ
ปสฺสาวํปิ นิกฺขามาเนติ. อถ โข ภควา เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี

^๑ ส.,มหา. ฤๅลลกจฺฉุ

^๒ ส.,มหา. จฺญณฺจาลินฺนฺติ.

^๓ เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร ภควโต เอตมตฺถํ อารุเจะสุติ อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๔ ส.,เท.,มหา. ทุสฺสจาลินฺนฺติ.

^๕ อ. ภิกฺขุ

ปกรณ ฐมมึ กถิ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
 อญฺชนํ กาพญฺชนํ รสญฺชนํ โสตญฺชนํ เกรกํ กปลฺลนฺติ.” อญฺชนฺ-
 ปีสเนหิ^๑ อตฺถโ หิตฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว จนฺทณํ ตครํ กาพานฺุสสาริยํ ตาลีสํ ภาทฺมตฺตกนฺติ. เตน
 โข ปน สมเยน ภิกฺขุ ปิฎฺฐานิ อญฺชนานิ ฅาลเกสฺปิ^๒ สราวเกสฺปิ
 นิภฺชิปนฺติ, ตินฺจณฺเณหิปี ปัสฺสเกหิปี โอิกิริยนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ
 อโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อญฺชนินฺติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ อฺจุจาวจา
 อญฺชนิโย ฐาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํ.^๓ มนฺุสฺสา อฺจุฅายนฺติ
 ขิยนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปี นาม^๔ คิหิ กามโภคิโนติ. ภควโต
 เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว อฺจุจาวจา อญฺชนิ^๕ ฐาเรตพฺพา;
 โย ฐาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกกฺกสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อญฺจิมยํ
 ทนฺตมยํ วิสาณมยํ นพมยํ เวพฺพมยํ กญฺจมยํ ชตฺมยํ ผลมยํ
 โลหมยํ สงฺขนาภิมยนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺชนิ^๖ อปารุตา โหณฺติ ตินฺจณฺเณหิปี
 ปัสฺสเกหิปี โอิกิริยนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว อปีธานนฺติ. อปีธานํ นิปตฺติ.”^๗ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สุตฺตเกน
 พนฺธิตฺวา อญฺชนิยา พนฺธิตฺนฺติ. อญฺชนิ ผลติ.”^๘ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
 สุตฺตเกน สิพฺเพตฺนฺติ.

^๑ ส. กปลฺลนฺติ

^๔ ส. รูปิยมยํ, เอมฺปรีป.

หมายเหตุ 26/05/2566

^๕ ส. อญฺชนิโย, อ. อญฺชนิ

^๘ ส. ปตติ

^๒ ส. อญฺชนฺปีสเนหิ

^๓ จ. จรฺเกสฺปิ, อ. ฅาลิเกสฺ

^๔ ส., เท., อ., มหา. นามสทฺโท น ทิสฺสติ.

^๖ ส., เท., มหา. อญฺชนิโย

^๗ อ. นิปตติ

เตน โข ปน สมเยน ภิกขุ องฺคฺลียา อญฺชนฺติ, อภฺชีนิ
ทุกฺขานิ โหณฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
อญฺชนีสลากนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกขุ อฺจุจาวจา อญฺชนี-
สลากาโย ธาเรณฺติ โสวณฺณมยํ รุปิยมยํ. มนุสฺสา อฺขมฺมายนฺติ
ชียนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปิ คิหิ กามโมคฺชินฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อารોเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว อฺจุจาวจา อญฺชนีสลากา ธาเรตพฺพา; โย
ธारेยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อฏฺฐจิมยํ ทนฺตมยํ
วิสาณมยํ ๔เปฯ สงฺขนาภิมยนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺชนีสลากา ภูมียํ ปตฺติ^๑ ผรุสา
โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
สลาโกธานิยนฺติ.^๒

เตน โข ปน สมเยน ภิกขุ อญฺชนีปิ อญฺชนีสลากํปิ
หตฺถेณ ปฺริหรณฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว อญฺชนิตฺถวิกนฺติ. อํสวทฺธโก^๓ น โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อารોเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อํสวทฺธกํ^๔ พนฺธนสฺสฺตตฺกนฺติ.^๕

[๒๖๖] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ปิณฺนทวจฺจสฺส^๖
สีสาภิตาโป โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว มุทฺธนิ เตลกนฺติ. นกฺขมนนีโย^๗ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ

^๑ ส. อ. มหา. ปตฺติตา ^๒ ฉ. สลากจانيยนฺติ ^๓ ส. อํสวทฺธโก, อ. อํสพนฺธโก, เอมฺมุปริปี.

^๔ ส. อํสวทฺธกํ, อ. อํสพนฺธกํ, เอมฺมุปริปี. ^๕ ส. พนฺธนสฺสฺตตฺกนฺติ, เอมฺมุปริปี.

^๖ ส. ปิณฺนทวจฺจสฺส, เอมฺมุปริปี.

^๗ ส. นกฺขมนนีโย, อ. น ขมนนีโย, เอมฺมุปริปี.

อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว นตฺถกมฺมนฺติ. นตฺถ คลฺลติ. ภควโต
เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว นตฺถกฺกรณฺนติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ อฺุจฺจาวจา
นตฺถกฺกรณฺนโย ชาเรณฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํ. มนุสฺสา อฺุชฺฌายนฺติ
ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปิ คิหิ กามโภคิโนติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อาโรเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว อฺุจฺจาวจา นตฺถกฺกรณฺนํ ชาเรตพฺพา; โย
ชาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกกฺกฺกสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อภฺุจิมยํ ๔เป๔
สงฺขนาภิมยนฺติ. นตฺถ วิสมํ อาสิณฺจยติ.” ๑ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ.
“อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ยมกํ นตฺถกฺกรณฺนติ.” ๒ นกฺขมนิโย โหติ. ภควโต
เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ฐมํ ปาตฺนฺติ. ตณฺเฏว
วฏฺฐิ อสิมฺเปตฺวา ปิวนฺติ, กณฺโจ” ๓ ทฺหติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ฐมเนตฺตนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ อฺุจฺจาวจานิ ฐม-
เนตฺตตานิ ชาเรณฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํ. มนุสฺสา อฺุชฺฌายนฺติ
ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปิ คิหิ กามโภคิโนติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อาโรเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว อฺุจฺจาวจานิ ฐมเนตฺตตานิ ชาเรตพฺพานิ; โย
ชาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกกฺกฺกสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อภฺุจิมยํ ๔เป๔
สงฺขนาภิมยนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน ฐมเนตฺตตานิ อปารุตานิ โหณฺติ,
ปาณกา ปวิสฺนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว อปิธานนฺติ.

๑ ส. นตฺถ วิสมํ อาสิณฺจยติ, จ.,เท.,อิ. นตฺถ วิสมํ อาสิณฺจนฺติ.

๒ จ.,เท.,อิ. ยมกนตฺถกฺกรณฺนติ

๓ อ. กณฺจ

ឧ. សំរិទ្ធភណ្ឌ.

อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ตีณิ”^๑ ตุมฺพานิ โลหตุมฺพํ กฏฺฐตุมฺพํ
ผลตุมฺพนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ปิณฺหวจฺจนฺตสฺส อํควาโต
โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว เสทกมฺมนฺติ.
นภฺขมนีโย โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว สมฺภารเสทนฺติ. นภฺขมนีโย โหติ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
มหาเสทนฺติ. นภฺขมนีโย โหติ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ฆงฺโคทกนฺติ.
นภฺขมนีโย โหติ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อุกทโกฏฺฐกนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ปิณฺหวจฺจนฺตสฺส ปพฺพวาโต
โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว โลหิตํ
โมเจตฺตุนฺติ. นภฺขมนีโย โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ.
“อนฺุชานามิ ภิกฺขเว โลหิตํ โมเจตฺวา วิสาเณน คเหตฺตุนฺติ.”^๒

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ปิณฺหวจฺจนฺตสฺส ปาทา
ผาลิตา”^๓ โหณฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว ปาทพฺภยฺชนนฺติ. นภฺขมนีโย โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ปชฺชํ อภิสงฺขริตฺตุนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน คณฺฐาพาโห โหติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สตฺถกมฺมนฺติ.
กสาโวทเกน อตฺถโธ โหติ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว กสาโวทกนฺติ.
ติลกกฺเกน อตฺถโธ โหติ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ติลกกฺกนฺติ. กพฺพิกาย”^๔
อตฺถโธ โหติ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว กพฺพิกนฺติ. วณฺพนฺธนโจเลน”^๕

อตฺโต โหติ. “อนฺชานามิ ภิกฺขเว วณฺพนฺธนฺโจลนฺติ. วโณ
 กณฺทวตฺติ.”^๑ “อนฺชานามิ ภิกฺขเว สาสปฺกฺกฺเทน โธวิตฺตฺติ.”^๒ วโณ
 กิลิขฺชิตฺถ. “อนฺชานามิ ภิกฺขเว ฐมฺ กาทฺตฺติ. วทฺธมฺมํสํ วุฏฺฐจฺจติ.
 “อนฺชานามิ ภิกฺขเว โลณสฺกฺขริกาย จินฺทิตฺตฺติ. วโณ น รุหติ.
 “อนฺชานามิ ภิกฺขเว วณฺเตลนฺติ. เตลํ คลติ. ภควโต เอตมตฺถํ
 อารโจะสฺสุ. “อนฺชานามิ ภิกฺขเว วิกาสิกํ สพฺพํ วณฺปฏฺฐิกมฺมณฺติ.

[๒๖๘] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อหิณา ทฏฺฐโ
 โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโจะสฺสุ. “อนฺชานามิ ภิกฺขเว จตฺตาริ
 มหาวิกฺขานิ ทาตุํ คฺคุตฺตํ มุตฺตํ จาริกํ มตฺติกนฺติ. อถ โข ภิกฺขุโน
 เอตทโหสิ “อปฺปฏฺฐิคฺคหิตานิ นฺ โข อุกาหุ ปฏฺฐิคฺคเหตุพฺพานํติ.
 ภควโต เอตมตฺถํ อารโจะสฺสุ. “อนฺชานามิ ภิกฺขเว สติ กปฺปิยการเก
 ปฏฺฐิคฺคหาเปตฺตุ, อสติ กปฺปิยการเก สามํ คเหตุวา ปรีกฺขณฺชิตฺตฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตเรณ ภิกฺขุณา วิสํ ปิตํ โหติ.
 ภควโต เอตมตฺถํ อารโจะสฺสุ. “อนฺชานามิ ภิกฺขเว คฺคุตฺตํ ปาเยตฺตฺติ.
 อถ โข ภิกฺขุโน เอตทโหสิ “อปฺปฏฺฐิคฺคหิตอ นฺ โข อุกาหุ
 ปฏฺฐิคฺคเหตุพฺพโหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโจะสฺสุ. “อนฺชานามิ
 ภิกฺขเว, ยํ กโรนฺโต ปฏฺฐิคฺคณฺหาติ, เสว ปฏฺฐิคฺคโห กโต, น
 ปุณ ปฏฺฐิคฺคเหตุพฺพโหติ.

[๒๖๙] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน
 จมฺรทินฺนกาพาโห โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโจะสฺสุ. “อนฺชานามิ
 ภิกฺขเว สีตาโลพี ปาเยตฺตฺติ.

^๑ ส. มหา. กณฺทวตฺติ

^๒ ส. สาสปฺกฺกฺเทน โผลิตฺตฺติ, จ. สาสปฺกฺกฺเทน
 โผลิตฺตฺติ, อ. มหา. สาสปฺกฺกฺเทน โผลิตฺตฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ทุจฺจคหณิโก โหติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อารोเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อามิสขารํ
ปาเยตฺถนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ปณฺฑุโรคาพาโห
โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารอเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว มุตฺตหรีฏกํ
ปาเยตฺถนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน จวโทสาพาโห
โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารอเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว คณฺฐาเลป
กาตฺถนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อภิสนฺนกาโย โหติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อารอเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว วิเรจฺนํ ปาตฺถนฺติ.
อจฺจนกณฺธิยา อตฺถโถ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารอเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว อจฺจนกณฺธิกนฺติ. อกฺกมฺมูเสน อตฺถโถ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อารอเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อกฺกมฺมูสนฺติ. กมฺมาภฺเณน อตฺถโถ
โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารอเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว กมฺมาภฺณนฺติ.
ปฏิจฺฉาทนีเยน อตฺถโถ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารอเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว ปฏิจฺฉาทนียนฺติ.

๓. ปิณฺฑทวจฺจนตฺถ

[๒๗๐] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ปิณฺฑทวจฺโจ^๑ ราชคเห
ปพฺพการํ โสธาเปติ เลนํ กตฺตูกาโม. อถ โข ราชา มาคโห เสนิโย
พิมฺพิสาร์, เยน อายสฺมา ปิณฺฑทวจฺโจ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา

^๑ ส. ปิณฺฑทวจฺโจ

อายสุมนต์ ปิณินทวจุฉ อภิวาเทตวา เอกมนต์ นิสีทิ. เอกมนต์
 นิสินโน ไช ราชา มาคโธ เสนิโย พิมพิสารโร อายสุมนต์
 ปิณินทวจุฉ เอตทโวจ “กั ฆนเต เถโร การาเปตติติ. “ปพุการ
 มหาราช โสธาเปมิ เลน กตตุกาโมติ. “อตถ ฆนเต อยยสส
 อารามิเกนาติ. “น ไช มหาราช ภควตา อารามิโก อนุญญาโตติ.
 “เตนहि ฆนเต ภควนตํ ปฏิปฺจุจิตฺวา มม อโรเจยฺยาถาติ. “เอว
 มหาราชชาติ ไช อายสุม ปิณินทวจุฉ รมโย มาคธสส เสนิยสส
 พิมพิสารสส ปจฺจสฺโสสิ.

อตฺโต อายสุม ปิณินทวจุฉ ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมพิสารํ
 ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมากเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ.
 อตฺโต ราชา มาคโธ เสนิโย พิมพิสารโร อายสุมตา ปิณินทวจุฉ
 ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺสีโต สมากปิโต สมุตฺเตชิตโต สมฺปหํสีโต
 อญฺญาสาสนา อายสุมนต์ ปิณินทวจุฉ อภิวาเทตวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
 ปกฺกามิ. อตฺโต อายสุม ปิณินทวจุฉ ภควโต สนฺติเก ทฺตํ
 ปาเหสิ “ราชา ฆนเต มาคโธ เสนิโย พิมพิสารโร อารามิกํ
 ทาตุกาโม, กถํ นุ ไช ฆนเต ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. อตฺโต ภควา
 เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรณ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ
 อามนฺเตสิ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อารามิกนฺติ. ทฺติยมฺปิ ไช
 ราชา มาคโธ เสนิโย พิมพิสารโร, เยนายสุม ปิณินทวจุฉ,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสุมนต์ ปิณินทวจุฉ อภิวาเทตวา
 เอกมนต์ นิสีทิ. เอกมนต์ นิสินโน ไช ราชา มาคโธ เสนิโย
 พิมพิสารโร อายสุมนต์ ปิณินทวจุฉ เอตทโวจ “อนุญญาโต ฆนเต
 ภควตา อารามิโกติ. “เอว มหาราชชาติ. “เตนहि ฆนเต อยยสส
 อารามิกํ ฐมฺมีติ. อตฺโต ราชา มาคโธ เสนิโย พิมพิสารโร

อายุสมโต ปิณฺณทวจฺจนฺตสฺส อารามิกํ ปฏิสฺสณฺณิตฺวา วิสฺสริตฺวา จิเรน
 สดี ปฏิลภิตฺวา อญฺญตรํ สพฺพตฺถกํ มหามตฺตํ อามนฺเตสิ “โย
 มยา ภณฺเณ อญฺญสฺส อารามิกโก ปฏิสฺสโต, ทินฺโน โส อารามิกโกติ.
 “น โข เทว อญฺญสฺส อารามิกโก ทินฺโนติ. “กัวฺจิริ นฺุ โข ภณฺเณ
 อิตฺโต รตฺติ” โหตีติ. อถ โข โส มหามตฺโต รตฺติโย คณฺเณตฺวา^๒
 ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทวโจ “ปญฺจ เทว รตฺติสตานีติ.
 “เตนหิ ภณฺเณ อญฺญสฺส ปญฺจ อารามิกสตานิ เทหีติ.”^๓ “เอวํ เทวาทิ
 โข โส มหามตฺโต รณฺโณ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส
 ปฏิสฺสณฺณิตฺวา อายุสมโต ปิณฺณทวจฺจนฺตสฺส ปญฺจ อารามิกสตานิ
 อทาสิ.”^๔ ปาฏฺิเยกโก คาโม นิวิสิ. อารามิกคามโกติปิ นํ อาหํสฺ,
 ปิณฺณทวจฺจนฺตคามโกติปิ^๕ นํ อาหํสฺ.

[๒๗๑] เตน โข ปน สมเยน อายุสฺมา ปิณฺณทวจฺจนฺตสฺส ตสฺมี
 คามเก กุลุปโก โหติ. อถ โข อายุสฺมา ปิณฺณทวจฺจนฺตสฺส ปุพฺพณฺหสมยํ
 นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรรมาทาย ปิณฺณทวจฺจนฺตคามกํ^๖ ปิณฺนทาย ปาวิสิ.
 เตน โข ปน สมเยน ตสฺมี คามเก อุตฺตวโหติ. ทารกา
 อลงฺกตา มาลากิตา กิพฺพนฺติ. อถ โข อายุสฺมา ปิณฺณทวจฺจนฺตสฺส
 ปิณฺณทวจฺจนฺตคามเก^๗ สปทานํ ปิณฺนทาย จรมาโน, เยน อญฺญตรสฺส
 อารามิกสฺส นิเวสนํ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺณตฺเต อาสเน
 นิสีทิ. เตน โข ปน สมเยน ตสฺสา อารามิกินิยา ฐิตา อญฺญ
 ทารเก อลงฺกเต มาลากิตเต ปสฺสิตฺวา โรทติ “มอลํ เม เทถ
 อลงฺการํ เม เทถาติ. อถ โข อายุสฺมา ปิณฺณทวจฺจนฺตสฺส ตํ อารามิกินิ

^๑ ส.จ.,เท.,อ. หิ ตํ ^๒ ส.,เท.,อ. วิคเณตฺวา ^๓ อ. เทถาติ. ^๔ ส.,จ.,เท.,อ. ปาทาสิ
 ๕ ส. ปิณฺณทคามโกติปิ, จ. ปิณฺณทคามโกติปิ, เท.,อ. ปิณฺณทคามโกติปิ
 ๖ ส. ปิณฺณทคาม, จ.,เท.,อ. ปิณฺณทคาม ^๗ ส. ปิณฺณทคามเก, จ.,เท.,อ. ปิณฺณทคามเก

เอตทโวจ “กิสฺสายํ ทาริกา โรทตีติ. “อํ ฆนฺเต ทาริกา อญฺเฆ
 ทารเก อลงฺกเต มาลากิเต ปสฺสิตฺวา โรทติ มาลํ” เม เทถ,
 อลงฺการํ เม เทถาติ. “กุโต อมฺหากํ ทุคฺคตํ มالا, กุโต
 อลงฺกาโรติ. อถโข อายสฺมา ปิณฺทวจฺจเ อญฺยตรํ ตินฺนชฺฐปํ
 คเหตุวา ตํ อารามิกิณี เอตทโวจ “หนฺทิมํ ตินฺนชฺฐปํ ตสฺสา
 ทาริกาย สีเส ปฏิมุญฺจาหิตี.”^๒ อถโข สา อารามิกิณี ตํ ตินฺนชฺฐปํ
 คเหตุวา ตสฺสา ทาริกาย สีเส ปฏิมุญฺจิ. สา อโหสิ สุวณฺณมาลา
 อภีรुปา ทสฺสนียา ปาสาทิกา. นตฺถิ ตาทิสฺสา รณฺโณปิ อนฺเตปุเร
 สุวณฺณมาลา. มนุสฺสา รณฺโณ มาคฺชสฺส เสนียสฺส พิมฺพิสารสฺส
 อาโรเจสุ “อมุกฺสฺส เทว อารามิกสฺส จเร สุวณฺณมาลา อภีรุปา
 ทสฺสนียา ปาสาทิกา, นตฺถิ ตาทิสฺสา เทวสฺสาปิ อนฺเตปุเร
 สุวณฺณมาลา, กุโต ตสฺส ทุคฺคตสฺส, นิสฺสํสยํ จีริกาย อาภตาติ.

อถโข ราชา มาคฺโธ เสนิโย พิมฺพิสโร ตํ อารามิกกฺลํ
 พนฺธาเปสิ. ทุตฺติยมฺปิ โข อายสฺมา ปิณฺทวจฺจเ ปุพฺพพณฺหสมยํ
 นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ปิณฺทวจฺจคามํ ปิณฺทาย ปาวิสฺสิ.
 ปิณฺทวจฺจคามเก สปทานํ ปิณฺทาย จรมาโน, เยน ตสฺส
 อารามิกสฺส นิเวสนํ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปฏฺวิสฺสเก ปุจฺฉิ
 “กํ อิทํ”^๓ อารามิกกฺลํ คตฺนตฺติ. “เอติสฺสา ฆนฺเต สุวณฺณมาลา
 การณา รณฺณา พนฺธาปิตฺนตฺติ. อถโข อายสฺมา ปิณฺทวจฺจเ, เยน
 รณฺโณ มาคฺชสฺส เสนียสฺส พิมฺพิสารสฺส นิเวสนํ, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสีทิ. อถโข ราชา มาคฺโธ
 เสนิโย พิมฺพิสโร, เยนายสฺมา ปิณฺทวจฺจเ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา

อายสฺมนตํ ปิณฺฑทวจฺฉํ อภิวาทเตวฺวา เอกมฺนตํ นิสีทึ. เอกมฺนตํ
 นิสินฺนํ โข ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ อายสฺมา ปิณฺฑทวจฺฉํ
 เอตทวโจ “กิสฺส มหาราช อารามิกกฺลํ พนฺธฺาปิตนฺติ. “ตสฺส ฆนฺเต
 อารามิกสฺส ฆเร สุวณฺณมฺมาลา อภิรฺฐปา ทสฺสนิยา ปาสาทิกฺา, นตฺถิ
 ตาทิสฺา อมฺหากํปิ อนฺเตปุเร สุวณฺณมฺมาลา, กุโธ ตสฺส ทฺกคฺตสฺส,
 นิสฺสํสยํ จิริกาย อามตฺาติ. อถ โข อายสฺมา ปิณฺฑทวจฺฉํ รมฺโถ
 มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปาสาทํ สุวณฺณนฺติ อธิมฺจุจึ.
 โส อโหสิ สพฺพสฺวณฺณมฺโย. “อิทํ ปน เต มหาราช ตาว พหุํ
 สุวณฺณํ กุโธติ. “อณฺเฑาตํ ฆนฺเต, อยฺยสฺส เสเวโส” อิทฺธานฺภาโวติ
 ตํ อารามิกกฺลํ มฺญจาเปสิ. มนุสฺสา “อยฺเยน กิร ปิณฺฑทวจฺฉน
 สราชิกาย ปริสาย อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทสฺสิตนฺติ
 อตฺตมฺนา อภิปฺปสนฺนา อายสฺมโต ปิณฺฑทวจฺฉนสฺส ปณฺจ เกสขชานํ
 อภิหรีสุ. เสยฺยถิทํ. สปปิ^๒ นวณฺติ เตลํ มธฺ ฝานิ^๓.
 ปกฺติยาปิจายสฺมา ปิณฺฑทวจฺฉํ ลากิ โหติ ปณฺจณฺนํ เกสขชานํ
 ลทฺธํ ลทฺธํ ปริสาย วิสฺสชฺเชติ. ปริสา จสฺส โหติ พาหุลิกา,^๔
 ลทฺธํ ลทฺธํ โกลมฺเพปิ ฆณฺเฑปิ ปฺปุเรตฺวา ปฏิสฺาเมติ, ปริสฺสาวนานิปิ
 ถวิกาโยปิ ปฺปุเรตฺวา วาตปาเนสุ ลคฺเคติ.^๕ ตานิ โอลิณฺวิลินานิ
 ติฏฺฐนฺติ. อุนฺทฺุเรหิปี วิหารา โอกิณฺณวิกิณฺณา โหณฺติ. มนุสฺสา
 วิหารจาริกํ อาหิณฺทนฺตา ปสฺสิตฺวา อฺุชฺฌายนฺติ ขิยฺนฺติ วิปาเจนฺติ
 “อนฺโตโกฏฺฐจาการิกฺา อิเม สมณฺา สกฺยปฺตฺติยา, เสยฺยถาปิ ราชฯ
 มาคธฺ เสนิโย พิมฺพิสารโธติ. อสฺโสสุ โข ภิกฺขุ เตลํ มนุสฺसानํ
 อฺุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขุ อปฺปิจฺฉา

^๑ เท. อยฺยสฺสเสเวโส, อี. อยฺยสฺส เอโส

^๓ ส.อ. ฝานิ^๓.

^๒ ส. สปปิ

^๔ ส. พาหุลิกา

^๕ อี. ลคฺคณฺติ.

ฯเปฯ^๑ เต อชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขุ
 เอวรูปาย พาลุสฺสลาย เจเตสฺสนฺตํตีติ. อถโข เต ภิกฺขุ []”^๒ ภควโต
 เอตมตฺถํ อารโหเส. “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวรูปาย พาลุสฺสลาย
 เจเตสฺสนฺตํตีติ.”^๓ “สจฺจํ ภควาติ ฯเปฯ วิครหิตฺวา ฐมมํ กถํ
 กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ยานิ โข ปน ตานิ คิลานานํ
 ภิกฺขูนํ ปฏิสายนีนยานิ เกสฺสชฺชานิ, เสยฺยถิทํ, สปปิ นวเนตํ เตลํ
 มธฺ ฌาณิตํ, ตานิ ปฏิคฺคเหตฺวา สตฺตาหปรมํ สนนฺธิการกํ
 ปริภุญฺชิตพฺพานิ, ตํ อติกุคามยโต ยถาฐมโม กาเรตพฺโพติ.

เกสฺสชฺชอนฺนุญฺจาทภาณวโร นิฏฺฐิตो ปจฺโม.”^๔

๔. กุฬาทิอนุชานนา

[๒๗๒] อถโข ภควา สาวตฺถิยํ ยถาภีรนฺตํ วิหริตฺวา, เยน
 ราชคหํ, เตเน จาริกํ ปกฺกามิ. อทฺทสา^๕ โข อายสฺมา กงฺขาเรวโต
 อนฺตรามคฺเค คุพฺพกรณํ โอกฺกมิตฺวา คุเพ ปิฏฺฐํปิ จาริกํปิ ปกฺขิปนฺเต;
 ทิสฺวาน “อกปฺปิโย คุโผ สามิสฺ, น กปฺปติ คุโผ วิกาเล
 ปริภุญฺชิตฺนฺติ กุกฺกจฺจายนฺโต สปริโส คุप्ํ น ปริภุญฺชติ. เยปิสฺส
 โสิตพฺพํ มณฺณนฺติ, เตปิ คุप्ํ น ปริภุญฺชนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ
 อารโหเส. “กิมตฺถาย ภิกฺขเว คุเพ ปิฏฺฐํปิ จาริกํปิ ปกฺขิปนฺตํตีติ.
 “พนฺธนตฺถาย ภควาติ. “สเจ ภิกฺขเว พนฺธนตฺถาย”^๖ คุเพ ปิฏฺฐํปิ

^๑ มหา. เปยฺยาโล น ทิสฺสติ.

๒ ฌมดอย ๒๖/๐๕/๒๕๖๖
 อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๓ มหา. เอตฺถนฺตเร เต อนฺเภปริยาเยน วิครหิตฺวาติ

^๔ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. เจเตนฺตํตีติ.

^๕ ส. เกสฺสชฺชอนฺนุญฺจาทภาณวโร ปจฺโม, สฺยา. เกสฺสชฺชอนฺนุญฺจาทภาณวโร ปจฺม.

^๖ อ. อทฺทส

^๗ ฉ.,อ. อทฺทส, เท. อทฺทส, เอวมฺปฺริปิ.

จาริกัมปิ ปกฺขิปนฺติ, โส จ คุโฬเตวว สงฺขมฺ” คจฺจติ, อนุชานามิ
ภิกฺขเว ยถาสฺมึ คุप्พํ ปริภุญฺชิตฺตฺติ. อทฺทสา โข อายสฺมา
กฺขฺชาเรวโต อนุตรามคฺเค วจฺเจ มฺหคฺคํ ชาตํ; ปสฺสิตฺวา อกฺปปิยา
มฺหคฺคา ปกฺกาปิ มฺหคฺคา ชายนฺตีติ กุกฺกฺจฺจาณฺโต สปริโส มฺหคฺคํ น
ปริภุญฺชติ. เยปิสฺส โสตพฺพํ มณฺณนฺติ, เตปิ มฺหคฺคํ น ปริภุญฺชนฺติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเส. “สเจ ภิกฺขเว ปกฺกาปิ มฺหคฺคา
ชายนฺติ, อนุชานามิ ภิกฺขเว ยถาสฺมึ มฺหคฺคํ ปริภุญฺชิตฺตฺติ.

[๒๗๓] เตน โข ปน สมเยน อณฺเวยตรสฺส ภิกฺขุโน
อุทฺทวาทาพาโห โหติ. โส โลณโสจิริกํ^๒ อปายิ. ตสฺส โส
อุทฺทวาทาพาโห ปฏฺฐิปปสฺสมฺภิ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเส.
“อนุชานามิ ภิกฺขเว ยถาสฺมึ^๓ คิลานสฺส โลณโสจิริกํ, อคิลานสฺส
อุทกสมฺภินฺนํ ปานปริโกเคน ปริภุญฺชิตฺตฺติ.

๕. อนุโตวฏฺฐาติปฏิกฺขเปกถา

[๒๗๔] อถ โข ภควา อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน
ราชคหํ, ตทวสริ. ตตฺร สฺมํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน
กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ภควโต อุทฺทวาทาพาโห
โหติ. อถ โข อายสฺมา อานนฺโท “ปฺพุเพปิ ภควโต อุทฺทวาทาพาโห
เตกฏฺฐาย ยาคฺฐา ผาสฺสุ โหตีติ สามํ ติลํปิ ตณฺฑุลํปิ มฺหคฺคํปิ
วิญญาเปตฺวา อนุโต วาเสตฺวา อนุโต สามํ ปจิตฺวา ภควโต

อุปนาเมสิ “ปิวตุ ภควา เตกฏลั ยาคุนฺติ. ชานนฺตาปิ ตถาคตา
 ปุจฺจนฺติ, ชานนฺตาปิ น ปุจฺจนฺติ. กาลั วิทิตฺวา ปุจฺจนฺติ, กาลั
 วิทิตฺวา น ปุจฺจนฺติ. อตฺถสญฺหิตํ ตถาคตา ปุจฺจนฺติ, โน อนตฺถ-
 สญฺหิตํ, อนตฺถสญฺหิตเต เสตุจฺมาโต ตถาคตานํ. ทวีหากาเรหิ พุทฺธา
 ภควนฺโต ภิกฺขุ ปฏิปุจฺจนฺติ “ธมฺมํ วา เทเสสฺสาม สวากานํ วา
 สิग्ขาปทํ ปญฺญาเปสฺสามาติ. อถปิ ภควา อายสฺมนตํ อานนฺทํ
 อามนฺเตสิ “กุตายํ อานนฺท ยาคฺตุติ. อถปิ อายสฺมา อานนฺโท
 ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา “อนนฺฺจฺจวิกั”
 อานนฺท อนนฺฺโลมิกํ อปฺปฏฺฐูปํ อสฺสามณฺกํ อกปฺปิยํ อกรณฺีย,
 กถํ หิ นาม ตวํ อานนฺท เอวฺรฺอุปาย พาลุสฺสลาเย เจเตสฺสสิ,
 ยทปิ อานนฺท อนฺโต วุตฺถํ, ตทปิ อกปฺปิยํ, ยทปิ อนฺโต ปกุกํ,
 ตทปิ อกปฺปิยํ, ยทปิ สามํ ปกุกํ, ตทปิ อกปฺปิยํ, เนตํ อานนฺท
 อปฺปสนฺนํ วา ปสาทาย ๔เปยฺ วิครหิตฺวา ธมฺมํ กถํ กตฺวา
 ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “น ภิกฺขเว อนฺโต วุตฺถํ, อนฺโต ปกุกํ สามํ
 ปกุกํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏฺสส. อนฺโต
 เจ ภิกฺขเว วุตฺถํ, อนฺโต ปกุกํ, สามํ ปกุกํ, ตณฺเจ ปริภุญฺเชยฺย,
 อาปตฺติ ตินฺณํ ทุกฺกฏฺฏานํ. อนฺโต เจ ภิกฺขเว วุตฺถํ, อนฺโต ปกุกํ,
 อณฺเณหิ ปกุกํ, ตณฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทฺวินฺนํ ทุกฺกฏฺฏานํ.
 อนฺโต เจ ภิกฺขเว วุตฺถํ, พหิ ปกุกํ, สามํ ปกุกํ, ตณฺเจ
 ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทฺวินฺนํ ทุกฺกฏฺฏานํ. พหิ เจ ภิกฺขเว วุตฺถํ,
 อนฺโต ปกุกํ, สามํ ปกุกํ, ตณฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทฺวินฺนํ
 ทุกฺกฏฺฏานํ. อนฺโต เจ ภิกฺขเว วุตฺถํ, พหิ ปกุกํ, อณฺเณหิ ปกุกํ,

หมดอายุ 26/05/2566

ตณฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกณฺณสฺส. พหิ เจ ภิกฺขเว วุตฺถํ,
 อนฺโต ปกฺกํ, อณฺเณหิ ปกฺกํ, ตณฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ
 ทุกฺกณฺณสฺส. พหิ เจ ภิกฺขเว วุตฺถํ, พหิ ปกฺกํ, สามํ ปกฺกํ, ตณฺเจ
 ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกณฺณสฺส. พหิ เจ ภิกฺขเว วุตฺถํ, พหิ
 ปกฺกํ, อณฺเณหิ ปกฺกํ, ตณฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อนาปตฺติตฺติ.

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุ “ภควตา สามปาโก” ปฏิกฺขิตฺโตติ
 ปุณฺปาเก กุกฺกัจจายนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว ปุณฺปากํ ปจิตฺตุนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน ราชคหํ ทฺพภิกฺขุํ โหติ. มนุสฺสา โลณมฺปิ
 เตลมฺปิ ตณฺฑุลมฺปิ ขาทนียมฺปิ อารามํ อาหารนฺติ. ตานิ ภิกฺขุ พหิ
 วาเสนฺติ, อุกฺกปิณฺฑทกาปิ ขาทนฺติ, โจราปิ หรณฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ
 อโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อนฺโต วาเสตฺตุนฺติ. อนฺโต วาเสตฺวา
 พหิ ปาเจนฺติ, ทมกา ปริวาเรนฺติ. ภิกฺขุ อวิสฺสฏฺฐจา ปริภุญฺชนฺติ.
 ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อนฺโต ปจิตฺตุนฺติ.
 ทฺพภิกฺขเว กปฺปิยการกา พหุตรํ หรณฺติ, อปฺปตรํ ภิกฺขุณํ เทนฺติ.
 ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สามํ ปจิตฺตุ,
 อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อนฺโต วุตฺถํ อนฺโต ปกฺกํ สามํ ปกฺกนฺติ.

๖. อุกฺกहितปฏิกฺกคฺคณา

[๒๗๕] เตน โข ปน สมเยน สมพฺพลา ภิกฺขุ กาสีสุ วสฺสํ
 วุตฺถา ราชคหํ คจฺจนฺตา ภควนฺตํ ทสฺสนาย อนฺตรามคฺเค น ลภีสุ

[๒๓๖] เตน ไช ปน สมเยน อญฺญตรสฺส พุราหฺมณสฺส
 นวา จ ตีลา นวญจ มธฺ^๓ อูปฺปนฺนา โหเนติ. อถไช ตสฺส
 พุราหฺมณสฺส เอตทโหสิ “ยนฺนุนาหิ นเว จ ตีเล นวญจ มธฺ^๓
 พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ททฺเยยฺนติ. อถไช โส พุราหฺมणे,

๑) มหา. กปฺปิยการเก ๒) ส. อุดฺดหิตปฏิกฺคหิตกนฺติ, ฉ.,อิ.,มหา. อุดฺดหิตํ ปฏิกฺคหิตกนฺติ,
เท. อุดฺดหิตปฏิกฺคหิตกนฺติ ๓) อ. มรฺ

เยน ภควา, เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิตฺวา
 สมฺโมทนียํ กถํ สารณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ อฏฺฐจาสิ.
 เอกมฺนตํ จิตฺโต โข โส พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อริวาสฺเสตฺตุ
 เม ภนฺเต ภวํ โคตโม สุวตฺตนาถ ภตฺตํ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ.
 อริวาสฺสึ ภควา ตฺถนฺทึภาเวน. อถ โข โส พฺรหฺมโณ ภควโต
 อริวาสํ วิทิตฺวา ปกฺกามิ. อถ โข โส พฺรหฺมโณ ตสฺสา รตฺติยา
 อจฺจเยน ปณฺธิตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏฺยิทาเปตฺวา ภควโต กาลํ
 อาโรจาเปสิ “กาโล โภ โคตม, นิฏฺฐจิตํ ภตฺตนฺติ. อถ โข ภควา
 ปุพฺพพณฺหสมยํ นีวาสฺเสตฺวา ปตฺตจิวรรมาทาย, เยน ตสฺส พฺรหฺมณฺสส
 นิเวสนํ, เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ สทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆเม. อถ โข โส พฺรหฺมโณ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ
 ปณฺธิเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา
 ภควนฺตํ ภุตฺตาวิ อีนิตปตฺตปาณิํ เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ
 นิสินฺนํ โข ตํ พฺรหฺมณํ ภควา รมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา
 สมาทเปตฺวา สมฺตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ.

อถ โข ตสฺส พฺรหฺมณฺสส อจฺริปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ
 “เยสํ โข มยา อตฺถาย พุทฺธปฺปมฺโข ภิกฺขุสงฺฆโม นิมฺนติโต
 ‘นเว จ ติเล นวญฺจ มธฺมํ ทสฺสามีติ, เต มยา ปมฺภูจฺจา ทาตุํ,
 ยนฺนุนาหํ นเว จ ติเล นวญฺจ มธฺมํ โกลมฺเพหิ จ จมฺภฺเหหิ จ
 อารามํ หราเปยฺยนฺติ. อถ โข โส พฺรหฺมโณ นเว จ ติเล
 นวญฺจ มธฺมํ โกลมฺเพหิ จ จมฺภฺเหหิ จ อารามํ หราเปตฺวา,^๑ เยน
 ภควา, เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เอกมฺนตํ อฏฺฐจาสิ. เอกมฺนตํ

^๑ ส.อ. อหฺราเปตฺวา

จิโต ไช โส พุราหมณเณ ภควนตัม เอตทโวจ “เยสํ ไช มยา
โก โคตม อตถาย พุทฺธปฺปมฺโข ภิกฺขุสงฺฆโม นิมนฺติโต ‘นเว จ
ติเล นวญจ มธฺมํ ทสฺสามีติ, เต มยา ปมฺมจฺจา ทาตุํ, ปฏิศุคฺคณฺหาตุ
เม ภวํ โคตโม นเว จ ติเล นวญจ มธฺมํติ. “เตนहि ตวํ”
พุราหมณ ภิกฺขุณฺโณ เทหีติ. เตน ไช ปน สมเยน ภิกฺขุ ทฺวพฺภิกฺเข
อปฺปมตฺตเกปิ ปวาเรณฺติ, ปฏิสงฺขาปิ ปฏิทฺธิปณฺติ, สพฺโพ จ
สงฺฆโม ปวาริโต โหติ. ภิกฺขุ กุกฺกุจฺจาณฺตา น ปฏิศุคฺคณฺหนฺติ.
“ปฏิศุคฺคณฺหนฺติ ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถ, อนุชานามิ ภิกฺขเว ตโต นีหํ
ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อนตฺติริตํ ปริภุญฺชิตฺตุนฺติ.

๗. ปฏิศุคหิตาทีอนุชานนา

[๒๗๗] เตน ไช ปน สมเยน อายสฺมาโต อุปนฺนทสฺส
สกุยฺยปฺตฺตสฺส อุปฺนฺนจากุลํ สงฺฆสฺส อตถาย ขาทนียํ ปาหสิ
“อญฺยสฺส อุปนฺนทสฺส ทสฺเสตฺวา สงฺฆสฺส ทาทพฺพณฺติ. เตน ไช
ปน สมเยน อายสฺมา อุปนฺนโท สกุยฺยปฺตฺโต คามํ ปิณฺฑาย
ปวิฏฺโจะ โหติ. อถไช เต มนุสฺสา อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขุ ปุจฺฉิสุ
กํ ภาณเต อญฺโย อุปนฺนโทติ. เอสาวโส อายสฺมา อุปนฺนโท
สกุยฺยปฺตฺโต คามํ ปิณฺฑาย ปวิฏฺโจะติ. “อิทํ ภาณเต ขาทนียํ
อญฺยสฺส อุปนฺนทสฺส ทสฺเสตฺวา สงฺฆสฺส ทาทพฺพณฺติ. ภควโต
เอตมตฺถํ อารโจะสุ. “เตนहि ภิกฺขเว ปฏิศุคฺคเหตฺวา นิทฺธิปถ ยาว
อุปนฺนโท อากจฺจตฺติ. อถไช อายสฺมา อุปนฺนโท สกุยฺยปฺตฺโต
ปุเรกตํ กุลานิ ปยฺยรฺุปาสิตฺวา ทิवा อากจฺจติ. เตน ไช ปน

^๑ ส.เท.อ. อญฺ ปาโจ น ทิสฺสติ.

สมเยน ภิกขุ ทุพฺภิกฺขเว อปฺปมตฺตเกปิ ปวาเรณฺติ, ปฏิสงฺขาปิ ปฏิกฺขิปนฺติ, สพฺโพ จ สงฺโฆ ปวาริตฺโต โหติ. ภิกขุ กุกฺกัจจายนฺตานํ ปฏิกฺคณฺหนฺติ. “ปฏิกฺคณฺหนฺต ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถ, อนฺชานามิ ภิกฺขเว ปุเรภตฺตํ ปฏิกฺคหิตํ ภูตฺตาวินา ปวาริตฺเตน อนตฺติริตฺตํ ปริภุญฺชิตฺตุนฺติ.

[๒๗๘] อถโข ภควา ราชคฺเห ยถาภิรนต์ํ วิหริตฺวา, เยน สวตฺถิ, เตเน จาริกํ ปกฺกามิ. อนฺุพฺพุเพเน จาริกํ จรมาโน, เยน สวตฺถิ, ตทวสฺริ. ตตฺร สฺสํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อารามे. เตเน โข ปน สมเยน อายสฺมโต สารีปฺตฺตสฺส กายทาหาพาโห โหติ. อถโข อายสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน, เยนายสฺมา สารีปฺตฺโต, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ สารีปฺตฺตํ เอตทวโจ “ปฺพุเพ เต อาวุโส สารีปฺตฺต กายทาหาพาโห เกเน ผาสฺสุ โหติติ. “ภิเสหิ จ เม อาวุโส มุลาลิกาหิ จาติ. อถโข อายสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน, เสยฺยถาปิ นาม พลฺวา ปุริโส สมฺมิณฺชิตฺตํ วา พาทํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาทํ สมฺมิณฺชยฺย; เอวเมว เชตวเน อนฺตรหิโต มนฺทากินิยา โปกฺขรณิยา ตีเร ปาตุรโหสิ. อทฺทสา โข อณฺณตโร นาโค อายสฺมณฺตํ มหาโมคฺคัลลานํ ทูรโต ว อากจฺฉนฺตํ, ทิสฺวาน อายสฺมณฺตํ มหาโมคฺคัลลานํ เอตทวโจ “เอตฺถ โข ฆนฺเต อยฺโย มหาโมคฺคัลลาโน, สฺวาคตํ ฆนฺเต อยฺยสฺส มหาโมคฺคัลลานสฺส, เกเน ฆนฺเต อยฺยสฺส อตฺถโธ, กิํ ทมฺมีติ. “ภิเสหิ จ เม อาวุโส อตฺถโธ มุลาลิกาหิ จาติ. อถโข โส นาโค อณฺณตรํ นาคํ อาณานิเปสิ “เตเนหิ ฆนฺเต อยฺยสฺส ภิเส จ มุลาลิกาย จ ยาวทตฺถํ เทหิติ. อถโข โส นาโค มนฺทากินิํ โปกฺขรณิํ โอคาเหตุวา โสณฺทาย

ภิสมูลาลิกาโย^๑ อพฺพาหิตวา^๒ สุวิภูษาลิตํ วิภูษาเลตฺวา ภณฺฑิกํ
 พนฺธิตฺวา, เยนายสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน, เตนฺอุปสงฺกมิ. อถโข อายสฺมา
 มหาโมคฺคัลลาโน, เสยฺยถาปิ นาม พลฺวา ปุริโส สมฺมิณฺชิตํ วา
 พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมฺมิณฺชเยยฺย; เอวเมว
 มนฺทากินิยา โปกฺขรณิยา ตีเร อนฺตรหิโต เชตวเน ปาตุรโหสิ.
 โสปิ โข นาโค มนฺทากินิยา โปกฺขรณิยา ตีเร อนฺตรหิโต เชตวเน
 ปาตุรโหสิ. อถโข โส นาโค อายสฺมโต มหาโมคฺคัลลานสฺส ภิสฺเส จ
 มฺมูลาลิกาโย จ ปฏิคฺคหาเปตฺวา เชตวเน อนฺตรหิโต มนฺทากินิยา
 โปกฺขรณิยา ตีเร ปาตุรโหสิ. อถโข อายสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน
 อายสฺมโต สารีปฺตตสฺส ภิสฺเส จ มฺมูลาลิกาโย จ อุปฺนาเมสิ. อถโข
 อายสฺมโต สารีปฺตตสฺส ภิสฺเส จ มฺมูลาลิกาโย จ ปริภุตฺตสฺส
 กายทาหาพาโธ ปฏิปฺปสฺสมฺภิ. พหุ ภิสฺสา จ มฺมูลาลิกาโย จ
 อวสิฏฺฐจา โหนฺติ. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุ ทฺวพฺภิกฺขเว
 อปฺปมตฺตเกปิ ปวาเรณฺติ, ปฏิสงฺขาปิ ปฏิกฺขิปนฺติ, สพฺโพ จ
 สงฺโฆ ปวาริตो โหติ. ภิกฺขุ กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติ.
 “ปฏิคฺคณฺหนฺต ภิกฺขเว, ปริภุชฺชถ, อนุชานามิ ภิกฺขเว วณฺณํ
 โปกฺขรณฺจํ ภูตฺตาวินา ปวาริตฺเตน อนตฺติริตํ ปริภุชฺชิตฺตฺนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ พหุ ผลฺขาทณฺเฑ อุตฺตสนฺนํ^๓
 โหติ, กปฺปิยการโก จ น โหติ. ภิกฺขุ กุกฺกุจฺจายนฺตา ผลํ น
 ปริภุชฺชนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารोเจสฺสุ. “อนุชานามิ ภิกฺขเว
 อพฺพิชฺ นินฺพพฺภูพฺพิชฺ^๔ อกตกปฺปํ ผลํ ปริภุชฺชิตฺตฺนฺติ.

^๑ ส.อ.,มหา. ภิสณฺจ มฺพาลิณฺจ, เท. ภิสฺ จ มฺพาลิกํ จ ^๒ ส. อพฺพาเหตฺวา

^๓ ส.,ฉ. อุปฺปนฺ

^๔ ส. นินฺพพฺภูพฺพิชฺ, ฉ.,เท.,อ. นินฺพพฺตฺตพฺพิชฺ

๘. สตถกมมปฏิกุเขปกถา

[๒๗๙] อถโข ภควา สาวตถิยํ ยถาภินนตํ วิหริตฺวา, เยน
 ราชคหํ, เตเน จาริกํ ปกุกามิ. อนุปฺพุเพเน จาริกํ จรมาโน, เยน
 ราชคหํ, ตทวสริ. ตตฺร สุทํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน
 กลนฺทกนิวาเป. เตเน โข ปน สมเยเน อณฺณตรสฺส ภิกฺขุโน
 ภคฺนุทลาพาโห โหติ. อากาสโคตฺโต เวชฺโช สตถกมมํ กโรติ.
 อถโข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺทนฺโต, เยเน ตสฺส ภิกฺขุโน
 วิหารเ, เตนุปลงฺกมิ. อทฺทสา โข อากาสโคตฺโต เวชฺโช ภควนฺตํ
 ทูโรโต ว อาคจฺจนฺตํ; ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทวโจ “อาคจฺจตุ ภวํ
 โคตโม, อิมสฺส ภิกฺขุโน วจฺจมคฺคํ ปสฺสตุ, เสยฺยถาปิ โครธามฺขนฺติ.
 อถโข ภควา “มม” ขวายํ โมฆปฺริโส อุปฺปณฺเฑตฺตีติ ตโต ว
 ปฏินิวดตฺติตฺวา เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรเเน ภิกฺขุสงฺฆํ
 สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขุ ปฏฺิปุจฺฉิ “อตฺถิ []”^๒ ภิกฺขเว อมฺกสฺมี
 วิหารเ ภิกฺขุ คิลานฺติ. “อตฺถิ ภควาติ. “กิณฺตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน
 อาพาโหติ. ตสฺส ภนฺเต आयสฺมโต ภคฺนุทลาพาโห, อากาสโคตฺโต
 เวชฺโช สตถกมมํ กโรตฺตีติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา “อนนฺจจฺวิกํ
 ภิกฺขเว ตสฺส โมฆปฺริสสฺส อนนฺโลมิกํ อุปฺปฏฺิรูปํ อสฺสามณฺกํ
 อกปฺปิยํ อกรณฺียํ, กถํ หิ นาม โส ภิกฺขเว โมฆปฺริโส สมฺพาเช
 สตถกมมํ การาเปสฺสตี.”^๓ สมฺพาเช ภิกฺขเว สุขฺมา จฺวิ, ทฺุโรปโย
 วโน, ทฺุปปริหารํ สตถํ, เนตํ ภิกฺขเว อุปฺปสนฺนํ นํ วา
 ปสาทาย ๕เป๕ วิครหิตฺวา ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ

“น ภิกฺขเว สมฺพาเช สตฺถกมฺมํ การาเปตพฺพํ; โย การาเปยฺย, อาปตฺติ ฤๅลลจฺจยสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภควตา สตฺถกมฺมํ ปฏิทฺธิตฺตนฺติ วตฺถิกมฺมํ การาเปนฺติ. เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา ๔เปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม จพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วตฺถิกมฺมํ การาเปสฺสนฺตีติ. อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว จพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วตฺถิกมฺมํ การาเปนฺตีติ. “สจฺจํ ภควาติ ๔เปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสฺสิ “น ภิกฺขเว สมฺพาธสฺส สามนฺตา ทฺวํคฺcule^๑ สตฺถกมฺมํ วา วตฺถิกมฺมํ วา การาเปตพฺพํ; โย การาเปยฺย, อาปตฺติ ฤๅลลจฺจยสฺสาติ.

๙. มนุสฺสมํสปฏิกุเขปกถา

[๒๘๐] อถ โข ภควา ราชคฺเห ยถาภีรทฺตํ วิหริตฺวา, เยน พาราณสี, เตน จาริกํ ปกฺกามิ. อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน พาราณสี, ตทวสฺริ. ตตฺร สฺสํ ภควา พาราณสียํ วิหริติ อิลิปตฺเน มิคทาเย. เตน โข ปน สมเยน พาราณสียํ สุปฺปิโย จ อุปาสโก สุปฺปิยา จ อุปาสิกา อุโก^๒ ปสนฺนา โหนฺติ ทายกา การกา สงฺฆุปฺนฺจจากา. อถ โข สุปฺปิยา อุปาสิกา อารามํ คนฺตฺวา วิหารเณ วิหารํ ปรีเวเณน ปรีเวณํ อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขู ปุจฺจติ “โก ภนฺเต คิลาน, กสฺส กิ อหฺริยตฺตติ.”^๓ เตน โข ปน สมเยน

^๑ ส. เท. อ. ทฺวํคฺcula, มหา. ทิวํคฺcula

^๒ เท. อุโกโตปสนฺนา, อ. มหา. อุโกโต

^๓ ส. อหฺริยตฺตติ, อ. อหฺริยตฺตติ.

อณฺณตเรน ภิกฺขุณา วิเรจฺจํ ปิตํ โหติ. อถโข โส ภิกฺขุ สุปฺปิยํ
 อุปาสิกํ เอตทวโจ “มยา โข ภคินี วิเรจฺจํ ปิตํ, อตฺถเก เม
 ปฏิจฺฉาตนีเยนาติ. “สฺมุจฺจํ อยฺย อหริยิสฺสตีติ ชมฺรํ คนฺตฺวา
 อนฺเตวาสี อาณาเปสิ คจฺฉ ภาณํ ปวตฺตมํสํ ชานาหีติ. “เอวํ
 อยฺเยติ โข โส ปุริโส สุปฺปิยาย อุปาสิกาย ปฏิสฺสฺสนิตฺวา
 เกวลกปฺปํ พาราณสี อาหิณฺทฺนโต น อทฺทส ปวตฺตมํสํ. อถโข
 โส ปุริโส, เยน สุปฺปิยา อุปาสิกา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 สุปฺปิยํ อุปาสิกํ เอตทวโจ “นตฺถยฺเย ปวตฺตมํสํ, มาฆาโต อชฺชชาติ.
 อถโข สุปฺปิยาย อุปาสิกาย เอตทวโหสิ “ตสฺส โข คิลานสฺส
 ภิกฺขุโน ปฏิจฺฉาตนียํ อลภนฺตสฺส อาพาโห วา อภิวทฺตฺมิสฺสตี,
 กาลกิริยา^๑ วา ภวิสฺสตี, น โข เม ตํ ปฏิรูปฺ, ยำหิ ปฏิสฺสฺสนิตฺวา
 น หราเปยฺยนฺติ, โปตฺถนิกํ คเหตุวอ อูรุมํสํ อุกฺกนฺติตฺวา ทาสียา
 อทาสี “หนฺนทฺ เช อิมํ มํสํ สมฺปาเทตฺวา อมฺกสฺมี วิหาเร ภิกฺขุ
 คิลาน, ตสฺส ทชฺเชหิ,^๒ โย จ มํ ปุจฺจติ, ‘คิลานาติ ปฏิเวเทหีติ
 อุตฺตราสงฺเคน อูรํ เวเจตฺวา โอวรกํ ปวิสิตฺวา มณฺจเก นิปชฺช.
 อถโข สุปฺปิโย อุปาสโก ชมฺรํ คนฺตฺวา ทาสี ปุจฺจติ “กหิ สุปฺปิยาติ.
 “เอสายฺย โอวรเก นิปนฺนาติ. อถโข สุปฺปิโย อุปาสโก, เยน
 สุปฺปิยา อุปาสิกา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา สุปฺปิยํ อุปาสิกํ
 เอตทวโจ “กิสฺส นิปนฺนาสีติ. “คิลานมฺหีติ. “กิณฺเต อาพาโหติ.
 อถโข สุปฺปิยา อุปาสิกา สุปฺปิยสฺส อุปาสกสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสิ.
 อถโข สุปฺปิโย อุปาสโก “อจฺฉริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ, ยาว
 สทฺธา ยํ สุปฺปิยา ปสนฺนา, ยตฺร หิ นาม อตฺตโนปิ มํसानิ

^๑ ฉ.,เท.,อิ. กาลกิริยา^๒ ฉ.,เท. ทชฺชาหิ

ปริจฺจตฺตานิ, ก็ ปณิมา^๑ อณฺณํ กิณฺจิ อเทยํ ภวิสฺสตีติ หฏฺฐโจ
 อุกฺคโค, เยน ภควา, เตนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
 อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ. เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข สุปฺปิโย
 อุปาสโก ภควนฺตํ เอตทวโจ “อริวเสตฺตํ เม ภนฺเต ภควา
 สุวาทนายน ภตฺตํ สทฺธิ วิกฺขุสงฺฆเมนาติ. อริวเสสิ ภควา
 ตฺถนฺทึภาเวน. อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก ภควโต อริวสนํ วิทิตฺวา
 อฏฺฐจายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกุกามิ.
 อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณฺธิตํ
 ขาทนียํ โภชนียํ ปฏฺิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อารอฺจาเปสิ
 “กาโล ภนฺเต, นิฏฺฐจิตํ ภตฺตนฺติ. อถ โข ภควา ปุพฺพพณฺหสมยํ
 นีวเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย, เยน สุปฺปิยสฺส อุปาสกสฺส นิเวสนํ,
 เตนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ สทฺธิ
 วิกฺขุสงฺฆเม. อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก, เยน ภควา, เตนุปลงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐจาสิ. เอกมนฺตํ
 จิตํ โข สุปฺปิโย อุปาสกํ ภควา เอตทวโจ “กํ สุปฺปิยาติ.
 “คิลานา ภควาติ. “เตนฺหิ อาคจฺจตฺตติ. “น ภควา อสฺสหตีติ. “เตนฺหิ
 ปริคฺคเหตฺวาปิ อาเนถาติ. อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก สุปฺปิยํ
 อุปาสกํ ปริคฺคเหตฺวา อาเนสิ. ตสฺสา สห ทสฺสเนน ภควโต
 ตาวมหา วโณ^๒ รุพฺโห อโหสิ สจฺจวิ โลมชาโต. อถ โข สุปฺปิโย
 จ อุปาสโก สุปฺปิยา จ อุปาสิกา “อจฺจริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต
 โภ, ตถาคตสฺส มหิทฺธิกตา มหานุภาวตา, ยตฺร หิ นาม สห
 ทสฺสเนน ภควโต ตาวมหา วโณ รุพฺโห ภวิสฺสตีติ สจฺจวิ
 โลมชาโตติ หฏฺฐจา อุกฺคคา พุทฺธปฺปมฺขํ วิกฺขุสงฺฆํ ปณฺธิตน

^๑ น. กิณฺปิมา, อ. ก็ ปณ อิมาย

^๒ ส.ณ.เท. ตาว มหาวโณ

ชาทนีเยน โภชนีเยน สหตถา สนฺตปฺเปตฺวา สปปวาเรตฺวา ภควนฺตํ
ภุตฺตาวิ โอนีตปตฺตปาณิ เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ. อถ โข ภควา สุปฺปิยญฺจ
อุปาสิกํ สุปฺปิยญฺจ อุปาสิกํ ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา
สมาทเปตฺวา สมฺมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกุกามิ.

อถ โข ภควา เอตสฺมี นินทาเน เอตสฺมี ปกรณเ ภิกฺขุสงฺฆํ
สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขุ ปฏฺฐิจฺฉิ “โก ภิกฺขเว สุปฺปิยํ อุปาสิกํ
มํสํ วิณฺญาเปสฺสตี. เอวํ วุตฺเต, โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ
“อหํ โข ภนฺเต สุปฺปิยํ อุปาสิกํ มํสํ วิณฺญาเปสฺสินฺตี. “อาหริยิตฺถ
ภิกฺขุติ. “อาหริยิตฺถ ภควาติ. “ปริภุณฺชิ ตวํ ภิกฺขุติ. “ปริภุณฺชามหํ”
ภควาติ. “ปฏฺฐิเวกฺขิ ตวํ ภิกฺขุติ. “นาหํ ภควา ปฏฺฐิเวกฺขินฺตี. วิครหิ
พฺพุโธ ภควา “กถํ หิ นาม ตวํ โมฆปฺุริส อปฺปฏฺฐิเวกฺขิตฺวา มํสํ
ปริภุณฺชิสฺสสฺสิ, มนุสฺสํ มํสํ โข ตยา โมฆปฺุริส ปริภุตฺตํ, เนตํ
โมฆปฺุริส อปฺปสนฺนํ นวํ ปสาทาย ๕เป๕ วิครหิตฺวา ฐมฺมี กถํ
กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ “สนฺติ ภิกฺขเว มนุสฺสา สทฺธา ปสนฺนา
เตหิ อตฺตโนปิ มํसानิ ปริจฺจตฺตานิ, น ภิกฺขเว มนุสฺสํ มํสํ
ปริภุณฺชิตพฺพํ; โย ปริภุณฺเชยฺย, อาปตฺติ ฤลฺลจฺจยสฺส, น จ
ภิกฺขเว อปฺปฏฺฐิเวกฺขิตฺวา มํสํ ปริภุณฺชิตพฺพํ; โย ปริภุณฺเชยฺย,
อาปตฺติ ทุกฺกฏฺฐสฺสาติ.

๑๐. หตฺถิมํสาทิปฏฺฐิเชปกถา

[๒๘๑] เตน โข ปน สมเยน รณฺโณ หตฺถิ มรณฺตี. มนุสฺสา
ทฺพภิกฺเข หตฺถิมํสํ ปริภุณฺชนฺตี, ภิกฺขุณํ ปิณฺฑทาย จรณฺตานํ

หตฺถิมฺสํ เทนฺติ. ภิกฺขุ หตฺถิมฺสํ ปริภุญฺชนฺติ. มนุสฺสสา อุชฺฌายนฺติ
 ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณฺหา สกฺยปฺตฺติยา หตฺถิมฺสํ
 ปริภุญฺชิสฺสนฺติ, ราชํคํ หตฺถี, สเจ ราชฺชา ชาเนยฺย, น เตสํ”
 อตฺตมโน อสฺสาติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว
 หตฺถิมฺสํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน รณฺโณ อสฺสา มรณฺติ. มนุสฺสสา
 ทฺพภิกฺขเว อสฺสมํสํ ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขุณํ ปิณฑาย จรณฺตานํ
 อสฺสมํสํ เทนฺติ. ภิกฺขุ อสฺสมํสํ ปริภุญฺชนฺติ. มนุสฺสสา อุชฺฌายนฺติ
 ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณฺหา สกฺยปฺตฺติยา อสฺสมํสํ
 ปริภุญฺชิสฺสนฺติ, ราชํคํ อสฺสา, สเจ ราชฺชา ชาเนยฺย, น เตสํ
 อตฺตมโน อสฺสาติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว
 อสฺสมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสสา ทฺพภิกฺขเว สุนฺขมํสํ ปริภุญฺชนฺติ,
 ภิกฺขุณํ ปิณฑาย จรณฺตานํ สุนฺขมํสํ เทนฺติ. ภิกฺขุ สุนฺขมํสํ
 ปริภุญฺชนฺติ. มนุสฺสสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม
 สมณฺหา สกฺยปฺตฺติยา สุนฺขมํสํ ปริภุญฺชิสฺสนฺติ, เชคฺจุโณ สุนฺโข
 ปฏิกฺกโลติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว สุนฺขมํสํ
 ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสสา ทฺพภิกฺขเว อหิมํสํ ปริภุญฺชนฺติ,
 ภิกฺขุณํ ปิณฑาย จรณฺตานํ อหิมํสํ เทนฺติ. ภิกฺขุ อหิมํสํ
 ปริภุญฺชนฺติ. มนุสฺสสา อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ
 นาม สมณฺหา สกฺยปฺตฺติยา อหิมํสํ ปริภุญฺชิสฺสนฺติ, เชคฺจุโณ

หมดอายุ 26/05/2566

อหิ ปฏิกงฺกโลติ. สุปฺสฺโส^๑ นาคราชา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสิ. เอกมฺนฺตํ
 จิตฺโต โข สุปฺสฺโส นาคราชา ภควนฺตํ เอตทวโจ “สนฺติ ภนฺเต
 นาคา อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนา, เต อปฺปมตฺตเกปิ ภิกฺขุ วิเหเจยฺย,
 สาธุ ภนฺเต, อยฺยา อหิมํสํ น ปริภุญฺเชยฺยุนฺติ. อถ โข ภควา
 สุปฺสฺสํ นาคราชานํ ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสสิ สმაทเปสิ
 สมฺมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถ โข สุปฺสฺโส นาคราชา ภควตา
 ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺสิตฺโต สმაทปิโต สมฺมุตฺเตชิตฺโต สมฺปหํสิตฺโต
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อถ โข ภควา
 เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรณํ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ
 อามนฺเตสิ “น ภิกฺขเว อหิมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย,
 อาปตฺติ ทุกฺกฏฺสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน ลุทฺธกา^๒ สีหํ หนฺตฺวา สีหมํสํ^๓
 ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขุณํ ปิณฺฑทาย จรฺนฺตานํ สีหมํสํ เทนฺติ. ภิกฺขุ
 สีหมํสํ ปริภุญฺชิตฺวา อรณฺเณ วิหรนฺติ. สีหา สีหมํสคฺนฺเชน
 ภิกฺขุ ปริปาเตนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสุ. “น ภิกฺขเว
 สีหมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏฺสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน ลุทฺธกา พฺยคฺขมํ หนฺตฺวา พฺยคฺขมมํสํ
 ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขุณํ ปิณฺฑทาย จรฺนฺตานํ พฺยคฺขมมํสํ เทนฺติ.
 ภิกฺขุ พฺยคฺขมมํสํ ปริภุญฺชิตฺวา อรณฺเณ วิหรนฺติ. พฺยคฺขมา พฺยคฺขม-
 มํสคฺนฺเชน ภิกฺขุ ปริปาเตนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสุ. “น
 ภิกฺขเว พฺยคฺขมมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ
 ทุกฺกฏฺสฺสาติ.

^๑ ส. สุปฺสฺโส^๒ ส., เท., อ., มหา. ลุทฺธกา^๓ อ. มํส

เตน โข ปน สมเยน ลุทฺธกา ทิปิ หนฺตฺวา ทิปิมํสํ
ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขุณฺํ ปิณฺฑทาย จรฺนฺตานํ ทิปิมํสํ เทนฺติ. ภิกฺขุ
ทิปิมํสํ ปริภุญฺชิตฺวา อรณฺเณ วิหรนฺติ. ทิปิ ทิปิมํสคฺคนฺเรน ภิกฺขุ
ปริปาเตนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว ทิปิมํสํ
ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทฺวักกฺกุสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน ลุทฺธกา อจฺฉํ หนฺตฺวา อจฺฉมํสํ
ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขุณฺํ ปิณฺฑทาย จรฺนฺตานํ อจฺฉมํสํ เทนฺติ. ภิกฺขุ
อจฺฉมํสํ ปริภุญฺชิตฺวาอรณฺเณ วิหรนฺติ. อจฺฉา อจฺฉมํสคฺคนฺเรน
ภิกฺขุ ปริปาเตนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว
อจฺฉมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทฺวักกฺกุสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน ลุทฺธกา ตฺรจฺฉํ หนฺตฺวา ตฺรจฺฉมํสํ
ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขุณฺํ ปิณฺฑทาย จรฺนฺตานํ ตฺรจฺฉมํสํ เทนฺติ. ภิกฺขุ
ตฺรจฺฉมํสํ ปริภุญฺชิตฺวา อรณฺเณ วิหรนฺติ. ตฺรจฺฉา ตฺรจฺฉมํสคฺคนฺเรน
ภิกฺขุ ปริปาเตนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ. “น ภิกฺขเว
ตฺรจฺฉมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทฺวักกฺกุสฺสาติ.

สุปฺปิยภาณวโร นิฏฺฐิตो ทฺติโย.”^๑

๑๑. ยาคุมธฺโคพกานฺขานนา

[๒๘๒] อถ โข ภควา พาราณสียํ ยถาภีรนฺตํ วิหริตฺวา,
เยน อนฺธกวินฺทํ, เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ
อทฺธเตรเสหิ ภิกฺขุสฺเตหิ. เตน โข ปน สมเยน ขานปทา
มนุสฺสา พหุํ โลณมฺปิ เตลมฺปิ ตณฺทูลมฺปิ ขาทนียมฺปิ สกฺกฺเขสฺสุ

^๑ สฺยา. สุปฺปิยภาณวาร์ นิฏฺฐิตํ ทฺติยํ.

อาโรเปตวา พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปิฎฺฉิโต ปิฎฺฉิโต
 อนุพฺพชฺชา โหนฺติ “ยทา ปฏิปาณฺฏี ลภิสฺสาม, ตทา ภตฺตํ กริสฺสามาติ.
 ปญฺจมตฺตานิ จ วิฆาสาทสฺตานิ. อถโข ภควา อนุปฺพุเพน จาริกํ
 จรมาโน, เยน อนุชกฺวิณฺหํ, ตทวสริ. อถโข อญฺญตรสฺส
 พุราหฺมณสฺส ปฏิปาณฺฏี อลภานฺตสฺส เอตทฺทฺโหสิ “อธิกานิ^๑ โข เม
 เทว มาसानิ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ อนุพฺพชฺส^๒ ‘ยทา ปฏิปาณฺฏี
 ลภิสฺสามิ, ตทา ภตฺตํ กริสฺสามิตี, น จ เม ปฏิปาณฺฏี ลพฺภติ,
 อหญฺจมุหิ เอกโก,^๓ พหุ จ เม ฆรวาสาตฺถุ หายติ, ยนฺนุนาหํ
 ภตฺตคฺคํ โอโลเกยฺยํ, ยํ ภตฺตคฺเค นาสฺส, ตํ ปฏฺยียาเทยฺยนฺติ.
 อถโข โส พุราหฺมณฺเ ภตฺตคฺคํ โลโลเกนฺโต เทว นาทฺทส
 ยาคฺคญฺจ มรฺอุคฺคพกฺคญฺจ. อถโข โส พุราหฺมณฺเ, เยนายสฺมา อานนฺโท,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทฺทฺโวจ “อิธ เม
 โภ อานนฺท ปฏิปาณฺฏี อลภานฺตสฺส เอตทฺทฺโหสิ ‘อธิกานิ โข เม
 เทว มาसानิ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ อนุพฺพชฺส ‘ยทา ปฏิปาณฺฏี
 ลภิสฺสามิ, ตทา ภตฺตํ กริสฺสามิตี, น จ เม ปฏิปาณฺฏี ลพฺภติ,
 อหญฺจมุหิ เอกโก, พหุ จ เม ฆรวาสาตฺถุ หายติ, ยนฺนุนาหํ
 ภตฺตคฺคํ โอโลเกยฺยํ, ยํ ภตฺตคฺเค นาสฺส, ตํ ปฏฺยียาเทยฺยนฺติ, โส
 โข อหํ โภ อานนฺท ภตฺตคฺคํ โอโลเกนฺโต เทว นาทฺทส ยาคฺคญฺจ
 มรฺอุคฺคพกฺคญฺจ, สจฺจํ โภ อานนฺท ปฏฺยียาเทยฺยํ ยาคฺคญฺจ
 มรฺอุคฺคพกฺคญฺจ, ปฏฺยิคฺคณฺเหยฺย เม ภวํ โคตโมติ. “เตนฺหิ พุราหฺมณ
 ภควนฺตํ ปฏิปฺจุจฺฉิสฺสามิตี.^๔ อถโข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต
 เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. “เตนฺหิ อานนฺท ปฏฺยียาเทยฺยติ. “เตนฺหิ พุราหฺมณ

๑ หมดอายุ 26/05/2566

๑ ฉ., เท., อ., มหา. อตีตานิ

๓ ฉ. เอกตฺตโก

๒ ส., เท., มหา. อนุพฺพนฺตสฺส

๔ อ. ปุจฺฉิสฺสามิตี.

ปฏิยาเทหิตติ. อถโข โส พุราหฺมโน ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน
 ปหฺตํ ยาคุญจ มธุโคพกญจ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต อุปฺนาเมสิ
 “ปฏิกุคฺคณฺหาตุ เม ภวํ โคตโม ยาคุญจ มธุโคพกญจาติ. “เตนहि
 พุราหฺมณ ภิกฺขุณฺโณ เทหิตติ. ภิกฺขุ กุกฺกุกฺจายนฺตา น ปฏิกุคฺคณฺหนฺติ.
 “ปฏิกุคฺคณฺहत ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถาติ. อถโข โส พุราหฺมโน
 พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปหฺตาย ยาคุยา จ มธุโคพเกน จ สหตฺถา
 สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ฐิตหตฺถํ โอนีตปตฺตปาณํ
 เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โข ตํ พุราหฺมณํ ภควา
 เอตทวโจ “ทสฺยิเม” พุราหฺมณ อานิสฺสา ยาคุยา. กตเม ทส.
 ยาคุํ เทนฺโต อายุํ เทติ, วณฺณํ เทติ, สุขํ เทติ, พลํ เทติ,
 ปฏฺิภาณํ เทติ, ยาคุํ ปิตา ขุทฺ^๒ ปฏฺิหนฺติ, ปิปาสํ ปฏฺิวิโนเทติ,^๓
 วาตํ อนุโลเมติ, วตฺถิ โสเรติ, อามาวเสสํ ปาเจติ; อิเม โข
 พุราหฺมณ ทสฺวานิสฺสา ยาคุยาติ.

โย สณฺณตานิ ปฺรทตฺตโกชินํ
 กาเลน สกุกจ^๔ ททาติ ยาคุํ
 ทสฺส จานานิ อนุปฺปเวจฺจติ
 อายุญจ วณฺณญจ สุขํ พลญจ.
 ปฏฺิภาณมฺสฺส อุปฺชายเต^๕ ตโต
 ขุทฺ ปิปาสํ พฺยปฺเนติ วาตํ
 โสเรติ วตฺถิ ปฺริณามेติ ภตฺตํ
 เกสขฺชเมตํ สุกเตน วณฺณิตํ.

^๑ ส. ทส อิเม, อ. ทสิเม

^๔ อ. สกุกจ

^๒ จ. ขุทฺ

^๕ อ. อุปฺชายติ

^๓ ส. ปฏฺิวิเนติ, อ. วิโนเทติ, จ.,เท. วิเนติ

ตสฺมา หิ ยาคุํ อลเมว ทาตุํ
 นิจุจํ มนุสฺเสน สุขตฺถิเกน
 ทิพฺพานิ วา ปตฺถยตา สุขานิ
 มนุสฺสสฺสภคฺคตมิจฺจตา^๑ วาติ.

อถโข ภควา ตํ พุราหุมนํ อิมานิ คาทานิ อนฺุโมทิตฺวา
 อญฺญาสาสนา ปกฺกามิ. อถโข ภควา เอตสฺมี นิทานเ เอตสฺมี
 ปกรณ^๒ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
 ยาคุญจ มธฺุโคพกญฺจาติ.

๑๒. ตรุณปฺปสนฺนมหามตฺตวตฺถุ

[๒๘๓] อสฺสสํ โข มนุสฺสา “ภควตา กิร ภิกฺขุณํ ยาคุ
 อนฺุญญาตา มธฺุโคพกญฺจาติ. เต กาลสฺเสว โภชฺชยาคุํ ปฏฺิยาเทนฺติ
 มธฺุโคพกญฺจ. ภิกฺขุ กาลสฺเสว โภชฺชยาคฺยา^๓ ฐาตา มธฺุโคพเกน จ
 ภตฺตคฺเค น จิตฺตรูปํ ภูณฺชนฺติ. เตน โข ปน สมเยน อญฺมตเรน
 ตรุณปฺปสนฺเนน มหามตฺเตน สุวตฺตนาถ พุทฺธปฺปมฺุโข ภิกฺขุสงฺโฆ
 นิมนฺติโต โหติ.

อถโข ตสฺส ตรุณปฺปสนฺนสฺส มหามตฺตสฺส เอตทโหสิ
 “ยณฺุณฺนาหํ อทฺฒเตรสนฺนํ ภิกฺขุสฺตานํ อทฺฒเตรสานิ^๔ มํส-
 ปาตีสฺตานิ ปฏฺิยาเทยฺยํ, เอกเมกสฺส ภิกฺขุโน เอกเมกํ มํสปาตี
 อุปนาเมยฺยนฺติ. อถโข สฺส ตรุณปฺปสนฺโน มหามตฺโต ตสฺสา

^๑ ตตฺถาย 26/05/2566

๑. มนุสฺสสฺสภคฺคตมิจฺจตา, อ. มนุสฺสสฺสภคฺคต, เท.มหา. มนุสฺสสฺสภคฺคตมิจฺจตา

๒. อ. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ. ^๓ ส. โภชฺชาย ยาคฺยา ^๔ ส. อทฺฒเตรสานิ

รตติยา อจฺจเยน ปณฺตี ขาทนีย โภชนีย ปฏฺยาทาเปตฺวา
 อหฺมเตรฺसानิ จ มํสฺปาตีสฺตานิ ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ “กาโล
 ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺตุนฺติ. อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นินฺวาเสตฺวา
 ปตฺตจิวรมาทาย, เยน ตสฺส ตรุณปุปสนุนสฺส มหามตฺตสฺส นินฺเวสนํ,
 เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ สทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆเณ. อถ โข โส ตรุณปุปสนุน มหามตฺโต ภตฺตคฺเค ภิกฺขุ
 ปริวิสติ. ภิกฺขุ เอวมาหํสุ “โธกํ อารุโส เทหิ, โธกํ อารุโส
 เทหิตฺติ. “มา โข ตุมฺहे ภนฺเต ‘อัยํ ตรุณปุปสนุน มหามตฺโตติ
 โธกํ โธกํ ปฏฺยัคคฺนฺหถ,” พหุํ เม ขาทนีย โภชนีย ปฏฺยัตถํ,
 อหฺมเตรฺसानิ จ มํสฺปาตีสฺตานิ, เอกเมกสฺส ภิกฺขุโน เอกเมกํ
 มํสฺปาตํ อุปนาเมสฺสามิ” ปฏฺยัคคฺนฺหถ ภนฺเต ยาวทตฺถนฺติ. “น โข
 มยํ อารุโส เอตํการณา โธกํ โธกํ ปฏฺยัคคฺนฺหาม, อปฺจ มยํ
 กาลสฺสเวว โภชฺชยาคุยา ชาติตา มธฺโคพเกน จ, เตน มยํ โธกํ
 โธกํ ปฏฺยัคคฺนฺหามาติ. อถ โข โส ตรุณปุปสนุน มหามตฺโต
 อุชฺฌายติ ขียติ วิปาเจติ “กถํ หิ นาม ภทฺทนฺตา” มยา
 นิมนฺติตา อณฺณสฺส โภชฺชยาคุํ ปริภุญฺชิสฺสนฺติ, น จาหํ ปฏฺยโผล
 ยาวทตฺถํ ทาตฺถนฺติ, กุปฺโต อนตฺตมโน อาสาทนาเปกฺโข ภิกฺขุโน
 ปตฺเต ปุเรนฺโต อคฺมาสิ “ภุญฺชถ วา หรถ วาติ. อถ โข โส
 ตรุณปุปสนุน มหามตฺโต พุทฺธปฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺเตเน
 ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ
 ภูตฺตาวิ โอนีตปตฺตปาณํ เอกมนฺตํ นิสิตฺติ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ตํ
 ตรุณปุปสนุน มหามตฺตํ ภควา ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา
 สมาทเปตฺวา สมฺมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ.

หมดอายุ 26/05/2566

อถโข ตสฺส ตรุณปฺปสนฺนสฺส มหามตฺตสฺส อจิริปุกฺกนฺตสฺส
 ภควโต อหุทฺทว กุกฺกัจจํ, อหุ วิปฺปฏฺฐิสาริ “อลาภา วต เม, น
 วต เม ลาภา, ทูลลทฺธํ วต เม, น วต เม สุลทฺธํ, โยหํ กุปีโต
 อนตฺตมโน อาสาทนาเปกฺโข ภิกฺขุณฺํ ปตฺเต ปุเรนฺโต อคมาสี
 ‘ภุญฺชถ วา หรถ วาติ, กิณฺณุ โข มยา พหุํ ปสฺสํ ปุณฺณํ วา
 อปุณฺณํ วาติ. อถโข โส ตรุณปฺปสนฺนโน มหามตฺโต, เยน ภควา,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ.
 เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข โส ตรุณปฺปสนฺนโน มหามตฺโต ภควนฺตํ
 เอตทวโจ “อิธ มยฺหํ ภาณเต อจิริปุกฺกนฺตสฺส ภควโต อหุทฺทว
 กุกฺกัจจํ อหุ วิปฺปฏฺฐิสาริ ‘อลาภา วต เม, น วต เม ลาภา,
 ทูลลทฺธํ วต เม, น วต เม สุลทฺธํ, โยหํ กุปีโต อนตฺตมโน
 อาสาทนาเปกฺโข ภิกฺขุณฺํ ปตฺเต ปุเรนฺโต อคมาสี ‘ภุญฺชถ วา
 หรถ วาติ, ‘กิณฺณุ โข มยา พหุํ ปสฺสํ ปุณฺณํ วา อปุณฺณํ วาติ,
 ‘กิณฺณุ โข มยา ภาณเต พหุํ ปสฺสํ ปุณฺณํ วา อปุณฺณํ วาติ.
 “ยทคฺเคน ตยา อาวุโส สุวตฺตนาถ พุทฺธปฺปมฺโข ภิกฺขุสงฺฆเ
 นิมนฺตฺติโต, ตทคฺเคน เต พหุํ ปุณฺณํ ปสฺสํ, ยทคฺเคน เต
 เอกเมเกน ภิกฺขุณา เอกเมกํ สิตฺถํ ปฏฺฐิตฺตํ, ตทคฺเคน เต พหุํ
 ปุณฺณํ ปสฺสํ, สคฺคา เต อารทฺธาติ. อถโข โส ตรุณปฺปสนฺนโน
 มหามตฺโต “ลาภา กิริ เม, สุลทฺธํ กิริ เม, พหุํ กิริ มยา ปุณฺณํ
 ปสฺสํ, สคฺคา กิริ เม อารทฺธาติ, หฏฺฐโ จ อุทคฺโค อุฏฺฐายาสนา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อถโข ภควา
 เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา
 ภิกฺขุ ปฏฺฐิจฺฉิ “สจฺจํ กิริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตร นิมนฺตฺตา
 อญฺญสฺส โภชฺชยาคฺคํ ปริภุญฺชนฺตฺติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ
 พุทฺโธ ภควา “กถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมฆปริณสา อญฺญตร

นิมนต์ิตา อณฺณสส โภชชยาคุ ปริญญชิสฺสนฺติ, เนตํ ภิกฺขเว
 อปฺปสนฺนํ ภา ปสาทาย ๕เปฯ วิครหิตฺวา ฐมฺมี กถํ
 กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “น ภิกฺขเว อณฺณตฺร นิมนต์ิตน
 อณฺณสส โภชชยาคุ ปริญญชิตพฺพา; โย ปริญญเชยฺย, ยถาธมฺโม
 กาเรตพฺโพติ.

๑๓. เวลฎกจจจจจจจจจจ^๑

[๒๘๔] อถปิ ภควา อนฺธกวินฺท ยถาภินฺตํ วิหริตฺวา, เยน
 ราชคหํ, เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธมฺเตรเสหิ
 ภิกฺขุสฺเตหิ. เตน ปิ ปน สมเยน เวลฎฺโง^๒ กจฺจาโน ราชคหา
 อนฺธกวินฺทํ อทฺธานมคฺคปฏฺธิปนฺโน โหติ ปณฺจมตฺเตหิ สกฏฺฐสฺเตหิ
 สพฺเพเหว คุพฺภุมฺภปฺุเรหิ. อทฺทสา ปิ ภควา เวลฎฺจํ กจฺจจจจ
 ทูรโต ว อากจฺจนฺตํ; ทิสฺวาน มคฺคา โอกฺกมฺม อณฺณตฺรสมฺม
 รุกฺขมฺมฺเล นิสฺสิทิ. อถปิ เวลฎฺโง กจฺจาโน, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสิ. เอกมฺนฺตํ
 จิตฺ ปิ เวลฎฺโง กจฺจาโน ภควนฺตํ เอตทวโจ “อิจฺฉามหํ ภนฺเต
 เอกเมกสฺส ภิกฺขุโน เอกเมกํ คุพฺภุมฺภํ ทาตฺนฺติ. “เตนหิ ตวํ
 กจฺจจจจ เอกํเยว คุพฺภุมฺภํ อาหฺราติ. “เอวํ ภนฺเตติ ปิ เวลฎฺโง
 กจฺจาโน ภควโต ปฏฺฐิสฺสุณฺนิตฺวา เอกํเยว คุพฺภุมฺภํ อาทาย, เยน
 ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทวโจ “อาหฺโฏ^๓

หมตอายุ 26/05/2566

^๑ ฉ.,เท. เพลฎกจจจจจจจจจจ

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เพลฎโง, เอวมุปริปิ.

^๓ ฉ.,เท. อาภโต

ภนฺเต คุพฺพกมฺโม, กถาหํ ภนฺเต ปฏิปชฺชามิตี. “เตนहि ตวํ กจฺจान ภิกฺขุณฺโณ คุพฺโ พหิ เทหิตี. “เอวํ ภนฺเตติ โข เวลฺลภฺโ จ กจฺจานโน ภควโต ปฏิสฺสณฺณิตฺวา ภิกฺขุณฺโณ คุพฺโ ทตฺวา ภควนฺตํ เอตทวโจ “ทินฺโน ภนฺเต ภิกฺขุณฺโณ คุโผ, พหุ จายํ คุโผ อวสิญฺโ จ, กถาหํ ภนฺเต ปฏิปชฺชามิตี. “เตนहि ตวํ กจฺจาน ภิกฺขุณฺโณ คุพฺโ ยาวทตฺถํ เทหิตี. “เอวํ ภนฺเตติ โข เวลฺลภฺโ จ กจฺจานโน ภควโต ปฏิสฺสณฺณิตฺวา ภิกฺขุณฺโณ คุพฺโ ยาวทตฺถํ ทตฺวา ภควนฺตํ เอตทวโจ “ทินฺโน ภนฺเต ภิกฺขุณฺโณ คุโผ ยาวทตฺถํ, พหุ จายํ คุโผ อวสิญฺโ จ, กถาหํ ภนฺเต ปฏิปชฺชามิตี. “เตนहि ตวํ กจฺจาน ภิกฺขุณฺโณ คุเพหิ สนฺตปฺเปหิตี. “เอวํ ภนฺเตติ โข เวลฺลภฺโ จ กจฺจานโน ภควโต ปฏิสฺสณฺณิตฺวา ภิกฺขุณฺโณ คุเพหิ สนฺตปฺเปสิ. เอกจฺเจ ภิกฺขุ ปตฺเตปิ ปุเรสฺสุ, ปริสฺสวานานิปี ธิวีกาโยปิ ปุเรสฺสุ. อถ โข เวลฺลภฺโ จ กจฺจานโน ภิกฺขุณฺโณ คุเพหิ สนฺตปฺเปตฺวา ภควนฺตํ เอตทวโจ “สนฺตปฺปิตา ภนฺเต ภิกฺขุณฺโณ คุเพหิ, พหุ จายํ คุโผ อวสิญฺโ จ, กถาหํ ภนฺเต ปฏิปชฺชามิตี. “เตนहि ตวํ กจฺจาน วิฆาสาทานํ คุพฺโ พหิ เทหิตี. “เอวํ ภนฺเตติ โข เวลฺลภฺโ จ กจฺจานโน ภควโต ปฏิสฺสณฺณิตฺวา วิฆาสาทานํ คุพฺโ ทตฺวา ภควนฺตํ เอตทวโจ “ทินฺโน ภนฺเต วิฆาสาทานํ คุโผ, พหุ จายํ คุโผ อวสิญฺโ จ, กถาหํ ภนฺเต ปฏิปชฺชามิตี. “เตนहि ตวํ กจฺจาน วิฆาสาทานํ คุพฺโ ยาวทตฺถํ” เทหิตี. “เอวํ ภนฺเตติ โข เวลฺลภฺโ จ กจฺจานโน ภควโต ปฏิสฺสณฺณิตฺวา วิฆาสาทานํ คุพฺโ ยาวทตฺถํ ทตฺวา ภควนฺตํ เอตทวโจ “ทินฺโน ภนฺเต วิฆาสาทานํ คุโผ ยาวทตฺถํ, พหุ จายํ คุโผ อวสิญฺโ จ, กถาหํ ภนฺเต ปฏิปชฺชามิตี. “เตนहि

อตฺโข เวลฺลภฺโง กจฺจํโน สํวิโค โลมฺหฏฺฐชาโต, เยน ภควา,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทิ.
 เอกมฺนฺตํ นิสินฺนสฺส โข เวลฺลภฺจสฺส กจฺจํนสฺส ภควา อนุปฺพุฬฺพิกถํ
 กเถสิ. เสยฺยถิํ. ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ กามานํ อาทีนํ
 โอการํ สงฺกิเลสํ เนกขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ. ยทา ภควา

อณฺณาสี เวลฺลจํ กจฺจํ กุลลจิตฺตํ มุทุจิตฺตํ วินีวณจิตฺตํ อุทกฺคจิตฺตํ
 ปสนฺนจิตฺตํ, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกกัสิกา ฌมฺมเทสนา, ตํ
 ปกาเสสิ ทุกฺขํ สมุทฺยํ นิโรธํ มคฺคํ. เสยฺยถาปิ นาม สุกฺขํ วตฺถํ
 อปคตกาฬํ สมมฺมเทว ราชนํ ปฏฺฐิคุคฺคณฺเหยฺย; เอวเมว เวลฺลจฺจสฺส
 กจฺจํ สส ตสฺมีเยवासเน วิรัชํ วิตมลํ ฌมฺมจกฺขํ อุทปาที “ยงฺกิญฺจิ
 สมุทฺยฌมฺมํ, สพฺพพนฺตํ นิโรธฌมฺมนฺติ. อถ โข เวลฺลจฺจํ กจฺจํ
 ทิฏฺฐจฺจมฺโม ปตฺตจฺจมฺโม วิทิตจฺจมฺโม ปริโยคาคพฺพจฺจมฺโม ตินฺนณฺวิจิกิจฺจ
 วิคตกถํโกเถ เวสารชฺชปฺปตฺโต อปรปฺปจฺจโย สตถุ สาสเน ภควนฺตํ
 เอตทวโจ “อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, เสยฺยถาปิ ภนฺเต
 นิฏฺฐชฺชิตํ วา อุฏฺฐชฺชเยยฺย, ปฏฺฐจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย, มุพฺพหสฺส วา
 มคฺคํ อัจฺฉิเยยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปฺปชฺชิตํ ฐาเรยฺย,
 ‘จกฺขมฺนฺโต รุปานิ ทกฺขนฺตํ’^๑ เอวเมว ภควตา อเนกปริยาเยน
 ฌมฺโม ปกาสิโต, เอสาหํ ภนฺเต ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ฌมฺมณฺจ
 ภิกฺขุสงฺฆณฺจ, อุปาสกํ มํ ภควา ฐาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺุเปตํ
 สรณํ คตฺนฺติ.

อถ โข ภควา อนุปฺพเพน จาริกํ จรมาโน, เยน ราชคหํ,
 ตทาสรี. ตตฺร สุกํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพวเน กลนฺทกนิวาเป.
 เตเน โข ปน สมเยน ราชคเห คุโฬ อุสฺสสนฺโน โหติ. ภิกฺขุ
 “คิลานสฺสเว ภควตา คุโฬ อนฺณณฺดาโต, โน อคิลานสฺสชาติ
 กุกฺกจฺจายนฺตา คุพฺผํ น ปริภุญฺชนฺติ.”^๒ ภควโต เอตมตฺถํ อารોเจสฺสุ.
 “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว คิลานสฺส คุพฺผํ อคิลานสฺส คุโฬทกนฺติ.

๑๔. ปาฐลิกามวตถุ

[๒๘๕] อถโข ภควา ราชคเห ยถาภินนตํ วิหริตฺวา, เยน ปาฐลิกาโม, เตเน จาริกํ ปกุกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธเตรเสหิ ภิกฺขุสเตหิ. อถโข ภควา อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน ปาฐลิกาโม, ตทวสริ. อสฺสสํ โข ปาฐลิกามิกา อุปาสกา “ภควา กิร ปาฐลิกามํ อนุปฺปตฺโตติ. อถโข ปาฐลิกามิกา อุปาสกา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนตํ นิสึทิสฺสุ. เอกมนตํ นิสินฺเน โข ปาฐลิกามิกเก อุปาสเก ภควา ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสสิ สმაทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถโข ปาฐลิกามิกา อุปาสกา ภควตา ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺสิตา สმაทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหंसิตา ภควนตํ เอตทโวจํ “อธฺวาเสตฺถุ โน ภนฺเต ภควา อวสธาคารํ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ. อธฺวาเสสิ ภควา ตฺถุณีภาเวเน. อถโข ปาฐลิกามิกา อุปาสกา ภควโต อธฺวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา, เยน อวสธาคารํ, เตนฺอุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา สพฺพสนฺถี []^๑ อวสธาคารํ สนฺถิตฺวา อาสนานิ ปณฺญาเปตฺวา อุทกมณิกํ ปติฏฺฐจาเปตฺวา เตลปฺปทีปํ อารोเปตฺวา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนตํ อฏฺฐจฺสิ. เอกมนตํ จิตา โข ปาฐลิกามิกา อุปาสกา ภควนตํ เอตทโวจํ “สพฺพ-สนฺถี^๒ สนฺถตํ^๓ ภนฺเต อวสธาคารํ, อาสนานิ ปณฺญตฺตานิ, อุทกมณิกโก ปติฏฺฐจาปิโต, เตลปฺปทีโป อารोปิโต; ยสฺสทานิ ภนฺเต ภควา กาลํ มณฺญตฺติติ.

^๑ อ. เอตฺถนฺตเร สนฺถตฺนติ อปฺ ปาโจ ทิสฺสติ.

^๒ ฉ., เท. สพฺพสนฺถิสนฺถตํ

อถโข ภควา []^๑ นินาสเตวา ปตตจิวรมาทาย สหุธิ ภิกขุ-
 สงฺฆเณ, เยน อวาสถาคารี, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปาทะ
 ปกฺขาละตฺวา อวาสถาคารี ปวิสิตฺวา มชฺฌิมํ ฌมฺภํ นิสฺสาย
 ปุรตฺถาภิมุโข^๒ นิสฺสีทิ. ภิกขุสงฺโฆปิ โข ปาทะ ปกฺขาละตฺวา
 อวาสถาคารี ปวิสิตฺวา ปจฺฉิมํ ภิตฺตํ นิสฺสาย ปุรตฺถาภิมุโข
 นิสฺสีทิ ภควนฺตํเยว ปุรฺกฺขตฺวา. ปาฏลิกามิกาปิ โข อุปาสกา ปาทะ
 ปกฺขาละตฺวา อวาสถาคารี ปวิสิตฺวา ปุรตฺถิมํ ภิตฺตํ นิสฺสาย
 ปจฺฉาภิมุขา^๓ นิสฺสีทิสฺส ภควนฺตํเยว ปุรฺกฺขตฺวา. อถโข ภควา
 ปาฏลิกามิกะ อุปาสกเ อามนฺเตสิ

“ปญฺจิเม คหปตโย อาทึนฺวา หุสฺสีลสฺส สึลวิปตฺติยา. กตเม
 ปญฺจ. อีธ คหปตโย หุสฺสีโล สึลวิปนฺโน ปมาทาธิกรณํ มหตฺติ
 โภคชาณี นิคจฺจติ. อयํ ปจฺจโม อาทึนฺโว หุสฺสีลสฺส สึลวิปตฺติยา.
 ปุณ จปรํ คหปตโย หุสฺสีลสฺส สึลวิปนฺนสฺส ปาปโก กิตฺติสทฺโท
 อพฺภุคฺคจฺจติ. อयํ หุตฺติโย อาทึนฺโว หุสฺสีลสฺส สึลวิปตฺติยา. ปุณ
 จปรํ คหปตโย หุสฺสีโล สึลวิปนฺโน ยญฺญเทว ปริสํ อุปสงฺกมติ
 ยทิ ขตฺติยปริสํ ยทิ พุราหฺมณปริสํ ยทิ คหปติปริสํ ยทิ
 สมณปริสํ, อวิสารโท อุปสงฺกมติ มงฺกุฏโต. อยํ ตตฺติโย อาทึนฺโว
 หุสฺสีลสฺส สึลวิปตฺติยา. ปุณ จปรํ คหปตโย หุสฺสีโล สึลวิปนฺโน
 สมมุพฺโห กาลํ กโรติ. อยํ จตฺตฺถโย อาทึนฺโว หุสฺสีลสฺส สึลวิปตฺติยา.
 ปุณ จปรํ คหปตโย หุสฺสีโล สึลวิปนฺโน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณเ
 อปายํ หุคฺคตฺติ วินิปาตํ นิริยํ อุปปชฺชติ. อยํ ปญฺจโม อาทึนฺโว

ทุสฺสึลลสฺส สึลวิปตฺติยา. อิมเ ช คหปตโย ปญจ อาทินวา
 ทุสฺสึลลสฺส สึลวิปตฺติยา.

ปญจิมเ คหปตโย อาณิสฺสา สึลวโต สึลสมฺปทาย. กตเม
 ปญจ. อีธ คหปตโย สึลวา สึลสมฺปนฺโน อปฺปมาทาธิกรณํ มหนตํ
 โภคกฺขนํ อธิคจฺจติ. อโย ปจฺจโม อาณิสฺโส สึลวโต สึลสมฺปทาย.
 ปุณ จปรํ คหปตโย สึลวโต สึลสมฺปนฺนสฺส กลยาณํ กิตฺติสทฺโท
 อพฺภุคฺคจฺจติ. อโย ทุติโย อาณิสฺโส สึลวโต สึลสมฺปทาย. ปุณ
 จปรํ คหปตโย สึลวา สึลสมฺปนฺโน ยณฺณทเว ปริสํ อุปสงฺกมตี
 ยทิ ขตฺติยปริสํ ยทิ พุราหฺมณปริสํ ยทิ คหปติปริสํ ยทิ
 สมณปริสํ วิสารโท อุปสงฺกมตี อมฺงกุฏฺโต. อโย ตติโย อาณิสฺโส
 สึลวโต สึลสมฺปทาย. ปุณ จปรํ คหปตโย สึลวา สึลสมฺปนฺโน
 อสมฺมุพฺโห กาลํ กโรตี. อโย จตฺตฺเถ อาณิสฺโส สึลวโต สึลสมฺปทาย.
 ปุณ จปรํ คหปตโย สึลวา สึลสมฺปนฺโน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณ
 สฺสคฺคิ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ. อโย ปญจโม อาณิสฺโส สึลวโต
 สึลสมฺปทาย. อิมเ ช คหปตโย ปญจ อาณิสฺสา สึลวโต
 สึลสมฺปทายาติ.

อถโช ภควา ปาฐลิกามิกเ อุปาสเก พหุทเว รตฺตี ฐมฺมียา
 กถาย สนฺทสฺสเสตฺวา สมหาเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหึเสตฺวา
 อโยเชสิ “อภิกฺกนฺตา ชเ คหปตโย รตฺติ, ยสฺสทานิ ตุมฺเห” กาลํ
 มณฺณถาติ. “เอวํ ภนฺเตติ ชเ ปาฐลิกามิกา อุปาสกา ภควโต
 ปฏิสฺสฺสนิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
 ปกฺกมึสฺสุ. อถโช ภควา อจิรปฺกนฺเตสฺสุ ปาฐลิกามิกสฺสุ อุปาสเกสฺสุ
 สฺสณฺณาคารํ ปาวิสิ.

พิมพ์ 26/05/2566

๑๕. สุนิธวสุสการวตถุ

[๒๘๖] เตน โข ปน สมเยน สุนิธวสุสการา มคธมหามตฺตา ปาฏลิกาเม นครี มาเปนฺติ วชฺชีนํ ปฏฺวิพาหยา. อทฺทสา โข ภควา รตฺติยา ปจฺจุสสมยํ ปจฺจุจฺจุจาย ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺธเณ อติกฺกนฺตมานุสเกน สมฺพหุลา เทวตาโย ปาฏลิกาเม วตฺถุณิ ปริคฺคณฺหนฺติโย. ยสฺมี ปเทเส มहेสฺกฺขา เทวตา วตฺถุณิ ปริคฺคณฺหนฺติ, มहेสฺกฺขานํ ตตฺถ ราชฺชนํ ราชมฺหามตฺตานํ จิตฺตานิ นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตฺตุ, ยสฺมี ปเทเส มชฺฌิมา เทวตา วตฺถุณิ ปริคฺคณฺหนฺติ, มชฺฌิมานํ ตตฺถ ราชฺชนํ ราชมฺหามตฺตานํ จิตฺตานิ นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตฺตุ, ยสฺมี ปเทเส นีจา เทวตา วตฺถุณิ ปริคฺคณฺหนฺติ, นีจานํ ตตฺถ ราชฺชนํ ราชมฺหามตฺตานํ จิตฺตานิ นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตฺตุ. อถ โข ภควา อายสฺมณฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสึ “เก ญฺ โข เต อานนฺท ปาฏลิกาเม นครี มาเปนฺตฺติติ. “สุนิธวสุสการา ภาณฺเต มคธมหามตฺตา ปาฏลิกาเม นครี มาเปนฺติ วชฺชีนํ ปฏฺวิพาหยาติ. “เสยฺยถาปี นาม^๑ อานนฺท เทเวหิ ตาวตฺตีสฺสเอหิ สทฺธิ มนฺเตตฺวา; เอวเมว โข อานนฺท สุนิธวสุสการา มคธมหามตฺตา ปาฏลิกาเม นครี มาเปนฺติ วชฺชีนํ ปฏฺวิพาหยา. อิธํ อานนฺท รตฺติยา ปจฺจุสสมยํ ปจฺจุจฺจุจาย อทฺทสํ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺธเณ อติกฺกนฺตมานุสเกน สมฺพหุลา เทวตาโย ปาฏลิกาเม วตฺถุณิ ปริคฺคณฺหนฺติโย, ยสฺมี ปเทเส มहेสฺกฺขา เทวตา วตฺถุณิ ปริคฺคณฺหนฺติ, มहेสฺกฺขานํ ตตฺถ ราชฺชนํ ราชมฺหามตฺตานํ จิตฺตานิ นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตฺตุ, ยสฺมี ปเทเส มชฺฌิมา เทวตา วตฺถุณิ

^๑ ส.เท.อ. นามสทโท น ทิสฺสติ.

ปริคฺคณฺหนฺติ, มชฺฌิมานํ ตตฺถ ราชฺฐํ ราชมฺหามตฺตานํ จิตฺตานิ
 นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตฺตุ, ยสฺมี ปเทเส นีจา เทวตา วตฺถุ
 ปริคฺคณฺหนฺติ, นีจํ ตตฺถ ราชฺฐํ ราชมฺหามตฺตานํ จิตฺตานิ
 นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตฺตุ, ยาวตา อานนฺท อริยานํ^๑ อายตน์,
 ยาวตา วณฺชิชฺชปโถ,^๒ อิทํ อคฺคณฺครํ ภวิสฺสตี ปาฏฺฐลิปฺตํ ปุฏฺฐเกทน์,
 ปาฏฺฐลิปฺตตสฺส โข อานนฺท ตโย อนฺตรายา ภวิสฺสณฺตี อคฺคิโต
 วา อุกฺกโต วา อพฺภนฺตรโต วา มิฏฺฐเกทาตี.

อถ โข สุนิธวสฺสการา มคฺธมฺหามตฺตา, เยน ภควา,
 เตนฺอุปสงฺกมึสฺสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทึสฺสุ, สมฺโมทนียํ
 กถํ สารณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ อฏฺฐจํสฺสุ. เอกมฺนตํ จิตา โข
 สุนิธวสฺสการา มคฺธมฺหามตฺตา ภควนฺตํ เอตทวโจจํ “อริวาเสตฺถ โน
 ภวํ โคตโม อชฺชตฺตนาเย ภตฺตํ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณนาตี. อริวาเสสิ
 ภควา ตฺวณฺหิภาเวณ. อถ โข สุนิธวสฺสการา มคฺธมฺหามตฺตา ภควโต
 อริवासํ วิทิตฺวา อฏฺฐจายาสนา^๓ ปกฺกมึสฺสุ. อถ โข สุนิธวสฺสการา
 มคฺธมฺหามตฺตา ปณฺตีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏฺฐิยาทาเปตฺวา ภควโต
 กาลํ อารojaเปสฺสุ “กาโล โภ โคตม, นิฏฺฐจิตํ ภตฺตนฺตี. อถ โข
 ภควา ปุพฺพพณฺหสมยํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย, เยน สุนิธ-
 วสฺสการานํ มคฺธมฺหามตฺตานํ ปริเวสนา, เตนฺอุปสงฺกมึ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิทิ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณ. อถ โข สุนิธวสฺสการา
 มคฺธมฺหามตฺตา พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺตีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน
 สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวิ โอนีตปตฺต-

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. อริย์

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. วณฺชิชฺชปโถ

^๓ ส.,เท.,อ.,มหา. อัย ปาโร น ทิสฺสตี.

ปาณิ เอกมนุตฺตํ นิสฺสีทิสฺสุ. เอกมนุตฺตํ นิสฺสินฺเห ไช สุนิธวสฺสกาเร
มคฺชมหามตฺเต ภควา อิมานิ คาทานิ อนฺุโมทิตฺวา

“ยสฺมี ปเทเส กปฺเปติ วาสํ ปณฺุทิตชาติโย
สีลวณฺเตตถ โภเชตฺวา สณฺุญเต พุรฺหมจาริโน.”^๑

ยา ตตถ เทวตา อาสํ ตาสํ ทกฺขิณมาทิสเ
ตา ปุชิตา ปุชยนฺติ มานิตา มานยนฺติ นํ.
ตโต นํ อนฺุภกฺมฺปนฺติ มาตา ปุตฺตํ โอรัส
เทวตานฺุภกฺมฺปิโต โปโส สทา ภทฺรานิ ปสฺสตีติ.

อถไช ภควา สุนิธวสฺสกาเร มคฺชมหามตฺเต อิมานิ คาทานิ
อนฺุโมทิตฺวา อญฺุจายาสนา ปกุกามิ. เตน ไช ปน สมเยน สุนิธ-
วสฺสการา มคฺชมหามตฺตา ภควนฺตํ ปิฏฺฐิจิตฺโต ปิฏฺฐิจิตฺโต อนฺุพทฺธา^๒
โหนติ “ยนฺชช สมเณ โคตโม ทฺวาเรน นิกฺขมิสฺสตี, ตํ โคตมทฺวารํ
นาม ภวิสฺสตี, เยน ติตฺถเณ คงฺคํ นทฺธิ อุตฺตริสฺสตี, ตํ โคตมติตฺถํ
นาม ภวิสฺสตีติ. อถไช ภควา เยน ทฺวาเรน นิกฺขมิ, ตํ โคตม-
ทฺวารํ นาม อโหสิ. อถไช ภควา, เยน คงฺคา นทฺธิ, เตนฺุปสงฺกมิ.
เตน ไช ปน สมเยน คงฺคา นทฺธิ ปุรา โหติ สมติตฺตติกา
กาทเปยฺยา. มนฺุสฺสา อญฺุเณ นาวํ ปริเยสนฺติ, อญฺุเณ อฺุพฺพมฺปํ
ปริเยสนฺติ, อญฺุเณ กุลลํ พนฺุชนฺติ, โอรา ปารํ คณฺุตฺกกามา.
อทฺทสา ไช ภควา เต มนฺุสฺเส อญฺุเณ นาวํ ปริเยสนฺเต อญฺุเณ
อฺุพฺพมฺปํ ปริเยสนฺเต อญฺุเณ กุลลํ พนฺุชนฺเต โอรา ปารํ คณฺุตฺกามา;
ทิสฺวาน, เสยฺยถาปิ นาม พลฺวา ปุริโส สมฺมิณฺชิตํ วา พาทํ
ปสาเรยฺย, ปสาร์ติ วา พาทํ สมฺมิณฺชเชยฺย; เอวเมว ภควา

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท. พุรฺหมจารโย, อ. พุรฺหมจรีเย.

^๒ เท.,มหา. อนฺุพทฺธา

คงฺคาย นทียา โอริเม ตีเร อนฺตรหิโต ปาริเม ตีเร ปจฺจุฏฺฐาสสิ
สทฺธี ภิกฺขุสงฺฆเณ. อถโข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ
อิมํ อุทານํ อุทาเนสิ

“เย ตรหฺติ อณฺณวํ สรํ
เสตุํ กตฺวาน วิสขฺช ปลฺลลานิ,
กุลฺลํ หิ ชโน ปพฺนฺหติ
ติณฺณา เมธาวิโน ชนาติ.

๑๖. โกฏฐิคาเม สจฺจกถา

[๒๘๗] อถโข ภควา, เยเน โกฏฐิคาโม, เตนฺอุปสงฺกมิ. ตตฺร
สุทํ ภควา โกฏฐิคาเม วิหฺรติ. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
“จตุณฺ्हํ ภิกฺขเว อริยสจฺจานํ อนนฺุโพธา อปฺปปฏิเวธา เอวมิทํ
ทีฆมทฺธานํ สนฺหาวิตํ สํสริตํ มมญฺเจว ตุมฺหากญฺจ. กตเมสํ
จตุณฺ्हํ. ทฺกฺขสฺส ภิกฺขเว อริยสจฺจสฺส อนนฺุโพธา อปฺปปฏิเวธา
เอวมิทํ ทีฆมทฺธานํ สนฺหาวิตํ สํสริตํ มมญฺเจว ตุมฺหากญฺจ.
ทฺกฺขสมุทฺทยสฺส อริยสจฺจสฺส ๔เปฯ ทฺกฺขนิโรธสฺส อริยสจฺจสฺส
๔เปฯ ทฺกฺขนิโรธคามินียา ปฏิปทาย อริยสจฺจสฺส^๑ อนนฺุโพธา
อปฺปปฏิเวธา เอวมิทํ ทีฆมทฺธานํ สนฺหาวิตํ สํสริตํ มมญฺเจว
ตุมฺหากญฺจ, ตยิทํ ภิกฺขเว ทฺกฺขํ อริยสจฺจํ อนนฺุพุทฺธํ ปฏิวิทฺธํ,
ทฺกฺขสมุทฺโย^๒ อริยสจฺจํ อนนฺุพุทฺธํ ปฏิวิทฺธํ, ทฺกฺขนิโรธ^๓ อริยสจฺจํ

^๑ อ. ทฺกฺขนิโรธคามินิปฏิปทาอริยสจฺจสฺส

^๒ ส. ทฺกฺขสมุทฺธํ, ฉ.,เท.,อ. สมุทฺธํ

^๓ ส.,ฉ.,เท.,อ. ทฺกฺขนิโรธ

อนุพุทฺธํ ปฏิวิทฺธํ, ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสจฺจํ อนุพุทฺธํ
 ปฏิวิทฺธํ, อุจฺฉินฺหา ภวตณฺหา, ขีณา ภวเนตฺติ, นตฺถิทานิ ปุณฺณโกวติ.

“จตุหนฺ อริยสจฺจานํ ยถาภูตํ อทสฺสนา
 สํสีตํ ทิฆมมทฺธานํ ตาสฺ ตาเสวว ชาติสฺ.
 ตานิ เอตานิ ทิฏฺฐานิ ภวเนตฺติ สมฺมุตตา
 อุจฺฉินฺหํ มฺลํ ทุภฺชสฺส นตฺถิทานิ ปุณฺณโกวติ.

๑๗. อมฺพปาลีวตฺถุ

[๒๘๘] อสฺสสฺสิ โข อมฺพปาลี คณิกา “ภควา กิร โภจฺจิทามํ
 อนุปฺปตฺโตติ. อถ โข อมฺพปาลี คณิกา ภทฺธานิ ภทฺธานิ ยานานิ
 โยชาเปตฺวา ภทฺธํ ยานํ^๑ อภิรฺุทฺติวาทา ภทฺเธหิ ภทฺเธหิ ยาเนหิ
 เวสาลียา นิยุยาสิ ภควนฺตํ ทสฺสนาย, ยาวตฺติกา ยานสฺส ภูมि,
 ยาเนน คนฺตฺวา ยานา ปจฺจโจโรหิตฺวา ปตฺติกา ว, เยน ภควา,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทेतฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ.
 เอกมฺนตํ นิสฺสินฺโ ข อมฺพปาลี คณิกํ ภควา ฐมฺมียา กถาย
 สนฺทสฺสสฺสิ สมาทเปสิ สมฺมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถ โข อมฺพปาลี
 คณิกา ภควตา ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺสสิตา สมาทปิตา สมฺมุตฺเตชิตา
 สมฺปหํสิตา ภควนฺตํ เอตทโวจ “อริวาทสฺส เม ภนฺเต ภควา
 สุวาทนาย ภตฺตํ สทฺธิ วิกฺขุสงฺฆเมนาติ. อริวาทสฺสิ ภควา
 ตฺถุณฺหิภาเวน. อถ โข อมฺพปาลี คณิกา ภควโต อริวาทสฺสํ วิทิตฺวา
 อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาทेतฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ.

^๑ จ.,เท. ภทฺธํ ภทฺธํ ยานํ, อ. ภทฺธยานิ

๑๘. ลิจฉวีวาทฤ

[๒๘๙] อสโสสุ โข เวสาลิกา ลิจฉวี “ภควา กิร โกฏฐคามัง
 อนุปตโตติ. อถโข เวสาลิกา ลิจฉวี ภทฺธานิ ภทฺธานิ ยานานิ
 โยชาเปตฺวา ภทฺรํ ภทฺรํ ยานํ อภิรฺหิตฺวา ภทฺเรหิ ภทฺเรหิ
 ยานเหิ เวสาลิยา นิยุยีสฺว^๑ ภควนฺตํ ทสฺสนาย. อปฺเปกฺกจฺเจ ลิจฉวี
 นีลา โหนฺติ นีลวณฺณา นีลวตฺถา นีลาลงฺการา, อปฺเปกฺกจฺเจ ลิจฉวี
 ปีตา โหนฺติ ปีตวณฺณา ปีตวตฺถา ปีตาลงฺการา, อปฺเปกฺกจฺเจ
 ลิจฉวี โลหิตกา โหนฺติ โลหิตกวณฺณา โลหิตกวตฺถา โลหิตกา-
 ลงฺการา, อปฺเปกฺกจฺเจ ลิจฉวี โอทาตา โหนฺติ โอทาตวณฺณา
 โอทาตวตฺถา โอทาตาลงฺการา. อถโข อมฺพปาลี คณิกา ทหรานํ
 ทหรานํ ลิจฉวี นํ อีสาย อีสํ ยฺเคน ยฺคํ จกฺเคน จกํ อกฺเขน
 อกฺขํ ปฏฺวิตฺเตสิ.^๒ อถโข เต ลิจฉวี อมฺพปาลี คณิกํ เอตทวโจ
 “กิสฺส เซ อมฺพปาลิ อมฺหากํ”^๓ ทหรานํ ทหรานํ ลิจฉวี นํ อีสาย
 อีสํ ยฺเคน ยฺคํ จกฺเคน จกํ อกฺเขน อกฺขํ ปฏฺวิตฺเตสิติ. “ตถา
 หิ ปน มยา อยฺยปฺตฺตา สฺวาตนาย พุทฺธปฺมุโข ภิกฺขุสงฺโฆ
 นิมนฺติโตติ. “เทหิ เซ อมฺพปาลิ อมฺหากํ เอตํ ภตฺตํ สตสฺสเสนาติ.
 “สเจปิ เม อยฺยปฺตฺตา เวสาลี สาหารํ ทชฺเชยฺยาถ, เนว ทชฺชาหํ
 ตํ ภตฺตนฺติ. อถโข เต ลิจฉวี องฺคุลี^๔ ไปเจสฺสุ “ปฺราชิตมฺห”^๕ วต
 โภ อมฺพกาย, ปฺราชิตมฺห วต โภ อมฺพกายาติ. อถโข เต
 ลิจฉวี, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมฺมึสฺส. อทฺทสา โข ภควา เต
 ลิจฉวี ทฺวโรโต ว อากจฺฉนฺเต; ทิสฺวาน ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “เยหิ

^๑ ส. นิยีสฺว. ฉ., เท., อ. นิยุยาสฺ^๒ ส. ปตฺวาฏฺเฐสิ. ฉ., อ. ปฏฺวาฏฺเฐสิ.^๓ ฉ., เท., อ. อปฺ ปาโจ น ทิสฺสติ.^๔ อ. องฺคุลี^๕ เท., อ. ชิตมฺหา

ภิกขเว ภิกขุหิ เทวา ตาวตีสสา อทัญญูปุพฺพา, โอโลเกถ ภิกขเว
 ลิจฺฉวิปริสฺส, อปโลเกถ ภิกขเว ลิจฺฉวิปริสฺส, อุปสํหเรถ ภิกขเว
 ลิจฺฉวิปริสฺส ตาวตีสปริสนฺติ. อถโข เต ลิจฺฉวี ยาวติกา ยานสฺส
 ญมิ ยาเนน คนฺตฺวา ยานา ปจฺโจโรหิตฺวา ปตฺติกา ว, เยน ภควา,
 เตนฺอุปสงฺกมียสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสิตฺตํ. เอกมนฺตํ นิสินฺเน โข เต ลิจฺฉวี ภควา ฐมฺมียา กถาย
 สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถโข เต ลิจฺฉวี
 ภควตา ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา
 สมฺปหंसิตา ภควนฺตํ เอตทโวจํ “อธฺวาเสตุ โน ภนฺเต ภควา
 สุวตฺตนาถ ภตฺตํ สทฺธิ ภิกขุสงฺฆเณนาติ. “อธฺวตฺตโถมฺหิ ลิจฺฉวี
 สุวตฺตนาถ อมฺพปาลิยา คณิกาย ภตฺตนฺติ. อถโข เต ลิจฺฉวี
 องฺคุลี โปเจสฺสุ “ปฺราชิตมฺห” วต โภ อมฺพกาย, ปฺราชิตมฺห วต โภ
 อมฺพกายาติ. อถโข เต ลิจฺฉวี ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา
 อนฺโมทิตฺวา อุมฺมจายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
 ปกฺกมียสุ.

อถโข ภควา โกฏฺฐิกาเม ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา, เยน นาติกา,^๒
 เตนฺอุปสงฺกมิ. ตตฺร สุกฺกํ ภควา นาติเก วิหริติ คิณฺชกาวสเถ.
 อถโข อมฺพปาลี คณิกา ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน สเก อารามे
 ปณฺธิตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏฺฐียาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ
 “กาโล ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺตนฺติ. อถโข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ
 นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรรมาทาย, เยน อมฺพปาลิยา คณิกาย ปรีเวสนา,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ สทฺธิ

^๑ เท.,อิ. ชิตมฺหา^๒ ส.,ฉ.,เท. นาติกา, อิ. ฌาติกา

ภิกขุสงฺฆเณ. อถโข อมฺพปาลี คณิกา พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกขุสงฺฆํ
 ปณฺเฑน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา
 ภควนฺตํ ภูตฺตาวี โอนีตปตฺตปาณิ เอกมนฺตํ นิสิตฺติ. เอกมนฺตํ
 นิสินฺนา โข อมฺพปาลี คณิกา ภควนฺตํ เอตทโวจ “อิมำหํ ภนฺเต
 อมฺพปาลีนํ” พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกขุสงฺฆสฺส ทมฺมมิตฺติ. ปฏฺยคฺคเหสิ
 ภควา อารามํ. อถโข ภควา อมฺพปาลี คณิกํ ฐมฺมมียา กถาย
 สนฺทสฺเสตฺวา สมากปเตตฺวา สมฺมุตเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุมฺมจายา-
 สนา, เยน มหาวนํ, เตนฺอุปสงฺกมิ. ตตฺตร สฺสํ ภควา เวสาลียํ
 วิหฺรติ มหาวเน กุฎฺฐาคารสาละยํ.

ลิจฺฉวิภาณวโร นิฏฺฐิตो ตติโย.^๒

๑๕. สีนเสนาปติวตฺถุ

[๒๙๐] เตน โข ปน สมเยน อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา
 ลิจฺฉวี สนฺธาคาเร^๑ สนฺนิสินฺนา สนฺนิปติตา อนेกปริยาเยน พุทฺธสฺส
 วณฺณํ ภาสนฺติ, ฐมฺมสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, สงฺฆสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ.
 เตน โข ปน สมเยน สีโห เสนาปติ นิคฺคณฺจสาวโก ตสฺส
 ปริสายํ นิสินฺโน โหติ. อถโข สีหสฺส เสนาปติสฺส เอตทโหสิ
 “นิสฺสํสยํ โข โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภวิสฺสติ, ตถา
 ทิเม อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ลิจฺฉวี สนฺธาคาเร สนฺนิสินฺนา
 สนฺนิปติตา อนेกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, ฐมฺมสฺส
 วณฺณํ ภาสนฺติ, สงฺฆสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, ยนฺนุนาหํ ตํ ภควนฺตํ

พิมพ์ที่ 26/05/2566

^๑ ฉ., เท., มหา. อมฺพวนํ

^๒ สฺยา. ลิจฺฉวิภาณวโร นิฏฺฐิตํ.

^๓ ฉ. สนฺธาคาเร

ทสฺสนาย อุปสงฺกเมยฺยํ อรหฺนํ สํมาสมพุทฺธนฺติ. อถโข สีโห
 เสนาปติ, เยน นิคฺคจฺเญ นาทฺตํ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 นิคฺคจฺเญ นาทฺตํ “อภิวาทฺวา เอกมฺนํ นิสฺสีทิ. เอกมฺนํ นิสฺสินฺโ
 โข สีโห เสนาปติ นิคฺคจฺเญ นาทฺตํ” เอตทวโจ “อิจฺฉามหํ ภนฺเต
 สมณํ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตํ. “กึ ปน ตวํ สีห กิริยาทา
 สมานํ อกิริยาทา สมณํ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตฺตํ, สมณํ
 หิ สีห โคตมํ อกิริยาทา อกิริยาช ฆมมํ เทเสติ, เตน จ
 สาวเก วิเนตฺติ. อถโข สีหสฺส เสนาปติสฺส, โย อโหสิ
 คมิกาสงฺขาโร ภควนํ ทสฺสนาย, โส ปฏิปฺปสฺสมภิ. ทุตฺติมปิ
 โข ๕เป๕ ตุตฺติมปิ โข อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ลิจฺฉวี สนฺถาคาเร
 สนฺนิสินฺหา สนฺนิปติตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ,
 ฆมมสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, สงฺฆสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ. ตุตฺติมปิ โข
 สีหสฺส เสนาปติสฺส เอตทโหสิ “นิสฺสํสยํ โข โส ภควา อรหํ
 สํมาสมพุทฺธํ ภวิสฺสติ, ตถา หิเม อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา
 ลิจฺฉวี สนฺถาคาเร สนฺนิสินฺหา สนฺนิปติตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส
 วณฺณํ ภาสนฺติ, ฆมมสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, สงฺฆสฺส วณฺณํ
 ภาสนฺติ, กึ หิ เม ภวิสฺสนฺติ นิคฺคจฺเญ อปโลเกตา วา อนปโลเกตา
 วา, ยนฺนุนาหํ อนปโลเกตา ว นิคฺคจฺเญ ตํ ภควนํ ทสฺสนาย
 อุปสงฺกเมยฺยํ อรหฺนํ สํมาสมพุทฺธนฺติ.

อถโข สีโห เสนาปติ ปญฺจหิ รตฺสเตหิ ทิวา ทิวสฺส
 เวสาลิยา นิยฺยาสิ ภควนํ ทสฺสนาย, ยาวติกา ยานสฺส, ภูมि
 ยานเนน คนฺตฺวา ยานา ปจฺจโรหิตฺวา ปตฺติโก ว, เยน ภควา

เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ.
 เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข สีนฺโห เสนาปติ ภควนฺตํ เอตทวโจ
 “สุตฺตมเมตํ ภนฺเต อภิรียวาโท สมณฺเณ โคตโม อภิรียาย ฐมฺมํ
 เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตฺติติ, เย เต ภนฺเต เอวมาหิสฺสุ
 ‘อภิรียวาโท สมณฺเณ โคตโม อภิรียาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ
 สาวเก วิเนตฺติติ, กจฺจิ เต ภนฺเต ภควโต วุตฺตวาทีโน, น จ
 ภควนฺตํ อฏฺเฐน อพฺภาจิกฺขนฺติ, ฐมฺมสฺส จ อนฺุฐมฺมํ พฺยากรโณตฺติ,
 น จ โกจิ สหฐมฺมิโก วาทานฺวาทิ” คารยฺหฏฺฐจํ^๒ อาคจฺฉติ,
 อนพฺภกฺขาตุกกามา หิ มยํ ภนฺเต ภควนฺตนฺติ.

[๒๙๑] “อตฺถิ สีนฺ ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา
 วทมาโน วเทยฺย ‘อภิรียวาโท สมณฺเณ โคตโม อภิรียาย ฐมฺมํ
 เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตฺติติ. อตฺถิ สีนฺ ปริยาโย, เยน มํ
 ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘ภิรียวาโท สมณฺเณ โคตโม
 ภิรียาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตฺติติ. อตฺถิ สีนฺ
 ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘อุจฺเจทวาโท
 สมณฺเณ โคตโม อุจฺเจทาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตฺติติ.
 อตฺถิ สีนฺ ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย
 ‘เชคฺคจฺฉิ สมณฺเณ โคตโม เชคฺคจฺฉิตาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก
 วิเนตฺติติ. อตฺถิ สีนฺ ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน
 วเทยฺย ‘เวนยโก สมณฺเณ โคตโม วินยาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ
 สาวเก วิเนตฺติติ. อตฺถิ สีนฺ ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา
 วทมาโน วเทยฺย ‘ตปสฺสี สมณฺเณ โคตโม ตปสฺสิตาย ฐมฺมํ

เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตตี. อตฺถิ สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘อปคพฺโก สมฺโน โคตโม อปคพฺกตฺยา ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตตี. อตฺถิ สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘อสุสฺสโต สมฺโน โคตโม อสุสาสาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตตี.

[๒๙๒] กตโม จ สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺเย ‘อภีริยาโต สมฺโน โคตโม อภีริยาเย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตตี. อหฺมฺหิ สีห อภีริยํ วทามิ กายทฺถุจฺจริตฺตสฺส วจฺทฺถุจฺจริตฺตสฺส มโนทฺถุจฺจริตฺตสฺส, อเนกวิหิตานํ ปาปกาณํ อกุสฺสาณํ ฐมฺมานํ อภีริยํ วทามิ; อयํ โข สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘อภีริยาโต สมฺโน โคตโม อภีริยาเย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตตี.

กตโม จ สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘ภีริยาโต สมฺโน โคตโม ภีริยาเย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตตี. อหฺมฺหิ สีห ภีริยํ วทามิ กายสุจฺจริตฺตสฺส วจฺสุจฺจริตฺตสฺส มโนสุจฺจริตฺตสฺส, อเนกวิหิตานํ กุสฺสาณํ ฐมฺมานํ ภีริยํ วทามิ; อयํ โข สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘ภีริยาโต สมฺโน โคตโม ภีริยาเย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตตี.

กตโม จ สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘อุจฺเจทฺวาโต สมฺโน โคตโม อุจฺเจทฺยาเย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตตี. อหฺมฺหิ สีห อุจฺเจทํ วทามิ ราคสฺส โทสสฺส โมหสฺส, อเนกวิหิตานํ ปาปกาณํ อกุสฺสาณํ ฐมฺมานํ อุจฺเจทํ วทามิ; อयํ โข สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน

สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘อฺจุเฉทวาโท สมฺโน โคตโม อฺจุเฉทาย
ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตฺติ.

กตโม จ สัท ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน
วเทยฺย ‘เชคุจฺฉิ สมฺโน โคตโม เชคุจฺฉิตาย ธมฺมํ เทเสติ,
เตน จ สาวเก วิเนตฺติ. อหฺมฺหิ สัท ชิคุจฺฉามิ กายทุจฺฉริเตน
วจฺจิตฺตํ มโนทุจฺฉริเตน, อเนกวิหิตานํ ปาปกาณํ อกุสลานํ
ธมฺมานํ สฺมาปตฺติยา ชิคุจฺฉิตาย ธมฺมํ เทเสมิ; อยํ โข สัท
ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘เชคุจฺฉิ
สมฺโน โคตโม เชคุจฺฉิตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตฺติ.

กตโม จ สัท ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน
วเทยฺย ‘เวณฺยโก สมฺโน โคตโม วินยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ
สาวเก วิเนตฺติ. อหฺมฺหิ สัท วินยาย ธมฺมํ เทเสมิ ราคสฺส
โทสสฺส โมหสฺส, อเนกวิหิตานํ ปาปกาณํ อกุสลานํ ธมฺมานํ
วินยาย ธมฺมํ เทเสมิ; อยํ โข สัท ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน
สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘เวณฺยโก สมฺโน โคตโม วินยาย ธมฺมํ
เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตฺติ.

กตโม จ สัท ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน
วเทยฺย ‘ตปฺสฺสี สมฺโน โคตโม ตปฺสฺสิตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ
สาวเก วิเนตฺติ. ตปฺนียาหํ สัท ปาปเก อกุสเล ธมฺเม วทามิ
กายทุจฺฉริตํ วจฺจิตฺตํ มโนทุจฺฉริตํ, ยสฺส โข สัท ตปฺนียา
ปาปกา อกุสลา ธมฺมา ปหฺินา อฺจุฉินฺนมฺมูลา ตาลาวตฺตูกตา
อนภาวํ กตา อายตฺติ อนฺนุปฺปาทธมฺมา, ตมฺหํ ‘ตปฺสฺสีติ วทามิ.
ตถาคตสฺส โข สัท ตปฺนียา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา ปหฺินา
อฺจุฉินฺนมฺมูลา ตาลาวตฺตูกตา อนภาวํ กตา อายตฺติ อนฺนุปฺปาทธมฺมา.

อัย โข สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน
วเทยฺย ‘ตปฺสฺสี สมฺโน โคตโม ตปฺสฺสิตาย ฐมํ เทเสติ เตन จ
สาวเก วิเนตฺติ.

กตโม จ สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน
วเทยฺย ‘อปคพฺโก สมฺโน โคตโม อปคพฺกตาย ฐมํ เทเสติ,
เตน จ สาวเก วิเนตฺติ. ยสฺส โข สีห อายตฺติ คพฺภเสยฺยา
ปฺนพฺภวาทินิพฺพตฺติ ปหีนา อฺจุฉินฺนํมฺมลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวํ
กตา อายตฺติ อนุปฺปาทฐมา, ตมํ ‘อปคพฺโกติ วทามิ. ตถาคตสฺส
โข สีห อายตฺติ คพฺภเสยฺยา ปฺนพฺภวาทินิพฺพตฺติ ปหีนา อฺจุฉินฺน-
มฺมลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวํ กตา อายตฺติ อนุปฺปาทฐมา. อัย
โข สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย
‘อปคพฺโก สมฺโน โคตโม อปคพฺกตาย ฐมํ เทเสติ, เตน จ
สาวเก วิเนตฺติ.

กตโม จ สีห ปรียาโย, เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน
วเทยฺย ‘อสุสฺสโต สมฺโน โคตโม อสุสฺสาย ฐมํ เทเสติ,
เตน จ สาวเก วิเนตฺติ. อหฺมฺหิ สีห อสุสฺสโต ปฺรเมน อสุสฺสเสน
อสุสฺสาย จ^๑ ฐมํ เทเสมิ, เตน จ สาวเก วิเนมิ; อัย โข สีห
ปรียาโย เยน มํ ปรียาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย ‘อสุสฺสโต
สมฺโน โคตโม อสุสฺสาย ฐมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตฺติ.

[๒๙๓] เอวํ วุตฺเต, สีโห เสนาปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ
“อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, เสยฺยถาปิ ภนฺเต นิภฺกฺขชฺชิตํ
วา อฺภิกฺกฺขชฺชเยย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มฺพฺพหสฺส วา มคฺคํ

^๑ มหา. จสทโท น ทิสฺสติ.

อาจิคุเขยฺย, อนุธกาเร วา เตลปฺปชฺโชตํ ฐาเรยฺย, จกฺขฺมนฺโต
 ฐฺปานิ ทกฺขณฺตํ; เอวเมวํ ภควตา อเนกปริยาเยน ฐมฺโม ปกาสิโต,
 เอสาหํ ภนฺเต ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ฐมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ,
 อุปาสกํ มํ ภควา ฐาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺเปตํ สรณํ คตฺนฺติ.
 อนุวิจฺจการํ^๑ โข สีน กโรหิ อนุวิจฺจกาโร ตุมฺหาทิสานํ ฌาตมฺนุสฺसानํ
 สาธุ โหติตฺติ. “อิมินาปาหํ ภนฺเต ภควโต วจเนน^๒ ภิกฺขุโยโส
 มตฺตตาย อตฺตมโน อภิริทฺโต, ยํ มํ ภควา เอวมาห ‘อนุวิจฺจการํ
 โข สีน กโรหิ อนุวิจฺจกาโร ตุมฺหาทิสานํ ฌาตมฺนุสฺसानํ สาธุ
 โหติตฺติ. มํ^๓ หิ ภนฺเต อณฺณตฺติตฺติยา สวากํ ลภิตฺวา เกวลกปฺป
 เวสาลี ปฏฺฐากํ ปริหเรยฺยํ ‘สีโห โข อมฺหากํ เสนาปติ สวากตฺตํ
 อุปคโตตฺติ. อถ จ ปน มํ ภควา เอวมาห ‘อนุวิจฺจการํ โข สีน
 กโรหิ, อนุวิจฺจกาโร ตุมฺหาทิสานํ ฌาตมฺนุสฺसानํ สาธุ โหติตฺติ,
 เอสาหํ ภนฺเต ทฺวติยมฺปิ ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ฐมฺมญฺจ
 ภิกฺขุสงฺฆญฺจ, อุปาสกํ มํ ภควา ฐาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺเปตํ
 สรณํ คตฺนฺติ. “ทีฆรตฺตํ โข เต สีน นิคฺคณฺจํ โอปานภฺตํ กุลํ,
 เยน เนสํ อุปคตานํ ปิณฺฑกํ^๔ ทาทพฺพํ มณฺเฑยฺยาสีตฺติ. “อิมินาปาหํ
 ภนฺเต ภควโต วจเนน ภิกฺขุโยโส มตฺตตาย อตฺตมโน อภิริทฺโต, ยํ
 มํ ภควา เอวมาห ‘ทีฆรตฺตํ โข เต สีน นิคฺคณฺจํ โอปานภฺตํ
 กุลํ, เยน เนสํ อุปคตานํ ปิณฺฑกํ ทาทพฺพํ มณฺเฑยฺยาสีตฺติ.
 “สุตฺตมเมตํ ภนฺเต ‘สมฺโณ โคตโม เอวมาห ‘มยฺหเมว ทานํ
 ทาทพฺพํ, น อณฺเณสํ ทานํ ทาทพฺพํ, มยฺหเมว สวากานํ ทานํ

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ อ. อนุวิจฺจการํ, เอวฺมฺปริปิ.

^๒ ฉ., เท., อ. อยํ ปาโง น ทิสฺสตี.

^๓ ส., ฉ., เท., อ., มหา. มํ

^๔ อ. ปิณฺฑกปาตํ

ทาทพพํ, น อญฺเฆสํ สาวกานํ ทานํ ทาทพพํ, มยฺหเมว ทินฺนํ
 มหปฺผลํ, น อญฺเฆสํ ทินฺนํ มหปฺผลํ, มยฺหเมว สาวกานํ ทินฺนํ
 มหปฺผลํ, น อญฺเฆสํ สาวกานํ ทินฺนํ มหปฺผลนฺติ. อถ จ ปน มํ
 ภควา นิคฺคฺเชสุปิ ทาเน สมหาทเปติ, อปิจ ภนฺเต มยฺเมตถ กาลํ
 ชานิสฺสาม, เอสาหิ ภนฺเต ตติยมฺปิ ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ
 ธรรมญจ ภิกฺขุสงฺฆญจ, อุปาสกํ มํ ภควา ชารेतฺถ อชฺชตฺตคฺเค
 ปาณฺดฺรเปตํ สรณํ คตฺตฺวา.

อถโข ภควา สีหสฺส เสนาปติสฺส อนุปฺพุพฺพิกถํ กเถสิ.
 เสยฺยถิทํ. ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ กามานํ อาทีนวํ โธการํ
 สงฺกิเลสํ เนกขมฺเม อาณิสฺสํ ปกาเสสิ. ยทา ภควา อญฺเฆสํ สีหํ
 เสนาปตึ กุลลจิตฺตํ มุทุจิตฺตํ วินีวรณจิตฺตํ อุทฺถกจิตฺตํ ปสนฺนจิตฺตํ,
 อถ ยา พุทฺธานํ สามุกกัสิกา ธรรมเทสฺนา ตํ ปกาเสสิ ทุกฺขํ
 สมุทฺยํ นิโรธํ มคฺคํ. เสยฺยถาปิ นาม สุกฺขํ วตฺถํ อปคตกาพกํ
 สมฺมทเว รชนํ ปฏฺิคฺคณฺเหยฺย; เอวเมว สีหสฺส เสนาปติสฺส
 ตสฺมีเยवासเน วิรชํ วิตมลํ ธรรมจกฺขุํ อุทฺปาติ “ยงฺกิญฺจิ สมุทฺยธมฺมํ,
 สพุพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมนฺติ. อถโข สีโห เสนาปติ ทิฏฺฐธมฺโม ปตฺตธมฺโม
 วิทิตธมฺโม ปริโยคาพฺพธมฺโม ตินฺนวิจิกิจฺจโน วิคตกถํกโธ เวสสารชฺชป-
 ปตฺโต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุ สาสเน ภควนฺตํ เอตทวโจ “อริวาสฺตฺถุ
 เม ภนฺเต ภควา สุวตฺตนาถ ภตฺตํ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ. อริวาสฺส
 ภควา ตฺถุณฺหิภาเวน. อถโข สีโห เสนาปติ ภควโต อริวาสนํ วิทิตฺวา
 อญฺญายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏฺกามิ.

[๒๙๔] อถโข สีโห เสนาปติ อญฺญตรํ ปุริสํ อาณายเปสิ
 “คจฺฉ ภาณ ปวตฺตมํสํ ชานาหิตี. อถโข สีโห เสนาปติ ตสฺสา
 รตฺติยา อจฺจเยน ปณฺตีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏฺิยาทาเปตฺวา ภควโต

กาลัม อาโรจาเปสิ “กาโล ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺตํ. อถปิ ภควา
ปุปฺพณฺหสมํ นินฺวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย, เยน สีหสฺส เสนาปติสฺส
นิเวสนํ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ สทฺธิ
ภิกฺขุสงฺเขเน.

เตน ปิ ปน สมเยเน สมพฺพลา นิคณฺจา เวสาลิยํ รติยาย
รติยํ^๑ สิงฺฆาฏเกเน สิงฺฆาฏกํ พาทา ปคฺคยฺห กนฺทนฺติ “อชฺช
สีเหเน เสนาปตินา ฤลลํ ปสฺสุ วรฺติวา สมณสฺส โคตมสฺส ภตฺตํ
กตํ, ตํ สมโน โคตโม ชานํ อุกฺกิสฺส กตํ มํสํ ปริภุญฺชติ
ปฏิจฺจกมฺมณฺติ. อถปิ อณฺณตโร ปุริโส, เยน สีโห เสนาปติ,
เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา สีหสฺส เสนาปติสฺส อุปกณฺณเก
อาโรเจสิ “ยคฺเช ภนฺเต ชาเนยฺยาสิ, เอเต สมพฺพลา นิคณฺจา
เวสาลิยํ รติยาย รติยํ สิงฺฆาฏเกเน สิงฺฆาฏกํ พาทา ปคฺคยฺห
กนฺทนฺติ ‘อชฺช สีเหเน เสนาปตินา ฤลลํ ปสฺสุ วรฺติวา สมณสฺส
โคตมสฺส ภตฺตํ กตํ, ตํ สมโน โคตโม ชานํ อุกฺกิสฺส กตํ
มํสํ ปริภุญฺชติ ปฏิจฺจกมฺมณฺติ. “อลํ อยฺย^๒” ทิฆมฺรตฺตํปิ เต आयสฺมนฺตา
อวณฺณกามา พุทฺธสฺส, อวณฺณกามา ฐมฺมสฺส, อวณฺณกามา สงฺฆสฺส,
น จ ปน เต आयสฺมนฺตา กิรฺนติ^๓ ตํ ภควนฺตํ อสตา ตฺวจฺฉา
มุสา []^๔ อฏฺเฐเน อพฺภาจิกฺขนฺตา, น จ มํ ชีวิตฺเหตฺุปิ สณฺจิจฺจ
ปาณํ ชีวิตา โวโรเปยฺยมาติ. อถปิ สีโห เสนาปติ พุทฺธปฺปมฺขํ
ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺเฑเน ขาทนีเยเน โภชนีเยเน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา
สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภูตฺตาวิ โอนีตปตฺตปาณํ เอกมฺนตํ นิสิตฺติ.

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,เท. รติกํ

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. อยฺโย

^๓ ส.,ฉ.,เท.,มหา. ชีรฺนติ, อ. ชีรฺนติ

^๔ อ. เอตฺถนฺตเร วสฺสโท ทิสฺสติ.

เอกมนต์ นิสินัน โข สีห สมนาปตี ภควา ฐมมียา กถาย
 สนฺทสฺเสตฺวา สมนาเปตฺวา สมนฺตเตเชตฺวา สมนฺหิเสตฺวา อญฺญาเยสนา
 ปกฺกามิ. อถ โข ภควา เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรณ ฐมมีย
 กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “น ภิกฺขเว ชานํ อุตฺทิสฺส กถํ มํสํ
 ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว ติโกฏฺฐิปริสฺสุทฺธํ มจฺจมํสํ อทฺธิจฺจํ อสฺสุตฺตํ อปริสฺงกิตนฺตติ.

๒๐. กปฺปิยญฺมือนุชานนา

[๒๙๕] เตน โข ปน สมเยน เวสาลี สุภิกฺขา โหติ สฺสสฺสา
 สฺสภปิณฺฑทา สุกรา อญฺเฐน ปคฺคเหน ยาเปตฺตุ. อถ โข ภควโต
 รโหิตสฺส ปฏิสลฺลินสฺส เอวํ เจตฺโส ปรีวิตฺกโก อุตฺปาติ “ยานิ
 ตานิ มยา ภิกฺขุณฺโณ อนฺุณฺณาตานิ ทฺพภิกฺขเว ทฺสสฺสเส ทฺลลภปิณฺฑเท
 อนฺุโตวตฺตํ อนฺุโตปฏกํ สามํปฏกํ อุกฺคหิตปฏิกฺคหิตกํ ตโต นีหฺมํ
 ปุเรภตฺตํ ปฏิกฺคหิตํ วนญฺจํ โปกฺขรญฺจํ, อชฺชาปิ นฺุ โข ตานิ
 ภิกฺขุ ปริภุญฺชนฺตติ. อถ โข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลนา
 วุญฺจิโต อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ “ยานิ ตานิ อานนฺท มยา
 ภิกฺขุณฺโณ อนฺุณฺณาตานิ ทฺพภิกฺขเว ทฺสสฺสเส ทฺลลภปิณฺฑเท อนฺุโตวตฺตํ
 อนฺุโตปฏกํ สามํปฏกํ อุกฺคหิตปฏิกฺคหิตกํ ตโต นีหฺมํ ปุเรภตฺตํ
 ปฏิกฺคหิตํ วนญฺจํ โปกฺขรญฺจํ, อชฺชาปิ นฺุ โข ตานิ ภิกฺขุ
 ปริภุญฺชนฺตติ. “ปริภุญฺชนฺติ ภควาติ. อถ โข ภควา เอตสฺมี
 นิทาเน เอตสฺมี ปกรณ ฐมมีย กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ยานิ
 ตานิ ภิกฺขเว มยา ภิกฺขุณฺโณ อนฺุณฺณาตานิ ทฺพภิกฺขเว ทฺสสฺสเส
 ทฺลลภปิณฺฑเท อนฺุโตวตฺตํ อนฺุโตปฏกํ สามํปฏกํ อุกฺคหิตปฏิกฺคหิตกํ

ตโต นีหํ ปุเรภตฺตํ ปฏิกคฺคหิตํ วนญฺจํ โปกฺขรญฺจํ, ตานาหํ
 อชฺชตคฺเค ปฏิกฺขิปามิ, น ภิกฺขเว อนฺโตวุตฺตํ อนฺโตปฏกํ สามํปฏกํ
 อุกคฺคหิตปฏิกคฺคหิตกํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺชเยยฺย, อาปตฺติ
 ทุกฺกญฺสสฺ. น จ ภิกฺขเว ตโต นีหํ ปุเรภตฺตํ ปฏิกคฺคหิตํ วนญฺจํ
 โปกฺขรญฺจํ ภูตตาวินา ปวาริเตน อนติริตฺตํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย
 ปริภุญฺชเยยฺย, ยถาธมฺโม กาเรตพฺโพ.

เตน โข ปน สมเยน ชานปทา มนุสฺสา พหุํ โลณฺปิ เตลํปิ
 ตณฺหุลํปิ ขาทนียํปิ สกฺกฺเณสุ อารोเปตฺวา พหารามโกฏฺจเก
 สกฺกฺปรีวตฺตํ กริตฺวา อจฺจนฺติ “ยทา ปฏิปาณฺี ลภิสฺสาม, ตทา
 ภตฺตํ กริสฺสามาติ. มหา จ เมโฆ อุกฺคโต โหติ. อถ โข เต
 มนุสฺสา, เยนายสฺมา อานนฺโท, เตนุปลสงฺกมฺีสุ; อุปสงฺกมิตฺวา
 อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทวโจ “อิธ ภนฺเต อานนฺท พหุํ โลณฺปิ
 เตลํปิ ตณฺหุลํปิ ขาทนียํปิ สกฺกฺเณสุ อารอฺปิตา ติฏฺฐนฺติ, มหา จ
 เมโฆ อุกฺคโต, กถํ นุ โข ภนฺเต อานนฺท ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ.
 อถ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต เอตมตฺถํ อารอฺเจสิ. “เตนหิ
 อานนฺท สงฺโฆ ปจฺจนฺติมํ วิหารํ กปฺปิยญฺมี สมฺมณฺนิตฺวา ตตฺถ
 วาเสตุ, ยํ สงฺโฆ อากงฺขติ วิหารํ วา อหุณฺโณโยคํ วา ปาสาทํ วา
 หมฺมิมิ วา กุหํ วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว สมฺมณฺนิตพฺโพ.”
 พยตฺเตน ภิกฺขุณา ปฏิพฺเลเน สงฺโฆ ฃาเปตพฺโพ

‘สุณฺหาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกถลลํ, สงฺโฆ
 อิตฺถนฺนามํ วิหารํ กปฺปิยญฺมี สมฺมณฺเนยฺย; เอสา ฃตฺติ.

สุณาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ กปฺปิย-
ภุมิํ สมฺมณฺหํติ. ยสฺสายสฺมโต ขมฺติ อิตฺถนฺนามสฺส วิหารสฺส
กปฺปิยภุมิยา สมฺมติ, โส ตฺถนฺหสฺส; ยสฺส นกขมฺติ, โส ภาเสยฺย.

สมฺมโต สงฺเขน อิตฺถนฺนาโม วิหาโร กปฺปิยภุมิ. ขมฺติ
สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตฺถนฺหิ. เอวเมตํ ธารยามีติ.

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ตตฺถเวย สมฺมติกาย^๑
กปฺปิยภุมิยา ยาคุโย ปจฺหนฺติ, ภตฺตานิ ปจฺหนฺติ, สฺสุปานิ สบฺปาเทนฺติ,
มํसानิ โกฏฺฐเณนฺติ, กฏฺฐจานิ ผาเลนฺติ, อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ
กโรนฺติ. อสฺสโสสิ โข ภควา รตฺติยา ปจฺจฺจสมยํ ปจฺจฺจฺจาย
อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ กาโกรวสทฺทํ; สุตฺวาน อายสฺมณฺตํ อานนฺทํ
อามนฺเตสิ “กิณฺहु โข โส อานนฺท อุจฺจาสทฺโท มหาสทฺโท
กาโกรวสทฺโทติ. “เอตฺรหิ ภนฺเต มนุสฺสา ตตฺถเวย สมฺมติกาย
กปฺปิยภุมิยา ยาคุโย ปจฺหนฺติ, ภตฺตานิ ปจฺหนฺติ, สฺสุปานิ สมฺปาเทนฺติ,
มํसानิ โกฏฺฐเณนฺติ, กฏฺฐจานิ ผาเลนฺติ, โส เอโส ภควา อุจฺจาสทฺโท
มหาสทฺโท กาโกรวสทฺโทติ. อถ โข ภควา เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี
ปกรเณ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “น ภิกฺขเว สมฺมติกาย
กปฺปิยภุมิ ปริภุญฺชิตพฺพา; โย ปริภุญฺชเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏฺสส.
อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ติสฺโส กปฺปิยภุมิโย อุตฺตวณฺนํติกํ โคณิสาทิกํ
คหปตฺติกนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ยโสโข คิลานํ โหติ.
ตสฺส ตถาย เกสชฺชานิ อหฺริยนฺติ. ตานิ ภิกฺขุ พหิ วาเสนฺติ.^๒
อุกฺกปิตฺตทกปิ ขาหนฺติ, โจราปิ หรณฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ

^๑ ส.ฉ.ท.อ. สมมุติยา^๒ อ. จปนฺติ.

อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สมฺมตํ กปฺปิยญฺมี ปริญฺญชิตฺตํ.
อนฺุชานามิ ภิกฺขเว จตฺตสฺส กปฺปิยญฺมียํ อุตฺตาวนฺนตํ โคนิสาทิกํ
คหปตํ สมฺมตํกนฺติ.

สีหภาณวโร นิฏฺฐิตो จตฺตเถ.

๒๑. เมณฑกคหปติวตฺต

[๒๙๖] เตน โข ปน สมเยน ภทฺธิเย นคเร^๑ เมณฑโก
คหปติ ปฏฺวิสติ. ตสฺส เอวฺรุโป อิทฺธานฺุภาโว โหติ; สีสํ นฺุหายิตฺวา
ธณฺเฑการํ สมฺมชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร นิสิตฺติ. อนฺตลิกฺขา ธณฺเฑสฺส
ชารา โอปตฺติตฺวา ธณฺเฑการํ ปุเรติ. ภริยาย เอวฺรุโป อิทฺธานฺุภาโว
โหติ; เอกํเยว อาพฺพหกถาลิกํ อุปนีสิตฺติตฺวา เอกญฺจ สุปฺกิตฺตชรํ^๒
ทาสกมฺมกรโปริสํ ภตฺเตน ปรีวิสติ. น ตาว ตํ ชียติ, ยาว
สา น วุฏฺฐจติ. ปุตฺตตสฺส เอวฺรุโป อิทฺธานฺุภาโว โหติ; เอกํเยว
สทฺสสฺสตฺถวิกํ คเหตุวาทาสกมฺมกรโปริสสฺส จมฺมาสิกํ^๓ เวตนํ
เทติ. น ตาว ตํ ชียติ, ยาวสฺส หตฺถกตา. สุนิสาย เอวฺรุโป
อิทฺธานฺุภาโว โหติ; เอกํเยว จตฺตโทณิกํ ปิฏฺกํ อุปนีสิตฺติตฺวา
ทาสกมฺมกรโปริสสฺส จมฺมาสิกํ ภตฺตํ เทติ. น ตาว ตํ ชียติ,
ยาว สา น วุฏฺฐจติ. ทาสสฺส เอวฺรุโป อิทฺธานฺุภาโว โหติ;
เอเกน นงฺกเลน กสณฺตสฺส สตฺต สิตายิ คจฺจนฺติ.

อสฺสสฺสิ โข ราชา มากโร เสนิโย พิมฺพิสโร “อมฺหากํ กิร
วิชิตฺเต ภทฺธิเย นคเร เมณฑโก คหปติ ปฏฺวิสติ, ตสฺส เอวฺรุโป

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. ภทฺธิยนคเร

^๒ ส.,ฉ.,มหา. สุปฺกิตฺตชรํ, เท.,อ. สุปฺวญฺชนํ

^๓ ส.,มหา. จมฺมาสิกํ, เอวฺมุปรี.

อิทุธานุภาโว, สีลํ นุหะยิตฺวา ฌณฺณาการํ สมมุชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร
 นิสิตฺติ, อนฺตลิกฺขา ฌณฺณสฺส ธารา โอปตฺติตฺวา ฌณฺณาการํ ปุเรตฺติ.
 ภริยาย เอรูโป อิทุธานุภาโว, เอกํเยว อาพฺพหกถาลิกํ อุปนินฺสีทิตฺวา
 เอกญฺจ สุปฺคิณฺชกรํ ทาสกมฺมกรโปริสํ ภาตฺเตน ปรีวีสติ, น ตาว
 ตํ ขียติ, ยาว सा न वृण्णाति. ปุตฺตสฺส เอรูโป อิทุธานุภาโว,
 เอกํเยว สหสฺสตฺถวิกํ คเหตฺวา ทาสกมฺมกรโปริสสฺส จมฺมาสิกํ
 เวตน์ เทติ, น ตาว ตํ ขียติ, ยาวสฺส หตฺถคตา. สุนิสาย
 เอรูโป อิทุธานุภาโว, เอกํเยว จตุโทณิกํ ปิณฺณํ อุปนินฺสีทิตฺวา
 ทาสกมฺมกรโปริสสฺส จมฺมาสิกํ ภาตฺตํ เทติ, น ตาว ตํ ขียติ,
 ยาว सा न वृण्णाति. ทาสสฺส เอรูโป อิทุธานุภาโว, เอเกน
 นงฺกเลน กสณฺตสฺส สตฺต สีตايเ คจฺจนฺตฺติ. อถโข ราชา มาคฺโช
 เสนิโย พิมฺพิสารเ อญฺญตรํ สพฺพตฺถกํ มหามตฺตํ อามนฺเตสิ
 “อมฺหากํ กิร ภณฺเ วิชิตฺเ ภาทฺธิเย นคเร เมณฺฑโก คหปติ
 ปฏิวสติ, ตสฺส เอรูโป อิทุธานุภาโว, สีลํ นุหะยิตฺวา ฌณฺณาการํ
 สมมุชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร นิสิตฺติ, อนฺตลิกฺขา ฌณฺณสฺส ธารา
 โอปตฺติตฺวา ฌณฺณาการํ ปุเรตฺติ ฯเปฯ ทาสสฺส เอรูโป อิทุธานุภาโว,
 เอเกน นงฺกเลน กสณฺตสฺส สตฺต สีตايเ คจฺจนฺติ. คจฺจ ภณฺเ,
 ชานาหิ, ยถา มया สามํ ทิฏฺฐโจ, เอวํ ตว ทิฏฺฐโจ ภวิสฺสตีติ.

[๒๙๗] “เอวํ เทวาติ โข โส มหามตฺโต รณฺโณ มาคชสฺส
 เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสณฺติตฺวา จตุรงฺคินิยา เสนาย, เยน
 ภาทฺธิยํ, เตน ปายาสิ อนุปฺพุเพน, เยน ภาทฺธิยํ, เยน เมณฺฑโก
 คหปติ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เมณฺฑกํ คหปตี เอตทโวจ
 “อหฺมฺหิ คหปติ รณฺณา อาณตฺโต ‘อมฺหากํ กิร ภณฺเ วิชิตฺเ
 ภาทฺธิเย นคเร เมณฺฑโก คหปติ ปฏิวสติ, ตสฺส เอรูโป

อิทฺธานุภาโว, สีสํ นหฺยิตฺวา ฅณฺณาคารํ สมฺมชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร
 นิสิตฺติ, อนฺตลิกฺขา ฅณฺณสฺส ฅารฺา โอปตฺติตฺวา ฅณฺณาคารํ ปุเรติ
 ๕เป๕ ทาสสฺส เอวรฺูโป อิทฺธานุภาโว, เอเกน นงฺคเลน กสณฺตสฺส
 สตฺต สิตาโย คจฺจนฺติ, คจฺจ ภาณ, ฅานาหิ, ยถา มยา สามํ
 ทิฏฺฐโ, เอวํ ตว ทิฏฺฐโ ภวิสฺสตีติ, ปสฺสาม เต คหปติ
 อิทฺธานุภาวนฺติ. อถโข เมณฑโก คหปติ สีสํ นหฺยิตฺวา ฅณฺณาคารํ
 สมฺมชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร นิสิตฺติ. อนฺตลิกฺขา ฅณฺณสฺส ฅารฺา
 โอปตฺติตฺวา ฅณฺณาคารํ ปุเรติ. “ทิฏฺฐโ เต คหปติ อิทฺธานุภาโว,
 ภரியาย เต อิทฺธานุภาวํ ปสฺสามาติ.” อถโข เมณฑโก คหปติ
 ภริยํ อาณาเปสิ “เตนหิ จตฺตฺรจฺฉินฺนี เสนํ ภตฺเตน ปรีวิสาติ. อถโข
 เมณฑกสฺส คหปติสฺส ภริยา เอกํเยว อาพฺพหฺกถาลิกํ อุปนีสิตฺติตฺวา
 เอกญฺจ สฺฐปติญฺชรํ จตฺตฺรจฺฉินฺนี เสนํ ภตฺเตน ปรีวิสฺ. น ตาว
 ตํ ฅียติ,^๒ ยาว สา น วุฏฺฐจาติ.” “ทิฏฺฐโ เต คหปติ ภரியาย
 อิทฺธานุภาโว, ปุตฺตสฺส เต อิทฺธานุภาวํ ปสฺสามาติ. อถโข
 เมณฑโก คหปติ ปุตฺตํ อาณาเปสิ “เตนหิ จตฺตฺรจฺฉินฺนียา เสนาย
 จมฺมาสิํ เวตนํ เทหิตฺติ. อถโข เมณฑกสฺส คหปติสฺส ปุตฺโต
 เอกํเยว สหสฺสตฺถวิกํ คเหตุว จตฺตฺรจฺฉินฺนียา เสนาย จมฺมาสิํ
 เวตนํ อทาสิ. น ตาว ตํ ฅียติ, ยาวสฺส หตฺถคตา. “ทิฏฺฐโ เต
 คหปติ ปุตฺตสฺส อิทฺธานุภาโว, สฺถนฺิสาย เต อิทฺธานุภาวํ ปสฺสามาติ.
 อถโข เมณฑโก คหปติ สฺถนฺิสํ อาณาเปสิ “เตนหิ จตฺตฺรจฺฉินฺนียา
 เสนาย จมฺมาสิํ ภตฺตํ เทหิตฺติ. อถโข เมณฑกสฺส คหปติสฺส
 สฺถนฺิสํ เอกํเยว จตฺตฺโทณิกํ ปิฏฺฏํ อุปนีสิตฺติตฺวา จตฺตฺรจฺฉินฺนียา

^๑ ส.ท.อ.อ. ปสฺสิสฺสามาติ, เอวฺมฺปริปิ.

^๒ ท. ฅีย

^๓ ท. น วุฏฺฐาสิ.

เสนาย จมฺมาสิกํ ภตฺตํ อทาสิ. น ตาว ตํ ขียติ, ยาว สา น
 วุฏฺฐาติ. “ทิกฺขุโจ เต คหปติ สฺถนิสาย อิทฺธานุภาโว, ทาสสฺส เต
 อิทฺธานุภาวํ ปสฺสามาติ. “มยฺหํ โข สามิ ทาสสฺส อิทฺธานุภาโว
 เขตเต ปสฺสิตพฺโพติ. “อลํ คหปติ ทิกฺขุโจ เต ทาสสฺสปิ อิทฺธานุ-
 ภาโวติ. อถ โข โส มหามตฺโต จตฺตฺรจฺฉินฺยา เสนาย ปุณฺทเว
 ราชคหํ ปจฺจาคจฺฉิ,^๑ เยน ราชฯ มาคฺโช เสนิโย พิมฺพิสาร์,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา รณฺโณ มาคฺชสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสาร์สฺส
 เอตมตฺถํ อาโรเจสิ.

[๒๙๘] อถ โข ภควา เวสาลิยํ ยถาภิรทฺตํ วิหริตฺวา, เยน
 ภทฺธิยํ, เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธ-
 เตรเสหิ ภิกฺขุสฺเตหิ. อถ โข ภควา อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน,
 เยน ภทฺธิยํ, ตทวสฺริ. ตตฺร สฺสํ ภควา ภทฺธิเย วิหริติ ชาติยาวเน.
 อสฺสสฺสิ โข เมณฺฑกโก คหปติ “สมฺโณ ขลฺล โภ โคตโม
 สกฺยปฺตฺโต สกฺยกุลฯ ปพฺพชฺชิตฺว ภทฺธิยํ อนุปฺปตฺโต ภทฺธิเย
 วิหริติ ชาติยาวเน, ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกลฺยาณ
 กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต ‘อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 วิชฺชาจฺรณสมฺปนฺโน สฺสโต โลกวิหฺนุ อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ”^๒
 สตฺถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา,^๓ โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารกํ
 สพุรหฺมกํ สสฺสมณพฺรหฺมณํ ปชฺชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา
 สจฺฉิกิตฺวา ปเวเทติ, โส ฐมํ เทเสติ อาทิกฺลฺยาณํ มชฺฌกฺลฺยาณํ
 ปริโยสานกฺลฺยาณํ, สาทถํ^๔ สพฺยณฺชนํ เกวลปริปฺณณํ ปริสฺสุทฺธํ

^๑ เท. ปจฺจาคณฺฉิ^๒ เท. ปุริสทมฺมสารถิ^๓ เท.,มหา. ภควาติ^๔ อ. สตฺถํ

พฺรหฺมจิริยํ ปกาเสติ; สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสนํ
 โหตีติ. อถ โข เมณฑโก คหปติ ภทฺธานิ ภทฺธานิ ยานานิ
 โยชาเปตฺวา ภทฺรํ ภทฺรํ ยานํ อภिरูหิตฺวา^๑ ภทฺเรหิ ภทฺเรหิ
 ยานेหิ ภทฺทิกยา นิยุยาสิ ภควนฺตํ ทสฺสนาย. อทฺทสฺสํ โข
 สมฺพหุลา ติตฺถิยา เมณฑกํ คหปตํ ทูรโต ว อาคจฺจนฺตํ; ทิสฺวาน
 เมณฑกํ คหปตํ เอตทโวจํ “กหํ ตวํ คหปติ คจฺจนฺตีติ. “คจฺจนามหํ
 ภนฺเต []”^๒ สมณํ โคตมํ ทสฺสนายาติ. “กํ ปน ตวํ คหปติ
 กิริยาโต สฺมาโน อกิริยาทํ สมณํ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิสฺสสิ,
 สมนฺโน หิ คหปติ โคตโม อกิริยาโต อกิริยาย ฐมํ เทเสติ,
 เตเน จ สวเก วิเนตีติ. อถ โข เมณฑกสฺส คหปติสฺส เอตทโหสิ
 “นิสฺสํสยํ โข โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภวิสฺสติ ยถายิเม”^๓
 ติตฺถิยา อสฺสยนฺตีติ. ยาวตฺติกา ยานสฺส ภูมि ยานเนน คนฺตฺวา ยานา
 ปจฺจุโรหิตฺวา ปตฺติโก ว, येเน ภควา, เตनुปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ. เอกมนฺตํ นิสฺสินฺสสฺส โข
 เมณฑกสฺส คหปติสฺส ภควา อนุปฺพุพฺพิกถํ กเถสิ. เสยฺยถิทํ.
 ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ กามานํ อาทีนํ โอการํ สงฺกิเลสํ
 เนกฺขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ. ยทา ภควา อญฺเญาสิ เมณฑกํ
 คหปตํ กลฺลจิตฺตํ มุทฺตจิตฺตํ วินีวรณจิตฺตํ อุตฺตจิตฺตํ ปสนฺนจิตฺตํ,
 อถ ยา พุทฺธานํ สามุกกัสิกา ฐมฺมเทสนา, ตํ ปกาเสติ ทุกฺขํ
 สมฺมทํ นโรธํ มคฺคํ. เสยฺยถาปิ นาม สุกฺขํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ
 สมฺมเทว ราชนํ ปฏฺิคฺคณฺเฑยฺย; เอวเมว เมณฑกสฺส คหปติสฺส

^๑ เท. อภिरูหิตฺวา

^๒ ส.,เท. เอตฺถนฺตเร ภควนฺตนฺติ อปํ ปาโง ทิสฺสติ.

^๓ ส.,เท. ยถายิเม

ตสฺมีเยवासเน วิรชํ วิตมลํ ฐมฺมจกฺขุ อุตฺปาที “ยงฺกิญฺจิ สมฺมุตฺตมมํ,
 สพฺพนตํ นิโรธมฺมนฺติ. อถโข เมณฺฑโก คหปติ ทิฏฺฐจฺจมโม
 ปตฺตจฺจมโม วิทิตจฺจมโม ปรีโยคาพฺพจฺจมโม ติณฺณวิจิเกจฺจ วิคตกถฺกโก
 เวสสารชฺชปฺปโต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุ สาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ
 “อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, เสยฺยถาปี ภนฺเต นิกฺกชฺชิตํ
 วา อุกฺกชฺชเยย, ปฏฺิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มฺหุพฺพสฺส วา มคฺคํ
 อาจิกฺขเยย, อนฺธกาเร วา เตลปฺปชฺชิตํ ชาเรยฺย ‘จกฺขมฺนโต
 รูปานิ ทกฺขนฺตํ; เอวเมวํ ภควตา อนฺเภปริยาเยน ฐมโม ปกาสิโต,
 เอสาหิ ภนฺเต ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ฐมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ,
 อฺปาสกํ มํ ภควา ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺเปตํ สรณํ คตํ,
 อธิวาเสตุ จ เม ภนฺเต ภควา สุวตฺตนาถ ภาตํ สทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ. อธิวาเสสิ ภควา ตฺถเหิภาเวน. อถโข เมณฺฑโก
 คหปติ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อญฺญาสาสนา ภควนฺตํ
 อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ.

อถโข เมณฺฑโก คหปติ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณฺธิตํ
 ขาทนียํ โภชนียํ ปฏฺิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ
 “กาโล ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภาตฺตนฺติ. อถโข ภควา ปุพฺพพณฺ्हสมยํ
 นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย, เยน เมณฺฑกสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ สทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆเณ. อถโข เมณฺฑกสฺส คหปติสฺส ภริยา จ ปฺตฺโต จ
 สุนิสสา จ ทาโส จ, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตึสุ. เตสํ ภควา อนฺุพฺพพิกถํ
 กเถสิ. เสยฺยถิํ. ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ กามานํ อาทีนํ
 โอการํ สงฺกิลเลสํ เนกขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ. ยทา ภควา

อณฺณาสี เต กลลจิตฺเต มุหฺจิตฺเต วินีวณฺณจิตฺเต อุทฺทกจิตฺเต
 ปสนฺนจิตฺเต, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกกัสิกา ฃมฺมเทสนา, ตํ
 ปกาเสสิ ทุกฺขํ สมุทฺยํ นิโรธํ มคฺคํ. เสยฺยถาปี นาม สุกฺขํ วตฺถํ
 อปคตกาพกํ สมฺมเทว ราชนํ ปฏิคฺคณฺเหยฺย; เอวเมว เตสํ
 ตสมิเยवासเน วิรัชํ วิตมลํ ฃมฺมจกฺขุํ อุทฺปาที “ยงฺกิญฺจิ สมุทฺยฃมฺมํ,
 สพฺพพฺพตํ นิโรธฃมฺมนฺติ. เต ทิฏฺฐฃมฺมา ปตฺตฃมฺมา วิทิตฃมฺมา
 ปริโยคาพฺพฃมฺมา ตินฺนวิจิกิจฺจา วิคตกถํกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา
 อปรปฺปจฺจยา สตฺถุ สาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจํ “อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต,
 อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต; เสยฺยถาปี ภนฺเต นิกฺกฺขชิตํ วา อุกฺกฺขเชยฺย,
 ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย, มุพฺพหฺสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺขเชยฺย,
 อนฺธกาเร วา เตลปฺปชฺโชตํ ฐาเรยฺย ‘จกฺขุมฺนโต รูปานิ ทกฺขนฺตํตี;
 เอวเมว ภควตา อเนกปริยาเยน ฃมฺโม ปกาสิโต, เอเต มยํ
 ภนฺเต ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉาม ฃมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ, อุปาสเก
 โน ภควา ฐาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺุเปเต สรณํ คเตติ. อถโข
 เมณฑโก คหปติ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺเฑน ขาทนีเยน
 โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภูตฺตาวิ
 โอนิตปตฺตปาณิํ เอกมฺนตํ นิสิติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข เมณฑโก
 คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ “ยาว ภนฺเต ภควา ภทฺธิเย วิหฺรติ,
 ตาว” อหํ พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ฐวภตฺเตนาติ. อถโข
 ภควา เมณฑกํ คหปติ ฃมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา
 สมฺมุตเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ.

๒๒. ปญจโครธาธิอนุชานนา

[๒๙๙] อถโข ภควา ภทฺธิเย ยถาภินนฺตํ วิหริตฺวา เมณฺฑกํ
 คหปตฺติ อนาปุจฺฉา, เยน อํกุตฺตฺราไป, เตเน จาริกํ ปฏฺกามิ
 มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธมฺเตรเสหิ ภิกฺขุสฺเตหิ. อสฺสสฺสิ โข
 เมณฺฑโก คหปติ “ภควา ภิกฺขุ, เยน อํกุตฺตฺราไป, เตเน จาริกํ
 ปฏฺกนฺโต มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธมฺเตรเสหิ ภิกฺขุสฺเตหิตฺติ.
 อถโข เมณฺฑโก คหปติ ทาเส จ กมฺมกเร จ อาณาเปสฺสิ “เตเนหิ
 ภณฺเ พหุํ โลณฺปิ เตลฺปิ ตณฺหุลฺปิ ขาพณียํปิ สกฺกฺเขสุ อารोเปตฺวา
 อาคจฺจนฺต, อทฺธมฺเตรสาณิ จ โคปาลกสฺตานิ อทฺธมฺเตรสาณิ []^๑
 ฐนฺตุสฺตานิ อาทาย อาคจฺจนฺต, ยตฺถ ภควนฺตํ ปสฺสิสฺสสาม, ตตฺถ
 ฐารุณฺเณ^๒ ขีเรน โภเชสฺสสามาติ. อถโข เมณฺฑโก คหปติ ภควนฺตํ
 อนฺตรามคฺเค กนฺตาเร สมฺภาเวสฺสิ. อถโข เมณฺฑโก คหปติ, เยน
 ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ
 อญฺจาสิ. เอกมฺนฺตํ จิตฺโต โข เมณฺฑโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทวโจ
 “อธฺวาเสตฺถ เม ภนฺเต ภควา สุวตฺตนาถ ภาตํ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ.
 อธฺวาเสสฺสิ ภควา ตฺถนฺทฺธิภาเวน. อถโข เมณฺฑโก คหปติ ภควโต
 อธฺวาสนํ วิทิตฺวา อญฺจาयाสนา^๓ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ
 กตฺวา ปฏฺกามิ.

อถโข เมณฺฑโก คหปติ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณฺธิตํ
 ขาพณียํ โภชนียํ ปฏฺกียาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อารอฺจาเปสฺสิ
 “กาลเ ภนฺเต, นิฏฺฐจิตํ ภาตฺตนฺติ. อถโข ภควา ปุพฺพพณฺหสมยํ

^๑ จ.,เท. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท ทิสฺสติ. ^๒ ส.,จ.,อ. ตฺรุณฺเณ ^๓ จ.,เท. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

นิวาเสตวา ปตฺตจีวรมาทาย, เยน เมณฑกสฺส คหปติสฺส ปรีเวสนา,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺติ สทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆเณ. อถโข เมณฑโก คหปติ อทฺธมฺเตรสาณิ โคपालกสฺตานิ
 อาณาเปสิ “เตนहि ภณฺเ เอกเมกํ เชนน คเหตฺวา เอกเมกสฺส
 ภิกฺขุโน อุปติฏฺฐถ, ธารุณฺเหเน ชีเรน โภเชสฺสามาติ. อถโข
 เมณฑโก คหปติ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺเิตเน ชาทนีเยน
 โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ธารุณฺเหเน จ ชีเรน.
 ภิกฺขุ กุกฺกัจจายนฺตา ชีรํ นปฺปฏิกฺคณฺหนฺติ. “ปฏิกฺคณฺหนฺติ ภิกฺขเว,
 ปรีกฺขณฺชถาติ. อถโข เมณฑโก คหปติ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ
 ปณฺเิตเน ชาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา
 ธารุณฺเหเน จ ชีเรน ภควนฺตํ ภูตฺตาวี โอนิตปตฺตปาณิ เอกมนฺตํ
 นิสิตฺติ. เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข เมณฑโก คหปติ ภควนฺตํ
 เอตทวโจ “สนฺติ ภนฺเต มคฺคา กนฺตารา อปฺโปทกา อปฺปภักฺขา,
 น สุกฺรา อปาเถยฺเยน คนฺตํ, สาธุ ภนฺเต, ภควา ภิกฺขุณฺ
 ปาเถยฺยํ อนุชานาตุติ. อถโข ภควา เมณฑกํ คหปติ ฐมฺมียา
 กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมากเปตฺวา สมฺมตฺเตเชตฺวา สมฺปหิเสตฺวา
 อุกฺกัจจาสนา ปกฺกามิ. อถโข ภควา เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี
 ปกรณฺเ ฐมฺมี กถํ” กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว
 ปณฺจ โครเส ชีรํ ทธี ตกฺกํ นวนีตํ สปฺปี. สนฺติ ภิกฺขเว มคฺคา
 กนฺตารา อปฺโปทกา อปฺปภักฺขา, น สุกฺรา อปาเถยฺเยน คนฺตํ.
 อนุชานามิ ภิกฺขเว ปาเถยฺยํ ปรีเยสิตฺถํ, ตณฺหุโล ตณฺหุลตฺถิเกน,
 มุคฺโค มุคฺคตฺถิเกน, มาโส มาสตฺถิเกน, โลณํ ปณฺจโครสํ.

โลณตติเกน, คุโพ คุพตติเกน, เตลั เตลตติเกน, สปปิ สปปิตติเกน.
 สนฺติ ภิกฺขเว มนุสฺสา สหฺชา ปสนฺนา, เต กปฺปิยการกานํ หตฺเถ
 หิริญญสฺวณฺณ^๑ อุปนิทฺธิปฺนฺติ ‘อิมินา ยํ อยฺยสฺส กปฺปิยํ, ตํ
 เทธาติ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว, ยํ ตโต กปฺปิยํ, ตํ สาทิตฺตํ, น
 เตววาหํ ภิกฺขเว ‘เกณฺหิ ปรียาเยน ชาตฺรุปรชตํ สาทิตพฺพํ
 ปรีเยสิตพฺพนฺติ วทามิติ.

๒๓. เกณียชฎิลวตฺถุ

[๓๐๐] อถโข ภควา อญฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน
 อาปณฺ, ตทวสริ. อสฺสสฺสิ โข เกณียो ชฎิลो “สมโน ชลฺ โภ
 โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกุลา ปพฺพชิตฺโต อาปณฺ อญฺปฺตฺโต, ตํ
 โข ปน ภวณฺตํ^๒ โคตมํ เอวํกลฺยาโน กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต
 ‘อิตฺปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
 สฺคโต โลกวินฺธุ อญฺตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺसानํ
 พุทฺโธ ภควา, โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารํ สพฺรหมํ
 สสฺสมณพฺราหฺมณํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา
 ปเวเทติ, โส ฐมํ เทเสติ อาทิกฺลฺยาณํ มชฺฌกฺลฺยาณํ
 ปรีโยสานกฺลฺยาณํ, สาตถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปรีปฺณณํ ปรีสุทฺธํ
 พฺรหฺมจริยํ ปกาเสติ; สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสนํ
 ใหฺตติ. อถโข เกณียสฺส ชฎิลสฺส เอตทฺโหสิ “กีนฺนุ โข อหํ
 สมณสฺส โคตมสฺส หราเปยฺยนฺติ. อถโข เกณียสฺส ชฎิลสฺส

เอตทโหสิ “เยปิ โข เต พุราหมณานํ ปุพฺพกา อิสโย มนุจัน
 กตฺตาโร มนุจันํ ปวตฺตาโร, เยสมิทํ เอตฺรหิ พุราหมณา ปฺราณํ
 มนุจปทํ คีตํ ปวตฺตํ สมิทิตํ, ตทณฺคายนฺติ, ตทณฺภาสนฺติ, ภาสิตมณฺ-
 ภาสนฺติ, วาจิตมณฺวาเจนฺติ, เสยฺยถิทํ, อฏฺฐโก วามโก วามเทโว
 เวสฺสามิตฺโต ยมตคฺคิ องฺคิรโส ภาเรทฺวาโซ วาเสฏฺฐโจ กสฺสโป ภคฺ,
 รตฺตฺอุปฺรตา วิรตา วิกาลโกชนา, เต เอวฺรฺอุปานิ ปานานิ สาทิยิสฺสุ.
 สมณฺเณปิ โคตโม รตฺตฺอุปฺรโต วิรโต วิกาลโกชนา, อรหฺติ สมณฺเณปิ
 โคตโม เอวฺรฺอุปานิ ปานานิ สาทิตฺตฺนฺติ. ปหฺนุตํ ปานํ ปฏฺยิทาเปตฺวา
 กาเชหิ คาทาเปตฺวา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิต, สมฺโมทนียํ กถํ สารณียํ วิตฺติสาเรตฺวา
 เอกมณฺตํ อฏฺฐจาสิ. เอกมณฺตํ จิตฺโต โข เกณียो ชฎิลो ภควนฺตํ
 เอตทโวจ “ปฏฺยิคฺคณฺหาตฺตํ เม ภวํ โคตโม ปานนฺติ. “เตนหิ เกณีย
 ภิกฺขุณฺํ เทหิตฺติ. ภิกฺขุ กุกฺกฺจฺจายนฺตา นปฺปฏฺยิคฺคณฺहनฺติ. “ปฏฺยิคฺคณฺห
 ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถาติ. อถ โข เกณียो ชฎิลो พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ
 ปหฺนเตหิ ปาเนหิ สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ
 ไรตฺตฺหตฺถํ อนินฺตปตฺตปาณินํ เอกมณฺตํ นิสิตฺติ. เอกมณฺตํ นิสินฺนํ โข
 เกณียํ ชฎิลํ ภควา ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺสเสสิ สมหาเปสิ
 สมฺมุตฺเตเชสิ สมฺปทฺสเสสิ. อถ โข เกณียो ชฎิลो ภควตา ฐมฺมียา
 กถาย สนฺทสฺสสฺสโต สมหาปิโต สมฺมุตฺเตชิตฺโต สมฺปทฺสสฺสโต ภควนฺตํ
 เอตทโวจ “อริวเสตฺตํ เม ภวํ โคตโม สฺวาตนาถ ภตฺตํ สทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ. “มहा โข เกณีย ภิกฺขุสงฺฆเณ อทฺตฺเตรสาณิ
 ภิกฺขุสฺตานิ, ตฺวณฺจ พุราหมเณสฺสุ อภิปฺปสนฺโนติ. ทฺตฺติยมฺปิ โข
 เกณีย ชฎิลो ภควนฺตํ เอตทโวจ “กิณฺจาปิ โภ โคตม มหา
 ภิกฺขุสงฺฆเณ อทฺตฺเตรสาณิ ภิกฺขุสฺตานิ, อหณฺจ พุราหมเณสฺสุ

อภิปฺปสนฺโน, อธิวาเสตุ เม ภวํ โคตโม สุวตฺตนาถ ภาตํ สทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆมนาติ. “มหา โข เกณีย ภิกฺขุสงฺโฆ อทฺธมฺเตรฺसानิ
 ภิกฺขุสฺตานิ, ตวญฺจ พุราหฺมณฺสฺส อภิปฺปสนฺโนติ. ตติยมฺปิ โข
 เกณียो ชฺหฺโณ ภควนฺตํ เอตทวโจ “กิญฺจาปิ โภ โคตม
 มหาภิกฺขุสงฺโฆ อทฺธมฺเตรฺसानิ ภิกฺขุสฺตานิ, อหญฺจ พุราหฺมณฺสฺส
 อภิปฺปสนฺโน, อธิวาเสตุ เม ภวํ โคตโม สุวตฺตนาถ ภาตํ สทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆมนาติ. อธิวาเสสิ ภควา ตฺถเหิภาเวน. อถโข เกณีย
 ชฺหฺโณ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ. อถโข
 ภควา เอตสฺมี นิทานเ เอตสฺมี ปกรณฺ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ
 อามนฺเตสิ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อุฏฺฐ ปานานิ อมฺพฺพานํ ชมฺพฺพานํ
 โจจฺพานํ โมจฺพานํ มธฺพานํ^๑ มฺหฺตฺติกฺพานํ สาธุกฺพานํ ฆารุสฺก-
 ปานํ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สพฺพํ ผลรสํ จเปตฺวา ฐณฺณผลรสํ.
 อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สพฺพํ ปตฺตรสํ^๒ จเปตฺวา ปกฺกทาการสํ.”^๓ อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว สพฺพํ ปุปฺปผลรสํ จเปตฺวา มธฺกฺปุปฺปผลรสํ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
 อุจฺจฺวรสนฺติ.

อถโข เกณียो ชฺหฺโณ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน สเก
 อสฺสเม ปณฺีตํ ขาทนฺีเย โภชนฺีเย ปฏฺิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ
 อาโรจาเปสิ “กาโล โภ โคตม, นิฏฺฐิจิตํ ภาตฺตนฺติ. อถโข ภควา
 ปุพฺพพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจີวรมาทาย, เยน เกณียสฺส ชฺหฺลิสฺส
 อสฺสโม, เตนฺุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นีสีทิ สทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆเณ. อถโข เกณียो ชฺหฺโณ พุทฺธปฺปมฺุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ
 ปณฺีเตน ขาทนฺีเยน โภชนฺีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา

^๑ จ. มธฺกฺพานํ^๒ อ. ผลรสํ^๓ จ.,เท.,อ. ทาการสํ

ภควนฺตํ ภุตฺตาวิ โอนิตปตฺตปาณิ เอกมฺนตํ นิสีทิ. เอกมฺนตํ
นิสินฺนํ ไช เกณียํ ชฎิลํ ภควา อิมahi คาถาหิ อนุโมทิ

“อคฺคิหุตฺตมฺหา ยญฺญา สาวิตฺตี” จนฺทโส มุขํ
ราชา มุขํ มนุสฺसानํ นทีนํ สาคโร มุขํ.

นภฺชตฺตานํ มุขํ จนฺโท อาทิจุใจ ตปตํ มุขํ
ปฺญญํ อากงฺขมานานํ สงฺโฆ เว ยชตํ^๒ มุขนฺติ.

อถไช ภควา เกณียํ ชฎิลํ อิมahi คาถาหิ อนุโมทิตฺวา
อญฺญาสาสนา ปกุกามิ.

๒๔. โรชมถุลลวตฺถุ

[๓๐๑] อถไช ภควา อาปณฺเณ ยถาภิรนต์ํ วิหริตฺวา, เยน
กุสินารา, เตเน จาริกํ ปกุกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธ-
เตรเสหิ ภิกฺขุสเตหิ. อสฺสสํ ไช โกสินารกา มลฺลา “ภควา กิร
กุสินารํ อากจฺจติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธเตรเสหิ
ภิกฺขุสเตหิติ. เต สงฺครํ อํสํ “โย ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ น
กริสฺสติ, ปญฺจ สตานิ”^๓ ทณฺโฑติ. เตเน ไช ปน สมเยเน โรช
มถฺโล อายสฺมโต อานนฺทสฺส สหาโย โหติ. อถไช ภควา
อนุปฺพุเพเน จาริกํ จรมาโน, เยน กุสินารา, ตทวสฺริ. อถไช^๔
โกสินารกา มลฺลา ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ อํสํ. อถไช โรช มถฺโล
ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ กริตฺวา, เยนายสฺมา อานนฺโท, เตนุปสงฺกมิ;

^๑ อ. สาวิตฺตี

^๒ อ. ชยตํ

^๓ ฉ., เท. ปญฺจสตานิสฺส, เอมุปฺริปี.

^๔ สฺยา. อํ ปาโร น ทิสฺสติ.

อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ อานนฺทํ อภิเวทิตฺวา เอกมณฺตํ อฏฺฐาสิ.
 เอกมณฺตํ จิตฺ ไซโร มลฺลํ อายสฺมา อานนฺโท เอตทวโจ “อุพาริ
 ไซโร เต อิทํ อาวุโส โรช, ยํ ตวํ ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ อกาสิติ.
 “นาหิ ภนฺเต อานนฺท พหุโกโต” พุทฺธเชน วา ฐมฺเมเน วา สงฺเขเน
 วา,^๑ อปิ จ ฌาตึหิ สงฺคโร กโต, โย ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ น
 กริสฺสติ, ปณฺจ สตานิ ทณฺโหติ, โส^๒ ไซโร อหิ ภนฺเต อานนฺท
 ฌาตึนํ ทณฺทภยา เอว^๓ ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ อกาสิณฺติ. อถ ไซโร
 อายสฺมา อานนฺโท อนตฺตมโน อโหสิ “กถํ หิ นาม โรช มลฺโล
 เอวํ วกฺขสฺสตีติ. อถ ไซโร อายสฺมา อานนฺโท, เยเน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิเวทิตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสีติ. เอกมณฺตํ
 นิสฺสินฺโน ไซโร อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทวโจ “อโย ภนฺเต
 โรช มลฺโล อภิญฺญาโต ฌาตมฺนุสฺโส, มหิทฺธิโก ไซโร ปน
 เอวรูปานํ ฌาตมฺนุสฺसानํ อิมสฺมี ฐมฺมวินเย ปสาโท, สาธุ ภนฺเต,
 ภควา ตถา กโรตุ, ยถา โรช มลฺโล อิมสฺมี ฐมฺมวินเย
 ปสฺสีเทยฺยาติ. “น ไซโร ตํ อานนฺท ทุกฺกริ ตถาคเตเน, ยถา โรช
 มลฺโล อิมสฺมี ฐมฺมวินเย ปสฺสีเทยฺยาติ.

อถ ไซโร ภควา โรช มลฺลํ เมตฺเตเน จิตฺเตเน ฝริตฺวา อฏฺฐายาสนา
 วิหาริ ปาวิสิ. อถ ไซโร โรช มลฺโล ภควโต^๔ เมตฺเตเน จิตฺเตเน
 ฝุฏฺฐโจ, เสยฺยถาปิ นาม คาวี ตรฺณวจฺจา;^๕ เอวเมว วิหารเณ
 วิหาริ ปรีเวณฺเนน ปรีเวณํ อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขุ ปุจฺจติ “กหิ น ไซโร
 ภนฺเต เอตฺรหิ โส ภควา วิหริติ อรหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, ทสฺสนกามา

หิ มยํ ตํ ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมฺมาสมพุทฺธนฺติ. “เอสาวุโส โรช
 วิหาโร สํวตฺตวโร, เตน อปฺปสทฺโท อุปสงฺกมิตฺวา อตฺรมาโน
 อาลินฺทํ^๑ ปวิสิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคฬํ อาโกเฏหิ, วิวริสฺสติ เต
 ภควา ทวารนฺติ. อถโข โรชो มลฺโล, เยน โส วิหาโร
 สํวตฺตวโร, เตน อปฺปสทฺโท อุปสงฺกมิตฺวา อตฺรมาโน อาลินฺทํ
 ปวิสิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคฬํ อาโกเฏติ. วิวริ ภควา ทวารํ.
 อถโข โรชो มลฺโล วิหารํ ปวิสิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสิตฺติ. เอกมนฺตํ นิสินฺนสฺส โข โรชสฺส มลฺลสฺส ภควา
 อนฺุพุพฺพิกถํ กเถสิ. เสยฺยถิํ. ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ กามานํ
 อาทีนํ โอการํ สงฺกิเลสํ เนกขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ. ยทา
 ภควา อญฺเณสิ โรชํ มลฺลํ กลฺลจิตฺตํ มุทฺตจิตฺตํ วินีวรณจิตฺตํ
 อุกฺคจิตฺตํ ปสนฺนจิตฺตํ, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกัสีกา ฐมฺมเทสนา,
 ตํ ปกาเสสิ ทุกฺขํ สมุทฺยํ นิโรธํ มคฺคํ. เสยฺยถาปิ นาม สุกฺขํ
 วตฺถํ อปคตกาพกํ สมฺมเทว ราชนํ ปฏฺิคฺคณฺเฑหฺย; เอวเมว โข
 โรชสฺส มลฺลสฺส ตสฺมีเยवासเน วิรชํ วิตมลฺลํ ฐมฺมจกฺขํ อุกฺกปาติ
 “ยงฺกิณฺณจิ สมุทฺยธมฺมํ, สพุพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมนฺติ. อถโข โรช
 มลฺโล ทิฏฺฐธมฺโม ปตฺตธมฺโม วิทิตธมฺโม ปริโยคาพฺพธมฺโม
 ตินฺนณฺณวิจิกิञฺโจะ วิคตกถํกโธ เวสารชฺชปฺปตฺโต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุ
 สาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ “สาธุ ภนฺเต, อยฺยา มมญฺเณว
 ปฏฺิคฺคณฺเฑหฺยํ จีวรปิณฺทปาตเสนาสนคิลานปจฺจยภาสชฺชปริกฺขารํ,
 โน อญฺเณสนฺติ. “เยสํ โข โรช เสกฺขชนฺ^๒ ญาเณน เสกฺขชน
 ทสฺสเนน ฐมฺโม ทิฏฺฐโจ, เสยฺยถาปิ ตยา, เตสํปิ เอวํ โหติ

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ฉ. อาพินทํ, เอวมุปริปิ.

^๒ เท.อิ. เสชน, เอวมุปริปิ

‘อโห หนุณ อยยา อมหากณเณว ปฏิกคณฺเหยฺยํ จีวรปิณฑปาต-
เสนาสนคิลานปัจจยเกสชชปริกขารํ, โน อณฺเณสนฺติ. เตนฺหิ โรช
ตว เจว ปฏิกคณฺหิสฺสนฺติ อณฺเณสณฺจาติ.

[๓๐๒] เตน โข ปน สมเยน กุสินารายํ ปณฺีตํ ภาตฺตานํ
ภาตฺตปฏฺิปาฏฺิ อฏฺฺิจิตา^๑ โหติ. อถ โข โรชสฺส มลฺลสฺส ปฏฺิปาฏฺิ
อลภนฺตสฺส เอตทโหสิ “ยณฺฺนุนาหํ ภาตฺตคฺคํ โอโลเกยฺยํ, ยํ ภาตฺตคฺเค
นาสฺส,^๒ ตํ ปฏฺิยาเทยฺยนฺติ. อถ โข โรช มลฺโล ภาตฺตคฺคํ โอโลเกนฺโต
เทว นาทุทส ทากณฺจ ปิฏฺจชาทนฺียณฺจ. อถ โข โรช มลฺโล,
เยนายสฺมา อานนฺโท, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนตํ
อานนฺทํ เอตทวโจ “อิธ เม ภนฺเต อานนฺท ปฏฺิปาฏฺิ อลภนฺตสฺส
เอตทโหสิ ‘ยณฺฺนุนาหํ ภาตฺตคฺคํ โอโลเกยฺยํ, ยํ ภาตฺตคฺเค นาสฺส, ตํ
ปฏฺิยาเทยฺยนฺติ, โส โข อหํ ภนฺเต อานนฺท ภาตฺตคฺคํ โอโลเกนฺโต
เทว นาทุทสํ ทากณฺจ ปิฏฺจชาทนฺียณฺจ, สจฺจํ ภนฺเต อานนฺท
ปฏฺิยาเทยฺยํ ทากณฺจ ปิฏฺจชาทนฺียณฺจ, ปฏฺิคฺคณฺฺเหยฺย เม ภควาติ.
“เตนฺหิ โรช ภควนฺตํ ปฏฺิปุจฺฉินฺสสามีติ. อถ โข อายสฺมา อานนฺโท
ภควโต เอตมตฺถํ อารโจะสิ. “เตนฺหิ อานนฺท ปฏฺิยาเทตฺตุติ. “เตนฺหิ
โรช ปฏฺิยาเทหีติ. อถ โข โรช มลฺโล ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน
ปฺหุตํ ทากณฺจ ปิฏฺจชาทนฺียณฺจ ปฏฺิยาทาเปตฺวา ภควโต อุปนาเมสิ
“ปฏฺิคฺคณฺฺหาตุ เม ภนฺเต ภควา ทากณฺจ ปิฏฺจชาทนฺียณฺจาติ.
“เตนฺหิ โรช ภิกฺขุณฺํ เทหีติ. ภิกฺขุ กุกฺกจฺจายนฺตา นปฺปฏฺิคฺคณฺฺหนฺติ.
“ปฏฺิคฺคณฺฺหถ ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถาติ. อถ โข โรช มลฺโล พุทฺธปฺ-
ปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปฺหุเตหิ ทาเกหิ จ ปิฏฺจชาทนฺียณฺหิ จ สหตฺถา
สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ไรตฺตหตฺถํ โอนีตปตฺตปาณิ

^๑ เท. อธิฏฺิจิตา^๒ อ. นาทุทส

เอกมนฺตํ นิสํหิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข โรชํ มลฺลํ ภควา ฐมฺมียา
กถาย สนฺทสฺสเสตฺวา สสมาทเปตฺวา สมฺมุตเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา
อุมฺมจายาสนา ปกฺกามิ. อถ โข ภควา เอตสฺมี นินทาเน เอตสฺมี
ปกรณํ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
สพฺพพญฺจ ทากํ สพฺพพญฺจ ปิฎฺจชาทนียนฺติ.

๒๕. วุฑฺฒปพฺพชิตวตฺถุ

[๓๐๓] อถ โข ภควา กุสินารายํ ยถาภิรนต์ํ วิหริตฺวา, เยเน
อาตุมา, เตเน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธเตรเสหิ
ภิกฺขุสฺเตหิ. เตเน โข ปน สมเยเน อณฺเวยโร นหาปิตปฺพุโพ^๑
วุฑฺฒปพฺพชิตฺวา อาตุมา ยํ ปฏฺวิสฺติ. ตสฺส เทว ทารกา โหนฺติ
มณฺชฺรกา ปฏฺวิภาเนยฺยกา^๒ ทกฺขา ปริโยทาทสิปฺปา สเก อาจริยเก
นหาปิตกมฺเม. อสฺสสฺส โข สฺส วุฑฺฒปพฺพชิตฺวา “ภควา กิร อาตุมํ
อาคจฺจติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธเตรเสหิ ภิกฺขุสฺเตหิตฺติ.
อถ โข สฺส วุฑฺฒปพฺพชิตฺวา เต ทารเก เอตทโวจ “ภควา กิร
ตาตา^๓ อาตุมํ อาคจฺจติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธเตรเสหิ
ภิกฺขุสฺเตหิ, คจฺจถ ตุมฺहे ตาตา, ขุรภณฺทํ อาทาย นาฬิยาวาปเกน
อนฺุฆรํ อนฺุฆรํ อาหิณฺทถ, โลณฺปิ เตลฺปิ ตณฺทูลฺปิ ขาทนียฺปิ
สํหฺรถ, ภควโต อาคตสฺส ยาคูปานํ^๔ กริสฺสามาติ. “เอวํ ตาตาติ
โข เต ทารกา ตสฺส วุฑฺฒปพฺพชิตสฺส ปฏฺวิสฺสุณฺติวาทา^๕ ขุรภณฺทํ
อาทาย นาฬิยาวาปเกน อนฺุฆรํ อนฺุฆรํ อาหิณฺทหนฺติ โลณฺปิ

^๑ ส.,เท.,อ. อยฺ ปาโร น ทิสฺสติ.

^๔ ส. ยาคูทาน

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. ปฏฺวิภาเนยฺยกา

^๕ ส. ปฏฺวิสฺสุทฺวา, อ. ปฏฺวิสฺสุณฺติวาทา

^๓ อ. ตาตา

เตลัปี ตณทุลัปี ขาทนียัปี สัหรนุตา. มนุสสา เต ทารเก มณชุกเก
ปฏิกาณเอยเก ปสฺสิตฺวา, เยปี น การาเปตูกามา, เตปี การาเปนฺติ,
การาเปตฺวาปี พหุ เทนฺติ. อถโข เต ทารกา พหุ โลณัปี เตลัปี
ตณทุลัปี ขาทนียัปี สัหรีสุ.

อถโข ภควา อนุปฺพเพน จาริกั จรมาโน, เยน อาตุมา,
ตทวสริ. ตตฺร สุกั ภควา อาตุมา ยั วิหริติ ภูสาการะ.^๑ อถโข โส
วฺชฺชปพฺพชิตฺ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเณน ปหุตั ยาคุํ ปฏียาทาเปตฺวา
ภควโต อุปนาเมสิ “ปฏิกุคณฺหาตุ เม ภนฺเต ภควา ยาคุนฺติ.
ชานนฺตาปี ตถาคตา ปุจฺจนฺติ, ชานนฺตาปี น ปุจฺจนฺติ, กาลั วิทิตฺวา
ปุจฺจนฺติ, กาลั วิทิตฺวา น ปุจฺจนฺติ, อตฺถสณฺหิตั ตถาคตา
ปุจฺจนฺติ, โน อนตฺถสณฺหิตั, อนตฺถสณฺหิตเ สุตฺตฺมาโต ตถาคตานั.
ทวิหากาเรหิ พุทฺธา ภควนฺโต ภิกฺขุ ปฏิปุจฺจนฺติ “ธมฺมํ วา
เทเสสฺสาม, สวากานั วา สิขฺขาปทํ ปณฺณาเปสฺสามาติ. อถโข
ภควา ตั วฺชฺชปพฺพชิตั เอตทโวจ “กุตายั”^๒ ภิกฺขุ ยาคูติ. อถโข
โส วฺชฺชปพฺพชิตฺ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ. วิครหิ พุทฺโธ
ภควา “อนนฺจจฺจวิกั โมชปฺริส อนนฺโลมิกั อปฺปฏฺฐีปํ อสฺสามณฺกั
อกปฺปิยํ อกรณียํ, กถั หิ นาม ตวํ โมชปฺริส ปพฺพชิตฺ
อกปฺปิเย สมากเปสฺสติ;^๓ เนตํ โมชปฺริส อปฺปสณฺหานั วา ปสาทาย
ฯเปฯ วิครหิตฺวา ธมฺมํ กถั กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “น ภิกฺขเว
ปพฺพชิตฺเตน อกปฺปิเย สมากเปตฺพุพฺ; โย สมากเปยฺย, อาปตฺติ
ทุกฺกฏฺสฺส. น จ ภิกฺขเว นหาปิตปฺพเพน ขุรณฺทํ ปรีหริตฺพุพ;
โย ปรีหเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏฺสฺสาติ.

^๑ ส.,จ.,เท.,มหา. ภูสาการะ ^๒ ส. กุโตยั ^๓ ส.,อ. สมากเปสฺสติ, จ.,เท. สมากเปสิ

อถโข ภควา อาตุมาย์ ยถาภีรหฺตํ วิหริตฺวา, เยเน สวาทถึ,
เตเน จาริกํ ปกุกามิ. อถโข ภควา อนุปฺพุเพเน จาริกํ จรมาโน,
เยเน สวาทถึ, ตทวสริ. ตตฺร สฺสํ ภควา สวาทถึยํ วิหริติ เชตวเน
อนาถปิณฺฑิกสฺส อารามे. เตเน โข ปน สมเยเน สวาทถึยํ พหุ
ผลขาทนียํ อุตฺตมํ โหติ. อถโข ภิกฺขุณฺเ อेतทโหสิ “กิณฺहु โข
ภควตา ผลขาทนียํ อนนฺถมตํ, กิ อนนฺถมตฺตนฺติ. ภควโต
เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “อนฺชานามิ ภิกฺขเว สพฺพํ ผลขาทนียนฺติ.

[๓๐๔] เตเน โข ปน สมเยเน สงฺฆิกานิ พิชานิ ปุคฺคลิกาย
ภุมิยา โรปิยนฺติ, ปุคฺคลิกานิ พิชานิ สงฺฆิกาย ภุมิยา โรปิยนฺติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “สงฺฆิกานิ ภิกฺขเว พิชานิ ปุคฺคลิกาย
ภุมิยา โรปีตานิ ภาคํ ทตฺวา ปริภุญฺชิตพฺพานิ; ปุคฺคลิกานิ พิชานิ
สงฺฆิกาย ภุมิยา โรปีตานิ ภาคํ ทตฺวา ปริภุญฺชิตพฺพานีติ.

๒๖. จตุ มหาปเทสกา

[๓๐๕] เตเน โข ปน สมเยเน ภิกฺขุณฺเ กิสฺมิณฺจ กิสฺมิณฺจ
จาเน กุกุกุจจํ อุปฺปชฺชติ “กิณฺहु โข ภควตา อนนฺถมตํ, กิ
อนนฺถมตฺตนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “ยํ ภิกฺขเว มยา
‘อิทํ น กปฺปตีติ อุปฺปชฺชิตํ, ตณฺเจ อกปฺปิยํ อนฺโถเมติ, กปฺปิยํ
ปฏีพาหติ, ตํ โว น กปฺปติ. ยํ ภิกฺขเว มยา ‘อิทํ น กปฺปตีติ
อุปฺปชฺชิตํ, ตณฺเจ กปฺปิยํ อนฺโถเมติ, อกปฺปิยํ ปฏีพาหติ, ตํ
โว กปฺปติ. ยํ^๑ ภิกฺขเว มยา ‘อิทํ กปฺปตีติ อนนฺถมตํ, ตณฺเจ

หมดอายุ 26/05/2566

อกปฺปิยํ อณุโลเมติ, กปฺปิยํ ปฏฺวิพาหติ, ตํ โว น กปฺปติ. ยํ
ภิกฺขเว มया ‘อิทํ กปฺปตีติ อนนุญฺญาตํ, ตณฺเจะ กปฺปิยํ อณุโลเมติ,
อกปฺปิยํ ปฏฺวิพาหติ, ตํ โว กปฺปตีติ.

อถ โข ภิกฺขุณฺเณ เอตทโหสิ “กปฺปติ นฺ โข ยาวกาลีเกณ
ยามกาลีกํ, น นฺ โข กปฺปติ. กปฺปติ นฺ โข ยาวกาลีเกณ
สตฺตาหกาลีกํ, น นฺ โข กปฺปติ. กปฺปติ นฺ โข ยาวกาลีเกณ
ยาวชีวิกํ, น นฺ โข กปฺปติ. กปฺปติ นฺ โข ยามกาลีเกณ
สตฺตาหกาลีกํ, น นฺ โข กปฺปติ. กปฺปติ นฺ โข ยามกาลีเกณ
ยาวชีวิกํ, น นฺ โข กปฺปติ. กปฺปติ นฺ โข สตฺตาหกาลีเกณ
ยาวชีวิกํ, น นฺ โข กปฺปตีติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเญสุ.
“ยาวกาลีเกณ ภิกฺขเว ยามกาลีกํ, ตทหุปฺปฏิคฺคหิตํ กाले กปฺปติ,
วิกาลे น กปฺปติ. ยาวกาลีเกณ ภิกฺขเว สตฺตาหกาลีกํ,
ตทหุปฺปฏิคฺคหิตํ กาลे กปฺปติ, วิกาลे น กปฺปติ. ยาวกาลีเกณ
ภิกฺขเว ยาวชีวิกํ, ตทหุปฺปฏิคฺคหิตํ กาลे กปฺปติ, วิกาลे น
กปฺปติ. ยามกาลีเกณ ภิกฺขเว สตฺตาหกาลีกํ, ตทหุปฺปฏิคฺคหิตํ ยาม
กปฺปติ, ยามาติกฺกนฺเต น กปฺปติ. ยามกาลีเกณ ภิกฺขเว ยาวชีวิกํ,
ตทหุปฺปฏิคฺคหิตํ ยาม กปฺปติ, ยามาติกฺกนฺเต น กปฺปติ.
สตฺตาหกาลีเกณ ภิกฺขเว ยาวชีวิกํ, ตทหุปฺปฏิคฺคหิตํ^๑ สตฺตาหํ กปฺปติ,
สตฺตาหาติกฺกนฺเต น กปฺปตีติ.

เกสชชกฺขนฺธโก นิฏฺฐิตो จฏฺฐโ.^๒

^๑ จ., เท. ปฏิคฺคหิตํ, อ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสตี.

^๒ สย. เกสชชกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํ จฏฺฐํ. เท. เกสชชกฺขนฺธกํ จฏฺฐํ.

ตสุสุทธานัน

สารทิกะ วิกาเลปิ
กสาเวหิ ปณณํ ผลํ
จุนฺณํ จาลินี^๑ มํสญจ
อญฺชนํ อจฺจาปารุตฺตา^๒
ถวิกํ วทฺธกํ สุตฺตํ
นตฺถกฺรณํ ฐมญจ
เตลปาเกสุ มชฺชญจ
ตุมฺพํ เสทํ สมุทฺตญจ
ทกโกฏฺจํ โลหิตญจ
มชฺช^๓ สุตฺตํ กสาวญจ
โจลํ สาสปฺกฏฺญจ^๔
วณฺเตลํ วิกาสายิ^๕
คฺคํ กโรนฺโต โลฬิ จ^๖
คณฺธา วิเรจฺนญจ
ปฏิจฺฉาหนิ ปพฺภารา
คฺคํ มุคฺคํ สุวีริญจ^๗

วสํ มฺลํ ปิฏฺฐเจหิ จ
ชตุ โลณํ จ จกฺกณํ.^๑
อญฺชนํ อุปฺปิสฺสนิ^๒
สลากา สลาโกธนิ.^๓
มฺพุทฺธนิเตลนตฺถ จ
เนตฺตญจปิธนตฺถวิ.^๔
อติภฺขิตฺตํ อพฺภญฺชนํ
มหาภงฺโกทกํ ตถา.
วิสายํ ปาทพฺภญฺชนํ
ติลกกฺกกพฺพิกํ.^๕
ฐมสฺกขริกาย จ
วิกฺกญฺจ ปฏฺิคฺคหํ.
ขารํ มุตฺตทฺหริฏฺกิ^๖
อจฺฉากกฺกํ กกฺกากกฺกํ.
อารามิ^๗ สุตฺตาทฺเห^๘ จ
สามปากา^๙ ปฺนาปเจ.

^๑ เท.,อิ. ชตุ โลณํ จกณํ จ. ^๒ ส.,เท. จาลินี ^๓ ส.,เท. อุปปิสสนิ, อิ. อุปปิสสนิ, มหา.
อุปปิสสนิ ^๔ อิ. อจฺจปฺรฺตฺตา ^๕ ส.,ฉ.,เท.,อิ. สลากจანი. ^๖ ส. สพฺททกํ, เท. สมพฺททกํ,
อิ. พทฺธกํ, มหา. สวทฺธกํ ^๗ อิ. เนตฺตญจปิธานํ ถวิ. ^๘ ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ปชฺช
^๙ เท.,มหา. ติลกกกํ กพพิกํ. ^{๑๐} ฉ.,เท. สาสปฺกฏฺญํ จ, อิ. สาสปฺกฏฺญญจ
^{๑๑} ส.,ฉ.,เท.,อิ. วิกาสิกํ ^{๑๒} ส.,เท.,อิ.,มหา. โลฬิญจ ^{๑๓} ส. มุตฺตทฺหริตํ,
ฉ.,เท.,มหา. มุตฺตทฺหริฏํ ^{๑๔} ส.,ฉ.,เท. อาราม, อิ. อารามิ ^{๑๕} ส.,ฉ.,เท. สุตฺตาทฺเห
^{๑๖} ส.,เท.,อิ. โสวีริญจ, มหา. โสวีริญจ ^{๑๗} ส.,เท.,มหา. สามปากา

ปุณฺณนุณฺณาสิ ทุพฺภิกฺขเว ผลณฺจ ติลขาทนี^๑
 ปุเรทตํ กายทาโห นิพพณฺณณฺจ ภคณฺทลํ.
 วตฺถิกมฺมณฺจ สุปฺปิ จ^๒ มนุสฺสมํสเมว จ
 หตฺถิอสุสา สุนฺโข จ อหิ สึหพฺยคฺขทึปิกํ.^๓
 อจฺจตรจฺจมํสณฺจ ปฏิปาณิ จ ยาคุ จ
 ตรุณํ อณฺณตร คุฬํ สุนิธาวสธาคร์.^๔
 คงฺคา โกณฺนิสจฺจกถา อมฺพปาลิ จ ลิจฺฉวี^๕
 อุทฺทิสฺส กตํ สุกฺกิขํ ปุณฺเรว^๖ ปฏิกฺกชิปิ.
 เมโฆ ยโส []^๗เมณฺทโก จ โครสํ ปาเถยฺยเกณ จ
 เกณิ^๘ อมฺโพ ชมฺพุ โจจ- โมจมธฺมฺมทฺทิกสาลูกํ.
 ฬารุสกกาทากปิณฺณจ^๙ อาตุมาຍံ นหาปิโต
 สาวตฺถิยํ ฬลํ ฬิซ^{๑๐} กิสฺมี จาเน จ กาลิกาทิ.^{๑๑}
 อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถุ^{๑๒} เอกสํ จวตฺถุ.

เกสขชกฺขนฺธโก นิณฺนจฺโต.

^๑ อ. ติลขาทนี ^๒ ส.เท.,มหา. สุปฺปิณฺจ, อ. สุปฺปิ จ ^๓ ฉ. อหิ สึหณฺจ ทึปิกํ.
^๔ ส.ฉ.,เท.,อ. สุนิธาวสธาคร์, มหา. สุนิธาวสธาคร์. ^๕ อ. อมฺพปาลิ จ ลิจฺฉวี คงฺคา
 โกณฺนิสจฺจกถา ^๖ ส.เท.,อ. ปุณฺเรว ^๗ เท. เอตฺถนฺตเร โยติ อยํ ปาโง ทิสฺสติ.
^๘ ส.ฉ.,เท.,มหา. เกณิ, อ. เกณิ ^๙ ส.เท.,อ.,มหา. ฬารุสกา ทากปิณฺณจ ^{๑๐} อ. ฬลฬิซ
^{๑๑} ส.เท. กาลิกาทิ, อ. กาลิโกติ. ^{๑๒} ส.,มหา. วตฺถุ, เท. วตฺถุณิ

๗. กฉินกฤษนุรโก^๑

๑. กฉินานุชานนา

[๓๐๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สวตฺถิยํ วิหริติ เชตวเน
อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. เตน โข ปน สมเยน ตีสมตฺตา
ปาเจยฺยกา^๒ ภิกฺขุ สพฺเพ อารมฺมิกา^๓ สพฺเพ ปิณฑปาตিকা สพฺเพ
ปัสสูลิกา สพฺเพ เตจฺฉีริกّا^๔ สวตฺถิ คจฺจนฺตา^๕ ภควนฺตํ ทสฺสนาย
อุปกมฺมจาย วสฺสฺสนายิกาย นาสกฺขีสุ สวตฺถิยํ วสฺสฺสนายิกํ
สมฺภาเวตฺถํ, อนุตฺรามคฺเค สาเกเต วสฺสํ อุปคจฺฉิสุ. เต อุกฺกณฺจิต-
รูปา วสฺสํ วสฺสีสุ “อาสนฺนุเน ว โน ภควา วิหริติ อิตฺโต จสฺสุ
โยชเนสุ, น จ มยํ ลภาม ภควนฺตํ ทสฺสนายาติ. อถ โข เต
ภิกฺขุ วสฺสํ วุตฺตา เตมาสจฺจเยน กตาย ปวารณาย เทเว วสฺสนฺเต
อุทกสงฺคเห อุทกจิกฺขุขลฺเล โอกปฺนฺนฺเนหิ จีวรเหทฺธิ กิลนฺตรูปา, เยน
สวตฺถิ, เชตวณฺ์^๖ อนาถปิณฑิกสฺส อารามे, येन ภควา,
เตนุปสงฺกมီสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
นิสีทิสฺสุ. อาจिณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตฺเกหิ
ภิกฺขุหิ^๖ สทฺธิ ปฏิสมฺโมทิตฺตุ. อถ โข ภควา เต ภิกฺขุ เอตทโวจ
“กจฺจि ภิกฺขเว ชมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ สมคฺคา สมฺโมทมานา
อวิวทมานา ผาสฺกํ วสฺสํ วสิตฺถ, น จ ปิณฑเกน กิลมิตฺถาติ.
“ชมนียํ ภควา, ยาปนียํ ภควา, สมคฺคา จ มยํ ภนฺเต

^๑ ฌ.อ.ย. กฉินกฤษนุรโก, สฺยา.,เท. กฉินกฤษนุรโก

^๒ ส.ฉ.อ.อ. อารมฺมิกา

^๓ ส.มหา. อาคจฺจนฺตา

^๔ ฌ.,เท. ปาเจยฺยกา

^๕ มหา. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

^๖ มหา. อยํ ปาโจ น ทิสฺสนฺติ.

สมโมทมานา อวิวทมานา วสฺสํ วสฺมิหะ, น จ ปิณฑเกณ กิลมิมหะ,
อิธ มยํ ภนฺเต ตีสมตฺตา ปาเจยฺยกา ภิกฺขุ สาวตฺถิ อากจฺฉนฺตา
ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปกฏฺฐาย วสฺสฺปนายิกาย นาสกฺขิมหะ สาวตฺถิยํ
วสฺสฺปนายิกํ สมฺภาเวตฺถุ, อนฺตรามคฺเค สาเกเต วสฺสํ อุปคจฺฉิมหะ,
เต มยํ ภนฺเต อุกฺกณฺจิตฺรฺปา วสฺสํ วสฺมิหะ 'อาสนฺเน ว โน
ภควา วิหริตี อิตฺโต จสฺสุ โยชเนสฺสุ, น จ มยํ ลภาม ภควนฺตํ
ทสฺสนายาติ, อถโข มยํ ภนฺเต วสฺสํ วุตฺถา เตมาสจฺจเยน กตาย
ปวารณาย เทเว วสฺสฺนฺเต อุกฺกสงฺคเห อุกฺกจิกฺขุขลฺเล โอกฺปณฺณเห
จีวเรหิ กิลนฺตฺรฺปา อทฺธานํ อากตฺตาติ.

อถโข ภควา เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรณฺเ ชมฺมี กถํ
กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ "อนฺุชานามิ ภิกฺขเว วสฺสํ วุตฺถานํ
ภิกฺขุณํ กจฺฉินํ อตฺถริตฺถุ. อตฺถตฺตกจฺฉินานํ โว ภิกฺขเว ปญฺจ กปฺปิสฺสนฺติ,
อนามนฺตจาโร อสมาทานจาโร คณฺโฆชนํ ยาวทตฺถจีวรํ โย จ
ตตฺถ จีวรฺปฺปาโท โส เนสฺส ภวิสฺสตีติ. อตฺถตฺตกจฺฉินานํ โว ภิกฺขเว
อิมานิ ปญฺจ กปฺปิสฺสนฺติ. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว กจฺฉินํ อตฺถริตฺตพฺพํ.
พฺยตฺเตน ภิกฺขุณา ปฏฺวิพลฺเน สงฺโฆ ฃาเปตฺตพฺโพ

[๓๐๗] 'สุณฺหาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อิทํ สงฺฆสฺส กจฺฉินทฺสฺสํ
อุปฺปนฺนํ, ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกถลฺลํ, สงฺโฆ อิมํ กจฺฉินทฺสฺสํ อิตฺถนฺนามสฺส
ภิกฺขุโน ทเทยฺย กจฺฉินํ อตฺถริตฺถุ; เอสา ญตฺติ.

สุณฺหาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, อิทํ สงฺฆสฺส กจฺฉินทฺสฺสํ อุปฺปนฺนํ,
สงฺโฆ อิมํ กจฺฉินทฺสฺสํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน เทติ กจฺฉินํ
อตฺถริตฺถุ, ยสฺสา ยสฺมโต ชมฺติ อิมสฺส กจฺฉินทฺสฺสสฺส อิตฺถนฺนามสฺส
ภิกฺขุโน ทานํ กจฺฉินํ อตฺถริตฺถุ, โส ตฺถนฺทสฺส; ยสฺส นกฺขมฺติ,
โส ภาเสยฺย.

ทินัน อิทํ สงฺฆเณ กิณทุสฺสํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน กิณํ
อตุถริตฺตํ, ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตฺวณฺหิ; เอวเมตํ ธารยามิติ.

เอวํ โข ภิกฺขเว อตุถตํ โหติ กิณํ, เอวํ อนตุถตํ.

[๓๐๘] กถญจ []^๑ ภิกฺขเว อนตุถตํ โหติ กิณํ. น อุลลิตฺต-
มตฺเตน อตุถตํ โหติ กิณํ. น โชวมตฺเตน อตุถตํ โหติ กิณํ.
น จีวรวิจารณมตฺเตน อตุถตํ โหติ กิณํ. น เจทนมตฺเตน อตุถตํ
โหติ กิณํ. น พนฺธนมตฺเตน อตุถตํ โหติ กิณํ. น โอวฏฺฐิก-
กรรมมตฺเตน^๒ อตุถตํ โหติ กิณํ. น กณฺทสกรรมมตฺเตน^๓ อตุถตํ
โหติ กิณํ. น ทพฺพีกมฺมกรรมมตฺเตน อตุถตํ โหติ กิณํ. น
อนฺวาทกรรมมตฺเตน อตุถตํ โหติ กิณํ. น ปริภณฺทกรรมมตฺเตน
อตุถตํ โหติ กิณํ. น โอวฏฺฐเยยฺยกรรมมตฺเตน^๔ อตุถตํ โหติ กิณํ.
น กมฺพลมทฺทนมตฺเตน อตุถตํ โหติ กิณํ. น นิमितฺตกเตน อตุถตํ
โหติ กิณํ. น ปริกถากเตน อตุถตํ โหติ กิณํ. น กุกฺกุกเตน
อตุถตํ โหติ กิณํ. น สนฺนิธิกเตน อตุถตํ โหติ กิณํ. น
นิสฺสคฺคิเยน อตุถตํ โหติ กิณํ. น อกปฺปกเตน อตุถตํ โหติ
กิณํ. น อญฺญตร สงฺฆาภฺยิยา อตุถตํ โหติ กิณํ. น อญฺญตร
อุตฺตฺราสงฺเคน อตุถตํ โหติ กิณํ. น อญฺญตร อนฺตรวาสเกน
อตุถตํ โหติ กิณํ. น อญฺญตร ปญฺจเกน วา อติเรกปญฺจเกน
วา ตทเหว สญฺจิเนน สมณฺทลิกเตน อตุถตํ โหติ กิณํ. น^๕

^๑ ฉ., เท. เอตฺถนฺตเร ปนสฺสโก ทิสฺสติ.

^๒ ส., ฉ. โอวฏฺฐิกกรรมมตฺเตน, เท. โอวฏฺฐิกกรรมมตฺเตน, อ. โอวฏฺฐิกกรรมมตฺเตน

^๓ ฉ., เท., อ. กณฺทสกรรมมตฺเตน, มหา. กณฺทสกรรมมตฺเตน

^๔ ส., ฉ., เท., อ. โอวฏฺฐเยยฺยกรรมมตฺเตน

^๕ ส., อ. นสฺสโก น ทิสฺสติ.

อญญตฺร ปุคฺคสฺส อตฺถารํ อตฺถตํ โหติ กัจจก. น^๑ สมฺมา เจว^๒
 อตฺถตํ โหติ กัจจก. ตมฺเจ นิสฺสํมฺมฺโจ อนุโมทติ, เอวํปิ อนตฺถตํ
 โหติ กัจจก. เอวํ โข ภิกฺขเว อนตฺถตํ โหติ กัจจก.

[๓๐๙] กถมฺจ ภิกฺขเว อตฺถตํ โหติ กัจจก. อหเตน อตฺถตํ
 โหติ กัจจก. อหตกปฺเปน อตฺถตํ โหติ กัจจก. ปีโลติกาย อตฺถตํ
 โหติ กัจจก. ปัสฺสฺสฺสเลน อตฺถตํ โหติ กัจจก. ปาปณฺเณน อตฺถตํ โหติ
 กัจจก. อนิมิตฺตกเตน อตฺถตํ โหติ กัจจก. อปริกฺกาทกเตน อตฺถตํ
 โหติ กัจจก. อฏฺฏกฺกเตน อตฺถตํ โหติ กัจจก. อสนฺนิฏฺกเตน อตฺถตํ
 โหติ กัจจก. อนิสฺสคฺคิเยน อตฺถตํ โหติ กัจจก. กปฺปกเตน อตฺถตํ
 โหติ กัจจก. สงฺฆาภฺยิยา อตฺถตํ โหติ กัจจก. อุตฺตราสงฺเคน อตฺถตํ
 โหติ กัจจก. อนุตฺรวาสเกน อตฺถตํ โหติ กัจจก. ปญฺจเกน วา
 อติเรกปญฺจเกน วา ตทฺเหว สมฺมจฺฉินฺเนน สมณฺทลิกเตน อตฺถตํ
 โหติ กัจจก. ปุคฺคสฺส อตฺถารํ อตฺถตํ โหติ กัจจก. สมฺมา เจว
 อตฺถตํ โหติ กัจจก. ตมฺเจ สํมฺมฺโจ อนุโมทติ, เอวํปิ อตฺถตํ โหติ
 กัจจก. เอวํ โข ภิกฺขเว อตฺถตํ โหติ กัจจก.

[๓๑๐] กถมฺจ ภิกฺขเว อุมฺภตํ โหติ กัจจก. อญฺจิมํ ภิกฺขเว
 มาติกา กจฺฉินฺสฺส อุมฺภาราย, ปกฺกมณฺณติกา นิฏฺฏจฺฉนฺณติกา
 สนฺนิฏฺฏจฺฉนฺณติกา นาสนฺณติกา สวณฺณติกา อาสวจฺเจติกา สีมํ-
 ติกฺกนฺติกา สหฺพฺภาราย.

๒. อาทายสตุตํ

[๓๑๑] ภิกฺขุ อตฺถตกจฺฉิโน กตจฺฉิวั อาทาย ปกฺกมติ “น
 ปจฺเจสฺสสนฺติ, ตสฺส ภิกฺขุโน ปกฺกมณฺณติโก กจฺฉินฺทฺธาโร. (๑)

^๑ ฉ., เท. นสฺสโต น ทิสฺสติ.

^๒ ฉ. เจ

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสัมมคตสฺส
เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺส, น ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ
กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฏจानนฺติโก กจินฺทุทฺธาโร. (๒)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสัมมคตสฺส
เอวํ โหติ “เนวํ จีวรํ กาเรสฺส, น ปจฺเจสฺสนนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน
สนฺนิฏฺฏจานนฺติโก กจินฺทุทฺธาโร. (๓)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสัมมคตสฺส
เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺส, น ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ
กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติ, ตสฺส ภิกขุโน
นาสนนฺติโก กจินฺทุทฺธาโร. (๔)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส
พหิสัมมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจีวโร สฺสณาติ “อุพฺผตํ กิร
ตสฺมี อาวาเส กจินฺนติ, ตสฺส ภิกขุโน สวณนฺติโก กจินฺทุทฺธาโร. (๕)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส
พหิสัมมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ. โส กตจีวโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนนฺติ
พหิทฺธา กจินฺทุทฺธารํ วิตินาเมติ, ตสฺส ภิกขุโน สีมํติกกนฺติโก
กจินฺทุทฺธาโร. (๖)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส
พหิสัมมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจีวโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนนฺติ
สมมฺภุณาติ กจินฺทุทฺธารํ, ตสฺส ภิกขุโน สห ภิกขุหิ กจินฺทุทฺธาโร. (๗)

อาทายสตุตกั นิฏฺฐิตํ.^๑

^๑ สฺยา.,มหา. อาทายสตุตกั นิฏฺฐิตํ ปจฺมํ, เท. สมาทายสตุตกั ทฺติยํ นิฏฺฐิตํ.

๓. สมาทายสตุตก

[๓๑๒] ภิกขุ อตฺถตกจิโน กตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน ปกฺกมนฺติโก กฉินฺทุชาโร. (๑)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสีม-
คตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ
จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฏจानฺติโก กฉินฺทุชาโร. (๒)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสีม-
คตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส
ภิกขุโน สนนฺนิฏฺฏจानฺติโก กฉินฺทุชาโร. (๓)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสีม-
คตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ
จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติ, ตสฺส
ภิกขุโน นาสนฺติโก กฉินฺทุชาโร.” (๔)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส
พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจีวโร สฺสณาติ “อุพฺผตํ กิร
ตสฺมี อาวาเส กฉินฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สวณฺติโก กฉินฺทุชาโร. (๕)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส
พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจีวโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนฺติ,
พหิทฺธา กฉินฺทุชาโร วิตินาเมติ, ตสฺส ภิกขุโน สีมาติกฺกนฺติโก
กฉินฺทุชาโร. (๖)

សមាហរណកថា និព្វាណបិដក។

^๑ สุธา.,มหา. สมาทนายสตุตทกัม นิฏฐิจิตัม ทุติยัม.

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวโร อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ,
โส พหิสฺมคโต ตํ จิวโร กเรติ, โส กตจิวโร “ปจฺเจสฺสํ
ปจฺเจสฺสนฺติ, พหิทฺธา กจิณฺทฺธารํ วิตินาเมติ, ตสฺส ภิกขุโน
สฺมาติกกฺกนฺติโก กจิณฺทฺธาโร. (๕)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวโร อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ,
โส พหิสฺมคโต ตํ จิวโร กเรติ, โส กตจิวโร “ปจฺเจสฺสํ
ปจฺเจสฺสนฺติ, สมฺภุณฺหาติ กจิณฺทฺธารํ, ตสฺส ภิกขุโน สห ภิกขุหิ
กจิณฺทฺธาโร. (๖)

อาทายณฺกํ นิฏฺฐิตํ.”

๕. สมาทายณฺกํ

[๓๑๔] ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวโร สมาทาย ปกฺกมติ,
ตสฺส พหิสฺมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จิวโร กเรสฺสํ, น
ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จิวโร กเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก
กจิณฺทฺธาโร. (๑)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวโร สมาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส
พหิสฺมคตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จิวโร กเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ,
ตสฺส ภิกขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กจิณฺทฺธาโร. (๒)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวโร สมาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส
พหิสฺมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จิวโร กเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ,
โส ตํ จิวโร กเรติ, ตสฺส ตํ จิวโร กยิรฺมานํ นสฺสติ, ตสฺส
ภิกขุโน นาสนนฺติโก กจิณฺทฺธาโร. (๓)

๑ สฺยา.,มหา. อาทายณฺกํ นิฏฺฐิตํ ตติยํ

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส พหิสฺมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจีวโร สุณฺนาติ “อุพฺผตํ กิรตสฺมี อาวาเส กจินฺนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สวณฺนฺติโก กจินฺนฺทฺชาโร. (๔)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส พหิสฺมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจีวโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนฺติ, พหิทฺธา กจินฺนฺทฺชาโร วิตินาเมติ, ตสฺส ภิกขุโน สีมฺมาติกกฺกนฺติโก กจินฺนฺทฺชาโร. (๕)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส พหิสฺมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจีวโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนฺติ, สมฺภุณฺนาติ กจินฺนฺทฺชาโร, ตสฺส ภิกขุโน สห ภิกขุหิ กจินฺนฺทฺชาโร. (๖)

สมาทายจกฺกํ นิฏฺฐิตํ.”

๖. อาทนายปณณรสก์

[๓๑๕] ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ อาทนาย ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสฺมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจินฺนฺทฺชาโร. (๑)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน จีวรํ อาทนาย ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสฺมคตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สหนิฏฺฐานนฺติโก กจินฺนฺทฺชาโร. (๒)

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสัมมตตสฺส
 เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺส, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ
 กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรमानํ นสฺสติ, ตสฺส ภิกขุโน
 นาสนฺนติโก กฉินฺทุทฺธาโร. (๓)

ติกํ.

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส พหิสัมมตตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺสนฺติ, โส ตํ
 จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฏจฺฉนฺนติโก กฉินฺทุทฺธาโร. (๔)

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส พหิสัมมตตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จีวรํ กาเรสฺสนฺติ, ตสฺส
 ภิกขุโน สนฺนนิฏฺฏจฺฉนฺนติโก กฉินฺทุทฺธาโร. (๕)

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส พหิสัมมตตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺสนฺติ, โส
 ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรमानํ นสฺสติ, ตสฺส
 ภิกขุโน นาสนฺนติโก กฉินฺทุทฺธาโร. (๖)

ติกํ.

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐจิตฺเตน,
 เนวสฺส โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส พหิสัมมตตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺส, น
 ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฏจฺฉนฺนติโก
 กฉินฺทุทฺธาโร. (๗)

หมตอายุ 26/05/2566

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐจิตฺเตน,
 เนวสฺส โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,

ตสฺส พหิสัมมคตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น
ปจฺเจสฺสนนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สนนินฺนุจฺจานนฺติโก กจฺฉินฺนุทฺธาโร. (๘)

ภิกขุ อตฺตตกจฺฉิโน จีวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ อนนฺธิจฺฉิตฺเตน,
เนวสฺส โหติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนนฺติ,
ตสฺส พหิสัมมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น
ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมาณํ นสฺสติ,
ตสฺส ภิกขุโน นาสนฺนนฺติโก กจฺฉินฺนุทฺธาโร. (๙)

ติก.

ภิกขุ อตฺตตกจฺฉิโน จีวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, ตสฺส
พหิสัมมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนนฺติ,
โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นินฺนุจฺจานนฺติโก กจฺฉินฺนุทฺธาโร. (๑๐)

ภิกขุ อตฺตตกจฺฉิโน จีวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, ตสฺส
พหิสัมมคตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนนฺติ,
ตสฺส ภิกขุโน สนนินฺนุจฺจานนฺติโก กจฺฉินฺนุทฺธาโร. (๑๑)

ภิกขุ อตฺตตกจฺฉิโน จีวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ,
ตสฺส พหิสัมมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น
ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมาณํ นสฺสติ,
ตสฺส ภิกขุโน นาสนฺนนฺติโก กจฺฉินฺนุทฺธาโร. (๑๒)

ภิกขุ อตฺตตกจฺฉิโน จีวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส
พหิสัมมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจฺฉิโร สฺสณฺนาติ “อุพฺพกตํ กิร
ตสฺมี อาวาเส กจฺฉินฺนุทฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สวณฺนนฺติโก กจฺฉินฺนุทฺธาโร. (๑๓)

หมดอายุ 26/05/2566

ภิกขุ อตฺตตกจฺฉิโน จีวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส
พหิสัมมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจฺฉิโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนนฺติ,

พหิทฺธา กจินฺทฺชาโร วิตฺตินาเมตฺติ, ตสฺส ภิกฺขุโน สีมาตฺติกฺกนฺตฺติโก
กจินฺทฺชาโร. (๑๔)

ภิกฺขุ อตฺถตฺตกจิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมตฺติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส
พหิสีมคตโต ตํ จีวรํ กาเรตฺติ, โส กตจิวโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนฺติ,
สมภฺยุณาตฺติ กจินฺทฺชาโร, ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขุหิ กจินฺทฺชาโร. (๑๕)

ฉกฺกํ.

อาทายปณฺณรสํ ๑

๗. สมาทายปณฺณรสกาถิ

[๓๑๖] ภิกฺขุ อตฺถตฺตกจิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมตฺติ ๔เปฯ
(อาทายวารสทิสํ^๒ เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํ.)

ภิกฺขุ อตฺถตฺตกจิโน วิปฺปกตจิวรํ อาทาย ปกฺกมตฺติ, ตสฺส
พหิสีมคตสฺส เอวํ โหตฺติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ,
โส ตํ จีวรํ กาเรตฺติ, ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฏาณนฺตฺติโก กจินฺทฺชาโร
๔เปฯ (สมาทายวารสทิสํ^๓ เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํ.)

๘. วิปฺปกตสมาทายปณฺณรสํ

[๓๑๗] ภิกฺขุ อตฺถตฺตกจิโน วิปฺปกตจิวรํ สมาทาย ปกฺกมตฺติ,
ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหตฺติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น

๑ หมดอายุ 26/05/2566

๑ เท.,อิ. อยู่ ปาโจ น ทิสฺสติ.

๒ อิ. อาทายปกฺกมนวารสทิสํ

๓ อิ. สมาทายปกฺกมนวารสทิสํ

ปจฺเจสฺสณฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฏาณนฺติโก
กจฺินฺทุทฺธาโร. (๑)

ภิกฺขุ อตฺถตกจฺิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส
พหิสํมคตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสณฺติ,
ตสฺส ภิกฺขุโน สณฺนิฏฺฏาณนฺติโก กจฺินฺทุทฺธาโร. (๒)

ภิกฺขุ อตฺถตกจฺิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ, ตสฺส
พหิสํมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสณฺติ,
โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติ, ตสฺส
ภิกฺขุโน นาสนฺนฺติโก กจฺินฺทุทฺธาโร. (๓)

ติกํ.

ภิกฺขุ อตฺถตกจฺิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “น
ปจฺเจสฺสณฺติ, ตสฺส พหิสํมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ
กาเรสฺสณฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฏาณนฺติโก
กจฺินฺทุทฺธาโร. (๔)

ภิกฺขุ อตฺถตกจฺิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “น
ปจฺเจสฺสณฺติ, ตสฺส พหิสํมคตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสณฺติ,
ตสฺส ภิกฺขุโน สณฺนิฏฺฏาณนฺติโก กจฺินฺทุทฺธาโร. (๕)

ภิกฺขุ อตฺถตกจฺิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “น
ปจฺเจสฺสณฺติ, ตสฺส พหิสํมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ
กาเรสฺสณฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ
นสฺสติ, ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนฺนฺติโก กจฺินฺทุทฺธาโร. (๖)

ติกํ.

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวรํ สมาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิตน,
 เนวสฺส โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จิวรํ กาเรสฺสํ, น
 ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จิวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฐาณนฺติโก
 กัจจกฺขาโร. (๗)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวรํ สมาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิตน,
 เนวสฺส โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จิวรํ กาเรสฺสํ, น
 ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สนนฺนิฏฺฐาณนฺติโก กัจจกฺขาโร. (๘)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวรํ สมาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิตน,
 เนวสฺส โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จิวรํ กาเรสฺสํ, น
 ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จิวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จิวรํ กยิรมานํ นสฺสติ,
 ตสฺส ภิกขุโน นาสนฺนฺติโก กัจจกฺขาโร. (๙)

ติกั.

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จิวรํ กาเรสฺสํ, น
 ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จิวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฐาณนฺติโก
 กัจจกฺขาโร. (๑๐)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จิวรํ กาเรสฺสํ, น
 ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สนนฺนิฏฺฐาณนฺติโก กัจจกฺขาโร. (๑๑)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน วิปฺปกตจิวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จิวรํ กาเรสฺสํ, น

ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติ,
ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนฺนติโก กจินฺทุทฺธาโร. (๑๒)

ภิกฺขุ อตฺถตกฺจิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ,
โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจีวโร สุณฺนาติ “อุพฺผตํ กิร
ตสฺมี อาวาเส กจินฺนติ, ตสฺส ภิกฺขุโน สวณฺนติโก กจินฺทุทฺธาโร. (๑๓)

ภิกฺขุ อตฺถตกฺจิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ,
โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจีวโร “ปจฺเจสฺสํ
ปจฺเจสฺสนฺติ, พหิทฺฐา กจินฺทุทฺธารํ วีตินาเมติ, ตสฺส ภิกฺขุโน
สีมาติกกนฺติโก กจินฺทุทฺธาโร. (๑๔)

ภิกฺขุ อตฺถตกฺจิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ,
โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจีวโร “ปจฺเจสฺสํ
ปจฺเจสฺสนฺติ, สมมฺภุณฺนาติ กจินฺทุทฺธารํ, ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขุหิ
กจินฺทุทฺธาโร. (๑๕)

ฉกฺกํ.

สมาทายปณฺณรสก์.

อาทายภาณวโร นิฏฺฐิตโ.

๙. อนาสาทิพสก์

[๓๑๘] ภิกฺขุ อตฺถตกฺจิโน จีวรํสาขาย ปกฺกมติ, โส พหิสีมคโต
ตํ จีวรํสํ ปยิรฺุปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสายน น ลภติ, ตสฺส
เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ
กาเรติ, ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานฺนติโก กจินฺทุทฺธาโร. (๑)

หมดอายุ 26/05/25๖๖

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรสาขาย ปกฺกมติ, โส พหิสัมมคโต ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สนนินฺฏจानนฺติโก กฉินฺทุทฺธาโร. (๒)

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรสาขาย ปกฺกมติ, โส พหิสัมมคโต ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรमानํ นสฺสติ, ตสฺส ภิกขุโน นาสนฺนฺติโก กฉินฺทุทฺธาโร. (๓)

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรสาขาย ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสัมมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ ปยิริปาสิตฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ, ตสฺส सा จีวรสา อุปจฺฉิซฺชติ, ตสฺส ภิกขุโน อาสาवจฺเจทิกโก กฉินฺทุทฺธาโร. (๔)

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรสาขาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส พหิสัมมคโต ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นินฺฏจानนฺติโก กฉินฺทุทฺธาโร. (๕)

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรสาขาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส พหิสัมมคโต ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สนนินฺฏจानนฺติโก กฉินฺทุทฺธาโร. (๖)

ภิกขุ อตฺถตกฉิโน จีวรสาขาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส พหิสัมมคโต ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ

กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรमानํ นสฺสติ, ตสฺส ภิกฺขุโน
นาสนนฺติโก กจฺญุทฺธาโร. (๗)

ภิกฺขุ อตฺถตกจิโน จีวรํสาขาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,
ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ ปยิรฺุปาสิตฺสนฺติ,
โส ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, ตสฺส सा จีวรํสา อุปจฺฉิขฺชติ,
ตสฺส ภิกฺขุโน อาสวจฺเจติโก กจฺญุทฺธาโร. (๘)

ภิกฺขุ อตฺถตกจิโน จีวรํสาขาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิตฺเตน, เนวสฺส
โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส พหิสฺสํคโต
ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส
เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺสํ น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ
กาเรติ, ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐจฺฉนฺติโก กจฺญุทฺธาโร. (๙)

ภิกฺขุ อตฺถตกจิโน จีวรํสาขาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิตฺเตน, เนวสฺส
โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส
พหิสฺสํคโต ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น
ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ,
ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐจฺฉนฺติโก กจฺญุทฺธาโร. (๑๐)

ภิกฺขุ อตฺถตกจิโน จีวรํสาขาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิตฺเตน, เนวสฺส
โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส
พหิสฺสํคโต ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น
ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ,
โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรํมานํ นสฺสติ, ตสฺส
ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กจฺญุทฺธาโร. (๑๑)

หมดอายุ 26/05/2566

ภิกฺขุ อตฺถตกจิโน จีวรํสาขาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิตฺเตน, เนวสฺส
โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส

พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ ปยิรฺุปาสิสฺสํ, น
 ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, ตสฺส सा जीवरासा
 उपजिञ्चति, ตสฺส ภิกฺขุโน आसावज्जेतिโก गच्छित्ताโร. (๑๒)

อนาสาโทพสกํ นิฏฺฐิตํ.

๑๐. อาสาโทพสกํ

[๓๑๙] ภิกฺขุ อตฺถตถกจิโน จีวรํ ปกฺกมตี “ปจฺเจสฺสนฺติ,
 โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, อาสาโย ลภตี, อนาสาโย
 น ลภตี, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น
 ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรตี, ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก
 กच्छित्ताโร. (๑)

ภิกฺขุ อตฺถตถกจิโน จีวรํ ปกฺกมตี “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส
 พหิสีมคโต ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, อาสาโย ลภตี, อนาสาโย น
 ลภตี, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ,
 ตสฺส ภิกฺขุโน สนนฺนิฏฺฐานนฺติโก กच्छित्ताโร. (๒)

ภิกฺขุ อตฺถตถกจิโน จีวรํ ปกฺกมตี “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส
 พหิสีมคโต ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, อาสาโย ลภตี, อนาสาโย น
 ลภตี, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ,
 โส ตํ จีวรํ กาเรตี, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรฺมานํ นสฺสตี, ตสฺส
 ภิกฺขุโน นาสนฺนฺติโก กच्छित्ताโร. (๓)

ภิกฺขุ อตฺถตถกจิโน จีวรํ ปกฺกมตี “ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส
 พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ ปยิรฺุปาสิสฺสํ, น

ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, ตสฺส सा जीवरासा
उपजिञ्चति, तस्य भिक्षुं आसावज्जेतिโก गच्छित्तारो. (๔)

ภิกขุ อตฺถตถกจิโน จีวรํสาय ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส
พหิสํมคโต สุนาติ “อุพฺภตํ ภิกฺขุํ ตสฺมี อวฺวาเส กจฺฉินนฺติ, ตสฺส
เอวํ โหติ “ยโต ตสฺมี อวฺวาเส อุพฺภตํ กจฺฉิน, อีเชวํ จีวรํ
ปยิรฺุปาสิตฺสสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, อาสาय ลภติ,
อนาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อีเชวํ จีวรํ กาสฺสํ
น ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาสฺสํ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฏจฺฉนฺติโก
กจฺฉินนฺติ. (๕)

ภิกขุ อตฺถตถกจิโน จีวรํสาय ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส
พหิสํมคโต สุนาติ “อุพฺภตํ ภิกฺขุํ ตสฺมี อวฺวาเส กจฺฉินนฺติ, ตสฺส
เอวํ โหติ “ยโต ตสฺมี อวฺวาเส อุพฺภตํ กจฺฉิน, อีเชวํ จีวรํ
ปยิรฺุปาสิตฺสสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, อาสาय ลภติ,
อนาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จีวรํ กาสฺสํ, น
ปจฺเจสฺสนนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สนฺนิฏฺฏจฺฉนฺติโก กจฺฉินนฺติ. (๖)

ภิกขุ อตฺถตถกจิโน จีวรํสาय ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส
พหิสํมคโต สุนาติ “อุพฺภตํ ภิกฺขุํ ตสฺมี อวฺวาเส กจฺฉินนฺติ, ตสฺส
เอวํ โหติ “ยโต ตสฺมี อวฺวาเส อุพฺภตํ กจฺฉิน, อีเชวํ จีวรํ
ปยิรฺุปาสิตฺสสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ ปยิรฺุปาสติ, อาสาय ลภติ,
อนาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อีเชวํ จีวรํ กาสฺสํ,
น ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาสฺสํ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรฺมานํ
นสฺสติ, ตสฺส ภิกขุโน นาสนฺติโก กจฺฉินนฺติ. (๗)

หมดอายุ 26/05/2566

ภิกขุ อตฺถตถกจิโน จีวรํสาय ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส
พหิสํมคโต สุนาติ “อุพฺภตํ ภิกฺขุํ ตสฺมี อวฺวาเส กจฺฉินนฺติ,

ตสฺส เอวํ โหติ “ยโต ตสฺมี อาวาเส อุพฺภตํ กฉินํ, อีเชวิมํ
จิวราสํ ปยิริปาสิสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จิวราสํ ปยิริปาสติ,
ตสฺส सा जिवरासा उपजञ्चชति, तस्स भिक्षुโน आसावज्जेतिโก
กฉินฺทุทฺธาโร. (๘)

ภิกขุ อตฺถตถกฉิโน จิวราสาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส
พหิสีมคโต ตํ จิวราสํ ปยิริปาสติ, อาสาย ลภติ, อนาสาย น
ลภติ, โส ตํ จิวรํ กาเรติ, โส กตจิวโร สฺสณาติ “อุพฺภตํ กิร
ตสฺมี อาวาเส กฉินฺนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สวณฺนฺติโก กฉินฺทุทฺธาโร. (๙)

ภิกขุ อตฺถตถกฉิโน จิวราสาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส
พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ “อีเชวิมํ จิวราสํ ปยิริปาสิสฺสํ, น
ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จิวราสํ ปยิริปาสติ, ตสฺส सा जिवरासा
उपजञ्चचति, तस्स भिक्षुโน आसावज्जेतिโก कश्चिन्नुत्थारो. (๑๐)

ภิกขุ อตฺถตถกฉิโน จิวราสาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส
พหิสีมคโต ตํ จิวราสํ ปยิริปาสติ, อาสาย ลภติ, อนาสาย น
ลภติ, โส ตํ จิวรํ กาเรติ, โส กตจิวโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนฺติ,
พหิทฺฐา กฉินฺทุทฺธารํ วีตินาเมติ, ตสฺส ภิกขุโน สีมาติกฺกนฺติโก
กฉินฺทุทฺธาโร. (๑๑)

ภิกขุ อตฺถตถกฉิโน จิวราสาย ปกฺกมติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, โส
พหิสีมคโต ตํ จิวราสํ ปยิริปาสติ, อาสาย ลภติ, อนาสาย น
ลภติ, โส ตํ จิวรํ กาเรติ, โส กตจิวโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนฺติ,
สมภฺยุณาติ กฉินฺทุทฺธารํ, ตสฺส ภิกขุโน สห ภิกขุหิ กฉินฺทุทฺธาโร. (๑๒)

๑๑. กรณียโทพสก์

[๓๒๐] ภิกขุ อตฺตตกจิโน เกณจิเทว กรณิเยน ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสัมมคตสฺส จีวรสา อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลมฺติ, อาสาย น ลมฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฏจानนฺติโก กจินฺทุชาโร. (๑)

ภิกขุ อตฺตตกจิโน เกณจิเทว กรณิเยน ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสัมมคตสฺส จีวรสา อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลมฺติ, อาสาย น ลมฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส ภิกขุโน สนนฺนิฏฺฏจานนฺติโก กจินฺทุชาโร. (๒)

ภิกขุ อตฺตตกจิโน เกณจิเทว กรณิเยน ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสัมมคตสฺส จีวรสา อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลมฺติ, อาสาย น ลมฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติ, ตสฺส ภิกขุโน นาสนฺนฺติโก กจินฺทุชาโร. (๓)

ภิกขุ อตฺตตกจิโน เกณจิเทว กรณิเยน ปกฺกมติ, ตสฺส พหิสัมมคตสฺส จีวรสา อุปฺปชฺชติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ ปยิริปาสิตฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ, ตสฺส सा จีวรสา อุปฺจฉิชฺชติ, ตสฺส ภิกขุโน อาสาวจฺเจติโก กจินฺทุชาโร. (๔)

ภิกขุ อตฺตตกจิโน เกณจิเทว กรณิเยน ปกฺกมติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส พหิสัมมคตสฺส จีวรสา อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ อนาสาย ลมฺติ, อาสาย น ลมฺติ, ตสฺส

เอวํ โหติ “อิเธวํมํ จีวรํ กาเรสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกฺขุโน นินฺนุจฺจณนฺติโก กัจจกฺขโร. (๕)

ภิกฺขุ อตฺตถกฺกิโน เกณจิเทว กรณียเณ ปกฺกมฺติ “น ปจฺเจสฺสนนฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส จีวรํสา อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํสํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวํมํ จีวรํ กาเรสฺสนนฺติ, ตสฺส ภิกฺขุโน สนนินฺนุจฺจณนฺติโก กัจจกฺขโร. (๖)

ภิกฺขุ อตฺตถกฺกิโน เกณจิเทว กรณียเณ ปกฺกมฺติ “น ปจฺเจสฺสนนฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส จีวรํสา อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํสํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํมํ จีวรํ กาเรสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรํมานํ นสฺสติ, ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนฺนติโก กัจจกฺขโร. (๗)

ภิกฺขุ อตฺตถกฺกิโน เกณจิเทว กรณียเณ ปกฺกมฺติ “น ปจฺเจสฺสนนฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส จีวรํสา อุปฺปชฺชติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํมํ จีวรํสํ ปยิริปาสิตฺสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํสํ ปยิริปาสติ, ตสฺส สา จีวรํสา อุปฺจจฺชติ, ตสฺส ภิกฺขุโน อาสาवฺจเจทิกโก กัจจกฺขโร. (๘)

ภิกฺขุ อตฺตถกฺกิโน เกณจิเทว กรณียเณ ปกฺกมฺติ อนนฺธิจฺเจเตน, เณวสฺส โหติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนนฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส จีวรํสา อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํสํ ปยิริปาสติ, อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกฺขุโน นินฺนุจฺจณนฺติโก กัจจกฺขโร. (๙)

ภิกฺขุ อตฺตถกฺกิโน เกณจิเทว กรณียเณ ปกฺกมฺติ อนนฺธิจฺเจเตน, เณวสฺส โหติ “ปจฺเจสฺสนนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนนฺติ,

ตสฺส พหิสัมมคตสฺส จีวรสา อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ,
อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวิมํ
จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, ตสฺส ภิกฺขุโน สนนฺนิฏฺฏจฺฉานนฺติโก
กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๑๐)

ภิกฺขุ อตฺถตถกจฺฉิโน เกณจฺฉิเทว กรณียเณน ปกฺกมตฺติ อนนฺธิฏฺฏจฺฉิเตน,
เนวสฺส โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,
ตสฺส พหิสัมมคตสฺส จีวรสา อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยิริปาสติ,
อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ
กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ กาเรตฺติ, ตสฺส ตํ จีวรํ
กยิรมาณํ นสฺสติ, ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนฺนฺติโก กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๑๑)

ภิกฺขุ อตฺถตถกจฺฉิโน เกณจฺฉิเทว กรณียเณน ปกฺกมตฺติ อนนฺธิฏฺฏจฺฉิเตน,
เนวสฺส โหติ “ปจฺเจสฺสนฺติ, น ปนสฺส โหติ “น ปจฺเจสฺสนฺติ,
ตสฺส พหิสัมมคตสฺส จีวรสา อุปฺปชฺชติ, ตสฺส เอวํ โหติ
“อิเชวิมํ จีวรํ ปยิริปาสิสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ, โส ตํ จีวรํ
ปยิริปาสติ, ตสฺส सा จีวรสา อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ภิกฺขุโน
อาสาวจฺฉेतฺติโก กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๑๒)

กรณียโทพสกํ นิฏฺฏจฺฉิตํ.

๑๒. อปวิลายนนวนกั

[๓๒๑] ภิกฺขุ อตฺถตถกจฺฉิโน ทิสฺสงฺกมิโก ปกฺกมตฺติ จีวรปฏฺวิสํ^๑
อปวิลายมาโน,^๒ ตเมณํ ทิสฺสงฺกตํ ภิกฺขุ ปุจฺฉนฺติ “กหํ ตวํ อาวุโส
วสฺสํ วุตฺโต, กตฺถ จ เต จีวรปฏฺวิสํ. โส เอวํ วเทติ “อมฺกสฺมิ

หมตอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท. จีวรปฏฺวิสํ, มหา. จีวรปฏฺวิสํ, เอวมุปริป. ^๒ อ. อปจฺฉินฺนมาโน, เอวมุปริป.

อวาเส วสฺสํ วุตฺตมฺหิ, ตตฺถ จ เม จีวรปฏฺวิโสติ. เต เอวํ
วทนฺติ^๑ “คจฺฉวฺโส, ตํ จีวรํ อหฺร, มยฺนเต อีธ จีวรํ กริสฺสามาติ.
โส ตํ อวาสํ คนฺตฺวา ภิกฺขุ ปุจฺฉติ “กหํ เม อวฺโส จีวร-
ปฏฺวิโสติ. เต เอวํ วทนฺติ “อยนฺเต อวฺโส จีวรปฏฺวิโส, กหํ
คมิสฺสสํ. โส เอวํ วเทติ “อมฺกํ นาม อวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ
เม ภิกฺขุ จีวรํ กริสฺสนฺตํ. เต เอวํ วทนฺติ “อลํ อวฺโส มา
อคฺมาสิ, มยฺนเต อีธ จีวรํ กริสฺสามาติ. ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวํ
จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ. โส ตํ จีวรํ กาเรติ. ตสฺส
ภิกฺขุโน นิฏฺฐาณนฺติโก กัจจกฺขาโร. (๑)

ภิกฺขุ อตฺถตฺถกจิโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ ๕เปยฺย ตสฺส ภิกฺขุโน
สนฺนิฏฺฐาณนฺติโก กัจจกฺขาโร. (๒)

ภิกฺขุ อตฺถตฺถกจิโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ ๕เปยฺย ตสฺส ภิกฺขุโน
นาสนนฺติโก กัจจกฺขาโร. (๓)

[๓๒๒] ภิกฺขุ อตฺถตฺถกจิโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ จีวรปฏฺวิโส
อปฺวิลาภมาโน, ตเมนํ ทิสฺงคฺตํ ภิกฺขุ ปุจฺฉนฺติ “กหํ ตวํ อวฺโส
วสฺสํ วุตฺตมฺ, กตฺถ จ เต จีวรปฏฺวิโสติ. โส เอวํ วเทติ “อมฺกสฺมิ
อวาเส วสฺสํ วุตฺตมฺหิ, ตตฺถ จ เม จีวรปฏฺวิโสติ. เต เอวํ
วทนฺติ “คจฺฉวฺโส, ตํ จีวรํ อหฺร, มยฺนเต อีธ จีวรํ กริสฺสามาติ.
โส ตํ อวาสํ คนฺตฺวา ภิกฺขุ ปุจฺฉติ “กหํ เม อวฺโส จีวร-
ปฏฺวิโสติ. เต เอวํ วทนฺติ “อยนฺเต อวฺโส จีวรปฏฺวิโสติ. โส ตํ
จีวรํ อาทาย ตํ อวาสํ คจฺฉติ. ตเมนํ อนฺตรามคฺเค ภิกฺขุ
ปุจฺฉนฺติ “อวฺโส กหํ คมิสฺสสํ. โส เอวํ วเทติ “อมฺกํ นาม
อวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เม ภิกฺขุ จีวรํ กริสฺสนฺตํ. เต เอวํ

วเทนต์ติ “อลั อากุโส, มา อคมาสิ, มยนเต อิต จีวร กริสสามาติ. ตสฺส เอว โหติ “อิเธวิม จีวร กาเรสฺส, น ปจฺเจสฺสนฺติ. โส ตํ จีวร กาเรติ. ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฏาณนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๔)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ จีวรปฏฺวิโส อปวิลาายมาโน, ตเมนํ ทิสฺงคตํ ภิกขุ ปุจฺฉนฺติ “กหํ ตวํ อากุโส วสฺสํ วุตฺโต, กตฺถ จ เต จีวรปฏฺวิโสติ. โส เอวํ วเทติ “อมฺกสฺมี อาวาเส วสฺสํ วุตฺโตมฺหิ, ตตฺถ จ เม จีวรปฏฺวิโสติ. เต เอวํ วเทนต์ติ “คจฺฉากุโส, ตํ จีวรํ อาหาร, มยนเต อิต จีวร กริสสามาติ. โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา ภิกขุ ปุจฺฉติ “กหํ เม อากุโส จีวรปฏฺวิโสติ. เต เอวํ วเทนต์ติ “อยนเต อากุโส จีวรปฏฺวิโสติ. โส ตํ จีวรํ อาทาย ตํ อาวาสํ คจฺฉติ. ตเมนํ อนฺตรามคฺเค ภิกขุ ปุจฺฉนฺติ “อากุโส กหํ คมิสฺสสํติ. โส เอวํ วเทติ “อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เม ภิกขุ จีวรํ กริสฺสนฺตํติ. เต เอวํ วเทนต์ติ “อลั อากุโส มา อคมาสิ, มยนเต อิต จีวร กริสสามาติ. ตสฺส เอว โหติ “เนวิม จีวร กาเรสฺส, น ปจฺเจสฺสนฺติ. ตสฺส ภิกขุโน สนฺนิฏฺฏาณนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๕)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ จีวรปฏฺวิโส อปวิลาายมาโน, ตเมนํ ทิสฺงคตํ ภิกขุ ปุจฺฉนฺติ “กหํ ตวํ อากุโส วสฺสํ วุตฺโต, กตฺถ จ เต จีวรปฏฺวิโสติ. โส เอวํ วเทติ “อมฺกสฺมี อาวาเส วสฺสํ วุตฺโตมฺหิ, ตตฺถ จ เม จีวรปฏฺวิโสติ. เต เอวํ วเทนต์ติ “คจฺฉากุโส, ตํ จีวรํ อาหาร, มยนเต อิต จีวร กริสสามาติ. โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา ภิกขุ ปุจฺฉติ “กหํ เม อากุโส จีวรปฏฺวิโสติ. เต เอวํ วเทนต์ติ “อยนเต อากุโส จีวรปฏฺวิโสติ. โส ตํ จีวรํ อาทาย ตํ อาวาสํ คจฺฉติ. ตเมนํ อนฺตรามคฺเค ภิกขุ ปุจฺฉนฺติ “อากุโส กหํ คมิสฺสสํติ. โส เอวํ วเทติ “อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ,

ตตถ เม ภิกขุ จีวรํ กริสฺสนฺตํติ. เต เอวํ วทนฺติ “อลํ อาวุโส, มา อคมาสิ, มยฺหเต อีช จีวรํ กริสฺสามาติ. ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ. โส ตํ จีวรํ กาเรติ. ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมาณํ นสฺสติ. ตสฺส ภิกขุโน นาสนฺนํติโก กจินิกุชาโร. (๖)

[๓๒๓] ภิกขุ อตฺถตกจิโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมติ จีวรปฏฺวิสํ อปฺวิลา ยมาโน, ตเมณํ ทิสฺงคตํ ภิกขุ ปุจฺฉนฺติ “กหํ ตวํ อาวุโส วสฺสํ วุตฺโต, กตฺถ จ เต จีวรปฏฺวิโสติ. โส เอวํ วเทติ “อมฺกสฺมี อาวาเส วสฺสํ วุตฺโตมฺหิ, ตตฺถ จ เม จีวรปฏฺวิโสติ. เต เอวํ วทนฺติ “คจฺฉาธุโส, ตํ จีวรํ อาหฺร, มยฺหเต อีช จีวรํ กริสฺสามาติ. โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา ภิกขุ ปุจฺฉนฺติ “กหํ เม อาวุโส จีวรปฏฺวิโสติ. เต เอวํ วทนฺติ “อยนฺเต อาวุโส จีวรปฏฺวิโสติ. โส ตํ จีวรํ อาทาย ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺติ. ตสฺส ตํ อาวาสํ คตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ. โส ตํ จีวรํ กาเรติ. ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฏจานนํติโก กจินิกุชาโร. (๗)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมติ ๔เปฯ “เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ. ตสฺส ภิกขุโน สนฺนิฏฺฏจานนํติโก กจินิกุชาโร. (๘)

ภิกขุ อตฺถตกจิโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมติ ๔เปฯ อิเชวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ. โส ตํ จีวรํ กาเรติ. ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมาณํ นสฺสติ. ตสฺส ภิกขุโน นาสนฺนํติโก กจินิกุชาโร. (๙)

อปฺวิลา ยนฺนวกํ^๑ นิฏฺฏจิตํ.

๑๓. ภาสฺสูวิหารปญฺจกัม

[๓๒๔] ภิกฺขุ อตฺถตกจิโน ภาสฺสูวิหารโก จีวรํ อาทาย ปกฺกมตฺติ “อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เจ” เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, วสิสฺสามิ, โน เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, วสิสฺสามิ, โน เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, วสิสฺสามิ, โน เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, ปจฺเจสฺสนฺติ. ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ. โส ตํ จีวรํ กาเรติ. ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฏจानนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๑)

ภิกฺขุ อตฺถตกจิโน ภาสฺสูวิหารโก จีวรํ อาทาย ปกฺกมตฺติ “อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, วสิสฺสามิ, โน เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, วสิสฺสามิ, โน เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, วสิสฺสามิ, โน เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, ปจฺเจสฺสนฺติ. ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ. ตสฺส ภิกฺขุโน สนนฺิฏฺฏจานนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๒)

ภิกฺขุ อตฺถตกจิโน ภาสฺสูวิหารโก จีวรํ อาทาย ปกฺกมตฺติ “อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, วสิสฺสามิ, โน เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, วสิสฺสามิ, โน เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, วสิสฺสามิ, โน เจ เม ภาสฺสู ภวิสฺสตฺติ, ปจฺเจสฺสนฺติ. ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ

โหติ “อิเชวัม จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺเจสฺสนฺติ. โส ตํ จีวรํ กาเรติ. ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรฺมานํ นสฺสติ. ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนฺนติโก กัจจกฺขารो. (๓)

ภิกฺขุ อตฺตตกฺกิโน ผาสฺสวิหาริโก จีวรํ อาทาย ปกฺกมฺติ “อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสํ, ตตฺถ เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, วสิสฺสํ, โน เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสํ, ตตฺถ เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, วสิสฺสํ, โน เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสํ, ตตฺถ เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, วสิสฺสํ, โน เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, ปจฺเจสฺสนฺติ. โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ. โส กตจิวโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนฺติ พหิทฺธา กัจจกฺขารํ วิตินาเมติ. ตสฺส ภิกฺขุโน สีมาติกฺกนฺติโก กัจจกฺขารो. (๔)

ภิกฺขุ อตฺตตกฺกิโน ผาสฺสวิหาริโก จีวรํ อาทาย ปกฺกมฺติ “อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสํ, ตตฺถ เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, วสิสฺสํ, โน เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสํ, ตตฺถ เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, วสิสฺสํ, โน เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, อมฺกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสํ, ตตฺถ เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, วสิสฺสํ, โน เจ เม ผาสฺส ภวิสฺสติ, ปจฺเจสฺสนฺติ. โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติ. โส กตจิวโร “ปจฺเจสฺสํ ปจฺเจสฺสนฺติ สมฺภุณฺนาติ กัจจกฺขารํ. ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขุหิ กัจจกฺขารอ. (๕)

ผาสฺสวิหารปญจกํ นิฏฺฐิตํ.

๑๔. ปถิปุชาปถิปุชกถา

หมตอายุ 26/05/2566

[๓๒๕] เทวเม ภิกฺขเว กจฺจกฺกํ ปถิปุชา, เทว อปถิปุชา. กตเม จ ภิกฺขเว เทว กจฺจกฺกํ ปถิปุชา. อาวาสปถิปุชอ จ

จีวรปลิโพธ จ. กถญจ ภิกฺขเว อาวาสาปลิโพธ โหติ. อิท
ภิกฺขเว ภิกฺขุ วสตี^๑ วา ตสฺมี อาวาเส สาเปกฺโข วา ปกฺกมตติ
“ปจฺเจสฺสนฺติ. เอวํ โข ภิกฺขเว อาวาสาปลิโพธ โหติ. กถญจ
ภิกฺขเว จีวรปลิโพธ โหติ. อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุโน จีวรํ อกตํ วา
โหติ วิปฺปกตํ วา, จีวรสา วา อนุปฺปจฺฉินฺนา. เอวํ โข ภิกฺขเว
จีวรปลิโพธ โหติ. อิเม โข ภิกฺขเว เทว กจินฺสฺส ปลิโพธา.

กตเม จ ภิกฺขเว เทว กจินฺสฺส อปฺลิโพธา. อาวาสา-
ปลิโพธ^๒ จ จีวรปลิโพธ^๓ จ. กถญจ ภิกฺขเว อาวาสาปลิโพธ
โหติ. อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปกฺกมตติ ตมฺหา อาวาสา จตฺเตน
วณฺเตน มุตฺเตน อนเปกฺเขน^๔ “น ปจฺเจสฺสนฺติ. เอวํ โข ภิกฺขเว
อาวาสาปลิโพธ โหติ.

กถญจ ภิกฺขเว จีวรปลิโพธ โหติ. อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุโน
จีวรํ กตํ วา โหติ นฺณจํ วา วินฺณจํ วา ททฺฬํ วา, จีวรสา
วา อุปฺปจฺฉินฺนา. เอวํ โข ภิกฺขเว จีวรปลิโพธ โหติ.
อิเม โข ภิกฺขเว เทว กจินฺสฺส อปฺลิโพธาติ.

กจินฺทขนฺธโก นิฏฺฐิตो สตฺตโม.^๕

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถุ^๖ โทพส เปยฺยาลมฺขานิ เอกํ สตํ
อฏฺฐารส.^๗

^๑ อ. วสฺสตี

^๒ ส., เท., อ., มหา. อาวาสาปลิโพธ, เอวมฺปรีติ.

^๓ ส., เท., อ., มหา. จีวรอปลิโพธ

^๔ ส., ฉ., เท. อนเปกฺโข

^๕ สุยา., เท. กจินฺทขนฺธกํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ, อ. กจินฺทขนฺธกํ สตฺตมํ

^๖ อ. วตฺถุ

^๗ เท. อิมมฺหิ ๔เปฯ อฏฺฐารสํ อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

ตสฺสทฺททานํ

ตีส ปาเจยฺยกา ภิกขุ สาเกตุกุกณฺจिता วสฺ
 วสฺสํ วุตฺโตกปฺปนฺเนหิ อาคมุ^๑ ชินทสฺสนํ.
 อิทํ วตฺถุ กจินฺสส กปฺปิสนฺติ^๒ จ ปญฺจกา
 อนามนฺตา อสมอาจารย์ ตเถว คณโกชนํ.
 ยาวทตฺถยจ อฺปปาโท อตฺถตฺตานํ ภวิสฺสติ
 ฌตฺติ เอวตฺถตฺถยเจว เอวญฺเจว อนตฺถตํ.
 อุลลฺลขิ โชวหา เจว วิจารณญจ เชนนํ
 พนฺธโนวญฺญิกกณฺฑุส- ทพฺพิกมฺมานุวาทิกา.
 ปริภณฺทํ โอวญฺญเยยฺย มทฺทนา นิमितฺตกถา^๓
 กุกกุ สนนฺธิ นิสฺสคฺติ นกปฺปญฺจตฺร เต ตโย.
 อญฺจตฺร ปญฺจาทิเรเก สญฺจินฺเนน สมณฺทลฺล
 นาญญตฺร ปุคฺคลา สมฺมา นิสฺสํมญฺโจนฺนโมทติ.
 กจินฺ อนตฺถตํ^๔ โหติ เอวํ พุทฺธเชน เทสิตํ
 อหตฺกปฺปปิโลติ-^๕ ปัสฺสปาปณิกาย จ.
 อนิमितฺตาปริกถา อกุกกุ อสนฺนฺธิ จ^๖
 อนิสฺสคฺติ กปฺปกเต ตถา ติจีวเรน จ.
 ปญฺจเก วาทิเรเก วา จินฺเนน สมณฺทลฺลิกเต
 ปุคฺคลสฺสตฺถรา สมฺมา สํมญฺโจ อนฺนโมทติ.

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อคมุ
 ส.,เท.,มหา. กจินานตฺถตํ

^๒ อ. กปฺปิยนฺติ ^๓ ส.,เท.,มหา. นิमितฺตํ กถา
^๔ ส.,ฉ.,เท.,อิ. อหตฺกปฺปปิโลติ-

^๖ เท.,มหา. อกุกกุ จ อสนฺนฺธิ, อ. อกุกกุ อสนฺนฺธิ จ

เอวํ กจินฺตฺถรณํ	อุพฺพการสฺสภูจฺจมาติกา
ปฏกฺกมนนฺติ นฺนิฏฺจานํ ^๑	สนฺนิฏฺจานนฺจ นาสนํ.
สวณํ อาสาวจฺเจทํ	สีมาสอุพฺพการภูจฺจมี
กตจิวรรมาทาย	น ปจฺเจสฺสสนฺติ คจฺจตฺติ.
ตสฺส ตํ กจินฺทุทฺธาโร	โหติ ปฏกฺกมนนฺติโก
อาทาย จิวรรํ ยาทิ	นิสฺสีเม อิทฺ ^๒ จินฺตยิ.
กาเรสฺสํ น ปจฺเจสฺสสนฺติ	นิฏฺจานเน กจินฺทุทฺธโร ^๓
อาทาย นิสฺสีมํ เนว	น ปจฺเจสฺสสนฺติ มานโส.
ตสฺส ตํ กจินฺทุทฺธาโร	สนฺนิฏฺจานนฺติโก ภเว
อาทาย จิวรรํ ยาทิ	นิสฺสีเม อิทฺ จินฺตยิ.
กาเรสฺสํ น ปจฺเจสฺสสนฺติ	กยิรนฺตสฺส นสฺสติ
ตสฺส ตํ กจินฺทุทฺธาโร	ภวติ นาสนนฺติโก.
อาทาย ยาทิ ปจฺเจสฺสํ	พหิ กาเรติ จิวรรํ
กตจิวโร ^๔ สฺสณฺดาติ	อุพฺพกตํ กจินฺ ตหิ.
ตสฺส ตํ กจินฺทุทฺธาโร	ภวติ สวณนฺติโก
อาทาย ยาทิ ปจฺเจสฺสํ	พหิ กาเรติ จิวรรํ.
กตจิวโร พหิทฺธา	นาเมติ กจินฺทุทฺธรํ
ตสฺส ตํ กจินฺทุทฺธาโร	สีมาติกฺกนฺติโก ภเว.
อาทาย ยาทิ ปจฺเจสฺสํ	พหิ กาเรติ จิวรรํ
กตจิวโร ปจฺเจสฺสํ	สมฺภวติ กจินฺทุทฺธรํ.

^๑ ส.ท.,มหา. นิฏฺจาน

^๒ ส.ท.,มหา. อิท

^๓ ส.,จ.,ท.,อ. กจินฺทุทฺธาโร

^๔ อ. จิวรรกโต, เอวมุปริ.

ตสฺส ตํ กจฺญุทฺธาโร	สท ภิกฺขุหิ ชายติ
อาทาย จ ^๑ สมาทาย	สตฺต สตฺต วิธึ ภเว. ^๒
ปฏกมฺพนฺตีกา นตฺถิ	จกฺเก ^๓ วิปฺปกเต คติ
อาทาย นิสฺสํมคตํ	กาเรสฺสํ อิติ ชายติ.
นิฏฺฏาณํ สมนิฏฺฏาณญจ	นาสนญจ อิเม ตโย
อาทาย น ปจฺเจสฺสนฺติ	พหิสฺสเม กโรมิติ.
นิฏฺฏาณํ สมนิฏฺฏาณมฺปิ	นาสนมฺปิ อิทนฺตโย
อนธิฏฺฏจิตฺเตน เนาสฺส	เหฏฺฐา ตีณิ นยา วิธึ. ^๔
อาทาย ยาทิ ปจฺเจสฺสํ	พหิสฺสเม กโรมิติ
น ปจฺเจสฺสนฺติ กาเรติ	นิฏฺฏาเน กจฺญุทฺธาโร.
สมนิฏฺฏาณํ นาสนญจ	สวณํ สีมฺตีกุมมา
สท ภิกฺขุหิ ชายเถ	เอวํ ปณฺณรสํ คติ.
สมาทาย วิปฺปกตา	สมาทาย ปุณา ตถา
อิเม เต จตุโร วารา	สพฺเพ ปณฺณรสา วิธึ.
อนาสาย จ อาสาย	กรณฺเอย จ เต ตโย
นยโต ตํ วิชานเอย	ตโย ทฺวาทส ทฺวาทส.
อปฺวิลาเยว ^๕	ผาสฺส ปญฺจวิธึ ^๖ ตธี
ปฺลิโพธาปฺลิโพธา	อุทฺททานํ นยโต กตฺนฺติ.

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถุ โทพฺส เปยฺยาลมฺขานิ เอกํ สตํ อฏฺฐารส.

กจฺญุทฺธกํ นิฏฺฏจฺโตะ.^๗

^๑ อ. อาทาย สมาทาย จ

^๓ อ. จจฺจา วิปฺปกตา

อ. อปฺจินนา นเวตฺถ

^๒ ฉ., เท. สตฺตสตฺตวิธึ คติ, อ. สตฺตสตฺตวิธึ คติ.

^๔ ส., ฉ., เท. นยาวิธึ.

^๖ ส., เท. ปญฺจวิธึ

^๕ ส., เท. อปฺวิลานา นเวตฺถ,

^๗ เท. กจฺญุทฺธกํ นิฏฺฏจฺโตะ.

๘. จีวรกษนุชโก^๑

๑. ชีวกวตถุ

[๓๒๖] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเว
กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน เวสาลี อิทฺธา เจว โหติ
ผิตา จ พหุชนา []^๒ อากิณฺณมฺนุสฺสา []^๓ สุภิกฺขา จ, สตุตฺต จ
ปาสาทสหสฺसानิ สตุตฺต จ ปาสาทสตานิ สตุตฺต จ ปาสาทา, สตุตฺต
จ กุฎฏาคารสหสฺसानิ สตุตฺต จ กุฎฏาคารสตานิ สตุตฺต จ กุฎฏาคารานิ,
สตุตฺต จ อารามสหสฺसानิ สตุตฺต จ อารามสตานิ สตุตฺต จ อารามา,
สตุตฺต จ โปกฺขรณีสหสฺसानิ สตุตฺต จ โปกฺขรณีสตานิ สตุตฺต จ
โปกฺขรณียะ; อมฺพปาลี จ คณิกา อภีรฺูปา โหติ ทสฺสนียา
ปาสาทิกา ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมณฺหาคตา, ปทกฺขา^๔ นจฺเจ
จ คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฺสวา อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺसानํ
ปญฺญาสาย จ รตฺตี คจฺจติ. ตาย จ เวสาลี ภิกฺขุโยโส มตฺตตาย
อุปฺโสภติ. อถ โข ราชคฺหโก เนคโม เวสาลี อคฺมาสิ เกนจิเทว
กรณียเณ. อทฺทสา โข ราชคฺหโก เนคโม เวสาลี อิทฺธญฺจ ผิตญฺจ
พหุชนํ []^๕ อากิณฺณมฺนุสฺสํ []^๖ สุภิกฺขญฺจ, สตุตฺต จ ปาสาท-
สหสฺसानิ สตุตฺต จ ปาสาทสตานิ สตุตฺต จ ปาสาทะ, สตุตฺต จ
กุฎฏาคารสหสฺसानิ สตุตฺต จ กุฎฏาคารสตานิ สตุตฺต จ กุฎฏาคารานิ,
สตุตฺต จ อารามสหสฺसानิ สตุตฺต จ อารามสตานิ สตุตฺต จ

^๑ สฺยา., เท. จีวรกษนุชโก

^๒ สี., ฉ., เท., มหา. เอตฺถนฺตเร จสฺสทโท ทิสฺสติ.

^๓ สี., ฉ., เท., มหา. เอตฺถนฺตเร จสฺสทโท ทิสฺสติ.

^๔ สี., ฉ., อ. ปทกฺขินา, ปทกฺขา

^๕ สี., ฉ., เท., มหา. เอตฺถนฺตเร จสฺสทโท ทิสฺสติ.

^๖ ฉ., เท., มหา. เอตฺถนฺตเร จสฺสทโท ทิสฺสติ.

อาราเม, สตุต จ ไปกฺขรณีสหสฺसानิ สตุต จ ไปกฺขรณีสตานิ
 สตุต จ ไปกฺขรณียะ; อมฺพปาลิณฺจ คณิกํ อภิรูปํ ทสฺสนียํ
 ปาสาทิกํ ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมณฺหาคตํ, ปทกฺขํ นจฺเจ จ
 คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฺสํ อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺसानํ
 ปญฺญาสาย จ รตฺตี คจฺฉนฺตี, ตาย จ เวสาลี ภิยโยโส มตฺตตาย
 อุปโสภนฺตี.^๑

[๓๒๗] อถโข ราชคหโก เนคโม เวสาลียํ ตํ กรณียํ ตีเรตฺวา
 ปุณฺทเว ราชคหํ ปจฺฉาคจฺฉิ, เยเน ราชา มาคธํ เสนิโย
 พิมฺพิสาโร, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิโย
 พิมฺพิสาร์ เอตทโวจ “เวสาลี เทว อิฑฺธา เจว ผีตา จ พหุชฺชา
 []^๒ อากิณฺณมฺนุสฺสา []” สุกฺกิชา จ, สตุต จ ปาสาทสหสฺसानิ
 สตุต จ ปาสาทสตานิ สตุต จ ปาสาทา, สตุต จ
 กุฏฺฏาคารสหสฺसानิ สตุต จ กุฏฺฏาคารสตานิ สตุต จ กุฏฺฏาคารา,
 สตุต จ อารามสหสฺसानิ สตุต จ อารามสตานิ สตุต จ อารามา,
 สตุต จ ไปกฺขรณีสหสฺसानิ สตุต จ ไปกฺขรณีสตานิ สตุต จ
 ไปกฺขรณียะ; อมฺพปาลี จ คณิกา อภิรูปา ทสฺสนียา ปาสาทิกา
 ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมณฺหาคตา, ปทกฺขา นจฺเจ จ คีเต จ
 วาทิเต จ, อภิสฺสวา อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺसानํ ปญฺญาสาย จ
 รตฺตี คจฺฉติ, ตาย จ เวสาลี ภิยโยโส มตฺตตาย อุปโสภติ; สาธุ
 เทว มยฺปิ คณิกํ วุฏฺฐาเปยฺยมาติ.^๓ “เตนहि ภาณเ ตาทิสี กุมาริ
 ชานาถ^๔ ‘ยํ ตุมฺहे คณิกํ วุฏฺฐาเปยฺยาถาติ. เตน โข ปน สมเยเน

^๑ม.ล. ๒๖/๐๕/๒๕๖๖
 อ. อุปโสภิตนฺตี

^๓ส.จ.,มหา. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท ทิสฺสติ.

^๒ส.จ.,มหา. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท ทิสฺสติ.

^๔ส.จ. วุฏฺฐาเปยฺยมาติ.

^๕อ. ชานาติ

ราชคเห सालती नाम कुमारि ओग्रुपा होति तसुसनीया पासातिका
 प्रमाय वण्णपोखरताय समनुनादता. ओघो राचकहโก नेकโม
 सालती कुमारि कणिं वुग्जापेसि. ओघो सालती कणिका नजिरसुसेव
 पतकथा ओहोसि नजजे ज कीते ज वातिते ज, ओगिस्णा ओतुतिकानं
 ओतुतिकानं मनुसुसानं पग्गिस्तेन ज रत्ती कज्जति. ओघो सालती
 कणिका नजिरसुसेव कप्पिणी ओहोसि. ओघो सालदिया कणिकाय
 ओत्तहोसि “ओत्ति हो कप्पिणी पुरिसानं ओमनापा, सजे मं गोจิ
 थानिसुसति ‘सालती कणिका कप्पिणीति, सप्पो मे सकुगारो
 परिहायिसुसति,^๑ यनुन्नाहं किलानं^๒ पग्गिเวथेयनุति. ओघो सालती
 कणिका होवारिकं ओणापेसि “मा गणे होवारिक गोจิ पुरिโส
 पाविसि, हो ज मं पुज्जति ‘किलानाति पग्गिवेथेहि^๓ति. “ओवं ओययेति हो
 सो होवारिको सालदिया कणिकाय पुज्जसुसोसि. ओघो सालती
 कणिका तसुस कप्पुसुस परिपाकमनवाय पुत्तं विथायि. ओघो
 सालती कणिका थาสि ओणापेसि “हनุत्त चे ओमं थारकं
 गत्तरसुप्पे पग्गिपित्ता निहित्ता संगการग्गुणे जत्तथेहि^๔ति. “ओवं
 ओययेति हो सा थาสि सालदिया कणिकाय पग्गिसुसुณित्ता^๕” तं
 थारकं गत्तरसुप्पे पग्गिपित्ता निहित्ता संगการग्गुणे जत्तथेहि.

[๓๒๘] तेन हो ปน สมเยน ओภโย नाम राชकुमारो
 กาลสุเสว ราชูปภูจัน คจฺจนโต อทฺทส ตํ ทารกํ กาเกหิ
 สมฺปริกัณฺณ; ทิสฺวาน มนุสฺเส ปุจฺจิ “กัเมตํ ภณฺเน กาเกหิ
 สมฺปริกัณฺณนฺติ. “ทารโก เทวาทิ. “ชีวติ ภณฺเนติ. “ชีวติ เทวาทิ.
 “เตนहि ภณฺเน ตํ ทารกํ อมฺหากํ อนฺเตปุริ เนตฺวา ชาติํนํ เทถ

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ. ภณฺณิสฺสติ

^๒ อ. คิลานาติ

^๓ ส.,ฉ.,เท. ปग्गิสฺสุตฺตา, อ. ปग्गิสฺสุณิตฺตา

ไปเสตุนฺติ. “เอวํ เทวาติ โข เต มนุสฺสา อภยสฺส ราชกุมารสฺส
ปฏิสสุณิตฺวา ตํ ทารกํ อภยสฺส ราชกุมารสฺส อนฺเตปฺปํ เนตฺวา
ชาตํ อํสํ “ไปเสถาติ. ตสฺส “ชีวิตฺติ ชีวิตโกติ นามํ อํสํ,
“กุมารเณ ไปสาปิโตติ โกमारภจฺโจติ นามํ อํสํ. อถ โข ชีวิตโก
โกमारภจฺโจ นจิรสฺเสว วิญญุตํ ปาปุณิ. อถ โข ชีวิตโก โกमारภจฺโจ,
เยน อภโย ราชกุมารโ, เตนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อภยํ ราชกุมารํ
เอตทวโจ “กา เม เทว มาตา, โก ปิตาติ. “อํปิ โข เต ภณ
ชีวิตฺ มาตริ น ชานามิ, อปิ จาหํ เต ปิตา, ตว^๑ มยาปิ^๒
ไปสาปิโตติ. อถ โข ชีวิตสฺส โกमारภจฺจสฺส เอตทโหสิ “อิมานิ
โย ราชกุลานิ น สุกฺราณิ อสิปปเนน อุปชีวิตฺตุ, ยนฺนุนาหํ สิปป
สิกฺเขยฺยนฺติ.

[๓๒๙] เตน โข ปน สมเยน ตกฺกสิลา ยํ ทิสปาโมกฺโข
เวชฺโซ ปฏิวสฺติ. อถ โข ชีวิตโก โกमारภจฺโจ อภยํ ราชกุมารํ
อนาปุจฺฉา, เยน ตกฺกสิลา, เตน ปกฺกามิ; อนฺตฺตพฺเพน, เยน
ตกฺกสิลา, เยน โส เวชฺโซ, เตนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ เวชฺช
เอตทวโจ “อิจฺฉามหํ อจฺฉริย สิปปํ สิกฺขิตฺตุนฺติ. “เตนहि ภณ ชีวิต
สิกฺขสฺสฺสฺส. อถ โข ชีวิตโก โกमारภจฺโจ พหุญฺจ คณฺหาติ, ลหุญฺจ
คณฺหาติ, สฺสฺส^๓ จ อุปฺชาเรติ, คหิตญฺจสฺส น ปมฺสฺสฺส. “อถ โข
ชีวิตสฺส โกमारภจฺจสฺส สตฺตนฺนํ วสฺसानํ อจฺฉเยน เอตทโหสิ
“อํ โข พหุญฺจ คณฺหามิ, ลหุญฺจ คณฺหามิ, สฺสฺส จ อุปฺชาเรมิ,
คหิตญฺจ เม น ปมฺสฺสฺส, สตฺต จ เม วสฺसानิ อธิยฺนตฺส

๑ ส.จ.อ.อ. อัย ปาโร น ทิสฺสติ.

๒ อ. สฺสฺส

๓ ส.จ.อ.อ. มยาสิ

๔ ส.จ.อ.อ. สมมฺสฺสติ.

นยิมสฺส ลิปฺปสฺส อนฺโต ปญฺญาติ, กทา อิมสฺส ลิปฺปสฺส อนฺโต
 ปญฺญายิสฺสตีติ. อถโข ชีวโก โกมารภจฺโจ, เยน โส เวชฺโช,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ เวชฺชํ เอตทวโจ “อหํ โข อจฺริย
 พหุญฺจ คณฺหามิ, ลหุญฺจ คณฺหามิ, สฺมุจฺจ จ อุปฺชาเรมิ, คหิตญฺจ
 เม น ปมฺุสฺสตี, สตฺต จ เม วสฺसानิ อธิยฺนตฺสส นยิมสฺส
 ลิปฺปสฺส อนฺโต ปญฺญาติ, กทา อิมสฺส ลิปฺปสฺส อนฺโต
 ปญฺญายิสฺสตีติ. “เตนहि ภณฺเน ชีวก ขนฺติตี อาทาย ตกฺกสิลา
 สมฺนฺตา โยชนํ อหิณฺทิตฺวา” ยงฺกิญฺจิ อเมสชฺชํ ปสฺเสยฺยาสิ, ตํ
 อาทราติ. “เอวํ อจฺริยาติ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ตสฺส เวชฺชสฺส
 ปฏิสสฺสนิตฺวา ขนฺติตี อาทาย ตกฺกสิลา สมฺนฺตา โยชนํ
 อหิณฺทนฺโต น กิญฺจิ อเมสชฺชํ อทฺทส. อถโข ชีวโก โกมารภจฺโจ,
 เยน โส เวชฺโช, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ เวชฺชํ เอตทวโจ
 “อหิณฺทนฺโตมฺหิ อจฺริย ตกฺกสิลา สมฺนฺตา โยชนํ, น กิญฺจิ
 อเมสชฺชํ อทฺทสนฺติ. “สิกฺขิโตสิ”^๒ ภณฺเน ชีวก, อลนฺเต เอตฺตํ
 ชีวีกายาติ ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ ปาทาสิ.
 อถโข ชีวโก โกมารภจฺโจ ตํ ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ อาทาย, เยน
 ราชคฺห์, เตนฺ ปกฺกามิ. อถโข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ตํ
 ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ อนฺตรามคฺเค สาเกเต ปริกฺขยฺยํ อคฺมาสิ.
 อถโข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ “อิมํ โข มคฺคา
 กนฺตารา อปฺโปทกา อปฺปภกฺขา น สฺกุรา อปาเถยฺเยน คณฺตุํ,
 ยนฺนุนาหํ ปาเถยฺยํ ปริเยสฺสยฺนตี.

๒. เสฏฐิภริยาวัตถุ

[๓๓๐] เตน โข ปน สมเยน สาเกเต เสฏฐิภริยาย
 สัตตวสฺสโก สีสาพาโห โหติ. พหุ มหฺนฺตา มหฺนฺตา ทิสปาโมกฺขา
 เวชฺชา อาคนฺตฺวา ติกิจฺจนฺตา^๑ นาสกฺขีสุ อโรคฺ กาทฺ, พหุ หิรณฺณ
 อาทาย อคมฺสฺ. อถ โข ชีวโก โกमारภจฺโจ สาเกตํ ปวิสิตฺวา
 มนุสฺเส ปุจฺฉิ “โก ภณฺเ คิลาน, กํ ติกิจฺจามิตี. “เอติสฺสา อจฺริย
 เสฏฐิภริยาย สัตตวสฺสโก สีสาพาโห, คจฺฉ อจฺริย, เสฏฐิภริยํ
 ติกิจฺจามิตี. อถ โข ชีวโก โกमारภจฺโจ, เยน เสฏฐิสฺส คหปติสฺส
 นิเวสนํ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา โทวาริกํ อาณานิเปสฺสิ “คจฺฉ
 ภณฺเ โทวาริก, เสฏฐิภริยาย ปาวท ‘เวชฺโช อยฺเย อาคโต, โส
 ตํ ทฏฺฐกาไมตี. “เอวมาจฺริยาติ^๒ โข โส โทวาริกโก ชีวสฺส
 โกमारภจฺจสฺส ปฏิสฺสฺสนิตฺวา, เยน เสฏฐิภริยา, เตนุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฐิภริยํ เอตทวโจ “เวชฺโช อยฺเย อาคโต, โส ตํ
 ทฏฺฐกาไมตี. “กิตฺติโส ภณฺเ โทวาริก เวชฺโชติ. “ทหรโก อยฺเยติ.
 “อลํ ภณฺเ โทวาริก, กิ เม ทหรโก เวชฺโช กริสฺสติ, พหุ
 มหฺนฺตา มหฺนฺตา ทิสปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา ติกิจฺจนฺตา
 นาสกฺขีสุ อโรคฺ กาทฺ, พหุ หิรณฺณ อาทาย อคมฺสฺ. อถ โข โส
 โทวาริกโก, เยน ชีวโก โกमारภจฺโจ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ชีวกํ โกमारภจฺจํ เอตทวโจ “เสฏฐิภริยา อจฺริย เอวมาห ‘อลํ
 ภณฺเ โทวาริก, กิ เม ทหรโก เวชฺโช กริสฺสติ, พหุ มหฺนฺตา
 มหฺนฺตา ทิสปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา ติกิจฺจนฺตา นาสกฺขีสุ
 อโรคฺ กาทฺ, พหุ หิรณฺณ อาทาย อคมฺสฺ. “คจฺฉ ภณฺเ โทวาริก,

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อิ. อยฺ ปาโร น ทิสฺสติ.

^๒ ส.,อิ.,มหา. เอว อจฺริยาติ

เสฏฺฐิภริยาย ปาวท 'เวชฺโซ อยฺเย เอวมาห 'มา กิร อยฺเย
 ปุเร กิณฺณจิ อทาสี, ยทา อโรคา อโหสิ, ตทา ยํ อิจฺฉเยยาสี,
 ตํ ทชฺเชยฺยาสีติ. "เอวํ อัจริยาติ โข โส โทวาริกโก ชีวกสฺส
 โกमारภจฺจสฺส ปฏิสฺสณฺนิตฺวา, เยน เสฏฺฐิภริยา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิภริยํ เอตทวโจ "เวชฺโซ อยฺเย เอวมาห 'มา
 กิร อยฺเย ปุเร กิณฺณจิ อทาสี, ยทา อโรคา อโหสิ, ตทา ยํ
 อิจฺฉเยยาสี, ตํ ทชฺเชยฺยาสีติ. "เตนฺหิ ภณฺเ ทวาริกโก เวชฺโซ
 อากจฺจนฺตฺติ. "เอวํ อยฺเยติ โข โส โทวาริกโก เสฏฺฐิภริยาย
 ปฏิสฺสณฺนิตฺวา, เยน ชีวโก โกमारภจฺโจ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ชีวกํ โกमारภจฺจํ เอตทวโจ "เสฏฺฐิภริยา ตํ อัจริย ปกฺโกสตีติ.

อถโข ชีวโก โกमारภจฺโจ, เยน เสฏฺฐิภริยา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิภริยาย วิการํ สลฺลภฺเขตฺวา เสฏฺฐิภริยํ เอตทวโจ
 "ปสฺเตน เม^๑ อยฺเย สปปิณา อตฺถิ. อถโข เสฏฺฐิภริยา ชีวกสฺส
 โกमारภจฺจสฺส ปสฺตํ สปปิ ทาเปสิ. อถโข ชีวโก โกमारภจฺโจ ตํ
 ปสฺตํ สปปิ นานาภสชฺเชหิ นิปปจิตฺวา เสฏฺฐิภริยํ มณฺจเก
 อุตฺตานํ นิปชฺชาเปตฺวา^๒ นตฺถุโต อทาสี. อถโข ตํ สปปิ^๓ นตฺถุโต
 ทินฺนํ มุขโต อุกฺกจฺฉิ. อถโข เสฏฺฐิภริยา ตํ^๔ ปฏิกฺคเห นฺนุจฺจุหิตฺวา^๕
 ทาสี อาณานิเปสิ "หนฺนท เช อิมํ สปปิ ปิจฺจนา คณฺหาหีติ. อถโข
 ชีวกสฺส โกमारภจฺจสฺส เอตทวโหสิ "อจฺฉริยํ วต โภ,^๖ ยาว
 ลฺลพายํ ฃรณิ, ยตฺร หิ นาม อิมํ จตฺตฺตนิยธมฺมํ สปปิ ปิจฺจนา

^๑ ส., อ., ม., ห., อ. ย. ปาโจ น ทิสฺสตี.

^๒ ส., น. นิปาเตตฺวา ^๓ อ., ม., ห. สปปิ

^๔ ส., เท. อ. ย. ปาโจ น ทิสฺสตี.

^๕ ส., น., เท. นฺนุจฺจุหิตฺวา

^{๖-๖} ส., น., เท., อ. อิม ปาจา น ทิสฺสตี.

คาหาเปสฺสตี, พหุกานิ จ เม มหคฺฆานิ มหคฺฆานิ ภสฺสชฺชานิ
 อุปคฺคตานิ, กิมปิมาโย กณฺณจิ^๑ เทยฺยธมฺมํ ทสฺสตีติ. อถ โข เสฏฺฐจิภริยา
 ชีวกสฺส โกमारภจฺจสฺส วิการิ สลฺลภฺเขตฺวา ชีวกํ โกमारภจฺจํ
 เอตทโวจ “กิสฺส ตวํ อจฺริย วิมโนสฺสีติ. “อิธ เม เอตทโหสิ
 ‘อจฺจริยํ วต โภ, ยาว ลูบํ ฆรณิ, ยตฺร हि นาม อิมํ จตฺตุนิยธมฺมํ
 สปิปี ปิจฺฉนา คาหาเปสฺสตี, พหุกานิ จ เม มหคฺฆานิ มหคฺฆานิ
 ภสฺสชฺชานิ อุปคฺคตานิ, กิมปิมาโย กณฺณจิ เทยฺยธมฺมํ ทสฺสตีติ. “มยํ
 โข อจฺริย อคาริกา นาม อุปฺปชานาเมตสฺส สณฺณมสฺส, วรเมตํ
 สปิปี ทาสานํ วา กมฺมกรณํ วา ปาทพฺภณฺชนํ วา ปทีปกรณ
 วา อาสิตตํ, มา ตวํ อจฺริย วิมโน อโหสิ, น เต เทยฺยธมฺโม
 หายิสฺสตีติ. อถ โข ชีวกโก โกमारภจฺโจ เสฏฺฐจิภริยา สตฺตวสฺสสิกํ
 สีสํพาริ เอเกเนว นตฺตูกมฺเมน อปกทฺตมิ. อถ โข เสฏฺฐจิภริยา
 อโรคา สมานา ชีวกสฺส โกमारภจฺจสฺส จตฺตาริ สหสฺसानิ
 ปาทาสิ. ปุตุโต “มาตา เม อโรคา จิตาติ จตฺตาริ สหสฺसानิ
 ปาทาสิ. สุนิสสา “สสฺสุ^๒ เม อโรคา จิตาติ จตฺตาริ สหสฺसानิ
 ปาทาสิ. เสฏฺฐิ คหปติ “ภริยา เม อโรคา จิตาติ จตฺตาริ
 สหสฺसानิ ปาทาสิ, ทาสญจ ทาสิญจ อสฺสรณฺญจ อทาสิ.”^๓

อถ โข ชีวกโก โกमारภจฺโจ ตานิ โสฬสสหสฺसानิ อาทาย
 ทาสญจ ทาสิญจ อสฺสรณฺญจ, เยน ราชคหิ, เตน ปกุกามิ,
 อนุปฺพุเพน, เยน ราชคหิ, เยน อภโย ราชกุมาริ, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา อภโย ราชกุมาริ เอตทโวจ “อิทํ เม เทว
 ปจฺมกมฺมํ โสฬสสหสฺसानิ ทาสเ จ ทาสี จ อสฺสรเถ จ,

^๑ ส.จ. กณฺณจิ^๒ ส.มหา. สสฺสุ^๓ ส.จ.,เท.,อิ. อโย ปาโจ น ทิสฺสตี.

ปฏิบัติคุณหาตุ เม เทโว ไปสาวนิกนติ. “อลั ภณ ชีวก, ตุยหัมเยว”^๑
 โหตุ, อมฺหากญจ^๒ อนฺเตปุเร นิเวสนํ มาเปหิติ. “เอว เทวาติ ไช
 ชีวโก โกमारภจโจ อภยสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสณิตฺวา อภยสฺส
 ราชกุมารสฺส อนฺเตปุเร นิเวสนํ มาเปสิ.

๓. พิมพ์สารราชวัตถุ

[๓๓๑] เตน ไช ปน สมเยน รมฺโฆ มาคฺชสฺส เสนียสฺส
 พิมพ์สารสฺส ภคณฺทลาพาโช โหติ. สาฏฺฐกา โลหิตฺเตน มกฺขิยนฺติ.
 เทวีย ไทสฺวา อุปลฺผณฺเตนฺติ “อุตฺตฺถนํทํ เทโว, ปุปฺผํ เทวสฺส
 อุปลฺพนํ, นจิริสฺเสว”^๓ เทโว วิชยิสฺสตีติ. เตน ราชฯ มงฺกุ โหติ.
 อถไช ราชฯ มาคฺโช เสนียโย พิมพ์สารโร อภยํ ราชกุมารํ
 เอตทโวจ “มยฺหํ ไช ภณ อภย ตาทีโส อาพาโช, สาฏฺฐกา
 โลหิตฺเตน มกฺขิยนฺติ, เทวีย []^๔ ไทสฺวา อุปลฺผณฺเตนฺติ ‘อุตฺตฺถนํทํ
 เทโว, ปุปฺผํ เทวสฺส อุปลฺพนํ, นจิริสฺเสว เทโว วิชยิสฺสตีติ,
 อิงฺฆ ภณ อภย ตาทีสํ เวชฺช ชานาหิ ‘โย มํ ติกิจฺเจยฺยาติ.
 “อัย เทว อมฺหากํ ชีวโก เวชฺโช ตฺรฺโณ ภทฺรโก, โส เทว
 ติกิจฺจิสฺสตีติ. “เตนหิ ภณ อภย ชีวกํ เวชฺช อาณาเปหิ ‘โส
 มํ ติกิจฺจิสฺสตีติ. อถไช อภโย ราชกุมารโร ชีวกํ โกमारภจจํ
 อาณาเปสิ “คจฺฉ ภณ ชีวก ราชานํ ติกิจฺฉาหิติ. “เอว เทวาติ
 ไช ชีวโก โกमारภจโจ อภยสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสณิตฺวา
 นฺเชน ฆอสฺสชฺช อาทาย, เยน ราชฯ มาคฺโช เสนียโย พิมพ์สารโร,

^๑ ส.,เท.,ฉ. ตุยหเมว, อ. ตุยหฺเมว

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. อมฺหากญฺเวย

^๓ ส.,ฉ.,เท. นจิริ

^๔ ส.,เท.,อ.,มหา. เอตฺถนฺตเร มนฺติ อัย ปาโร ทิสฺสตี.

เตนุปลสงุมมิ; อุปสงุมิตวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมพิสารํ
 เอตทโวจ “อาพาธํ เต” เทว ปสฺสามีติ.^๒ อถโข ชีวโก โกमारภจฺโจ
 รณฺโณ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมพิสารสฺส ภคฺนุทลาพาธํ เอเกเนว
 อาเลเปน อปกกฺกตฺมิ. อถโข ราชา มาคธो เสนิโย พิมพิสโร
 อโรโค สมานो ปญฺจ อิตฺถีสตานิ สพฺพาลงฺการํ วิภูสาเปตฺวา^๓
 โอมุญฺจาเปตฺวา ปุญฺชํ การาเปตฺวา ชีวกํ โกमारภจฺจํ เอตทโวจ
 “เอตํ ภณฺเ ชีวก ปญฺจนฺนํ อิตฺถีสตานํ สพฺพาลงฺการํ ตฺยํ หํ โหตุตฺติ.
 “อลํ เทว, อธิการํ เม เทโว สรตุตฺติ. “เตนहि ภณฺเ ชีวก มํ
 อุปฺภูจฺห, อิตฺถาคารณฺจ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆมฺญจาติ. “เอวํ
 เทวาติ โข ชีวโก โกमारภจฺโจ รณฺโณ มาคธสฺส เสนิยสฺส
 พิมพิสารสฺส ปจฺจสฺสสฺสิ.

๔. ราชคหเสฏฺฐจีวตฺถุ

[๓๓๒] เตน โข ปน สมเยน ราชคหกสฺส เสฏฺฐจีสฺส สตฺต-
 วสฺสีโก สีสาพาโห โหติ. พหุ มหนฺตา มหนฺตา ทิสปาโมกฺขา
 เวชฺชา อาคนฺตฺวา ติกิจฺจนฺตา นาสกฺขีสุ อโรคํ กาทํ, พหุ
 หิรณฺณํ อาทาย อคมํสุ. อปิจ เวชฺเชหิ ปจฺจกฺขาโต โหติ.
 เอกจฺเจ เวชฺชา เอวมาหํสุ “ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐจี คหปติ กาลํ
 กริสฺสตีติ. เอกจฺเจ เวชฺชา เอวมาหํสุ “สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐจี
 คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ. อถโข ราชคหกสฺส เนคมสฺส เอตทโหสิ
 “อํ โข เสฏฺฐจี คหปติ พหุปกโร รณฺโณ เจว เนคมสฺส จ,
 อปิจ เวชฺเชหิ ปจฺจกฺขาโต, เอกจฺเจ เวชฺชา เอวมาหํสุ ‘ปญฺจมํ

^๑ อ. อํ ปาโจ น ทิสฺสตี.

^๒ ส.,เท.,อ. ปสฺสามาติ

^๓ ส.,จ.,อ. ภูสาเปตฺวา

ทิวสํ เสฏฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ, เอกจฺเจ เวชฺชา เอวมาหํสุ
 'สตุตมํ ทิวสํ เสฏฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ, อयํ จ รมฺโณ ชีวโก
 เวชฺช ทรุณฺเณ ภทฺรโก, ยนฺนุน มยํ ราชานํ ชีวกํ เวชฺช
 ยาเจยฺยยาม เสฏฐิ คหปตี ติกิจฺฉิตฺตุนฺติ. อถปิ ราชคหโก เนคโม,
 เยน ราชา มากฺโข เสนิโย พิมฺพิสารो, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ราชานํ มากํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทวโจ "อโย เทว เสฏฐิ
 คหปติ พหุปการิ เทวสฺส เจว เนคมสฺส จ, อปิจ เวชฺเชหิ
 ปจฺจกฺขาโต, เอกจฺเจ เวชฺชา เอวมาหํสุ 'ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฐิ
 คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ, เอกจฺเจ เวชฺชา เอวมาหํสุ 'สตุตมํ ทิวสํ
 เสฏฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ, สารุ เทโว ชีวกํ เวชฺช อาณาเปตุ
 เสฏฐิ คหปตี ติกิจฺฉิตฺตุนฺติ.

อถปิ ราชา มากฺโข เสนิโย พิมฺพิสาริ ชีวกํ โกमारภจฺจ
 อาณาเปสิ "คจฺฉ ภาณํ ชีวก เสฏฐิ คหปตี ติกิจฺฉานํตี. "เอวํ
 เทวาติ โข ชีวโก โกमारภจฺจ รมฺโณ มากฺชสฺส เสนิยสฺส
 พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุณฺติวา, เยน เสฏฐิ คหปติ, เตนฺอุปสงฺกมิ,
 อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฐิสฺส คหปติสฺส วิการิ สลฺลภฺเขตฺวา เสฏฐิ
 คหปตี เอตทวโจ "สจฺจานํตี" คหปติ อโรคํ ภเรยฺย,^๒ ก็ เม อสฺส
 เทยฺยธมฺโมติ. "สพฺพํ สาปเตยฺยญฺจ เต อจฺฉริย โหตุ, อหญฺจ เต
 ทาโสติ. "สภฺขสิ ปน ตวํ คหปติ เอเกน ปสฺเสน สตุต มาเส
 นิปฺชฺชิตฺตุนฺติ. "สภฺโกมํ อจฺฉริย เอเกน ปสฺเสน สตุต มาเส
 นิปฺชฺชิตฺตุนฺติ. "สภฺขสิ ปน ตวํ คหปติ ทฺติเยน ปสฺเสน สตุต
 มาเส นิปฺชฺชิตฺตุนฺติ. "สภฺโกมํ อจฺฉริย ทฺติเยน ปสฺเสน สตุต

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส. สจ ทวํ

^๒ ส. เท. อโรโค ภเวยฺยาสิ, อ. อโรคาเปยฺย

มาเส นิปชชิตุนฺติ. “สกุขสิ” ปน ตวํ คหปติ อุตฺตนาโน สตฺต
 มาเส นิปชชิตุนฺติ. “สกุโกมหํ อัจริย อุตฺตนาโน สตฺต มาเส
 นิปชชิตุนฺติ.

อถโข ชีวโก โกมารภจฺโจ เสฏฺฐิ คหปติ มณฺจเก
 นิปชชาเปตฺวา^๒ มณฺจเก สมฺพนฺธิตฺวา สีสจฺฉวี อุปฺปาณฺเฑตฺวา^๓
 สิพฺพิณี วินาเมตฺวา เทว ปาณเก นีหริตฺวา ชนฺสส^๔ ทสฺเสสิ
 “ปสฺสธ^๕ อีเม เทว ปาณเก เอกํ ชุทฺทกํ เอกํ มหฺลลกํ, เย เต
 อัจริยา เอวมาหฺสุ ‘ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ,
 เตหายํ มหฺลลโก ปาณโก ทิฏฺฐโจ, ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิสฺส
 คหปติสฺส มตฺถลฺลํคํ ปริยาทยิสฺสตี,’ มตฺถลฺลํคสฺส ปริยาทานา
 เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตี, สุกฺทิฏฺฐโจ เตหิ อัจริเยหิ, เยปิ เต
 อัจริยา เอวมาหฺสุ ‘สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ,
 เตหายํ ชุทฺทโก ปาณโก ทิฏฺฐโจ, สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิสฺส
 คหปติสฺส มตฺถลฺลํคํ ปริยาทยิสฺสตี, มตฺถลฺลํคสฺส ปริยาทานา
 เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตี, สุกฺทิฏฺฐโจ เตหิปิ^๖ อัจริเยหิตี, สิพฺพิณี
 สมฺปฏฺิจฺฉาเทตฺวา^๗ สีสจฺฉวี สิพฺเพตฺวา อาเลเป อทาสิ. อถโข เสฏฺฐิ
 คหปติ สตฺตนาหฺสฺส อจฺจเยน ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทวโจ “นาหํ
 อัจริย สกุโกมิ เอเกน ปสฺสเสน สตฺต มาเส นิปชชิตุนฺติ. “นनु
 เม ตวํ คหปติ ปฏฺิสฺสณฺนิ ‘สกุโกมหํ อัจริย เอเกน ปสฺสเสน สตฺต

^๑ สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. สกุขิสฺสสิ, เอวมุปริปิ.

^๒ อี. อุปฺปาเลตฺวา, เอวมุปริปิ.

^๓ สี.,มหา. ปสฺสธยเย, เท. ปสฺสธยฺยาถ, อิ. ปสฺสธยโย

^๔ สี.,อิ.,มหา. ปริยาทยิสฺสตี, เอวมุปริปิ.

^๕ สี. สมฺปฏฺิปาณฺเฑตฺวา, อิ. สมฺปฏฺิปาเทตฺวา

^๖ สี.,ฉ. นิปาเทตฺวา

^๗ สี.,ฉ.,เท.,มหา. มหฺชนฺสส

^๘ สี.,ฉ.,เท. อิ. เตหิ

มาเส นิปชชิตุนฺติ. “สจฺจาหํ อจฺริย ปฏิสฺสณฺเณ, อปาหํ มริสฺสามิ, นาทํ สกฺโกมิ เอเกน ปสฺเสน สตฺต มาเส นิปชชิตุนฺติ. “เตนฺหิ ตฺวํ คหปติ ทฺติเยน ปสฺเสน สตฺต มาเส นิปชชิตฺติ. อถปิ เสฏฺฐิ คหปติ สตฺตาทสฺส อจฺจเยน ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทวโจ “นาหํ อจฺริย สกฺโกมิ ทฺติเยน ปสฺเสน สตฺต มาเส นิปชชิตุนฺติ. “นนุ เม ตฺวํ คหปติ ปฏิสฺสณฺเณ ‘สกฺโกมฺหํ อจฺริย ทฺติเยน ปสฺเสน สตฺต มาเส นิปชชิตุนฺติ. “สจฺจาหํ อจฺริย ปฏิสฺสณฺเณ, อปาหํ มริสฺสามิ, นาทํ []” สกฺโกมิ ทฺติเยน ปสฺเสน สตฺต มาเส นิปชชิตุนฺติ. “เตนฺหิ ตฺวํ คหปติ อุตฺตานิ สตฺต มาเส นิปชชิตฺติ. อถปิ เสฏฺฐิ คหปติ สตฺตาทสฺส อจฺจเยน ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทวโจ “นาหํ อจฺริย สกฺโกมิ อุตฺตานิ สตฺต มาเส นิปชชิตุนฺติ. “นนุ เม ตฺวํ คหปติ ปฏิสฺสณฺเณ ‘สกฺโกมฺหํ อจฺริย อุตฺตานิ สตฺต มาเส นิปชชิตุนฺติ. “สจฺจาหํ อจฺริย ปฏิสฺสณฺเณ, อปาหํ มริสฺสามิ, นาทํ สกฺโกมิ อุตฺตานิ สตฺต มาเส นิปชชิตุนฺติ. “อหฺมฺเจ ตํ คหปติ น วเพยฺยํ, เอตฺตํปิ ตฺวํ น นิปชชเยยฺยาสิ, อปิจ ปฏิกจฺเจวาสิ” มยา ฌาโต ‘ตีหิ สตฺตาทเหสิ เสฏฺฐิ คหปติ อโรโค ภวิสฺสตีติ, อญฺเจหิ คหปติ, อโรโคสิ, ชานาหิ, กิ เม เพยฺยธฺมโมติ. “สพฺพํ สาปเตยฺยญฺจ เต อจฺริย โหตุ, อหฺมฺจ เต ทาสีติ. “อลํ คหปติ, มา เม ตฺวํ สพฺพํ สาปเตยฺยํ อทาสิ, มา จ เม ทาสี, รมฺโฆ สตฺสทสฺสํ เทหิ, มยฺหํ สตฺสทสฺสนฺติ. อถปิ เสฏฺฐิ คหปติ อโรโค สมาน รมฺโฆ สตฺสทสฺสํ อทาสิ ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส สตฺสทสฺสํ.

^๑ ส.,อ.,มหา. เอตถนฺตเร อจฺริยาติ อโย ปาโง ทิสฺสติ.

^๒ ส.,ฉ.,เท. ปฏิกจฺเจว, อ. ปฏิกจฺเจว

เสฏฺฐจิปฺตุตํ ติกิจฺฉนาหิตี. “เอวํ เทวาทิ โข ชีวโก โกमारภจฺโจ
 รมฺโณ มาคธสฺส เสนียสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสณฺนิตฺวา พาราณสี
 คนฺตฺวา, เยน พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐจิปฺตุโต, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา พาราณเสยฺยกสฺส เสฏฺฐจิปฺตุตสฺส วิการิ สลฺลภฺเขตฺวา
 ชนํ อุตฺตฺสารถฺวา ติโรกรณิ^๑” ปริกฺขิปปิตฺวา ฅมฺเภ อุปนิพนฺธิตฺวา^๒
 ภริยํ ปุรโต จเปตฺวา อุตฺรจฺฉวี อุปฺปาณฺเฑตฺวา อนฺตคณฺจํ นีหริตฺวา
 ภริยาย ทสฺเสสิ “ปสฺส เต สามิกสฺส อาพาธํ, อิมินา ยาคุปิ
 ปิตา น สมฺมาปริณามํ คจฺฉติ, ภตฺตํปิ ภุตฺตํ น สมฺมาปริณามํ
 คจฺฉติ, อจฺฉาโรปิ ปสฺสาโวปิ น ปคุณฺ, อิมินายํ กิโส ลูโข
 ทุพฺพณฺโณ อุปฺปนฺนํอุปฺปนฺนํทุกฺขาโต ฅมนิสฺนถตคตฺโตติ อนฺตคณฺจํ
 วินิเวเจตฺวา อนฺตานิ ปฏฺิปปเวเสตฺวา อุตฺรจฺฉวี สิพฺเพตฺวา อาเลป
 อทาสิ. อถ โข พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐจิปฺตุโต นจิรสฺเสว อโรโค
 อโหสิ. อถ โข พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐจํ “ปฺตุโต เม อโรโค จิตฺติ
 ชีวกสฺส โกमारภจฺจสฺส โสฬส สหสฺसानิ ปาทาสิ. อถ โข ชีวโก
 โกमारภจฺโจ ตานิ โสฬส สหสฺसानิ อาทาย ปฺนทฺเว ราชคห
 ปจฺจาคจฺฉนิ.

๖. ปชฺโชตราชวตถุ

[๓๓๔] เตน โข ปน สมเยน อฺชฺเชนียํ^๓ รมฺโณ ปชฺโชตสฺส
 ปณฺนํโรคาพาโห โหติ. พหุ มหนฺตา มหนฺตา ทิสฺวาปาโมกฺขา
 เวชฺชา อาคนฺตฺวา ติกิจฺฉนฺตา นาสกฺขีสุ อโรคํ กาคฺตุํ, พหุ

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. ติโรกรณิ

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. อุปฺพนฺธิตฺวา

^๓ ส.,ฉ.,อ. อยํ ปาโร น ทิสฺสติ.

หิรัญญิ อาทาย อคมัสสุ. อถโข ราชชา ปชฺชโต รมฺโฆ มาคธสฺส
 เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส สนฺติเก ทฺวํ ปาหสิ “มยฺหํ โข เทว”
 ตาทีโส อาพาโธ, สาธุ เทโว ชีวกํ เวชฺชํ อาณาเปตุ, โส มํ
 ติกิจฺฉิสฺสตีติ. อถโข ราชชา มาคธ เสนิโย พิมฺพิสารो ชีวกํ
 โกमारภจํ อาณาเปสิ “คจฺฉ ภาณ ชีวก, อุชฺเชนี คนฺตวา
 ราชานํ ปชฺชโต ติกิจฺฉาหีติ. “เอวํ เทวาติ โข ชีวโก โกमारภจโ
 รมฺโฆ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสณฺติวา อุชฺเชนี
 คนฺตวา, เยน ราชชา ปชฺชโต, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา รมฺโฆ
 ปชฺชตสฺส วิการิ สลฺลภฺเตวา ราชานํ ปชฺชโต เอตทโวจ “สปปิ
 เทว” นิปฺปจิสฺสามิ, ตํ เทโว ปิวิสฺสตีติ. “อลํ ภาณ ชีวก, ยนฺเต
 สกฺกา วิหา สปปินา อโรคํ กาทํ, ตํ กโรหิ, เชคฺฉจํ เม สปปิ
 ปฏิกฺกฺขณฺติ. อถโข ชีวกสฺส โกमारภจสฺส เอตทโหสิ “อิมสฺส โข
 รมฺโฆ ตาทีโส อาพาโธ, น สกฺกา มยา” วิหา สปปินา อโรคํ
 กาทํ, ยนฺนฺนาหํ สปปิ นิปฺปเจยฺยํ กสาวณฺณํ กสาวคณฺธิ
 กสาวรสฺสนฺติ. อถโข ชีวโก โกमारภจโ นานาภสฺชเชหิ สปปิ
 นิปฺปจิ กสาวณฺณํ กสาวคณฺธิ กสาวรสํ. อถโข ชีวกสฺส
 โกमारภจสฺส เอตทโหสิ “อิมสฺส โข รมฺโฆ สปปิ ปีตํ
 ปริณาเมนฺตํ อุทฺเทกํ ทสฺสตี จณฺทาย” ราชชา ฆาตาเปยฺยาปิ
 มํ, ยนฺนฺนาหํ ปฏิกจฺเจว อาปฺจุเจยฺยณฺติ. อถโข ชีวโก โกมาร-
 ภจโ, เยน ราชชา ปชฺชโต, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ
 ปชฺชโต เอตทโวจ “มยฺหํ โข เทว เวชฺชา นาม ตาทีเสน มฺหุตฺเตน
 มฺูลานิ อุทฺธราม, ภสฺชชานิ สํหราม, สาธุ เทโว วาหฺนาคาเรสุ จ
 ทฺวาเรสุ จ อาณาเปตุ ‘เยน วาหฺเนน ชีวโก อิจฺฉติ, เตน

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อยฺ ปาโง น ทิสฺสตี.

^๒ ฉ. เทหิ

^๓ ส.,ฉ.,เท.,อิ. อยฺ

ปาโง น ทิสฺสตี.

^๔ ส.,เท.,มหา. จณฺโทยํ คชา

^๕ อิ. ฆาตาเปยฺยาสิม

วาทเนน คจฺจนฺตฺ, เยน ทฺวาทเนน อิจฺจนฺติ, เตเน ทฺวาทเนน คจฺจนฺตฺ, ยํ
กาลํ อิจฺจนฺติ, ตํ กาลํ คจฺจนฺตฺ, ยํ กาลํ อิจฺจนฺติ, ตํ กาลํ ปวิสฺสตุติ.
อถปิ ราชชา ปชฺชิตโต วาหนาคาเรสุ จ ทฺวาทเรสุ จ อาณาเปสิ
“เยน วาหเนน ชีวโก อิจฺจนฺติ, เตเน วาหเนน คจฺจนฺตฺ, เยน
ทฺวาทเนน อิจฺจนฺติ, เตเน ทฺวาทเนน คจฺจนฺตฺ, ยํ กาลํ อิจฺจนฺติ, ตํ กาลํ
คจฺจนฺตฺ, ยํ กาลํ อิจฺจนฺติ, ตํ กาลํ ปวิสฺสตุติ.

เตเน โข ปน สมเยเน รณฺเณ ปชฺชิตตสฺส ภาทฺทวาทิกา นาม
หตฺถินิกา ปณฺณาสโยชนิกา โหติ. อถปิ ชีวโก โกมารภจฺโจ
रणฺเณ ปชฺชิตตสฺส ตํ สปิปี อุปฺนาเมสิ “กสาวํ เทโว ปวิสฺสตุติ.
อถปิ ชีวโก โกมารภจฺโจ ราชานํ ปชฺชิตตํ สปิปี ปาเยตฺวา
หตฺถิสาลํ คนฺตฺวา ภาทฺทวาทิกาย หตฺถินิกาย นคฺครมหา นิปฺปติ.

อถปิ รณฺเณ ปชฺชิตตสฺส ตํ สปิปี ปีตํ ปริณามเนตํ อุทฺเทกํ
อทาสิ. อถปิ ราชชา ปชฺชิตโต มนุสฺสเส เอตทโวจ “ทฺวณฺเณ ภาณ
ชีวเกเน สปิปี ปายิตฺมहि, เตเนหิ ภาณ ชีวกํ เวชฺชํ วิจินาถาติ.
“ภาทฺทวาทิกาย เทว หตฺถินิกาย นคฺครมหา นิปฺปโตติ.” เตเน โข ปน
สมเยเน รณฺเณ ปชฺชิตตสฺส กาโก นาม ทาสเณ สฏฺฐิโยชนิก
โหติ, อมฺนุสฺสเสน ปฏฺฐิจฺจ ชาโต. อถปิ ราชชา ปชฺชิตโต กากํ
ทาสํ อาณาเปสิ “คจฺจน ภาณ กาก, ชีวกํ เวชฺชํ นีวตฺเตหิ ‘ราชชา
ตํ อาจริย นีวตฺตาเปตฺติ, เอเต โข ภาณ กาก เวชฺชา นาม
พหุมายา, มา จสฺส กิณฺจิจิ ปฏฺฐิคฺคเหสีติ.

อถปิ กาโก ทาสเณ ชีวกํ โกมารภจฺจํ อนฺตฺรามคฺเค
โกสมฺพิยํ สมฺภาเวสิ ปาตฺราลํ กโรนฺตํ. อถปิ กาโก ทาสเณ

หมดอายุ 26/05/2566

ชีวกโกมารภจโจ เอตทวโจ “ราชา ตัง อัจฉริย นินตตทาเปตตีติ.
 “อาคเมหิ ภณ กาก, ยาว ภุณฺณชามิ,^๑” หนฺท ภณ กาก
 ภุณฺณชสฺสตีติ. “อลัง อัจฉริย รณฺณามหิ อาณตฺโต ‘เอเต โข ภณ
 กาก เวชฺชา นาม พหุมายา, มา จสฺส กิณฺณจ ปฏิกฺคเหสีติ.
 เตเน โข ปน สมเยเน ชีวกโก โภมารภจโจ นเนเน เกสชฺช
 โอลุมฺเปตฺวา อามลกณฺจ ขาทติ, ปาณียณฺจ ปิวติ. อถโข
 ชีวกโก โภมารภจโจ กากํ ทาสํ เอตทวโจ “หนฺท ภณ กาก
 อามลกณฺจ ขาท, ปาณียณฺจ ปิวสฺสตีติ. อถโข กาก ทาส
 ยมฺ โข เวชฺช อามลกณฺจ ขาทติ, ปาณียณฺจ ปิวติ, น อรหติ
 กิณฺณจ ปาปํ โหตุณฺติ อุปทฺตามลกณฺจ ขาทิ ปาณียณฺจ อปายิ.
 ตสฺส ตัง อุปทฺตามลกํ ขาทิตํ ตตฺถเว นิจฺจนาเรสี. อถโข กาก
 ทาส ชีวกโก โภมารภจโจ เอตทวโจ “อตุถิ เม อัจฉริย ชีวิตนฺติ.
 “มา ภณ กาก ภายิ, ตวณฺเจะ อโรโค ภวิสฺสสี, ราชา จ
 จณฺโท โส ราชา จาตาเปยฺยาปิ มํ, เตนาหํ น นินตตทามิตี
 ภทฺทวตีกํ หตฺถินีกํ กากสฺส นิยฺยาเทตฺวา, येเน รากคหํ, เตเน
 ปกฺกามิ, อนฺนปฺพเพเน, येเน รากคหํ, येเน ราชา มาคโธ เสนิโย
 พิมฺพิสาโร, เตนฺนปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา รณฺโณ มาคชสฺส เสนิยสฺส
 พิมฺพิสารสฺส เอตมตฺถํ อโรเจสี. “สฺมุจฺจ ภณ ชีวก อากาสิ,
 ยมฺปิ น นินตฺโต จณฺโท, โส ราชา จาตาเปยฺยาปิ ตนฺติ. อถโข
 ราชา ปชฺชโธ อโรโค สมาน ชีวกสฺส โภมารภจจสฺส สนฺติเก
 ทฺตํ ปาเหสี “อาคจฺจตฺต ชีวกโก วรํ ทสฺสามิตี. “อลัง เทว,^๒ อธิการํ
 เม เทโว สรตฺตติ.

^๑ สี่,จ.,อี. ภุณฺณชามิ^๒ จ.,เท.,อี. อายโย

๗. สิวะยกทุสฺสยัคคถา^๑

[๓๓๕] เตน โข ปน สมเยน รณฺโณ ปชฺชิตสฺส สิวะยกํ
 ทุสฺสยัคํ อุปฺปนฺนํ โหติ พหฺนฺนํ^๒ ทุสฺसानํ พหฺนฺนํ ทุสฺสยัคานํ
 พหฺนฺนํ ทุสฺสยัคสถานํ พหฺนฺนํ ทุสฺสยัคสหสฺसानํ พหฺนฺนํ ทุสฺส-
 ยัคสทสฺสหาสนํ อคฺคณฺจ เสฏฺฐณฺจ ปาโมกฺขณฺจ^๓ อุตฺตมณฺจ ปวรณฺจ.
 อถ โข ราชา ปชฺชิตโต ตํ สิวะยกํ ทุสฺสยัคํ ชีวกสฺส โกमारภจฺจสฺส
 ปาเลสฺสิ. อถ โข ชีวกสฺส โกमारภจฺจสฺส เอตทฺโหสิ “อิทํ โข เม
 สิวะยกํ ทุสฺสยัคํ รณฺณา ปชฺชิตเตน ปหิตํ พหฺนฺนํ ทุสฺसानํ
 พหฺนฺนํ ทุสฺสยัคานํ พหฺนฺนํ ทุสฺสยัคสถานํ พหฺนฺนํ ทุสฺสยัคสหสฺसानํ
 พหฺนฺนํ ทุสฺสยัคสทสฺสหาสนํ อคฺคณฺจ เสฏฺฐณฺจ ปาโมกฺขณฺจ
 อุตฺตมณฺจ ปวรณฺจ, นยิมํ อณฺโณ โกจิ ปจฺจารหติ ปริภุญฺชิตุํ^๔
 อณฺเฏตฺร เตน ภควตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺธเตน รณฺณา วา
 มากเตน เสนิเยน พิมฺพิสาเรนาติ.

๘. สมตีสวิเรนกกถา

[๓๓๖] เตน โข ปน สมเยน ภควโต กาโย โทสาภิสนฺโน
 โหติ. อถ โข ภควา อายสฺมณฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ “โทสาภิสนฺโน
 โข อานนฺท ตถาคตสฺส กาโย, อิจฺฉติ ตถาคโต วิเรจฺนํ ปาตุนฺติ.
 อถ โข อายสฺมา อานนฺโท, เยน ชีวโก โกमारภจฺโจ, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกमारภจฺโจ เอตทฺโวจ “โทสาภิสนฺโน โข

^๑ เท. อยู่ ปาโจ น ทิสฺสติ.

^๒ ฉ., เท. พหฺนฺนํ, เอวมฺปริปิ.

^๓ ฉ. โมกฺขณฺจ, อ. โมกฺข จ

^๔ ส., ฉ., อ. อยู่ ปาโจ น ทิสฺสติ.

อาวุโส ชีวก ตถาคตสฺส กาโย, อิจฺฉติ ตถาคโต วิเรจฺนํ ปาตุนฺติ.
 “เตนฺหิ ภนฺเต อานนฺท ภควโต กายํ กติปาหํ สีเนเหถาติ. อถโข
 อายสฺมา อานนฺโท ภควโต กายํ กติปาหํ สีเนเหตฺวา, เยน
 ชีวโก โกमारภจฺโจ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกमारภจฺจํ
 เอตทโวจ “สินฺทุโร โข อาวุโส ชีวก ตถาคตสฺส กาโย, ยสฺสทานิ
 กาลํ มณฺณสีติ. อถโข ชีวกสฺส โกमारภจฺจสฺส เอตทโหสิ
 “น โข เม ตํ ปฏฺฐูป, โยหํ ภควโต โอพาริกํ วิเรจฺนํ ทเพยฺย,”
^๒ ยนฺนุนาหํ ตีณิ อุปฺพลหตฺถานิ นานาเภสชฺเชหิ ปริภาเวตฺวา
 ตถาคตสฺส อุปฺนาเมยฺยนฺติ. อถโข ชีวโก โกमारภจฺโจ^๓ ตีณิ
 อุปฺพลหตฺถานิ นานาเภสชฺเชหิ ปริภาเวตฺวา, เยน ภควา,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เอกํ อุปฺพลหตฺถํ ภควโต อุปฺนาเมสิ
 “อิมํ ภนฺเต ภควา ปจฺมํ อุปฺพลหตฺถํ อุปฺสังฆตฺถุ, อิทํ ภควนฺตํ
 ทสภฺยตฺถุ วิเรเจสฺสตีติ, ทุตฺติยํ อุปฺพลหตฺถํ ภควโต อุปฺนาเมสิ
 “อิมํ ภนฺเต ภควา ทุตฺติยํ อุปฺพลหตฺถํ อุปฺสังฆตฺถุ, อิทํ ภควนฺตํ
 ทสภฺยตฺถุ วิเรเจสฺสตีติ, ตติยํ อุปฺพลหตฺถํ ภควโต อุปฺนาเมสิ
 “อิมํ ภนฺเต ภควา ตติยํ อุปฺพลหตฺถํ อุปฺสังฆตฺถุ, อิทํ ภควนฺตํ
 ทสภฺยตฺถุ วิเรเจสฺสตีติ,”^๓ เอวํ ภควโต สมตีสาย วิเรจฺนํ ภวิสฺสตีติ.
 อถโข ชีวโก โกमारภจฺโจ ภควโต สมตีสาย วิเรจฺนํ ทตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อถโข ชีวกสฺส
 โกमारภจฺจสฺส พหิทฺวารโกฏฺฐกา นิภฺยนฺตสฺส เอตทโหสิ “มยา โข
 ภควโต สมตีสาย วิเรจฺนํ ทินฺนํ, โทสาภิสนฺโน ตถาคตสฺส กาโย,

น ภควนฺตํ สมตีสกฺขตตํ วิเรเจสฺสติ, เอภฺนตีสกฺขตตํ ภควนฺตํ
 วิเรเจสฺสติ, อปฺจ ภควา วิริตฺโต นฺหายิสฺสติ, นฺหาคํ ภควนฺตํ สกึ
 วิเรเจสฺสติ, เอวํ ภควโต สมตีสาย วิเรจํ ภวิสฺสตีติ.

อถ โข ภควา ชีวกสฺส โกमारภจฺจสฺส เจตสา เจโต-
 ปริวิตกฺกมณฺเฑาย อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ “อิธานนฺท ชีวกสฺส
 โกमारภจฺจสฺส พหิทฺวารโกฏฺฐกา นิกฺขนฺตสฺส เอตทโหสิ ‘มยา โข
 ภควโต สมตีสาย วิเรจํ ทินฺนํ, โทสาภิสนฺโน ตถาคตสฺส กาโย,
 น ภควนฺตํ สมตีสกฺขตตํ วิเรเจสฺสติ, เอภฺนตีสกฺขตตํ ภควนฺตํ
 วิเรเจสฺสติ, อปฺจ ภควา วิริตฺโต นฺหายิสฺสติ, นฺหาคํ ภควนฺตํ สกึ
 วิเรเจสฺสติ, เอวํ ภควโต สมตีสาย วิเรจํ ภวิสฺสตีติ, เตนหานนฺท
 อุณฺโหทกํ ปฏฺยทาเทหีติ.” “เอวํ ภนฺเตติ โข อายสฺมา อานนฺโท
 ภควโต ปฏฺยสุณฺตีวา อุณฺโหทกํ ปฏฺยทาเทสิ.

อถ โข ชีวกโก โกमारภจฺโจ, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทิ. เอกมฺนฺตํ
 นิสินฺโน โข ชีวกโก โกमारภจฺโจ ภควนฺตํ เอตทโวจ “วิริตฺโต
 ภนฺเต ภควาติ. “วิริตฺโตมฺหิ ชีวกาติ. “อิธ มยฺหํ ภนฺเต พหิทฺวาร-
 โกฏฺฐกา นิกฺขนฺตสฺส เอตทโหสิ ‘มยา โข ภควโต สมตีสาย
 วิเรจํ ทินฺนํ, โทสาภิสนฺโน ตถาคตสฺส กาโย, น ภควนฺตํ
 สมตีสกฺขตตํ วิเรเจสฺสติ, เอภฺนตีสกฺขตตํ ภควนฺตํ วิเรเจสฺสติ,
 อปฺจ ภควา วิริตฺโต นฺหายิสฺสติ, นฺหาคํ ภควนฺตํ สกึ วิเรเจสฺสติ,
 เอวํ ภควโต สมตีสาย วิเรจํ ภวิสฺสตีติ, นฺหายตุ ภนฺเต ภควา,
 นฺหายตุ สุกโตติ. อถ โข ภควา อุณฺโหทกํ นฺหายิ, นฺหาคํ

ภควนฺตํ สกึ วิเรเจสิ, เอวํ ภควโต สมตีสาย วิเรจัน อโหสิ.
 อถโข ชีวโก โกमारภจฺโจ ภควนฺตํ เอตทวโจ “ยาว ฆนฺเต
 ภควโต กาโย ปกตตฺโต โหติ, อลํ ยฺยสปีณฺทเกนาติ.”

๘. วรยาจนกถา^๒

[๓๓๗] อถโข ภควโต กาโย นจิรสฺเสว ปกตตฺโต อโหสิ.
 อถโข ชีวโก โกमारภจฺโจ ตํ สีเวยฺยกํ ทฺยสฺสยฺกํ อาทาย, เยน
 ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ
 นิสีทิ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข ชีวโก โกमारภจฺโจ ภควนฺตํ
 เอตทวโจ “เอกาหํ ฆนฺเต ภควนฺตํ วรํ ยาจามิติ. “อติฏฺกนฺตวรา
 โข ชีวก ตถาคตาติ. “ยญฺจ ฆนฺเต กปฺปติ, ยญฺจ อนนฺตชฺชนฺติ.
 “วเทหิ ชีวกาติ. “ภควา ฆนฺเต ปัสฺสกุลีโก ภิกฺขุสงฺฆโม จ, อิหํ เม
 ฆนฺเต สีเวยฺยกํ ทฺยสฺสยฺกํ รณฺเณ ปชฺไซเตน ปหิตํ พหฺนํ
 ทฺยสฺसानํ พหฺนํ ทฺยสฺสยฺกานํ พหฺนํ ทฺยสฺสยฺกสฺตานํ พหฺนํ
 ทฺยสฺสยฺกสฺสทฺสฺसानํ พหฺนํ ทฺยสฺสยฺกสฺสทฺสฺสทฺสฺसानํ อคฺคณฺจ เสฏฺฐณฺจ
 ปาโมกฺขณฺจ อุตฺตมณฺจ ปวรณฺจ, ปฏฺฐิคฺคณฺหาตุ เม ฆนฺเต ภควา
 สีเวยฺยกํ ทฺยสฺสยฺกํ ภิกฺขุสงฺฆมฺสฺส จ คหปฺติจีวรํ อนฺนชานาตุติ.
 ปฏฺฐิคฺคเหสิ ภควา สีเวยฺยกํ ทฺยสฺสยฺกํ. อถโข ภควา ชีวกํ
 โกमारภจฺจํ ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสสิ สฺมาทเปสิ สมฺตเตเชสิ
 สมฺปหํเสสิ. อถโข ชีวโก โกमारภจฺโจ ภควตา ฐมฺมียา กถาย
 สนฺทสฺสีโต สฺมาทปิโต สมฺตเตชิตฺโต สมฺปหंसิตฺโต อญฺญาสาสนา

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. อลํ ยฺยสปีณฺทปาเตนาติ.

^๒ ส.,ฉ.,เท. วรยาจนกถา

^២ សបា., ពេ. ប្រជុំភាគីឈរ និរុទ្ទិស, វិ. ប្រជុំភាគីឈរ និរុទ្ទិស.

๑๐. กมฺพลาณุชานนาทิกถา

[๓๓๘] เตน โข ปน สมเยน กาสีราชา ชีวกสฺส โกมาร-
 ภาจสฺส อทุฏฐกาสิโย^๑ กมฺพลํ ปาหสิ อุตฺตมกาสินํ^๒ อุปฺมานํ.^๓
 อถ โข ชีวโก โกมารภาจโจ ตํ อทุฏฐกาสิโย กมฺพลํ อาทาย, เยน
 ภควา, เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ
 นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข ชีวโก โกมารภาจโจ ภควนฺตํ
 เอตทโวจ “อโย เม ภนฺเต อทุฏฐกาสิโย กมฺพลํ กาสिरณฺณา ปหิโต
 อุตฺตมกาสินํ อุปฺมานํ, ปฏฺฐิตคณฺหาตุ เม ภนฺเต ภควา กมฺพลํ,
 ยํ มม อสฺส ทิฆมฺรตฺตํ หิตาย สุขายาติ. ปฏฺฐิตคเหสิ ภควา
 กมฺพลํ. อถ โข ภควา ชีวกํ โกมารภาจํ ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺสเสสิ
 สมากปเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมปหํเสสิ. อถ โข ชีวโก โกมารภาจโจ
 ภควตา ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺสสิโต สมากปิโต สมุตฺเตชิตो
 สมปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
 ปกฺกามิ. อถ โข ภควา เอตสฺมี นิทานเ “เอตสฺมี ปกรณเ^๔ ฐมฺมี
 กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว กมฺพลนฺติ.

[๓๓๙] เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส อุจฺจาวจานิ จีวรานิ
 อุปฺปชฺชนฺติ.^๕ อถ โข ภิกฺขุณฺเ เอตทโหสิ “กึ นฺุ โข ภควตา จีวรํ
 อนฺุณฺณาตํ กึ อนนฺุณฺณาตนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ.
 “อนุชานามิ ภิกฺขเว จ จีวรานิ โขมํ กปฺปาสิกํ โกเสยฺย
 กมฺพลํ สาณํ ภงฺคนฺติ.

๑ มจฺจาย ๒๖/๐๕/๒๕๖๖

๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. อทุฏฐกาสิกํ ๒ ส.,ฉ.,อ. อุตฺตมกาสินํ ๓ ส.,ฉ.,เท.,อ. คมฺมานํ
 ๔-๕ อ. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ. ๕ ส.,ฉ. อุปฺปนฺนานิ โหนฺติ.

[๓๔๐] เตน โข ปน สมเยน, เย เต ภิกขุ คหปติจีวร^๑ สาทิยนติ, เต กุกกุจฺจายนฺตา ปัสสกูลํ น สาทิยนติ “เอกํเยว ภควตา จีวรํ อนุญฺเฆาตํ, น เทวติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเส”^๒. “อนฺุชานามิ ภิกขเว คหปติจีวรํ สาทิยนฺเตน ปัสสกูลํปิ สาทิตฺถุ”^๓, ตทฺฐายเณ จาหํ^๔ ภิกขเว สนฺตุฏฺฐิจิ วณฺเณมีติ.

[]^๕

๑๑. ปัสสกูลปริเยสนกถา

[๓๔๑] เตน โข ปน สมเยน สมฺพหฺลฺลา ภิกขุ โกสเลสุ ชนปฺเทสุ^๕ อทฺธานมคฺคปฏฺิปปนฺนา โหณฺติ. เอกจฺเจ ภิกขุ สฺसानํ โอกฺกมီสุ ปัสสกูลาย เอกจฺเจ ภิกขุ นาคเมสฺสุ. เย เต ภิกขุ สฺसानํ โอกฺกมီสุ ปัสสกูลาย, เต ปัสสกูลานิ ลภีสุ. เย เต ภิกขุ นาคเมสฺสุ, เต เอวมาหฺสิ “อมฺหากํปิ อาวุโส ภาคํ เทธาติ. เต เอวมาหฺสิ “น มยํ อาวุโส ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสาม, กิสฺส ตุมฺहे นาคมิตฺถาติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเส. “อนฺุชานามิ ภิกขเว นาคเมนฺตานํ นากามา ภาคํ ทาตฺถนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหฺลฺลา ภิกขุ โกสเลสุ ชนปฺเทสุ อทฺธานมคฺคปฏฺิปปนฺนา โหณฺติ. เอกจฺเจ ภิกขุ สฺसानํ โอกฺกมီสุ ปัสสกูลาย, เอกจฺเจ ภิกขุ นาคเมสฺสุ. เย เต ภิกขุ สฺसानํ โอกฺกมီสุ ปัสสกูลาย, เต ปัสสกูลานิ ลภีสุ. เย เต ภิกขุ นาคเมสฺสุ, เต

^๑ ส.อ. อัย ปาโจ น ทิสฺสติ.

^๓ ฉ.,เท.,อิ. ปาหํ

อิมะ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๒ ส.,ฉ. ตทฺฐายเณปาหํ, เท.,มหา. สาทิยิตฺถุ

^๔ ส. เอตฺถนฺตเร กมฺพลาณฺุชานนาทิกฺกตา นิฏฺฐิตาติ

^๕ ส. ชนปฺเท, เอวมฺปรีปิ.

เอวมาหังสุ อมฺหากังปิ “อาวุโส ภาคํ เทธาติ. เต เอวมาหังสุ “น มยํ आवุโส तुमฺหากं ภาคं तसुसाम, गिस्स तुमहे न ओग्गमितฺธาติ. भक्वतो ऐतमत्तं आरोเจसुं. “अनुचानामि भิกฺखवे आकमेनฺतानं ओกामา भาคं तात्तुन्ति.

เตน โข ปน สมเยน สมพฺพหุลา ภิกฺขุ โกสเลสุ ชนปฺเทสุ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหन्ติ. เอกจฺजे ภิกฺขุ ปจฺฉํ สฺसानํ โอग्गมียํ ปัสสฺสลาเย, เอกจฺजे ภิกฺขุ ปจฺฉา โอग्गมียํ. ये ते ภิกฺขุ ปจฺฉํ สฺसानํ โอग्गมียํ ปัสสฺสลาเย, ते ปัสสฺสลาणि ลภียํ. ये ते ภิกฺขุ ปจฺฉา โอग्गมียํ, ते न लभियं. ते เอวมาหังสุ “อมฺหากังปิ आवุโส ภาคํ เทธาติ. เต เอวมาหังสุ “น มยํ आवุโส तुमฺหากं ภาคं तसुसाम, गिस्स तुमहे पจฺฉา ओग्गमितฺธาติ. भक्वतो ऐतमत्तं आरोเจसुं. “अनुचानामि भิกฺखवे पจฺฉा ओग्गमन्तानं^๑ नाकामา भาคं तात्तुन्ति.

เตน โข ปน สมเยน สมพฺพหุลา ภิกฺขุ โกสเลสุ ชนปฺเทสุ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหन्ติ. ते สทิสสา สฺसानํ โอग्गมียํ ปัสสฺสลาเย, เอกจฺजे ภิกฺขุ ปัสสฺสลาणि ลภียํ, เอกจฺजे ภิกฺขุ न लभियं. ये ते ภิกฺขุ न लभियं, ते เอวมาหังสุ “อมฺหากังปิ आवุโส ภาคํ เทธาติ. เต เอวมาหังสุ “น มยํ आवุโส तुमฺหากं ภาคं तसुसाम, गिस्स तुमहे न लभितฺธาติ. भक्वतो ऐतमत्तं आरोเจसुं. “अनुचानामि भิกฺखवे सทิสानํ ओग्गมन्तानं ओกामา भาคं तात्तुन्ति.

เตน โข ปน สมเยน สมพฺพหุลา ภิกฺขุ โกสเลสุ ชนปฺเทสุ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหन्ติ. ते กตีกํ กตฺวา สฺसानํ โอग्गมียํ

^๑ ส.,ฉ.,อิ. โอกกมฺตานํ

ปัสกุกุลา, เอกจุเจ ภิกขุ ปัสกุกุลา น ลภิสฺส, เอกจุเจ ภิกขุ น ลภิสฺส. เย เต ภิกขุ น ลภิสฺส, เต เอวมาหิสฺส “อมุหากัมปิ อาวุโส ภาคัม เทถาติ. เต เอวมาหิสฺส “น มยฺ อาวุโส ตุมหากัม ภาคัม ทสฺสาม, กิสฺส ตุมเห น ลภิตถาติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุโหสฺส. “อนุชานามิ ภิกฺขเว กตีกํ กตฺวา โอกุมนฺตานํ อากามา ภาคัม ทาตุนฺติ.

[]^๑

๑๒. จีวรปฏิกุคาหกสมมุติกถา^๒

[๓๔๒] เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรํ อาทาย อารามํ อากจฺจนฺติ. เต ปฏิกุคาหํ อลภมาณา ปฏฺิหรนฺติ. จีวรํ ปริตตํ อุปฺปชฺชติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุโหสฺส. “อนุชานามิ ภิกฺขเว ปญฺจหฺงฺเคหิ สมณฺหาคตํ ภิกฺขุํ จีวรปฏิกุคาหํ สมฺมณฺหิตํ; โย น จนฺทาคตํ จจฺเฉยฺย, น โทสาคตํ จจฺเฉยฺย, น โมหาคตํ จจฺเฉยฺย, น ภยาคตํ จจฺเฉยฺย, คหิตาคหิตญฺจ ชาเนยฺย. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว สมฺมณฺหิตพฺโพ. ปจฺมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ. ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุณา ปฏฺิพเลน สงฺฆเณ ฌาเปตพฺโพ

‘สฺสณาทู เม ภนฺเต สงฺฆเณ, ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกถลฺลํ, สงฺฆเณ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรปฏิกุคาหํ สมฺมณฺเณยฺย; เอสา ฌตฺติ.

สฺสณาทู เม ภนฺเต สงฺฆเณ, สงฺฆเณ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรปฏิกุคาหํ สมฺมณฺนติ. ยสฺสา ยสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส

^๑ ส. เอตฺถนฺนเร ปัสกุกุลาปริเยสนกถา นิฏฺฐิตาติ อิม ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๒ ส.,ฉ. จีวรปฏิกุคาหกสมมุติกถา

ภิกขุโน จีวรปฏิกุคากสฺส สมฺมติ,^๑ โส ตฺถุหสฺส; ยสฺส นกฺขมฺติ,
โส ภาเสยฺย.

สมฺมโต สงฺเขน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ จีวรปฏิกุคากโก.
ขมฺติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตฺถุหิ. เอวเมตํ ธารยามีติ.

เตน โข ปน สมฺเยน จีวรปฏิกุคากกา ภิกฺขุ จีวร
ปฏิกุคเหตฺวา ตตฺถเภา อุชฺฉิตฺวา ปกฺกมฺนฺติ. จีวรํ นสฺสติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อารोเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ปณฺจหฺงเคหิ
สมฺมณฺหาคตํ ภิกฺขุํ จีวรนิทาหํ^๒ สมฺมณฺหิตุํ; โย น จนฺหาคตํ
คจฺเจยฺย, น โทสาคตํ คจฺเจยฺย, น โมหาคตํ คจฺเจยฺย, น
ภยาคตํ คจฺเจยฺย, นิตฺหิตานิทฺหิตญจ^๓ ชาเนยฺย. เอวญฺจ ปน
ภิกฺขเว สมฺมณฺหิตพฺโพ. ปจฺมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน
ภิกฺขุนา ปฏฺิพเลน สงฺโฆ ฌาเปตพฺโพ

‘สฺนฺนาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกถลํ, สงฺโฆ
อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรนิทาหํ สมฺมณฺเญยฺย; เอสา ฌตฺติ.

สฺนฺนาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ
จีวรนิทาหํ สมฺมณฺนฺติ. ยสฺสายสมฺโต ขมฺติ, อิตฺถนฺนามสฺส
ภิกฺขุโน จีวรนิทาหกสฺส สมฺมติ, โส ตฺถุหสฺส; ยสฺส นกฺขมฺติ,
โส ภาเสยฺย.

สมฺมโต สงฺเขน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ จีวรนิทาหโก. ขมฺติ
สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตฺถุหิ. เอวเมตํ ธารยามีติ.

[]^๔

๑๓. ภาณูทาการสมมุติอาทิกถา^๑

[๓๔๓] เตน โข ปน สมเยน จีวรนิทาหกา ภิกขุ^๒ มนฺตเปปิ รุกขมุเลปิ นิพฺพโกเสปิ^๓ อชฺโฌกาสปิ^๔ จีวรํ นิตฺตํ. อุนฺทฺเรหิปี^๕ อุปฺจิกาหิปี ขชฺชนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ภาณูทาการํ สมฺมณฺณิํ; ยํ สงฺโฆ อากงฺขติ วิหารํ วา อทฺธมฺโยคํ วา ปาสาทํ วา หมฺมิมิ วา คุหํ วา. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว สมฺมณฺณิตพฺโพ. พฺยตฺเตน ภิกฺขุณา ปฏฺวิเพลน สงฺโฆ ฌาเปตพฺโพ

‘สฺสฺนาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกถลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ ภาณูทาการํ สมฺมณฺณเญย; เอสา ฌตฺติ.

สฺสฺนาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ ภาณูทาการํ สมฺมณฺณติ. ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส วิหารสฺส ภาณูทาการสฺส สมฺมติ, โส ตฺถนฺหสฺส; ยสฺส นกขมติ โส ภาเสยฺย.

สมฺมโต สงฺฆेन อิตฺถนฺนาโม วิหาโร ภาณูทาการํ. ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตฺถนฺหิ. เอวเมตํ ธารยามีติ.

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ภาณูทาการเ จีวรํ อคฺคตํ ใหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ปญฺจทฺทฺเทหิ สมฺมณฺณาคตํ ภิกฺขุํ ภาณูทาการิกํ สมฺมณฺณิํ; โย น ฌนฺทาเคตี

^๑ ส. ภาณูทาการสมมุติอาทิกถา

^๒ ส. จีวรนิทานโก ภิกขุ, ฉ. จีวรนิทโก ภิกขุ, เท. จีวรนิทกา ภิกขุ

^๓ ส., ฉ. นิพฺพโกเสปิ

^๔ ส., ฉ., เท. อปฺ ปาโร น ทิสฺสติ.

^๕ ส., ฉ. นิตฺต.

^๖ ส., ฉ., เท., มหา. อุนฺทฺเรหิปี

คจฺเจยฺย, น โทสาคตฺถิ คจฺเจยฺย, น โมหาคตฺถิ คจฺเจยฺย, น
ภยาคตฺถิ คจฺเจยฺย, คจฺจตฺตาคจฺจตฺตญฺจ ชาเนยฺย. เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว
สมฺมณฺหิตพฺโพ. ปจฺมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ. ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน
ภิกฺขุณา ปฏฺิพเลน สงฺโฆ ฌาเปตพฺโพ

‘สฺสณฺาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกถลฺลํ, สงฺโฆ
อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ภณฺฑาคาริกํ สมฺมณฺเณยฺย; เอสา ฌตฺติ.

สฺสณฺาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ
ภณฺฑาคาริกํ สมฺมณฺหติ. ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน
ภณฺฑาคาริกสฺส สมฺมติ, โส ตฺถนฺหสฺส; ยสฺส นกขมติ, โส
ภาเสยฺย.

สมฺมโต สงฺฆเณ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ภณฺฑาคาริกโก. ขมติ
สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตฺถนฺหิ. เอวเมตํ ธารยามีติ.

เตน โข ปน สมเณน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ ภณฺฑาคาริกํ
วฺจุจฺจาเปนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสฺสุ. “น ภิกฺขเว ภณฺฑาคาริกโก
วฺจุจฺจาเปตพฺโพ; โย วฺจุจฺจาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏฺสสาติ.

เตน โข ปน สมเณน สงฺฆสฺส ภณฺฑาคารเ จีวรํ อุตฺตมํ
โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สมฺมุขีฏฺเตน
สงฺฆเณ ภาเชตฺถนฺติ.

เตน โข ปน สมเณน สพฺโพ^๑ สงฺโฆ จีวรํ ภาเชนฺโต
โกลาหลํ อกาสิ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว ปญฺจหํเกหิ สมฺนฺาคตํ ภิกฺขุํ จีวรภาชกํ สมฺมณฺหิตุํ; โย
น จนฺฑาคตฺถิ คจฺเจยฺย, น โทสาคตฺถิ คจฺเจยฺย, น โมหาคตฺถิ

^๑ ส.ฉ.,เท. อยู่ ปาโร น ทิสฺสติ.

คจฺเจยฺย, น ภยาคี คจฺเจยฺย, ภาชิตาภาชิตญจ ชาเนยฺย.
เอวญจ ปน ภิกฺขเว สมฺมณฺณิตพฺโพ. ปจฺมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ.
ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุณา ปฏฺิพฺเพน สงฺโฆ ฃาเปตพฺโพ

‘สุณฺหาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกฺกลํ, สงฺโฆ
อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรภาชกํ สมฺมณฺเณยฺย; เอสา ฃตฺติ.

สุณฺหาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ
จีวรภาชกํ สมฺมณฺณติ. ยสฺสายสฺมโต ฃมติ อิตฺถนฺนามสฺส
ภิกฺขุโน จีวรภาชกสฺส สมฺมติ, โส ตฺถนฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ,
โส ภาเสยฺย.

สมฺมโต สงฺฆेณ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ จีวรภาชโก. ฃมติ
สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตฺถนฺหิ. เอวเมตํ ฃารยามีติ.

อถปิ จีวรภาชกานํ ภิกฺขุณํ เอตทฺโหสิ “กถํ นุ ปิ จีวร
ภาชิตพฺพนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาริเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
ปจฺมํ อฺุจฺฉินิตฺวา ตฺถยิตฺวา วณฺณาวณฺณํ กตฺวา ภิกฺขุ คณฺเฑว
วคฺคํ พนฺธิตฺวา จีวรปฏฺิวิสํ จเปตฺนฺติ.

อถปิ จีวรภาชกานํ ภิกฺขุณํ เอตทฺโหสิ “กถํ นุ ปิ
สามเณรานํ จีวรปฏฺิวิสํ ทาทพฺโพติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาริเจสฺสุ.
“อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สามเณรานํ อฺุปทฺุณฺณปฏฺิวิสํ ทาทฺนฺติ.

เตน ปิ ปน สมเณน อณฺุณตโร ภิกฺขุ สเกน ภาเคน
อฺุตฺตริตฺตุกาโม โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาริเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว อฺุตฺตรนฺตสฺส สกํ ภาคํ ทาทฺนฺติ.

เตน ปิ ปน สมเณน อณฺุณตโร ภิกฺขุ อติเรกภาเคน
อฺุตฺตริตฺตุกาโม โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาริเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว อนฺุกฺเขเป ทินฺเน อติเรกภาคํ ทาทฺนฺติ.

อถโข จีวรภาษกานํ ภิกขุณฺเณ เตตทโหสิ “กถํ นุ โข จีวร-
ปฏิวีโส ทาทพฺโพ, อาคตปฏีปาฏียา นุ โข, อุทากุ ยถากุฏฺณนฺติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว วิกลเก โตเสตฺวา
กุสฺปาตํ กาทุนฺติ.

[]^๑

๑๔. จีวรชนกถา

[๓๔๔] เตน โข ปน สมเยน ภิกขุ จกเณนปิ ปณฺตุ-
มตฺติกายปิ จีวรํ รเชนฺติ.^๒ จีวรํ ทุพฺพณฺณํ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว จ รชนานิ มฺูลรชนํ ขนฺุรชนํ
ตจรชนํ ปตฺตรชนํ ปุปฺพรชนํ ผลรชนนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน ภิกขุ สีสฺตุทกายนํ^๓ จีวรํ รเชนฺติ.
จีวรํ ทุคฺคนฺธํ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว รชนํ ปจิตฺตํ จุพฺพรชนกฺุมภินฺติ.^๔ รชนํ อุตฺตตฺริยติ. ภควโต
เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อุตฺตตราพฺุ^๕ พนฺธิตุนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน ภิกขุ น ชานนฺติ รชนํ ปกุกํ วา
อปกุกํ วา. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
อุทเก วา นขปิฏฺจิกาย วา เถวกํ ทาทุนฺติ.

^๑ สี. เอตฺถนฺตเร ภณฺุทการสมมฺุติอาทิกถา นิฏฺจิตาติ อิมเ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๒ สี.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. รชนฺติ.

^๓ สี.,ฉ.,เท. สีสฺตุทกายน, อี. สีสฺตุนฺนากย

พศ. ๒๕๖๖ 26/05/2566

สี่.,ฉ.,เท. จุลลํ รชนกฺุมภินฺติ, อี. จุลลรชนกฺุมภินฺติ.

^๕ สี.,ฉ.,อ. อุตฺตตราพุมป, เท. อุตฺตตราลุมป

เตน ไช ปน สมเยน ภิกขุ รชนัน โอโรเปนตา กุมภี
อาวณฺณนฺติ,^๑ กุมภี ภิกขชติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกขเว รชนนฺพุทฺถํ ทนฺทกถาลิกนฺติ.”^๒

เตน ไช ปน สมเยน ภิกขุณฺ รชนภาชนนํ น สํวิชชติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ ภิกขเว รชนโกลมพํ
รชนมณฺณนฺติ.

เตน ไช ปน สมเยน ภิกขุ ปาติยาปิ ปตฺเตปิ จีวร
มทฺทนฺติ.”^๓ จีวรํ ปริภิกชติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกขเว รชนโทณิกนฺติ.

เตน ไช ปน สมเยน ภิกขุ จมายนํ จีวรํ ปตฺถรณฺติ
จีวรํ ปสฺสุกิตํ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกขเว ตินฺสนนฺถารกนฺติ. ตินฺสนนฺถารโก อุปจิกากิ ขชชติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ ภิกขเว จีวรํสํ จีวร-
รชชฺชนฺติ. มชฺฌเมน ลคฺเคนนฺติ รชนํ อุภโต คลติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ ภิกขเว กณฺเณ พนฺธิตฺถนฺติ. กณฺโณ ชีรติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ ภิกขเว กณฺเณสฺสุตฺตกนฺติ.
รชนํ เอกโต คลติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ
ภิกขเว สมฺปรีวตฺตํ สมฺปรีวตฺตํ รเชตฺถํ, น จ อจฺฉินฺเนน เถเว
ปฏกมิตฺถนฺติ.

เตน ไช ปน สมเยน จีวรํ ปตฺถินนํ โหติ. ภควโต
เอตมตฺถํ อารโหเสสุ. “อนฺุชานามิ ภิกขเว อุทเก โอสาทฺถนฺติ.”^๔

^๑ ส.ฉ. อาวิณฺชนฺติ, เท. อาวิจฺฉนฺติ, อ. อาวชฺชนฺติ ^๒ ส.ฉ.เท. ทนฺทกถาลิกนฺติ.

^๓ ส.มหา. โอมทฺทนฺติ, อ. สมฺมทฺทนฺติ. ^๔ ส.ฉ.เท.อ.มหา. โอสาทฺถนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน จีวรํ ผรุสํ โหติ. ภควโต เอตมตถํ
อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ปาณินา อาโกฏฺเฐตฺตุนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา^๑ ภิกฺขุ อจฺฉินฺนกาณิ
จีวรานิ^๒ ฐาเรณฺติ, ทนฺตกสาวานิ^๓ ฐาเรณฺติ.^๔ มนุสฺสา อฺุชฺฌายณฺติ
ขียนฺติ วิปาเจณฺติ. []^๕ ภิกฺขุ^๖ ภควโต เอตมตถํ อาโรเจสฺสุ.
“น ภิกฺขเว อจฺฉินฺนกาณิ จีวรานิ ฐาเรตพฺพพานิ; โย ฐาเรยฺย,
อาปตฺติ ทุกฺกฏฺฐสฺสาติ.

[]^๗

๑๕. ฉินฺนกจีวรานุชานนา

[๓๔๕] อถ โข ภควา ราชคฺเห ยถาภิรหฺนํ วิหริตฺวา, เยน
ทกฺขิณาคิริ, เตน จาริกํ ปกฺกามิ. อทฺทสา^๘ โข ภควา มาคธกฺเขตฺตํ^๙
อจฺฉิพทฺธํ^{๑๐} ปาลิพทฺธํ^{๑๑} มรียาทพทฺธํ สิงฺฆาฏกพทฺธํ, ทิสฺวาน
อายสฺมณฺทํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ “ปสฺสสิ โน ตวํ อานนฺท
มาคธกฺเขตฺตํ อจฺฉิพทฺธํ ปาลิพทฺธํ มรียาทพทฺธํ สิงฺฆาฏกพทฺธณฺติ.
“เอวํ ภนฺเตติ. “อฺุสฺสหสิ ตวํ อานนฺท ภิกฺขุณฺเ อเวรฺฐปานิ จีวรานิ
สํวิทฺธิตฺตุนฺติ. “อฺุสฺสหาเม ภควาติ. อถ โข ภควา ทกฺขิณาคิริสฺมี

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

^๓ ฉ.,อ. ทนฺตกาสาวานิ

^๔ ฉ.,มหา. เอตฺถนฺตเร “เสยฺยถาปิ นาม คีหิ กามโกคิโนติ อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๖ ฉ.,มหา. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

หมอดอายุ 26/05/2566

อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๘ ส.,ฉ.,เท.,อ. มาคธกฺเขตฺตํ

^{๑๐} ส.,เท.,อ. อจฺฉิพทฺธํ

^{๑๑} ส. ปาลิพทฺธํ

^๒ อ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

^๕ มหา. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

^๗ ส. เอตฺถนฺตเร จีวรชนกถา นิฏฺฐิตาติ

^๘ อ. อทฺทส

ยถาภีรหฺตํ วิหริตฺวา ปุณฺทเว ราชคหํ ปจฺฉาคจฺฉิ. อถโข อายสฺมา
 อานนฺโท สมฺพหุลานํ ภิกฺขุณฺํ จีวรานิ สํวิทฺหิตฺวา, เยน ภควา,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทวโจ “ปสฺสตุ เม ภนฺเต
 ภควา จีวรานิ สํวิทฺหิตานีติ. อถโข ภควา เอตสฺมี นินทาเน
 เอตสฺมี ปกรณเ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ปณฺธุโต
 ภิกฺขเว อานนฺโท, มหาปณฺโณ ภิกฺขเว อานนฺโท, ยตร หิ นาม
 มยา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานิสฺสตี, กุสิมฺปิ
 นาม กริสฺสตี, อทฺธมฺกุสิมฺปิ นาม กริสฺสตี, มณฺทลมฺปิ นาม
 กริสฺสตี, อทฺธมมณฺทลมฺปิ นาม กริสฺสตี, วิวฏฺฐมฺปิ นาม กริสฺสตี,
 อนฺุววิวฏฺฐมฺปิ นาม กริสฺสตี, คีเวยฺยกมฺปิ นาม กริสฺสตี,
 ชงฺฆะยฺยกมฺปิ นาม กริสฺสตี, พาหนฺตมฺปิ นาม กริสฺสตี,
 จินฺนกณฺจ^๑ ภวิสฺสตี สตฺถลฺลขํ สมณสสารูปํ ปจฺจตฺถิกานญจ
 อนภิชฺฌิตํ, อนฺุชานามิ ภิกฺขเว จินฺนํ สงฺฆาญฺจิ จินฺนํ อุตฺตราสงฺคํ
 จินฺนํ อนฺุตรวาสกนฺติ.

[]^๒

๑๖. ติจีวรานุชานนา

[๓๔๖] อถโข ภควา ราชคเห ยถาภีรหฺตํ วิหริตฺวา, เยน
 เวสาลี, เตน จาริกํ ปกฺกามิ. อทฺทสา โข^๓ ภควา อนฺุตรา จ
 ราชคหํ อนฺุตรา จ เวสาลี อทฺธานมคฺคปฏฺิปนโน สมฺพหุเล ภิกฺขุ

^๑ ส.ณ. จินฺนํ ^๒ ส. เอตฺถนฺตเร จินฺนกัจจิวรานุชานนา นิฏฺฐิตาติ อิมะ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๓ ณ. โขสทฺโท น ทิสฺสตี.

จีวเรหิ อุพฺภณฺทีกเต^๑ สีเสปิ จีวรภิสี กริตฺวา ขนฺธเปิ จีวรภิสี
 กริตฺวา กฏียาปิ จีวรภิสี กริตฺวา อาคจฺจนฺเต; ทิสฺวาน ภควโต
 เอตทโหสิ “อติลหุํ โข อิมเ โมฆปุริสา จีวเร พาหุลุลาเย อาวฏฺฐา,
 ยนฺนุนาหํ ภิกฺขุณฺโณ จีวเร สีมํ พนฺธเยยฺม, มรียาทำ จเปยฺยนฺติ.
 อถโข ภควา อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน เวสาลี, ตทวสริ.
 ตตฺร สุกํ ภควา เวสาลิยํ วิหริติ โคตมเก เจติเย. เตन โข ปน
 สมเยน ภควา สีตาสุ เหมนฺตีกาสุ รตฺตีสฺส อนฺตรฏฺฐกาสุ หิมปาต-
 สมเย รตฺตีสฺส อชฺโฌกาสเ เอกจีวโร นิสีทิ, น ภควนฺตํ สีตํ อโหสิ.
 นิภฺขนฺเต ปจเม ยามเ สีตํ ภควนฺตํ อโหสิ; ทฺติยํ ภควา จีวรํ
 ปารุปี, น ภควนฺตํ สีตํ อโหสิ. นิภฺขนฺเต มชฺฌิเม ยามเ สีตํ
 ภควนฺตํ อโหสิ; ตติยํ ภควา จีวรํ ปารุปี, น ภควนฺตํ สีตํ
 อโหสิ. นิภฺขนฺเต ปจฺฉิเม ยามเ อุทฺธเต^๒ อรุณเ นนฺทิมุขิยา
 รตฺติยา สีตํ ภควนฺตํ อโหสิ; จตฺตถํ ภควา จีวรํ ปารุปี, น
 ภควนฺตํ สีตํ อโหสิ. อถโข ภควโต เอตทโหสิ “เยปิ โข เต
 กุลปฺตฺตา อิมสฺมี ฐมฺมวินเย สีตาลูกา สีตภีรูกา, เตปิ สกโกนฺติ
 ติจีวเรน ยาเปตฺถุ, ยนฺนุนาหํ ภิกฺขุณฺโณ จีวเร สีมํ พนฺธเยยฺม, มรียาทำ
 จเปยฺย, ติจีวรํ อนฺชาเนยฺยนฺติ. อถโข ภควา เอตสฺมี นิทาเน
 เอตสฺมี ปกรณเ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อิชาหํ
 ภิกฺขเว อนฺตรา จ ราชคหํ อนฺตรา จ เวสาลี อทฺธานมคฺคปฏฺิพนโน
 อทฺทลํ สมฺพหุเล ภิกฺขุ จีวเรหิ อุพฺภณฺทีกเต สีเสปิ จีวรภิสี
 กริตฺวา ขนฺธเปิ จีวรภิสี กริตฺวา กฏียาปิ จีวรภิสี กริตฺวา
 อาคจฺจนฺเต; ทิสฺวาน เม เอตทโหสิ ‘อติลหุํ โข อิมเ โมฆปุริสา

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. อุพฺภณฺทีกเต^๒ ส.,ฉ.,มหา. อุทฺธเต

จิ๋วเร พาลุลลายุ อาวฏฐา, ยนฺนุนาหํ ภิกฺขุณฺโณ จิ๋วเร สีมํ
 พนฺธะยํ, มรียาหํ จเปยฺยนฺติ. อิธหํ ภิกฺขเว สีตาสฺส เหมนฺตีกาสฺส
 รตฺตีสฺส อนฺตรฏฺฐกาสฺส หิมปาตสมเย รตฺตีสฺส อชฺโฌกาสเ เอกจิ๋วโร
 นิสีทึ, น มํ สีตํ อโหสิ. นิกฺขนฺเต ปจเม ยามะ สีตํ มํ อโหสิ;
 ทุตฺติยาหํ จิ๋วโร ปารุปี, น มํ สีตํ อโหสิ. นิกฺขนฺเต มชฺฌิมะ ยามะ
 สีตํ มํ อโหสิ; ตตฺติยาหํ จิ๋วโร ปารุปี, น มํ สีตํ อโหสิ. นิกฺขนฺเต
 ปจฺฉิมะ ยามะ อุตฺตมเต อรุณเ นนฺทิมุขิยา รตฺตติยา สีตํ มํ อโหสิ;
 จตฺตตฺถาหํ จิ๋วโร ปารุปี, น มํ สีตํ อโหสิ. ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว
 เอตทโหสิ ‘เยปิ โข เต กุลปฺตฺตา อิมสฺมิ ฐมฺมวินเย สีตาลูกา
 สีตภีรูกา, เตปิ สกฺโกนฺติ ติจิ๋วเรน ยะเปตฺตุ, ยนฺนุนาหํ ภิกฺขุณฺโณ
 จิ๋วเร สีมํ พนฺธะยํ, มรียาหํ จเปยฺยํ, ติจิ๋วโร อนฺุชาเนยฺยนฺติ.
 อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ติจิ๋วโร ทฺวิคฺคณฺ^๑ สงฺฆาญฺจิ, เอกจฺจยํ อุตฺตราสงฺคํ,
 เอกจฺจยํ อนฺตรวาสกนฺติ.

[]^๒

๑๗. อติเรกจิวรกถา

[๓๔๗] เตน โข ปน สมเยน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ “ภควตา
 ติจิ๋วโร อนฺุณฺณาตนฺติ อญฺเณเนว ติจิ๋วเรน คามํ ปวิสฺสนฺติ, อญฺเณเนว^๓
 ติจิ๋วเรน อารามะ อจฺจนฺติ, อญฺเณเนว ติจิ๋วเรน นฺุหานํ โอตฺรนฺติ.

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. ทิคุณ

^๒ ส. เอตถนฺตเร ติจิ๋วราณฺุชานนา นิฏฺฐิตาติ อิมะ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๓ ส.,ฉ.,เท.,อ. อญฺเณน

เย เต ภิกขุ อปฺปิฉา ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ
 “กถํ หิ นาม จพฺพคฺคิยา ภิกขุ อติเรกจีวรํ ฐาเรสฺสนฺตํ ติ. อถ โข
 เต ภิกขุ ภควโต เอตมตฺถํ อารุเณสฺสุ. อถ โข ภควา เอตสฺมี
 นิทานเณ เอตสฺมี ปกรณเณ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกขุ อามนฺเตสฺสิ “น
 ภิกฺขเว อติเรกจีวรํ ฐาเรตพฺพํ; โย ฐาเรยฺย, ยถาฐมโม
 กาเรตพฺพโณติ.

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อติเรกจีวรํ
 อุปฺปนฺนํ โหติ. อายสฺมา จ อานนฺโท ตํ จีวรํ อายสฺมโต
 สารีปฺตฺตสฺส ทาทูกาโม โหติ. อายสฺมา จ สารีปฺตฺโต สาเกเต
 วิหริติ. อถ โข อายสฺมโต อานนฺทสฺส เอตทโหสิ “ภควตา
 ปญฺญตฺตํ ‘น อติเรกจีวรํ ฐาเรตพฺพนฺติ, อิทญจ เม อติเรกจีวรํ
 อุปฺปนฺนํ, อหญฺจิมํ จีวรํ อายสฺมโต สารีปฺตฺตสฺส ทาทูกาโม,
 อายสฺมา จ สารีปฺตฺโต สาเกเต วิหริติ, กถํ นฺุ โข มยา
 ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. อถ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต เอตมตฺถํ
 อารุเณสฺสิ. “กัวจิริ ปนानนฺท สารีปฺตฺโต อากฺขณฺณสฺสตีติ. “นวมํ วา
 ภควา ทิวสํ ทสมํ วาติ. อถ โข ภควา เอตสฺมี นิทานเณ เอตสฺมี
 ปกรณเณ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกขุ อามนฺเตสฺสิ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
 ทสาหปรมํ อติเรกจีวรํ ฐาเรตฺนฺติ.

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุณฺ อติเรกจีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติ.”
 อถ โข ภิกฺขุณฺ เอตทโหสิ “กถํ นฺุ โข อมฺเหติ”^๑ อติเรกจีวเร
 ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเณสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
 อติเรกจีวรํ วิกปฺเปตฺนฺติ.

^๑ อ. อุปฺปชติ.

^๒ อ. อญฺ ปาโง น ทิสฺสติ.

[๓๔๘] อถโข ภควา เวสาลียํ ยถาภีรนฺตํ วิหริตฺวา, เยน พาราณสี, เตन จาริกํ ปกฺกามิ. อนุปฺพุเพน, จาริกํ จรมาโน, เยน พาราณสี, ตทวสริ. ตตฺร สฺสํ ภควา พาราณสียํ วิหริติ อธิปตเน มิคทาเย. เตน โข ปน สมเยน อภฺยตฺรสฺส ภิกฺขุโน อนุตฺรवासโก จิตฺุโท โหติ. อถโข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ ภควตา ติจีวรํ อนุญฺญาตํ, ทฺวิคฺคฺคา สงฺฆาภฺนิ, เอกจฺจิโย อุตฺตฺราสงฺโก, เอกจฺจิโย อนุตฺรवासโก, อยญฺจ เม อนุตฺรवासโก จิตฺุโท, ยนฺนฺนาหํ อคฺคํ อจฺจุเปยฺยํ, สมนฺตโต ทฺปฏฺฐํ ภวิสฺสตี, มชฺฌเ เอกจฺจียนฺตี. อถโข โส ภิกฺขุ อคฺคํ อจฺจุเปสิ. อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺทนฺโต ตํ ภิกฺขุํ อคฺคํ อจฺจุเปนฺตํ; ทิสฺวาน, เยน โส ภิกฺขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทวโจ “กิํ ตวํ ภิกฺขุ กโรสีตี. “อคฺคํ ภควา อจฺจุเปมีตี. “สาธุ สาธุ ภิกฺขุ, สาธุ โข ตวํ ภิกฺขุ อคฺคํ อจฺจุเปสีตี. อถโข ภควา เอตสฺมี นิทานเ เอตสฺมี ปกรณเ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อนฺชานามิ ภิกฺขเว อหตानํ ทฺสุสานํ อหตกปฺปานํ ทฺวิคฺคฺกํ สงฺฆาภฺนิ เอกจฺจियํ อุตฺตฺราสงฺกํ เอกจฺจियํ อนุตฺรวาสกํ, อุตฺตฺรทฺธานํ ทฺสุสานํ จตฺตุคฺคฺกํ สงฺฆาภฺนิ ทฺวิคฺคฺกํ อุตฺตฺราสงฺกํ ทฺวิคฺคฺกํ อนุตฺรวาสกํ, ปัสฺสุเล ยาวทตฺถํ, ปาปณิกเ อสฺสาโห กรณียเ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว อคฺคํ ตฺนุณํ โอวฏฺฐิกํ กณฺทฺสํ ทพฺพิกมฺมนฺตี.

[]^๑

๑๘. วิสาขาทถุ

[๓๔๙] อถโข ภควา พาราณสียํ ยถาภินนตํ วิหริตฺวา, เยน
 สาวตถิ เทน จาริกํ ปกฺกามิ. อนฺนุปฺพุพฺเพน จาริกํ จรมาโน, เยน
 สาวตถิ, ตทวสฺริ. ตตฺร สฺสํ ภควา สาวตถิยํ วิหริติ เชตวเน
 อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. อถโข วิสาขา มิคารมาตา, เยน ภควา,
 เตนฺนุปลสงฺกมิ; อุปลสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ.
 เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โข วิสาขํ มิคารมาตริ ภควา ฐมฺมมียา กถาย
 สนฺทสฺสเสสิ สმაทเปสิ สมฺมุตเตเชสิ สมฺปหํเสสิ. อถโข วิสาขา
 มิคารมาตา ภควตา ฐมฺมมียา กถาย สนฺทสฺสิตา สმაทปิตา
 สมฺมุตเตชิตา สมฺปหํสิตา ภควนฺตํ เอตทวโจ “อริวาสฺสเม ภาณเต
 ภควา สุวตฺตนาถ ภาตฺตํ สทฺธิ วิกฺขุสงฺฆเมนาติ. อริวาสฺสเม ภควา
 ตฺถุณฺหิภาเวน. อถโข วิสาขา มิคารมาตา ภควโต อริวาสํ วิทิตฺวา
 อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ.

เตน โข ปน สมเยน ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน จาตุทฺทึปิโก
 มหาเมโฆ ปาวสฺสสิ. อถโข ภควา วิกฺขุ อามนฺเตสิ “ยถา วิกฺขเว
 เชตวเน วสฺสติ, เอวํ จตฺตฺส ทึเปสฺส วสฺสติ, โอวสฺสาเปถ วิกฺขเว
 กายํ, อยํ ปจฺจิมโก จาตุทฺทึปิโก มหาเมโฆติ. “เอวํ ภาณเตติ โข
 เต วิกฺขุ ภควโต ปฏิสฺสฺสนิตฺวา นิกฺขิตฺตจิวรา กายํ โอวสฺสาเปนฺติ.
 อถโข วิสาขา มิคารมาตา ปณฺธิตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏฺยทาเปตฺวา
 ทาสี อาณานิเปสิ “คจฺฉ เข, อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อาโรเจहि
 ‘กาโล ภาณเต, นิฏฺฐจิตํ ภาตฺตนฺติ. “เอวํ อยฺเยติ โข สาทาสี
 วิสาขาย มิคารมาตฺยา ปฏิสฺสฺสนิตฺวา อารามํ คนฺตฺวา อทฺทสฺส
 วิกฺขุ นิกฺขิตฺตจิวเร กายํ โอวสฺสาเปนฺเต; ทิสฺวาน “นตฺถิ อารามे
 วิกฺขุ, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตฺติ, เยน วิสาขา มิคารมาตา,
 เตนฺนุปลสงฺกมิ; อุปลสงฺกมิตฺวา วิสาขํ มิคารมาตริ เอตทวโจ “นตฺถยฺเย

อาราเม ภิกขุ อาชีวกา กายํ โอวสุสาเปนฺตํติ. อถโข วิสาขาย
 มิคารมาตุยา ปณฺทิตาย วียตฺตาย เมธาวินียา เอตทโหสิ “นิสฺสํสยํ
 โข อยฺยา นิภฺขิตฺตจิวฺรา กายํ โอวสุสาเปนฺติ,^๑” สายํ พาลา
 มณฺณิตฺถ ‘นตฺถิ อาราเม ภิกขุ, อาชีวกา กายํ โอวสุสาเปนฺตํติ.
 []^๒ ทาสี อาณานิเปสิ “คจฺฉ เช, อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อารโจะหิ
 ‘กาโล ฆนฺเต, นิภฺจิตํ ฆตฺตนฺตํ. อถโข เต ภิกขุ คตฺตานิ
 สิตฺติกริตฺวา^๓” กลฺลกายา จิวฺรานิ คเหตฺวา ยถาวิหารํ ปวิสฺสุ.
 อถโข สา ทาสี อารามํ คนฺตฺวา ภิกขุ อปฺสฺสนฺตํติ “นตฺถิ อาราเม
 ภิกขุ สฺขณฺโณ อาราโมติ, เยน วิสาขา มิคารมาตา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา วิสาขํ มิคารมาตริ เอตทโวจ “นตฺถยฺเย อาราเม
 ภิกขุ, สฺขณฺโณ อาราโมติ. อถโข วิสาขาย มิคารมาตุยา ปณฺทิตาย
 วียตฺตาย เมธาวินียา เอตทโหสิ “นิสฺสํสยํ โข อยฺยา คตฺตานิ
 สิตฺติกริตฺวา กลฺลกายา จิวฺรานิ คเหตฺวา ยถาวิหารํ ปวิฏฺฐา, สายํ
 พาลา มณฺณิตฺถ ‘นตฺถิ อาราเม ภิกขุ, สฺขณฺโณ อาราโมติ. ปุณฺ^๔
 ทาสี อาณานิเปสิ “คจฺฉ เช, อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อารโจะหิ
 ‘กาโล ฆนฺเต, นิภฺจิตํ ฆตฺตนฺตํ.

[๓๕๐] อถโข ภควา ภิกขุ อามนฺเตสิ “สนฺนหนฺต^๕ ภิกฺขเว
 ปตฺตจิวฺรํ, กาโล ฆตฺตสฺสาติ. “เอวํ ฆนฺเตติ โข เต ภิกขุ ภควโต
 ปจฺจสฺสํ. อถโข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย,
 เสยฺยถาปี นาม พลฺวา ปุริโส สมฺมิณฺชิตํ วา พาหิ ปสาเรยฺย,
 ปสาริตํ วา พาหิ สมฺมิณฺชเยยฺย; โภจฺเจก ปาตุโรหสิ. นิสฺสีติ ภควา
 ปณฺณตฺเต อาสเน สทฺธิ ภิกฺขุสงฺเขน. อถโข วิสาขา มิคารมาตา

^๑ อ. โอวสุสาเปนฺตํติ^๒ ส.,ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร ปุณฺสทฺโท ทิสฺสติ.^๓ ส.,ฉ.,เท. สิตฺติ กริตฺวา^๔ อ. ปุณฺสทฺโท น ทิสฺสติ.^๕ ส.,ฉ.,เท. สนฺนหนฺต

“อจฺจนริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ, ตถาคตสฺส มหิทฺธิกตา
 มหานุภาวตา, ยตฺร หิ นาม ชนฺนุกมตฺเตสฺสปี โอฆฺเมสฺส วตฺตมาเนสฺส^๑
 กภูมิตฺเตสฺสปี โอฆฺเมสฺส วตฺตมาเนสฺส น หิ นาม เอกภิกฺขุสฺสาปิ
 ปาทา วา จีวรานิ วา อลฺลานิ ภวิสฺสนฺตํ, ญฺจ อุตฺตคา
 พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺเฑน ขาทนฺเฑน โภชนนฺเฑน สหตฺถา
 สหตฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวิ โอนิตฺตปตฺตปาณํ
 เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ. เอกมฺนตํ นิสฺสินฺหา โข วิสาखा มิคารมาตา
 ภควนฺตํ เอตทวโจ “อญฺจาทํ ภนฺเต ภควนฺตํ วรานิ ยาจามิตี.
 “อติกกนฺตวรา โข วิสาเข ตถาคตาติ. “ยานิ จ ภนฺเต กปฺปนฺติ^๒
 ยานิ จ อนวชฺชานํตี. “วเทหิ วิสาเขตี. “อิจฺจามํ ภนฺเต สงฺฆสฺส
 ยาวชฺชํ วสฺสีกสาณฺณํ ทาตุํ, อาคนฺตูกภตฺตํ ทาตุํ, คมิกภตฺตํ ทาตุํ,
 คิลานภตฺตํ ทาตุํ, คิลานุปฺปจกภตฺตํ ทาตุํ, คิลานภสฺสชฺชํ ทาตุํ,
 ฐวยาตุํ ทาตุํ, ภิกฺขุสงฺฆสฺส อุตฺกสาณฺณํ ทาตุณฺติ. “กํ ปน ตว
 วิสาเข อตฺถวสํ สมฺปสฺสमानา ตถาคตํ อญฺจ วรานิ ยาจสีตี.

“อิธาทํ ภนฺเต ทาสี อาณานิเปสฺสี ‘คจฺจ เข อารามํ คนฺตฺวา
 กาลํ อาโรเจหิ ‘กาโล ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺตนฺติ, อถ โข สา ภนฺเต
 ทาสี อารามํ คนฺตฺวา อทฺทส ภิกฺขุ นิกฺขิตตฺตจิวเร กายํ
 โอวสฺสาเปเนตฺเต; ทิสฺวาน ‘นตฺถิ อารามे ภิกฺขุ, อาชีวกา กายํ
 โอวสฺสาเปเนตฺตีติ, เยนาทํ เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา มํ เอตทวโจ
 ‘นตฺถยฺเย อารามे ภิกฺขุ, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปเนตฺตีติ, อสฺสุจิ
 ภนฺเต นคฺคิยํ เขจฺจ^๓ ปฏฺิฏฺฐลํ, อิมาทํ ภนฺเต อตฺถวสํ สมฺปสฺสमानา
 อิจฺจามิ สงฺฆสฺส ยาวชฺชํ วสฺสีกสาณฺณํ ทาตุํ.

๑ หมดอายุ 26/05/2566

๑ จ.,เท.,อ. ปวตฺตมาเนสฺส

๒ จ.,เท.,อ.,มหา. กปฺปียานิ

๓ อ. อัย ปาโจ น ทิสฺสตี, เอวมฺปรี.

ปุ่น จปริ ภนฺเต, อาคนฺตุโก ภิกฺขุ น วิธิกุสโล น โคจร-
กุสโล กิลนฺโต ปิณฺหาเย จรติ, โส เม อาคนฺตุกมตฺตํ ภูณฺชิตฺวา
วิธิกุสโล โคจรกุสโล อกิลนฺโต ปิณฺหาเย จริสฺสติ 'อิมํ ภาณฺเต
อตุถวสํ สมฺปสฺสमानา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ อาคนฺตุกมตฺตํ
ทาตุํ.

ปุ่น จปริ ภนฺเต, คมิโก ภิกฺขุ อตฺตโน มตฺตํ ปริเยสฺมาโน
สตฺถา วา วิหาเยสฺสติ, ยตฺถ วา วาสํ คนฺตุกาโม ภวิสฺสติ, ตตฺถ
วิกาเล อุปคจฺฉิสฺสติ, กิลนฺโต อหฺรานํ คมิสฺสติ, โส เม คมิกมตฺตํ
ภูณฺชิตฺวา สตฺถา น วิหาเยสฺสติ, ยตฺถ วาสํ คนฺตุกาโม ภวิสฺสติ,
ตตฺถ วิกาเล น อุปคจฺฉิสฺสติ,^๑ อกิลนฺโต อหฺรานํ คมิสฺสติ,
อิมํ ภาณฺเต อตุถวสํ สมฺปสฺสमानา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ
คมิกมตฺตํ ทาตุํ.

ปุ่น จปริ ภนฺเต, คิลานสฺส ภิกฺขุโน สปปายานิ โภชนานิ
อลภนฺตสฺส อาพาโห วา อภิวทฺถิสฺสติ, กาลกิริยา^๒ วา ภวิสฺสติ,
ตสฺส เม คิลานมตฺตํ ภูตฺตสฺส อาพาโห นาภิวทฺถิสฺสติ, กาลกิริยา
น ภวิสฺสติ, อิมํ ภาณฺเต อตุถวสํ สมฺปสฺสमानา อิจฺฉามิ
สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คิลานมตฺตํ ทาตุํ.

ปุ่น จปริ ภนฺเต, คิลานุปฏฺฐาโก ภิกฺขุ อตฺตโน มตฺตํ
ปริเยสฺมาโน คิลานสฺส อุตฺตฺเร มตฺตํ นีหริสฺสติ, มตฺตจฺเจทํ
กริสฺสติ, โส เม คิลานุปฏฺฐากมตฺตํ ภูณฺชิตฺวา คิลานสฺส กาเลน
มตฺตํ นีหริสฺสติ, มตฺตจฺเจทํ น กริสฺสติ, อิมํ ภาณฺเต อตุถวสํ
สมฺปสฺสमानา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คิลานุปฏฺฐากมตฺตํ ทาตุํ.

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,มหา. กาลเ อุปคจฺฉิสฺสติ, อ. กาลเ อุปคจฺฉิสฺสติ. ^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. กาลกิริยา

ปุน จปริ ภนฺเต, คิลานสฺส ภิกฺขุโน สปปายานิ ภေชฺชานิ
อลภนฺตสฺส อาพาโห วา อภิวทฺถิสฺสติ, กาลกิริยา วา ภวิสฺสติ,
ตสฺส เม คิลานภေชฺชํ ปริภุตตสฺส อาพาโห นาภิวทฺถิสฺสติ,
กาลกิริยา น ภวิสฺสติ, อิมํ ภาณเต อตฺถวสํ สมฺปสฺสमानา
อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คิลานภေชฺชํ ทาตุํ.

ปุน จปริ ภนฺเต, ภควตา อนฺธกวินฺเท ทสฺยานิสฺเส สมฺปสฺสमानเน
ยาคู อนฺณญาตา, ตฺยาหํ ภาณเต อาณิสฺเส สมฺปสฺสमानา อิจฺฉามิ
สงฺฆสฺส ยาวชีวํ ฐวยาकुํ ทาตุํ.

อิธ ภาณเต ภิกฺขุณิโย อจิรวติยา นทียา เวลียาหิ สทฺธิ นคฺคา
เอกตฺตเถ นหายนฺติ, ตา ภาณเต เวลียา ภิกฺขุณิโย อุปฺปณฺเฑสฺสุ
“กีนฺนุ ไช นาม ตุมฺหากํ อยฺเย ทหรานํ พุรฺหมจฺริยํ จิณฺเณ
นฺนุ นาม กามา ปริภุตฺตพฺพา, ยทา ชินฺณา ภวิสฺสถ, ตทา
พุรฺหมจฺริยํ จริสฺสถ, เอวํ ตุมฺหากํ อุโก อนฺตา ปริคฺคหิตา
ภวิสฺสนฺตํติ. ตา ภาณเต ภิกฺขุณิโย เวลียาหิ อุปฺปณฺทียมานา มงฺกุ
อเหสฺสุ. ‘อสุจิ ภาณเต มาตุคามสฺส นคฺคิยํ เชคฺคจฺฉํ ปฏิกฺกัลลํ, อิมํ
ภาณเต อตฺถวสํ สมฺปสฺสमानา อิจฺฉามิ ภิกฺขุณีสงฺฆสฺส ยาวชีวํ
อุทกสาฎิกํ ทาตุณฺติ.

[๓๕๑] “กึ ปน ตวํ วิสาเช อาณิสฺสํ สมฺปสฺสमानา ตถาคตํ
อญฺจ วรานิ ยาจสีติ. “อิธ ภาณเต ทิสาสุ วสฺสํ วุตฺถา ภิกฺขุ
สาวตฺถิ อากจฺฉิสฺสนฺติ ภควนฺตํ ทสฺสนาย, เต ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา
ปฺจุฉิสฺสนฺติ ‘อิตฺถนฺนาโม ภาณเต ภิกฺขุ กาลกโต, ตสฺส กา คติ,
โก อภิสมฺปฺราโยติ, ตํ ภควา พฺยากริสฺสติ โสตาปตฺติผล เว
สททาคามิผล เว อนาคามิผล เว อรหตฺเต เว, ตฺยาหํ
อุปสงฺกมิตฺวา ปฺจุฉิสฺสามิ ‘อาคตปฺพพา นุ ไช ภาณเต เตเน อยฺเยน

สาวตฤตี, สเจ เม วกขนติ 'อาคตปุพพา เตน ภิกขุณา สาวตฤตี,
 นิฏฺจเมตถ คจฺจิสฺสามิ 'นิสฺสํสํ []' ปริภุตฺตา^๒ เตน อยฺเยน
 วสฺสิกสาฎฺฐิกา วา อาคนฺตูกภตฺตํ วา คมิกภตฺตํ วา คิลานภตฺตํ
 วา คิลานุปฺปจกภตฺตํ วา คิลานภสซฺชํ วา ฐฺวยาคุ วาติ, ตสฺสา
 เม ตทฺทสฺสรนฺติยา ปามุซฺชํ ชายิสฺสติ, ปมฺพิตาย ปีติ ชายิสฺสติ,
 ปีติมนาย กาโย ปสฺสมภิสฺสติ, ปสฺสทฺฐกาเย สฺขํ เวทยิสฺสามิ,
 สฺขินิยา จิตฺตํ สมารยิสฺสติ, ส่า เม ภวิสฺสติ อินฺทฺริยภาวนา
 พลภาวนา โพชฌนฺคภาวนา, อิม่าหํ ภนฺเต อาณิสฺสํ สมฺปสฺสมานา
 ตถาคตํ อฏฺฐจ วราณิ ยาจามิตี. "สาธุ สาธุ วิสาเข, สาธุ โข ตวํ
 วิสาเข อิมํ อาณิสฺสํ สมฺปสฺสมานา ตถาคตํ อฏฺฐจ วราณิ ยาจสิ,
 อนฺุชานามิ เต วิสาเข อฏฺฐจ วราณิตี. อถโฆ ภควา วิสาขํ
 มิคารมาตฺรํ อิม่าหิ คาทาหิ อนฺุโมหิ

“ยา อนฺุณปานํ ททตี ปโมทิตา”^๓

สีลุปฺปนฺหา สุกตสฺส ส่าวิกา
 ททาทิ ทานํ อภิกุญฺย มจฺจํ
 โสวคฺคิกํ โสภนุํ สุขาวหนํ.

ทิพฺพํ พลํ ส่า ลภเต จ อาญํ^๔
 อาคมมฺ มคฺคํ วิรชํ อนนฺุคณํ
 ส่า ปุณฺณกามา สฺขินี อนามยา
 สคฺคมฺหิ กายมฺหิ จิรํ ปโมทิตี.

^๑ ส.ฉ.,เท.,มหา. เหตุถนฺตเร เมติ อยู่ ปาโจ ทิสฺสติ.

^๒ ส.ฉ.,เท.,อิ. ปริภุตฺตา

^๓ ส.ฉ.,เท. ททตีปฺปโมทิตา, อิ. อติปโมทิตา

^๔ ส.,เท.,อิ. ทิพฺพํ ส่า ลภเต อาญํ, ฉ. ทิพฺพํ ส่า ลภเต จ อาญํ

[๓๕๒] อถโข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ อิมานิ คาทาหิ
 อนุโมทิตวา อญฺญายาสนา ปกุกามิ. อถโข ภควา เอตสฺมี นินทาเน
 เอตสฺมี ปกรณํ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกขุ อามนฺเตสิ “อนุชานามิ
 ภิกขเว วสฺสีกสาฎิกํ อาคนฺตุกภตฺตํ คมิกภตฺตํ คิลานภตฺตํ
 คิลานุปฺปจจากภตฺตํ คิลานเภสชฺชํ ฐวยาकुํ ภิกขุนี้สงฺฆสฺส อุกก-
 สาฎิกนฺติ.

[๑]

วิสาขาภาณวโร นิฏฺฐิตโ.

๑๕. นิสิตฺตนาทือนุชานนา

[๓๕๓] เตน โข ปน สมเยน ภิกขุ ปณฺเฑตานิ โภชนานิ
 ภูฏชิตฺวา มุญฺจสฺสตี อสมฺปชานา นินฺทํ โโอกฺกมฺนฺติ. เตสํ มุญฺจสฺสตีเน
 อสมฺปชานานํ นินฺทํ โโอกฺกมฺนฺตานํ สุปินฺนฺเตน อสุจิ มุจฺจติ,
 เสนาสนํ อสุจินา มกฺขียติ.

อถโข ภควา อายสฺมตฺตา อานนฺเทน ปจฺจาสมฺเณน เสนาสน-
 จาริกํ อาหิณฺทฺนฺโต อทฺทสฺ เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิตํ; ทิสฺวาน
 อายสฺมมฺหํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ “กิเมตํ อานนฺท เสนาสนํ มกฺขิตนฺติ.
 “เอตฺรหิ ภนฺเต ภิกขุ ปณฺเฑตานิ โภชนานิ ภูฏชิตฺวา มุญฺจสฺสตี
 อสมฺปชานา นินฺทํ โโอกฺกมฺนฺติ, เตสํ มุญฺจสฺสตีเน อสมฺปชานานํ
 นินฺทํ โโอกฺกมฺนฺตานํ สุปินฺนฺเตน อสุจิ มุจฺจติ, ตยิทํ ภควา

^๑ ส. เอตฺถนฺตเร วิสาขาวตฺถุ นิฏฺฐิตนฺติ อิมํ ปาจา ทิสฺสนฺติ.

^๒ สยา. วิสาขาภาณวโร นิฏฺฐิตํ.

เสนาสนํ อสุจิณา มกฺขิตนฺติ. “เอวเมตํ อานนฺท, เอวเมตํ อานนฺท,
มฺจุจติํ หิ อานนฺท เตสํ” มฺจุจสฺสตีเน อสมปฺชานานํ นิทฺทํ
โอกฺกมฺมตฺตานํ สุปินฺนเตน อสุจิ, เย เต อานนฺท ภิกฺขุ อฺปญฺจิตสฺสตี
สมปฺชานา นิทฺทํ โอกฺกมฺมตฺติ, เตสํ อสุจิ น มฺจุจติ, เยปิ เต
อานนฺท ปุณฺณชฺชา กาเมสุ วีตฺราคา, เตสํ อสุจิ น มฺจุจติ,
อญฺจานเมตํ อานนฺท อนวกาโส, ยํ อรหโต อสุจิ มฺจุเจยฺยาติ.
อถโข ภควา เอตสฺมี นินทาเน เอตสฺมี ปกรณํ ฐมฺมี กถํ กตฺวา
ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อิธาทิ ภิกฺขเว อานนฺเทน ปจฺจาสมณฺเณ
เสนาสนจาริกํ อาหิณฺตฺนโต อทฺทสํ เสนาสนํ อสุจิณา มกฺขิตํ;
ทิสฺวาน อานนฺทํ อามนฺเตสิ”^๑ ‘กิเมตํ อานนฺท เสนาสนํ มกฺขิตนฺติ,
เอตฺรหิ ภนฺเต ภิกฺขุ ปณฺีตานิ โภชนานิ ภฺยชิตฺวา มฺจุจสฺสตี
อสมปฺชานา นิทฺทํ โอกฺกมฺมตฺติ, เตสํ มฺจุจสฺสตีเน อสมปฺชานานํ
นิทฺทํ โอกฺกมฺมตฺตานํ สุปินฺนเตน อสุจิ มฺจุจติ, ตยิทํ ภควา
เสนาสนํ อสุจิณา มกฺขิตนฺติ, ‘เอวเมตํ อานนฺท, เอวเมตํ อานนฺท,
มฺจุจติํ หิ อานนฺท เตสํ มฺจุจสฺสตีเน อสมปฺชานานํ นิทฺทํ
โอกฺกมฺมตฺตานํ สุปินฺนเตน อสุจิ, เย เต อานนฺท ภิกฺขุ อฺปญฺจิตสฺสตี
สมปฺชานา นิทฺทํ โอกฺกมฺมตฺติ, เตสํ อสุจิ น มฺจุจติ, เยปิ เต
อานนฺท ปุณฺณชฺชา กาเมสุ วีตฺราคา, เตสํ^๒ อสุจิ น มฺจุจติ,
อญฺจานเมตํ อานนฺท, อนวกาโส, ยํ อรหโต อสุจิ มฺจุเจยฺยาติ.

ปญฺจิเม ภิกฺขเว อาทินฺวา มฺจุจสฺสตีสฺส อสมปฺชานสฺส
นิทฺทํ โอกฺกมโต;^๓ ทฺกขํ สุปติ, ทฺกขํ ปฏฺิพฺพชฺฌติ, ปาปกํ สุปินํ

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. อป ปาโจ น ทิสฺสตี, เอวมฺปฺริปิ.

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. อามนฺเตสิ

^๓ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. เตสํปิ

^๔ อ. โอกฺกมมโต

ปสฺสติ, เทวตา น รกฺขนฺติ, อสฺสจि มุจฺจติ; อิมเ ชเ ภิกฺขเว ปณฺจ
อาทีนฺวา มุญฺจสฺสตีสฺส อสมฺปชานสฺส นิตฺทํ โอกมโต.

ปณฺจิมเ ภิกฺขเว อานิสฺสา อุปฺภุจิตสฺสตีสฺส สมฺปชานสฺส
นิตฺทํ โอกมโต; สฺขํ สฺปติ, สฺขํ ปณฺนิพฺพชฺฌติ, น ปาปกํ สฺปิเน
ปสฺสติ, เทวตา รกฺขนฺติ, อสฺสจิ น มุจฺจติ, อิมเ ชเ ภิกฺขเว ปณฺจ
อานิสฺสา อุปฺภุจิตสฺสตีสฺส สมฺปชานสฺส นิตฺทํ โอกมโต.

อนุชานามิ ภิกฺขเว กายคฺคตฺติยา จีวรคฺคตฺติยา เสนาสนคฺคตฺติยา
นีสิตนฺนติ.

เตน ชเ ปน สมเยน อติชฺชุตฺทกํ นีสิตนํ น สพฺพํ เสนาสนํ
โคเปติ.^๑ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนุชานามิ ภิกฺขเว ยวามหนตํ
ปจฺจตฺถรณํ อากงฺขติ ตวามหนตํ ปจฺจตฺถรณํ กาทุนฺติ.

[๓๕๔] เตน ชเ ปน สมเยน आयสุมโต อานนฺทสฺส
อุปฺชฌายสฺส आयสุมโต เวลฺลภฺจสีสสฺส ฤลฺลภจฺฉาพาโช โหติ. ตสฺส
ลสิกาย จีวรานิ กาเย ลคฺคนฺติ. ตานิ ภิกฺขุ อุทเกน เตเมตฺวา
เตเมตฺวา อปกทฺตฺนฺติ. อถชเ^๒ ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺทนฺโต
เต ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกทฺตฺนฺเต
ทิสฺวาน, เยน เต ภิกฺขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขุ
เอตทโวจ “กึ อิมสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อาพาโชติ. “อิมสฺส ภนฺเต
आयสุมโต ฤลฺลภจฺฉาพาโช, ลสิกาย จีวรานิ กาเย ลคฺคนฺติ, ตานิ
มยํ อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกทฺตฺมามาติ. อถชเ ภควา
เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรเณ ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ

^๑ ส.,ฉ.,มหา. สโคเปติ^๒ ส.,อิ. อุททส ชเ, ฉ.,เท.,มหา. อุททสา ชเ

อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว ยสฺส กณฺฑุ วา ปิพฺภา วา
อสุสาโว วา ญฺจลลกจฺฉา วา อาพาโห, กณฺฑุปฏิจฺฉนาทินฺติ.

[๓๕๕] อถ โข วิสาขา มิคารมาตา มุขปุณฺณจฺลล^๑ อาทาย,
เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺนา โข วิสาขา มิคารมาตา
ภควนฺตํ เอตทวโจ “ปฏฺิคฺคณฺหาตุ เม ภนฺเต []”^๒ มุขปุณฺณจฺลล,
ยํ มม อสฺส ทิฆมฺรตฺตํ หิตาย สุขายาติ. ปฏฺิคฺคเหสิ ภควา
มุขปุณฺณจฺลล. อถ โข ภควาวิสาขํ มิคารมาตริ ฐมฺมียา กถาย
สนฺทสฺเสสิ สฺมาทเปสิ สฺมุตฺเตเชสิ สฺมปหํเสสิ. อถ โข วิสาขา
มิคารมาตา ภควตา ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺสิตา สฺมาทปิตา
สฺมุตฺเตชิตา สฺมปหํสิตา อญฺญายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ
กตฺวา ปกฺกามิ. อถ โข ภควา เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรณเ
ฐมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว
มุขปุณฺณจฺลนฺติ.

[๓๕๖] เตน โข ปน สมเยน โรโซ มลฺโล อายสฺมโต อานนฺทสฺส
สหาโย โหติ. โรชสฺส มลฺลสฺส โขมปิโลติกา อายสฺมโต อานนฺทสฺส
หตฺถे นิกฺขิตฺตํ โหติ. อายสฺมโต จ อานนฺทสฺส โขมปิโลติกาย
อตฺถิ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนุชานามิ ภิกฺขเว
ปญฺจหฺงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส วิสฺสาสํ คเหตฺุ; สนฺทิฏฺฐโจ จ โหติ,
สฺมภตฺโต จ, อาลปิโต จ, ชีวติ จ, ชานาติ จ ‘คหิเต เม อตฺตมโน
ภวิสฺสตีติ, อนุชานามิ ภิกฺขเว อิเมหิ ปญฺจหฺงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส
วิสฺสาสํ คเหตุณฺติ.

^๑ ส.,เท.,อ. มุขปุณฺณจฺลลก, ฉ. มุขปุณฺณจฺลฬ, เอวมฺปริปิ.

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. เอตฺถนฺตเร ภควาติ อปฺ ปาโจ ทิสฺสติ.

ภิกฺขเว สุตตฺถุํ กาทฺตฺตํ. วิกฺกณฺโณ โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว วิกฺกณฺณํ อุตฺตริตฺตฺตํ. สุตฺตา
โอกิริยณฺตํ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
อนฺุวาทํ ปรีกษณฺ์ อาโรเปตฺตฺตํ.

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆาภฺยิยา ปตฺตา ลุชฺชนฺตํ. ภควโต
เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อฏฺฐปทกํ กาทฺตฺตํ.

[๓๖๐] เตน โข ปน สมเยน อภฺยตฺตรสฺส ภิกฺขุโน จีวร
กริยมาเน^๑ สพฺพํ จินฺนํ นปฺปโหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ.
“อนฺุชานามิ ภิกฺขเว เทว จินฺนํ อํกํ อจฺจินฺนํ.

เทว จินฺนํ อํกํ อจฺจินฺนํ นปฺปโหติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว เทว อจฺจินฺนํ อํกํ จินฺนํ.

เทว อจฺจินฺนํ อํกํ จินฺนํ นปฺปโหติ. ภควโต เอตมตฺถํ
อาโรเจสฺสุ. “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อนฺุวาทกํปิ อาโรเปตฺตํ, น จ
ภิกฺขเว สพฺพํ อจฺจินฺนํ ฐาเรตฺตํ; โย ฐาเรยฺย, อาปตฺติ
ทุกกฺกสฺสาติ.

[๓๖๑] เตน โข ปน สมเยน อภฺยตฺตรสฺส ภิกฺขุโน พหุ
จีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติ. โส จ ตํ จีวรํ มาตาปิตฺตฺตํ^๒ ทาทูกาโม โหติ.
ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “มาตาปิตโรติ โข ภิกฺขเว ททมาเน,
กํ วเทยฺยามิ,^๓ อนฺุชานามิ ภิกฺขเว มาตาปิตฺตฺตํ ทาทู, น จ
ภิกฺขเว สทฺธาเทยฺยํ วินิปาเตตฺตํ; โย วินิปาเตยฺย, อาปตฺติ
ทุกกฺกสฺสาติ.

หมตอายุ 26/05/2566

^๑ ส.ฉ.เท.อ. จีวรํ กริยมาเน ^๒ อ. มาตาปิตฺตฺตํ ^๓ ส.ฉ.เท.อ. วเทยฺยาม

[๓๖๒] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อนฺธวเน จีวรํ นิภฺชิปิ ตฺวา สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปิณฺฑทาย ปาวิสี. โจรา ตํ จีวรํ อวหรีสุ. โส ภิกฺขุ ทฺวจฺโจโล โหติ ลฺลฺขจีวโร. ภิกฺขุ เอวมาหํสุ “กิสฺส ตวํ อวฺสุโส ทฺวจฺโจโล ลฺลฺขจีวโรติ. “อิธํ อวฺสุโส อนฺธวเน จีวรํ นิภฺชิปิ ตฺวา สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปิณฺฑทาย ปาวิสี, โจรา ตํ จีวรํ อวหรีสุ, เตนาหํ ทฺวจฺโจโล ลฺลฺขจีวโรติ.” ภควโต เอตมตฺถํ อารोเจสุ. “น ภิกฺขเว สนฺตรุตฺตเรน คามो ปวิสิตพฺโพ; โย ปวิเสยฺย, อาปตฺติ ทฺวักกฺกุสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อานนฺโท อสตียา สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปิณฺฑทาย ปาวิสี. ภิกฺขุ อายสฺมนตํ อานนํ ํ เอตทวโจ “นนุ []”^๒ อวฺสุโส อานนฺท ภควตา ปญฺญตฺตํ “น สนฺตรุตฺตเรน คามो ปวิสิตพฺโพติ, กิสฺส ตวํ อวฺสุโส []”^๓ สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปวิญฺจติ. “สจฺจํ อวฺสุโส ภควตา ปญฺญตฺตํ “น สนฺตรุตฺตเรน คามो ปวิสิตพฺโพติ, อปิ จาหํ อวฺสุโส”^๔ อสตียา ปวิญฺจติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารอเจสุ.

^๕ อถ โข ภควา เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรณ ฌมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ^๕

“ปญฺจิเม ภิกฺขเว ปจฺจยา สงฺฆาภฺยิยา นิภฺเชปาย; คีลาโน วา โหติ, วสฺสิกสงฺเกตํ วา โหติ, นทีปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคพคฺคตฺติวิหาโร วา โหติ, อตฺถตกจันํ วา โหติ, อีเม โข ภิกฺขเว ปญฺจ ปจฺจยา สงฺฆาภฺยิยา นิภฺเชปาย.

^๑ ส.จ.เท. ลฺลฺขจีวโรติ.

หมตอายุ 26/05/2566

^๒ ส.จ.เท.มหา. เอตฺถนฺตเร อานนฺทาติ อัย ปาโจ ทิสฺสติ.

^๓ ส.จ.เท.อิ. อัย ปาโจ น ทิสฺสติ ^{๔-๕} จ.เท.อิ. อีเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

^๒ เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร โขสทฺโท ทิสฺสติ.

ปญฺจิเม ภิกฺขเว ปจฺจยา อุตฺตราสงฺคสฺส นิฺกฺเขปาย; คิลาโน
วา โหติ, วสฺสิกสงฺเกตํ วา โหติ, นทีปาริ คนฺตุํ วา โหติ,
อคฺคพคฺคตฺติวิหาโร วา โหติ, อตฺถตกจिํ วา โหติ, อีเม ไช
ภิกฺขเว ปญฺจ ปจฺจยา อุตฺตราสงฺคสฺส นิฺกฺเขปาย.

ปญฺจิเม ภิกฺขเว ปจฺจยา อนฺตรวาสกสฺส นิฺกฺเขปาย; คิลาโน
วา โหติ, วสฺสิกสงฺเกตํ วา โหติ, นทีปาริ คนฺตุํ วา โหติ,
อคฺคพคฺคตฺติวิหาโร วา โหติ, อตฺถตกจิํ วา โหติ, อีเม ไช
ภิกฺขเว ปญฺจ ปจฺจยา อนฺตรวาสกสฺส นิฺกฺเขปาย.

ปญฺจิเม ภิกฺขเว ปจฺจยา วสฺสิกสาฎิกาย นิฺกฺเขปาย; คิลาโน
วา โหติ, นิสฺสีมํ คนฺตุํ วา โหติ, นทีปาริ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคพ-
คฺคตฺติวิหาโร วา โหติ, วสฺสิกสาฎิกา อกตา วา โหติ วิปฺปกตา
วา, อีเม ไช ภิกฺขเว ปญฺจ ปจฺจยา วสฺสิกสาฎิกาย นิฺกฺเขปายาติ.

๒๑. สงฺฆิกจิวรุปาทกถา

[๓๖๓] เตน ไช ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ เอโก วสฺสํ
วสฺสิ. ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อํสฺสุ. อถ ไช ตสฺส
ภิกฺขุโน เอตทโหสิ “ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘จตุวคฺโค ปจฺฉิโม สงฺฆเมติ,
อหญฺจมุหิ เอกโก อีเม จ มนุสฺสา ‘สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ
อํสฺสุ, ยนฺนุนาหํ อิมานิ สงฺฆิกานิ จีวรานิ สาวตฺถิ หเรยฺยนฺติ.
อถ ไช โส ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ อาทาย สาวตฺถิ คนฺตฺวา ภควโต
เอตมตฺถํ อารุเจสิ. “ตฺถเหว ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ ยาว กจिํสฺส
อุพฺพการายาติ. “อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอโก วสฺสํ วสฺสิ, ตตฺถ
มนุสฺสา ‘สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ เทนฺติ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
ตสฺสเสว ตานิ จีวรานิ ยาว กจิํสฺส อุพฺพการายาติ.

เตน โข ปน สมเยน อณฺณตโร ภิกฺขุ อุตฺตกาละ เอโก วสฺสิ.
 ตตฺถ มนุสฺสา “สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทฺสฺส. อถ โข ตสฺส
 ภิกฺขุโน เอตทโหสิ “ภควตา ปณฺณตตํ ‘จตุรคฺโค ปจฺจิมํ สงฺฆเมติ,
 อหณฺจมฺหิ เอกโก, อิมํ จ มนุสฺสา สงฺฆสฺส ‘เทมาติ จีวรานิ
 อทฺสฺส, ยนฺนุนาหํ อิมานิ สงฺฆิกานิ จีวรานิ สาวตฺถิ หเรยฺยนฺติ.
 อถ โข โส ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ อาทาย สาวตฺถิ คนฺตฺวา ภิกฺขุณฺ
 เอตมตฺถํ อารอฺเจสิ. ภิกฺขุ ภควโต เอตมตฺถํ อารอฺเจสฺส. “อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว สมมุขีภฺยเตน สงฺเขน ภาเชตฺถุ, อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 อุตฺตกาละ เอโก วสฺสิ, ตตฺถ มนุสฺสา ‘สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ
 เทนฺติ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว เตน ภิกฺขุนา ตานิ จีวรานิ อธิภฺยจาทฺถุ
 ‘มยฺหิมานิ จีวรานิติ. ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ตํ จีวรํ
 อนฺธิภฺยจเฑ^๑ อณฺโณ ภิกฺขุ อากจฺจติ, สมโก ทาทพฺโพ ภาโค. เตหิ
 เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุหิ ตํ จีวรํ ภาชียมาเน อปาติเต กุเส อณฺโณ
 ภิกฺขุ อากจฺจติ, สมโก ทาทพฺโพ ภาโค. เตหิ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุหิ
 ตํ จีวรํ ภาชียมาเน ปาติเต กุเส อณฺโณ ภิกฺขุ อากจฺจติ,
 นากามา ทาทพฺโพ ภาโคติ.

เตน โข ปน สมเยน เทว ภาตฺตกา^๒ เถรา आयสฺมา จ
 อีสิทาโส आयสฺมา จ อีสิภตฺโต^๓ สาวตฺถิยํ วสฺสํ วุตฺตา อณฺณตโร
 คามกาวาสํ อคมฺสฺส. มนุสฺสา “จิสฺสาปี เถรา อากตฺตาติ สจีวรานิ
 ภตฺตานิ อทฺสฺส. อาวาสิกา ภิกฺขุ เถเร ปุจฺจีสฺส “อิมานิ ฆนฺเต
 สงฺฆิกานิ จีวรานิ เถเร อากมฺม อุปฺปนฺนานิ, สาทิยิสฺสนฺติ เถรา
 ภาคนฺติ. เถรา เอวมาหฺสฺส “ยถา โข มยฺ อาวุโส ภควตา ฐมฺมํ

^๑ อ. อนธิภฺยจเฑน^๒ ส.จ.เท.มหา. ภาติกา^๓ ส.จ. อีสิภฺย, เท. อีสิภฺยโท

เทสิตํ อาชานาม, ตุมฺหากํเยว ตานิ จีวรานิ ยาว กจินฺสฺส
อุพฺพการายาติ.

เตน โข ปน สมเยน ตโย ภิกฺขุ ราชคเห วสฺสํ วสนฺติ.
ตตฺถ มนุสฺสา “สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ เทนฺติ. อถ โข เตสํ
ภิกฺขุํ เอตทโหสิ “ภควตา ปณฺณตฺตํ ‘จตุวคฺโค ปจฺจิมํ สงฺฆเติ,
มยญฺจมฺห” ตโย ชนา, อิมํ จ มนุสฺสา ‘สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ
เทนฺติ, กถํ นุ โข อมฺเหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. เตน โข ปน
สมเยน สมฺพหุลา เถรา อายสฺมา จ นีลวาสี^๒ อายสฺมา จ
สาณวาสี อายสฺมา จ โคปโก^๓ อายสฺมา จ ภคฺ อายสฺมา จ
ผลิกสนฺทาโน^๔ ปาฏฺลิปุตฺเต วิหรนฺติ กุกฺกุฏารามे. อถ โข เต ภิกฺขุ
ปาฏฺลิปุตฺตํ คนฺตฺวา เถเร ปุจฺจิสฺส. เถรา เอวมาหํสฺส “ยถา โข มยํ
อาวุโส ภควตา ชมมํ เทสิตํ อาชานาม, ตุมฺหากํเยว ตานิ
จีวรานิ ยาว กจินฺสฺส อุพฺพการายาติ.

๒๒. อุปนันทสกุญฺยปุตฺตวตฺต

[๓๖๔] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนนฺโท สกุญฺยปุตฺโต
สาวตฺถิยํ วสฺสํ วุตฺโต อณฺเฑตรํ คามกาวาสํ อคมาสิ. ตตฺถ จ^๕
ภิกฺขุ จีวรํ ภาเชตฺถุกามา สนฺนิปตฺติสฺส. เต เอวมาหํสฺส “อิมานิ โข
อาวุโส สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชียิสฺสนฺติ, สาทียิสฺสสิ ภาคนฺติ.
“อามาวุโส สาทียิสฺสามีติ, ตโต จีวรภาคํ คเหตฺวา อณฺเฑํ อาวาสํ
อคมาสิ. ตตฺถปิ ภิกฺขุ จีวรํ ภาเชตฺถุกามา สนฺนิปตฺติสฺส. เตปิ

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. มยญฺจมฺหา

^๔ ส.,ฉ. ผฬิกสนฺทาโน

^๒ ฉ.,อ. นีลวาสี

^๓ ส.,ฉ. โคตโก

^๕ สฺยา.,อ. จสทฺโท น ทิสฺสติ.

เอวมาหंसฺ “อิมานิ โข อาวุโส สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชียิสฺสนฺติ, สาทียิสฺสสฺส ภาคนฺติ. “อามาวุโส สาทียิสฺสสามีติ, ตโตปิ จีวรภาคํ คเหตุวา อญญํ อาวาสํ อคมาสี. ตตฺถปิ ภิกฺขุ จีวรํ ภาเชตฺถกามา สนนฺิปตีสฺส. เตปิ เอวมาหंसฺ “อิมานิ โข อาวุโส สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชียิสฺสนฺติ, สาทียิสฺสสฺส ภาคนฺติ. “อามาวุโส สาทียิสฺสสามีติ, ตโตปิ จีวรภาคํ คเหตุวา มหนตฺ จีวรภณฺทิกํ อาทาย ปฺนทเว สวตฺถิ ปจฺจาคจฺฉิ. ภิกฺขุ เอวมาหंसฺ “มหาปฺญโณสิ ตวํ อาวุโส อุปนฺนท, พหุํ เต จีวรํ อุปฺปนฺนทฺติ. “กฺุโต เม อาวุโส ปฺญญํ, อิธํ []” สวตฺถิยํ วสฺสํ วุตฺโต อญฺญตรํ คามกาวาสํ อคมาสี; ตตฺถ ภิกฺขุ จีวรํ ภาเชตฺถกามา สนนฺิปตีสฺส, เต มํ เอวมาหंसฺ ‘อิมานิ โข อาวุโส สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชียิสฺสนฺติ, สาทียิสฺสสฺส ภาคนฺติ, อามาวุโส สาทียิสฺสสามีติ, ตโต จีวรภาคํ คเหตุวา อญญํ อาวาสํ อคมาสี, ตตฺถปิ ภิกฺขุ จีวรํ ภาเชตฺถกามา สนนฺิปตีสฺส, เตปิ มํ เอวมาหंसฺ ‘อิมานิ โข อาวุโส สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชียิสฺสนฺติ, สาทียิสฺสสฺส ภาคนฺติ, ‘อามาวุโส สาทียิสฺสสามีติ, ตโตปิ จีวรภาคํ คเหตุวา อญญํ อาวาสํ อคมาสี, ตตฺถปิ ภิกฺขุ จีวรํ ภาเชตฺถกามา สนนฺิปตีสฺส, เตปิ มํ เอวมาหंसฺ ‘อิมานิ โข อาวุโส สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชียิสฺสนฺติ, สาทียิสฺสสฺส ภาคนฺติ, ‘อามาวุโส สาทียิสฺสสามีติ, ตโตปิ จีวรภาคํ อคฺคเหสี, เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปฺปนฺนทฺติ. “กิ ปน ตวํ อาวุโส อุปนฺนท อญฺญตร วสฺสํ วุตฺโต อญฺญตร จีวรภาคํ สาทียีติ.”^๑ “เอวมาวุโสติ. เย เต ภิกฺขุ อปฺปิจฺฉา ๕เป๕ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อายสฺมา อุปนฺนโท สกฺยปฺตฺโต อญฺญตร วสฺสํ วุตฺโต อญฺญตร จีวรภาคํ

^๑ ส.จ.,ท.,อ. เอตฺถนฺตเร อาวุโสติ อยํ ปาโจ ทิสฺสติ. ^๒ อ. สาทียิสฺสสฺส

สาทิยิสสตีติ. ภควโต เอตมตถํ อารุเจสฺสุ. “สจฺจํ กิร ตวํ อุปนฺนท
 อณฺณตฺร วสฺสํ วุตฺโต อณฺณตฺร จีวรภาคํ สาทิยิตฺติ. “สจฺจํ ภควาติ.
 วิครหิ พุทฺโธ ภควา “กถํ หิ นาม ตวํ โมฆปฺริส อณฺณตฺร วสฺสํ
 วุตฺโต อณฺณตฺร จีวรภาคํ สาทิยิสสตี, เนตํ โมฆปฺริส อปฺปสนฺนํ นานํ
 วา ปสาทาย ๕เป๕ วิครหิตฺวา ฐมมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
 “น ภิกฺขเว อณฺณตฺร วสฺสํ วุตฺเตน อณฺณตฺร จีวรภาโค สาทิตฺพุโ
 โย สาทิเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนฺนโท สกฺยปฺตฺโต เอโก
 ทฺวิสฺสุ อาวาเสสฺสุ วสฺสํ วสฺติ “เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ.
 อถ โข เตสํ ภิกฺขุณฺโณ เอตทโหสิ “กถํ นุ โข อายสฺมโต อุปนฺนทสฺส
 สกฺยปฺตฺตสฺส จีวรปฏฺวิโส^๑ ทาทพุโพิติ. ภควโต เอตมตถํ อารุเจสฺสุ.
 “เทถ ภิกฺขเว โมฆปฺริสสฺส เอกาธิปฺปายํ, อิทฺ ปน ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ เอโก ทฺวิสฺสุ อาวาเสสฺสุ วสฺสํ วสฺติ ‘เอวํ เม พหุํ จีวรํ
 อุปฺปชฺชิสฺสตีติ, สเจ อมฺตฺร อุปฺทฺตํ อมฺตฺร อุปฺทฺตํ วสฺติ, อมฺตฺร
 อุปฺทฺตํ อมฺตฺร อุปฺทฺตํ จีวรปฏฺวิโส ทาทพุโ, ยตฺถ วา ปน
 พหุตรํ วสฺติ, ตโต จีวรปฏฺวิโส ทาทพุโพิติ.

๒๓. คีลานวตฤกถา

[๓๖๕] เตน โข ปน สมเยน อณฺณตฺรสฺส ภิกฺขุโน กุจฺฉิ-
 วิการาวาโห โหติ. โส สเก มุตฺตกรีสเ ปลิปนฺโน เสติ. อถ โข
 ภควา อายสฺมา อาณนฺเทน ปจฺจาสมณฺเณ เสนาสนจาริกํ

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท. จีวรปฏฺวิโส, มหา. จีวรปฏฺวิโส, เอมุปรปิ.

อาหิณฺทหนฺโต, เยน ตสฺส ภิกฺขุโน วิหาโร, เตนฺอุปสงฺกมิ. อทฺทสา
 โข ภควา ตํ ภิกฺขุํ สเก มุตฺตกรีเส ปลิปนฺนํ สยมานํ; ทิสฺวาน,
 เยน โส ภิกฺขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทวโจ
 “กิณฺเต ภิกฺขุ อาพาโชติ. “กุจฺฉิวิกาโร เม ภควาติ. “อตุถิ ปน เต
 ภิกฺขุ อุปฺภฺจโกติ. “นตฺถิ ภควาติ. “กิสฺส ตํ ภิกฺขุ น อุปฺภฺจเนตฺติติ.”
 “อหํ โข ภนฺเต ภิกฺขุณฺ อการโก, เตน มํ ภิกฺขุ น อุปฺภฺจเนตฺติติ.
 อถ โข ภควา อายสฺมนตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ “คจฺฉานนฺท, อุทกํ
 อาหาร, อิมํ ภิกฺขุํ นหาเปสฺสามาติ. “เอวํ ภนฺเตติ โข อายสฺมา
 อานนฺโท ภควโต ปฏิสฺสณฺติวาทา อุทกํ อาหาริ.”^๒ ภควา อุทกํ
 อาสิญฺจิ, อายสฺมา อานนฺโท ปรีชฺวี, ภควา สีสโต อคฺคเหสิ,
 อายสฺมา อานนฺโท ปาทโต อจฺจาเรตฺวา, มณฺจเก นิปาเตสฺสุ. อถ โข
 ภควา เอตสฺมี นิทาเน เอตสฺมี ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนนฺิปาตาเปตฺวา
 ภิกฺขุ ปฏฺิพฺจจิ “อตุถิ ภิกฺขเว อมฺกสฺมี วิหาเร ภิกฺขุ คีลาโนติ.
 “อตุถิ ภควาติ. “กิณฺตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อาพาโชติ. “ตสฺส
 ภนฺเต อายสฺมโต กุจฺฉิวิการาพาโชติ. “อตุถิ ปน ภิกฺขเว ตสฺส
 ภิกฺขุโน อุปฺภฺจโกติ. “นตฺถิ ภควาติ. “กิสฺส ตํ ภิกฺขุ น
 อุปฺภฺจเนตฺติติ. “เอโส ภนฺเต ภิกฺขุ ภิกฺขุณฺ อการโก, เตน ตํ ภิกฺขุ
 น อุปฺภฺจเนตฺติติ. “นตฺถิ โว”^๓ ภิกฺขเว มาตา, นตฺถิ ปิตา, เย โว
 อุปฺภฺจเหยฺยํ, ตุมฺहे เจ ภิกฺขเว อณฺณมณฺณํ น อุปฺภฺจหิสฺสถ,
 อถ โกจฺรหิ อุปฺภฺจหิสฺสติ, โย ภิกฺขเว มํ อุปฺภฺจเหยฺย, โส คีลานํ
 อุปฺภฺจเหยฺย. สเจ อุปฺชฺฌาโย โหติ อุปฺชฺฌาเยน ยาวชีวํ
 อุปฺภฺจาทพฺโพ, วุฏฺฏานสฺส^๔ อาคเมตพฺพํ. สเจ อาจฺริโย โหติ,

^๑ ส.,เท. อุปฺภฺจหนฺตฺติติ.^๒ อ. อาหาริตฺวา^๓ อ. เติ, เอวฺมปริปิ.^๔ ส.,ฉ.,เท.,มหา. วุฏฺฏานมสฺส

อาจริเยน ยาวชีว์ อุปฺปจฺจาทพฺโพ, วุฏฺฏจฺฉานสฺส อากเมตพฺพํ. สเจ
 สทฺธิวิหริโก โหติ, สทฺธิวิหริเกณ ยาวชีว์ อุปฺปจฺจาทพฺโพ, วุฏฺฏจฺฉานสฺส
 อากเมตพฺพํ. สเจ อนฺตเววสิโก โหติ, อนฺตเววสิเกณ ยาวชีว์
 อุปฺปจฺจาทพฺโพ, วุฏฺฏจฺฉานสฺส อากเมตพฺพํ. สเจ สมนุปฺปชฺฌายโก
 โหติ, สมนุปฺปชฺฌายเกณ ยาวชีว์ อุปฺปจฺจาทพฺโพ, วุฏฺฏจฺฉานสฺส
 อากเมตพฺพํ. สเจ สมนาจริยโก โหติ, สมนาจริยเกณ ยาวชีว์
 อุปฺปจฺจาทพฺโพ, วุฏฺฏจฺฉานสฺส อากเมตพฺพํ. สเจ น โหติ อุปฺปชฺฌายเ
 วา อาจริโย วา สทฺธิวิหริโก วา อนฺตเววสิโก วา สมนุปฺปชฺฌายโก
 วา สมนาจริยโก วา, สงฺเขน อุปฺปจฺจาทพฺโพ. โน เจ อุปฺปจฺเจหฺย,
 อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๓๖๖] ปญฺจหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมฺนฺนาคโต คิลานํ
 ทูปฺปจฺจโก^๑ โหติ; อสฺปฺปายการี โหติ, สฺปฺปายเ มตฺตํ น ชานาติ,
 เกสชฺชํ น ปฏฺิเสวิตา โหติ, อตฺถกามสฺส คิลานุปฺปจฺจจากสฺส ยถาภูตํ
 อาพาธํ นาวิกตฺตา โหติ “อภิกฺกมฺนตํ วา อภิกฺกมฺตีติ, “ปฏฺิกกมฺนตํ
 วา ปฏฺิกกมฺตีติ, “จิตํ วา จิตฺเตติ, อุปฺปนฺนํ สารีริกานํ เวทฺหานํ
 ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏฺฏกานํ อสฺสาดานํ อมฺนาปานํ ปาณฺหรานํ
 อนธิวาสกชาติโก โหติ. อิมฺเหิ โข ภิกฺขเว ปญฺจหฺงฺเคหิ สมฺนฺนาคโต
 คิลานํ ทูปฺปจฺจโก โหติ.

ปญฺจหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมฺนฺนาคโต คิลานํ สูปฺปจฺจโก โหติ;
 สฺปฺปายการี โหติ, สฺปฺปายเ มตฺตํ ชานาติ, เกสชฺชํ ปฏฺิเสวิตา
 โหติ, อตฺถกามสฺส คิลานุปฺปจฺจจากสฺส ยถาภูตํ อาพาธํ อาวิกตฺตา

^๑ ส.,ฉ.,เท.,มหา. ทูปฺปจฺจ. อ. ทูปฺปจฺจโก, เอมฺปริปิ.

โหติ “อภิกุมมหนฺตํ วา อภิกุมมตีติ, “ปฏิกุมมหนฺตํ วา ปฏิกุมมตีติ,
 “จิตํ วา จิตฺตํ, อุปฺปนฺนํ สารีริกํ เวทณํ ทุกฺขํ
 ติพฺพํ ขรณํ กญฺจกํ อสาทนํ อมฺหาปณํ ปาณฺหฺรณํ
 อธิวสกชาติโก โหติ. อิมํ โข ภิกฺขเว ปญฺจทฺทํ สมนฺนาทํ
 คิลานํ สุปฺปจฺจาโก โหติ.

ปญฺจํ ภิกฺขเว ทฺทํ สมนฺนาทํ คิลานํ สุปฺปจฺจาโก นาลํ
 คิลานํ อุปฺปจฺจํ; น ปฏฺวิโล โหติ เกสขฺชํ สํวิตฺตํ, สປฺปายาสປฺปายํ
 น ชาชาติ, อสປฺปายํ อุปฺนาเมติ, สປฺปายํ อุปฺนาเมติ, อามิสฺนฺตโร
 คิลานํ อุปฺปจฺเจติ^๑ โน เมตฺตจิตฺโต, เชคฺคจฺฉิ โหติ อุกฺกจฺจํ วา
 ปสฺสํ วา เขฬํ วา วนฺตํ วา นีหํ, น ปฏฺวิโล โหติ คิลานํ
 กาเลน กาลํ ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสตฺถํ สมากฺคเปตฺถํ สมฺมตฺเตเชตฺถํ
 สมฺปหํเสตฺถํ. อิมํ โข ภิกฺขเว ปญฺจทฺทํ สมนฺนาทํ
 คิลานํ สุปฺปจฺจาโก นาลํ คิลานํ อุปฺปจฺจํ.

ปญฺจํ ภิกฺขเว ทฺทํ สมนฺนาทํ คิลานํ สุปฺปจฺจาโก อลํ
 คิลานํ อุปฺปจฺจํ; ปฏฺวิโล โหติ เกสขฺชํ สํวิตฺตํ, สປฺปายาสປฺปายํ
 ชาชาติ, อสປฺปายํ อุปฺนาเมติ, สປฺปายํ อุปฺนาเมติ, เมตฺตจิตฺโต
 คิลานํ อุปฺปจฺเจติ โน อามิสฺนฺตโร, อเชคฺคจฺฉิ โหติ อุกฺกจฺจํ วา
 ปสฺสํ วา เขฬํ วา วนฺตํ วา นีหํ, ปฏฺวิโล โหติ คิลานํ
 กาเลน กาลํ ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสตฺถํ สมากฺคเปตฺถํ สมฺมตฺเตเชตฺถํ
 สมฺปหํเสตฺถํ. อิมํ โข ภิกฺขเว ปญฺจทฺทํ สมนฺนาทํ
 คิลานํ สุปฺปจฺจาโก อลํ คิลานํ อุปฺปจฺจํ.

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อุปฺปจฺจํ, เอวมฺปฺริ.

๒๔. มตสนุดกกถา

[๓๖๗] เตน ไช ปน สมเยน เทว ภิกขุ โกสเลสุ ชนปเท^๑
 อทธานมคคปฏิปันนา โหนติ. เต อญญตร อาวาส อุปจจิสฺสุ.
 ตตถ อญญตร ภิกขุ คิลาน โหติ. อถ ไช เตส ภิกขุโน
 เอตทโหสิ “ภควตา ไช อาวุโส คิลานุปฏิจานัน วณฺณิตํ, หนท มย
 อาวุโส อิมํ ภิกขุ อุปฏเจมาติ. เต ตํ อุปฏจหิสฺสุ. โส เตหิ
 อุปฏจียมาโน^๒ กาลมกาสิ. อถ ไช เต ภิกขุ ตสฺส ภิกขุโน ปตฺต-
 จีวรมาทาย สวตฺถิ คนฺตวาทา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสฺสุ. “ภิกขุสฺส
 ภิกขเว กาลกเต สงฺฆे สามิ ปตฺตจีวเร, อปิจ คิลานุปฏิจา
 พหุปรการา. อนฺุชานามิ ภิกขเว สงฺฆเณ ติจีวรญจ ปตฺตญจ
 คิลานุปฏิจากานํ ทาตุ. เอวญจ ปน ภิกขเว ทาทพฺพิ. เตน
 คิลานุปฏิจาเกน ภิกขุนา สงฺฆํ อุปสงกมิตฺวา เอวมสฺส วณฺเณโย
 ‘อิตฺถนฺนาโม ภนฺเต ภิกขุ กาลกโต, อิทํ ตสฺส ติจีวรญจ ปตฺโต
 จาติ. พยตฺเตน ภิกขุนา ปฏีพเลน สงฺฆเณ ฌาเปตพฺโพ

‘สฺนฺนาตุ เม ภนฺเต สงฺฆเณ, อิตฺถนฺนาโม ภิกขุ กาลกโต,
 อิทํ ตสฺส ติจีวรญจ ปตฺโต จ. ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกถลลํ, สงฺฆเณ
 อิมํ ติจีวรญจ ปตฺตญจ คิลานุปฏิจากานํ ทททย; เอสา ฌตฺติ.

สฺนฺนาตุ เม ภนฺเต สงฺฆเณ, อิตฺถนฺนาโม ภิกขุ กาลกโต,
 อิทํ ตสฺส ติจีวรญจ ปตฺโต จ. สงฺฆเณ อิมํ ติจีวรญจ ปตฺตญจ
 คิลานุปฏิจากานํ เทติ. ยสฺสา ยสฺมโต ขมติ อิมสฺส ติจีวรสฺส จ
 ปตฺตสฺส จ คิลานุปฏิจากานํ ทานํ, โส ตฺถนฺนสฺส; ยสฺส นกขมติ,
 โส ภาเสยฺย.

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ สฺยา., อ. ชนปเทสุ

^๒ ส.จ., เท., อ. อุปฏจียมาโน

ทินัน อิทํ สงฺฆเณ จีวรญจ ปตฺโต จ คิลานุปฏฺจากานํ.
ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตฺวณฺหิ. เอวเมตํ ธารยามิตฺติ.

[๓๖๘] เตน โข ปน สมเยน อญฺจตโร สามเณโร กาลกโต
โหติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเญสฺสุ. “สามเณรสฺส ภิกฺขเว กาลกเต
สงฺฆเณ สามิ ปตฺตจีวเร, อปิจ คิลานุปฏฺจากา พหุปรการา. อนฺุชานามิ
ภิกฺขเว สงฺฆเณ จีวรญจ ปตฺตญจ คิลานุปฏฺจากานํ ทาตุํ. เอวญจ
ปน ภิกฺขเว ทาตพฺพํ. เตน คิลานุปฏฺจากเณ ภิกฺขุณา สงฺฆํ
อุปสงฺกमितฺวา เอวมสฺส วจนีโย ‘อิตฺถนฺนาโม ฆนฺเต สามเณโร
กาลกโต, อิทํ ตสฺส จีวรญจ ปตฺโต จาติ. พฺยตฺเตน ภิกฺขุณา
ปฏฺวิเพลน สงฺฆเณ ฌาเปตพฺโพ

‘สฺนฺนาตุ เม ฆนฺเต สงฺฆเณ, อิตฺถนฺนาโม สามเณโร กาลกโต,
อิทํ ตสฺส จีวรญจ ปตฺโต จ. ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลลํ, สงฺฆเณ อิมํ
จีวรญจ ปตฺตญจ คิลานุปฏฺจากานํ ททฺเหยย; เอสา ฌตฺติ.

สฺนฺนาตุ เม ฆนฺเต สงฺฆเณ, อิตฺถนฺนาโม สามเณโร กาลกโต,
อิทํ ตสฺส จีวรญจ ปตฺโต จ. สงฺฆเณ อิมํ จีวรญจ ปตฺตญจ
คิลานุปฏฺจากานํ เทติ. ยสฺสาयสฺมโต ขมติ, อิมสฺส จีวรสฺส จ
ปตฺตสฺส จ คิลานุปฏฺจากานํ ทานํ โส ตฺวณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ,
โส ภาเสยฺย.

ทินัน อิทํ สงฺฆเณ จีวรญจ ปตฺโต จ คิลานุปฏฺจากานํ.
ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตฺวณฺหิ. เอวเมตํ ธารยามิตฺติ.

[๓๖๙] เตน โข ปน สมเยน อญฺจตโร ภิกฺขุ จ สามเณโร
จ คิลานํ อุปฏฺจหิสฺสุ. โส เตหิ อุปฏฺจหิยมาโน กาลมกาสิ.
อถ โข ตสฺส คิลานุปฏฺจากสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ “กถํ ญ โข

คิลานุปฏิจจากสส สามเณรสส จีวรปฏิวโส ทาทพโพติ. ภควโต
เอตมตถํ อารโหเส. “อนุชานามิ ภิกขเว คิลานุปฏิจจากสส สามเณรสส
สมกํ ปฏิวสิ ทาทุนติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกขุ พหุภณฺโท พหุ-
ปริกฺขารो กาลกโต โหติ. ภควโต เอตมตถํ อารโหเส. “ภิกขุสส
ภิกขเว กาลกเต สงฺฆเ สามิ ปตฺตจีวเร, อปิจ คิลานุปฏิจจากา
พหุปการา. อนุชานามิ ภิกขเว สงฺฆเณ ติจีวรญฺจ ปตฺตญฺจ
คิลานุปฏิจจากานํ ทาทํ, ยํ ตตฺถ ลหุภณฺทํ ลหุปริกฺขารํ, ตํ สมมุขี-
ญฺเตน สงฺฆเณ ภาเซตฺถ; ยํ ตตฺถ ครุภณฺทํ ครุปริกฺขารํ ตํ
อาคตานุคตสส จาตุทฺทิสสส สงฺฆสส อวิสสชฺชิกํ อเวภงฺกิกนติ.

๒๕. นคคิยปฏิกุเขปกถา^๑

[๓๗๐] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกขุ นคโค
หุตฺวา, เยน []^๒ ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
เอตทโวจ “ภควา ภนฺเต อนเภปริยาเยน อปฺปิจฺจสส สนฺตญฺจสส
สฺสเลขสส ฐุตสส ปาสาทิกสส อปฺจยสส วิริยารมฺภสส วณฺณวาที,
อิทํ ภนฺเต นคคิยํ อนเภปริยาเยน อปฺปิจฺจตฺตาย สนฺตญฺจตฺตาย^๓
สฺสเลขาย ฐุตตฺตาย^๔ ปาสาทิกตฺตาย อปฺจยาย วิริยารมฺภาย สํวตฺตติ,
สารถุ ภนฺเต ภควา ภิกฺขุณํ นคคิยํ อนุชานาตุติ. วิครหิ พุทฺโธ
ภควา “อนนฺจฺจวีกํ โมฆปฺปฺริส อนนฺโลมิกํ อปฺปฏฺฐึเป อสฺสามณกํ

^๑ หมายเหตุ 26/05/2566

เท. นคคิยปฏิกุเขปกถา

^๒ อ. เอตฺถนฺตเร หิสฺสทโท หิสฺสติ.

^๓ ฉ. สนฺตญฺจตฺตาย, เท.,มหา. สนฺตญฺจตฺตาย, อ. สนฺตญฺจตฺตา

^๔ ฉ. ฐุตตฺตาย, เท.,อิ.,มหา. ฐุตตฺตาย

อกปฺปิยํ อกรณียํ; กถํ หิ นาม ตวํ โมฆปริณ นคฺคิยํ ติตฺถีย-
 สมาทานํ สมาทิยิสฺสสฺส, เนตํ โมฆปริณ อปฺปสนฺนํ นวํ ปสาทาย
 ๔เปฯ วิครหิตฺวา ฐมฺมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺส “น ภิกฺขเว
 นคฺคิยํ ติตฺถียสมาทานํ สมาทิยิตพฺพํ; โย สมาทิเยยฺย, อาปตฺติ
 ญฺจจยสฺสาติ.

๒๖. กุสจีราทิปฏิกุเขปกถา

[๓๗๑] เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ กุสจีรํ
 นีวาเสตฺวา ๔เปฯ วากจีรํ นีวาเสตฺวา ๔เปฯ ผลกจีรํ นีวาเสตฺวา
 ๔เปฯ เกสกมฺพลํ นีวาเสตฺวา ๔เปฯ วาลกมฺพลํ นีวาเสตฺวา ๔เปฯ
 อุลูกปฺกขํ นีวาเสตฺวา ๔เปฯ อชินกฺขิปี นีวาเสตฺวา, เยน ภควา,
 เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ “ภควา ภนฺเต
 อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺจสฺส สนฺตฺตฺจสฺส สลฺลฺเขยสฺส ฐุตสฺส
 ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วิริยารมฺภสฺส วณฺณวาที, อิทํ ภนฺเต
 อชินกฺขิปี อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺจตฺยา สนฺตฺตฺจตฺยา สลฺลฺเขย
 ฐุตตฺตฺยา ปาสาทิกตฺยา อปจยาย วิริยารมฺภาย สํวตฺตติ, สาธุ
 ภนฺเต ภควา ภิกฺขุณฺ อชินกฺขิปี อนฺุชานาตุติ. วิครหิ พุทฺโธ
 ภควา “อนนฺุจฺจวิกํ โมฆปริณ อนนฺุโลมิกํ อปฺปฏฺฐิรูปํ อสฺสสามณฺกํ
 อกปฺปิยํ อกรณียํ; กถํ หิ นาม ตวํ โมฆปริณ อชินกฺขิปี
 ติตฺถียทฺธชฺชํ ฐาเรสฺสสฺส, เนตํ โมฆปริณ อปฺปสนฺนํ นวํ ปสาทาย
 ๔เปฯ วิครหิตฺวา ฐมฺมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺส “น ภิกฺขเว
 อชินกฺขิปี ติตฺถียทฺธชฺชํ ฐาเรตพฺพํ; โย ฐาเรยฺย, อาปตฺติ
 ญฺจจยสฺสาติ.

๒๗. สัพพนีสกาทิปฏิกุເປກຄາ

๒ ส.จ.,เท. สพพมณชฎิกานิ

ติริฎกัม ชาเรณฺติ ฯเปฯ เวจฺนํ ชาเรณฺติ. มนุสฺสา อุษฺฌายณฺติ ขียนฺติ
 วิปาเจณฺติ “เสยฺยถาปิ คิหิ กามโมคฺชินฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ
 อารโหเชสฺสุ. “น ภิกฺขเว สพฺพนํิลกานิ จีวรานิ ชาเรตพฺพานิ, น
 สพฺพปิตกานิ จีวรานิ ชาเรตพฺพานิ, น สพฺพโลहितกานิ จีวรานิ
 ชาเรตพฺพานิ, น สพฺพมณฺเฑฏฺจกานิ จีวรานิ ชาเรตพฺพานิ, น สพฺพ-
 กณฺ्हานิ จีวรานิ ชาเรตพฺพานิ, น สพฺพมหารงฺครตฺตานิ จีวรานิ
 ชาเรตพฺพานิ, น สพฺพมหานามรตฺตานิ จีวรานิ ชาเรตพฺพานิ, น
 อจฺฉินฺนทสฺยานิ จีวรานิ ชาเรตพฺพานิ, น ทิฆทสฺยานิ จีวรานิ
 ชาเรตพฺพานิ, น ปุปฺพทสฺยานิ จีวรานิ ชาเรตพฺพานิ, น ผณทสฺยานิ
 จีวรานิ ชาเรตพฺพานิ, น กณฺจุกัม ชาเรตพฺพํ, น ติริฎกัม ชาเรตพฺพํ,
 น เวจฺนํ ชาเรตพฺพํ; โย ชาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกณฺฐสฺสาติ.

๒๘. วสฺสํ วุตฺถานํ อนุปฺปนฺนจีวรกถา

[๓๗/๓] เตน โข ปน สมเยน วสฺสํ วุตฺถา ภิกฺขุ อนุปฺปนฺเน
 จีวเร ปกฺกมณฺติปิ, วิพฺภมณฺติปิ, กาลัมปิ กโรณฺติ, สามเณราปิ
 ปฏฺวีชานณฺติ, สิग्งํ ปจฺจกฺขาตกาปิ ปฏฺวีชานณฺติ, อนฺติมวตฺถุ
 อชฺฌาปนฺนกาปิ ปฏฺวีชานณฺติ, อุมฺมตฺตกาปิ ปฏฺวีชานณฺติ, ขิตฺตจิตฺตกาปิ
 ปฏฺวีชานณฺติ, เวทณฺณฎฺฐาปิ^๑ ปฏฺวีชานณฺติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน
 อุกฺขิตฺตกาปิ ปฏฺวีชานณฺติ, อาปตฺติยา อปฺปฏฺิกมฺเม อุกฺขิตฺตกาปิ
 ปฏฺวีชานณฺติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปฏฺินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตกาปิ
 ปฏฺวีชานณฺติ, ปณฺทกาปิ ปฏฺวีชานณฺติ, เถยฺยสํวาสกาปิ ปฏฺวีชานณฺติ,
 ติตฺถียปฺกนฺตกาปิ ปฏฺวีชานณฺติ, ติรจฺฉานคตกาปิ ปฏฺวีชานณฺติ,

๑ หมายเหตุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท.,มหา. เวทณาฎฐาปิ

มาตุฆาตกาปิ ปฏิกขานนฺติ, ปิตุฆาตกาปิ ปฏิกขานนฺติ, อรหันต-
ฆาตกาปิ ปฏิกขานนฺติ, ภิกขุณีทูลสกาปิ ปฏิกขานนฺติ, สงฺฆเภทกาปิ
ปฏิกขานนฺติ, โลหิตุปฺปาทกาปิ ปฏิกขานนฺติ, อุกฺกโตพฺพยณฺชนกาปิ
ปฏิกขานนฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารोเจสฺสุ.

[๓๗๔] “อิธ ปน ภิกฺขเว วสฺส วุตฺถโก ภิกฺขุ ออนุปฺปนฺเน
จิวเร ปกฺกมตฺติ. สนฺเต ปฏฺฐเป คาทเก ทาทพฺพํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว วสฺส วุตฺถโก ภิกฺขุ ออนุปฺปนฺเน จิวเร
วิพฺภมตฺติ, กาลํ กโรตฺติ, สามเณโร ปฏิกขานาตฺติ, สิกฺขํ ปจฺจกฺขาทโก
ปฏิกขานาตฺติ, อนฺติมวตฺถํ อชฺฌมาปฺนฺนโก ปฏิกขานาตฺติ. สงฺฆो สามี.

อิธ ปน ภิกฺขเว วสฺส วุตฺถโก ภิกฺขุ ออนุปฺปนฺเน จิวเร
อุมฺมตฺตโก ปฏิกขานาตฺติ, ชิตฺตจิตฺโต ปฏิกขานาตฺติ, เวทณฺโฏ
ปฏิกขานาตฺติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺกชิตฺตโก ปฏิกขานาตฺติ, อาปตฺติยา
อปฺปฏิกมฺเม อุกฺกชิตฺตโก ปฏิกขานาตฺติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิจยา
อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺกชิตฺตโก ปฏิกขานาตฺติ. สนฺเต ปฏฺฐเป คาทเก
ทาทพฺพํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว วสฺส วุตฺถโก ภิกฺขุ ออนุปฺปนฺเน จิวเร
ปณฺทโก ปฏิกขานาตฺติ, เถยฺยสํวาสโก ปฏิกขานาตฺติ, ติตฺถียปกฺกนฺตโก
ปฏิกขานาตฺติ, ติรจฺฉานคโต ปฏิกขานาตฺติ, มาตุฆาตโก ปฏิกขานาตฺติ,
ปิตุฆาตโก ปฏิกขานาตฺติ, อรหันตฆาตโก ปฏิกขานาตฺติ, ภิกฺขุณีทูลสโก
ปฏิกขานาตฺติ, สงฺฆเภทโก ปฏิกขานาตฺติ, โลหิตุปฺปาทโก ปฏิกขานาตฺติ,
อุกฺกโตพฺพยณฺชนโก ปฏิกขานาตฺติ. สงฺฆो สามี.

หมดอายุ 26/05/2566

[๓๗๕] อิธ ปน ภิกฺขเว วสฺส วุตฺถโก ภิกฺขุ ออนุปฺปนฺเน จิวเร
อภาชิตฺเต ปกฺกมตฺติ. สนฺเต ปฏฺฐเป คาทเก ทาทพฺพํ.

อิธ ปน ภิกขเว วสสํ วุตฺถโธ ภิกขุ อุนฺนปฺนฺเน จีวเร อภาชิตะ
วิพฺภมฺมิตฺติ, กาลํ กโรตฺติ, สามเณโร ปฏฺฐานาติ, สิกขํ ปจฺจกฺขาตโก
ปฏฺฐานาติ, อนฺติมวตฺตํ อชฺฌาปฺนฺนโก ปฏฺฐานาติ. สงฺฆโม สามี.

อิธ ปน ภิกขเว วสสํ วุตฺถโธ ภิกขุ อุนฺนปฺนฺเน จีวเร อภาชิตะ
อุมฺมตฺตโก ปฏฺฐานาติ, ชิตฺตจิตฺโต ปฏฺฐานาติ, เวทนฺนุโธ ปฏฺฐานาติ,
อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺกชิตฺตโก ปฏฺฐานาติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม
อุกฺกชิตฺตโก ปฏฺฐานาติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺกชิตฺตโก
ปฏฺฐานาติ. สนฺเต ปฏฺฐึเป คาทเก ทาทพฺพ.

อิธ ปน ภิกขเว วสสํ วุตฺถโธ ภิกขุ อุนฺนปฺนฺเน จีวเร อภาชิตะ
ปณฺทโก ปฏฺฐานาติ ๕เป๕ อุกฺกโตพฺพณฺชนโก ปฏฺฐานาติ. สงฺฆโม
สามี.

๒๕. สงฺฆโม ภินฺเน จีวรปฺปาทกถา

[๓๗๖] อิธ ปน ภิกขเว วสสํ วุตฺถณํ ภิกขุณฺโณ อุนฺนปฺนฺเน
จีวเร, สงฺฆโม ภิชฺชติ. ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมี ปกฺเข อุกํ เทนฺติ,
เอกสฺมี ปกฺเข จีวรํ เทนฺติ “สงฺฆสฺส เทมาติ. สงฺฆสฺเสเวตฺติ.

อิธ ปน ภิกขเว วสสํ วุตฺถณํ ภิกขุณฺโณ อุนฺนปฺนฺเน จีวเร,
สงฺฆโม ภิชฺชติ. ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมี ปกฺเข อุกํ เทนฺติ,
ตสฺมีเยว ปกฺเข จีวรํ เทนฺติ ‘สงฺฆสฺส เทมาติ. สงฺฆสฺเสเวตฺติ.

อิธ ปน ภิกขเว วสสํ วุตฺถณํ ภิกขุณฺโณ อุนฺนปฺนฺเน จีวเร,
สงฺฆโม ภิชฺชติ. ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมี ปกฺเข อุกํ เทนฺติ, เอกสฺมี
ปกฺเข จีวรํ เทนฺติ ‘ปกฺขสฺส เทมาติ. ปกฺขสฺเสเวตฺติ.

อิธ ปน ภิกขเว วสฺสํ วุตฺตานํ ภิกขุณฺโณ อญฺปิปนฺเน จีวรํ,
สงฺโฆ ภิกฺขชติ. ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมี ปกฺเข อุทกํ เทนฺติ,
ตสฺมีเยว ปกฺเข จีวรํ เทนฺติ 'ปกฺขสฺส เทมาติ. ปกฺขสฺเสเวตฺ.

อิธ ปน ภิกขเว วสฺสํ วุตฺตานํ ภิกขุณฺโณ อญฺปิปนฺเน จีวรํ
อภาชิตํ, สงฺโฆ ภิกฺขชติ. สพฺเพสํ สมกํ ภาเชตพฺพนฺติ.

๓๐. ทุคคหิตสุคคหิตาทิกถา

[๓๗๗] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา เรวโต อญฺมตรสฺส
ภิกขุโน หตฺถํ อายสฺมโต สาริปฺตฺตสฺส จีวรํ ปาเหสิ "อิมํ จีวรํ
เถรสฺส เทหิติ. อถ โข โส ภิกขุ อนฺตรามคฺเค อายสฺมโต เรวตสฺส
วิสฺสาสา ตํ จีวรํ อคฺคเหสิ. อถ โข อายสฺมา เรวโต อายสฺมตา
สาริปฺตฺเตน สมาคณฺหา ปุจฺฉิ "อหํ ภนฺเต เถรสฺส จีวรํ ปาเหสี,
สมฺปตฺตํ ตํ จีวรนฺติ. "นาหนฺตํ อาวุโส จีวรํ ปสฺสามิติ. อถ โข
อายสฺมา เรวโต ตํ ภิกขุํ เอตทวโจ "อหํ อาวุโส อายสฺมโต หตฺถํ
เถรสฺส จีวรํ ปาเหสี, กหนฺตํ จีวรนฺติ. "อหํ ภนฺเต อายสฺมโต
วิสฺสาสา ตํ จีวรํ อคฺคเหสินฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารोเจสฺสุ.

[๓๗๘] "อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุ ภิกขุสฺส หตฺถํ จีวรํ ปหิณฺติ 'อิมํ
จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหิติ. โส อนฺตรามคฺเค, โย
ปหิณฺติ, ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติ, สุคคหิตํ. ยสฺส ปหียติ, ตสฺส
วิสฺสาสา คณฺหาติ, ทุคคหิตํ.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุ ภิกขุสฺส หตฺถํ จีวรํ ปหิณฺติ 'อิมํ
จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหิติ. โส อนฺตรามคฺเค, ยสฺส ปหียติ, ตสฺส
วิสฺสาสา คณฺหาติ, ทุคคหิตํ. โย ปหิณฺติ, ตสฺส วิสฺสาสา
คณฺหาติ, สุคคหิตํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถे จีวรํ ปหิณฺติ 'อิมํ
 จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหิตี. โส อนฺตรามคฺเค สฺสนาติ 'โย
 ปหิณฺติ, โส กาลกโตติ, ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติ สวาทิฏฺฐิตํ.^๑
 ยสฺส ปหิยฺติ, ตสฺส วิสุสาสา คณฺหาติ, ทุคฺคหิตํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถे จีวรํ ปหิณฺติ 'อิมํ
 จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหิตี. โส อนฺตรามคฺเค สฺสนาติ 'ยสฺส
 ปหิยฺติ, โส กาลกโตติ, ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติ, ทวาทิฏฺฐิตํ.^๒
 โย ปหิณฺติ, ตสฺส วิสุสาสา คณฺหาติ, สุกฺคหิตํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถे จีวรํ ปหิณฺติ 'อิมํ
 จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหิตี. โส อนฺตรามคฺเค สฺสนาติ 'อุโป
 กาลกตาติ, โย ปหิณฺติ, ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติ, สวาทิฏฺฐิตํ.
 ยสฺส ปหิยฺติ, ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติ, ทวาทิฏฺฐิตํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถे จีวรํ ปหิณฺติ 'อิมํ
 จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมีตี. โส อนฺตรามคฺเค, โย ปหิณฺติ,
 ตสฺส วิสุสาสา คณฺหาติ, ทุคฺคหิตํ. ยสฺส ปหิยฺติ, ตสฺส วิสุสาสา
 คณฺหาติ, สุกฺคหิตํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถे จีวรํ ปหิณฺติ 'อิมํ
 จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมีตี. โส อนฺตรามคฺเค, ยสฺส ปหิยฺติ,
 ตสฺส วิสุสาสา คณฺหาติ, สุกฺคหิตํ. โย ปหิณฺติ, ตสฺส วิสุสาสา
 คณฺหาติ, ทุคฺคหิตํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถे จีวรํ ปหิณฺติ 'อิมํ
 จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมีตี. โส อนฺตรามคฺเค สฺสนาติ 'โย

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. สวาทิฏฺฐิตํ, เอวมุปริปิ. ^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. ทวาทิฏฺฐิตํ, เอวมุปริปิ.

ปหิณติ, โส กาลกโตติ, ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฐาติ, ทวธิฏฐิตํ.
ยสฺส ปหิยติ, ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติ, สุกฺคหิตํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถे จีวรํ ปหิณติ 'อิมํ
จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมิตี. โส อนฺตรามคฺเค สฺสนาติ 'ยสฺส
ปหิยติ, โส กาลกโตติ, ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฐาติ, สวธิฏฐิตํ.
โย ปหิณติ, ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติ, ทุกฺคหิตํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถे จีวรํ ปหิณติ 'อิมํ
จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมิตี. โส อนฺตรามคฺเค สฺสนาติ 'อุโก
กาลกตาติ, โย ปหิณติ, ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฐาติ, ทวธิฏฐิตํ.
ยสฺส ปหิยติ, ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฐาติ, สวธิฏฐิตํ.

๓๑. อภิวรรณมาติกา

[๓๗๙] อภิวรรณมาติกา จีวรสฺส อุปฺปาทาย; สีมาย
เทติ, กติกาเย เทติ, ภิกฺขาปญฺญตฺติยา เทติ, สงฺฆสฺส เทติ,
อุภโตสงฺฆสฺส เทติ, วสฺสํ วุตฺถสฺส สงฺฆสฺส เทติ, อาทิสฺส เทติ,
ปุกฺคสฺส เทติ. สีมาย เทติ, ยาวติกา ภิกฺขุ อนฺโตสีมคตา เตหิ
ภาเชตพฺพํ. กติกาเย เทติ, สมฺพหุลา อาวาสา สมานลาภา โหนติ,
เอกสฺมี อาวาเส ทินฺเน สพฺพตฺถ ทินฺนํ โหติ. ภิกฺขาปญฺญตฺติยา
เทติ, ยตฺถ สงฺฆสฺส ฐวการา กริยนฺติ, ตตฺถ เทติ.^๑ สงฺฆสฺส เทติ,
สมฺมุขีภุเตน สงฺเขน ภาเชตพฺพํ. อุภโตสงฺฆสฺส เทติ, พหุกาปิ
ภิกฺขุ โหนติ, เอกา ภิกฺขุณี โหติ, อุปทฺธํ ทาทพฺพํ. พหุกาปิ

หมายเหตุ 26/05/2568

^๑ อ. เทมาติ.

ภิกขุณิโย โหนติ, เอโก ภิกขุ โหติ, อุปทุมํ ทาทพพํ. วสฺสํ
 วุตฺตสฺส สงฺฆสฺส เทติ, ยาวติกา ภิกขุ ตสฺมี อาวาเส วสฺสํ
 วุตฺตา เตหิ ภาเชตพพํ. อาทิสฺส เทติ, ยาคฺยา วา ภตฺเต วา
 ขาทนีเย วา จีวเร วา เสนาสเน วา เกสชฺเช วา. ปุคฺคลสฺส
 เทติ, อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมีติ.

จีวรกฺขนฺธโก อฏฺฐโม.^๑

ตสฺสทฺธานํ

ราชคหโก เนคโม	ทิสฺวา เวสาลิยํ คณิ ^๒
ปุณ ราชคหํ คนฺตฺวา	รณฺโฆ ตํ ปฏฺิเวทยิ.
ปุตุโต สาลวติกาย	อภยสฺส หิ อตฺรชฺ
ชีวตีติ กุมาเรน	สงฺขาโต ชีวโก อิติ.
โส หิ ตกฺกสิลํ คนฺตฺวา	อุคฺคเหตฺวา มหาภิโส
สตุตฺตวสฺสิกอาพาธํ	นตฺถกฺมเมเน นาสยิ.
รณฺโฆ ภคฺนุทลาพาธํ	อาเลเปเน อปากณฺิ ^๓
มมณฺจ อิตฺถาการณฺจ	พฺพุทฺสงฺฆณฺจอุปฏฺจห. ^๔
ราชคหโก จ เสฏฺฐิ	อนฺตคณฺิจิตฺติกิจฺจิตฺ ^๕
ปชฺชชิตสฺส มหาโรคํ	ณฺฏปาเนเน นาสยิ.

^๑ สฺยา. จีวรกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ, เท.,อิ. จีวรกฺขนฺธกํ อฏฺฐมํ. ^๒ อ. คณิ

^๓ หมายเหตุ 26/05/2566

ส.,ฉ.,เท.,อิ. อปากทณฺิ ^๔ ส.,ฉ. พฺพุทฺสงฺฆํ อุปฏฺจหิ, เท.,มหา. พฺพุทฺสงฺฆณฺจอุปฏฺจหิ.

^๕ มหา. อนฺตคณฺิจิ ติกิจฺจิตํ

อธิการณฺจ สีเวยฺยํ
ตีหิ อุปฺพลหตฺตเถหิ^๒

ปกตตตํ วรํ ยาจิ
จีวรณฺจ คิหิทานํ

ราชคเห ชนปเท
ปาวาโร โกสิยณฺจเว

อุจฺจาวจา จ สนฺตฺตฺตฺตฺต
ปจฺมํ ปจฺจนา สทิสา

ภณฺฑาคารํ อคฺคตฺตณฺจ
อุสฺสสนฺนํ โกลาหลณฺจ

สกาติเรกภาเคน
ฉกณฺเณ^๖ สิตฺตฺตฺตฺต^๗ จ

โอโรเปนฺตา^๘ ภาชนณฺจ
อุปจิกา มชฺฌเณ ชีรณฺติ

ผรุสาคินฺนจฺจิปทฺธา^๙
วีรมฺสิตฺวา สกฺยมนิ

อณฺเณน อติเรเกน
จาตฺตฺตฺตฺตฺตไป วรํ ยาจิ

อภิสนฺนํ สีเนหิ^๑
สมตฺตีสฺสวเรจฺจ.

สีเวยฺยณฺจ ปฏฺฐิตฺตฺต
อนฺนณฺณาสิ ตถาคโต.

พหุํ อุปฺปชฺชติ จีวรํ
โกชโว อทฺตฺตกาสิกํ.

นาคเมสาคเมสฺส จ^๓
กตฺติกา จ ปฏฺฐิหรุ.^๔

วุฏฺฐจาเปนฺติ ตเถว จ
กถํ ภาเช กถํ ทเท.

ปฏฺฐิวิโส^๕ กถํ ทเท
อุตฺตฺตฺตฺตฺตํ น ชานเร.

ปาติยา จ จณฺมาย จ
เอกโต ปตฺตฺตฺตฺต จ.

อทฺตฺตาสิ อุภณฺตฺตฺต^{๑๐}
อนฺนณฺณาสิ ติจีวรํ.

อุปฺปชฺชติ จิตฺตฺตเมว จ
ทาตุํ วสฺสติกสาฎิกํ.

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. สีเนหติ ^๒ อ. ตีณิ อุปฺพลหตฺตเถน ^๓ ส.,ฉ.,มหา. นาคเมสาคเมสฺส จ
^๔ เท. ปฏฺฐิหรุ. ^๕ ส.,ฉ.,เท. ปฏฺฐิวิโส, มหา. ปฏฺฐิวิโส ^๖ มหา. ฉกณฺเณ
^๗ ส.,ฉ. สิตฺตฺตฺตฺต, เท. สิตฺตฺตฺตฺต, อ. สิตฺตฺตฺตฺต จ ^๘ ส. อโรเปนฺตา, อ. โอโรเปนฺโต
^๙ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. ผรุสาคินฺนจฺจิปทฺธา ^{๑๐} ส.,ฉ.,เท. อุภณฺตฺตฺต

อาคนตุคมิคิลาน	อุปฏจากณจ เกสชช
ฐว อุทกสาฎิ จ	ปณิตํ อติขุททกํ.
ตุลลจจุ มุขํ โขม	ปริปุณณํ อธิฏจนํ
ปจจิมํ กโต ครุโก	วิกณเณ สุตตโมกิริ.
ลชชนติ นปโปหนติ จ	อนวาทิกํ พหุณิ จ
อนธวเน อสติยา	เอโก วสสํ อตุมุหิ จ.
เทว ภาตูกา ราชคเห	อุปนนโท ปุณ ทวิส
กัจฉิวิกาโร คิลาน	อุโก เจว คิลายนา. ^๑
นคคา กุสา วากจิริ	ผลก ^๒ เกสกมพล
วาลอูลุกปภขณจ	อชินํ อกุกนาลกํ.
โปตถกํ นิลปีตณจ	โลहितํ มณเชฏฐเจน จ
กณหา มหารงคนาม-	อจฉินนทสิกา ตถา.
ทิมปุปผณทสา	กณจุติริฎฐเวจนํ
อนุปนเน ปกุกมติ	สงฆเ ภิชชติ ตาวเท.
ปกุเข ททนติ สงฆสส	อายสมา เรวโต ปหิ
วิสสาสคาหาธิฎฐาติ	อฏฐ จีวรมาติกาติ.

อิมมहि ขนธเก วตถุ จนนวุติ.

จีวรกขนธโก นิฎฐิต^๓

๕. จมฺเปยฺยกฺขนุชโก

๑. กสฺสปปโคตฺตภิกฺขุวตฺถุ

[๓๘๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา จมฺปายํ วิหฺรติ คคฺคราย
ไปกฺขรณียา ตีเร. เตน โข ปน สมเยน กาสีสุ ชนฺปเทสุ^๑
วาสภคาโม นาม โหติ. ตตฺถ กสฺสปปโคตฺโต นาม ภิกฺขุ อาวาสโก
โหติ ตนฺติพฺพุโธ อุตฺตมกํ อาปนฺโน “กินฺติ อนาคตา จ เปสลา
ภิกฺขุ อากจฺเฉยฺยํ, อากตา จ เปสลา ภิกฺขุ ผาสฺสุ”^๒ วิหเรยฺยํ,
อยมฺจ อาวาโส วุฑฺฒี วิรุฬฺหี เวปุลลํ อาปชฺเชยฺยาติ. เตน โข
ปน สมเยน สมพฺพุลา ภิกฺขุ กาสีสุ จาริกํ จรมาณา, เยน
วาสภคาโม, ตทวสฺรีสุ.^๓ อทฺทสา โข กสฺสปปโคตฺโต ภิกฺขุ เต
ภิกฺขุ ทูโรโต ว อากจฺฉนฺเต; ทิสฺวาน อาสนํ ปณฺณาเปสิ, ปาโททกํ
ปาทปิจํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปี, ปจฺจุคฺคณฺตฺวา ปตฺตจิวรี ปฏฺิคฺคเหสิ,
ปานีเยน อาปุจฺฉิ นฺหาเน อุตฺตมกํ อกาสิ, อุตฺตมกํปี อกาสิ
ยาคฺยุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมี. อถ โข เตสํ อาคณฺตุกานํ ภิกฺขุณํ
เอตทโหสิ “ภทฺทโก โข อयํ อาวุโส อาวาสโก ภิกฺขุ นฺหาเน
อุตฺตมกํ กโรติ, อุตฺตมกํปี กโรติ ยาคฺยุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมี,
หนฺนท มยํ อาวุโส อิเชว วาสภคาเม นิवासํ กปฺเปมาติ. อถ โข เต
อาคณฺตุกา ภิกฺขุ ตตฺถเว วาสภคาเม นิवासํ กปฺเปสฺสุ.

อถ โข กสฺสปปโคตฺตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ “โย โข อิเมสํ
อาคณฺตุกานํ ภิกฺขุณํ อาคณฺตุกกิลมโธ, โส ปฏิปฺปสฺสทฺโธ, เยปีเม
โคจเร อุปฺปกตณฺณโน, เตทานีเม โคจเร ปกตณฺณโน, ทุกฺกัโร โข

หมตอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท. ชนฺปเท, เอวมฺปริปี.

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อิ. ผาสฺสุ

^๓ ส.,ฉ.,เท.,อิ. ตทวสฺรี.

ปน ปรกฺกุเลสุ ยาวชีวํ อุตฺตํ กาทํ, วิญญตฺติ จ มนุสฺसानํ
 อมฺนาปา, ยนฺนุนาหํ น อุตฺตํ กเรยฺยํ ยาคฺยุชา ขาทนํเย
 ภตฺตสฺมิมฺหิ. โส น อุตฺตํ อกาสิ ยาคฺยุชา ขาทนํเย ภตฺตสฺมิมฺหิ.
 อถ โข เตสํ อากนฺตฺกานํ ภิกฺขุํ เอตทโหสิ “ปฺพุเพ ขวายํ อาวุโส
 อาวาสโก ภิกฺขุ นฺหาเน อุตฺตํ กโรติ,^๑ อุตฺตํปิ กโรติ,
 ยาคฺยุชา ขาทนํเย ภตฺตสฺมิมฺหิ, โสทานายํ น อุตฺตํ กโรติ, ยาคฺยุชา
 ขาทนํเย ภตฺตสฺมิมฺหิ, ทฺวญฺจทานายํ อาวุโส อาวาสโก ภิกฺขุ, นนฺท
 มยํ อาวุโส อิมํ^๒ อาวาสกํ ภิกฺขุํ อุกฺขิปามาติ. อถ โข เต
 อากนฺตฺกา ภิกฺขุ สนฺนิปตฺติวาทํ กสฺสปโคตฺตํ ภิกฺขุํ เอตทโหสิ
 “ปฺพุเพ โข ตวํ อาวุโส นฺหาเน อุตฺตํ กโรติ, อุตฺตํปิ กโรติ
 ยาคฺยุชา ขาทนํเย ภตฺตสฺมิมฺหิ, โสทานิ ตวํ น อุตฺตํ กโรติ
 ยาคฺยุชา ขาทนํเย ภตฺตสฺมิมฺหิ, อาปตฺติ ตวํ อาวุโส อาปนฺโน,
 ปสฺสเสตํ อาปตฺตินฺติ. “นตฺถิ เม อาวุโส อาปตฺติ, ยมํ ปสฺสเสยฺยนฺติ.
 อถ โข เต อากนฺตฺกา ภิกฺขุ กสฺสปโคตฺตํ ภิกฺขุํ อาปตฺติยา
 อทสฺสเน อุกฺขิปีสฺส.

อถ โข กสฺสปโคตฺตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ “อหํ โข เอตํ
 น ชานามิ ‘อาปตฺติ วา เอสา อนาปตฺติ วา, อาปนฺโน จมฺหิ
 อนาปนฺโน วา, อุกฺขิตฺโต จมฺหิ อนุกฺขิตฺโต วา, ฐมฺมิเกน วา
 อฐมฺมิเกน วา, กุปฺเปน วา อุกฺปฺเปน วา, จานารहेन วา
 อญฺ्ञจานารहेน วา, ยนฺนุนาหํ จมฺปํ คนฺตฺวา ภควนฺตํ เอตมตฺถํ
 ปุจฺเจยฺยนฺติ. อถ โข กสฺสปโคตฺโต ภิกฺขุ เสนาสนํ สํสาเมตฺวา
 ปตฺตจิวรมาทาย, เยเน จมฺปา, เตเน ปกฺกามิ. อนุปฺพุเพเน, เยเน

^๑ ส.ท.อ.มหา. อกาสิ, เอวฺมฺปริปิ. ^๒ ส.จ.ท.อ. อยํ ปาโง น ทิสฺสติ.

จมนฺปา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสีทิ. อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ
 อาคนฺตฺเกหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิํ ปฏิสมฺโมทิตฺตุ. อถ โข ภควา กสฺสปปโคตตํ
 ภิกฺขุํ เอตทโวจ “กจฺจิ ภิกฺขุ ชมนฺนํ, กจฺจิ ยาปนํ, กจฺจิสี”
 อุปฺปกิลมเณน อทฺธานํ อากโต, กุโต จ ตวํ ภิกฺขุ อากจฺจนฺตฺติ.
 “ชมนฺนํ ภควา, ยาปนํ ภควา, อุปฺปกิลมเณน จาหํ ภนฺเต
 อทฺธานํ อากโต, อตฺถิ ภนฺเต กาสีสุ ชนฺปเทสุ วาสภคาโม นาม,
 ตตฺถาหํ ภควา^๒ อาวาสโก ตนฺติพฺพุโร อุตฺตํ อापนฺโน “กิณฺติ
 อนาคตา จ เปสลา ภิกฺขุ อากจฺเจยฺยํ, อากตา จ เปสลา ภิกฺขุ
 ผาสฺสุ วิหเรยฺยํ, อยฺยจ อาวาโส วุตฺตํ วิรุฬฺหิ เวปุลฺลํ อาปชฺเชยฺยาติ.
 อถ โข ภนฺเต สมฺพหฺลลา ภิกฺขุ กาสีสุ จาริกํ จรมาณา, เยน
 วาสภคาโม ตทวสฺรีสุ. อทฺทสํ โข อหํ ภนฺเต เต^๓ ภิกฺขุ ทูรโต
 ว อากจฺจนฺเต; ทิสฺวาน อาสนํ ปณฺญาเปสํ, ปาโททกํ ปาทปจฺ
 ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปี, ปจฺจุคนฺตฺวา ปตฺตจิวรํ ปฏิกุคฺเคสํ, ปานีเยน
 อาปฺจฺจํ, นฺหาเน อุตฺตํ อากาสี, อุตฺตํ อากาสี ยาคุยา
 ขาทนีเย ภตฺตสฺมี. อถ โข เตสํ ภนฺเต อาคนฺตฺกานํ ภิกฺขุณํ
 เอตทโหสิ “ภทฺทโก โข อยํ อาวฺโส อาวาสโก ภิกฺขุ นฺหาเน
 อุตฺตํ อากาสี, อุตฺตํ อากาสี กโรติ, ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมี,
 นฺหาเน มยํ อาวฺโส อิเชว วาสภคาเม นิवासํ กปฺเปมาติ. อถ โข เต
 ภนฺเต อาคนฺตฺกา ภิกฺขุ ตตฺถว วาสภคาเม นิवासํ กปฺเปสฺสุ. ตสฺส
 มยฺหํ ภนฺเต เอตทโหสิ “โย โข อิมํ อาคนฺตฺกานํ ภิกฺขุณํ
 อาคนฺตฺกกิลมโธ, โส ปฏิปฺปสฺสทฺโร, เยปีเม โคจเร อุปฺปกตณฺณโน,

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. กจฺจิ ^๒ สฺยา. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ. ^๓ อ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

เตทานิเม โคจเร ปกตณฺณโน, ทุกฺกรํ โข ปน ปรกุเลสุ ยาวชีวํ
 อุตฺตํ กาคํ, วิณฺณตฺติ จ มนุสฺसानํ อมนาปา, ยนฺนุนาหํ น
 อุตฺตํ กเรยฺยํ ยาคฺยา ขาพฺนีเย ภตฺตสฺมี.^๑ โส โข อหํ ภนฺเต
 น อุตฺตํ อกาสิ, ยาคฺยา ขาพฺนีเย ภตฺตสฺมินฺติ.^๒ อถ โข เตสํ
 ภนฺเต อาคนฺตูกานํ ภิกฺขุณฺโณ เอตทโหสิ “ปฺพเพ ขวายํ อาวุโส
 อาวาสโก ภิกฺขุ นฺหาเน อุตฺตํ กโรติ, อุตฺตํ ปิ กโรติ ยาคฺยา
 ขาพฺนีเย ภตฺตสฺมี, โสทานายํ น อุตฺตํ กโรติ ยาคฺยา
 ขาพฺนีเย ภตฺตสฺมี, ทฺวโฆทานายํ อาวุโส อาวาสโก ภิกฺขุ, นนฺท
 มยํ อาวุโส อิมํ^๓ อาวาสกํ ภิกฺขุ อุกฺขิปามาติ. อถ โข เต ภนฺเต
 อาคนฺตูกา ภิกฺขุ สนฺนิปตฺติว มํ เอตทวโจ “ปฺพเพ โข ตว
 อาวุโส นฺหาเน อุตฺตํ กโรติ, อุตฺตํ ปิ กโรติ ยาคฺยา
 ขาพฺนีเย ภตฺตสฺมี, โสทานิ ตว น อุตฺตํ กโรติ ยาคฺยา
 ขาพฺนีเย ภตฺตสฺมี, อาปตฺติ ตว อาวุโส อาปนโน, ปสฺสเสตํ
 อาปตฺตินฺติ. “นตฺถิ เม อาวุโส อาปตฺติ, ยมํ ปสฺสเสยฺยนฺติ. อถ โข
 เต ภนฺเต อาคนฺตูกา ภิกฺขุ มํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปีสฺ,
 ตสฺส มยํ ภนฺเต เอตทโหสิ “อหํ โข เอตํ น ชานามิ ‘อาปตฺติ
 วา เอสา อนาปตฺติ วา, อาปนโน จมฺหิ อนาปนโน วา,
 อุกฺขิตโต จมฺหิ อนุกฺขิตโต วา, ฐมฺมิเกน วา อฐมฺมิเกน วา,
 กุปฺเปน วา อกุปฺเปน วา, จานารहेน วา อญฺจานารहेน วา,
 ยนฺนุนาหํ จมฺปํ คนฺตว ภาวนตํ เอตมตํ ปุจฺเจยฺยนฺติ.
 ตโต อหํ ภควา อากจฺฉามิ. “อนาปตฺติ เอสา ภิกฺขุ, เนสา

๑ ๒๖/๐๕/๒๕๖๖

^๑ ส.จ.ท.อ.มหา. ภตฺตสฺมินฺติ.

^๒ ส.จ.ท.มหา. อิตฺตทโท น ทิสฺสตี.

^๓ ส.จ.ท. ออ ปาโจ น ทิสฺสตี.

อาปตติ, อนาปนโนส, นสิ อาปนโน, อนุกขิตโตส, นสิ อุกขิตโต,
อธมมิเกนาสิ กมฺเมน อุกขิตโต กุปฺเปน อฏฺฐาณารเห, คจฺฉ ตวํ
ภิกฺขุ, ตตฺถเอว วาสภคาเม นิवासํ กปฺเปหิตี. “เอวํ ภนฺเตติ โข
กสสปโคตโต ภิกฺขุ ภควโต ปฏฺฐิสฺสณฺตีวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา, เยเน วาสภคาโม, เตเน ปกุกามิ.

[๓๘๑] อถโข เตสํ อาคนฺตูกานํ ภิกฺขุณํ อหุทฺเว กุกุกุจฺจํ,
อหุ วิปฺปฏฺฐิสาริ “อลาภา วต โน, น วต โน ลาภา, ทูลลทฺธํ
วต โน, น วต โน สุลทฺธํ, เย มยํ สุลทฺธํ ภิกฺขุํ อนาปตฺติกํ
อวตฺตฺตฺสมี อการเณ อุกฺขิปปิมา, หนนฺท มยํ อาวุโส จมฺปํ คนฺตฺวา
ภควโต สนฺติเก อจฺจยํ อจฺจยโต เทเสมาติ. อถโข เต อาคนฺตูกา
ภิกฺขุ เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย, เยเน จมฺปา, เตเน
ปกุกมฺมึสุ. อนุปฺพุเพเน, เยเน จมฺปา, เยเน ภควา, เตเนปสงฺกมฺมึสุ;
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิสฺสุ. อาจิณฺณํ
โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตูกเกหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ
ปฏฺฐิสฺสมโหมทิตฺตุ. อถโข ภควา เต ภิกฺขุ เอตทโวจ “กจฺจิ ภิกฺขเว
ขมนฺนียํ, กจฺจิ ยาปนฺนียํ, กจฺจิตฺถ^๑ อปฺปกิลมเณน อทฺธานํ อาคตา,
กุโต จ ตุมฺहे ภิกฺขเว อาคจฺฉนฺตาติ. “ขมนฺนียํ ภควา, ยาปนฺนียํ
ภควา, อปฺปกิลมเณน จ มยํ ภนฺเต อทฺธานํ อาคตา, อตฺถิ ภนฺเต
กาสิสฺสุ ชนฺปเทสฺสุ วาสภคาโม นาม, ตโต มยํ ภควา อาคจฺฉนฺตาติ.
“ตุมฺहे ภิกฺขเว อาวาสิกํ ภิกฺขุํ อุกฺขิปปิตฺถาติ. “เอวํ ภนฺเตติ. “กิสฺมึ
ภิกฺขเว วตฺตฺตฺสมี กิสฺมึ^๒ การเณติ. “อวตฺตฺตฺสมี ภควา อการเณติ.
วิครหิ พุทฺโธ ภควา “อนนฺจฺฉวิกํ ภิกฺขเว” อนนฺจฺฉโลมิกํ อปฺปฏฺฐูป
อสฺสามณฺกํ อกปฺปิยํ อกรณฺนียํ, กถํ หิ นาม ตุมฺहे โมชปฺริสา

หมายเหตุ 26/05/2566

^๑ อ. กจฺจิ

^๒ ส.,ฉ.,เท. อปฺ ปาโจ น ทิสฺสติ.

^๓ ส.,ฉ.,เท. โมชปฺริสา

สฺหุํ ภิภุํ อนาปตฺติกํ อวตฺตฺสุมิ อการณํ อุกฺขิปปิสฺสณ, เนตํ
โมฆปริสา อปฺปสนฺนํ วา ปสาทาย ๕เป๕ วิครหิตฺวา ฐมฺมิ
กถํ กตฺวา ภิภุ อามนฺเตสิ “น ภิภุเว สฺหุโร ภิภุ
อนาปตฺติโก อวตฺตฺสุมิ อการณํ อุกฺขิปปิตพฺโพ; โย อุกฺขิเปยฺย,
อาปตฺติ ทุกฺกฏฺสสาติ.

อถ โข เต ภิภุ อญฺญาสาสนา เอกํสํ อุตฺตฺราสงฺคํ กริตฺวา
ภควโต ปาเทสฺส สिरสา นิปตฺติวา ภควนฺตํ เอตทโวจํ “อจฺจโย
โน ภนฺเต อจฺจคฺมา ยถาพาลํ ยถามฺพุเห ยถากุสฺเส, เย มยํ
สฺหุํ ภิภุํ อนาปตฺติกํ อวตฺตฺสุมิ อการณํ อุกฺขิปปิมฺหา, เตสํ โน
ภนฺเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏฺยคฺคณฺหาตุ อายตี สํวรายาติ.
“ตคฺช ตุมฺहे ภิภุเว อจฺจโย อจฺจคฺมา ยถาพาลํ ยถามฺพุเห
ยถากุสฺเส, เย ตุมฺहे สฺหุํ ภิภุํ อนาปตฺติกํ อวตฺตฺสุมิ อการณํ
อุกฺขิปปิตถ, ยโต จ โข ตุมฺहे ภิภุเว อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา
ยถาฐมฺมํ ปฏฺยโรถ, ตํ โว มยํ ปฏฺยคฺคณฺหาม, วุฑฺฒิ หเสา
ภิภุเว อริยสฺส วินเย, โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาฐมฺมํ
ปฏฺยโรติ, อายตี สํวรํ อาปชฺชตีติ.

๒. อกฺมเมเน วคฺคาทิกมฺมกถา

[๓๘๒] เตน โข ปน สมเยเน จมฺปายํ ภิภุ เอวรูปานิ
กมฺมานิ กโรนฺติ; อฐมเมเน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, อฐมเมเน
สมคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ฐมเมเน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ฐมมปฏฺยรูปเกเน
วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ฐมมปฏฺยรูปเกเน สมคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, เอโกปิ
เอกํ อุกฺขิปปติ, เอโกปิ เทว อุกฺขิปปติ, เอโกปิ สมพฺพหุเล อุกฺขิปปติ,
เอโกปิ สงฺฆํ อุกฺขิปปติ, เทวปี เอกํ อุกฺขิปปนฺติ, เทวปี เทว

อุกฺขิปนฺติ, เทวปี สมฺพหุเล อุกฺขิปนฺติ, เทวปี สงฺฆํ อุกฺขิปนฺติ,
 สมฺพหุลาปี เอกํ อุกฺขิปนฺติ, สมฺพหุลาปี เทว อุกฺขิปนฺติ, สมฺพหุลาปี
 สมฺพหุเล อุกฺขิปนฺติ, สมฺพหุลาปี สงฺฆํ อุกฺขิปนฺติ, สงฺโฆปี สงฺฆํ
 อุกฺขิปฺติ. เย เต ภิกฺขุ อปฺปิฉณา ๔เปยฺย เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ
 วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม จมฺปาโย ภิกฺขุ เอวฺรฺอุปานิ กมฺมานิ
 กริสฺสนฺติ; อภิมเมน วคคกมฺมํ กริสฺสนฺติ ๔เปยฺย สงฺโฆปี สงฺฆํ
 อุกฺขิปีสฺสตีติ. อถโข เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมตฺถํ อารोเจสฺสุ.
 “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว, จมฺปาโย ภิกฺขุ เอวฺรฺอุปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ,
 อภิมเมน วคคกมฺมํ กโรนฺติ ๔เปยฺย สงฺโฆปี สงฺฆํ อุกฺขิปีตีติ.
 “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ๔เปยฺย วิครหิตฺวา ฐมฺมํ กถํ
 กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสี

[๓๘๓] “ฐมฺเมณ^๑ เจ ภิกฺขเว วคคกมฺมํ อภิมฺมํ น จ กรณียํ.
 อภิมเมน เจ ภิกฺขเว^๒ สมคคกมฺมํ อภิมฺมํ น จ กรณียํ. ฐมฺเมณ
 เจ ภิกฺขเว วคคกมฺมํ อภิมฺมํ น จ กรณียํ. ฐมฺมปฏฺฐูปเกน เจ
 ภิกฺขเว วคคกมฺมํ อภิมฺมํ น จ กรณียํ. ฐมฺมปฏฺฐูปเกน เจ
 ภิกฺขเว สมคคกมฺมํ อภิมฺมํ น จ กรณียํ. เอโกปี เอกํ อุกฺขิปฺติ
 อภิมฺมํ น จ กรณียํ. เอโกปี เทว อุกฺขิปฺติ อภิมฺมํ น จ กรณียํ.
 เอโกปี สมฺพหุเล อุกฺขิปฺติ อภิมฺมํ น จ กรณียํ. เอโกปี สงฺฆํ
 อุกฺขิปฺติ อภิมฺมํ น จ กรณียํ. เทวปี เอกํ อุกฺขิปนฺติ อภิมฺมํ
 น จ กรณียํ. เทวปี เทว อุกฺขิปนฺติ อภิมฺมํ น จ กรณียํ.
 เทวปี สมฺพหุเล อุกฺขิปนฺติ อภิมฺมํ น จ กรณียํ. เทวปี สงฺฆํ
 อุกฺขิปนฺติ อภิมฺมํ น จ กรณียํ. สมฺพหุลาปี เอกํ อุกฺขิปนฺติ
 อภิมฺมํ น จ กรณียํ. สมฺพหุลาปี เทว อุกฺขิปนฺติ อภิมฺมํ น จ

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อภิมเมน

^๒ ส.,ฉ.,เท. เจ ภิกฺขเวติ ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

กรณียํ. สมฺพหุลาปี สมฺพหุเล อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ.
สมฺพหุลาปี สงฺฆํ อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ. สงฺฆโมปี สงฺฆํ
อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ.

[๓๘๔] จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว กมฺมานิ; อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ,
อธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ.
ตตฺร ภิกฺขเว ยทิทํ^๑ อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อิทํ ภิกฺขเว กมฺมํ อธฺมมตฺตา
วคฺคตฺตา กุปฺปํ อฏฺฐาณารหํ, น ภิกฺขเว เอวฺรฺฐํ กมฺมํ กาทพฺพํ,
น จ มยา เอวฺรฺฐํ กมฺมํ อนฺุญฺญาตํ. ตตฺร ภิกฺขเว ยทิทํ อธฺมเมเน
สมคฺคกมฺมํ, อิทํ ภิกฺขเว กมฺมํ อธฺมมตฺตา กุปฺปํ อฏฺฐาณารหํ, น
ภิกฺขเว เอวฺรฺฐํ กมฺมํ กาทพฺพํ, น จ มยา เอวฺรฺฐํ กมฺมํ
อนฺุญฺญาตํ. ตตฺร ภิกฺขเว ยทิทํ ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อิทํ ภิกฺขเว
กมฺมํ วคฺคตฺตา กุปฺปํ อฏฺฐาณารหํ, น ภิกฺขเว เอวฺรฺฐํ กมฺมํ
กาทพฺพํ, น จ มยา เอวฺรฺฐํ กมฺมํ อนฺุญฺญาตํ. ตตฺร ภิกฺขเว
ยทิทํ ธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ, อิทํ ภิกฺขเว กมฺมํ ธฺมมตฺตา สมคฺคตฺตา
อกุปฺปํ ญาณารหํ, เอวฺรฺฐํ ภิกฺขเว กมฺมํ กาทพฺพํ, เอวฺรฺฐปญฺจ มยา
กมฺมํ อนฺุญฺญาตํ. ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวฺรฺฐํ กมฺมํ กริสฺสาม, ยทิทํ
ธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ. เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.

๓. ฅตฺตวิปฺนฺนกมฺมาทิกถา

[๓๘๕] เตน โข ปน สมเยเน จพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวฺรฺฐาณิ
กมฺมานิ กโรนฺติ; อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, อธฺมเมเน
สมคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน

วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ฅมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ฅตฺตวิปนฺนํ
 กมฺมํ กโรนฺติ อนุสฺสาวนสมฺปนฺนํ, อนุสฺสาวนวิปนฺนํ กมฺมํ กโรนฺติ
 ฅตฺตสมฺปนฺนํ, ฅตฺตวิปนฺนํ อนุสฺสาวนวิปนฺนํ กมฺมํ กโรนฺติ,
 อญฺญตฺราปี ฅมฺมา กมฺมํ กโรนฺติ, อญฺญตฺราปี วินยา กมฺมํ กโรนฺติ,
 อญฺญตฺราปี สตฺถุ สาสนา กมฺมํ กโรนฺติ, ปฏฺฐิกฺกจกตํปี กมฺมํ
 กโรนฺติ อฅมฺมิกํ กุปฺเป อญฺ्ञานารหํ. เย เต ภิกฺขุ อปฺปิ จ ฅเปย
 เต อฺฐฅฅายนฺติ ฅียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ฅพฺพคฺคิยา
 ภิกฺขุ เอวรฺฐปานิ กมฺมานิ กริสฺสนฺติ, อฅมฺเมน วคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ
 ฅเปย ปฏฺฐิกฺกจกตํปี กมฺมํ กริสฺสนฺติ อฅมฺมิกํ กุปฺเป อญฺ्ञานารหนฺติ.
 อถ ฅเต ภิกฺขุ ภควโต เอตมตฺถํ อารโจะสฺสุ. “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว
 ฅพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ เอวรฺฐปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ, อฅมฺเมน วคฺคกมฺมํ
 กโรนฺติ ฅเปย ปฏฺฐิกฺกจกตํปี กมฺมํ กโรนฺติ อฅมฺมิกํ กุปฺเป
 อญฺ्ञานารหนฺติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ฅเปย
 วิครหิตฺวา ฅมฺมี กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ

[๓๘๖] “อฅมฺเมน เจ ภิกฺขเว วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ
 กรณียํ. อฅมฺเมน เจ ภิกฺขเว^๑ สมคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ.
 ฅมฺเมน เจ ภิกฺขเว วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ. ฅมฺมปฏฺฐูปเกน
 เจ ภิกฺขเว วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ. ฅมฺมปฏฺฐูปเกน เจ
 ภิกฺขเว สมคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ. ฅตฺตวิปนฺนญฺเจ ภิกฺขเว
 กมฺมํ อนุสฺสาวนสมฺปนฺนํ อกมฺมํ น จ กรณียํ. อนุสฺสาวนวิปนฺนญฺเจ
 ภิกฺขเว กมฺมํ ฅตฺตสมฺปนฺนํ อกมฺมํ น จ กรณียํ. ฅตฺตวิปนฺนญฺเจ
 ภิกฺขเว กมฺมํ อนุสฺสาวนวิปนฺนํ อกมฺมํ น จ กรณียํ. อญฺญตฺราปี
 ภิกฺขเว^๒ ฅมฺมา กมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ. อญฺญตฺราปี ภิกฺขเว

หมตอายุ 26/05/2566

^๑ ฉ. เจ ภิกฺขเวติ ปาจา น ทิสฺสนฺติ

^๒ ส., ฉ., เท., อ. อปฺปิ ปาโจ น ทิสฺสนฺติ

วินยา กมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ. อณฺณตฺราปิ ภิกฺขเว สตฺถุ
 สาสนา กมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ. ปฏิกฺกฺกจกตํ เจ ภิกฺขเว กมฺมํ
 อธมฺมิกํ กุปฺปํ อญฺจานารหํ อกมฺมํ น จ กรณียํ.

[๓๘๗] จยิมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ; อธมฺมกมฺมํ, วคฺคกมฺมํ,
 สมคฺคกมฺมํ, ธมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมฺมํ,
 ธมฺเมเน สมคฺคกมฺมํ.

กตมณฺจ ภิกฺขเว อธมฺมกมฺมํ. ฌตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม
 เอกาย ฌตฺติยา กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ, อธมฺม-
 กมฺมํ. ฌตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม ทฺวิหิ ฌตฺติหิ กมฺมํ กโรติ,
 น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ, อธมฺมกมฺมํ. ฌตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว
 กมฺเม เอกาย กมฺมวาจาย กมฺมํ กโรติ, น จ ฌตฺติ จเปติ,
 อธมฺมกมฺมํ. ฌตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม ทฺวิหิ กมฺมวาจาย
 กมฺมํ กโรติ, น จ ฌตฺติ จเปติ, อธมฺมกมฺมํ. ฌตฺติจตฺตฺเถ เจ
 ภิกฺขเว กมฺเม เอกาย ฌตฺติยา กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ
 อนุสฺสาเวติ, อธมฺมกมฺมํ. ฌตฺติจตฺตฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ทฺวิหิ
 ฌตฺติหิ ตีหิ ฌตฺติหิ จตฺตฺหิ ฌตฺติหิ กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ
 อนุสฺสาเวติ, อธมฺมกมฺมํ. ฌตฺติจตฺตฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม เอกาย
 กมฺมวาจาย กมฺมํ กโรติ, น จ ฌตฺติ จเปติ, อธมฺมกมฺมํ.
 ฌตฺติจตฺตฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ทฺวิหิ กมฺมวาจาย ตีหิ กมฺมวาจาย
 จตฺตฺหิ กมฺมวาจาย กมฺมํ กโรติ, น จ ฌตฺติ จเปติ, อธมฺมกมฺมํ.
 อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อธมฺมกมฺมํ. (๑)

กตมณฺจ ภิกฺขเว วคฺคกมฺมํ. ฌตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม
 ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต อนาคตา โหนฺติ, จนนฺทารหานํ
 จนนฺโท อนาหโณ โหติ, สมมุขีภฺตฺตา ปฏิกโกสนฺติ, วคฺคกมฺมํ.

ฅตฺตทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต
 อาคตา โหณฺติ, ฅนฺทารหานํ ฅนฺโท อนาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺฐตา
 ปฏฺิกโกสนฺติ, วคฺคกมฺมํ. ฅตฺตทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม ยาวตฺติกา
 ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหณฺติ ฅนฺทารหานํ ฅนฺโท
 อาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺฐตา ปฏฺิกโกสนฺติ, วคฺคกมฺมํ. ฅตฺติจตฺตฺเถ เจ
 ภิกฺขเว กมฺเม ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต อนาคตา โหณฺติ,
 ฅนฺทารหานํ ฅนฺโท อนาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺฐตา ปฏฺิกโกสนฺติ,
 วคฺคกมฺมํ. ฅตฺติจตฺตฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ยาวตฺติกา ภิกฺขุ
 กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหณฺติ, ฅนฺทารหานํ ฅนฺโท อนาหโณ
 โหติ, สมฺมุขีภฺฐตา ปฏฺิกโกสนฺติ, วคฺคกมฺมํ. ฅตฺติจตฺตฺเถ เจ
 ภิกฺขเว กมฺเม ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหณฺติ,
 ฅนฺทารหานํ ฅนฺโท อาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺฐตา ปฏฺิกโกสนฺติ,
 วคฺคกมฺมํ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว วคฺคกมฺมํ. (๒)

กตมญฺจ ภิกฺขเว สมคฺคกมฺมํ. ฅตฺตทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม
 ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหณฺติ, ฅนฺทารหานํ
 ฅนฺโท อาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺฐตา นปฺปฏฺิกโกสนฺติ, สมคฺคกมฺมํ.
 ฅตฺติจตฺตฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต
 อาคตา โหณฺติ, ฅนฺทารหานํ ฅนฺโท อาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺฐตา
 นปฺปฏฺิกโกสนฺติ, สมคฺคกมฺมํ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมคฺคกมฺมํ. (๓)

กตมญฺจ ภิกฺขเว ฅมฺมปฏฺิรूपเกณ วคฺคกมฺมํ. ฅตฺตทฺตฺติเย เจ
 ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺมํ กมฺมวาชํ อนุสฺสาเวติ, ปจฺฉา ฅตฺตํ จเปติ,
 ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต อนาคตา โหณฺติ, ฅนฺทารหานํ
 ฅนฺโท อนาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺฐตา ปฏฺิกโกสนฺติ, ฅมฺมปฏฺิรूपเกณ
 วคฺคกมฺมํ. ฅตฺตทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺมํ กมฺมวาชํ

อนฺุสฺสาเวติ, ปจฺจนา ฅตฺตี จเปติ, ยาวติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา,
 เต อาคตา โหนฺติ, จนฺทารหานํ จนฺโท อนาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺจตา
 ปฏฺิกโกสนฺติ, ฅมฺมปฏฺิรฺูปเกน วคฺคกมฺมํ. ฅตฺติทฺุติเย เจ ภิกฺขเว
 กมฺเม ปจฺจํ กมฺมวาชํ อนฺุสฺสาเวติ, ปจฺจนา ฅตฺตี จเปติ, ยาวติกา
 ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหนฺติ, จนฺทารหานํ จนฺโท
 อาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺจตา ปฏฺิกโกสนฺติ, ฅมฺมปฏฺิรฺูปเกน วคฺคกมฺมํ.
 ฅตฺติจตฺตฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺจํ กมฺมวาชํ อนฺุสฺสาเวติ,
 ปจฺจนา ฅตฺตี จเปติ, ยาวติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต อนาคตา
 โหนฺติ จนฺทารหานํ จนฺโท อนาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺจตา ปฏฺิกโกสนฺติ,
 ฅมฺมปฏฺิรฺูปเกน วคฺคกมฺมํ. ฅตฺติจตฺตฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺจํ
 กมฺมวาชํ อนฺุสฺสาเวติ, ปจฺจนา ฅตฺตี จเปติ, ยาวติกา ภิกฺขุ
 กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหนฺติ, จนฺทารหานํ จนฺโท อนาหโณ
 โหติ, สมฺมุขีภฺจตา ปฏฺิกโกสนฺติ, ฅมฺมปฏฺิรฺูปเกน วคฺคกมฺมํ.
 ฅตฺติจตฺตฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺจํ กมฺมวาชํ อนฺุสฺสาเวติ,
 ปจฺจนา ฅตฺตี จเปติ, ยาวติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา
 โหนฺติ, จนฺทารหานํ จนฺโท อาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺจตา ปฏฺิกโกสนฺติ,
 ฅมฺมปฏฺิรฺูปเกน วคฺคกมฺมํ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ฅมฺมปฏฺิรฺูปเกน
 วคฺคกมฺมํ. (๔)

กตมญฺจ ภิกฺขเว ฅมฺมปฏฺิรฺูปเกน สมคฺคกมฺมํ. ฅตฺติทฺุติเย เจ
 ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺจํ กมฺมวาชํ อนฺุสฺสาเวติ, ปจฺจนา ฅตฺตี จเปติ,
 ยาวติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหนฺติ, จนฺทารหานํ
 จนฺโท อาหโณ โหติ, สมฺมุขีภฺจตา นปฺปฏฺิกโกสนฺติ, ฅมฺมปฏฺิรฺูปเกน
 สมคฺคกมฺมํ. ฅตฺติจตฺตฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺจํ กมฺมวาชํ
 อนฺุสฺสาเวติ, ปจฺจนา ฅตฺตี จเปติ, ยาวติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา,

เต อาคตา โหนติ, ฉนุทธารหานัน ฉนุโท อาหโฏ โหติ, สมมุขีภูตา
 นปปฏิโกสนติ, ฐมมปฏีรูปเกน สมคคกมม. อิห วุจจติ ภิกขเว
 ฐมมปฏีรูปเกน สมคคกมม. (๕)

กตมณจ ภิกขเว ฐมเมเน สมคคกมม. ฌตติหุติเย เจ ภิกขเว
 กมเม ปจม ฌตติ จเปติ, ปจจา เอกาย กมมวาจาย กมม
 กโรติ, ยาวติกา ภิกขุ กมมปุตตา, เต อาคตา โหนติ ฉนุทธารหานัน
 ฉนุโท อาหโฏ โหติ, สมมุขีภูตา นปปฏิโกสนติ, ฐมเมเน
 สมคคกมม. ฌตติจตุตเถ เจ ภิกขเว กมเม ปจม ฌตติ จเปติ,
 ปจจา ตีหิ กมมวาจาหิ กมม กโรติ, ยาวติกา ภิกขุ กมมปุตตา,
 เต อาคตา โหนติ, ฉนุทธารหานัน ฉนุโท อาหโฏ โหติ, สมมุขีภูตา
 นปปฏิโกสนติ. ฐมเมเน สมคคกมม. อิห วุจจติ ภิกขเว ฐมเมเน
 สมคคกมม. (๖)

๔. จตุรคฤกรณาทิกถา

[๓๘๘] ปณจ สงฆา; จตุรคโค ภิกขุสงฆเ, ปณจคโค ภิกขุ-
 สงฆเ, ทสวคโค ภิกขุสงฆเ, วิสตีวคโค ภิกขุสงฆเ, อติเรกวิสตีวคโค
 ภิกขุสงฆเติ.^๑ ตตฺร ภิกขเว ยวาย จตุรคโค ภิกขุสงฆเ จเปตวา
 ตีณิ กมมานิ อุปสมปทํ ปวารณํ อพฺภานํ ฐมเมเน สมคโค
 สพฺพกมฺเมสุ กมมปุตโต. ตตฺร ภิกขเว ยวาย ปณจคโค
 ภิกขุสงฆเ จเปตวา เทว กมมานิ มชฺฌิเมสุ ชนปเทสุ อุปสมปทํ
 อพฺภานํ ฐมเมเน สมคโค สพฺพกมฺเมสุ กมมปุตโต. ตตฺร ภิกขเว

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ เท.,อิ.,มหา. อติสทโท น ทิสสติ.

ยวายํ ทสวคฺโค ภิกฺขุสงฺโฆ จเปตฺวา เอกํ กมฺมํ อพฺภานํ ฐมฺเมน
สมคฺโค สพฺพกมฺเมสุ กมฺมปฺปตฺโต. ตตฺร ภิกฺขเว ยวายํ วิสตีวคฺโค
ภิกฺขุสงฺโฆ ฐมฺเมน สมคฺโค สพฺพกมฺเมสุ กมฺมปฺปตฺโต. ตตฺร
ภิกฺขเว ยวายํ อติเรกวิสตีวคฺโค ภิกฺขุสงฺโฆ ฐมฺเมน สมคฺโค
สพฺพกมฺเมสุ กมฺมปฺปตฺโต.

[๓๘๙] จตุวคฺคกรณญฺเจ ภิกฺขเว กมฺมํ, ภิกฺขุณีจตุตฺถํ กมฺมํ
กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กรณียํ. จตุวคฺคกรณญฺเจ ภิกฺขเว กมฺมํ
สิกฺขมานาจตุตฺถํ ๔เปยฺย สามเณรจตุตฺถํ. สามเณรีจตุตฺถํ. สิกฺขํ
ปจฺจกฺขาตกจตุตฺถํ. อนฺติมวตฺถํ อชฺฌมาปนฺนกจตุตฺถํ. อาปตฺติยา
อทสฺสเน อุกฺขิตตกจตุตฺถํ. อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตตกจตุตฺถํ.
ปาปิกาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตตกจตุตฺถํ. ปณฺทกจตุตฺถํ.
เถยฺยสํวาสกจตุตฺถํ. ติตฺถียปฏฺกนฺตกจตุตฺถํ. ตีรจฺฉานคตจตุตฺถํ.
มาตุจฺฉาตกจตุตฺถํ. ปิตุจฺฉาตกจตุตฺถํ. อรหฺนฺตจฺฉาตกจตุตฺถํ. ภิกฺขุ-
นี-
หุสจตุตฺถํ. สงฺฆเกทกจตุตฺถํ. โลหิตุปฺปาทกจตุตฺถํ. อุกฺกโต-
พฺยณฺชนกจตุตฺถํ. นานาสํวาสกจตุตฺถํ. นานาสีมา ยจิตจตุตฺถํ.
อิทฺฐิยา เวหาเส ยจิตจตุตฺถํ. ยสฺส สงฺโฆ กมฺมํ กโรติ, ตังจตุตฺถํ
กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กรณียํ.

จตุวคฺคกรณํ.^๑

[๓๙๐] ปญฺจวคฺคกรณญฺเจ ภิกฺขเว กมฺมํ, ภิกฺขุณีปญฺจโม
กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กรณียํ. ปญฺจวคฺคกรณญฺเจ ภิกฺขเว
กมฺมํ สิกฺขมานापญฺจโม ๔เปยฺย สามเณรปญฺจโม. สามเณรีปญฺจโม.

สิกขํ ปจฺจกฺขาตกปณฺจโม. อนฺติมวตฺถํ อชฺฌาปนฺนํกปณฺจโม.
 อาปตฺตติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกปณฺจโม. อาปตฺตติยา อปฺปฏิกมฺเม
 อุกฺขิตฺตกปณฺจโม. ปาปิกาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตก-
 ปณฺจโม. ปณฺหทกปณฺจโม. เถยฺยสํวาสกปณฺจโม. ติตฺถียปฺกนฺตก-
 ปณฺจโม. ติรจฺฉานคตปณฺจโม. มาตฺตฺฆาตกปณฺจโม. ปิตฺตฺฆาตกปณฺจโม.
 อรหฺนฺตฆาตกปณฺจโม. ภิกฺขุณีทฺฐสกปณฺจโม. สงฺฆเมทกปณฺจโม.
 โลหิตฺตปฺปาทกปณฺจโม. อุกฺกโตพฺพยณฺชนกปณฺจโม. นานาสํวาสกปณฺจโม.
 นานาสีมาย จิตปณฺจโม. อิทธิยา เวหาเส จิตปณฺจโม. ยสฺส สงฺโฆ
 กมฺมํ กโรติ, ตํปณฺจโม. กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กรณียํ.

ปณฺจวคฺคกรณํ.

[๓๙๑] ทสวคฺคกรณญฺเจ ภิกฺขเว กมฺมํ, ภิกฺขุณีทสโม กมฺมํ
 กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กรณียํ. ทสวคฺคกรณญฺเจ ภิกฺขเว กมฺมํ
 สิกฺขมานาทสโม ๔เปฯ สามเณรทสโม. สามเณรีทสโม. สิกขํ
 ปจฺจกฺขาตกทสโม. อนฺติมวตฺถํ อชฺฌาปนฺนํกทสโม. อาปตฺตติยา
 อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกทสโม. อาปตฺตติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตฺตกทสโม.
 ปาปิกาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตกทสโม. ปณฺหทกทสโม.
 เถยฺยสํวาสกทสโม. ติตฺถียปฺกนฺตกทสโม. ติรจฺฉานคตทสโม.
 มาตฺตฺฆาตกทสโม. ปิตฺตฺฆาตกทสโม. อรหฺนฺตฆาตกทสโม. ภิกฺขุณี-
 ทฺฐสกทสโม. สงฺฆเมทกทสโม. โลหิตฺตปฺปาทกทสโม. อุกฺกโตพฺพยณฺชนก-
 ทสโม. นานาสํวาสกทสโม. นานาสีมาย จิตทสโม. อิทธิยา เวหาเส
 จิตทสโม. ยสฺส สงฺโฆ กมฺมํ กโรติ, ตํทสโม. กมฺมํ กเรยฺย,
 อกมฺมํ น จ กรณียํ.

ทสวคฺคกรณํ.

[๓๙๒] วีสตีวคฺคกรณญฺเจ ภิกฺขเว กมฺมํ, ภิกฺขุณีวีโส กมฺมํ
 กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กรณียํ. วีสตีวคฺคกรณญฺเจ ภิกฺขเว กมฺมํ
 สิกฺขมานาวีโส ๔เปฯ สามเณรวีโส. สามเณรีวีโส. สิกฺขํ
 ปจฺจกฺขาตกวีโส อนฺติมวตฺถุ อชฺฌาปนฺนทกวีโส. อาปตฺติยา อทฺธสเน
 อุกฺขิตฺตทกวีโส. อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตฺตทกวีโส. ปาปิกาย
 ทิฏฺฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตทกวีโส. ปณฺททกวีโส. เถยฺยสํวาสก-
 วีโส. ติตฺถียปฺกนฺตทกวีโส. ตีรจฺฉานคตวีโส. มาตุฆาตทกวีโส.
 ปิตุฆาตทกวีโส. อรหฺนตฆาตทกวีโส. ภิกฺขุณีทฺฐทกวีโส. สงฺฆเภททกวีโส.
 โลหิตฺตปฺปาททกวีโส. อุกฺกโตพฺพญฺชนทกวีโส. นานาสํวาสกวีโส. นานา-
 สีมาย จิตวีโส. อิทฺฐิยา เวหาเส จิตวีโส. ยสฺส สงฺฆเ กมฺมํ
 กโรติ, ตํวีโส กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กรณียํ.

วีสตีวคฺคกรณํ.

๕. ปาริวาสิกาติกถา

[๓๙๓] ปาริวาสิกจตุตฺถเ จ ภิกฺขเว ปริวาสํ ททေยฺย,
 มุลา ย ปฏิกฺขเสยฺย, มานตฺตํ ททေยฺย, ตํวีโส อพฺภะยฺย, อกมฺมํ
 น จ กรณียํ. มุลา ย ปฏิกฺขสนารหจตุตฺถเ จ ภิกฺขเว ปริวาสํ
 ททေยฺย, มุลา ย ปฏิกฺขเสยฺย, มานตฺตํ ททေยฺย, ตํวีโส อพฺภะยฺย,
 อกมฺมํ น จ กรณียํ. มานตฺตารหจตุตฺถเ จ ภิกฺขเว ปริวาสํ
 ททေยฺย, มุลา ย ปฏิกฺขเสยฺย, มานตฺตํ ททေยฺย, ตํวีโส อพฺภะยฺย,
 อกมฺมํ น จ กรณียํ. มานตฺตจาริกจตุตฺถเ จ ภิกฺขเว ปริวาสํ
 ททေยฺย, มุลา ย ปฏิกฺขเสยฺย, มานตฺตํ ททေยฺย, ตํวีโส อพฺภะยฺย,
 อกมฺมํ น จ กรณียํ. อพฺภานารหจตุตฺถเ จ ภิกฺขเว ปริวาสํ

ทเทยฺย, มุลา ย ปฏิกสเสยฺย, มานตตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อพฺเภยฺย,
อกมมํ น จ กรณียํ.

[๓๙๔] เอกจฺจสฺส ภิกฺขเว สงฺฆมชฺเฌ ปฏิกโกสนา รุหติ,^๑
เอกจฺจสฺส น รุหติ. กสฺส จ ภิกฺขเว สงฺฆมชฺเฌ ปฏิกโกสนา
น รุหติ. ภิกฺขุณียา ภิกฺขเว สงฺฆมชฺเฌ ปฏิกโกสนา น รุหติ.
สิกฺขมานาย ภิกฺขเว ๕เป๕ สามเณรสฺส ภิกฺขเว สามเณรียา
ภิกฺขเว. สิกฺขํ ปจฺจุกฺขาตกสฺส^๒ ภิกฺขเว. อนฺติมวตถุํ อชฺฌาปนฺนํ กสฺส
ภิกฺขเว. อุมมตฺตกสฺส ภิกฺขเว. ชิตฺตจิตฺตสฺส ภิกฺขเว. เวทณฺณสฺส^๓
ภิกฺขเว. อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺกชิตฺตกสฺส ภิกฺขเว. อาปตฺติยา
อปฺปฏิกมฺเม อุกฺกชิตฺตกสฺส ภิกฺขเว. ปาปิกาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค
อุกฺกชิตฺตกสฺส ภิกฺขเว. ปณฺทกสฺส ภิกฺขเว. เถยฺยสํวาสกสฺส ภิกฺขเว.
ติตฺถียปฺกนฺตกสฺส ภิกฺขเว. ตีรจฺฉานคตสฺส ภิกฺขเว. มาตุจฺฉาตกสฺส
ภิกฺขเว. ปิตุจฺฉาตกสฺส ภิกฺขเว. อรหฺนฺตจฺฉาตกสฺส ภิกฺขเว.
ภิกฺขุณีทฺฐกสฺส ภิกฺขเว. สงฺฆเภทกสฺส ภิกฺขเว. โลหิตุปฺปาทกสฺส
ภิกฺขเว. อุกฺกโตพฺยณฺชนกสฺส ภิกฺขเว. นานาสํวาสกสฺส ภิกฺขเว.
นานาสีมาย จิตฺตสฺส ภิกฺขเว. อิทฺธิยา เวหาเส จิตฺตสฺส ภิกฺขเว.
ยสฺส สงฺโฆ กมมํ กโรติ, ตสฺส []^๔ ภิกฺขเว สงฺฆมชฺเฌ
ปฏิกโกสนา น รุหติ. อิมํสํ โข ภิกฺขเว สงฺฆมชฺเฌ ปฏิกโกสนา
น รุหติ.

กสฺส จ ภิกฺขเว สงฺฆมชฺเฌ ปฏิกโกสนา รุหติ. ภิกฺขุสฺส
ภิกฺขเว ปกตตฺตสฺส สมานสํวาสกสฺส สมานสีมาย จิตฺตสฺส อนฺตมโส

^๑ ส.ฉ.เท.มหา. รุหติ, เอวฺมฺปริปิ.

^๓ ส.ฉ.เท.มหา. เวทณฺณสฺส

^๒ ส.ฉ.เท. สิกฺขาปจฺจุกฺขาตกสฺส

^๔ ส.ฉ.เท. เอตถนฺตเร จสทฺโท ทิสฺสติ.

อนนตริกสุสาป^๑ ภิกขุโน วิณฺญาเปนฺตสฺส สงฺฆมชฺเฌ ปฏิกโกสนา
 รุหติ. อิมสฺส โข^๒ ภิกขเว สงฺฆมชฺเฌ ปฏิกโกสนา รุหติ.

๖. เทวนิสฺสารณาทิกถา

[๓๙๕] เทวมา ภิกขเว นิสฺสารณา. อตฺถิ ภิกขเว ปุคฺคโล
 อปฺปตฺโต นิสฺสารณํ, ตํ เจ สงฺโฆ นิสฺสาเรติ, เอกจฺเจ สุนิสฺสาริตฺโต,
 เอกจฺเจ ทฺวนิสฺสาริตฺโต. กตโม จ ภิกขเว ปุคฺคโล อปฺปตฺโต
 นิสฺสารณํ, ตํ เจ สงฺโฆ นิสฺสาเรติ, ทฺวนิสฺสาริตฺโต. อิทฺ ปน^๓
 ภิกขเว ภิกขุ สุทฺโธ โหติ อนาปตฺติโก, ตํ เจ สงฺโฆ นิสฺสาเรติ,
 ทฺวนิสฺสาริตฺโต. อयํ วุจฺจติ ภิกขเว ปุคฺคโล อปฺปตฺโต นิสฺสารณํ,
 ตํ เจ สงฺโฆ นิสฺสาเรติ, ทฺวนิสฺสาริตฺโต.

กตโม จ ภิกขเว ปุคฺคโล อปฺปตฺโต นิสฺสารณํ, ตํ เจ
 สงฺโฆ นิสฺสาเรติ, สุนิสฺสาริตฺโต. อิทฺ ภิกขเว ภิกขุ พาลो โหติ
 อพฺยตฺโต อาปตฺติพฺหุโล อนปทาโน, คิหิสังฺฆุโร วิหฺรติ อนนฺโถมิเกหิ
 คิหิสังฺกเคหิ, ตํ เจ สงฺโฆ นิสฺสาเรติ, สุนิสฺสาริตฺโต. อยํ วุจฺจติ
 ภิกขเว ปุคฺคโล อปฺปตฺโต นิสฺสารณํ, ตํ เจ สงฺโฆ นิสฺสาเรติ,
 สุนิสฺสาริตฺโต.

[๓๙๖] เทวมา ภิกขเว โอสารณา. อตฺถิ ภิกขเว ปุคฺคโล
 อปฺปตฺโต โอสารณํ, ตํ เจ สงฺโฆ โอสारेติ, เอกจฺเจ โสสาริตฺโต,
 เอกจฺเจ โทสาริตฺโต. กตโม จ ภิกขเว ปุคฺคโล อปฺปตฺโต
 โอสารณํ, ตํ เจ สงฺโฆ โอสारेติ, โทสาริตฺโต. ปณฺทโก ภิกขเว

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. อานนตริกสุสาป

^๒ ฉ. โขสทฺโท น ทิสฺสติ.

^๓ สฺยา. ปนสทฺโท น ทิสฺสติ.

อปฺปตฺโต โอสารณํ, ตมฺเจ สงฺโฆ โอสารเถ, โทสาริโต. เถยฺย-
สํวาสโก ภิกฺขเว ๕เป๕ ติตฺถียปฺกนฺตโก ภิกฺขเว. ตีรจฺฉานคโต
ภิกฺขเว. มาตุจฺฉาตโก ภิกฺขเว. ปิตุจฺฉาตโก ภิกฺขเว. อรหฺนตจฺฉาตโก
ภิกฺขเว. ภิกฺขุณีหุสโก ภิกฺขเว. สงฺฆเภทโก ภิกฺขเว. โลหิตุปฺปาทโก
ภิกฺขเว. อุกฺโกตพฺยณฺชนโก ภิกฺขเว. อปฺปตฺโต โอสารณํ, ตํ เจ
สงฺโฆ โอสารเถ, โทสาริโต. อโย วุจฺจติ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อปฺปตฺโต
โอสารณํ, ตํ เจ สงฺโฆ โอสารเถ, โทสาริโต. []^๑

กตโม จ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อปฺปตฺโต โอสารณํ, ตํ เจ สงฺโฆ
โอสารเถ, โสสาริโต. หตฺถจฺฉินฺโน ภิกฺขเว อปฺปตฺโต โอสารณํ,
ตํ เจ สงฺโฆ โอสารเถ โสสาริโต. ปาทจฺฉินฺโน ภิกฺขเว ๕เป๕
หตฺถปาทจฺฉินฺโน ภิกฺขเว. กณฺณจฺฉินฺโน ภิกฺขเว. นาสจฺฉินฺโน
ภิกฺขเว. กณฺณนาสจฺฉินฺโน ภิกฺขเว. องฺคฺลิจฺฉินฺโน ภิกฺขเว. อพฺจ-
ฉินฺโน ภิกฺขเว. กณฺฺทรจฺฉินฺโน ภิกฺขเว. ผณฺหตฺถโก ภิกฺขเว.
ขุชฺโซ ภิกฺขเว. วามโน ภิกฺขเว. คลคณฺเฑี ภิกฺขเว. ลกฺขณาทโต^๒
ภิกฺขเว. กสาทโต ภิกฺขเว. ลีขิตโก ภิกฺขเว. สีปที^๓ ภิกฺขเว.
ปาปโรตี ภิกฺขเว. ปริสฺหุสโก ภิกฺขเว. กาโณ ภิกฺขเว. กุณฺเ
ภิกฺขเว. ขณฺโฆ ภิกฺขเว. ปกฺขทโต ภิกฺขเว. จินฺนิริยปโย^๔ ภิกฺขเว.
ชราทุพฺพโล ภิกฺขเว. อนฺโธ ภิกฺขเว. มฺโห ภิกฺขเว. พริโร
ภิกฺขเว. อนฺธมฺโห ภิกฺขเว. อนฺธพริโร ภิกฺขเว. มฺหพริโร ภิกฺขเว.
อนฺธมฺหพริโร ภิกฺขเว อปฺปตฺโต โอสารณํ, ตํ เจ สงฺโฆ โอสารเถ,

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. เอตฺถนฺตเร อิมะ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปุคฺคลา อปฺปตฺตา โอสารณํ, เต
เจ สงฺโฆ โอสารเถ, โทสาริตาติ อิมะ ปาจา ทิสฺสนฺติ, เอวมฺปรีปิ.

^๒ อ. ลกฺขณาทโต, มหา. ลกฺขณทโต

^๓ ส.,ฉ.,เท.,อ. สีปทีโก

^๔ ส.,ฉ.,อ.,มหา. จินฺนิริยาปโก

โสสาริตฺ. อํ วจฺจติ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อปฺปตฺโต โอสารณํ, ตํ เจ
สงฺโฆ โอสารเถติ, โสสาริตฺ.

วาสภคามภาณวโร นิฏฺฐิตํ ปจฺจโม.^๑

๗. อธมฺมกมฺมาทิกถา

[๓๙๗] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส น โหติ อาปตฺติ
ทญฺจพฺพา. ตเมณฺ ใจฺเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหฺลลา วา เอกปุคฺคโล
วา ‘อาปตฺตี ตวํ อวฺสุ อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺตินฺติ.
โส เอวํ วเทติ ‘นตฺถิ เม อวฺสุ อาปตฺติ, ยมฺหํ ปสฺสเสยฺยนฺติ.
ตํ สงฺโฆ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปติ, อธมฺมกมฺมํ.

อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ปฏฺฐิกาทพฺพา.
ตเมณฺ ใจฺเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหฺลลา วา เอกปุคฺคโล วา ‘อาปตฺตี
ตเมณฺ อวฺสุ อาปนฺโน ปฏฺฐิกโรหิ ตํ อาปตฺตินฺติ. โส เอวํ
วเทติ ‘นตฺถิ เม อวฺสุ อาปตฺติ, ยมฺหํ ปฏฺฐิกเรยฺยนฺติ. ตํ
สงฺโฆ อาปตฺติยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺขิปติ, อธมฺมกมฺมํ.

อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส น โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ
ปฏฺฐินิสฺสชฺเชตา. ตเมณฺ ใจฺเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหฺลลา วา เอกปุคฺคโล
วา ‘ปาปิกา เต อวฺสุ ทิฏฺฐิ, ปฏฺฐินิสฺสชฺเชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐินฺติ.
โส เอวํ วเทติ ‘นตฺถิ เม อวฺสุ ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมฺหํ
ปฏฺฐินิสฺสชฺเชยฺยนฺติ. ตํ สงฺโฆ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏฺฐินิสฺสคฺเค
อุกฺขิปติ, อธมฺมกมฺมํ.

^๑ สฺยา. วาสภคามภาณวโร ปจฺจมํ, เท. วาสภคามภาณวโร นิฏฺฐิตํ ปจฺจมํ.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา น
โหติ อาปตฺติ ปฏิกาทพฺพา. ตเมณฺ ใจเทติ สงฺฆเ ว สมฺพหฺลลา
วา เอกปฺกฺคโล วา ‘อาปตฺตี ตวํ อาวุโส อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ
อาปตฺตี ปฏิกโรหิ, ตํ อาปตฺตินฺติ. โส เอวํ วเทติ ‘นตฺถิ เม
อาวุโส อาปตฺติ, ยมฺหํ ปสฺสเสยฺยํ, นตฺถิ เม อาวุโส อาปตฺติ,
ยมฺหํ ปฏิกเรยฺยนฺติ. ตํ สงฺฆเ อทสฺสเน วา อปฺปฏิกมฺเม วา
อฺกฺขิปปติ, อธมมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, น
โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเชตา. ตเมณฺ ใจเทติ สงฺฆเ ว
สมฺพหฺลลา วา เอกปฺกฺคโล วา ‘อาปตฺตี ตวํ อาวุโส อาปนฺโน,
ปสฺสเสตํ อาปตฺตี ปาปิกา เต ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสชฺเชตํ ปาปิกํ
ทิฏฺฐินฺติ. โส เอวํ วเทติ ‘นตฺถิ เม อาวุโส อาปตฺติ, ยมฺหํ
ปสฺสเสยฺยํ, นตฺถิ เม []’ ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมฺหํ ปฏินิสฺสชฺเชยฺยนฺติ.
ตํ สงฺฆเ อทสฺสเน วา อปฺปฏินิสฺสคฺเค วา อฺกฺขิปปติ, อธมมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ปฏิกาทพฺพา,
น โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเชตา. ตเมณฺ ใจเทติ สงฺฆเ ว
สมฺพหฺลลา วา เอกปฺกฺคโล วา ‘อาปตฺตี ตวํ อาวุโส อาปนฺโน,
ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺตี ปาปิกา เต ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสชฺเชตํ
ปาปิกํ ทิฏฺฐินฺติ. โส เอวํ วเทติ ‘นตฺถิ เม อาวุโส อาปตฺติ, ยมฺหํ
ปฏิกเรยฺยํ, นตฺถิ เม อาวุโส ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมฺหํ
ปฏินิสฺสชฺเชยฺยนฺติ. ตํ สงฺฆเ อปฺปฏิกมฺเม วา อปฺปฏินิสฺสคฺเค วา
อฺกฺขิปปติ, อธมมกมฺมํ.

หมดอายุ 26/05/2566

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, น โหติ อาปตฺติ ปฏิกาทพฺพา, น โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเชตา. ตเมนํ โจเทติ สงฺฆो วา สมฺพหฺลลา วา เอกปฺกฺคโล วา ‘อาปตฺติ ตฺวํ อารุโส อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺติ ปฏิกโรหิ ตํ’ อาปตฺติ ปาปิกา เต ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสชฺเชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐินฺติ. โส เอวํ วเทติ ‘นตฺถิ เม อารุโส อาปตฺติ, ยมํ ปสฺสเยยฺม นตฺถิ เม อารุโส อาปตฺติ, ยมํ ปฏิกเรยฺม, นตฺถิ เม อารุโส ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมํ ปฏินิสฺสชฺเชยฺยนฺติ. ตํ สงฺฆो อทสฺสเน วา อปฺปฏิกมฺเม วา อปฺปฏินิสฺสคฺเค วา อุกฺขิปปติ, อธมฺมกมฺมํ.

[๓๙๘] อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา. ตเมนํ โจเทติ สงฺฆो วา สมฺพหฺลลา วา เอกปฺกฺคโล วา ‘อาปตฺติ ตฺวํ อารุโส อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺตินฺติ. โส เอวํ วเทติ ‘อามารุโส ปสฺสามีติ. ตํ สงฺฆो อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปปติ, อธมฺมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส โหติ อาปตฺติ ปฏิกาทพฺพา. ตเมนํ โจเทติ สงฺฆो วา สมฺพหฺลลา วา เอกปฺกฺคโล วา ‘อาปตฺติ ตฺวํ อารุโส อาปนฺโน, ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺตินฺติ. โส เอวํ วเทติ ‘อามารุโส ปฏิกริสฺสามีติ. ตํ สงฺฆो อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิปปติ, อธมฺมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเชตา. ตเมนํ โจเทติ สงฺฆो วา สมฺพหฺลลา วา เอกปฺกฺคโล วา ‘ปาปิกา เต อารุโส ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสชฺเชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐินฺติ. โส เอวํ

วเทติ 'อามาวุโส ปฏิณิสฺสชฺชิสฺสามีติ. ตํ สงฺฆเ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา
อปฺปฏิณิสฺสคฺเค อุกฺขิปติ, ธมฺมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ
อาปตฺติ ปฏิภาตพฺพา. โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา โหติ ปาปิกา
ทิฏฺฐิ ปฏิณิสฺสชฺเชตา. โหติ อาปตฺติ ปฏิภาตพฺพา โหติ ปาปิกา
ทิฏฺฐิ ปฏิณิสฺสชฺเชตา. โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา โหติ อาปตฺติ
ปฏิภาตพฺพา โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏิณิสฺสชฺเชตา. ตเมเน โจเทติ
สงฺฆเ วา สมฺพหฺลลา วา เอกปฺกฺคโล วา 'อาปตฺติํ ตวํ อามาวุโส
อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺติํ, ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺติํ, ปาปิกา เต
ทิฏฺฐิ, ปฏิณิสฺสชฺเชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐินฺติ. โส เอวํ วเทติ 'อามาวุโส
ปสฺสามิ, อาม ปฏิกริสฺสามิ, อาม ปฏิณิสฺสชฺชิสฺสามีติ. ตํ สงฺฆเ
อทสฺสเน วา อปฺปฏิกมฺเม วา อปฺปฏิณิสฺสคฺเค วา อุกฺขิปติ,
ธมฺมกมฺมํ.

[๓๙๙] อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา.
ตเมเน โจเทติ สงฺฆเ วา สมฺพหฺลลา วา เอกปฺกฺคโล วา 'อาปตฺติํ
ตวํ อามาวุโส อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺตินฺติ. โส เอวํ วเทติ
'นตฺถิ เม อามาวุโส อาปตฺติ, ยมฺหํ ปสฺสเสยฺยนฺติ. ตํ สงฺฆเ
อาปตฺติยา^๑ อทสฺสเน อุกฺขิปติ, ธมฺมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส โหติ อาปตฺติ ปฏิภาตพฺพา.
ตเมเน โจเทติ สงฺฆเ วา สมฺพหฺลลา วา เอกปฺกฺคโล วา 'อาปตฺติํ
ตวํ อามาวุโส อาปนฺโน, ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺตินฺติ. โส เอวํ วเทติ
'นตฺถิ เม อามาวุโส อาปตฺติ, ยมฺหํ ปฏิกรเยฺยนฺติ. ตํ สงฺฆเ
อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิปติ, ธมฺมกมฺมํ.

หมตอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,เท.,อ. อยู่ ปาโจ น ทิสฺสติ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเชตา.
 ตเมเน โจเทติ สงฺฆเ วา สมฺพหุลา วา เอกปฺกฺคโล วา ‘ปาปิกา
 เต อาวุโส ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสชฺเชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐินฺติ. โส เอวํ วเทติ
 ‘นตฺถิ เม อาวุโส ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมํ ปฏินิสฺสชฺเชยฺยนฺติ. ตํ
 สงฺฆเ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิปปติ, ฆมฺมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ
 อาปตฺติ ปฏิกาทพฺพา. โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา โหติ ปาปิกา
 ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเชตา. โหติ อาปตฺติ ปฏิกาทพฺพา โหติ ปาปิกา
 ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเชตา. โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา โหติ อาปตฺติ
 ปฏิกาทพฺพา โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเชตา. ตเมเน โจเทติ
 สงฺฆเ วา สมฺพหุลา วา เอกปฺกฺคโล วา ‘อาปตฺตี ตวํ อาวุโส
 อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺตี, ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺตี, ปาปิกา เต
 อาวุโส’ ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสชฺเชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐินฺติ. โส เอวํ วเทติ
 ‘นตฺถิ เม อาวุโส อาปตฺติ, ยมํ ปสฺสเยยฺย, นตฺถิ เม []^๑
 อาปตฺติ, ยมํ ปฏิกเรยฺย, นตฺถิ เม []^๒ ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมํ
 ปฏินิสฺสชฺเชยฺยนฺติ. ตํ สงฺฆเ อทสฺสเน วา อปฺปฏิกมฺเม วา
 อปฺปฏินิสฺสคฺเค วา อุกฺขิปปติ, ฆมฺมกมฺมนฺติ.

๘. อุปาติปฺจฺจนกถา

[๔๐๐] อถโข อายสฺมา อุปาติ, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิ. เอกมฺนตํ

^๑ ม.อ. ๒๖/๐๕/๒๕๖๖

ส., เท., อ., มหา. อปํ ปาโง น ทิสฺสติ.

^๒ ส., จ., เท., อ., มหา. เอตฺถนฺตเร อาวุโสติ อปํ ปาโง ทิสฺสติ, เอวํ ปริปิ.

นินฺนุโน โข อายสฺมา อุปาลิ ภควนฺตํ เอตทวโจ “โย นุ โข
 ภาณเต สมคฺโค สงฺโฆ สมมุขากกรณียํ กมฺมํ อสมมุขา กโรติ,
 ธมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ ภาณเต วินยกมฺมนฺติ. “อธมฺมกมฺมํ ตํ อุปาลิ
 อวินยกมฺมนฺติ. “โย นุ โข ภาณเต สมคฺโค สงฺโฆ ปฏิปุจฉากกรณียํ
 กมฺมํ อปฺปฏิปุจฉา กโรติ, ปฏิญฺณาย กรณียํ กมฺมํ อปฺปฏิญฺณาย
 กโรติ. สติวินยารหสฺส อมฺพุทฺทวินยํ เทติ. อมฺพุทฺทวินยารหสฺส
 ตสฺสปาปิยสิกา กมฺมํ^๑ กโรติ. ตสฺสปาปิยสิกา กมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ
 กโรติ. ตชฺชนียกมฺมารหสฺส นียสฺส กมฺมํ^๒ กโรติ. นียสฺส กมฺมารหสฺส
 ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ. ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปฏิสารถนียกมฺมํ
 กโรติ. ปฏิสารถนียกมฺมารหสฺส อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ. อุกฺเขปนีย-
 กมฺมารหสฺส ปริวาสํ เทติ. ปริวาสารหํ มฺลายน ปฏิกสฺสติ. มฺลายน
 ปฏิกสฺสนารหสฺส มานตตํ เทติ. มานตตารหํ อพฺภะติ อพฺภานารหํ
 อุปสมฺปาเทติ. ธมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ ภาณเต วินยกมฺมนฺติ. “อธมฺมกมฺมํ
 ตํ อุปาลิ อวินยกมฺมํ.

โย โข อุปาลิ สมคฺโค สงฺโฆ สมมุขากกรณียํ กมฺมํ
 อสมมุขา กโรติ, เอวํ โข อุปาลิ อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ,
 เอวญฺจ ปน สงฺโฆ สาดิสารโหติ. โย โข อุปาลิ สมคฺโค
 สงฺโฆ ปฏิปุจฉากกรณียํ กมฺมํ อปฺปฏิปุจฉา กโรติ ฯเปฯ
 ปฏิญฺณาย กรณียํ กมฺมํ อปฺปฏิญฺณาย กโรติ. สติวินยารหสฺส
 อมฺพุทฺทวินยํ เทติ. อมฺพุทฺทวินยารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกา กมฺมํ กโรติ.
 ตสฺสปาปิยสิกา กมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ. ตชฺชนียกมฺมารหสฺส
 นียสฺส กมฺมํ กโรติ. นียสฺส กมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ.

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ เท. ตสฺสปาปิยสิกา กมฺมํ, เอวฺมฺปริปิ.

^๒ อ. นิสฺสย กมฺมํ, เอวฺมฺปริปิ.

ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ. ปฏิสารณีย-
กมฺมารหสฺส อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ. อุกฺเขปนียกมฺมารหสฺส ปริวาสํ
เทติ. ปริวาสารหํ มุลาเย ปฏิกสฺสติ. มุลาเย ปฏิกสฺสนารหสฺส
มานตฺตํ เทติ. มานตฺตารหํ อพฺภะติ. อพฺภานารหํ อุปสมฺปาเทติ.
เอวํ โข อุปาลิ ฐมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ, เอวญฺจ ปน
สงฺโฆ สาทิสารो โหตฺติ.

[๔๐๑] “โย นุ โข ภนฺเต สมคฺโค สงฺโฆ สมมุขากฺรณียํ
กมฺมํ สมมุखा กโรติ, ฐมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ ภนฺเต วินยกมฺมนฺติ.
“ฐมฺมกมฺมํ ตํ อุปาลิ วินยกมฺมนฺติ. “โย นุ โข ภนฺเต สมคฺโค
สงฺโฆ ปฏิปฺจุจากรณียํ กมฺมํ ปฏิปฺจุจา กโรติ. ปฏิญฺญาเย กรณียํ
กมฺมํ ปฏิญฺญาเย กโรติ. สติวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ. อมฺพุทฺท-
วินยารหสฺส อมฺพุทฺทวินยํ เทติ. ตสฺสปาปิยสิกกามฺมารหสฺส
ตสฺสปาปิยสิกกามฺมํ กโรติ. ตชฺชชนียกมฺมารหสฺส ตชฺชชนียกมฺมํ กโรติ.
นียสฺสกมฺมารหสฺส นียสฺสกมฺมํ กโรติ. ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส
ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ. ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ
กโรติ. อุกฺเขปนียกมฺมารหสฺส อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ. ปริวาสารหสฺส
ปริวาสํ เทติ. มุลาเย ปฏิกสฺสนารหํ มุลาเย ปฏิกสฺสติ. มานตฺตา-
รหสฺส มานตฺตํ เทติ. อพฺภานารหํ อพฺภะติ. อุปสมฺปทารหํ
อุปสมฺปาเทติ. ฐมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ ภนฺเต วินยกมฺมนฺติ. “ฐมฺมกมฺมํ
ตํ อุปาลิ วินยกมฺมํ.

โย โข อุปาลิ สมคฺโค สงฺโฆ สมมุขากฺรณียํ กมฺมํ สมมุखा
กโรติ, เอวํ โข อุปาลิ ฐมฺมกมฺมํ โหติ วินยกมฺมํ, เอวญฺจ ปน
สงฺโฆ อนตฺติสโร โหติ. โย โข อุปาลิ สมคฺโค สงฺโฆ
ปฏิปฺจุจากรณียํ กมฺมํ ปฏิปฺจุจา กโรติ. ปฏิญฺญาเย กรณียํ กมฺมํ

ปฏินฺนุญาย กโรติ. สติวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ. อมฺพุพฺพหฺวินยารหสฺส
อมฺพุพฺพหฺวินยํ เทติ. ตสฺสปาปิยสิกกามฺมารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกกามมํ
กโรติ. ตชฺชนียกมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมมํ กโรติ. นียสฺสกมฺมารหสฺส
นียสฺสกมมํ กโรติ. ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมมํ กโรติ.
ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมมํ กโรติ. อุกฺเขปนียกมฺมารหสฺส
อุกฺเขปนียกมมํ กโรติ. ปรีวาสารหสฺส ปรีवासํ เทติ. มฺลายน
ปฏิกสฺสนารหํ มฺลายน ปฏิกสฺสติ. มานตฺตารหสฺส มานตฺตํ เทติ.
อพฺภานารหํ อพฺภเทติ. อุปสมฺปทารหํ อุปสมฺปาเทติ. เอวํ โข
อุปาลิ ฐมฺมกมมํ โหติ วินยกมมํ. เอวญฺจ ปน สงฺโฆ อนตฺติสโร
โหตีติ.

[๔๐๒] “โย นุ โข ภนฺเต สมคฺโค สงฺโฆ สติวินยารหสฺส
อมฺพุพฺพหฺวินยํ เทติ, อมฺพุพฺพหฺวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ, ฐมฺมกมมํ
นุ โข ตํ ภนฺเต วินยกมฺมนฺติ. “อฐมฺมกมมํ ตํ อุปาลิ อวินย-
กมฺมนฺติ. “โย นุ โข ภนฺเต สมคฺโค สงฺโฆ อมฺพุพฺพหฺวินยารหสฺส
ตสฺสปาปิยสิกกามมํ กโรติ, ตสฺสปาปิยสิกกามฺมารหสฺส อมฺพุพฺพ-
หฺวินยํ เทติ. ตสฺสปาปิยสิกกามฺมารหสฺส ตชฺชนียกมมํ กโรติ,
ตชฺชนียกมฺมารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกกามมํ กโรติ. ตชฺชนียกมฺมารหสฺส
นียสฺสกมมํ กโรติ, นียสฺสกมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมมํ กโรติ.
นียสฺสกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมมํ กโรติ, ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส
นียสฺสกมมํ กโรติ. ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมมํ กโรติ,
ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมมํ กโรติ. ปฏิสารณียกมฺมา-
รหสฺส อุกฺเขปนียกมมํ กโรติ, อุกฺเขปนียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมมํ
กโรติ. อุกฺเขปนียกมฺมารหสฺส ปรีवासํ เทติ, ปรีวาสารหสฺส
อุกฺเขปนียกมมํ กโรติ. ปรีวาสารหํ มฺลายน ปฏิกสฺสติ, มฺลายน

ปฏิกุสสนารหสฺส ปริวาสํ เทติ. มุลา ย ปฏิกุสสนารหสฺส มานตํ
 เทติ, มานตตารหํ มุลา ย ปฏิกุสสติ. มานตตารหํ อพฺเภติ,
 อพฺภานารหสฺส มานตํ เทติ. อพฺภานารหํ อุปสมฺปาเทติ,
 อุปสมฺปทารหํ อพฺเภติ, ฐมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ ภนฺเต วินยกมฺมนฺติ.
 “อฐมฺมกมฺมํ ตํ อุปาลิ อวินยกมฺมํ.

โย โข อุปาลิ สมคฺโค สงฺฆे สติวินยารหสฺส อมฺพุห-
 วินยํ เทติ, อมฺพุหวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ, เหวํ โข อุปาลิ
 อฐมฺมกมฺมํ โหติ, อวินยกมฺมํ, เหวญจ ปน สงฺฆे สาติสารो
 โหติ. โย โข อุปาลิ สมคฺโค สงฺฆे อมฺพุหวินยารหสฺส
 ตสฺสปาปิยสิกา กมฺมํ กโรติ, ตสฺสปาปิยสิกา กมฺमारหสฺส อมฺพุห-
 วินยํ เทติ, ตสฺสปาปิยสิกา กมฺमारหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ,
 ตชฺชนียกมฺमारหสฺส ตสฺสปาปิยสิกา กมฺมํ กโรติ. ตชฺชนียกมฺमारหสฺส
 นียสฺส กมฺมํ กโรติ, นียสฺส กมฺमारหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ,
 นียสฺส กมฺमारหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ, ปพฺพาชนียกมฺमारหสฺส
 นียสฺส กมฺมํ กโรติ. ปพฺพาชนียกมฺमारหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ,
 ปฏิสารณียกมฺमारหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ, ปฏิสารณียกมฺมา-
 รหสฺส อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ, อุกฺเขปนียกมฺमारหสฺส ปฏิสารณีย-
 กมฺมํ กโรติ. อุกฺเขปนียกมฺमारหสฺส ปริวาสํ เทติ, ปริวาสารหสฺส
 อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ, ปริวาสารหํ มุลา ย ปฏิกุสสติ, มุลา ย
 ปฏิกุสสนารหสฺส ปริวาสํ เทติ. มุลา ย ปฏิกุสสนารหสฺส มานตํ
 เทติ, มานตตารหํ มุลา ย ปฏิกุสสติ, มานตตารหํ อพฺเภติ,
 อพฺภานารหสฺส มานตํ เทติ. อพฺภานารหํ อุปสมฺปาเทติ,
 อุปสมฺปทารหํ อพฺเภติ, เหวํ โข อุปาลิ อฐมฺมกมฺมํ โหติ
 อวินยกมฺมํ. เหวญจ ปน สงฺฆे สาติสารो โหตีติ.

[๔๐๓] “โย นุ โข ภนฺเต สมคฺโค สงฺฆे สติวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ, อมฺพุทฺทวินยารหสฺส อมฺพุทฺทวินยํ เทติ, ฐมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ ภนฺเต วินยกมฺมนฺติ. “ฐมฺมกมฺมํ ตํ อุปาลิ วินย- กมฺมนฺติ. “โย นุ โข ภนฺเต สมคฺโค สงฺฆे อมฺพุทฺทวินยารหสฺส อมฺพุทฺทวินยํ เทติ. ตสฺสปาปิยสิกกามฺมารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกกามฺมํ กโรติ. ตชฺชเนยกมฺมารหสฺส ตชฺชเนยกมฺมํ กโรติ. นียสฺสกมฺมารหสฺส นียสฺสกมฺมํ กโรติ. ปพฺพาชเนยกมฺมารหสฺส ปพฺพาชเนยกมฺมํ กโรติ. ปฏฺฐิสารณียกมฺมารหสฺส ปฏฺฐิสารณียกมฺมํ กโรติ. อุกฺเขปนียกมฺมารหสฺส อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ. ปรีวาสารหสฺส ปรีवासํ เทติ. มุลา ย ปฏฺฐิกสฺสณารหํ มุลา ย ปฏฺฐิกสฺสติ. มานตฺตารหสฺส มานตฺตํ เทติ. อพฺภานารหํ อพฺภเทติ. อุปสมฺปทารหํ อุปสมฺปาเทติ. ฐมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ ภนฺเต วินยกมฺมนฺติ. “ฐมฺมกมฺมํ ตํ อุปาลิ วินยกมฺมํ.

โย โข อุปาลิ สมคฺโค สงฺฆे สติวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ, อมฺพุทฺทวินยารหสฺส อมฺพุทฺทวินยํ เทติ, เอรํ โข อุปาลิ ฐมฺม- กมฺมํ โหติ วินยกมฺมํ, เอรณฺจ ปน สงฺฆे อนตฺติสโร โหติ. โย โข อุปาลิ สมคฺโค สงฺฆे อมฺพุทฺทวินยารหสฺส อมฺพุทฺทวินยํ เทติ, ตสฺสปาปิยสิกกามฺมารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกกามฺมํ กโรติ. ตชฺชเนย- กมฺมารหสฺส ตชฺชเนยกมฺมํ กโรติ, นียสฺสกมฺมารหสฺส นียสฺสกมฺมํ กโรติ. ปพฺพาชเนยกมฺมารหสฺส ปพฺพาชเนยกมฺมํ กโรติ. ปฏฺฐิสารณีย- กมฺมารหสฺส ปฏฺฐิสารณียกมฺมํ กโรติ. อุกฺเขปนียกมฺมารหสฺส อุกฺเขปนีย- กมฺมํ กโรติ. ปรีวาสารหสฺส ปรีवासํ เทติ. มุลา ย ปฏฺฐิกสฺสณารหํ มุลา ย ปฏฺฐิกสฺสติ. มานตฺตารหสฺส มานตฺตํ เทติ. อพฺภานารหํ อพฺภเทติ. อุปสมฺปทารหํ อุปสมฺปาเทติ, เอรํ โข อุปาลิ ฐมฺมกมฺมํ โหติ วินยกมฺมํ, เอรณฺจ ปน สงฺฆे อนตฺติสโร โหตฺติ.

[๔๐๔] อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “โย โข ภิกฺขเว สมคฺโค สงฺโฆ สติวินยารหสฺส อมฺพุทฺทวินยํ เทติ, เอวํ โข ภิกฺขเว อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ, เอวญฺจ ปน สงฺโฆ สาติสารโหติ. โย โข ภิกฺขเว สมคฺโค สงฺโฆ สติวินยารหสฺส ตสฺส ปาปียสิกา กมฺมํ กโรติ, สติวินยารหสฺส ตชฺช นียกมฺมํ กโรติ. สติวินยารหสฺส นียสฺส กมฺมํ กโรติ. สติวินยารหสฺส ปพฺพาช นียกมฺมํ กโรติ. สติวินยารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ. สติวินยารหสฺส อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ. สติวินยารหสฺส ปริวาสํ เทติ. สติวินยารหํ มุลา ย ปฏิกสฺสติ. สติวินยารหสฺส มานตํ เทติ. สติวินยารหํ อพฺภะติ. สติวินยารหํ อุปสมฺปา เทติ, เอวํ โข ภิกฺขเว อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ, เอวญฺจ ปน สงฺโฆ สาติสารโหติ.

[๔๐๕] โย โข ภิกฺขเว สมคฺโค สงฺโฆ อมฺพุทฺทวินยารหสฺส ตสฺส ปาปียสิกา กมฺมํ กโรติ, เอวํ โข ภิกฺขเว อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ, เอวญฺจ ปน สงฺโฆ สาติสารโหติ. โย โข ภิกฺขเว สมคฺโค สงฺโฆ อมฺพุทฺทวินยารหสฺส ตชฺช นียกมฺมํ กโรติ, อมฺพุทฺทวินยารหสฺส นียสฺส กมฺมํ กโรติ. อมฺพุทฺทวินยารหสฺส ปพฺพาช นียกมฺมํ กโรติ. อมฺพุทฺทวินยารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ. อมฺพุทฺทวินยารหสฺส อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ. อมฺพุทฺทวินยารหสฺส ปริวาสํ เทติ. อมฺพุทฺทวินยารหํ มุลา ย ปฏิกสฺสติ. อมฺพุทฺทวินยารหสฺส มานตํ เทติ. อมฺพุทฺทวินยารหํ อพฺภะติ. อมฺพุทฺทวินยารหํ อุปสมฺปา เทติ. อมฺพุทฺทวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ, เอวํ โข ภิกฺขเว อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ, เอวญฺจ ปน สงฺโฆ สาติสารโหติ.

[๔๐๖] โย โข ภิกฺขเว สมคฺโค สงฺโฆ ตสฺส ปาปียสิกา-
 กมฺมารหสฺส ตชฺช นียกมฺมํ กโรติ. ตสฺส ปาปียสิกา กมฺมารหสฺส
 นียสฺส กมฺมํ กโรติ. ตสฺส ปาปียสิกา กมฺมารหสฺส ปพฺพาช นียกมฺมํ

กโรติ. ตสฺสปาปิยสิกาภมฺมารหสฺส ปฏิสารณียภมฺมํ กโรติ.
 ตสฺสปาปิยสิกาภมฺมารหสฺส อุฏฺเฐปนียภมฺมํ กโรติ. ตสฺสปาปิยสิกา-
 ภมฺมารหสฺส ปริวาสํ เทติ ๔เปฯ ตสฺสปาปิยสิกาภมฺมารหสฺส
 สติวินยํ เทติ. ตสฺสปาปิยสิกาภมฺมารหสฺส อมฺพุพฺพหวินยํ เทติ,
 เอวํ โข ภิกฺขเว อธมฺมภมฺมํ โหติ อวินยภมฺมํ, เอวญฺจ ปน
 สงฺโฆ สาทิสารโ โหติ.

โย โข ภิกฺขเว สมคฺโค สงฺโฆ ตชฺชนียภมฺมารหสฺส
 ๔เปฯ นียสฺสภมฺมารหสฺส ๔เปฯ ปพฺพาชนียภมฺมารหสฺส ๔เปฯ
 ปฏิสารณียภมฺมารหสฺส ๔เปฯ อุฏฺเฐปนียภมฺมารหสฺส ๔เปฯ
 ปริวาสารหสฺส^๑ ๔เปฯ มุลาเย ปฏิกสฺสณารหสฺส ๔เปฯ มานตฺตา-
 รหสฺส^๒ ๔เปฯ อพฺภานารหสฺส^๓ ๔เปฯ อุปสมฺปถารหสฺส สติวินยํ
 เทติ. อุปสมฺปถารหสฺส อมฺพุพฺพหวินยํ เทติ. อุปสมฺปถารหสฺส
 ตสฺสปาปิยสิกาภมฺมํ กโรติ. อุปสมฺปถารหสฺส ตชฺชนียภมฺมํ
 กโรติ. อุปสมฺปถารหสฺส นียสฺสภมฺมํ กโรติ. อุปสมฺปถารหสฺส
 ปพฺพาชนียภมฺมํ กโรติ. อุปสมฺปถารหสฺส ปฏิสารณียภมฺมํ กโรติ.
 อุปสมฺปถารหสฺส อุฏฺเฐปนียภมฺมํ กโรติ. อุปสมฺปถารหสฺส ปริวาสํ
 เทติ. อุปสมฺปถารหํ มุลาเย ปฏิกสฺสติ. อุปสมฺปถารหสฺส มานตฺตํ
 เทติ. อุปสมฺปถารหํ อพฺภเกติ, เอวํ โข ภิกฺขเว อธมฺมภมฺมํ โหติ
 อวินยภมฺมํ, เอวญฺจ ปน สงฺโฆ สาทิสารโ โหตีติ.

อุปาลิปุจฉาภาณวโร นิฏฺฐิตโ ตุติโย.^๔

^๑ ส.,ฉ.,เท. ปริวาสารหํ^๒ ส.,ฉ.,เท. มานตฺตารหํ^๓ ส.,ฉ.,เท. อพฺภานารหํ^๔ สย. อุปาลิปุจฉาภาณวโร ทุติยํ, เท. อุปาลิปุจฉาภาณวโร นิฏฺฐิตํ ทุติยํ.

๕. ตชฺชนียกมฺมกถา

[๔๐๗] “อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภณฺทนาการโก โหติ กลห-
 การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆเ อธิกรณการโก. ตตฺร เจ
 ภิกฺขุโน เอว โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ ภณฺทนาการโก กลห-
 การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆเ อธิกรณการโก, หนฺทสฺส
 มยฺ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ, เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ
 อธฺมเมว วคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา อณฺณปิ^๑ อาวาสํ คจฺจติ.
 ตตฺถปิ^๒ ภิกฺขุโน เอว โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเ
 ตชฺชนียกมฺมกโต อธฺมเมว วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ ตชฺชนียกมฺมํ
 กโรมาติ, เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมว สมคฺคา. โส
 ตมฺหา อาวาสา อณฺณปิ อาวาสํ คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุโน เอว
 โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเ ตชฺชนียกมฺมกโต อธฺมเมว
 สมคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ, เต ตสฺส ตชฺชนีย-
 กมฺมํ กโรนฺติ ธฺมเมว วคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา อณฺณปิ
 อาวาสํ คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุโน เอว โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ
 สงฺฆเ ตชฺชนียกมฺมกโต ธฺมเมว วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ ตชฺชนีย-
 กมฺมํ กโรมาติ, เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ ธฺมมปฏฺฐูปเกน
 วคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา อณฺณปิ อาวาสํ คจฺจติ. ตตฺถปิ
 ภิกฺขุโน เอว โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเ ตชฺชนียกมฺมกโต
 ธฺมมปฏฺฐูปเกน วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต
 ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ ธฺมมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา.

^๑ ส.จ.เท.อิ. ปิสทโท น ทิสฺสติ, เอวมฺปฺริปิ.

^๒ ส.อิ.มหา. ปิสทโท น ทิสฺสติ, เอวมฺปฺริปิ.

[๔๐๘] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภณฺทนาการโก โหติ กลห-
 การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก. ตตฺร เจ
 ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อยํ โข อาวุโส ภิกฺขุ ภณฺทนาการโก
 กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก,
 หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ
 กโรนฺติ อธฺมเมเน สมนฺคคา. โส ตมฺหา อาวาสา อณฺเฏปี อาวาสํ
 คจฺจติ, ตตฺถปี ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อยํ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆेเน
 ตชฺชนียกมฺมกโต อธฺมเมเน สมนฺคเคหิ, หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ
 กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ ธฺมเมเน วคฺคา. โส
 ตมฺหา อาวาสา อณฺเฏปี อาวาสํ คจฺจติ, ตตฺถปี ภิกฺขุโน เอวํ
 โหติ 'อยํ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆेเน ตชฺชนียกมฺมกโต ธฺมเมเน
 วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ
 กโรติ ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา อณฺเฏปี
 อาวาสํ คจฺจติ, ตตฺถปี ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อยํ โข อาวุโส
 ภิกฺขุ สงฺฆेเน ตชฺชนียกมฺมกโต ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺเคหิ, หนฺทสฺส
 มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ
 ธฺมมปฏฺฐูปเกน^๑ สมนฺคคา. โส ตมฺหา อาวาสา อณฺเฏปี อาวาสํ
 คจฺจติ, ตตฺถปี ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อยํ โข อาวุโส ภิกฺขุ
 สงฺฆेเน ตชฺชนียกมฺมกโต ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมนฺคเคหิ, หนฺทสฺส
 มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ
 อธฺมเมเน วคฺคา.

หมตอายุ 26/05/2566

^๑ ส.ฉ.,เท. ธฺมมปติรูปเกเน, เอวมุปริปี.

[๔๐๙] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภณฺทนาการโก โหติ กลห-
 การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก. ตตฺร เจ
 ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ ภณฺทนาการโก
 กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก,
 หนฺทสฺส มยฺ ตชฺชเนยฺยกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชเนยฺยกมฺมํ
 กโรนฺติ ฐมฺเมน วคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา อณฺณปิ อาวาสํ
 คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆे
 ตชฺชเนยฺยกมฺมกโต ฐมฺเมน วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ ตชฺชเนยฺยกมฺมํ
 กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชเนยฺยกมฺมํ กโรนฺติ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา.
 โส ตมฺหา อาวาสา อณฺณปิ อาวาสํ คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุโน เอวํ
 โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆे ตชฺชเนยฺยกมฺมกโต
 ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ ตชฺชเนยฺยกมฺมํ กโรมาติ. เต
 ตสฺส ตชฺชเนยฺยกมฺมํ กโรนฺติ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา. โส ตมฺหา
 อาวาสา อณฺณปิ อาวาสํ คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัยฺ
 โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆे ตชฺชเนยฺยกมฺมกโต ฐมฺมปฏฺฐูปเกน
 สมคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ ตชฺชเนยฺยกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส
 ตชฺชเนยฺยกมฺมํ กโรนฺติ อฐมฺเมน วคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา
 อณฺณปิ อาวาสํ คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัยฺ โข
 อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆे ตชฺชเนยฺยกมฺมกโต อฐมฺเมน วคฺเคหิ, หนฺทสฺส
 มยฺ ตชฺชเนยฺยกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชเนยฺยกมฺมํ กโรนฺติ
 อฐมฺเมน สมคฺคา.

[๔๑๐] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภณฺทนาการโก โหติ กลห-
 การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก. ตตฺร เจ
 ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ ภณฺทนาการโก

กลหการโก วิวาทการโก ภสสการโก สงฺฆะ อธิกรณการโก,
 หนฺทสฺส มยฺ ตชชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชชนียกมฺมํ
 กโรนฺติ ฌมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา อญฺณปิ
 อาวาสํ คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัยฺ โข อาวุโส
 ภิกฺขุ สงฺฆเณ ตชชนียกมฺมกโต ฌมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺเคหิ, หนฺทสฺส
 มยฺ ตชชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชชนียกมฺมํ กโรนฺติ
 ฌมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา อญฺณปิ อาวาสํ
 คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเณ
 ตชชนียกมฺมกโต ฌมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ
 ตชชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชชนียกมฺมํ กโรนฺติ อธมฺเมเน
 วคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา อญฺณปิ อาวาสํ คจฺจติ, ตตฺถปิ
 ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเณ ตชชนียกมฺมกโต
 อธมฺเมเน วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ ตชชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส
 ตชชนียกมฺมํ กโรนฺติ อธมฺเมเน สมคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา
 อญฺณปิ อาวาสํ คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัยฺ โข
 อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเณ ตชชนียกมฺมกโต อธมฺเมเน สมคฺเคหิ,
 หนฺทสฺส มยฺ ตชชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชชนียกมฺมํ
 กโรนฺติ ฌมฺเมเน วคฺคา.

[๔๑๑] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ กลห-
 การโก วิวาทการโก ภสสการโก สงฺฆะ อธิกรณการโก. ตตฺตร เจ
 ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก
 กลหการโก วิวาทการโก ภสสการโก สงฺฆะ อธิกรณการโก,
 หนฺทสฺส มยฺ ตชชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชชนียกมฺมํ
 กโรนฺติ ฌมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา อญฺณปิ

อวาสา คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัย โข อวฺโส ภิกฺขุ
 สงฺเขน ตชฺชนียกมฺมกโต ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยํ
 ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ อฐมฺเมน
 วคฺคา. โส ตมฺหา อวาสา อญฺญปิ อวาสา คจฺจติ, ตตฺถปิ
 ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัย โข อวฺโส ภิกฺขุ สงฺเขน ตชฺชนียกมฺมกโต
 อฐมฺเมน วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส
 ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ อฐมฺเมน สมคฺคา. โส ตมฺหา อวาสา
 อญฺญปิ อวาสา คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัย โข
 อวฺโส ภิกฺขุ สงฺเขน ตชฺชนียกมฺมกโต อฐมฺเมน สมคฺเคหิ,
 หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ
 กโรนฺติ ฐมฺเมน วคฺคา. โส ตมฺหา อวาสา อญฺญปิ อวาสา
 คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัย โข อวฺโส ภิกฺขุ สงฺเขน
 ตชฺชนียกมฺมกโต ฐมฺเมน วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ
 กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา.

๑๐. นียสฺสกมฺมกถา

[๔๑๒] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ พาลโ หติ อพฺยตฺโต
 อาปตฺติพหฺโล อนปทาโน, คิหิสังฺกฺกฺจ วิหริติ อนนฺโถมิเกหิ คิหิ-
 สังคฺเคหิ. ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัย โข อวฺโส ภิกฺขุ
 พาลโ อพฺยตฺโต อาปตฺติพหฺโล อนปทาโน, คิหิสังฺกฺกฺจ วิหริติ
 อนนฺโถมิเกหิ คิหิสังคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยํ นียสฺสกมฺมํ กโรมาติ. เต
 ตสฺส นียสฺสกมฺมํ กโรนฺติ อฐมฺเมน วคฺคา. โส ตมฺหา อวาสา
 อญฺญปิ อวาสา คจฺจติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ 'อัย โข
 อวฺโส ภิกฺขุ สงฺเขน นียสฺสกมฺมกโต อฐมฺเมน วคฺเคหิ, หนฺทสฺส

มยํ นียสฺสกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส นียสฺสกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมเน
สมคฺคา ฯเปฯ ธฺมเมเน วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺคา ฯเปฯ
ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคา ฯเปฯ

ยถา เหฏฺฐา, ตถา จกฺกํ กาทพฺพํ.

๑๑. ปพฺพาชนียกมมกถา

[๔๑๓] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ กุลทฺฐโก โหติ ปาปสฺมาจาโร.
ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ 'อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ กุลทฺฐโก
ปาปสฺมาจาโร, หนฺนทสฺส มยํ ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส
ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมเน วคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา
อณฺณํปิ อาวาสํ คจฺฉติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ 'อัยฺ โข
อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆेเน ปพฺพาชนียกมฺมกโต อธฺมเมเน วคฺเคหิ,
หนฺนทสฺส มยํ ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ
กโรนฺติ อธฺมเมเน สมคฺคา ฯเปฯ ธฺมเมเน วคฺคา ฯเปฯ
ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคา ฯเปฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๑๒. ปฏิสารณียกมมกถา

[๔๑๔] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ คิหิ อุกฺโกสฺสติ ปริภาสฺติ.
ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ 'อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ คิหิ อุกฺโกสฺสติ
ปริภาสฺติ, หนฺนทสฺส มยํ ปฏิสารณียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส
ปฏิสารณียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมเน วคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมเน สมคฺคา

ฯเปฯ ฐมฺเมน วคฺคา ฯเปฯ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา ฯเปฯ
 ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา ฯเปฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๑๓. อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมกถา

[๔๑๕] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปาตฺตํ อปาชฺชิตฺวา น
 อิจฺฉติ อปาตฺตํ ปสฺสิตํ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อํ โข
 อาวุโส ภิกฺขุ อปาตฺตํ อปาชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อปาตฺตํ ปสฺสิตํ,
 หนฺนทสฺส มํ อปาตฺตติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรมาติ. เต
 ตสฺส อปาตฺตติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรนฺติ อฐมฺเมน
 วคฺคา ฯเปฯ อฐมฺเมน สมคฺคา ฯเปฯ ฐมฺเมน วคฺคา ฯเปฯ
 ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา ฯเปฯ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา ฯเปฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๑๔. อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมกถา

[๔๑๖] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปาตฺตํ อปาชฺชิตฺวา น
 อิจฺฉติ อปาตฺตํ ปฏฺฐิกาทํ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อํ โข
 อาวุโส ภิกฺขุ อปาตฺตํ อปาชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อปาตฺตํ ปฏฺฐิกาทํ,
 หนฺนทสฺส มํ อปาตฺตติยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรมาติ.
 เต ตสฺส อปาตฺตติยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรนฺติ อฐมฺเมน
 วคฺคา ฯเปฯ อฐมฺเมน สมคฺคา ฯเปฯ ฐมฺเมน วคฺคา ฯเปฯ
 ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา ฯเปฯ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา ฯเปฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๑๕. อปฺปฏฺธินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนฺนียกมฺมกถา

[๔๑๗] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อิจฺฉติ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ
ปฏฺธินิสฺสชฺชิตฺตํ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ
น อิจฺฉติ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ ปฏฺธินิสฺสชฺชิตฺตํ, หนฺทสฺส มยฺ ปาปิกาย
ทิฏฺฐิยา อปฺปฏฺธินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนฺนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส
ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏฺธินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนฺนียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมน
วคฺคา ๕เปฯ อธฺมเมน สมคฺคา ๕เปฯ ธฺมเมน วคฺคา ๕เปฯ
ธฺมมปฏฺฐิรูปเกน วคฺคา ๕เปฯ ธฺมมปฏฺฐิรูปเกน สมคฺคา ๕เปฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๑๖. ตชฺชนียกมฺมปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิกถา

[๔๑๘] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆेณ ตชฺชนียกมฺมกโต
สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส^๑
ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อัยฺ โข
อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆेณ ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ
ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิ ยาจติ,
หนฺทสฺส มยฺ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏฺธิปฺปสฺสมภามาติ. เต ตสฺส ตชฺชนีย-
กมฺมํ ปฏฺธิปฺปสฺสมภานฺติ อธฺมเมน วคฺคา. โส ตมฺหา อาวาสา
อณฺณปฺปิ อาวาสํ คจฺฉติ, ตตฺถปฺปิ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อิมสฺส โข
อาวุโส ภิกฺขุโน สงฺฆेณ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิ อธฺมเมน
วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏฺธิปฺปสฺสมภามาติ. เต

หมตอายุ 26/05/2566

^๑ ฉ.เท. ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส, เอวํปฺริ.

ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภนฺติ อธฺมเมณ สมคฺคา ฯเปฯ
 ธฺมเมณ วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกณ วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกณ
 สมคฺคา ฯเปฯ

[๔๑๙] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต
 สมฺมา วตฺตติ, โลมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส
 ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ ‘อัยฺ โข
 อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมนํ
 ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ,
 หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภมาติ. เต ตสฺส
 ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภนฺติ อธฺมเมณ สมคฺคา ฯเปฯ ธฺมเมณ
 วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกณ วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกณ
 สมคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมณ วคฺคา ฯเปฯ

[๔๒๐] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต
 สมฺมา วตฺตติ, โลมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส
 ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส
 ภิกฺขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมนํ ปาเตติ,
 เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ, หนฺทสฺส
 มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ
 ปฏิปฺปสฺสมฺเภนฺติ ธฺมเมณ วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกณ วคฺคา
 ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกณ สมคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมณ วคฺคา ฯเปฯ
 อธฺมเมณ สมคฺคา ฯเปฯ

[๔๒๑] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต
 สมฺมา วตฺตติ, โลมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส
 ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ ‘อัยฺ โข

อาวุโส ภิกขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปสฺสทฐิ ยาจติ, หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปสฺสสมฺภมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปสฺสสมฺภนฺติ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา ฯเปฯ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา ฯเปฯ อฐมฺเณ วคฺคา ฯเปฯ อฐมฺเณ สมคฺคา ฯเปฯ ฐมฺเณ วคฺคา ฯเปฯ

[๔๒๒] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิปสฺสทฐิ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อัยฺ โข อาวุโส ภิกขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิปสฺสทฐิ ยาจติ, หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปสฺสสมฺภมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปสฺสสมฺภนฺติ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา ฯเปฯ อฐมฺเณ วคฺคา ฯเปฯ อฐมฺเณ สมคฺคา ฯเปฯ ฐมฺเณ วคฺคา ฯเปฯ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา ฯเปฯ

๑๗. นียสสกมมปฏิบัติปสฺสทฐิกถา

[๔๒๓] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกขุ สงฺฆเณ นียสสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, นียสสกมฺมสฺส ปฏิปสฺสทฐิ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อัยฺ โข อาวุโส ภิกขุ สงฺฆเณ นียสสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, นียสสกมฺมสฺส ปฏิปสฺสทฐิ ยาจติ, หนฺทสฺส มยํ นียสสกมฺมํ ปฏิปสฺสสมฺภมาติ. เต ตสฺส นียสสกมฺมํ

ปฏฺฐิปปสฺสสมฺเภนฺติ อธฺมเมณ วคฺคา อเปฯ อธฺมเมณ สมคฺคา อเปฯ
 ธฺมเมณ วคฺคา อเปฯ ธฺมมปฏฺฐิปปเกณ วคฺคา อเปฯ ธฺมมปฏฺฐิปปเกณ
 สมคฺคา อเปฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๑๘. ปพฺพาทนียกมฺมปฏฺฐิปปสฺสทฺธิกา

[๔๒๔] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆเณ ปพฺพาทนียกมฺมกโต
 สมฺมา วตฺตติ, โลभํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปพฺพาทนียกมฺมสฺส
 ปฏฺฐิปปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส
 ภิกฺขุ สงฺฆเณ ปพฺพาทนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลभํ ปาเตติ,
 เนตฺถารํ วตฺตติ, ปพฺพาทนียกมฺมสฺส ปฏฺฐิปปสฺสทฺธิํ ยาจติ, หนฺนทสฺส
 มยํ ปพฺพาทนียกมฺมํ ปฏฺฐิปปสฺสสมฺเภมาติ. เต ตสฺส ปพฺพาทนียกมฺมํ
 ปฏฺฐิปปสฺสสมฺเภนฺติ อธฺมเมณ วคฺคา อเปฯ อธฺมเมณ สมคฺคา อเปฯ
 ธฺมเมณ วคฺคา อเปฯ ธฺมมปฏฺฐิปปเกณ วคฺคา อเปฯ ธฺมมปฏฺฐิปปเกณ
 สมคฺคา อเปฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๑๙. ปฏฺฐิสารณียกมฺมปฏฺฐิปปสฺสทฺธิกา

[๔๒๕] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆเณ ปฏฺฐิสารณียกมฺมกโต
 สมฺมา วตฺตติ, โลभํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏฺฐิสารณียกมฺมสฺส
 ปฏฺฐิปปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส
 ภิกฺขุ สงฺฆเณ ปฏฺฐิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลभํ ปาเตติ,
 เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏฺฐิสารณียกมฺมสฺส ปฏฺฐิปปสฺสทฺธิํ ยาจติ, หนฺนทสฺส

มยฺ ปฏิสฺสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสสมฺภมาติ. เต ตสฺส ปฏิสฺสารณียกมฺมํ
ปฏิปฺปสฺสสมฺภนฺติ อธฺมเมเน วคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมเน สมคฺคา ฯเปฯ
ธฺมเมเน วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐิรूपเกเน วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐิรूपเกเน
สมคฺคา ฯเปฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๒๐. อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฐิกถา

[๔๒๖] อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆเณ อาปตฺติยา อทสฺสเน
อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ,
อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฐิ ยาจติ. ตตฺร
เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัย โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเณ อาปตฺติยา
อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ,
เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อุกฺเขปนียกมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฐิ
yajati, หนฺนทสฺส มยฺ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ
ปฏิปฺปสฺสสมฺภมาติ. เต ตสฺส อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ
ปฏิปฺปสฺสสมฺภนฺติ ธฺมเมเน^๑ วคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมเน สมคฺคา ฯเปฯ
ธฺมเมเน วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐิรूपเกเน วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐิรूपเกเน
สมคฺคา ฯเปฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๒๑. อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมปฏฺิปปสฺสทฺธิกา

[๔๒๗] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆเณ อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมสฺส^๑ ปฏฺิปปสฺสทฺธิ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อํ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเณ อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมสฺส ปฏฺิปปสฺสทฺธิ ยาจติ, หนฺทสฺส มํ อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏฺิปปสฺสมฺภมาติ. เต ตสฺส อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏฺิปปสฺสมฺภเนติ อธฺมเณ วคฺคา อเปฯ อธฺมเณ สมคฺคา อเปฯ ธฺมเณ วคฺคา อเปฯ ธฺมมปฏฺิรूपเกณ วคฺคา อเปฯ ธฺมมปฏฺิรूपเกณ สมคฺคา อเปฯ’

จกฺกํ กาทพฺพ.

๒๒. อปฺปฏฺินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมฺมปฏฺิปปสฺสทฺธิกา

[๔๒๘] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆเณ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏฺินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏฺินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมฺมสฺส ปฏฺิปปสฺสทฺธิ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อํ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเณ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏฺินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ,

^๑ เท.,มหา. อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส, เอวมฺปรี.ป.

ปาปิกาย ทิฏฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมฺมสฺส ปฏฺฐิปปสฺสทฐิ
 ยาจติ, หนฺทสฺส มยฺ ปาปิกาย ทิฏฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนีย-
 กมฺมํ ปฏฺฐิปปสฺสสมฺภมาติ. เต ตสฺส ปาปิกาย ทิฏฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค
 อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏฺฐิปปสฺสสมฺภนฺติ อธฺมเมณ วคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมณ
 สมคฺคา ฯเปฯ ธฺมเมณ วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐิปปเกณ วคฺคา ฯเปฯ
 ธฺมมปฏฺฐิปปเกณ สมคฺคา ฯเปฯ

จกํ กาทพฺพํ.

๒๓. ตชชนียกมมวิวาทกถา

[๔๒๙] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภณฺทนาการโก โหติ กลห-
 การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก. ตตฺร เจ
 ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ ภณฺทนาการโก
 กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก,
 หนฺทสฺส มยฺ ตชชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชชนียกมฺมํ
 กโรนฺติ อธฺมเมณ วคฺคา. ตตฺรภูโจ สงฺโฆ วิวาทิ อธฺมเมณ
 วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมณ สมคฺคกมฺมํ, []^๑ ธฺมมปฏฺฐิปปเกณ วคฺคกมฺมํ,
 ธฺมมปฏฺฐิปปเกณ สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกกมฺมํ กมฺมํ ปุณ
 กาทพฺพํ กมฺมณฺติ. ตตฺร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
 ‘อธฺมเมณ วคฺคกมฺมณฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ ‘อกตํ กมฺมํ,
 ทุกกมฺมํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมณฺติ. อิเม ตตฺถ ภิกฺขุ
 ธฺมมวาทีโน.

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. เอตฺถนฺตเร ธฺมเมณ วคฺคกมฺมณฺติ อิเม ปาจา ทิสฺสนฺติ

[๔๓๐] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ ^๑‘กลห-
การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก’ สงฺฆे อธิกรณการโก. ตตฺร เจ
ภิกฺขุโน เอว โหติ ‘อัย โข อาวุโส ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก กลห-
การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก, หนฺทสฺส
มยฺย ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ
อธฺมเมเน สมคฺคา. ตตฺรภูโจ สงฺโฆ วิวาทิ อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ,
อธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺคกมฺมํ,
ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ
กาทพฺพํ กมฺมณฺติ. ตตฺร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหฺสฺส ‘อธฺมเมเน
สมคฺคกมฺมณฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหฺสฺส ‘อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ
กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมณฺติ. อิมे ตตฺถ ภิกฺขุ ธฺมมวาทีโน.

[๔๓๑] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ กลห-
การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก. ตตฺร เจ
ภิกฺขุโน เอว โหติ ‘อัย โข อาวุโส ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก กลห-
การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก, หนฺทสฺส
มยฺย ตชฺชนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ
ธฺมเมเน วคฺคา. ตตฺรภูโจ สงฺโฆ วิวาทิ อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ,
ธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺคกมฺมํ,
ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ
กาทพฺพํ กมฺมณฺติ. ตตฺร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหฺสฺส ‘ธฺมเมเน
วคฺคกมฺมณฺติ,^๒ เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหฺสฺส ‘อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ
กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมณฺติ. อิมे ตตฺถ ภิกฺขุ ธฺมมวาทีโน.

^{๑-๑} จ. อิมะ ปาจา น ทิสฺสนฺติ, เอวฺมปฺริปิ.

^๒ ส.จ. สมคฺคกมฺมณฺติ

[๔๓๒] อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุ ภณฺทนาการโก โหติ กลห-
การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก. ตตฺร เจ
ภิกขุโน เอว โหติ 'อยํ โข อาวุโส ภิกขุ ภณฺทนาการโก กลห-
การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก, หนฺทสฺส
มยํ ตชชนียกมมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชชนียกมมํ กโรนฺติ
ธมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา. ตตฺรภูโจ สงฺโฆ วิวตฺติ อธฺมเมเน วคฺคกมมํ,
อธฺมเมเน สมคฺคกมมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมมํ, ธมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคกมมํ,
ธมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมมํ, อกตํ กมมํ, ทุกฺกภูํ กมมํ ปุณ
กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกขเว เย เต ภิกขุ เอวมาหํสุ
'ธมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกขุ เอวมาหํสุ 'อกตํ
กมมํ, ทุกฺกภูํ กมมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. อีเม ตตฺถ ภิกขุ
ธมฺมวาทีโน.

[๔๓๓] อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุ ภณฺทนาการโก โหติ กลห-
การโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก. ตตฺร เจ
ภิกขุโน เอว โหติ 'อยํ โข อาวุโส ภิกขุ ภณฺทนาการโก []'^๑
กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺฆे อธิกรณการโก,
หนฺทสฺส มยํ ตชชนียกมมํ กโรมาติ. เต ตสฺส ตชชนียกมมํ
กโรนฺติ ธมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา. ตตฺรภูโจ สงฺโฆ วิวตฺติ
อธฺมเมเน วคฺคกมมํ, อธฺมเมเน สมคฺคกมมํ, ธมฺมเมเน วคฺคกมมํ,
ธมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคกมมํ, ธมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมมํ, อกตํ กมมํ,
ทุกฺกภูํ กมมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกขเว เย เต ภิกขุ
เอวมาหํสุ 'ธมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกขุ

^๑ ส.ท. เอตฺถนฺตเร โหตฺติติ อยํ ปาโจ ทิสฺสติ.

เอวมาหังสุ ‘อกตัม กมมัม, ทุกุกกัมมัม ปุณ กาทพพัม กมฺมนฺติ. อิมะ
ตตฺถ ภิกฺขุ ฐมฺมวาทีโน.

๒๔. นียสฺสกมฺมวิวาทกถา

[๔๓๔] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ พาลโ หิตฺติ อพฺยตฺโต
อาปตฺติพฺหุโล อนปทาโน, คิหิสังฺกฺกฺโข วิหฺรติ อนนฺดฺโลมิเกหิ คิหิ-
สังฺกฺกฺเคหิ. ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ
พาลโ อพฺยตฺโต อาปตฺติพฺหุโล อนปทาโน, คิหิสังฺกฺกฺโข วิหฺรติ
อนนฺดฺโลมิเกหิ คิหิสังฺกฺกฺเคหิ, หนฺทสฺส มยฺ นียสฺสกมฺมัม กโรมาติ,
เต ตสฺส นียสฺสกมฺมัม กโรนฺติ อธฺมเมณ วคฺคา ๕เปฯ อธฺมเมณ
สมคฺคา ๕เปฯ ธฺมเมณ วคฺคา ๕เปฯ ฐมฺมปฏฺฐูปเกณ วคฺคา ๕เปฯ
ฐมฺมปฏฺฐูปเกณ สมคฺคา ๕เปฯ ตตฺรคฺคฺโข สงฺฆเ วิวาทติ ‘อธฺมเมณ
วคฺคกมฺมัม, อธฺมเมณ สมคฺคกมฺมัม, ธฺมเมณ วคฺคกมฺมัม, ฐมฺมปฏฺฐูปเกณ
วคฺคกมฺมัม, ฐมฺมปฏฺฐูปเกณ สมคฺคกมฺมัม, อกตัม กมมัม, ทุกุกกัมมัม
ปุณ กาทพพัม กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหังสุ
‘ฐมฺมปฏฺฐูปเกณ สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหังสุ ‘อกตัม
กมมัม, ทุกุกกัมมัม ปุณ กาทพพัม กมฺมนฺติ. อิมะ ตตฺถ ภิกฺขุ
ฐมฺมวาทีโน. อิมะ ปญฺจ วารํ สงฺขิตฺตา.

๒๕. ปพฺพาชนียกมฺมวิวาทกถา

[๔๓๕] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ กุลทฺฐโก โหติ ปาปสฺมาจโร.
ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ กุลทฺฐโก
ปาปสฺมาจโร, หนฺทสฺส มยฺ ปพฺพาชนียกมฺมัม กโรมาติ. เต

ตสฺส ปพฺพาทนียกมมํ กโรนฺติ อธฺมเมว วคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมว
 สมคฺคา ฯเปฯ ธฺมเมว วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกว วคฺคา ฯเปฯ
 ธฺมมปฏฺฐูปเกว สมคฺคา ฯเปฯ ตตฺตรฐฺโง สงฺโฆ วิวตฺติ ‘อธฺมเมว
 วคฺคกมมํ, อธฺมเมว สมคฺคกมมํ, ธฺมเมว วคฺคกมมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกว
 วคฺคกมมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกว สมคฺคกมมํ, อกตํ กมมํ, ทุกฺกกมมํ
 ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺตร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
 ‘ธฺมมปฏฺฐูปเกว สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ ‘อกตํ
 กมมํ, ทุกฺกกมมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. อิมํ ตตฺถ ภิกฺขุ
 ธฺมมวาทินอ. อิมํ ปณฺจ วารํ สงฺขิตฺตา.

๒๖. ปฏิสนธิ์นียกมมวิวาทกถา

[๔๓๖] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ คีหิ อุกโกสฺสตี ปริภาสตี.
 ตตฺตร เจ ภิกฺขุณฺ อเวิ โหตี ‘อัย โข อาวุโส ภิกฺขุ คีหิ อุกโกสฺสตี
 ปริภาสตี, หนฺทสฺส มยํ ปฏิสนธิ์นียกมมํ กโรมาตี. เต ตสฺส
 ปฏิสนธิ์นียกมมํ กโรนฺติ อธฺมเมว วคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมว สมคฺคา
 ฯเปฯ ธฺมเมว วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกว วคฺคา ฯเปฯ ธฺมม-
 ปฏฺฐูปเกว สมคฺคา ฯเปฯ ตตฺตรฐฺโง สงฺโฆ วิวตฺติ ‘อธฺมเมว
 วคฺคกมมํ, อธฺมเมว สมคฺคกมมํ, ธฺมเมว วคฺคกมมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกว
 วคฺคกมมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกว สมคฺคกมมํ, อกตํ กมมํ, ทุกฺกกมมํ
 ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺตร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
 ‘ธฺมมปฏฺฐูปเกว สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ ‘อกตํ
 กมมํ, ทุกฺกกมมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. อิมํ ตตฺถ ภิกฺขุ
 ธฺมมวาทินอ. อิมํ ปณฺจ วารํ สงฺขิตฺตา.

๒๓. อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมวิวาทกถา

[๔๓๗] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อापตฺตี อापชฺชิตฺวา น
 อิจฺฉติ อापตฺตี ปสฺสิตฺุ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัยฺ โข
 อาวุโส ภิกฺขุ อापตฺตี อापชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อापตฺตี ปสฺสิตฺุ,
 หนฺนทสฺส มยฺ อापตฺติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรมาติ. เต
 ตสฺส อापตฺติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมณ
 วคฺคา ๔เป๔ ธฺมเมณ^๑ สมคฺคา ๔เป๔ ธฺมเมณ วคฺคา ๔เป๔
 ธฺมมปฏฺฐูปเกณ วคฺคา ๔เป๔ ธฺมมปฏฺฐูปเกณ สมคฺคา ๔เป๔
 ตตฺรภูโจ สงฺฆโม วิวาทติ ‘อธฺมเมณ วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมณ สมคฺค-
 กมฺมํ, ธฺมเมณ วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกณ วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกณ
 สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ.
 ตตฺร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ ‘ธฺมมปฏฺฐูปเกณ
 สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ ‘อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ
 กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. อิเม ตตฺถ ภิกฺขุ ธฺมมวาทีโน. อิเม
 ปญฺจ วารา สงฺขิตฺตา.

๒๔. อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมวิวาทกถา

[๔๓๘] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อापตฺตี อापชฺชิตฺวา น
 อิจฺฉติ อापตฺตี ปฏฺฐีกาตุํ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัยฺ โข
 อาวุโส ภิกฺขุ อापตฺตี อापชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อापตฺตี ปฏฺฐีกาตุํ,
 หนฺนทสฺส มยฺ อापตฺติยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรมาติ.

^๑ ส.,ฉ.,เท. อธฺมเมณ

เต ตสฺส อาปตฺติยา อปฺปปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรนฺติ
 อธฺมเมเน วคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมเน สมคฺคา ฯเปฯ ธฺมเมเน วคฺคา
 ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคา
 ฯเปฯ ตตฺตรฏฺฐโจ สงฺโฆ วิวาทิ 'อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน
 สมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺคกมฺมํ,
 ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ
 กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺตร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
 'ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ 'อกตํ
 กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. อีเม ตตฺถ ภิกฺขุ
 ธฺมมวาทีโน. อีเม ปญฺจ วารว สงฺขิตฺตา.

๒๕. อปฺปปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมฺมวิวาทกถา

[๔๓๙] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อิจฺฉติ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ
 ปฏฺฐินิสฺสชฺชิตฺตํ. ตตฺตร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อัยฺม โข อาวุโส ภิกฺขุ
 น อิจฺฉติ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ ปฏฺฐินิสฺสชฺชิตฺตํ, หนฺทสฺส มยํ ปาปิกาย
 ทิฏฺฐิยา อปฺปปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรมาติ. เต ตสฺส
 ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมเน
 วคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมเน สมคฺคา ฯเปฯ ธฺมเมเน วคฺคา ฯเปฯ ธฺมม-
 ปฏฺฐูปเกเน วคฺคา ฯเปฯ ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคา ฯเปฯ ตตฺตรฏฺฐโจ
 สงฺโฆ วิวาทิ 'อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน
 วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคกมฺมํ,
 อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺตร ภิกฺขเว
 เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ 'ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต

ภิกขุ เอวมาหังสุ ‘อกตัม กัมมัม, ทุกุกกัมมัม ปุณ กาทพพัม
กัมมนนฺติ. อิเม ตตฺถ ภิกขุ ฐมฺมวาทีโน. อิเม ปญฺจ วารา
สงฺขิตฺตา.

๓๐. ตชฺชนียกมฺมปฏิบัติปสฺสทฺธิกา

[๔๔๐] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺเขน ตชฺชนียกมฺมกโต
สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส
ปฏิบัติปสฺสทฺธิ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ ‘อัยฺ โข อาวุโส
ภิกฺขุ สงฺเขน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ,
เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิบัติปสฺสทฺธิ ยาจติ, หนฺนสฺส
มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิบัติปสฺสมฺเกมาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ
ปฏิบัติปสฺสมฺเกนฺติ อธฺมเมน วคฺคา. ตตฺรภูโจ สงฺโฆ วิวทติ
‘อธฺมเมน วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมน สมคฺคกมฺมํ, ฐมฺเมน วคฺคกมฺมํ,
ฐมฺมปฏิรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ฐมฺมปฏิรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตัม
กมฺมัม, ทุกุกกัมมัม ปุณ กาทพพัม กัมมนนฺติ. ตตฺร ภิกฺขเว
เย เต ภิกฺขุ เอวมาหังสุ ‘อธฺมเมน วคฺคกมฺมนนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ
เอวมาหังสุ ‘อกตัม กัมมัม, ทุกุกกัมมัม ปุณ กาทพพัม กัมมนนฺติ.
อิเม ตตฺถ ภิกฺขุ ฐมฺมวาทีโน.

[๔๔๑] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺเขน ตชฺชนียกมฺมกโต
สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส
ปฏิบัติปสฺสทฺธิ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺเ อวํ โหติ ‘อัยฺ โข
อาวุโส ภิกฺขุ สงฺเขน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ
ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิบัติปสฺสทฺธิ ยาจติ,

หฺนฺทสฺส มยฺ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภมาติ. เต ตสฺส
ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภนฺติ อธฺมเมเน สฺมคฺคา. ตตฺรภูโจ สงฺโฆ
วิวทติ 'อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน สฺมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ,
ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สฺมคฺคกมฺมํ, อกตฺ
กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกฺขเว เย เต
ภิกฺขุ เอวมาหํสุ 'อธฺมเมเน สฺมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ
เอวมาหํสุ 'อกตฺ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ.
อิเม ตตฺถ ภิกฺขุ ธฺมมวาทีโน.

[๔๔๒] อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺเขเน ตชฺชนียกมฺมกโต
สมฺมา วตฺตติ, โลभํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส
ปฏิปฺปสฺสทฺธี ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อัยฺ โข
อาวุโส ภิกฺขุ สงฺเขเน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลभํ
ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธี ยาจติ,
หฺนฺทสฺส มยฺ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภมาติ. เต ตสฺส
ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภนฺติ ธฺมเมเน วคฺคา. ตตฺรภูโจ สงฺโฆ
วิวทติ 'อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน สฺมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน
วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐูปเกเน สฺมคฺคกมฺมํ,
อกตฺ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกฺขเว
เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ 'อธฺมเมเน^๑ วคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ
เอวมาหํสุ 'อกตฺ กมฺมํ ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ.
อิเม ตตฺถ ภิกฺขุ ธฺมมวาทีโน.

[๔๔๓] อธิ ปน ภิกขเว ภิกขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธี ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกขุโน เอวํ โหติ ‘อัย โข อาวุโส ภิกขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธี ยาจติ, หนฺนทสฺสมํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภามาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภาเนติ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา. ตตฺรภูโจ สงฺฆเณ วิวทติ ‘อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ, ฐมฺเมเน วคฺคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกขเว เย เต ภิกขุ เอวมาหํสุ ‘ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกขุ เอวมาหํสุ ‘อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. อิเม ตตฺถ ภิกขุ ฐมฺมวาทีโน.

[๔๔๔] อธิ ปน ภิกขเว ภิกขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธี ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกขุโน เอวํ โหติ ‘อัย โข อาวุโส ภิกขุ สงฺฆเณ ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียกมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธี ยาจติ, หนฺนทสฺสมํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภามาติ. เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภาเนติ ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคา. ตตฺรภูโจ สงฺฆเณ วิวทติ ‘อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ, ฐมฺเมเน วคฺคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกฺกภูํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกขเว เย เต

ภิกขุ เอวมาหंसุ 'ธมมปฏิรูปเกณ สมคคกมมนฺติ, เย จ เต ภิกขุ
เอวมาหंसุ 'อกตัม กมมัม, ทุกุกกัม กมมัม ปุณ กาทพพัม กมมนฺติ.
อิเม ตตฺถ ภิกขุ ธมมวาทีโน.

๓๑. นียสสกมมปฏิบัติปสสทฐิกถา

[๔๔๕] อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุ สงฺฆেন นียสสกมมกโต
สมมา วตฺตติ, โลมัม ปาเตติ, เนตถารัม วตฺตติ, นียสสกมมสฺส
ปฏิบัติปสสทฐี ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกขุโน เอวํ โหติ 'อัย โข
อาวุโส ภิกขุ สงฺฆেন นียสสกมมกโต สมมา วตฺตติ, โลมัม
ปาเตติ, เนตถารัม วตฺตติ, นียสสกมมสฺส ปฏิบัติปสสทฐี ยาจติ,
หนนฺทสฺส มยํ นียสสกมมัม ปฏิบัติปสสสมฺภมาติ. เต ตสฺส นียสสกมมัม
ปฏิบัติปสสสมฺภนฺติ อธฺมเมน วคฺคา ๔เปยฺย อธฺมเมน สมคฺคา ๔เปยฺย
ธฺมเมน วคฺคา ๔เปยฺย ธมมปฏิรูปเกณ วคฺคา ๔เปยฺย ธมมปฏิรูปเกณ
สมคฺคา ๔เปยฺย ตตฺรภูโจ สงฺฆเวิ วิวทติ 'อธฺมเมน วคฺคกมมัม,
อธฺมเมน สมคฺคกมมัม, ธฺมเมน วคฺคกมมัม, ธมมปฏิรูปเกณ วคฺคกมมัม,
ธมมปฏิรูปเกณ สมคฺคกมมัม, อกตัม กมมัม, ทุกุกกัม กมมัม ปุณ
กาทพพัม กมมนฺติ. ตตฺร ภิกขเว เย เต ภิกขุ เอวมาหंसุ
'ธมมปฏิรูปเกณ สมคฺคกมมนฺติ, เย จ เต ภิกขุ เอวมาหंसุ 'อกตัม
กมมัม, ทุกุกกัม กมมัม ปุณ กาทพพัม กมมนฺติ. อิเม ตตฺถ ภิกขุ
ธมมวาทีโน. อิเม^๑ ปญฺจ วารา สงฺขิตฺตา.

๓๒. ปพฺพพานียกมฺมปฏฺฐิปปสฺสทฺฐกฺกตา

[๔๔๖] อธิ ปณ ภิกขเว ภิกขุ สงฺฆเณ ปพฺพาชนียกมฺมกโต
สมฺมา วตฺตติ, โลभํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียกมฺมสฺส
ปฏฺวิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกขุณฺโณ เอวํ โหติ 'อัยํ โข
อาวุโส ภิกขุ สงฺฆเณ ปพฺพาชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลभํ
ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียกมฺมสฺส ปฏฺวิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ,
หนฺนทสฺส มยํ ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏฺวิปฺปสฺสมฺเกมาติ. เต ทสฺส
ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏฺวิปฺปสฺสมฺเกนฺติ อธฺมเมเน วคฺคา ๔เปยฺย อธฺมเมเน
สมคฺคา ๔เปยฺย ธฺมเมเน วคฺคา ๔เปยฺย ธฺมมปฏฺฐิรूपเกเน วคฺคา ๔เปยฺย
ธฺมมปฏฺฐิรूपเกเน สมคฺคา ๔เปยฺย ตตฺรทฺฐโจะ สงฺโฆ วิวทติ 'อธฺมเมเน
วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐิรूपเกเน
วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐิรूपเกเน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทฺทุกกมฺมํ กมฺมํ
ปฺน กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกขเว เย เต ภิกขุ เอวมาหํสุ
'ธฺมมปฏฺฐิรूपเกเน สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกขุ เอวมาหํสุ 'อกตํ
กมฺมํ, ทฺทุกกมฺมํ กมฺมํ ปฺน กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. อิเม ตตฺถ ภิกขุ
ธฺมมวาทีโน. อิเม ปญฺจ วารํ สงฺขิตฺตา.

៣៣. ប្រតិទិននិយមន័យប្រតិបត្តិសត្វតុច្ឆិកា

[๔๔๗] อธิ ปน ภิกขเว ภิกขุ สงฺเขน ปฏิสารณียกมฺมกโต
สมฺมา วตฺตติ, โลभํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ปฏิสารณียกมฺมสฺส
ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตตฺถ เจ ภิกขุณฺเ อวํ โหติ ‘อัย โข
อาวุโส ภิกขุ สงฺเขน ปฏิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลभํ
ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ปฏิสารณียกมฺมสฺส ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ,
หนฺทสฺส มยฺ ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏฺธิปฺปสฺสมฺเภามาติ. เต ตสฺส

ปฏฺฐิสารณียกมฺมํ ปฏฺฐปฺปสฺสสมฺภนฺติ อธฺมเมเน วคฺคา ๕เปฯ อธฺมเมเน
สมคฺคา ๕เปฯ ธฺมเมเน วคฺคา ๕เปฯ ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน วคฺคา ๕เปฯ
ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน สมคฺคา ๕เปฯ ตตฺตรฐฺโง สงฺโฆ วิวทติ 'อธฺมเมเน
วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน
วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกกกฺกํ กมฺมํ
ปฺน กาดพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺตร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
'ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ 'อกตํ
กมฺมํ, ทุกกกฺกํ กมฺมํ ปฺน กาดพฺพํ กมฺมนฺติ. อีเม ตตฺถ ภิกฺขุ
ธฺมมวาทีโน. อีเม ปญฺจ วารํ สงฺขิตฺตา.

๓๔. อทฺสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมปฏฺฐปฺปสฺสทฺธิกถา

[๔๔๘] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆेเน อาปตฺตติยา อทฺสฺสเน
อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ,
อาปตฺตติยา อทฺสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมสฺส ปฏฺฐปฺปสฺสทฺธิ ยาจติ.
ตตฺตร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ 'อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆेเน
อาปตฺตติยา อทฺสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมนํ
ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺตติยา อทฺสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมสฺส
ปฏฺฐปฺปสฺสทฺธิ ยาจติ, หนฺนทฺสฺส มยํ อาปตฺตติยา อทฺสฺสเน
อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏฺฐปฺปสฺสสมฺภมาติ. เต ตสฺส อาปตฺตติยา อทฺสฺสเน
อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏฺฐปฺปสฺสสมฺภนฺติ อธฺมเมเน วคฺคา ๕เปฯ อธฺมเมเน
สมคฺคา ๕เปฯ ธฺมเมเน วคฺคา ๕เปฯ ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน วคฺคา ๕เปฯ
ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน สมคฺคา ๕เปฯ ตตฺตรฐฺโง สงฺโฆ วิวทติ 'อธฺมเมเน
วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน สมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน

วคฺคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกกกฺกํ กมฺมํ
 ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
 ‘ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
 ‘อกตํ กมฺมํ, ทุกกกฺกํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. อิมํ ตตฺถ
 ภิกฺขุ ฐมฺมวาทีโน. อิมํ ปณฺจ วารํ สงฺขิตฺตา.

๓๕. อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมปฏฺฐิปฺปสฺสทฺธิกา

[๔๔๙] อิทํ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺเขน อาปตฺติยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม
 อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ,
 อาปตฺติยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมสฺส ปฏฺฐิปฺปสฺสทฺธิ ยาจติ.
 ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ ‘อัยํ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺเขน
 อาปตฺติยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ
 ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺมสฺส
 ปฏฺฐิปฺปสฺสทฺธิ ยาจติ, หนฺนสฺส มยํ อาปตฺติยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม
 อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏฺฐิปฺปสฺสสมฺภมาติ. เต ตสฺส อาปตฺติยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม
 อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏฺฐิปฺปสฺสสมฺภนฺติ, อธฺมเมว วคฺคา อเปยฺย อธฺมเมว
 สมคฺคา อเปยฺย ฐมฺเมว วคฺคา อเปยฺย ฐมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา อเปยฺย
 ฐมฺม-ปฏฺฐูปเกน สมคฺคา อเปยฺย ตตฺรทฺวโจ สงฺโฆ วิวตฺติ ‘อธฺมเมว
 วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมว สมคฺคกมฺมํ, ฐมฺเมว วคฺคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐูปเกน
 วคฺคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกกกฺกํ กมฺมํ
 ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
 ‘ฐมฺมปฏฺฐูปเกน สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ ‘อกตํ
 กมฺมํ, ทุกกกฺกํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. อิมํ ตตฺถ ภิกฺขุ
 ฐมฺมวาทีโน. อิมํ ปณฺจ วารํ สงฺขิตฺตา.

๓๖. อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนีกมฺมปฏีปฺปสฺสทฺธิกกา

[๔๕๐] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สงฺฆเณ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา
 อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนีกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ,
 เนตฺถารํ วตฺตติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนีก-
 มฺมสฺส ปฏีปฺปสฺสทฺธิ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ
 ‘อัยฺ โข อาวุโส ภิกฺขุ สงฺฆเณ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค
 อุกฺเขปนีกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ,
 ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนีกมฺมสฺส ปฏีปฺปสฺสทฺธิ
 ยาจติ, หนฺทสฺส มยํ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนีก-
 มฺมํ ปฏีปฺปสฺสมฺภมาติ. เต ตสฺส ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค
 อุกฺเขปนีกมฺมํ ปฏีปฺปสฺสมฺภนฺติ อธฺมเมณ วคฺคา ๔เปฯ อธฺมเมณ
 สมคฺคา ๔เปฯ ธฺมเมณ วคฺคา ๔เปฯ ธฺมมปฏีรूपเกณ วคฺคา ๔เปฯ
 ธฺมมปฏีรूपเกณ สมคฺคา ๔เปฯ ตตฺรภูโจ สงฺโฆ วิวตฺติ ‘อธฺมเมณ
 วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมณ สมคฺคกมฺมํ, ธฺมเมณ วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏีรूपเกณ
 วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏีรूपเกณ สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ, ทุกกมฺมํ กมฺมํ
 ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. ตตฺร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
 ‘ธฺมมปฏีรूपเกณ สมคฺคกมฺมนฺติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํสุ ‘อกตํ
 กมฺมํ, ทุกกมฺมํ กมฺมํ ปุณ กาทพฺพํ กมฺมนฺติ. อิเม ตตฺถ ภิกฺขุ
 ธฺมมวาทีโนติ’ อิเมปิ ปญฺจ วารํ สงฺขิตฺตา.

จมฺเปยฺยกฺขนฺธโก นวโม.^๒

ตสสุทฺถานํ

จมนฺปาโย ภควา อาสิ	วตฺถุ วาสภคามเก
อาคณฺตฺกานํ อุตฺตฺกํ ^๑	อกาสิ อิจฺฉิตพฺพเก.
ปกตณฺณโนติ ฌตฺวา	อุตฺตฺกํ น กรี ตทา
อฺกุขิตโต น กโรตฺติ	อคมา ^๒ ชินสนฺติเก.
อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ	สมคฺคํ อธฺมเมเน จ
ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ จ	ปฏฺฐูปเกเน วคฺคิกํ.
ปฏฺฐูปเกเน สมคฺคํ	เอโก อฺกุขิปเตกํ
เอโก จ เทว สมฺพหุเล	สงฺฆํ อฺกุขิปเตกโต. ^๓
ทุเวปี สมฺพหุลาปี	สงฺฆเ อสงฺฆํ จ อฺกุขิปี
สพฺพณฺณ ปวโร ^๔ สุตฺวา	อธฺมมฺนฺติ ปฏฺฐิกฺขิปี.
ฌตฺติวิปฺนํ ยํ กมฺมํ	สมฺปนฺนํ อนุสาวนํ
อนุสฺสาวนวิปฺนํ	สมฺปนฺนํ ฌตฺติยา จ ยํ.
อฺภเยเน วิปฺนฺนญจ	อณฺณตฺร ธฺมฺเมเน จ
วินยํ ^๕ สตฺถุ ปฏฺฐิกฺขจํ	กฺุปเป อฏฺฐาณรूपกํ. ^๖
อธฺมวคฺคสมคฺคํ ^๗	ปฏฺฐูปเน เย ทุเว ^๘
ธฺมเมเนว จ สามคฺคิ	อนฺณญาสิ ตถาคโต.
จตฺตวคฺโค ปญฺจวคฺโค	ทสวคฺโค จ วิสฺติ
อติเรกวิสฺตวคฺโค ^๙	สงฺฆเ ปญฺจวิโร ตถา.

^๑ ส.,เท.,มหา. อาคณฺตฺกานมฺสฺสฺกํ

^๒ ส.,ฉ.,เท.,มหา. สาคมา

^๓ ส.,ฉ.,เท. อฺกุขิปเตกโก.

^๔ มหา. สพฺพณฺณปวโร

^๕ ส.,ฉ.,เท. วินยา, อิ. วินา

^๖ ฉ.,เท.,อิ. อฏฺฐาณารหิกํ.

^๗ มหา. อธฺมวคฺคํ สมคฺคํ

^๘ ส.,ฉ.,เท. ธฺมฺมปฏฺฐูปานิ เย

ทุเว, อิ. ปฏฺฐูปานิ เย ทุเว.

^๙ ส.,ฉ.,เท.,อิ. ปโรวิสฺตวคฺโค จ

จเปตวา อุปสมปท^๑
 อพุภานกมเมเน สห
 ทูเว กมเม จเปตวาน
 อพุภานัน ปณจวคคิโก
 อพุภานกัม จเปตวาน
 สพพกมมกโร สงโฆ
 ภิกขุณี สีกขมานา จ
 ปจจกขาทนติมวตถุ^๓
 อปปฏิกมมทิมุจียา
 ติตถียติริจฉานคต^๔
 อรหิ ภิกขุณีทุสิ^๕
 พุยณชนัน นานาสวาส^๖
 ยสส สงโฆ กเร กมม^๗
 สมพุทฺธเชน ปฏิกขิตตา
 ปาริวาสิกจตุตโธ
 มุลมานตตมพุภะยุ^๘
 มุลอรหมานตต^{๑๐}
 อกมมการกา^{๑๑} ปณจ

ยณจ กมม ปวารณ^๑
 จตุวคเคหิ กมมิโก.
 มชฺฌเทสุปสมปท^๒
 สพพกมเมสุ กมมิโก.
 เย ภิกขุ ทสวคคิกา
 วิโส สพพตถ กมมิโก.
 สามเณโร สามเณริกา^๓
 อุกขิตตาปตติทสฺสเน.
 ปณทกเถยยสวาสก^๔
 มาตุ ปิตุ จ ฉาตก.
 เกทก โลหิตุปาทก^๕
 นานาสีมาย อิทฺธิยา.
 โหนติ^๖ เต จตุวิสติ
 น เहेเต คณปุรกา.
 ปริวาส ทเทยฺย วา
 อกมม น จ กรณ.
 อพุภานารหเมว จ
 สมพุทฺธเชน ปกาสิตา.

^๑ ส.ฉ.เท. มชฺฌเทสุปสมปท, อ. มชฺฌ เทสุปสมปท

^๓ อ. ปจจกขาทนติมวตถุ

^๕ ส.ฉ.เท.มหา. ภิกขุณีทุสิ

^๖ อ. นานาสวาสโก เจว

^๘ ส.ฉ.เท.อ. มุลมานตตมพุภะยุ

อพุภะยุ

^๒ ส.ฉ.เท. สามเณรี

^๔ ส.ฉ.เท. ปณทโก เถยยสวาสก

^๕ ส.ฉ.เท.อ. โลหิตุปาทก, มหา. โลหิตุปาทก

^๖ ส.ฉ.เท.อ. โหนเตเต

^{๑๐} ส.ฉ.เท. มุล อรหมานตตา, อ. มุลมานตต

^{๑๑} ส.ฉ.เท.อ. น กมมการกา

ภิกขุณี สีขุขมานา จ
ปจจกขณติมอุมมตตะ

อปปฏิกมมทิจิยา
ติตฺถียติริจฺฉานคตํ

อรหํ ภิกขุณีทฺหี
อุภโตพฺพญฺชนญฺเจว

นानาสีมาย จิตกํ^๑
สตุตฺตวิสาณเมเตสํ^๒

ภิกขุสฺส ปกตตฺตสฺส
สุทฺธสฺส ทฺพนฺนิสําริตฺ

ปณฺทโก เถยฺยสํวาสํ^๓
มาตาปิตุอรหนฺโต^๔

โลหิตุปฺปาทโก เจว
เอกาทสนฺนเมเตสํ^๕

หตฺถปาทา^๖ ตทฺพภยํ
องฺคฺลือพกณฺฑารํ

สามเณโร สามเณริกา
ขิตฺตเวทนทสฺสเน.^๑

ปณฺทกเถยฺยสํวาสกํ^๒
มาตา ปิตุ จ ฆาตกํ.

ภาทกํ โลหิตุปาทกํ
นานาสํวาสกํปิจ.^๓

เวหาสํ ยสฺส กมฺม จ
ปฏฺธิโกสํ น รุหติ.

รุหติ ปฏฺธิโกสนา
พาโล หิ สุนิสาโร.

ปฏฺกนฺโต ติริจฺฉานโค^๔
ทฺสโก สงฺฆภาทโก.

อุภโตพฺพญฺชนโ จ โย
โอสํารณํ น ยฺยชฺชติ.

กณฺณนาสา^{๑๑} ตทฺพภยํ^{๑๒}
ผณํ ขุชฺโซ จ วามโน.

^๑ สี.,ฉ.,เท. ขิตฺตเวทนทสฺสเน

^๒ สี.,ฉ.,เท.,อิ. ปณฺทกปิจ พฺพญฺชนา

^๓ สี.,ฉ.,เท.,อิ. ติตฺถียติริจฺฉานคตํ ๔ เปย นานาสํวาสกํปิจํติ ทิยทฺมคํถา น ทิสฺสติ.

^๔ สี.,ฉ.,เท.,อิ. นานาสํวาสกา สีมาย ^๕ สี.,ฉ.,เท.,อิ. อฏฺฐารสนฺนเมเตสํ ^๖ อิ. เถยฺยสํวาสํ

^๗ สี.,ฉ.,เท.,อิ.,มหา. ติริจฺฉานคโต ^๘ สี.,อิ. มาตุ ปิตุ อรหนฺเต ฉ.,เท. มาตุ ปิตุ อรหนฺเต

^๙ สี.,ฉ.,เท.,อิ. เอกาทสนฺนํ เอเตสํ ^{๑๐} สี.,ฉ.,เท. หตฺถปาทา

^{๑๑} สี.,ฉ.,เท. กณฺณนาสํ ^{๑๒} สี. ตทฺพภยํ, ฉ.,เท.,อิ. ตทฺพภยา

คณฺทิลกฺขณกาสา^๑ จ

ปาปปริสกาณเ^๒ จ

อิริยาปถทฺพฺพโล

อนฺธมฺมคณฺธพาริโร

อนฺธมฺมคพริโร^๔ จ

เตสํ โอสารณํ โหติ

ทฏฺฐพฺพา ปฏฺฐิกาทพฺพา

ตสฺส อุกฺเขปนฺนา กมฺมา

อาปนฺนํ อนฺวตฺตนฺตํ^๖

อาปนฺนํ อนฺวตฺตนฺตํ^๗

สมฺมุขํ ปฏฺฐิจฺฉา จ

สตฺธิมฺมพฺพหปาปิกา

ปพฺพาชนฺนียปฏฺฐิสารา^{๑๐}

มฺลมานตฺตอพฺภานา

อญฺญํ กเรยฺย อญฺญสฺส

ตนฺตํ กเรยฺย ตนฺตสฺส

ลิตฺติโก จ สิปฺที

กฺุณิ ขณฺโช หโตปิ จ.

อนฺโธ มฺุโค จ พาริโร^๓

มฺุคพาริโรเมว จ.

ทวตฺตีสเต อนฺนกา

สมฺพทฺเรน ปกาสิตํ.

นิสฺสชฺเชตา^๕ น วิชฺชติ

สตฺต โหนฺติ อธฺมมิกา.

สตฺต เตปิ อธฺมมิกา

สตฺต กมฺมา สฺฐมฺมมิกา.^๘

ปฏฺฐินฺนํ ยจ การกา^๙

ตชฺชนินฺนียเสน จ.

อฺุกฺเขปปริวาส จ

ตเถว อฺุปลมฺปทา.

โสฬเสเต อธฺมมิกา

โสฬเสเต สฺฐมฺมมิกา.

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. คณฺทํ ลกฺขณกาสา, มหา. คณฺทํลกฺขณกาสา

^๒ ส.,ฉ.,เท.,มหา. ปาปปริสกาณเ

^๔ ฉ.,เท.,มหา. อนฺธมฺมคพริโร, อ. อนฺธพริโรมฺุโค

^๖ ส.,ฉ.,เท.,อ. อนฺวตฺตนฺตํ, เอวมฺุปริปิ.

^๘ อ. สตฺตกมฺเมสุ ธฺมมิกา.

^{๑๐} ส.,ฉ.,เท. ปพฺพาชนฺนียปฏฺฐิสโร, อ. ปพฺพาชนฺนียปฏฺฐิสโร

^๓ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. พริโร

^๕ ส. นิสฺสชฺเชตา, อ. นิสฺสชฺเชตํ

^๗ อ. นานวตฺตนฺตํ

^๙ ส.,ฉ.,เท. การกา

ปจฺจาโรเปยฺย อญฺโณณฺณ^๑ โสฬเสเต อธฺมมิกา
เทว เทว มฺลฺลา กตา^๒ ตสฺส เตปิ โสฬส ธฺมมิกา.

เอเกกมฺลํ จกํ อธฺมมฺนฺติ ชินฺ พุริ
อกาสิ ตชฺชณิยํ กมฺมํ สงฺฆเ ภณฺทณการโก.

อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ อญฺณํ อาวาส^๓ คจฺฉิ โส
ตตฺถาธฺมเมเน สมคฺคา ตสฺส ตชฺชณิยํ กรุ.

อญฺณตถ วคฺคธฺมเมเน ตสฺส ตชฺชณิยํ กรุ
ปฏฺฐูปเกน^๔ วคฺคาปิ สมคฺคาปิ ตถา กรุ.

อธฺมเมเน สมคฺคา จ ธฺมเมเน วคฺคเมว จ
ปฏฺฐูปเกน วคฺคา จ สมคฺคา จ อิมเ ปทา.

เอเกกํ มฺลํ กตฺวา จกํ พนฺธเ วิจกฺขณเ
พาลาปฺยตฺตสฺส นิยสฺส^๕ ปพฺพาเซ กุลทฺฐกํ.

ปฏฺฐิสารณิยํ กมฺมํ กเร อกฺโกสกสฺส จ
อทสฺสนาปฏิกฺกมฺเม โย จ ทิฏฺฐิ นฺ นิสฺสเช.

เตสํ อุกฺเขปนํ กมฺมํ^๖ สตฺถวาเหเน ภาสิตํ
อุปวินยกมฺมานํ^๗ ปญฺญเ ตชฺชณิยํ นเย.

^๑ ส.,ฉ. อญฺณมณฺณ, อ. อญฺณณฺโณ

^๓ โป.,ส.,ฉ.,เท. อาวาส

^๕ อ. พาลาปฺยตฺตสฺส นิยสฺส, มหา. พาลาพฺยตฺตสฺส นิยสฺส

^๖ ส.,ฉ.,เท.,อ.,มหา. อุกฺเขปนนิยกมฺมํ

^๗ ส.,ฉ.,เท. อุปวินยกมฺมานํ, อ. อุกฺเขปนนิยกมฺมานํ

^๒ ส.,เท. เทว ตมมฺลํ, ฉ.,อ. เทว เทว ตมมฺลํ

^๔ ส. ปตฺธิรฺเพเน, ฉ.,เท. ปฏฺฐูปเเน

เตสํเยว อนุโลมํ สมฺมา วตฺตติ ยาจติ^๑
 ปสฺสทฺธี เตสํ กมฺมานํ เหมจฺจา กมฺมนเยน จ.
 ตสฺมี ตสฺมี หิ^๒ กมฺเมสุ ตตฺตรฏฺโজ จ วิวาทิ^๓
 อกตํ ทุกฺกฏญฺเจว ปุณฺ กาทพฺพกนฺติ จ.
 กมฺเม ปสฺสทฺธิยา จาปี เต ภิกฺขุ ฌมฺมวาทีโน
 วิปตฺติพฺยาธิเต ทิสฺวา กมฺมปฺปตฺเต มหามฺนิ
 ปฏฺิปปสฺสทฺธิมกฺขาสิ สลฺลกตฺโตว โอสทฺนฺติ.

อิมฺมฺหิ ขนฺธเก วตฺตฺตฺนํ จตฺตีสํสาติ.

จมฺเปยฺยกฺขนฺธโก นิฏฺฐิตो.^๔

๑๐. โกสมพิภพนุชโก^๑

๑. โกสมพิภพวิวาทกถา

[๔๕๑] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา โกสมพิยํ วิหริตี
โฆสิตารามะ. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อาปตฺตึ
อาปนฺโน หิตี. โส ตสฺสา อาปตฺตียา อาปตฺตติฏฺฐิจิ หิตี, อญฺเ
ภิกฺขุ ตสฺสา อาปตฺตียา อนาปตฺตติฏฺฐิจิโน โหหนฺติ. โส อปเรน
สมเยน ตสฺสา อาปตฺตียา อนาปตฺตติฏฺฐิจิ หิตี, อญฺเ ภิกฺขุ
ตสฺสา อาปตฺตียา อาปตฺตติฏฺฐิจิโน โหหนฺติ. อถ โข เต ภิกฺขุ ตํ
ภิกฺขุ เอตทวโจ “อาปตฺตึ ตวํ อาวุโส อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ
อาปตฺตินฺติ. “นตฺถิ เม อาวุโส อาปตฺติ, ยมํหิ ปสฺสเสยฺยนฺติ.
อถ โข เต ภิกฺขุ สามคฺคี ลมิตฺวา ตํ ภิกฺขุ อาปตฺตียา อทสฺสเน
อุกฺขิปปึสฺส. โส จ ภิกฺขุ พหุสฺสโต หิตี อาคตาคโม ฐมฺมธโร
วินยธโร มาติกาธโร ปณฺหิตโต พุยฺยโต เมธาวี ลชฺฐี กุกฺกัจจโก
สิกฺขากาโม. อถ โข โส ภิกฺขุ สนฺติฏฺฐเจ สมภตฺเต ภิกฺขุ
อุปสงฺกมิตฺวา เอตทวโจ “อนาปตฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อาปตฺติ,
อนาปนฺโนมฺหิ, นมฺหิ อาปนฺโน, อนุกฺขิตโตมฺหิ, นมฺหิ อุกฺขิตโต,
อฐมฺมิเกนฺมฺหิ กมฺเมน อุกฺขิตโต กุปฺเปเน อญฺ्ञานารहेเน, โหถ เม
อายสฺมณฺโต ฐมฺมโต วินยโต ปกฺขาติ. อลภี โข โส ภิกฺขุ
สนฺติฏฺฐเจ สมภตฺเต ภิกฺขุ ปกฺখে. ชานปทานํ จ^๒ สนฺติฏฺฐจํ
สมภตฺตานํ ภิกฺขุํ สนฺติเก ทฺถํ ปาหะสิ “อนาปตฺติ เอสา อาวุโส,
เนสา อาปตฺติ, อนาปนฺโนมฺหิ, นมฺหิ อาปนฺโน, อนุกฺขิตโตมฺหิ,

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.เท. โกสมพภกนุชกํ, สฺยา. โกสมพิภพนุชกํ

^๒ ส.จ.,เท.,อ.,มหา. ชานปทานมฺปิ

นมฺหิ อุกฺขิตฺโต, อธฺมมิกนฺมฺหิ กมฺเมน อุกฺขิตฺโต กุปฺเปน
 อฏฺฐาณารเหณ, โหนฺตุ เม อายสฺสมนฺโต ฐมฺมโต วินยโต ปกฺขาทิ.
 อลภิ โข โส ภิกฺขุ ชานปเทปิ สนฺติฏฺเฐ สมฺภตฺเต ภิกฺขุ ปกฺขเ.
 อถโข เต อุกฺขิตฺตานํวตฺตกา ภิกฺขุ, เยน อุกฺเขปกา ภิกฺขุ,
 เตนฺอุปสงฺกมฺมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อุกฺเขปเก ภิกฺขุ เอตทโวจํ “อนาปตฺติ
 เอสา อาวุโส, เนสา อาปตฺติ, อนาปนฺโน เอโส ภิกฺขุ, เนโส
 ภิกฺขุ อาปนฺโน, อนุกฺขิตฺโต เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อุกฺขิตฺโต,
 อธฺมมิกนฺ กมฺเมน อุกฺขิตฺโต กุปฺเปน อฏฺฐาณารเหณาติ. เอวํ
 วุตฺเต, อุกฺเขปกา ภิกฺขุ อุกฺขิตฺตานํวตฺตเก ภิกฺขุ เอตทโวจํ
 “อาปตฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อนาปตฺติ, อาปนฺโน เอโส ภิกฺขุ,
 เนโส ภิกฺขุ อนาปนฺโน, อุกฺขิตฺโต เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ
 อนุกฺขิตฺโต , ฐมฺมิกนฺ กมฺเมน อุกฺขิตฺโต อุกฺปฺเปน จาณารเหณ,
 มา โข ตมฺเห อายสฺสมนฺโต เอตํ อุกฺขิตฺตํ ภิกฺขุ นํวตฺตติตฺถ
 อนุปริวาระธาติ. เอวํปิ โข เต อุกฺขิตฺตานํวตฺตกา ภิกฺขุ
 อุกฺเขปเกหิ ภิกฺขุหิ วุจฺจมานา ตเถว ตํ อุกฺขิตฺตํ ภิกฺขุ
 นํวตฺตีสฺส อนุปริวาระสุ.

[๔๕๒] อถโข อญฺญตโร ภิกฺขุ, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมฺ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ. เอกมฺนตํ
 นิสฺสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อิธ ภนฺเต อญฺญตโร
 ภิกฺขุ อาปตฺตํ อาปนฺโน อโหสิ, โส ตสฺสา อาปตฺติยา อาปตฺติทิกฺกฺขิ
 อโหสิ, อญฺเเย ภิกฺขุ ตสฺสา อาปตฺติยา อนาปตฺติทิกฺกฺขิโน อหฺเรสุ,
 โส อปฺเรน สมเยน ตสฺสา อาปตฺติยา อนาปตฺติทิกฺกฺขิ อโหสิ,
 อญฺเเย ภิกฺขุ ตสฺสา อาปตฺติยา อาปตฺติทิกฺกฺขิโน อหฺเรสุ. อถโข เต
 ภนฺเต ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจํ “อาปตฺตํ ตวํ อาวุโส อาปนฺโน,

ปสฺสเสตํ อาปตฺติหนฺติ. นตฺถิ เม อาวุโส อาปตฺติ, ยมํ ปสฺสเสยฺยหนฺติ.
 อถ โข เต ภนฺเต ภิกฺขุ สามคฺคี ลภิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อาปตฺติยา
 อทสฺสเน อุกฺขิปีสุ, โส จ ภนฺเต ภิกฺขุ พหุสฺสุโต อาคตาคโม
 ฐมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺธิโต พุยฺยโต เมธาวิ ลชฺชี่
 กุกฺกัจจโก สีกฺขากาโม. อถ โข โส ภนฺเต ภิกฺขุ สนฺทิฏฺฐเจ
 สมฺภตฺเต ภิกฺขุ อุปสงฺกมิตฺวา เอตทวโจ “อนาปตฺติ เอสา อาวุโส,
 เนสา อาปตฺติ, อนาปนโนมฺหิ, นมฺหิ อาปนโน, อนุกฺขิตโตมฺหิ,
 นมฺหิ อุกฺขิตโต, อฐมฺมิเกนฺมฺหิ กมฺเมน อุกฺขิตโต กุปฺเปน
 อฏฺฐานารเหณ, โหถ เม आयสฺมนฺโต ฐมฺมโต วินยโต ปกฺขาทิ.
 อลภิ โข โส ภนฺเต ภิกฺขุ สนฺทิฏฺฐเจ สมฺภตฺเต ภิกฺขุ ปกฺখে
 ชานปทานํปี สนฺทิฏฺฐจํ สมฺภตฺตานํ [๑]” สนฺติเก ภูตํ ปาหสิ
 “อนาปตฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อาปตฺติ, อนาปนโนมฺหิ, นมฺหิ
 อาปนโน, อนุกฺขิตโตมฺหิ, นมฺหิ อุกฺขิตโต, อฐมฺมิเกนฺมฺหิ กมฺเมน
 อุกฺขิตโต กุปฺเปน อฏฺฐานารเหณ, โหนฺตุ เม आयสฺมนฺโต ฐมฺมโต
 วินยโต ปกฺขาทิ. อลภิ โข โส ภนฺเต ภิกฺขุ ชานปเทปี สนฺทิฏฺฐเจ
 สมฺภตฺเต ภิกฺขุ ปกฺখে. อถ โข เต ภนฺเต อุกฺขิตตานวตฺตกา ภิกฺขุ,
 เยน อุกฺখেปกา ภิกฺขุ, เตनुปสงฺกมীสุ; อุปสงฺกมิตฺวา อุกฺখেปเก
 ภิกฺขุ เอตทวโจ “อนาปตฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อาปตฺติ,
 อนาปนโน เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อาปนโน, อนุกฺขิตโต เอโส
 ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อุกฺขิตโต, อฐมฺมิเกน กมฺเมน อุกฺขิตโต
 กุปฺเปน อฏฺฐานารเหณาติ. เอวํ วุตฺเต, [๒]” ภนฺเต อุกฺখেปกา
 ภิกฺขุ อุกฺขิตตานวตฺตเก ภิกฺขุ เอตทวโจ “อาปตฺติ เอสา อาวุโส,

^๑ ส.ฉ.ท.มหา. เอตถนฺตเร ภิกฺขุหนฺติ อยํ ปาโง ทิสฺสติ.

^๒ ส.ฉ.ท.มหา. เอตถนฺตเร เตติ อยํ ปาโง ทิสฺสติ.

เนสา อนาปตติ, อาปนฺโน เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อนาปนฺโน,
 อุกฺขิตโต เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อุกฺขิตโต, ฐมฺมิเกน กมฺเมน
 อุกฺขิตโต อุกฺกฺเปเน จานารहे, มา โข ตุมฺहे อายสฺมนฺโต เอตํ
 อุกฺขิตตํ ภิกฺขุ อญฺวตฺติตถ อญฺปฺริวาทธาติ. เอวํปิ โข เต ภนฺเต
 อุกฺขิตตานญฺวตฺตกา ภิกฺขุ อุกฺเขปเกหิ ภิกฺขุหิ วุจฺจมานา ตเถว
 ตํ อุกฺขิตตํ ภิกฺขุ อญฺวตฺตนฺติ อญฺปฺริวาทธาติ.

[๔๕๓] อถ โข ภควา “ภินฺโน ภิกฺขุสงฺโฆ ภินฺโน ภิกฺขุสงฺโฆติ
 อญฺจายาสนา, เยน อุกฺเขปกา ภิกฺขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
 ปญฺณตฺเต อาสเน นิสฺสีทิ. นิสฺซชฺช โข ภควา อุกฺเขปเก ภิกฺขุ
 เอตทวโจ “มา โข ตุมฺहे ภิกฺขเว ‘ปฏฺฐิภาติ โน ปฏฺฐิภาติ โนติ,
 ยสฺมี วา ตสฺมี วา ภิกฺขุ อุกฺขิปิตพฺพํ มณฺณิตถ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาปตฺตี อาปนฺโน โหติ. โส ตสฺสา
 อาปตฺติยา อนาปตฺติทิกฺกฺจ โหติ, อญฺเฆ ภิกฺขุ ตสฺสา อาปตฺติยา
 อาปตฺติทิกฺกฺจโน โหณฺติ. เต เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุ เอวํ ชานนฺติ
 ‘อํ โข อายสฺมา พหุสฺสุโต ๔เปฯ ลิกฺขากาโม, สเจ มยํ อิมํ
 ภิกฺขุ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปิตสฺสาม, น มยํ อิมินา ภิกฺขุนา
 สทฺธี อโปสถํ กริสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุนา อโปสถํ กริสฺสาม,
 ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺทณํ กลโห วิคฺคโห วิวาทो
 สงฺฆเกโห สงฺฆราชิ สงฺฆวตฺถานํ สงฺฆนานาภณฺนติ. เกทครุเกหิ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุหิ น โส ภิกฺขุ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปิตพฺโพ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาปตฺตี อาปนฺโน โหติ. โส ตสฺสา
 อาปตฺติยา อนาปตฺติทิกฺกฺจ โหติ, อญฺเฆ ภิกฺขุ ตสฺสา อาปตฺติยา
 อาปตฺติทิกฺกฺจโน โหณฺติ. เต เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุ เอวํ
 ชานนฺติ ‘อํ โข อายสฺมา พหุสฺสุโต ๔เปฯ ลิกฺขากาโม, สเจ

มยฺ อิมํ ภิกฺขุ อปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปปิสฺสาม, น มยฺ อิมินา
 ภิกฺขุณา สทฺธิ ปวาเรสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุณา ปวาเรสฺสาม.
 น มยฺ อิมินา ภิกฺขุณา สทฺธิ สงฺฆกมฺมํ กริสฺสาม, วินา อิมินา
 ภิกฺขุณา สงฺฆกมฺมํ กริสฺสาม, น มยฺ อิมินา ภิกฺขุณา สทฺธิ
 อาสเน นิสฺสิทิสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุณา อาสเน นิสฺสิทิสฺสาม,
 น มยฺ อิมินา ภิกฺขุณา สทฺธิ ยาคูปาเน นิสฺสิทิสฺสาม, วินา อิมินา
 ภิกฺขุณา ยาคูปาเน นิสฺสิทิสฺสาม, น มยฺ อิมินา ภิกฺขุณา สทฺธิ
 ภตฺตคฺเค นิสฺสิทิสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุณา ภตฺตคฺเค นิสฺสิทิสฺสาม,
 น มยฺ อิมินา ภิกฺขุณา สทฺธิ เอกจฺจนฺเน วสิสฺสาม, วินา อิมินา
 ภิกฺขุณา เอกจฺจนฺเน วสิสฺสาม, น มยฺ อิมินา ภิกฺขุณา สทฺธิ
 ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทํ ปจฺจุจฺจนํ อณฺชลิคมฺมํ สามีจิกมฺมํ กริสฺสาม,
 วินา อิมินา ภิกฺขุณา ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทํ ปจฺจุจฺจนํ อณฺชลิคมฺมํ
 สามีจิกมฺมํ กริสฺสาม, ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺทํ กลโห
 วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเมโห สงฺฆราชิ สงฺฆวตฺถานํ สงฺฆนानา-
 กรณนฺติ. เกทครุเกหิ ภิกฺขเว ภิกฺขุหิ น โส ภิกฺขุ อปตฺติยา
 อทสฺสเน อุกฺขิปปิตพฺโพติ.

[๔๕๔] อถ โข ภควา อุกฺเขปกาณํ ภิกฺขุณํ เอตมตฺถํ ภาสิตฺวา
 อฺภูจายาสนา, เยน อุกฺขิตฺตานํวตฺตกา ภิกฺขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺณตฺเต อาสเน นิสฺสิทิ. นิสฺซชฺช โข ภควา
 อุกฺขิตฺตานํวตฺตเก ภิกฺขุ เอตทโวจ “มา โข ตุมฺहे ภิกฺขเว
 อปตฺติ อปชฺชิตฺวา ‘นมห’ อापนฺนา, นมห อापนฺนาติ อปตฺติ
 น ปฏิกาตพฺพํ มณฺณิตฺถ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาปตฺตี อาปนฺโน โหติ. โส ตสฺสา
 อาปตฺติยา อนาปตฺติทิกฺฺขิ โหติ, อญฺเฆ ภิกฺขุ ตสฺสา อาปตฺติยา
 อาปตฺติทิกฺฺขิโน โหนฺติ, โส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เต ภิกฺขุ เอว
 ชานาติ อิมे โข อายสฺมนฺโต^๑ พหุสฺสุตา ๕เป๕ สิฏฺฐากามา, นาลํ
 มมฺ วา การณา อญฺเฆสํ วา การณา จนฺทา โทสา โมหา ภยา
 อคฺคํ คนฺตํ, สเจ มํ อิมे ภิกฺขุ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปปิสฺสนฺติ,
 น มया สทฺธิ อโปสถํ กริสฺสนฺติ, วินา มया อโปสถํ กริสฺสนฺติ,
 ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺทณํ กลโห วิคฺคโห วิวาทो
 สงฺฆเมโท สงฺฆราชา สงฺฆวตฺถานํ สงฺฆนानาการณนฺติ. เกทครุเกณ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ปเรสฺปิ สทฺธาย^๒ สา^๓ อาปตฺติ เทเสตพฺพา.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาปตฺตี อาปนฺโน โหติ. โส ตสฺสา
 อาปตฺติยา อนาปตฺติทิกฺฺขิ โหติ, อญฺเฆ ภิกฺขุ ตสฺสา อาปตฺติยา
 อาปตฺติทิกฺฺขิโน โหนฺติ, โส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เต ภิกฺขุ เอว
 ชานาติ 'อิมे โข อายสฺมนฺโต พหุสฺสุตา ๕เป๕ สิฏฺฐากามา, นาลํ
 มมฺ วา การณา อญฺเฆสํ วา การณา จนฺทา โทสา โมหา ภยา
 อคฺคํ คนฺตํ, สเจ มํ อิมे ภิกฺขุ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปปิสฺสนฺติ,
 น มया สทฺธิ ปวาเรสฺสนฺติ, วินา มया ปวาเรสฺสนฺติ, น มया
 สทฺธิ สงฺฆกมฺมํ กริสฺสนฺติ, วินา มया สงฺฆกมฺมํ กริสฺสนฺติ, น
 มया สทฺธิ อาสเน นิสฺสีทิสฺสนฺติ, วินา มया อาสเน นิสฺสีทิสฺสนฺติ,
 น มया สทฺธิ ยาคูปาเน นิสฺสีทิสฺสนฺติ, วินา มया ยาคูปาเน
 นิสฺสีทิสฺสนฺติ, น มया สทฺธิ ภาตฺตคฺเค นิสฺสีทิสฺสนฺติ, วินา มया
 ภาตฺตคฺเค นิสฺสีทิสฺสนฺติ, น มया สทฺธิ เอกจฺจนฺเน วสิสฺสนฺติ, วินา

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ อ. อายสฺมนฺตา, เอวมฺปรี.ิ.

^๒ อ. สนฺธาย

^๓ ฉ.,อ. อยฺ ปาโจ น ทิสฺสติ

มยา เอกจฺจนฺเน วสิสฺสนฺติ, น มยา สทฺธิ ยถาธุทฺธํ อภิวาทนํ
 ปจฺจุจฺจนํ อญฺชลิกมฺมํ สามิจิกมฺมํ กริสฺสนฺติ, วินา มยา ยถาธุทฺธํ
 อภิวาทนํ ปจฺจุจฺจนํ อญฺชลิกมฺมํ สามิจิกมฺมํ กริสฺสนฺติ, ภวิสฺสติ
 สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺทณํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเมโห
 สงฺฆราชิ สงฺฆวตฺถานํ สงฺฆนํนากรณฺนฺติ. เกทครุเกน ภิกฺขเว
 ภิกฺขุณา ปเรสฺสปี สทฺธาย सा आपत्ति तेเสत्तพฺพาติ. อถโข
 ภควา อุกฺขิตตานวุตฺตกานํ ภิกฺขุณํ เอตมตฺถํ ภาสิตฺวา อุกฺกจาयाสนา
 ปกฺกามิ.

[๔๕๕] เตน โข ปน สมเยน อุกฺขิตตานวุตฺตกา ภิกฺขุ ตตฺถเภา
 อนฺโตสึมาย อุโปสถํ กโรนฺติ, สงฺฆกมฺมํ กโรนฺติ. อุกฺกเขปกา ปน
 ภิกฺขุ นิสฺสึมํ คนฺตฺวา อุโปสถํ กโรนฺติ, สงฺฆกมฺมํ กโรนฺติ. อถโข
 อญฺญตโร อุกฺกเขปโก ภิกฺขุ, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺถํ นิสึทิ. เอกมฺนตฺถํ นิสินฺโน โข โส
 ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “เต ภาณฺเต อุกฺขิตตานวุตฺตกา ภิกฺขุ
 ตตฺถเภา อนฺโตสึมาย อุโปสถํ กโรนฺติ, สงฺฆกมฺมํ กโรนฺติ, มยํ ปน
 ภาณฺเต^๑ อุกฺกเขปกา ภิกฺขุ นิสฺสึมํ คนฺตฺวา อุโปสถํ กโรม, สงฺฆกมฺมํ
 กโรมาติ. เต เจ ภิกฺขุ อุกฺขิตตานวุตฺตกา ภิกฺขุ ตตฺถเภา อนฺโตสึมาย
 อุโปสถํ กริสฺสนฺติ, สงฺฆกมฺมํ กริสฺสนฺติ, ยถา มยา ทตฺติ จ
 อนฺตฺสสาวนา จ ปญฺญตฺตา, เตสํ ตานิ กมฺมานิ ฐมฺมิกานิ []”^๒
 ภวิสฺสนฺติ อุกฺกุปฺปานิ จานารหานิ. ตุมฺहे เจ ภิกฺขุ อุกฺกเขปกา
 ภิกฺขุ ตตฺถเภา อนฺโตสึมาย อุโปสถํ กริสฺสถ, สงฺฆกมฺมํ กริสฺสถ,

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

^๒ ส.,ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร กมฺมานีติ อยํ ปาโจ ทิสฺสติ, เอวมฺปรีติ.

ยถา มยา ฌตฺติ จ อนุสฺสาวนา จ ปญฺญตฺตา, ตุมฺหากมฺปิ ตานิ
กมฺมานิ ฌมฺมิกานิ ภวิสฺสนฺติ อุกุปฺปานิ จานารหานิ. ตํ กิสุส
เหตุ. นานาสํวาสกา เต^๑ ภิกฺขุ^๒ ตุมฺहेหิ ตุมฺहे จ เตหิ
นานาสํวาสกา.

เทวมา ภิกฺขุ นานาสํวาสกภูมียะ. อตฺตนา वा อตฺตานํ
นานาสํวาสกํ กโรติ, สมคฺโค वा นํ สงฺฆเ อุกุชิตฺติ อทฺตสเน
วา อปฺปฏิกมฺเม वा อปฺปฏินิสฺสคฺเค वा; อีมา โข ภิกฺขุ เทว
นานาสํวาสกภูมียะ. เทวมา ภิกฺขุ สมานสํวาสกภูมียะ. อตฺตนา
วา อตฺตานํ สมานสํวาสกํ^๓ กโรติ, สมคฺโค वा นํ สงฺฆเ อุกุชิตฺตํ
โอสาเรติ อทฺตสเน वा อปฺปฏิกมฺเม वा อปฺปฏินิสฺสคฺเค वा;
อีมา โข ภิกฺขุ เทว สมานสํวาสกภูมียะติ.

[๔๕๖] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุ ภตฺตคฺเค อนฺตรฆเร
ภณฺทนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ อนนฺุโลมิกํ
กายกมฺมํ วจีกมฺมํ อุปทํเสนฺติ, หตฺถปฺรามาสํ กโรนฺติ. มนุสฺสา
อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมณฺา สกฺยปฺตฺติยา
ภตฺตคฺเค อนฺตรฆเร ภณฺทนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา
อญฺญมญฺญํ อนนฺุโลมิกํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ อุปทํเสสฺสนฺติ, หตฺถ-
ปฺรามาสํ กริสฺสนฺตฺติ. อสฺสอสุํ โข ภิกฺขุ เตสํ มนุสฺसानํ
อุชฺฌายนฺตานํ ขียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต ภิกฺขุ อปฺปิฉา
ฯเปฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขุ
ภตฺตคฺเค อนฺตรฆเร ภณฺทนชาตา ฯเปฯ หตฺถปฺรามาสํ กริสฺสนฺตฺติ.
อถ โข เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมตฺถํ อารโจะสุ. “สจฺจํ กิร ภิกฺขเว

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. เอเต

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. ภิกฺขุ

^๓ ส.,ฉ.,เท. สมานสํวาส

ภิกขุ ภตฺตคฺเค อนฺตรมเร ภณฺทนชาตา ๕เปฯ หตฺถปฺรามาสํ
 กโรนฺตํติ. “สจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา ๕เปฯ วิครหิตฺวา
 ฐมฺมํ กถํ กตฺวา ภิกขุ อามนฺเตสิ” “ภินฺเน ภิกฺขเว สงฺฆे
 อฐมฺมียมาเน”^๑ อสมฺโมทิกาย วตฺตมานาย, เอตฺตาวตา น อญฺญมญฺญํ
 อนนฺุโลมิกํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ อุปทํเสสฺสาม, หตฺถปฺรามาสํ
 กริสฺสามาติ อาสเน นิสิตฺตพฺพํ, ภินฺเน ภิกฺขเว สงฺฆे ฐมฺมียมาเน^๒
 สมฺโมทิกาย วตฺตมานาย อาสนนฺตริกาย นิสิตฺตพฺพนฺติ.

[๔๕๗] เตน โข ปน สมเยน ภิกขุ สงฺฆมฺชฺฌเม ภณฺทนชาตา
 กลฺลชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสฺตติหิ วิตุทฺตนา วิหรนฺติ.
 เต น สกฺโกนฺติ ตํ อธิกรณํ รูปสเมตฺตํ. อถ โข อญฺญตโร ภิกขุ,
 เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺนตํ อภฺยาสิ. เอกมฺนตํ จิโต โข โส ภิกขุ ภควนฺตํ
 เอตทวโจ “อิธ ภนฺเต ภิกขุ สงฺฆมฺชฺฌเม ภณฺทนชาตา กลฺลชาตา
 วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสฺตติหิ วิตุทฺตนา วิหรนฺติ, เต น
 สกฺโกนฺติ ตํ อธิกรณํ รูปสเมตฺตํ, สาธุ ภนฺเต ภควา, เยน เต
 ภิกขุ, เตนฺอุปสงฺกมตุ อนุกมฺปํ อุปาทายาติ. อธิวาเสสิ ภควา
 ตฺถนฺทึภาเวน.”^๓ อถ โข ภควา, เยน เต ภิกขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสิติ. นิสชฺช โข ภควา เต
 ภิกขุ เอตทวโจ “อลํ ภิกฺขเว มา ภณฺทนํ มา กลหํ มา วิคฺคหํ
 มา วิวาทนฺติ. เอวํ วุตฺเต, อญฺญตโร อฐมฺวาที ภิกขุ ภควนฺตํ
 เอตทวโจ “आคเมตฺตํ ภนฺเต ภควา ฐมฺมสามิ, อปฺโปสฺสกุโก ภนฺเต
 ภควา ทิฏฺฐฐมฺมสุขวิหารํ อนฺยุตฺโต วิหรตุ, มยเมเตน ภณฺทนเนน

^๑ ส.จ.,เท. อฐมฺมียายมาเน^๒ ส.จ.,เท. ฐมฺมียายมาเน^๓ อ. ตฺถนฺทึภาเวน.

กลเหน วิคฺคเหน วิวาเทน ปญฺญายิสฺสามาติ. ทุติยมฺปิ โข ภควา
เต ภิกฺขุ เอตทวโจ “อลํ ภิกฺขเว มา ภนฺทนํ มา กลหํ มา
วิคฺคหํ มา วิวาทนต์. ทุติยมฺปิ โข โส อธมฺมวาที ภิกฺขุ ภควนฺตํ
เอตทวโจ “आคเมตุ ภนฺเต ภควา ธมฺมสามี, อปฺโปสฺสุกโก
ภนฺเต ภควา ทิฏ्ฐธมฺมสุขวิหารํ อนุยฺยโต วิหฺรตุ, มยเมเตน
ภนฺทเนน กลเหน วิคฺคเหน วิวาเทน ปญฺญายิสฺสามาติ.

๒. ที่ม้าวตฤ

[๔๕๘] อถโข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว
พาราณสียํ พุรหฺมทตฺโต นาม กาสีราชา อโหสิ อทฺโธ มหฺมทฺธโน
มหาโกโค มหฺพฺพลโล มหาวาหโน มหาวิชิตโต ปริปุณฺณโกส-
โกฏฺฐจาคาโร. ที่ฉีติ นาม โกสลราชา อโหสิ ทลิตฺทโท อปฺปทฺธโน
อปฺปโกโค อปฺปพฺพลโล อปฺปวาหโน อปฺปวิชิตโต อปริปุณฺณโกส-
โกฏฺฐจาคาโร. อถโข ภิกฺขเว พุรหฺมทตฺโต กาสีราชา จตุรงฺคินี
เสนํ สนฺนยฺหิตฺวา ที่ฉีตี โกสลราชานํ อพฺภุยฺยาสิ. อสฺสสสิ โข
ภิกฺขเว ที่ฉีติ โกสลราชา ‘พุรหฺมทตฺโต กิร กาสีราชา จตุรงฺคินี
เสนํ สนฺนยฺหิตฺวา ม^๑’ อพฺภุยฺยาโตติ. อถโข ภิกฺขเว ที่ฉีตีสฺส
โกสลธมฺมโย เอตทโหสิ “พุรหฺมทตฺโต โข กาสีราชา อทฺโธ
มหฺมทฺธโน มหาโกโค มหฺพฺพลโล มหาวาหโน มหาวิชิตโต ปริปุณฺณ-
โกสโกฏฺฐจาคาโร, อหํ ปนฺมहि ทลิตฺทโท อปฺปทฺธโน อปฺปโกโค
อปฺปพฺพลโล อปฺปวาหโน อปฺปวิชิตโต อปริปุณฺณโกสโกฏฺฐจาคาโร,

หมดอายุ 26/05/2566

นาห์ ปฏิปโล พุทฺธมตฺเตน กาสีรณฺณา เอกสงฺฆมาตฺปิ สหิตฺตุ,
ยหนฺนนาห์ ปฏิกจฺเจว^๑ นครมฺหา นิปฺปเตยฺยนฺติ.

อถโข ภิกฺขเว ที่มฺหิตี โกสฺลราชฯ มเหสี อาทาย ปฏิกจฺเจว
นครมฺหา นิปฺปติ. อถโข ภิกฺขเว พุทฺธมตฺโต กาสีรณฺณา ที่มฺหิติสฺส
โกสฺลณฺโณ พลณฺจ วาหนณฺจ ชนฺปทณฺจ โกสณฺจ โกฏฺฐจาการณฺจ
อภิวชิย อชฺฌาวสตี. อถโข ภิกฺขเว ที่มฺหิตี โกสฺลราชฯ สปฺชาปตีโก,
เยน พารานฺสี, เตน ปกฺกามิ, อนุปฺพุเพน, เยน พารานฺสี,
ตทวสรี. ตตฺร สุกฺโก ภิกฺขเว ที่มฺหิตี โกสฺลราชฯ สปฺชาปตีโก
พารานฺสียํ อณฺเฏตรสฺมึ ปจฺจนฺติเม โอภาเส กุมฺภการณิเวสเน
อณฺเฎตกเวสเน ปรีพฺพาชกจฺจนฺเนน ปฏิวสตี. อถโข ภิกฺขเว
ที่มฺหิติสฺส โกสฺลณฺโณ มเหสี นจิรสฺเสว คพฺภินี อโหสิ. ตสฺสา
เอวฺรุโป โทหโพ []^๒ โหติ ‘อิจฺจนฺติ สूरียสฺส อุกฺคมนกาเล
จตุรํคินี เสนํ สนนทฺธํ วมฺมิกํ สุกฺกมียํ^๓ จิตํ ปสฺสิตฺตุ, ขคฺคานณฺจ
โชนํ ปาตฺตุ. อถโข ภิกฺขเว ที่มฺหิติสฺส โกสฺลณฺโณ มเหสี ที่มฺหิตี
โกสฺลราชานํ เอตทวโจ ‘คพฺภินิมฺหิ เทว ตสฺสา เม เอวฺรุโป
โทหโพ อุปฺปนฺโน, อิจฺจามิ สूरียสฺส อุกฺคมนกาเล จตุรํคินี
เสนํ สนนทฺธํ วมฺมิกํ สุกฺกมียํ จิตํ ปสฺสิตฺตุ ขคฺคานณฺจ โชนํ
ปาตฺตุนฺติ. ‘กฺกโต เทว อมฺหากํ ทคฺคตํ จตุรํคินี เสนา สนนทฺธา
วมฺมิกา สุกฺกมียํ จิตา ขคฺคานณฺจ โชนนฺติ.’^๔ ‘สจฺจาห์ เทว น
ลภิสฺสามิ, มริสฺสามิตี.

^๑ เท.,อิ. ปฏิกจฺเจว, เอวมฺปรีปิ.

^๓ ส.,ฉ. สุกฺกเม

^๒ ส.,ฉ. เอตฺถนฺตเร อุปฺปนฺโนติ อปฺ ปาโร ทิสฺสตี

^๔ ส.,ฉ.,เท. โชนํ ปาตฺตุนฺติ.

[๔๕๙] เตน ไช ปน ภิกขเว^๑ สมเณ พุรหมทตตสส
 กาสีรณโย ปุโรหิตโต พุราหมณเณ ที่ฌิติสส โกสลรณโย สหาโย
 โหติ. อถไช ภิกขเว ที่ฌิติ โกสลราชา เณ พุรหมทตตสส
 กาสีรณโย ปุโรหิตโต พุราหมณเณ, เตนุปลสงุมมิ; อุปสงุมมิตวา
 พุรหมทตตสส กาสีรณโย ปุโรหิตโต พุราหมณเณ เอตทโวจ 'สปี เต
 สมม คพุภินี, ตสสา เอวรूप โทหโพ อุปปนโน, อิจจติ สूरियสส
 อुकคมนกาเล จตฺรงฺคินี เสนํ สนนทฐํ วมฺมิกํ สุग्ณมียํ จิตํ ปสฺสิตุํ,
 ขคฺคานญจ ໒໐໓໓ ปาตฺนฺติ. 'เตนहि เทว มยฺปิ เทวี่ ปสฺสามาติ.
 อถไช ภิกขเว ที่ฌิติสส โกสลรณโย มเหสี, เณ พุรหมทตตสส
 กาสีรณโย ปุโรหิตโต พุราหมณเณ, เตนุปลสงุมมิ. อททสา ไช
 ภิกขเว พุรหมทตตสส กาสีรณโย ปุโรหิตโต พุราหมณเณ ที่ฌิติสส
 โกสลรณโย มเหสี ทูโรโต ว อากจฺจนฺตี; ทิสฺวาน อุมฺมจายาสนา
 เอกํสํ อุตฺตราสงคํ กริตวา, เณ ที่ฌิติสส โกสลรณโย มเหสี,
 เตนญชฺลิมปณาเมตวา ติกฺขตตฺตํ อุทานํ อุทาเนสิ 'โกสลราชา วต
 โภ กุจฺจิกโต, โกสลราชา วต โภ กุจฺจิกโตติ. อวิมนา^๒ เทวี่
 โหติ, ลจฺจสิ สूरियสส อุกคมนกาเล จตฺรงฺคินี เสนํ สนนทฐํ
 วมฺมิกํ สุग्ณมียํ จิตํ ปสฺสิตุํ, ขคฺคานญจ ໒໐໓໓ ปาตฺนฺติ.

อถไช ภิกขเว พุรหมทตตสส กาสีรณโย ปุโรหิตโต พุราหมณเณ,
 เณ พุรหมทตโต กาสีรราชา, เตนุปลสงุมมิ; อุปสงุมมิตวา พุรหมทตต
 กาสีรราชานํ เอตทโวจ 'ตถา เทว นิमितฺตานิ ทิสฺสนฺติ, เสว
 สूरियสส อุกคมนกาเล จตฺรงฺคินี เสนา สนนทฐา วมฺมิกา สุग्ณมียํ
 ติฏฺฐตฺตํ, ขคฺคา จ ໒໐໓໓ ปาตฺนฺติ. อถไช ภิกขเว พุรหมทตโต

พิมพ์ ๒๖/๐๕/๒๕๖๖

^๑ ส.จ. อปฺ ปาโร น ทิสฺสติ, อ. สมเณ ภิกขเว, เอวมฺปริป. ^๒ ส.จ.,เท. อตฺตมนา

กาสิราชา มนุสเส อาณาเปสิ 'ยถา ภณ ปุโรหิตो पुराह्मणे
 आह, तदा क्रोधादि. ओमि च भिक्षवे तीक्ष्णस गोसलरुणे
 महेस्ति सुरियस उकुमनगाले जतुरङ्गिणि सेने सन्नतुर् वम्मिकं
 सुग्गमियं जिद्धं पस्सित्तुं, चकुคान्णज रोचने पात्तुं. ओช भिक्षवे
 तीक्ष्णस गोसलरुणे महेस्ति तसस कप्पसस परिपाकमन्वाय
 पुत्तत्तं विधायि. तसस 'ทีमावुत्ति नाम् ओग्गस. ओช भिक्षवे ทีमावु
 गुमारो नจिरसเสว विण्णत्तं पाप्पणि. ओช भिक्षवे तीक्ष्णस
 गोसलरुणे ऐत्तत्तहिस्ति 'อัย ชะ พุระหมทตโต กาสีราชา พหุโน
 อมฺหากํ อนตฺตสฺส การโก, อิมินา อมฺหากํ พลญจ วาหนญจ
 ชนปโท จ โกโส จ โกฏฺฐจาการญจ อจฺฉินฺนํ, สจายํ อมฺเห
 ชานิสฺสติ, สพฺเพ ว ตโย ฆาตาเปสฺสติ, ยนฺนุนาหํ ทีमाวุ กุมารํ
 พหินฺนเร วาเสยฺยนฺติ. ओช भिक्षवे तीक्ष्ण गोसलराชา तीमावु
 कुमारं पหिनन्ने वासेस्ति. ओช भिक्षवे तीमावु गुमारो पหिनन्ने
 ปग्गวสนฺतो นจिरसเสว สพฺพลिप्पานิ ลิกฺขิ.

[๔๖๐] เตน ชะ ปน ภिक्षเว^๑ สมเยน तीक्ष्णस गोसलरुणे
 กप्पโก พุระหมทตเต กาสีรณเณ ปग्गวสติ. อทฺทสา ชะ ภिक्षवे
 तीक्ष्णस गोसलरुणे กप्पโก तीक्ष्णी गोसलราชานํ สप्पाปติกํ
 พารานฺณสิยํ อณฺณตรสฺมี ปจฺจนฺติเม โอภาเส กุมฺภการนิเวสเน
 อณฺณาตกเวสเน परिพฺพาชกจฺฉนฺเนน ปग्गวสนฺตํ; ทิสฺวาน, เยน
 พุระหมทตโต กาสีราชา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา พุระหมทตตํ
 กาสีราชานํ ऐत्तत्तโวจ 'तीक्ष्णि เทว गोसलराชา सप्पापतिโก
 พารานฺณสิยํ อณฺณตรสฺมี ปจฺจนฺติเม โอภาसे กุมฺภการนิเวสเน

^๑ ส.,ฉ.,เท. อัย ปาโร น ทิสฺสติ.

อณฺณาทกเวเสน ปริพฺพาชกจฺจนฺเนน ปฏฺวิสตีติ. อถโข ภิกฺขเว
 พุรฺหมทตฺโต กาสีราชา มนุสฺเส อาณาเปสิ 'เตนहि ภณฺเน ทิฆฺตี
 โกสลราชานํ สปฺชาปติกํ อาเนถาติ. 'เอวํ เทวาติ โข ภิกฺขเว เต
 มนุสฺสา พุรฺหมทตฺตสฺส กาสีรณฺโณ ปฏฺวิสฺสุณฺติวา ทิฆฺตี โกสลราชานํ
 สปฺชาปติกํ อาเนลฺลํ. อถโข ภิกฺขเว พุรฺหมทตฺโต กาสีราชา
 มนุสฺเส อาณาเปสิ 'เตนहि ภณฺเน ทิฆฺตี โกสลราชานํ สปฺชาปติกํ
 ทพฺพหยา รชฺชฺยา ปจฺฉาพาหํ คาพฺพหพนฺธํ พนฺธิตฺวา ชุรฺมณฺทํ
 กริตฺวา ชรสฺสเรน ปณฺเวน รติยาเย รติยํ^๑ สิงฺฆาฏฺเณน สิงฺฆาฏฺกํ
 ปริเนตฺวา ทกฺขิณฺเนน ทฺวาเรน นิกฺขาเมตฺวา ทกฺขิณฺโต นครสฺส
 จตฺฐา จินฺหิตฺวา จตฺตทฺทิสฺสา พิลานิ นิกฺขิปถาติ. 'เอวํ เทวาติ โข
 ภิกฺขเว เต มนุสฺสา พุรฺหมทตฺตสฺส กาสีรณฺโณ ปฏฺวิสฺสุณฺติวา^๒
 ทิฆฺตี โกสลราชานํ สปฺชาปติกํ ทพฺพหยา รชฺชฺยา ปจฺฉาพาหํ
 คาพฺพหพนฺธํ พนฺธิตฺวา ชุรฺมณฺทํ กริตฺวา ชรสฺสเรน ปณฺเวน
 รติยาเย รติยํ สิงฺฆาฏฺเณน สิงฺฆาฏฺกํ ปริเนนฺติ.

อถโข ภิกฺขเว ทิฆฺมาวฺสฺส กุมารสฺส เอตทโหสิ 'จิรํ ทิฏฺฐา^๓
 โข เม มาตาปิตโร, ยนฺนฺนฺนาหํ มาตาปิตโร ปสฺสเยยฺยนฺติ. อถโข
 ภิกฺขเว ทิฆฺมาวฺ กุมารโ พาราณสี ปวิสิตฺวา อทฺทส มาตาปิตโร
 ทพฺพหยา รชฺชฺยา ปจฺฉาพาหํ คาพฺพหพนฺธํ พนฺธิตฺวา ชุรฺมณฺทํ
 กริตฺวา ชรสฺสเรน ปณฺเวน รติยาเย รติยํ สิงฺฆาฏฺเณน สิงฺฆาฏฺกํ
 ปริเนนฺเต; ทิสฺวาน, เยน มาตาปิตโร, เตนฺอุปสงฺกมิ. อทฺทสา โข
 ภิกฺขเว ทิฆฺตี โกสลราชา ทิฆฺมาวฺ กุมารํ ทูโรโต ว อากจฺจนฺตํ;
 ทิสฺวาน ทิฆฺมาวฺ กุมารํ เอตทโวจ 'มา โข ตวํ दाต ทิฆฺมาวฺ ทิฆฺ

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท. รติกาย รติกํ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. ปฏฺวิสฺสุตฺวา

^๓ เท.,อิ. จิรทิจฺจา

ปสฺส, มา รสฺสํ, น หิ ตาต ทีฆาญ เวเรน เวรา สมฺมณฺติ,
 อเวเรน หิ ตาต ทีฆาญ เวรา สมฺมณฺตํ. เอวํ วุตฺเต ภิกฺขเว, เต
 มนุสฺสา ทีฆิตี โกสฺลราชานํ เอตทวโจ ‘อุมฺมตฺตโก อโย ทีฆิตี
 โกสฺลราชา วิปฺพลปฺติ, โก อิมสฺส ทีฆาญ, กํ อโย เอวมาห ‘มา
 โข ตวํ ตาต ทีฆาญ ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํ, น หิ ตาต ทีฆาญ
 เวเรน เวรา สมฺมณฺติ, อเวเรน หิ ตาต ทีฆาญ เวรา สมฺมณฺตํ.
 ‘นาหํ ภณฺเ อุมฺมตฺตโก วิปฺพลปามิ, อปิ จ โย วิญญู โส
 วิภาเวสฺสตีติ. ทุตฺติมฺปิ โข ภิกฺขเว ๔เป ๔ ตุตฺติมฺปิ โข ภิกฺขเว
 ทีฆิตี โกสฺลราชา ทีฆาญ กุมาริ เอตทวโจ ‘มา โข ตวํ ตาต
 ทีฆาญ ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํ, น หิ ตาต ทีฆาญ เวเรน เวรา
 สมฺมณฺติ, อเวเรน หิ ตาต ทีฆาญ เวรา สมฺมณฺตํ. ตุตฺติมฺปิ โข
 ภิกฺขเว เต มนุสฺสา ทีฆิตี โกสฺลราชานํ เอตทวโจ ‘อุมฺมตฺตโก
 อโย ทีฆิตี โกสฺลราชา วิปฺพลปฺติ, โก อิมสฺส ทีฆาญ, กํ อโย
 เอวมาห ‘มา โข ตวํ ตาต ทีฆาญ ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํ, น หิ
 ตาต ทีฆาญ เวเรน เวรา สมฺมณฺติ, อเวเรน หิ ตาต ทีฆาญ
 เวรา สมฺมณฺตํ. ‘นาหํ ภณฺเ อุมฺมตฺตโก วิปฺพลปามิ, อปิ จ โย
 วิญญู โส วิภาเวสฺสตีติ. อถ โข ภิกฺขเว เต มนุสฺสา ทีฆิตี
 โกสฺลราชานํ สปะชาปตีกํ รติยาเย รติยํ สิงฺฆาญฺเณ สิงฺฆาญฺกํ
 ปรีเนตฺวา ทกฺขิณฺเณ ทฺวาเรณ นิกฺขามาตฺวา ทกฺขิณฺโต นครสฺส
 จตุธา ฉินฺทิตฺวา จตุทฺทิสสา พิลานิ นิกฺขิปิตฺวา คุมฺพํ จเปตฺวา
 ปกฺกมียสฺส. อถ โข ภิกฺขเว ทีฆาญ กุมาริ พาราณสี ปวิสิตฺวา สุริ
 นีหริตฺวา คุมฺพียเ ปาเยสี. ยทา เต มตฺตา อหฺลํ ปติตา, อถ
 กญฺจจํ สงฺกทฺตฺวา มาตาปิตูนํ สรีรํ จิตกํ อาโรเปตฺวา อคฺคิ
 ทตฺวา ปณฺชลิโก ติกฺขตฺตํ จิตกํ ปทกฺขิณฺ อกาสิ.

[๔๖๑] เตน ไช ปน ภิกขเว สมเยน พุรหมทตโต กาสีราชา
 อูปริปาสาทวรรคโต โหติ. อททสา ไช ภิกขเว พุรหมทตโต
 กาสีราชา ที่ฆาฏู กุมาริ ปณชลิกัง ดิภขตตุ จิตกัง ปทกขิณ
 กโรนตัง; ทิสวานสส เอตทโหสิ 'นิสสํสยํ ไช โส มนุสโส
 ที่มิติสส โกสลธมโม ฌาติ วา สาโลหิตโต วา, อโห เม
 อนตถโก, น หิ นาม เม โกจิ อาโรเจสสตีติ. อถไช ภิกขเว
 ที่ฆาฏู กุมาริ อธมมํ คนตฺวา ยาวทตถํ กนฺทิตฺวา โรทิตฺวา
 วปเป^๑ ปญฺจิตฺวา พาราณสี ปวิสิตฺวา อนฺเตปรุสส สามนฺตา
 หตฺถิสาลํ คนตฺวา หตฺถาจริยํ เอตทโวจ 'อิจฺฉามหิ อาจริย สิปเป
 สิภฺขิตฺตุนฺติ. 'เตนหิ ภณฺเฆ มาณวก สิภฺขสฺสตีติ. อถไช ภิกขเว
 ที่ฆาฏู กุมาริ รตฺติยา ปจฺจุสสมยํ ปจฺจุฏฺฏาย หตฺถิสาลายํ
 มณฺธุนา สเรน คายิ วิณฺญจ วาเทสิ. อสฺโสสิ ไช ภิกขเว
 พุรหมทตโต กาสีราชา รตฺติยา ปจฺจุสสมยํ ปจฺจุฏฺฏาย หตฺถิสาลายํ
 มณฺธุนา สเรน คีตํ วิณฺญจ วาทิตํ; สุตวาน มนุสเส ปุจฺฉิ 'โก
 ภณฺเฆ รตฺติยา ปจฺจุสสมยํ ปจฺจุฏฺฏาย หตฺถิสาลายํ มณฺธุนา สเรน
 คายิ, วิณฺญจ วาเทสีติ. อมฺกสฺส เทว หตฺถาจริยสฺส อนฺเตवासี
 มาณวกโก รตฺติยา ปจฺจุสสมยํ ปจฺจุฏฺฏาย หตฺถิสาลายํ มณฺธุนา
 สเรน คายิ, วิณฺญจ วาเทสีติ. 'เตนหิ ภณฺเฆ ตํ มาณวกํ
 อาเนถาติ. 'เอวํ เทวาติ ไช ภิกขเว เต มนุสสา พุรหมทตตสฺส
 กาสีธมโม ปฏิสฺสณฺตีตฺวา ที่ฆาฏู กุมาริ อาเนลฺลํ. อถไช ภิกขเว
 พุรหมทตโต กาสีราชา ที่ฆาฏู กุมาริ เอตทโวจ 'ตฺวํ ภณฺเฆ
 มาณวก รตฺติยา ปจฺจุสสมยํ ปจฺจุฏฺฏาย หตฺถิสาลายํ มณฺธุนา

สเรน คายิ, วิณญจ วาเทสีติ. 'เอวံ เทวาติ. 'เตนहि []' ภณ
 มาณวก คายสสุ, วิณญจ วาเทสีติ. 'เอวံ เทวาติ โข ภิกขเว
 ที่ฆาฏู กุมาริ พุรหมตตตสส กาสีรณโณ ปฏิสสณิตวา
 อาราชาเปกโข มณชฺชา สเรน คายิ, วิณญจ วาเทสี. อถโข
 ภิกขเว พุรหมตตโต กาสีราชา ที่ฆาฏู กุมาริ เอตทโวจ 'ตุ
 ภณ มาณวก มํ อุปฏฺฐาติ. 'เอวံ เทวาติ โข ภิกขเว ที่ฆาฏู
 กุมาริ พุรหมตตตสส กาสีรณโณ ปจฺจสฺสสสิ. อถโข ภิกขเว
 ที่ฆาฏู กุมาริ พุรหมตตตสส กาสีรณโณ ปุพฺพภูจายี อโหสิ
 ปจฺจณิปาตี กิการปฏิสสาวิ มนาปจาริ ปิยวาที. อถโข ภิกขเว
 พุรหมตตโต กาสีราชา ที่ฆาฏู กุมาริ นจิสฺเสว อพฺภนฺตริเก^๒
 วิสฺสาสิกฏฺฐาเน จเปสิ.

[๔๖๒] อถโข ภิกขเว พุรหมตตโต กาสีราชา ที่ฆาฏู กุมาริ
 เอตทโวจ 'เตนहि ภณ มาณวก รถํ โยเชหิ, มิควํ คมิสฺสามาติ.
 'เอวံ เทวาติ โข ภิกขเว ที่ฆาฏู กุมาริ พุรหมตตตสส กาสีรณโณ
 ปฏิสสณิตวา รถํ โยเชตฺวา พุรหมตตตํ กาสีราชานํ เอตทโวจ
 'ยตุโต โข เต เทว รโถ, ยสฺสทานิ กาลํ มณฺยสีติ. อถโข
 ภิกขเว พุรหมตตโต กาสีราชา รถํ อภิสฺสํ, ที่ฆาฏู กุมาริ รถํ
 เปเสสิ. ตถา ตถา รถํ เปเสสิ, ยถา ยถา อณฺเณเนว เสนา
 อคมาสิ, อณฺเณเนว รโถ. อถโข ภิกขเว พุรหมตตโต กาสีราชา
 ทูริ คณฺฐวา ที่ฆาฏู กุมาริ เอตทโวจ 'เตนहि ภณ มาณวก รถํ
 มุณฺยสฺส, กิลนฺโตมฺหิ, นิปชฺชิสฺสามีติ. 'เอวံ เทวาติ โข ภิกขเว
 ที่ฆาฏู กุมาริ พุรหมตตตสส กาสีรณโณ ปฏิสสณิตวา รถํ

^๑ ส.,ฉ.,อ.,มหา. เอตฺถนฺตเร ตวนฺติ อยํ ปาโจ ทิสฺสติ.

^๒ ส.,ฉ.,มหา. อพฺภนฺตริเม

มฤจิตวา ปจวียํ ปลลงฺเกน นิสีทิ. อถโข ภิกฺขเว พุรหมทตฺโต
 กาสีราชา ที่ฉาวฺสุส กุมารสุส อจฺจนฺเต สีสํ กตฺวา เสยฺยํ
 กปฺเปสิ. ตสฺส กิลนฺตสฺส มฺหุตฺตเกเนว นิตฺกํ โอภกฺมิ. อถโข
 ภิกฺขเว ที่ฉาวฺสุส กุมารสุส เอตทโหสิ 'อัย โข พุรหมทตฺโต
 กาสีราชา พหุโน อมฺหากํ อนตฺถสฺส การโก, อิมินา อมฺหากํ
 พลณฺจ วาหนณฺจ ชนฺปโท จ โกโส จ โภฏจาการณฺจ อจฺฉินฺนํ,
 อิมินา จ เม มาตาปิตโร หตา, อัย ขวสฺส กาโล, โยหํ เวรํ
 อปฺเปยฺยนฺติ โกสิยา ขคฺคํ นิพฺพาหิ. อถโข ภิกฺขเว ที่ฉาวฺสุส
 กุมารสุส เอตทโหสิ 'ปิตา โข มํ มรณกาลे อวจ 'มา โข ตวํ
 ตาต ที่ฉาวฺ ที่ฉํ ปลฺล, มา รสฺสํ, น หิ ตาต ที่ฉาวฺ เวเรน
 เวรา สมฺมณฺติ, อเวเรน หิ ตาต ที่ฉาวฺ เวรา สมฺมณฺตีติ, น โข
 เม ตํ ปฏฺฐูป, โยหํ ปิตุ วจฺนํ อติภกฺเมยฺยนฺติ โกสิยา ขคฺคํ
 ปเวเสสิ. ทุตฺติยมฺปิ โข ภิกฺขเว ๔เป๔ ตติยมฺปิ โข ภิกฺขเว
 ที่ฉาวฺสุส กุมารสุส เอตทโหสิ 'อัย โข พุรหมทตฺโต กาสีราชา
 พหุโน อมฺหากํ อนตฺถสฺส การโก, อิมินา อมฺหากํ พลณฺจ
 วาหนณฺจ ชนฺปโท จ โกโส จ โภฏจาการณฺจ อจฺฉินฺนํ, อิมินา จ
 เม มาตาปิตโร หตา, อัย ขวสฺส กาโล, โยหํ เวรํ อปฺเปยฺยนฺติ
 โกสิยา ขคฺคํ นิพฺพาหิ. ตติยมฺปิ โข ภิกฺขเว ที่ฉาวฺสุส กุมารสุส
 เอตทโหสิ 'ปิตา โข มํ มรณกาลे อวจ 'มา โข ตวํ ตาต
 ที่ฉาวฺ ที่ฉํ ปลฺล, มา รสฺสํ, น หิ ตาต ที่ฉาวฺ เวเรน เวรา
 สมฺมณฺติ, อเวเรน หิ ตาต ที่ฉาวฺ เวรา สมฺมณฺตีติ, น โข เม
 ตํ ปฏฺฐูป, โยหํ ปิตุ วจฺนํ อติภกฺเมยฺยนฺติ ปุนฺทเว โกสิยา ขคฺคํ
 ปเวเสสิ. อถโข ภิกฺขเว พุรหมทตฺโต กาสีราชา ภีโต อุพฺพิคฺโค
 อฺลฺลสฺสํ อฺลฺลสฺสํ สหสา วุฏฺฐาสิ. อถโข ภิกฺขเว ที่ฉาวฺ กุมารโ
 พุรหมทตฺตํ กาสีราชานํ เอตทวโจ 'กิสฺส ตวํ เทว ภีโต อุพฺพิคฺโค

อุสฺสงฺกิ อุตฺรโสฺต สหสา วุฏฺฐาสิตฺติ. ‘อิธ มํ ภณฺเ มาณวก
 ทีฆิตฺตสฺส โกสฺสธมฺโม ปุตฺโต ทีฆาวุ กุมารโ สุปินฺนเตน ขคฺเคน
 ปรีปาเตสิ, เตนาหํ ภีโต อุพฺพิโค อุสฺสงฺกิ อุตฺรโสฺต สหสา
 วุฏฺฐาสิณฺติ. อถโข ภิกฺขเว ทีฆาวุ กุมารโ วาเมน หตฺถेณ
 พุรหฺมทตฺตสฺส กาสีธมฺโม สีสํ ปราณสิตฺวา ทกฺขิณฺเณน หตฺถेณ
 ขคฺคํ นิพฺพาเหตฺวา พุรหฺมทตฺตํ กาสีราชานํ เอตทวโจ ‘อหํ โข
 โส เทว ทีฆิตฺตสฺส โกสฺสธมฺโม ปุตฺโต ทีฆาวุ กุมารโ, พหุโน ตฺวํ
 อมฺหากํ อนตฺถสฺส การโก, ตยา อมฺหากํ พลญฺจ วาหนญฺจ
 ชนปโท จ โกโส จ โกฏฺฐจาการญฺจ อจฺฉินฺนํ, ตยา จ เม
 มาตาปิตโร หตา, อยํ ขวสฺส กาโล, โยหํ เวโร อปเปยฺยณฺติ.
 อถโข ภิกฺขเว พุรหฺมทตฺโต กาสีราชา ทีฆาวุสฺส กุมารสฺส
 ปาเทสฺส สिरสา นิปตฺติตฺวา ทีฆาวุ กุมารํ เอตทวโจ ‘ชีวิทํ เม ตาต
 ทีฆาวุ เทหิ, ชีวิทํ เม ตาต ทีฆาวุ เทหิตฺติ. ‘กฺยาหํ อุสฺสหามิ
 เทวสฺส ชีวิทํ ทาตุํ, เทโว โข เม ชีวิทํ ทเทยฺยาติ. ‘เตนหิ ตาต
 ทีฆาวุ ตวญฺเจว เม ชีวิทํ เทหิ, อหญฺจ เต ชีวิทํ ทมฺมิตฺติ. อถโข
 ภิกฺขเว พุรหฺมทตฺโต จ กาสีราชา ทีฆาวุ จ กุมารโ อญฺญมญฺญสฺส
 ชีวิทํ อทฺสํ, ปาณิญฺจ อคฺคเหสฺสุ, สปถญฺจ อกฺสํ อทฺทหาย.’^๑

อถโข ภิกฺขเว พุรหฺมทตฺโต กาสีราชา ทีฆาวุ กุมารํ
 เอตทวโจ ‘เตนหิ ตาต ทีฆาวุ รถํ โยเชหิ, คมิสฺสามาติ.
 ‘เอวํ เทวาติ โข ภิกฺขเว ทีฆาวุ กุมารโ พุรหฺมทตฺตสฺส
 กาสีธมฺโม ปฏฺิสุสฺสณฺติตฺวา รถํ โยเซตฺวา พุรหฺมทตฺตํ กาสีราชานํ
 เอตทวโจ ‘ยุตฺโต โข เต เทว รโถ, ยสฺสทานิ กาลํ มญฺญสิตฺติ.
 อถโข ภิกฺขเว พุรหฺมทตฺโต กาสีราชา รถํ อภีรุหิ, ทีฆาวุ กุมารโ

^๑ ส.,ฉ.,เท. อทฺทหาย, อิ. อทฺทหาย.

รณ เปเสสิ. ตถา ตถา รณ เปเสสิ, ยถา ยถา นจิสเสว เสนาย
 สมาคจณิ. อถโข ภิกขเว พุรหมทตโต กาสีราชา พาราณสี
 ปริสิตวา อมจเจ ปาริสชเช สนนีปาตาเปตวา เอตทโวจ 'สเจ
 ภณ ที่มิติสส โกสลธมโณ ปุตตัม ที่มาว่าว กุมาริ ปสเสยยาถ,
 กิณติ ต^๑ กเรยยาถาติ. เอกจเจ อมจจา^๒ เอวมาหंस 'มยึ เทว
 หตถถะ จินุเทยยาม, มยึ เทว ปาเท จินุเทยยาม, มยึ เทว
 หตถปาเท จินุเทยยาม, มยึ เทว กณเณ จินุเทยยาม, มยึ เทว
 นาส จินุเทยยาม, มยึ เทว กณณนาส จินุเทยยาม, มยึ เทว
 สีส จินุเทยยามาติ. 'อยึ โข โส ภณ ที่มิติสส โกสลธมโณ
 ปุตโต ที่มาว่าว กุมาริ, นายิ ลพภา กิณจิ กาทุ, อิมินา จ เม
 ชีวิตัม ทินนัม, มยา จ อิมิสส ชีวิตัม ทินนุนติ.

[๔๖๓] อถโข ภิกขเว พุรหมทตโต กาสีราชา ที่มาว่าว กุมาริ
 เอตทโวจ 'ยึ โข ตาต ที่มาว่าว ปิตา มรณกาเล อวจ 'มา โข
 ตวัม ตาต ที่มาว่าว ที่มึ ปสส, มา รสส, น หิ ตาต ที่มาว่าว เวเรน
 เวรา สมมุนติ, อเวเรน หิ ตาต ที่มาว่าว เวรา สมมุนตีติ, กิณเต
 ปิตา สนุชาย อวจาติ. 'ยึ โข เม เทว ปิตา มรณกาเล อวจ
 'มา ที่มุนติ, 'มา จิริ เวริ อกาสิติ อิมึ โข เม เทว ปิตา
 มรณกาเล อวจ 'มา ที่มุนติ. ยึ โข เม เทว ปิตา มรณกาเล
 อวจ 'มา รสสนติ, 'มา ขิปเป มิตเตหิ ภิชชิตถาติ อิมึ โข เม
 เทว ปิตา มรณกาเล อวจ 'มา รสสนติ. ยึ โข เม เทว ปิตา
 มรณกาเล อวจ 'น หิ ตาต ที่มาว่าว เวเรน เวรา สมมุนติ,
 อเวเรน หิ ตาต ที่มาว่าว เวรา สมมุนตีติ, 'เทเวเน เม มาตาปิตโร
 หตาติ, สจามิ เทว ชีวิตา โวโรเปยยัม, เย เทวสส อตถกามา,

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. น

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. อยึ ปาโร น ทิสสติ.

เต มํ ชีวิตา โวโรเปยฺยํ, เย เม อตฺตกามา, เต เต ชีวิตา
 โวโรเปยฺยํ, เอวณฺตํ เวรี เวเรน น รูปสเมยฺย, อิทานิ จ ปน เม
 เทเวน ชีวิตํ ทินฺนํ, มया จ เทวสฺส ชีวิตํ ทินฺนํ, เอวณฺตํ เวรี
 อเวเรน รูปสนฺตํ, อิมํ โข เม เทว ปิตา มรณกาลे อวจ ‘น हि
 ตาต ที่ฆาฏ เวเรน เวรา สมฺมณฺติ, อเวเรน हि ตาต ที่ฆาฏ
 เวรา สมฺมณฺตีติ. อถ โข ภิกฺขเว พุรหฺมทตฺโต กาสีราชา ‘อจฺฉริยํ
 วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ, ยาว ปณฺทิตो อयํ ที่ฆาฏ กุมาโร,
 ยตฺร हि นาม ปิตุโน สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ
 อาชานิสฺสตีติ ปตฺติกํ พลญฺจ วาหนญฺจ ชนฺปทญฺจ โกสญฺจ
 โกฏฺฐจาการญฺจ ปฏฺฐิปาเทสฺส, ธีตรญฺจ อทาสิ. เตสํ हि นาม ภิกฺขเว
 ราชานํ อาทินฺนทณฺฑานํ อาทินฺนสตฺถานํ เอวรูปํ ชนฺติโสฺรจฺจ
 ภวิสฺสตีติ. อถ โข ปน ตํ ภิกฺขเว โสภณ, ยํ ตุมฺहे เอวํ
 สุวากฺขาเต ฐมฺมวินเย ปพฺพชิตา สมานา ขมา จ ภเวยฺยาถ
 โสฺรตา จาติ.

ตติยมฺปิ โข ภควา เต ภิกฺขุ เอตทวโจ “อลํ ภิกฺขเว
 มา ภณฺทหนํ มา กลหํ มา วิคฺคหํ มา วิวาทนฺติ. ตติยมฺปิ โข
 โส อธมฺมาที ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ “आคเมตฺถ ภนฺเต ภควา
 ฐมฺมสามี, อปฺโปสฺสกุโก ภนฺเต ภควา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารี
 อนฺยุตฺโต วิหฺรตฺถ, มยเมเตน ภณฺทเนน กลहेน วิคฺคहेन วิวาทเน
 ปญฺญายิสฺสามาติ. อถ โข ภควา “ปริยาทินฺนรูปา โข อิเม
 โมฆปุริสา, นยิเม สุกรา สญฺญาเปตฺตุนฺติ อุกฺกจาयाสนา ปกฺกามิ.

ที่ฆาฏภาณวโร นิฏฺฐิตो ปจฺโม.^๑

^๑ สุยา.,อ. ที่ฆาฏภาณวารํ ปจฺมํ, เท. ที่ฆาฏภาณวารํ นิฏฺฐิตํ ปจฺมํ.

[๔๖๔] อถโข ภควา ปุพฺพพณฺหสมยํ นินฺวาเสตฺวา ปตฺต-
จิวรมาทาย โกสมฺพี ปิณฺทาย ปาวิสสิ โกสมฺพียํ ปิณฺทาย
จริตฺวา ปจฺจนาภตฺตํ ปิณฺทปาทปฏิกฺกนฺโต เสนาสนํ สํสาเมตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย สงฺฆมชฺเฌ จิตฺโก ว อีมา คาทาโย อภาสิ

“ปุถุสฺสทฺโท สมชโน	น พาลโ โลจิ มณฺณถ
สงฺฆสฺสมี ภิขุชฺชมานสฺมี	นายญํ ภิยฺโย อมณฺณรํ.
ปริมุฏฺฐา ปณฺทิตา ภาสา	วาจาโคจรภาณินโ
ยาวิจฺจนฺตํ มุขายามํ	เยน นีตา น ตํ วิทู.
อกุโกจฺฉิ มํ อวธิ มํ	อชิณี มํ อหาสิ เม
เย จ ตํ อุปนฺนยฺหนฺตํ	เวรํ เตสํ น สมฺมตฺติ.
อกุโกจฺฉิ มํ อวธิ มํ	อชิณี มํ อหาสิ เม
เย จ ตํ นุปนฺนยฺหนฺตํ	เวรํ เตสฺสูปสมฺมตฺติ.
น หิ เวเรณ เวรานิ	สมฺมหนฺตึธ กุทาจนํ
อเวเรณ จ สมฺมหนฺตํ	เอส ธมฺโม สนนฺตโน.
ปเร จ น วิชานฺตํ	มยเมตฺถ ยมามฺหเส ^๑
เย จ ตตฺถ วิชานฺตํ	ตโต สมฺมหนฺตํ เมธคา.
อฏฺฐิจฺฉิตฺทา ^๒ ปาณฺหรา	ควาสฺสธนฺนหารินโ
รฏฺฐํ วิลุมฺปมานานํ	เตสํปิ โหติ สงฺกตฺติ.

กสฺมา ตุมฺหาก^๓ โน สียา.

สเจ ลเภถ นิปกํ สหายํ
 สหุธิญจํ สารุวิหาริธีรํ
 อภิภุญย สพฺพพานิ ปริสุสยานิ
 จเรยฺย เตนตฺตมโน สดีมา.

โหน เจ ลเภถ นิปกํ สหายํ
 สหุธิญจํ สารุวิหาริธีรํ
 ราชาว รฏฺฐจํ วิชิตํ ปหาย
 เอโก จเร มาตงฺครณฺเวยว นาโค.

เอกสฺส จริตํ เสยฺโย นตฺถิ พาลे สหายตา.

เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิรา
 อปฺโปสฺสกุโก มาตงฺครณฺเวยว นาโคติ.

๓. พาลกโลณกคมนกถา

[๔๖๕] อถโข ภควา สงฺฆมฺมชฺเฌ จิตโก ว อิมา คาทาโย
 ภาสิตฺวา, เยน พาลกโลณการกคาโม,^๑ เตนฺอุปสงฺกมิ. เตน โข ปน
 สมเยน อายสฺมา ภคฺ พาลกโลณการกคาเม วิหริติ. อทฺทสา โข
 อายสฺมา ภคฺ ภควนฺตํ ทูรโต ว อาคจฺจนฺตํ; ทิสฺวาน อาสนํ
 ปณฺญาเปสิ, ปาโททกํ ปาทปีจํ ปาทกถลิกํ อุปนิภฺชิปิ, ปจฺจุคฺคณฺตฺวา
 ปตฺตจิวรํ ปฏฺิคฺคเหสิ. นิสีทิ ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน; นิสชฺช
 []^๒ ปาทะ ปกฺขาละสิ. อายสฺมาปิ โข ภคฺ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา

หมดอายุ 26/05/2566

^๑ ส.ฉ.เท. พาลกโลณการคาโม, อ. พาลกโลณการคาโม

^๒ ส.ฉ.เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร โข ภควาติ ปาจทวํ ทิสฺสติ.

เอกมนต์ นิสิตี. เอกมนต์ นิสินัน โข อายสมนตัม ภคัม ภควา
 เอตทโวจ “กจฺจิ ภิกขุ ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ ปิณฑเกน น
 กิลมสีติ. “ขมนียํ ภควา, ยาปนียํ ภควา, น จาหิ ภนฺเต
 ปิณฑเกน กิลมามีติ. อถโข ภควา อายสมนตัม ภคัม ฐมฺมียา
 กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมุพหิเสตฺวา
 อฏฺฐจายาสนา, เยน ปาจิณวัสทาโย, เตนุปสงฺกมิ.

๔. ปาจิณวัสคมนกถา

[๔๖๖] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา จ อนฺรุตฺโต
 อายสฺมา จ นนฺทียो อายสฺมา จ กิมฺพิโล^๑ ปาจิณวัสทาเย
 วิหรนฺติ. อทฺทสา โข ทายปาโล ภควนฺตํ ทูรโต ว อากจฺฉนฺตํ;
 ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ “มา สมณ เอตํ ทายํ ปาวิสสิ,
 สนฺเตตฺถ ตโย กุลปฺตฺตา อตฺตกามรฺูปา วิหรนฺติ, มา เตสํ
 อฆาสุมกาสีติ. อสฺสสสิ โข อายสฺมา อนฺรุตฺโต ทายปาลสฺส
 ภควตา สทฺธิ มนฺตยมานสฺส, สุตฺวาน ทายปาลํ เอตทโวจ
 “มา อาวุโส ทายปาล ภควนฺตํ วาเรสิ, สตฺถา โน ภควา
 อนฺุปฺตฺโตติ. อถโข อายสฺมา อนฺรุตฺโต, เยนายสฺมา จ นนฺทียो,
 อายสฺมา จ กิมฺพิโล, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสมนฺตญจ
 นนฺทียํ อายสมนฺตญจ กิมฺพิลํ เอตทโวจ “อภิกฺกมถายสมนฺโต,
 อภิกฺกมถายสมนฺโต, สตฺถา โน ภควา อนฺุปฺตฺโตติ. อถโข
 อายสฺมา จ อนฺรุตฺโต อายสฺมา จ นนฺทียो อายสฺมา จ กิมฺพิโล

หมดอายุ 26/05/2566

ภควนฺตํ ปจฺจุคฺคณฺตฺวา, เอโก ภควโต ปตฺตจิวํ ปฏฺิคฺคเหสิ,
 เอโก อาสนํ ปณฺญาเปสิ, เอโก ปาโททกํ ปาทปฺปํ ปาทกถลิกํ
 อุปนิกฺขิปปิ. นิสฺสีทิ ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน; นิสฺซช []^๑ ปาทะ
 ปกฺขาละสิ. เตปิ โข อายสฺสมนฺโต^๒ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสฺสีทิสฺสุ. เอกมนฺตํ นิสฺสินฺนํ โข อายสฺสมนฺตํ อนุรฺุทฺธํ ภควา
 เอตทวโจ “กจฺจิ โว อนุรฺุทฺธา ขมนฺนํ, กจฺจิ ยาปนํ, กจฺจิ
 ปิณฺฑเกน น กิลมถาติ. “ขมนฺนํ ภควา, ยาปนํ ภควา, น จ
 มยํ ภนฺเต ปิณฺฑเกน กิลมามาติ.

“กจฺจิ ปน โว อนุรฺุทฺธา สมคฺคา สมโมทมานา อวิวทมานา
 ซีโรทกัฏฺฐา อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ สมปสฺสนฺตา วิหระธาติ.
 “ตคฺช เต^๓ มยํ ภนฺเต สมคฺคา สมโมทมานา อวิวทมานา
 ซีโรทกัฏฺฐา อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ สมปสฺสนฺตา วิหระมาติ.
 “ยถากถํ ปน ตุมฺहे อนุรฺุทฺธา สมคฺคา สมโมทมานา อวิวทมานา
 ซีโรทกัฏฺฐา อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ สมปสฺสนฺตา วิหระธาติ.
 “อิธ มยฺหํ ภนฺเต เอวํ โหติ ‘ลาภา วต เม, สฺสทฺธํ วต เม,
 โยหํ เอวรูปะหิ สพฺรหฺมจาริหิ สทฺธี วิหระมีติ, ตสฺส มยฺหํ
 ภนฺเต อิมะสฺสุ อายสฺสมนฺเตสฺสุ เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฺปจฺจิตํ
 อาวิ เจว รโห จ, เมตฺตํ วจิกมฺมํ เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฺปจฺจิตํ
 อาวิ เจว รโห จ, ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอวํ โหติ ‘ยนฺนุนาหํ
 สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปปิตฺวา อิมะสฺสเวยว อายสฺสมนฺตานํ จิตฺตสฺส
 วเสน วตฺเตยฺยนฺติ, โส โข อหํ ภนฺเต สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปปิตฺวา

^๑ ส.จ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร โข ภควาติ ปาฐทวํ ทิสฺสติ.

^๒ อ. อายสฺสมนฺตา

^๓ ส.จ.,เท.,อ. อยํ ปาโง น ทิสฺสติ.

อิมะสัเยว อายสมนุตานัน จิตตสฺส วเสน วตฺตามิ, นานา หิ โข โน ภนฺเต กายา, เอกญฺจ ปน มณฺเณ จิตฺตนฺติ.

อายสุมปิ โข นนฺทียอ อายสุมปิ โข กิมฺพิโล ภควนฺตํ
เอตทโวจ “มยฺหํปิ โข ภนฺเต เอวํ โหติ ‘ลาภา วต เม, สฺลทฺธํ
วต เม, โยหํ เอวรูปฺเปหิ สพฺรหฺมจารีหิ สทฺธํ วิหฺรามีติ, ตสฺส
มยฺหํ ภนฺเต อิมํสุ อายสมนฺเตสุ เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตํ
อาวิ เจว รโห จ, เมตฺตํ วจีกมฺมํ เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตํ
อาวิ เจว รโห จ, ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต เอวํ โหติ ‘ยนฺนุนาหํ
สํกํ จิตฺตํ นิภฺชิปปิตฺวา อิมะสัเยว อายสมนุตานัน จิตตสฺส วเสน
วตฺเตยฺยนฺติ, โส โข อหํ ภนฺเต สํกํ จิตฺตํ นิภฺชิปปิตฺวา
อิมะสัเยว อายสมนุตานัน จิตตสฺส วเสน วตฺตามิ, นานา หิ โข
โน ภนฺเต กายา, เอกญฺจ ปน มณฺเณ จิตฺตนฺติ, เอวํ โข
มยฺ ภนฺเต สมคฺคา สมมฺโหทมานา อวิวทมานา ชีโรทกัฏฺฐา
อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ สมปสฺสสนฺตา วิหฺรามาติ.

“กจฺจิ ปน โว อนุรฺรทฺธา อปฺปมตฺตา อาตapiโน ปหิตตฺตา
วิหฺรธาติ. “ตคฺช มยฺ ภนฺเต อปฺปมตฺตา อาตapiโน ปหิตตฺตา
วิหฺรามาติ. “ยถากถํ ปน ตุมฺहे อนุรฺรทฺธา อปฺปมตฺตา อาตapiโน
ปหิตตฺตา วิหฺรธาติ. “อิธ ภนฺเต อมฺหากํ โย ปจฺจํ คามโต
ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมฺติ, โส อาสนํ ปณฺณาเปติ, ปาโททกํ ปาทปีจํ
ปาทกถลิกํ อุปฺนิภฺชิปฺติ, อวกฺการปาตี ฐะวิตฺวา อุปฺภุจฺจาเปติ, ปาณียํ
ปริโกชณียํ อุปฺภุจฺจาเปติ; โย ปจฺจํ คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมฺติ,
สเจ โหติ ภูตฺตาวเสโส, สเจ อากงฺขติ, ภูณฺชติ, โน เจ
อากงฺขติ, อปฺปหริเต วา ฉทฺเตติ, อปฺปาณเก วา อุทเก โอปีลาเปติ,
โส อาสนํ อุทฺธรติ, ปาโททกํ ปาทปีจํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมติ,

อวการปาดิ โหริตวา ปฏิสาเมติ, ปานีเย ปริโภชนีเย ปฏิสาเมติ,
ภตฺตคฺคํ สมมชฺชติ. โย ปสฺสติ ปานีเยมฺหํ วา ปริโภชนีเยมฺหํ วา
วจฺจมฺหํ วา วิตฺตํ ตฺวจฺฉํ, โส อุปฏฺฐาเปติ, สจฺจสฺส โหติ อวิสยหํ,
หตฺถวิกาเรน ทุติยปี^๑ อามนฺเตตฺวา หตฺถวิลงฺฆเกน อุปฏฺฐาเปม, น
เตวว มยฺ ฆนฺเต ตปฺปจฺจยา วาจํ ฆนฺทาม, ปญฺจาหิํ โข ปน
มยฺ ฆนฺเต สพฺพปรตฺติยา ฐมฺมียา กถาย สนฺนิสีทาม, เอวํ โข มยฺ
ฆนฺเต อปฺปมตฺตา อาตาปีโน ปหิตตฺตา วิหรามาทิ.

๕. ปาโรลเยยยกคมนกถา

[๔๖๗] อถ โข ภควา อายสฺมนุตฺตฺจ อนฺรุทฺธํ อายสฺมนุตฺตฺจ
นนฺทียํ อายสฺมนุตฺตฺจ กิมนฺทิลํ ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา
สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา, เยน
ปาโรลเยยยกํ,^๒ เตน จาริกํ ปกฺกามิ. อนฺุพฺพเพน จาริกํ จรมาโน,
เยน ปาโรลเยยยกํ, ตทวสฺริ. ตตฺร สฺสํ ภควา ปาโรลเยยเก วิหริติ
รกฺขิตวณสณฺฑเท ภทฺทสาลมุเล.

อถ โข ภควโต รโหิตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตฺโส
ปริวิตกโก อุทปาทิ “อหํ โข ปุพฺเพ อากิณฺโณ น ฆาสฺสุ^๓ วิหาสี
เตหิ โกสมพิภเท^๔ ภิกฺขุหิ ฆนฺทนการเกหิ กลหการเกหิ วิวาท-
การเกหิ ภสฺสการเกหิ สงฺฆเ อธิกรณการเกหิ, โสเมหิ เอตฺรหิ
เอโก อหฺมตีโย สฺสํ ฆาสฺสุ วิหรามิ อณฺณเตวว เตหิ โกสมพิภเท

ภิกขุหิ ภณฺทนาการเกหิ กลหการเกหิ วิวาทการเกหิ ภสฺสการเกหิ
สงฺฆเม อธิกรณการเกหิติ.

อณฺณตโรปิ โข หตฺถินาโค อากิณฺโณ วิหฺรติ หตฺถีหิ หตฺถินีหิ
หตฺถิกลเกหิ^๑ หตฺถิจฺฉาเปหิ,^๒ จินฺนคฺคานิ เจว ตินฺนานิ ขาทติ,
โอมภคฺโคภคฺคณฺจสฺส สาขามํคํ ขาทนฺติ, อาวิลานิ จ ปานีนยานิ
ปิวติ, โอคาทมฺภจฺสฺส^๓ โอตินฺณณฺสฺส หตฺถินีโย กายํ อุปนิฆฺมฺสนฺติโย
คจฺฉนฺติ. อถ โข ตสฺส หตฺถินาคสฺส เอตทโหสิ “อหํ โข อากิณฺโณ
วิหฺรามี หตฺถีหิ หตฺถินีหิ หตฺถิกลเกหิ หตฺถิจฺฉาเปหิ, จินฺนคฺคานิ
เจว ตินฺนานิ ขาทามิ, โอมภคฺโคภคฺคณฺจ เม สาขามํคํ ขาทนฺติ,
อาวิลานิ จ ปานีนยานิ ปิวามิ, โอคาทมฺภจ^๔ เม โอตินฺณณฺสฺส
หตฺถินีโย กายํ อุปนิฆฺมฺสนฺติโย คจฺฉนฺติ, ยนฺนุนาหํ เอโก ว
คณฺสฺมา วูปกฏฺโจะ วิหเรยฺยนฺติ. อถ โข โส หตฺถินาโค ยฺยูถา
อปกฏมฺม, เยน ปารีเลยฺยกํ, รกฺขิตวณฺสณฺโตะ, ภทฺทสาลมฺมัลลํ, เยน
ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกमितฺวา โสณฺฑาย ภควโต ปานียํ
ปริโฆชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, อปฺหริตมฺภจ กโรติ. อถ โข ตสฺส หตฺถิ-
นาคสฺส เอตทโหสิ “อหํ โข ปุพฺพเ อากิณฺโณ น ผาสฺสุ วิหาสิ
หตฺถีหิ หตฺถินีหิ หตฺถิกลเกหิ หตฺถิจฺฉาเปหิ, จินฺนคฺคานิ เจว
ตินฺนานิ ขาทิ, โอมภคฺโคภคฺคณฺจ เม สาขามํคํ ขาทิสฺสุ, อาวิลานิ จ
ปานีนยานิ อปายี, โอคาทมฺภจ เม โอตินฺณณฺสฺส หตฺถินีโย กายํ
อุปนิฆฺมฺสนฺติโย อคมฺิสฺสุ, โสเมหิ เอตฺรหิ เอโก อหฺมฺติโย สฺสุขํ ผาสฺสุ
วิหฺรามี อณฺณเตจฺจว หตฺถีหิ หตฺถินีหิ หตฺถิกลเกหิ หตฺถิจฺฉาเปหิติ.

หมตอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,อ. หตฺถิกภเกหิ
อ. โอคาทนฺตสฺส

^๒ อ. หตฺถิจฺฉาเปเกหิ

^๔ ส.,ฉ.,เท. โอคาทา จ, อ. โอคาทนฺตสฺส

^๓ ส.,ฉ.,เท. โอคาทา จสฺส,

อถโข ภควา อตฺตโน จ ปวิเวกํ วิทิตฺวา ตสฺส จ
หตฺตินาคสฺส เจตสา เจโตปริวิตกฺกมณฺเฑน ตายํ เวลายํ อิมํ
อุทานํ อุทาเนสิ

“เอตฺ^๑ นาคสฺส นาคเน อีสาทนฺตสฺส หตฺติโน
สเมติ จิตฺตํ จิตฺเตน ยเทโก รมติ วเนติ.

อถโข ภควา ปาโรเลยยเก ยถาภินนฺตํ วิหริตฺวา, เยน
สาวตฺถิ, เตน จาริกํ ปกฺกามิ. อนฺุพฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน
สาวตฺถิ, ตทวสฺริ. ตตฺร สฺกํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ เชตวเน
อนาถปิณฑิกสฺส อารามे.

อถโข โกสมพิกานํ อุปาสกานํ เอตทโหสิ^๒ “อิเม โข อยฺยา
โกสมพิกา ภิกฺขุ พหฺุโน อมฺหากํ อนตฺถสฺส การกา, อิเมहि
อุพฺพพาพฺุโห ภควา ปกฺกนฺโต, หนฺท มยฺ อยฺเย โกสมพิเก ภิกฺขุ
เนว อภิวาเทยฺยาม, น ปจฺจุฏฺเฐยฺยาม, น อณฺุชลิคมมํ^๓ สามีจิกมมํ
กเรยฺยาม, น สกฺกเรยฺยาม, น ครุฑเรยฺยาม^๔ น มาเนยฺยาม []^๕
น ปุเชยฺยาม, อุปคตानฺปิ ปิณฑกํ^๖ น ทชฺเชยฺยาม, เอวํ อิเม
อมฺเหहि อสฺกกริยมาณา อครุฑกริยมาณา อมานิยมาณา []^๗
อปฺุชฺชียมาณา อสฺกการปคตา ปกฺกมิสฺสนฺติ วา วิพฺภมิสฺสนฺติ วา
ภควนฺตํ วา ปสาเทสฺสนฺตํ. อถโข โกสมพิกา อุปาสกา โกสมพิเก
ภิกฺขุ เนว อภิวาเทสฺสุ, น ปจฺจุฏฺเฐสฺสุ, น อณฺุชลิคมมํ สามีจิกมมํ

^๑ อ. เอว
หมอดอายุ 26/05/2566

^๒ ส.ฉ.,เท. ครุฑ กเรยฺยาม

^๓ อ. ปิณฑปาตํ

^๔ ส.ฉ.,อ. โกสมพกา อุปาสกา

^๕ ส.ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร น ภเชยฺยามาติ ปาโร ทิสฺสติ.

^๖ ส.ฉ.,เท.,มหา. เอตฺถนฺตเร อภิชฺชียมาณาติ ปาโร ทิสฺสติ.

^๗ มหา. อณฺุชลิคมมํ

อภินิหาร, น สกกริสา, น ครุกริสา, น มาเนสิ, []^๑ น ปุชเชสิ,
อุปคตานิปี ปิณฑกัม น อภินิหาร. อภินิหาร โกสมพิกา ภิกขุ โกสมพิเกहि
อุปาสเกहि อสกริยามานา อครุกริยามานา อมานิยามานา []^๒
อปุชชียมานา อสกรการปกตา เอวมาหสิ “หนนท มยฺ อวฺโส สวตฤ
คณตฺวา ภควโต สนฺติเก อิมํ อธิกรณํ รูปสมเยยมาติ.”^๓

๖. อภินิหารสวตฤกธา

[๔๖๘] อภินิหาร โกสมพิกา ภิกขุ เสนาสนํ สํสาเมตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย, เยน สวตฤ, เตนฺอุปสงฺกมสิ.

อสฺโสสิ โข อายสฺมา สาริปฺตโต “เต กิร โกสมพิกา ภิกขุ
ภณฺทนาการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆ
อธิกรณการกา สวตฤ อากจฺจนฺตํ. อภินิหาร อายสฺมา สาริปฺตโต,
เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกม; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภินิหารเตตฺวา
เอกมณฺตํ นิสสิท. เอกมณฺตํ นิสสินฺโน โข อายสฺมา สาริปฺตโต
ภควนฺตํ เอตทวโจ “เต กิร ภนฺเต โกสมพิกา ภิกขุ ภณฺทนาการกา
กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆ อธิกรณการกา
สวตฤ อากจฺจนฺต, กถาหํ ภนฺเต เตสฺ ภิกขุสฺส ปฏิปชฺชามิติ.
“เตนहि ตวํ สาริปฺต, ยถา ฐมฺโม, ตถา ปติฏฺฐาหิ.” “กถาหํ
ภนฺเต ชาเนยฺย ฐมฺมํ วา อฐมฺมํ วาติ.

^๑ ส.จ.,ท.,มหา. เอตฺถนฺตเร น ภเชสนฺติ ปาฐทวํ ทิสฺสติ.

^๒ ส.จ.,ท.,มหา. เอตฺถนฺตเร อภินิหารมาติ ปาฐ ทิสฺสติ.

^๓ อ. รูปสมเยยมาติ.

^๔ ส.จ.,ท.,อ. ทิฏฐาหิ.

“อฏฐาจารย์ โข สารีปุตต วตัญญู อธมฺวาที ชานิตพุโ.
 อิธ สารีปุตต ภิกขุ อธมฺมํ ‘ธมฺโมติ ที่เปติ ธมฺมํ ‘ธมฺโมติ ที่เปติ
 อวินยํ ‘วินโยติ ที่เปติ วินยํ ‘อวินโยติ ที่เปติ อภาสิตํ อลปิตํ
 ตถาคเตน ‘ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตนาติ ที่เปติ ภาสิตํ ลปิตํ
 ตถาคเตน ‘อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อนาจิณฺณ
 ตถาคเตน ‘อาจิณฺณ ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อาจิณฺณ ตถาคเตน
 ‘อนาจิณฺณ ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อปฺปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ‘ปญฺญตฺตํ
 ตถาคเตนาติ ที่เปติ, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ‘อปฺปญฺญตฺตํ
 ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อนาปตฺตี ‘อาปตฺตํ ที่เปติ, อาปตฺตี
 ‘อนาปตฺตํ ที่เปติ, ลหุกํ อาปตฺตี ‘ครุกา อาปตฺตํ ที่เปติ,
 ครุกํ อาปตฺตี ‘ลหุกา อาปตฺตํ ที่เปติ, สวเสสํ อาปตฺตี
 ‘อนวเสสา อาปตฺตํ ที่เปติ, อนวเสสํ อาปตฺตี ‘สวเสสา
 อาปตฺตํ ที่เปติ, ทุฏฐลลํ อาปตฺตี ‘อทุฏฐลลา อาปตฺตํ ที่เปติ,
 อทุฏฐลลํ อาปตฺตี ‘ทุฏฐลลา อาปตฺตํ ที่เปติ. อิมํ โข
 สารีปุตต อฏฐาจารย์ วตัญญู อธมฺวาที ชานิตพุโ.

อฏฐาจารย์ จ โข สารีปุตต วตัญญู ธมฺวาที ชานิตพุโ.
 อิธ สารีปุตต ภิกขุ อธมฺมํ ‘ธมฺโมติ ที่เปติ, ธมฺมํ ‘ธมฺโมติ
 ที่เปติ, อวินยํ ‘อวินโยติ ที่เปติ, วินยํ ‘วินโยติ ที่เปติ, อภาสิตํ
 อลปิตํ ตถาคเตน ‘อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ ที่เปติ, ภาสิตํ
 ลปิตํ ตถาคเตน ‘ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อนาจิณฺณ
 ตถาคเตน ‘อนาจิณฺณ ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อาจิณฺณ ตถาคเตน
 ‘อาจิณฺณ ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อปฺปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ‘อปฺปญฺญตฺตํ
 ตถาคเตนาติ ที่เปติ, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ‘ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ
 ที่เปติ, อนาปตฺตี ‘อนาปตฺตํ ที่เปติ, อาปตฺตี ‘อาปตฺตํ ที่เปติ,

ลหุกัม อาปตฺตํ ‘ลหุกา อาปตฺตํ ติเปติ, ครุกัม อาปตฺตํ ‘ครุกา
 อาปตฺตํ ติเปติ, สาวเสสํ อาปตฺตํ ‘สาวเสสา อาปตฺตํ
 ติเปติ, อนวเสสํ อาปตฺตํ ‘อนวเสสา อาปตฺตํ ติเปติ, ทุฏฺฐจฺจุลลํ
 อาปตฺตํ ‘ทุฏฺฐจฺจุลลา อาปตฺตํ ติเปติ, อทุฏฺฐจฺจุลลํ อาปตฺตํ
 อทุฏฺฐจฺจุลลา ‘อาปตฺตํ ติเปติ. อิมํ โข สาริปุตฺต อฏฺฐการส
 วตถุหิ ฐมฺมวาที ชานิตพฺโพติ.

[๔๖๙] อสฺสสฺส โข อายสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน ๕เป๕
 อสฺสสฺส โข อายสฺมา มหากสฺสโป ๕เป๕ อสฺสสฺส โข อายสฺมา
 มหาจฺจุจฺจาโน ๕เป๕ อสฺสสฺส โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิต^๑ ๕เป๕
 อสฺสสฺส โข อายสฺมา มหากปฺปิโน ๕เป๕ อสฺสสฺส โข อายสฺมา
 มหาจฺจุทโท ๕เป๕ อสฺสสฺส โข อายสฺมา อนุรุทฺโท ๕เป๕
 อสฺสสฺส โข อายสฺมา เรวติ ๕เป๕ อสฺสสฺส โข อายสฺมา
 อุปาลิ ๕เป๕ อสฺสสฺส โข อายสฺมา อานนฺโท ๕เป๕ อสฺสสฺส โข
 อายสฺมา ราหุโล “เต กิร โกสมฺพิกา ภิกฺขุ ภณฺฑนการกา
 กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆํ อธิกรณการกา
 สวตถุ อากจฺจนฺตํ. อถ โข อายสฺมา ราหุโล, เยเน ภควา,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสิตฺถิ. เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา ราหุโล ภควนฺตํ
 เอตทโวจ “เต กิร ภนฺเต โกสมฺพิกา ภิกฺขุ ภณฺฑนการกา
 กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆํ อธิกรณการกา
 สวตถุ อากจฺจนฺตํ, กถาหํ ภนฺเต เตสุ ภิกฺขุสุ ปฏิปทฺชามิตี.
 “เตเนหิ ตวํ ราหุล, ยถา ฐมฺโม, ตถา ปตฺติฏฺฐาหิตี. “กถาหํ
 ภนฺเต ชาเนยฺย ฐมฺมํ วา อฐมฺมํ วาติ.

หมดอายุ 26/05/2566

“อฏฺฐารสฺหิ โข ราหุล วตฺถุหิ อธฺมวาที ชานิตพฺโพ ๕เปฯ
อิมฺเหติ โข ราหุล อฏฺฐารสฺหิ วตฺถุหิ อธฺมวาที ชานิตพฺโพ.

อฏฺฐารสฺหิ จ โข ราหุล วตฺถุหิ ธฺมฺมวาที ชานิตพฺโพ ๕เปฯ
อิมฺเหติ โข ราหุล อฏฺฐารสฺหิ วตฺถุหิ ธฺมฺมวาที ชานิตพฺโพติ.

[๔๗๐] อสฺสสฺสि โข มหาปชาปตี โคตมฺมี “เต กิร โกสมพิกกา
ภิกฺขุ ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา
สงฺฆเ อธิกรณการกา สาวตฺถิ อากจฺฉนฺตํติ. อถ โข มหาปชาปตี
โคตมฺมี, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ อฏฺฐาสฺสิ. เอกมฺนตํ จิตา โข มหาปชาปตี
โคตมฺมี ภควนฺตํ เอตทวโจ “เต กิร ภนฺเต โกสมพิกกา ภิกฺขุ
ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆเ
อธิกรณการกา สาวตฺถิ อากจฺฉนฺตํ, กถาหํ ภนฺเต เตสฺสุ ภิกฺขุสฺสุ
ปฏฺธิปชฺชามิตี. “เตนฺหิ ตวํ โคตมฺมี อุกฺกยตฺถ ธฺมมํ สฺสณ, อุกฺกยตฺถ
ธฺมมํ สฺสฺตฺวา, เย ตตฺถ ภิกฺขุ ธฺมฺมวาทีโน, เตสํ ทิฏฺฐิจฺฉจ
ขนฺติจฺฉจ รุจิจฺฉจ อาทายญฺจ โรเจหิ, ยํ จ กิณฺณจิกิ ภิกฺขุเน-
สงฺฆเณ ภิกฺขุสงฺฆมโต ปจฺจาสีสิตพฺพํ,^๑ สพฺพนฺตํ ธฺมฺมวาทีโต ว
ปจฺจาสีสิตพฺพนฺติ.

[๔๗๑] อสฺสสฺสิ โข อนาถปิณฺฑโก คหปตี “เต กิร โกสมพิกกา
ภิกฺขุ ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา
สงฺฆเ อธิกรณการกา สาวตฺถิ อากจฺฉนฺตํติ. อถ โข อนาถ-
ปิณฺฑโก คหปตี, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข

^๑ ส.,ฉ.,เท. ปจฺจาสีสิตพฺพํ

อนาถปิณฑโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ “เต กิร ภนฺเต
โกสมฺพิกา ภิกฺขุ ภณฺทนาการกา กลหการกา วิวาทการกา
ภสฺสการกา สงฺฆे อธิกรณการกา สวตฺถี อาคจฺจนฺติ, กถาหํ
ภนฺเต เตสุ ภิกฺขุสุ ปฏฺวิปชฺชามิตี. “เตนहि ตวํ คหปติ อุมายตฺถ
ทานํ เทहि, อุมายตฺถ ทานํ ทตฺวา อุมายตฺถ ฐมํ สุณ, อุมายตฺถ
ฐมํ สุตฺวา, เย ตตฺถ ภิกฺขุ ฐมฺมวาทีโน, เตสํ ทิฏฺฐิจฺญจ ขนฺติญจ
รฺุจฺญจ อาทายญจ โรเจหิตี.

[๔๗๒] อสฺสสฺสี โข วิสาखा มิคารมาตา “เต กิร โกสมฺพิกา
ภิกฺขุ ภณฺทนาการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา
สงฺฆे อธิกรณการกา สวตฺถี อาคจฺจนฺติตี. อถโข วิสาखा
มิคารมาตา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิเท. เอกมฺนตํ นิสินฺนา โข วิสาखा
มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ “เต กิร ภนฺเต โกสมฺพิกา
ภิกฺขุ ภณฺทนาการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา
สงฺฆे อธิกรณการกา สวตฺถี อาคจฺจนฺติ, กถาหํ ภนฺเต เตสุ
ภิกฺขุสุ ปฏฺวิปชฺชามิตี. “เตนहि ตวํ วิสาখে อุมายตฺถ ทานํ เทहि,
อุมายตฺถ ทานํ ทตฺวา อุมายตฺถ ฐมํ สุณ, อุมายตฺถ ฐมํ
สุตฺวา, เย ตตฺถ ภิกฺขุ ฐมฺมวาทีโน, เตสํ ทิฏฺฐิจฺญจ ขนฺติญจ
รฺุจฺญจ อาทายญจ โรเจหิตี.

[๔๗๓] อถโข โกสมฺพิกา ภิกฺขุ อนุปฺพุเพน, เยน สวตฺถี,
ตทวสฺสริสุ.^๑ อถโข อายสฺมา สาริปฺพุโต, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิเท. เอกมฺนตํ

หมตอายุ 26/05/2566

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. ททวสฺรุ.

นิสินโน โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ “เต กิร
 ฆนฺเต โกสมพิกกา ภิกฺขุ ฆนฺตทนการกา กลหการกา วิวาทการกา
 ภสฺสการกา สงฺฆเ อธิกรณการกา สาวตฺถิ อนุปฺปตฺตา, กถํ นุ โข
 ฆนฺเต เตสุ ภิกฺขุสุ เสนาสนํ^๑ ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. “เตนहि ตยา^๒
 สาริปุตฺต วิวิตตํ เสนาสนํ ทาทพฺพนฺติ. “สเจ ปน ฆนฺเต วิวิตตํ
 น โหติ, กถํ ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. “เตนहि สาริปุตฺต วิวิตตํ กตฺวาปิ
 ทาทพฺพํ, น เตววาทํ สาริปุตฺต ‘เกนจิ ปริยาเยน วุฑฺฒตรสฺส
 ภิกฺขุโน เสนาสนํ ปฏิพาหิตพฺพนฺติ วทามิ; โย ปฏิพาเหยฺย,
 อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ.

“อามิสฺส ปน ฆนฺเต กถํ ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. “อามิสฺส โข
 สาริปุตฺต สพฺเพสํ สมกํ ภาเชตพฺพนฺติ.

๗. โอสารณานุชานนา

[๔๗๔] อถโข ตสฺส อุกฺขิตตกสฺส ภิกฺขุโน ฐมฺมญฺจ
 วินยญฺจ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส เอตทโหสิ “อาปตฺติ เอสา, เนสา
 อนาปตฺติ, อาปนฺโนมฺหิ, นมฺหิ อนาปนฺโน, อุกฺขิตโตมฺหิ, นมฺหิ
 อนุกฺขิตโต, ฐมฺมิเกนมนฺหิ กมฺเมน อุกฺขิตโต อุกฺกุปฺเปน จานารเหณาติ.
 อถโข โส อุกฺขิตตโก ภิกฺขุ, เยน อุกฺขิตตานํวตฺตกา ภิกฺขุ
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อุกฺขิตตานํวตฺตเก ภิกฺขุ เอตทโวจ
 “อาปตฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อนาปตฺติ, อาปนฺโนมฺหิ, นมฺหิ
 อนาปนฺโน, อุกฺขิตโตมฺหิ, นมฺหิ อนุกฺขิตโต, ฐมฺมิเกนมนฺหิ กมฺเมน

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อ. เสนาสเน

^๒ ส.,ฉ.,เท.,อ. อัย ปาโจ น ทิสฺสติ.

อุกฺขิตฺโต อุกฺกุปฺเปน จานารเหณ, เอถ มํ อายสฺสมนฺโต โอสารเถธาติ.
 อถโข เต อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขุ ตํ อุกฺขิตฺตํ ภิกฺขุ อาทาย,
 เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมียฺ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสียิสฺสุ. เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ
 เอตทวโจ “อัย ภนฺเต อุกฺขิตฺตโก ภิกฺขุ เอวมาห ‘อาปตฺติ เอสา
 อาวุโส, เนสา อนาปตฺติ, อาปนฺโนมฺหิ, นมฺหิ อนาปนฺโน,
 อุกฺขิตฺโตมฺหิ, นมฺหิ อนุกฺขิตฺโต, ฐมฺมิเกนมฺหิ กมฺเมน อุกฺขิตฺโต
 อุกฺกุปฺเปน จานารเหณ, เอถ มํ อายสฺสมนฺโต โอสารเถธาติ, กถํ น
 โข ภนฺเต ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. “อาปตฺติ เอสา ภิกฺขเว, เนสา
 อนาปตฺติ, อาปนฺโน เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อนาปนฺโน,
 อุกฺขิตฺโต เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อนุกฺขิตฺโต, ฐมฺมิเกน กมฺเมน
 อุกฺขิตฺโต อุกฺกุปฺเปน จานารเหณ, ยโต จ โข โส ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ อาปนฺโน จ อุกฺขิตฺโต จ ปสฺสตี จ, เตเนหิ ภิกฺขเว ตํ
 ภิกฺขุ โอสารเถธาติ.

๘. สงฆสามัคคีการ

[๔๗๕] อถโข เต อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขุ ตํ อุกฺขิตฺตํ
 ภิกฺขุ โอสารเถธา, เยน อุกฺกุปฺเปกา ภิกฺขุ, เตนฺอุปสงฺกมียฺ;
 อุปสงฺกมิตฺวา อุกฺกุปฺเปกา ภิกฺขุ เอตทวโจ “ยสฺมี อาวุโส วตฺถุสฺมี
 อโหสิ สงฺฆสฺส ภณฺทนนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเกโท
 สงฺฆราชิ สงฺฆวตฺถุถานํ สงฺฆนานาการณํ, โส เอโส ภิกฺขุ อาปนฺโน
 จ อุกฺขิตฺโต จ ปสฺสตี จ โอสาริตฺโต จ, นนฺท มยํ อาวุโส ตสฺส
 วตฺถุสฺส รูปสมาย สงฆสามัคคี กโรมาติ.

อถโข เต อุกุเขปกา ภิกขุ, เยน ภควา, เตนุปลสงฺกมึสุ;
 อุปลสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตึสุ. เอกมนฺตํ
 นิสินฺนา โข เต อุกุเขปกา^๑ ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ “เต ภนฺเต
 อุกุขิตฺตานวตฺตกา ภิกขุ เอวมาหํสุ ‘ยสฺมี อาวุโส วตฺถุสฺมี อโหสิ
 สงฺขสฺส ภณฺทนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺขเมโท สงฺขราชา
 สงฺขววตฺถานํ สงฺขนนานาการณํ, โส เอโส ภิกขุ อาปนฺโน จ
 อุกุขิตฺโต จ ปสฺสิ จ โอสาริตฺโต จ, หนฺท มยฺ आवุโส ตสฺส
 วตฺถุสฺส รูปสฺมา ย สงฺขสามคฺคิ กโรมาติ, กถํ นุ โข ภนฺเต
 ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. ยโต จ โข โส ภิกขเว ภิกขุ อาปนฺโน จ
 อุกุขิตฺโต จ ปสฺสิ จ โอสาริตฺโต จ, เตนฺหิ ภิกขเว สงฺโฆ ตสฺส
 วตฺถุสฺส รูปสฺมา ย สงฺขสามคฺคิ กโรตุ. เอวเมว ปน ภิกขเว
 กาทพฺพา. สพฺเพเหว เอกขณฺมํ สนนฺิปปิตฺตพฺพํ คีลาเนหิ จ
 อคีลาเนหิ จ, น เกหิจิ จนฺโท ทาทพฺโพ. สนนฺิปปิตฺตฺวา พฺยตฺเตน
 ภิกขุณา ปฏิพฺเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ

‘สุณฺาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยสฺมี วตฺถุสฺมี อโหสิ สงฺขสฺส
 ภณฺทนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺขเมโท สงฺขราชา สงฺขววตฺถานํ
 สงฺขนนานาการณํ, โส เอโส ภิกขุ อาปนฺโน จ อุกุขิตฺโต จ
 ปสฺสิ จ โอสาริตฺโต จ. ยถิ สงฺขสฺส ปตฺตกถลฺลํ, สงฺโฆ ตสฺส
 วตฺถุสฺส รูปสฺมา ย สงฺขสามคฺคิ กเรยฺย; เอสา ญตฺติ.

สุณฺาตุ เม ภนฺเต สงฺโฆ, ยสฺมี วตฺถุสฺมี อโหสิ สงฺขสฺส
 ภณฺทนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺขเมโท สงฺขราชา สงฺขววตฺถานํ
 สงฺขนนานาการณํ, โส เอโส ภิกขุ อาปนฺโน จ อุกุขิตฺโต จ
 ปสฺสิ จ โอสาริตฺโต จ. สงฺโฆ ตสฺส วตฺถุสฺส รูปสฺมา ย

^๑ ส.,ฉ.,เท.,อิ. อยู่ ปาโร น ทิสฺสติ.

สงฆสามัคคี กโรติ. ยสฺสา ยสมโต ขมติ ตสฺส วตฺถุสฺส รูปสฺมา ย
สงฆสามัคคิยา กรณํ, โส ตฺถุหสฺส; ยสฺส นกขมติ, โส ภาเสยฺย.

กตา สงฺเขน ตสฺส วตฺถุสฺส รูปสฺมา ย สงฆสามัคคี, นีหโต
สงฆเภโท, นีหตา สงฺฆราชิ, นีหตํ สงฺฆวตฺถานํ, นีหตํ สงฺฆ-
นานากรณํ.^๑ ขมติ สงฺฆสฺส; ตสฺมา ตฺถุหิ. เอวเมตํ ธารยามีติ.

ดาวเทว อุโปสโก กาทพฺโพ ปาติโมกข์ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ.

๙. อุปาสังฆสามัคคีปจฺจนา

[๔๗๖] อถปิ อายสฺมา อุปาสิ, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ. เอกมนฺตํ
นิสินฺโน ปิ อายสฺมา อุปาสิ ภควนฺตํ เอตทโวจ “ยสฺมี
ภนฺเต วตฺถุสฺมี โหติ สงฺฆสฺส ภณฺทํ กัลโห วิคฺคโห วิวาทो
สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆวตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ, สงฺโฆ ตํ
วตฺถุํ อวินิจฺฉินิตฺวา อมฺูลา มฺูลํ คนฺตฺวา สงฆสามัคคี กโรติ,
ธมฺมิกา นุ ปิ สา ภนฺเต สงฆสามัคคีติ. “ยสฺมี อุปาสิ วตฺถุสฺมี
โหติ สงฺฆสฺส ภณฺทํ กัลโห วิคฺคโห วิวาทो สงฆเภโท
สงฆราชิ สงฆวตฺถานํ สงฆนานากรณํ, สงฺโฆ ตํ วตฺถุํ
อวินิจฺฉินิตฺวา อมฺูลา มฺูลํ คนฺตฺวา สงฆสามัคคี กโรติ, อธมฺมิกา
สา อุปาสิ สงฆสามัคคีติ.

“ยสฺมี ปน ภนฺเต วตฺถุสฺมี โหติ สงฺฆสฺส ภณฺทํ กัลโห
วิคฺคโห วิวาทो สงฆเภโท สงฆราชิ สงฆวตฺถานํ สงฆนานากรณํ,

^๑ อ. กตา สงฺเขน ตสฺส วตฺถุสฺส รูปสฺมา ย สงฆสามัคคี, นีหตา สงฺฆราชิ, นีหโต
สงฆเภโท.

สงฺโฆ ตํ วตฺถุํ วินิจฺฉินฺตีว ามฺลา มฺลํ คนฺตฺวา สงฺฆสามคฺคิ
 กโรติ, ฌมฺมิกา นุ โข สา ภนฺเต สงฺฆสามคฺคิตฺติ. “ยสฺมี อุปาสิ
 วตฺถุสฺมี โหติ สงฺฆสฺส ภณฺทํ กลโห วิคฺคโห วิวาทो สงฺฆเกโ
 สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนํนากรณํ, สงฺโฆ ตํ วตฺถุํ วินิจฺฉินฺตีว
 ามฺลา มฺลํ คนฺตฺวา สงฺฆสามคฺคิ กโรติ, ฌมฺมิกา สา อุปาสิ
 สงฺฆสามคฺคิตฺติ.

“กติ นุ โข ภนฺเต สงฺฆสามคฺคิโยติ. “เทว” อุปาสิ สงฺฆ-
 สามคฺคิโย อตฺถิ อุปาสิ สงฺฆสามคฺคิ อตฺถาเปตา พุยฺยชนฺุเปตา,
 อตฺถิ อุปาสิ สงฺฆสามคฺคิ อตฺถุเปตา จ พุยฺยชนฺุเปตา จ. กตมา
 จ อุปาสิ สงฺฆสามคฺคิ อตฺถาเปตา พุยฺยชนฺุเปตา. ยสฺมี อุปาสิ
 วตฺถุสฺมี โหติ สงฺฆสฺส ภณฺทํ กลโห วิคฺคโห วิวาทो สงฺฆ-
 เกโ สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนํนากรณํ, สงฺโฆ ตํ วตฺถุํ
 อวินิจฺฉินฺตีว อามฺลา มฺลํ คนฺตฺวา สงฺฆสามคฺคิ กโรติ; อयํ วุจฺจติ
 อุปาสิ สงฺฆสามคฺคิ อตฺถาเปตา พุยฺยชนฺุเปตา. กตมา จ อุปาสิ
 สงฺฆสามคฺคิ อตฺถุเปตา จ พุยฺยชนฺุเปตา จ. ยสฺมี อุปาสิ วตฺถุสฺมี
 โหติ สงฺฆสฺส ภณฺทํ กลโห วิคฺคโห วิวาทो สงฺฆเกโ
 สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนํนากรณํ, สงฺโฆ ตํ วตฺถุํ วินิจฺฉินฺตีว
 ามฺลา มฺลํ คนฺตฺวา สงฺฆสามคฺคิ กโรติ; อยํ วุจฺจติ อุปาสิ
 สงฺฆสามคฺคิ อตฺถุเปตา จ พุยฺยชนฺุเปตา จ. อีมา โข อุปาสิ
 เทว สงฺฆสามคฺคิโยติ.

[๔๗๗] อถ โข อายสฺมา อุปาสิ อุฏฺฐายาสนา เอกํ สํ
 อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา, เยน ภควา, เตนญฺชลิมนฺุปณาเมตฺวา ภควนฺตํ
 คาถาย อชฺฌภาสิ

หมดอายุ 26/05/2566

[๔๗๘]

“สงฺฆสฺส กิจฺเจสฺส จ มนฺตนาสฺส จ
 อตฺเตสฺส ชาเตสฺส วินิจฺฉเยสฺส จ
 กถมฺปกาโรธ นโร มหตฺถิโก
 ภิกฺขุ กถํ โหติธ ปคฺคหารโหติ.

อนานฺวชฺโซ ปจฺเมน สีลโต
 อเวกฺขิตาจารสฺสํวตฺตินฺทริโย^๑
 ปจฺจตฺถิกา โนปวทนต์ิ ฐมฺมโต
 น หิสฺส ตํ โหติ วเทยฺยุ เยน นํ.

โส ตาทิโส สีลวิสุทฺธิยา จิตฺโต
 วิสาร์โท โหติ วิสยฺห ภาสติ
 นจฺฉมฺภติ ปริสคฺโต น เวธติ
 อตฺถํ น หาเปติ อนฺนุยุตฺตํ ภาณํ.

ตเถว ปณฺหํ ปริสาสฺส ปุจฺฉิตฺโต
 น จาปิ^๒ ปชฺฌายติ น มงฺกุ โหติ
 โส กาลาคตํ พุยากรณารหํ วโจ
 รณฺเชติ วิญญฺปริสํ วิจกฺขณ.

สการโว วุฑฺฒตเรสฺส ภิกฺขุสฺส
 อาเจรกมฺหิ จ สเก วิสาร์โท
 อลํ ปเมตฺตุํ ปคฺคฺชน กเถตเว
 ปจฺจตฺถิกานญจ วิรทฺธิโกวิโท.

ปัจจุตติกา เยน วชนฺติ นิคฺคหํ
 มหาชนโน ปณฺญาปนณฺจ^๑ คจฺจติ
 สกณฺจ อาทายมยํ น วิณฺจติ
 เวยฺยากริ^๒ ปณฺหมนฺุปฉาติกํ.

ทฺฐเตยฺยกมฺเมสุ อลํ สมุคฺคโห
 สงฺฆสฺส กิจฺเจสุ จ อาหุณํ ยถา
 กรวโจ ภิกฺขุคณฺเณ เปสิโต
 ‘อหํ กโรมีติ น เตน มณฺณติ.

อาปชฺชติ ยาวตเกสุ วตฺถุสุ
 อาปตฺติยา โหติ ยถา จ วุฏฺฐิ^๓
 เอเต วิภงฺกา อุภยสฺส สุวาคตา^๔
 อาปตฺติวุฏฺฐานปทสฺส โกวิโท.

นิสฺสารณํ คจฺจติ ยานิ จาจริ
 นิสฺสาริตो โหติ ยถา จ วตฺถุ^๕
 โอสารณํ ตํวฺสิตสฺส ชนฺตฺุโน
 เอตํปี ชานาติ วิภงฺกโกวิโท.

สการโว วุฑฺฒตเรสุ ภิกฺขุสุ
 นเวสุ เถเรสุ จ มชฺฌิเมสุ จ
 มหาชนสฺสตถจโรธ ปณฺทิโต
 โส ตาทิโส ภิกฺขุ อิทฺ ปคฺคหารโหติ.

โกสมพิกฺขนฺธโก ทสโม.^๖

^๑ ส.ฉ.,เท.,มหา. สณฺญาปนณฺจ

หมุดอายุ 26/05/2566

^๓ อ. วุฏฺฐาติ

^๔ สยา.,อิ. สาคตา.

^๒ ส.ฉ.,มหา. วิทยากริ, อ. วุยกรณปณฺหมนฺุปฉาติกํ

^๕ ส.ฉ.,เท. วตฺตนา

^๖ ส.,อิ. โกสมพิกฺขนฺธโก

ทสโม, เท. โกสมพิกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ, สยา. โกสมพิกฺขนฺธกํ ทสมํ

ตสฺสทุทานํ

โกสมุพิยํ ชินวโร	วิวาทาปตฺติทสฺสเน
อุกฺขิเปยฺย ^๑ ยสฺมี ตสฺมี	ตสฺส ยาปตฺติ ^๒ เทสเย.
อนฺโตสีมาย ^๓ ตตฺถเว	พาลกมฺเจว วสฺทา
ปาริเลยฺยา จ สาวตฺถิ	สาริปฺตฺโต จ โกลิโต.
มหากสฺสปกจฺจาน ^๔	โกฏฺฐจิตฺโต กปฺปิเนน จ
มหาจฺจนฺโท จ ^๕ อนฺนรฺกฺโข	เรวโต อุปาลิวฺหโย. ^๖
อานนฺโท ราชุโล เจว	โคตมีนาถปิณฑโก
^๗ วิสาขา มิคารมาตา จ. ^๘	
เสนาสนํ วิวิตตฺตมฺจ	อามิสํ สมกัมปิ จ
น เกหิ ^๙ จฺจนฺโท ทาทพฺโพ	อุปาลิ ปริปฺจฺจิตฺโต
อนฺนปวฺชฺโซ ^{๑๐} สีเลน ^{๑๑}	สามคฺคิ ชินสาสเนติ.

โกสมุพิกฺขนฺธโก นิฏฺฐจิตฺ.^{๑๒}

มหาวคฺคปาติ นิฏฺฐจิตา.^{๑๓}

^๑ ส.,ฉ.,เท. นุกฺขิเปยฺย ^๒ ส.,ฉ.,เท. สทฺธายาปตฺติ ^๓ ส.,ฉ.,เท.,อิ. อนฺโตสีมาย
^๔ ส.,ฉ.,เท.,มหา. มหากสฺสปกจฺจานา ^๕ ส.,ฉ.,เท.,อิ. จสฺสโท น ทิสฺสติ.
^๖ ส.,ฉ.,เท. อุปาลิ จโก. ^{๗-๘} ส.,ฉ.,เท.,มหา. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.
^๙ อ. เกน ^{๑๐} ส.,ฉ.,เท. อนนฺนปวฺชฺโซ, อิ. อนฺนปวฺชฺโซ ^{๑๑} อ. วิสีเลน
^{๑๒} ส.,ฉ. โกสมุพิกฺขนฺธโก นิฏฺฐจิตฺ, เท. อญฺ ปาโจ น ทิสฺสติ, มหา. โกสมุพิกวคฺโค
นิฏฺฐจิตฺ. ^{๑๓} สฺยา. มหาวคฺโค สมตฺโต, อิ. มหาวคฺคํ สมตฺตํ.

วินยปิฎก

มหาวิงยุคปาติยา ทุตติยภาค

ปทานุกุโม

ปทานุกุโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกุโม	ปพฺพ/องฺก
[๑]		อกุโกสติ	๔๑๔/๒๖๗
อกญฺญสํ	๒๖๙/๕๐	อกุขํ	๒๘๙/๘๙
อกตกปฺป	๒๗๘/๖๓	อกุขีนิ	๒๖๕/๔๕
อกตํ	๓๒๕/๑๕๓, ๔๒๙/๒๗๕	อคติ	๔๕๔/๓๐๑
อกปฺปกเตน	๓๐๘/๑๒๗	อครุกริยมานา	๔๖๗/๓๒๔
อกปฺปิย	๒๗๒/๕๖, ๓๐๓/๑๒๐,	อการิกภูโต	๒๕๗/๓๐
	๓๐๕/๑๒๑	อคิลาน	๒๗๓/๕๖, ๔๗๕/๓๓๒
อกมฺมการกา	๔๕๐/๔๕๐	อคุตฺตํ	๓๔๓/๑๘๕
อกรณีย	๒๗๔/๕๗,	อคุคนครํ	๒๘๖/๘๕
	๓๐๓/๑๒๐	อคุคเหสิ	๒๔๓/๘
อํสํ	๔๕๙/๓๐๘	อคุคพํ	๓๐๑/๑๑๗
อการมา	๓๔๑/๑๘๓-๑๘๒	อคุคํ	๓๓๕/๑๗๕
อการณ	๓๘๑/๒๓๖	อคุคิโต	๒๘๖/๘๕
อกริยาวิโท	๒๙๘/๑๐๗	อคุคิหุตฺตมฺภา	๓๐๐/๑๑๕
อกุฏกุ	๓๒๕/๑๕๔	องฺคชาตํ	๒๕๒/๒๓
อกุฏกุเตน	๓๐๙/๑๒๘	องฺควาโต	๒๖๗/๔๘
อกุปฺป	๓๘๐/๒๓๒,	องฺคุลิจฺฉินฺโน	๓๙๖/๒๔๙
	๔๕๕/๓๐๒-๓๐๓, ๔๗๔/๓๓๑	องฺคุลียา	๒๖๕/๔๕
อกุณฺนํ	๒๔๙/๑๘	อจิรปฏฺกนฺต	๒๔๓/๕, ๒๗๖/๖๐,
อกุโกจฺฉิ	๔๖๔/๓๑๗		๒๘๕/๘๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
อจิรุปสมุปนโน	๒๔๓/๕	อชฎาปนนกกปญจโม	๓๙๐/๒๔๕
อจุจคมา	๓๘๑/๒๓๖	อชฎาปนนกกทสโม	๓๙๑/๒๔๕
อจุจย ๒๘๐/๖๗, ๒๘๒/๗๓, ๒๙๔/๙๘		อชฎาปนนกวีส	๓๙๒/๒๔๖
อจุจายตา	๒๔๓/๗	อชฎาราม	๒๔๘/๑๗
อจุจารทฐวิริยสส	๒๔๓/๕-๖	อชฎาวสดี	๔๕๘/๓๐๖
อจนกณชิก	๒๖๙/๕๐	อชฎาวสตา	๒๔๓/๕, ๒๕๗/๒๙
อจนมัสคณุชน	๒๘๑/๗๑	อชฎเมสิ	๒๕๘/๓๓
อจนมัส	๒๘๑/๗๑	อชฎโณกาเส	๒๔๘/๑๖, ๓๔๓/๑๘๕
อจนมฤติ	๔๗๗/๓๓๕	อณชน	๒๖๕/๔๔
อจนวส	๒๖๒/๓๙	อณชนิถวิก	๒๖๕/๔๕
อจนริย	๑๘๐/๖๖, ๒๔๒/๔,	อณชนี	๒๖๕/๔๔, ๒๖๕/๔๔
	๓๓๐/๑๖๔, ๔๖๓/๓๑๖	อณชนีสลากา	๒๖๕/๔๕
อจน	๒๘๑/๗๑	อณชนูปปัสเนหิ	๒๖๕/๔๔
อจนาทเตจวา	๒๔๓/๕, ๒๕๗/๓๐	อณชนุติ	๒๖๕/๔๕
อจนิตุโท	๒๔๔/๑๐	อณชนีกรมม	๔๕๓/๓๐๐, ๔๖๗/๓๒๔
อจนินน	๔๕๙/๓๐๘	อณณตติตติยา	๒๙๓/๙๗
อชจมม	๒๕๗/๓๒	อณณตตร	๓๐๘/๑๒๗, ๓๘๕/๒๓๙
อชวิสาณวทริกา	๒๔๖/๑๔	อณณตตกเวเสน	๔๕๘/๓๐๖,
อชินจุมมปริกขภา	๒๔๖/๑๕		๔๖๐/๓๐๘-๓๐๙
อชินปปเวณิ	๒๕๔/๒๕	อณณาสิ	๒๔๒/๔, ๒๙๓/๙๘,
อชินิ	๔๖๔/๓๑๗		๓๐๑/๑๑๗
อชชตฤเค	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐,	อฏจกวกฤคิกานิ	๒๕๘/๓๓
	๒๙๘/๑๐๘-๑๐๙	อฏจกานารเพน	๓๘๐/๒๓๒,
อชฎภาสิ	๔๗๗/๓๓๔		๓๘๔/๒๓๘, ๔๕๑/๒๙๗

ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก
อฏฺฐาสิ	๒๗๖/๖๐	อตฺถรณานิ	๒๕๗/๓๒
อฏฺฐิจฺฉินฺนา	๔๖๔/๓๑๗	อตฺถริตพฺพ	๓๐๖/๑๒๖
อฏฺฐิมยํ	๒๖๕/๔๕	อตฺถสณฺหิตํ	๒๗๔/๕๗
อทฺธมกาสีโย	๓๓๘/๑๘๐	อตฺถารรา	๓๐๘/๑๒๘
อทฺธมเตรเสหิ	๒๘๒/๗๑, ๒๘๘/๑๐๖, ๒๙๙/๑๑๐, ๓๐๐/๑๑๕	อตฺถุเปตา	๔๗๖/๓๓๔
อทฺธมโยคํ	๒๙๕/๑๐๑, ๓๔๓/๑๘๕	อตฺถโถ	๒๕๕/๒๖, ๒๔๕/๑๑, ๒๖๒/๓๙, ๒๖๗/๔๘
อทฺโธ	๔๕๘/๓๐๕	อตฺตรโฆ	๓๗๙/๒๒๘
อณฺณวํ	๒๘๖/๘๗	อทสฺสเน	๔๕๑/๒๙๖
อตฺรมาโน	๓๐๑/๑๑๗	อทิฏฺฐปฺพพา	๒๘๙/๙๐
อติกกฺขตฺวรา	๓๓๗/๑๗๘	อทิฏฺฐํ	๒๙๔/๑๐๐
อติกกฺกามยโต	๒๗๑/๕๕	อทฺถุจฺจุลลา	๔๖๘/๓๒๖
อติปฏฺธิตฺตมชฺช	๒๖๗/๔๗	อทฺถุติโย	๔๖๗/๓๒๒
อติเรกปญฺจเกน	๓๐๙/๑๒๘	อทฺถยุยํ	๒๘๐/๖๖
อติเรกวิสตีวคฺโค	๔๕๐/๒๙๐	อทฺถุหาย	๔๖๒/๓๑๔
อติลีนวีริยํ	๒๔๓/๗	อทฺทส	๓๘๐/๒๓๑
อติวิสํ	๒๖๓/๔๐	อทฺทสา	๒๔๒/๒, ๒๔๗/๑๕, ๒๗๒/๕๕, ๒๘๖/๘๔
อติสิณฺธิลา	๒๔๓/๗	อทฺทสํสุ	๒๙๘/๑๐๗
อติตานิ	๒๘๒/๗๒	อทฺธานมคฺคปฏฺธิปนฺน	๒๘๔/๗๗, ๓๔๑/๑๗๒
อตฺตคามรฺูปา	๔๖๖/๓๑๙	อทฺธานํ	๒๗๕/๕๙, ๓๘๐/๒๓๓
อตฺตมนา	๒๗๑/๕๔, ๒๙๓/๙๗	อธมฺม	๓๘๒/๒๓๖, ๓๘๔/๒๓๘, ๔๖๘/๓๒๕
อตฺตมกจิโน	๓๑๒/๑๓๐		
อตฺตถํ	๓๐๘/๑๒๗		

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
อธมมกมม	๔๐๐/๒๕๕	อริสีล	๒๕๑/๒๑-๒๒
อธมมตตาทา	๓๘๔/๒๓๘	อริยบุตรส	๓๒๙/๑๖๐
อธมมวาที	๔๕๗/๓๐๔, ๔๖๓/๓๑๖, ๔๖๘/๓๒๖	อโรเตหิ	๒๕๙/๑๘
อธมมิกา	๔๕๐/๒๙๓-๒๙๔	อนการีย	๒๔๓/๕, ๒๕๕/๑๒, ๒๕๗/๒๔
อธมมิเกน	๓๘๐/๒๓๒, ๒๓๔-๒๓๕, ๓๘๕/๒๓๙, ๔๕๑/๒๙๖-๒๙๘	อนติริตจ	๒๗๖/๖๑, ๒๙๕/๑๐๑
อธมมิก	๓๘๕-๓๘๖/๒๓๙-๒๔๐	อนติสโร	๔๐๓/๒๕๙
อธมมียมาน	๔๕๖/๓๐๔	อนธิฏฐิต	๓๑๗/๑๓๘
อธิกรณการก	๔๐๗/๒๖๒, ๔๖๗/๓๒๒	อนตตมโน	๒๘๓/๒๕, ๓๐๑/๑๑๖
อธิการ	๓๓๑/๑๖๖, ๓๓๕/๑๗๔	อนตตโก	๔๖๑/๓๑๑
อธิจจุตติ	๒๘๕/๘๓	อนตตจ	๓๐๘/๑๒
อธิจิตต	๒๕๑/๒๑	อนตตสญหิต	๒๗๔/๕๗, ๓๐๓/๑๒๐
อธิจจาตุ	๒๖๗/๔๗	อนตตส	๔๕๙/๓๐๘
อธิจจาสิ	๒๔๓/๗	อนนจจวิก	๒๗๔/๕๗
อธิปญญ	๒๕๑/๒๑	อนนุโพธา	๒๘๗/๘๗
อธิมุตโต	๒๔๔/๘	อนนุโลมิก	๒๗๔/๕๗, ๓๐๓/๑๒๐, ๔๕๖/๓๐๓
อริวาสน	๒๘๖/๘๕, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๙/๑๑๐	อนพภกขาทูกามา	๒๙๐/๙๓
อริวาเสตุ	๒๘๐/๖๗, ๒๗๖/๖๐, ๒๘๕/๘๑, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๘, ๒๙๙/๑๑๐	อนภาว	๒๙๒/๙๕
อริวาเสสิ	๒๘๐/๖๗, ๒๙๓/๙๘,	อนาฐ	๓๓๗/๑๗๘
		อนาเสสา	๔๖๘/๓๒๖
		อนาคตา	๓๘๐/๒๓๓
		อนาจิณณ	๔๖๘/๓๒๖
		อนานาฐ	๔๗๗/๓๓๕

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก
อนาปตติ	๒๗๔/๕๘, ๓๘๐/๒๓๔, ๔๕๑/๒๙๕, ๔๖๘/๓๒๖	อนุปจฺฉินฺนา	๓๒๕/๑๕๓
อนาปตติโก	๓๘๑/๒๓๖, ๓๕๕/๒๔๘	อนุปนํโต	๒๔๕/๑๑
อนาปตติทิกฺขิโน	๔๕๑/๒๙๖	อนุปริวารเถ	๔๕๑/๒๙๗
อนาปนโน	๔๗๔/๓๓๐	อนุปริวารนฺติ	๔๕๒/๒๙๙
อนาปฺจุฉา	๒๙๙/๑๑๐, ๓๒๙/๑๖๐	อนุปาทโน	๒๔๘/๑๖
อนามนฺตจาวโร	๓๐๖/๑๒๖	อนุปฺพุทฺธิกา	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๗๙, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗, ๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗
อนาสาย	๓๑๗/๑๒๘	อนุปฺพุเพน	๒๗๔/๕๖, ๒๘๒/๗๒
อนิมิตฺตกเตน	๓๐๙/๑๒๘	อนุปฺปตฺตสทฺตโถ	๒๔๔/๘
อนิสฺสกุณฺเยน	๓๐๙/๑๒๘	อนุปฺปตฺโต	๒๘๕/๘๑, ๒๘๙/๘๙
อนุกมฺป	๒๘๖/๘๖, ๔๕๗/๓๐๔	อนุปฺปเวจฺฉนฺติ	๒๘๒/๗๓
อนุกฺมรํ	๓๐๓/๑๑๙	อนุปฺปาททมฺมา	๒๙๒/๙๕
อนุชานาตุ	๒๙๙/๑๑๑	อนุปฺพุทฺธา	๒๘๒/๗๒
อนุชานามิ	๒๕๓/๒๔, ๒๕๖/๒๘, ๒๘๔/๘๐	อนุปฺพนฺตสฺส	๒๘๒/๗๒
อนุชาเนยฺย	๒๕๗/๓๑	อนุปฺพนฺธิ	๒๔๗/๑๕, ๒๕๕/๒๗
อนุชาเนยฺยํ	๒๖๐/๓๗	อนุปฺพุทฺธ	๒๘๗/๘๗
อนุกฺขิตฺโต	๓๘๐/๒๓๒, ๔๕๑/๒๙๗, ๔๕๒/๒๙๘, ๔๗๔/๓๓๐	อนุกาสนฺติ	๓๐๐/๑๑๓
อนุกายนฺติ	๓๐๐/๑๑๓	อนุกโมทิตฺวา	๒๘๒/๗๔, ๒๘๖/๘๖
อนุกฺกมฺมาต	๒๗๐/๕๑, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๕/๑๐๐, ๓๐๓/๑๒๑, ๓๘๔/๒๓๘	อนุกฺกมฺม	๒๕๗/๓๐
อนุกฺกมฺมาส	๔๕๐/๒๙๐	อนุกฺกตฺโต	๔๕๗/๓๐๕
อนุกฺกตฺโต	๒๘๘/๓๓๕	อนุกฺกตฺติ	๔๗๗/๓๓๕
อนุกฺกตฺติ	๒๘๘/๓๓๕	อนุกฺกตฺติ	๒๘๒/๗๓, ๓๐๕/๑๒๑
อนุกฺกตฺติ	๒๘๘/๓๓๕	อนุกฺกตฺติ	๔๕๒/๒๙๙

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องุเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องุเก
อนฺวตฺติตฺถ	๔๕๑/๒๙๗	อนฺติมวตฺถุ	๓๙๐/๒๔๕
อนฺวาทกรณมตฺเตน	๓๐๘/๑๒๗	อนฺเตชฺฐเร	๒๗๑/๕๓,
อนฺวิจฺจการํ	๒๙๓/๙๗		๓๒๘/๑๕๙, ๔๖๑/๓๑๑
อนฺุสาสิสฺสตี	๒๔๒/๒	อนฺเตวาสี	๒๘๐/๖๖, ๔๖๑/๓๑๑
อนฺุสสาวนวิปฺนุ	๓๘๕/๒๓๙	อนฺโต	๒๕๕/๒๖, ๒๙๕/๑๐๐,
อนฺุสสาวนสมฺปฺนุ	๓๘๕/๒๓๙		๓๒๙/๑๖๑
อนฺุสสาวนา	๔๕๕/๓๐๓	อนฺโตโกฏฺฐาคาริกา	๒๗๑/๕๔
อนฺุณกา	๔๕๐/๒๙๓	อนฺโตสีมาย	๔๕๕/๓๐๒
อนฺุปฆาติกํ	๔๗๗/๓๓๖	อนฺุทกาเร	๒๔๒/๔, ๒๕๙/๑๘,
อนฺเกปริยาเยน	๒๕๕/๒๗,		๒๘๕/๘๐, ๒๙๘/๑๐๘
	๒๗๑/๕๕, ๒๘๕/๘๐	อนฺุทพฺธิโร	๓๙๖/๒๔๙
อนฺเกวินิต	๒๔๒/๓, ๒๕๐/๑๘,	อนฺุทมฺภพฺธิโร	๓๙๖/๒๔๙
	๒๙๒/๙๔	อนฺุทมฺภุโค	๓๙๖/๒๔๙
อนฺเผลคฺลាយ	๒๕๘/๓๓	อนฺุโร	๓๙๖/๒๔๙
อนฺุตคณฺฐาพาโร	๓๓๓/๑๗๐	อนฺุณกถํ	๒๕๐/๑๘๐
อนฺุตคณฺฐี	๓๓๓/๑๗๑, ๓๗๙/๒๒๘	อปกทฺฐิ	๓๓๑/๑๖๖
อนฺุตรมฺเร	๔๕๖/๓๐๓	อปกทฺฐมฺหิตี	๒๖๓/๔๒
อนฺุตรธายติ	๒๔๒/๓	อปกตกาพกํ	๒๔๒/๔, ๒๘๕/๘๐,
อนฺุตรवासเกน	๓๐๘/๑๒๗		๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗, ๓๐๑/๑๑๗
อนฺุตรหิโต	๒๔๓/๖, ๒๗๘/๖๓	อปคพฺภตาย	๒๙๑/๙๔
อนฺุตรามกุเก	๒๕๓/๒๔, ๒๗๒/๕๕	อปคพฺภโก	๒๙๑/๙๔
อนฺุตรายา	๒๘๖/๘๕	อปรกฺกมฺม	๔๖๗/๓๒๓
อนฺุตฺติกฺข	๒๔๒/๓, ๒๙๖/๑๐๓	อปฺรปฺปจฺจุย	๒๔๒/๔, ๒๘๕/๘๐,
อนฺุตานี	๓๓๓/๑๗๑		๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๘, ๓๐๑/๑๑๗

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก
อปรหิตะ	๔๖๖/๓๒๑	อปปฏินิสฺสกุเค	๓๙๑/๒๔๕
อปริกถากเตน	๓๐๙/๑๒๘	อปปฏิปุจฺจา	๔๐๐/๒๕๕
อปริปัญณโกสโกฏฐาคาโร	๔๕๗/๓๐๕	อปปฏีรूपิ	๒๗๔/๕๗, ๓๐๓/๑๒๐
อปริสฺงกิตํ	๒๙๔/๑๐๐	อปปฏีเวกฺขิตฺวา	๓๘๐/๖๘
อปฺลิโพธา	๓๒๕/๑๕๒	อปปฏีเวธา	๒๘๗/๘๗
อปโลเกถ	๒๘๙/๙๐	อปปตฺร	๒๕๗/๓๑
อปฺวิลาเยมาโน	๓๒๑/๑๔๗	อปปตฺโต	๓๙๕/๒๔๘
อปฺหริเต	๒๘๔/๗๙	อปปตฺธโน	๔๕๘/๓๐๕
อปากทฺตฺมิ	๓๗๙/๒๒๘	อปปพโล	๔๕๘/๓๐๕
อปาเถเยเนน	๒๙๙/๑๑๑, ๓๒๙/๑๖๑	อปปภาฯ	๒๙๙/๑๑๑, ๓๒๙/๑๖๑
อปาโย	๒๘๕/๘๒	อปปภิกฺขุโก	๒๕๗/๓๐
อปาโย	๒๗๓/๕๖, ๓๓๔/๑๗๔	อปปโมโค	๔๕๘/๓๐๕
อปารุต	๒๖๕/๔๔, ๒๖๖/๔๖	อปปมตฺต	๒๕๓/๘, ๔๖๖/๓๒๒
อปฺริทานํ	๒๖๕/๔๔, ๒๖๖/๔๖	อปปมตฺตก	๒๗๖/๖๑, ๒๘๑/๗๐
อปฺนุญํ	๒๘๓/๗๖	อปปมาทาธิกรณํ	๒๘๕/๘๓
อปฺนุชฺยมานา	๔๖๗/๓๒๔	อปปวาทโน	๔๕๘/๓๐๕
อปปกตณฺณโน	๓๘๐/๒๓๑	อปปวิชิตฺ	๔๕๘/๓๐๕
อปปกิลมเถน	๒๗๕/๕๙, ๓๘๐/๒๓๓	อปปสทฺโร	๓๐๑/๑๑๗
อปปณฺณตฺตํ	๔๖๘/๓๒๖	อปปสนฺนา	๒๘๑/๗๐
อปปฏิกมฺม	๓๙๑/๒๔๕, ๓๙๔/๒๔๗, ๔๒๗/๒๗๔	อปปาณเก	๒๘๔/๗๙, ๔๖๖/๓๒๑
อปปฏิกฺขิตฺตํ	๓๐๕/๑๒๑	อปปิจฺจา	๒๕๕/๒๗, ๒๗๑/๕๔
อปปฏิกฺคหิต	๒๖๘/๔๙	อปปเยยฺย	๔๖๒/๓๑๓
อปปฏินฺนํ	๔๐๐/๒๕๕	อปปโยทกา	๒๙๙/๑๑๑, ๓๒๙/๑๖๑
		อปปโยสฺสุกฺโก	๔๕๗/๓๐๔,

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
	๔๖๓/๓๑๖, ๔๖๔/๓๑๘	อภาสิต	๔๖๘/๓๒๖
อปาสุ	๒๕๓/๒๔	อภิกกนุติ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐,
อพีช	๒๗๘/๖๓		๒๙๘/๑๐๘
อพพาหิตวา	๒๗๘/๖๑	อภิกกมถ	๔๖๖/๓๑๙
อพภณชน	๒๖๗/๔๗	อภิชวณิกสุส	๒๔๘/๑๗
อพภณณาส	๒๔๓/๘	อภินุณา	๓๐๐/๑๑๒
อพภนุตรโต	๒๘๖/๘๕	อภินุณาต	๒๙๐/๙๑, ๓๐๑/๑๑๖
อพภากิจกนุติ	๒๙๐/๙๓	อภินิปรชิตุ	๒๕๖/๒๘
อพภากิจกนุเตน	๒๙๔/๙๖	อภินิสิตนุติ	๒๕๖/๒๘
อพภานารห	๔๐๐/๒๕๕	อภินิสิติตุ	๒๕๖/๒๘
อพภานโมทิ	๒๕๘/๓๓	อภิปปสนุนา	๒๗๑/๕๔
อพภุติ	๒๘๐/๖๖, ๒๔๒/๔	อภิปปสาเรยยาสิ	๒๔๒/๒
อพภุกุคโต	๒๙๘/๑๐๖, ๓๐๐/๑๑๒	อภิกุยุย	๔๖๔/๓๑๘
อพภุกุคจุนติ	๒๘๕/๘๒	อภิกุโร	๒๙๓/๙๒
อพภุกคณตวา	๒๔๒/๓	อภิกุห	๒๕๓/๒๔
อพภุกุยาโต	๔๕๘/๓๐๕	อภิกุหิตพพา	๒๕๒/๒๓
อพภุกุยาสิ	๔๕๘/๓๐๕	อภิกุเหยุย	๒๕๒/๒๓
อพภุติ	๔๖๓/๓๑๖	อภิกุป	๒๕๕/๒๖, ๒๗๑/๕๓,
อพภเกติ	๔๐๐/๒๕๕		๓๒๖/๑๕๗
อพภเกยุย	๓๙๓/๒๔๖	อภิกุหนุติ	๒๔๙/๑๘
อพยุตโต	๓๙๕/๒๔๘	อภิกุณิสสุติ	๒๘๐/๖๖
อพยาปชฌาธิมุตโต	๒๔๔/๘	อภิกุท	๔๕๓/๓๐๐
อภิชยมานา	๔๖๗/๓๒๔	อภิกุเทตวา	๒๘๐/๖๖, ๒๘๑/๖๗,
			๒๘๓/๖๗, ๒๗๐/๕๑

ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺก
อภิวาทะยาม	๔๖๗/๓๒๔	อรหนุตมาตกปญจโม	๓๙๐/๘๙
อภิวาทะสุ	๔๖๗/๓๒๔	อรหนุตมาตกวิโส	๓๙๒/๒๔๖
อภิสงฺขริตุ	๒๖๗/๔๘	อรห	๒๔๔/๘, ๒๙๐/๙๑-๙๒,
อภิสฎา	๓๒๖/๑๕๗		๒๙๘/๑๐๖-๑๐๗, ๓๐๐/๑๑๒,
อภิสนฺนกาโย	๒๖๙/๕๐		๓๐๑/๑๑๖, ๔๕๐/๒๙๑-๒๙๒
อภิหรีสุ	๒๗๑/๕๔	อริย	๒๕๘/๓๓, ๒๘๖/๘๕
อภฺเตน	๒๙๐/๙๓, ๒๙๔/๙๙	อริยสจฺจาน	๒๘๗/๘๗
อภสซุข	๓๒๙/๑๖๑	อโรค	๒๖๔/๔๓, ๓๓๐/๑๖๒,
อมณฺณร	๔๖๔/๓๑๗		๓๓๑/๑๖๖
อมนาปา	๓๘๐/๒๓๒	อลงฺกตา	๒๗๑/๕๒
อมนุสฺสิกาพาโ	๒๖๔/๔๓	อลงฺการ	๒๗๑/๕๒
อมนุสฺสเสน	๓๓๔/๑๗๓	อลตุถิ	๒๕๗/๓๑
อมานิยมานา	๔๖๗/๒๓๒	อลปิติ	๔๖๘/๑๗๐
อมิสฺสีกติ	๒๔๔/๑๐	อลภนฺตสฺส	๒๘๐/๖๖
อมฺมลา	๔๗๖/๓๓๓	อลภมานา	๓๔๒/๒๗
อมฺพหวินย	๔๐๐/๒๕๕, ๔๐๕/๒๖๐	อลภิ	๔๕๒/๑๔๐
อมฺพหวินยารหฺสฺส	๔๐๐/๒๕๕,	อล	๓๓๔/๑๗๒, ๔๕๗/๓๐๕
	๔๐๕/๒๖๐	อลภา	๒๘๓/๗๖
อมฺพพาน	๓๐๐/๑๑๔	อลภาการปาตี	๔๖๖/๓๒๑
อยย	๒๕๓/๒๔, ๒๗๐/๕๑,	อลภณฺณกามา	๒๙๔/๙๙
	๒๗๗/๖๑, ๒๘๑/๗๐	อลตฺถุสฺมี	๓๘๑/๒๓๕
อรณฺเณ	๒๘๓/๗๐	อลวิ	๔๖๔/๓๑๗
อรหติ	๓๓๔/๑๑๓	อลสิริ	๒๕๐/๑๙, ๒๕๑/๒๑, ๒๕๒/๒๒
อรหตฺตปฺปตฺตสฺส	๒๔๔/๔	อลสิฏฺจ	๒๗๘/๖๓, ๒๘๔/๗๘

ปทานุกรกโม	ปทพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปทพเพ/องฺเก
อวินยกมม	๔๐๐/๒๕๕	อสฺสโร	๒๔๔/๘
อวินย	๔๖๘/๓๒๖	อสฺสตฺถร	๒๕๔/๒๕
อวินิจฉินิตฺวา	๔๗๖/๓๓๓	อสฺสตฺถโถ	๒๕๑/๕๔, ๒๕๒/๕๖
อวิมนา	๔๕๙/๓๐๗	อสฺสทฺธา	๒๘๑/๗๐
อวิวทมานา	๔๖๖/๓๒๐	อสฺสมํส	๒๘๑/๖๙
อวิสยหิ	๔๖๖/๓๒๐	อสฺสรโถ	๓๓๐/๑๖๔
อวิสาร์โท	๒๘๕/๘๒	อสฺสา	๒๘๑/๖๙
อวิสฺสฏฺจา	๒๗๔/๕๘	อสฺสามณก	๒๗๔/๕๗, ๓๐๓/๑๒๐
อเวกฺขิตาจารสฺสํวฺตฺตินฺทฺริโย	๔๗๗/ ๓๓๕	อสฺสาโว	๒๖๔/๔๓
อโวจ	๒๘๐/๖๖	อสฺสาสาย	๒๕๑/๕๔
อสกฺกรียมานา	๔๖๗/๓๒๔	อสฺสฺต	๒๕๔/๑๐๐
อสกฺการปกตา	๔๖๗/๓๒๔	อสฺโสสิ	๒๕๖/๑๐๓, ๒๕๙/๑๑๐, ๔๖๑/๓๐๕
อสกฺกมนียาโย	๒๕๑/๒๒	อสฺโสสิ	๒๘๓/๕๔
อสตา	๒๕๔/๑๙๙	อหตฺกปฺเปน	๓๐๙/๑๒๘
อสนฺนินิ	๓๒๕/๑๕๔	อหาลิ	๔๖๔/๓๑๗
อสนฺนินิฏฺกเตน	๓๐๙/๑๒๘	อหิ	๒๖๘/๔๙, ๒๘๑/๖๙
อสมนฺนปฺสฺสนฺโต	๒๔๔/๘	อหิมํส	๒๘๑/๖๙
อสมาทาทนจาโร	๓๐๖/๑๒๖	อพจฺฉินฺโน	๓๙๖/๙๓
อสมฺมุขา	๔๐๐/๒๕๕	อํสวทฺธโก	๒๖๕/๔๕
อสมฺโมทิกาย	๔๕๖/๓๐๔		
อสมฺโมหาธิมฺตโต	๒๔๔/๘		
อสิปฺเปน	๓๒๘/๑๖๐	[๑๐]	
อสีติสกฺกฺวาเห	๒๔๕/๑๒	อากงฺขติ	๒๕๕/๑๐๑, ๓๔๓/๑๖๕, ๓๕๓/๒๐๔, ๔๖๖/๓๒๑

ปทานุกรโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกรโม	ปพฺเพ/องฺเก
อาภิณณมนุสฺสา	๓๒๖/๑๕๘	อาชานิสฺสติ	๔๖๓/๓๑๖
อาภิณโณ	๔๖๗/๓๒๒	อาณตฺโต	๒๙๗/๑๐๔, ๓๓๔/๑๗๔
อาโกฏฺเห	๓๐๑/๑๑๗	อาณาเปตฺตุ	๓๓๒/๑๖๗, ๓๓๔/๑๗๒
อาคจฺจนฺตฺ	๒๘๐/๖๗	อาณาเปสิ	๒๗๘/๖๒, ๒๘๐/๖๖,
อาคจฺจนฺตํ	๒๘๔/๗๗		๒๙๔/๙๘, ๒๙๙/๑๐๕
อาคตา	๓๘๐/๒๓๑	อาตปิโน	๔๖๖/๓๒๑-๓๒๒
อาคตาคโม	๔๕๑/๒๙๖	อาตปิ	๒๔๓/๘
อาคณฺตฺก	๒๗๕/๓๒, ๓๘๐/๒๓๑	อาทาย	๒๘๐/๖๖, ๒๘๔/๗๗
อาคณฺตฺกกิลมโธ	๓๘๐/๒๓๑	อาทายมยํ	๔๗๗/๓๓๖
อาคเมตฺตุ	๔๕๗/๓๐๔-๓๐๕	อาทิกุลฺยาณํ	๒๙๘/๑๐๖
อาคเมฺนฺตานิ	๓๔๑/๑๘๒	อาทินฺนทณฺฑานํ	๔๖๓/๓๑๖
อาคเมสฺสุ	๓๔๑/๑๘๑	อาทินฺนสตฺถานํ	๔๖๓/๓๑๖
อาคเมหิ	๓๓๔/๑๗๔	อาทิสฺ	๒๘๖/๘๖
อาคาริกา	๓๓๐/๑๖๔	อาทินว	๒๔๒/๔, ๒๕๘/๓๓,
อาคาริกฺกุโตะ	๒๔๓/๗		๒๘๔/๗๙, ๒๘๕/๘๒,
อาจมนปาทุกํ	๒๕๑/๒๒		๒๙๓/๙๘, ๓๐๑/๑๑๗
อาจริย	๓๓๒/๑๖๙, ๔๖๑/๓๑๑	อาณนฺตริกสฺส	๓๙๔/๒๔๘
อาจิฏฺเขยฺย	๒๔๒/๔, ๒๕๗/๓๒,	อาณิสฺสํ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๗๙,
	๒๕๘/๓๔, ๒๙๓/๙๗,		๒๙๓/๙๘
	๒๙๘/๑๐๘-๑๐๙	อาเนญฺชปฺปตฺตํ	๒๔๔/๑๐
อาจิณฺณํ	๒๗๕/๕๙, ๓๐๖/๑๒๕,	อาเนถ	๒๘๐/๖๗
	๓๘๐/๒๓๓, ๓๘๑/๒๓๕, ๔๖๘/๓๒๖	อาเนสฺสุ	๔๖๐/๓๐๙
อาเจรกมฺหิ	๔๗๗/๓๓๕	อาปชฺชติ	๓๘๑/๒๓๒, ๔๗๗/๓๓๖
อาชานามิ	๒๔๓/๕, ๒๕๗/๒๙-๓๐	อาปชฺชนฺติ	๒๔๕/๑๒

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องุเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องุเก
อาปชเชยย	๓๘๐/๒๓๑	อาราเม	๒๗๘/๖๒,๓๒๖/๑๕๘
อาปนั	๓๐๐/๑๑๒	อารามสถานิ	๓๒๖/๑๕๗
อาปตติ ๒๔๕/๑๒,๒๔๖/๑๓-๑๔	อาทิ	อารามสหุสธานี	๓๒๖/๑๕๗
อาปตติทิกุจิ	๔๕๑/๒๙๖	อารามิก	๒๗๐/๕๑
อาปตติพหุโล	๓๙๕/๒๔๘	อารามิกกุลั	๒๗๑/๕๓
อาปตติยา	๔๗๗/๓๓๖	อารามิกคามโก	๒๗๐/๕๒
อาปตติวุจฺจานปทสฺส	๔๗๗/๓๓๖	อารามิกสถานิ	๒๗๐/๕๒
อาปนุโน	๓๘๐/๒๓๑,๔๗๕/๓๓๑, ๔๗๕/๓๓๒	อารามิกินิยา	๒๗๑/๕๒
อาปาถั	๒๔๔/๑๐-๑๑	อาโรจาเปสิ	๒๗๖/๖๐,๒๘๔/๗๕, ๒๙๔/๙๙,๒๙๙/๑๑๐
อาพาโร	๒๔๙/๑๗,๒๖๔/๔๒, ๒๖๕/๔๓,๓๓๑/๑๖๕	อาโรเจสิ	๒๕๓/๒๔,๒๕๕/๒๗, ๒๗๔/๕๗,๒๘๐/๖๖
อาภตา	๒๗๑/๕๔	อาโรเจยฺยาถ	๒๗๐/๕๑
อามกมัสั	๒๖๔/๔๓	อาโรเจสุั	๒๘๑/๖๙,๒๘๔/๗๙
อามกโลหิตั	๒๖๔/๔๓	อาโรปิตา	๒๙๕/๑๐๑
อามนุเตสิ	๒๔๒/๓,๒๕๓/๖	อาโรเปตฺวา	๒๘๒/๗๒,๒๘๕/๘๑
อามลกั	๒๖๓/๔๑,๓๓๔/๑๗๔	อาโรหิตฺวา	๒๔๗/๑๕
อามาวเสสั	๒๘๒/๗๓	อาลินุทั	๓๐๑/๑๑๗
อามิสขารั	๒๖๙/๕๐	อาลิมฺเปตฺวา	๒๖๖/๔๖
อายตณั	๒๘๖/๘๘	อาเลเปณ	๓๓๑/๑๖๖,๓๗๙/๒๒๘
อายุั	๒๘๒/๗๓	อาวสธาคารั	๒๘๕/๘๑
อาरणญกา	๓๐๖/๑๒๕	อาवास	๓๘๐/๒๓๑,๔๐๘/๒๖๓
อาทรุธา	๒๘๓/๗๖	อาวาสปฺลิวุโพ	๓๒๕/๑๕๒
อาธธาเปกฺโข	๔๖๑/๓๑๒	อาวาสปฺลิวุโพ	๓๒๕/๑๕๓

ปทานุกกโม	ปพเพ/องุเก	ปทานุกกโม	ปพเพ/องุเก
อาวาสโก	๓๘๐/๒๓๑	อาพุหกถาลิก	๒๙๖/๑๐๓
อาวิลานิ	๔๖๗/๓๒๓	[อิ]	
อาสน	๒๗๑/๕๒, ๒๘๕/๘๑		
อาสนนุตริกาย	๔๕๖/๓๐๔	อิจุนตา	๒๘๒/๗๔
อาสนุทิ	๒๕๔/๒๕	อิจุนติ	๓๓๔/๑๗๒, ๔๑๕/๒๖๘
อาสาทนาเปกฺโข	๒๘๓/๗๕	อิติภาวภวณ	๒๕๐/๑๙
อาสาย	๓๑๘/๑๓๙	อิตฺถนุตเรน	๒๕๓/๒๓
อาสาวจฺเจติก	๓๑๐/๑๒๘,	อิตฺถนุนาม	๒๙๕/๑๐๑
	๓๑๘/๑๔๐	อิตฺถิกณ	๒๕๐/๑๙
อาสิณฺจียติ	๒๖๖/๔๖	อิตฺถียุตฺเตน	๒๕๓/๒๓
อาสิตฺต	๓๓๐/๑๖๔	อิตฺถีสถานิ	๓๓๑/๑๖๖
อาหโฏ	๒๘๔/๗๗	อิทฺฐา	๓๒๖/๑๕๗
อาหฺร	๒๘๔/๗๗,	อิทฺฐานุภาโว	๒๗๑/๕๒, ๒๙๖/๑๐๓
	๓๒๑-๓๒๓/๑๔๘-๑๕๐	อิทฺฐิปาฏิหาริย์	๒๔๒/๓, ๒๗๐/๕๒
อาหฺรณฺติ	๒๗๔/๕๘	อิทฺฐิยา	๓๙๐/๒๔๕
อาหฺริยตุ	๒๘๐/๖๕	อิริยาปถพุพฺโโล	๔๕๐/๒๙๓
อาหฺริยณฺติ	๒๙๕/๑๐๒	อิสโย	๓๐๐/๑๑๓
อาหฺริยิตฺถ	๒๘๐/๖๘	อิสฺสรียาธิปจฺจ	๒๔๒/๑
อาหฺริยิสฺสติ	๒๘๐/๖๖	อิสฺสานตฺสส	๔๖๗/๓๒๔
อาหฺรตฺถ	๒๖๐/๓๘	[อุ]	
อาหฺนิทฺถ	๓๐๓/๓๑๙		
อาหฺนิทฺทต	๒๔๓/๖, ๒๔๙/๑๗,	อุกฺกปิณฺทกา	๒๗๔/๕๘, ๒๙๕/๑๐๒
	๒๘๐/๖๖	อุกฺก	๒๔๙/๑๘
อาหฺน	๔๗๗/๓๓๖	อุกฺกณฺธิตรูปา	๓๐๖/๑๒๖
		อุกฺกนฺติตฺวา	๒๘๐/๖๖

ปทานุกรกโม	ปพฺพฺเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพฺพฺเพ/องฺเก
อุกฺกาสิตฺวา	๓๐๑/๑๑๗	อุกฺกหิตปฏิกฺกหิตกั	๒๙๕/๑๐๑
อุกฺกชฺเชยฺย	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๖, ๒๙๘/๑๐๘-๑๐๙	อุกฺกหิตํ	๒๙๕/๑๐๐
อุกฺกชิตฺตกทสโม	๓๙๑/๒๔๕	อุจฺจาร	๒๖๕/๔๓, ๓๓๓/๑๗๐
อุกฺกชิตฺตกปญฺจโม	๓๙๐/๒๔๕	อุจฺจาวจ	๒๖๕/๔๕, ๒๖๖/๔๖, ๓๓๙/๑๘๐
อุกฺกชิตฺตกวีโส	๓๙๒/๒๔๖	อุจฺจาสทฺท	๒๕๐/๑๙, ๒๙๕/๑๐๒
อุกฺกชิตฺตกสฺส	๔๗๔/๓๓๐	อุจฺจาสยฺนมหาสยฺยานานิ	๒๕๕/๒๕
อุกฺกชิตฺตานวตฺตกา	๔๕๑/๒๙๗, ๔๕๒/๒๙๘-๒๙๙, ๔๕๔/๓๐๒, ๔๗๔-๔๗๕/๓๓๐-๓๓๒	อุจฺจนฺเฏ	๒๘๔/๗๙, ๔๖๒/๓๑๓
อุกฺกชิตฺโต	๓๘๐/๒๓๒, ๔๕๑/๒๙๗, ๔๗๕/๓๓๑	อุจฺจินฺนมุลา	๒๙๒/๙๕
อุกฺกชิตฺปนฺติ	๓๘๒/๒๓๖	อุจฺจินฺนา	๒๘๗/๘๘
อุกฺกชิตฺปาม	๓๘๐/๒๓๔	อุจฺเจทฺวาโท	๒๙๑/๙๔
อุกฺกชิตฺตพฺโพ	๓๘๑/๒๓๖	อุจฺจฌายนฺติ	๒๔๖/๑๓, ๒๕๓/๑๔, ๒๖๕/๑๕
อุกฺกชิตฺปีสุ	๔๕๑/๒๙๖	อุจฺจเนน	๒๙๕/๑๐๐
อุกฺกชิตฺเปยฺย	๓๘๑/๒๓๖	อุจฺจายาสนา	๒๔๓/๑๕, ๒๘๐/๖๖,
อุกฺกชิตฺปกา	๔๕๑/๒๙๗, ๔๕๒/๒๙๙, ๔๗๕/๓๓๑,	อุโณทฺทกั	๓๓๖/๑๗๗
อุกฺกชิตฺปนิยกมฺมํ	๔๐๐/๒๕๕	อุตฺตุนิ	๓๓๑/๑๖๕
อุกฺกชิตฺปนิยกมฺมารทสฺส	๔๐๐/๒๕๕	อุตฺตมทมถสมถํ	๒๕๗/๓๑
อุกฺกชิตฺตจฺฉิตฺติ	๒๖๐/๓๗	อุตฺตมํ	๓๓๕/๑๗๕
อุกฺกชิตฺตจฺฉินิ	๓๓๐/๑๖๓	อุตฺตมฺม	๒๕๙/๑๐
อุกฺกชิตฺโต	๒๙๕/๑๐๑	อุตฺตมฺม	๒๕๘/๑๐, ๒๘๐/๖๖, ๓๐๘/๑๒๗,
		อุตฺตมฺม	๒๔๒/๓, ๒๗๑/๕๔
		อุตฺตมฺม	๒๘๖/๘๖

ปทานุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องเก
อุตุตาน	๓๓๐/๑๖๓, ๓๓๒/๑๑๐	อุทุทิสิตพัพ	๔๗๕/๓๓๓
อุตุรโสตุ	๔๖๒/๓๑๓-๓๑๔	อุทุเทกั	๓๓๔/๑๗๒
อุทุทโกฏจกั	๒๖๗/๔๘	อุทุเทสั	๒๕๑/๒๑
อุทุทจิกขลเส	๓๐๖/๑๒๕	อุทุทธติ	๔๖๖/๓๒๑
อุทุทโต	๒๘๖/๘๕	อุทุทธาม	๓๓๔/๑๗๓
อุทุทมณิกั	๒๘๕/๘๑	อุทุทโลมึ	๒๕๔/๒๕
อุทุทสมภินุ	๒๗๓/๕๖	อุทุทฐเรหิ	๒๗๑/๕๔, ๓๔๓/๑๘๕
อุทุทสุทุทิกา	๒๕๗/๓๑	อุปกฏจาย	๓๐๖/๑๒๕
อุทุทเก	๒๘๔/๗๙	อุปกณณเก	๒๙๔/๙๙
อุทุทกุก	๒๘๐/๖๖, ๒๘๓/๘๐, ๓๓๗/๑๗๘	อุปะจิกา	๓๔๓/๑๘๕, ๓๗๙/๒๒๙
อุทุทกุกจิตตุ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗, ๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗	อุปะจิจิขุขติ	๓๑๙/๑๔๓
อุทุปาทิ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๗๙, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๕/๑๐๐	อุปะจินุนา	๓๒๕/๑๕๓
อุทุทธจณิ	๓๓๓/๑๑๑	อุปะชายเต	๒๘๒/๗๓
อุทุรวาตาพาโร	๒๗๓/๕๖	อุปะชีวิตุ	๓๒๘/๑๖๐
อุทุทานั	๒๕๘/๓๓, ๒๘๖/๘๗, ๔๕๙/๓๐๗	อุปะชฎาโย	๒๕๗/๓๑, ๒๕๘/๓๓
อุทุทาเนสิ	๒๕๘/๓๓, ๒๘๖/๘๗, ๔๕๙/๓๐๗	อุปะฐุห	๓๓๑/๑๖๖
อุทุทุขลั	๒๖๓/๔๓	อุปะฐุจากกุลั	๒๗๗/๖๑
อุทุทจมมปริกขญา	๒๔๖/๑๔	อุปะฐุจาโก	๒๔๒/๒
		อุปะทุพมามลกั	๓๓๔/๑๗๔
		อุปะติฐุจถ	๒๙๙/๑๑๑
		อุปะทัสนะติ	๔๕๖/๓๐๓
		อุปะฐาเรติ	๓๒๙/๑๖๐
		อุปะนยหนะติ	๔๖๔/๓๑๗
		อุปะนาเมสิ	๒๗๔/๕๗, ๒๗๘/๖๓

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
อุลลิติมตเตน	๓๐๘/๑๒๗	เอกภตตัม	๒๕๗/๓๐
อุสิริ	๒๖๓/๔๐	เอกมนตัม	๒๗๐/๕๑
อุสฺยนฺติ	๒๙๘/๑๐๗	เอกวสฺโส	๒๕๘/๓๓
อุสฺสงฺกิ	๔๖๒/๓๑๓	เอกสงฺฆาตัม	๔๕๘/๓๐๖
อุสฺสนน	๒๗๘/๖๓, ๒๘๔/๘๐,	เอกเสยฺยัม	๒๕๗/๓๐
	๓๐๓/๑๒๑	เอกํสิ	๔๕๙/๓๐๗
อุสฺสโว	๒๗๑/๕๒	เอกาหิ	๓๓๗/๑๗๘
อุสฺสหติ	๒๘๐/๖๖	เอกชฺฌัม	๔๗๕/๓๓๒
อุสฺสหามิ	๔๖๒/๓๑๔	เอकिनฺทริยัม	๒๕๐/๒๐
อุสฺสวานนฺตีกัม	๒๙๕/๑๐๒	เอทิสฺโส	๒๕๗/๓๐
อุสฺสูกัม	๓๘๐/๒๓๑	เอรคฺ	๒๕๘/๓๑
อุพฺพมปี	๒๘๖/๘๖	เอวํกลยาโน	๒๙๘/๑๐๖
		เอวํมหานุกาโว	๒๔๒/๔
	[๑]	เอวํมหิทธิโก	๒๔๒/๔
อุรุมฺสํ	๒๘๐/๖๖	เอพภจมฺมัม	๒๕๗/๓๐
	[๑]		[๑]
เอกขโน	๒๔๔/๑๐	โอกปฺภนฺเนหิ	๓๐๖/๑๒๓
เอกจฺจนฺเน	๔๕๓/๓๐๐	โอการัม	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๗๙,
เอกนฺตปริปฺภนฺณัม	๒๔๓/๕, ๒๕๗/๒๙		๒๙๓/๙๘, ๓๐๑/๑๑๗
เอกนฺตปริสฺสุทฺธัม	๒๔๓/๕, ๒๕๗/๒๙	โอภิณฺณวิกิณฺณา	๒๗๑/๕๔
เอกนฺตโลมิมิ	๒๕๔/๒๕	โอภิรียนฺติ	๒๖๕/๔๔
เอกปฺลาลิกัม	๒๔๕/๓๖	โอภกฺกมิ	๔๖๒/๓๑๓
เอกปฺภคฺคโล	๓๙๗/๒๕๐	โอภกฺกมิตฺวา	๒๗๒/๕๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
โอฏกมีสุ	๓๔๑/๑๘๑	โอโรหิตวา	๒๔๗/๑๕
โอฏกมม	๒๕๓/๒๔,๒๘๔/๗๗	โอสินีวิสินานิ	๒๗๑/๕๔
โอคาหิ	๔๖๗/๓๒๓	โอลุมเปตวา	๓๓๔/๑๗๔
โอคาเหตวา	๒๗๘/๖๒	โอโลเกยฺย	๒๘๒/๗๒,๓๐๒/๑๑๘
โอคุมฝิยนฺติ	๒๕๖/๒๘	โอวฏฏิกฺรณมตฺเตน	๓๐๘/๑๒๗
โอฏฏเยยฺยกรณมตฺเตน	๓๐๘/๑๒๗	โอวรกั	๒๘๐/๖๖
โอหาตวสนา	๒๔๘/๑๗	โอสารถา	๓๙๖/๒๔๙,๔๗๗/๓๓๐
โอหาตวณฺณา	๒๘๙/๘๙	โอสารถิ	๔๗๕/๓๓๑
โอหาตวตฺตา	๒๘๙/๘๙	โอสารถิ	๓๙๖/๒๔๘
โอหาตา	๒๘๙/๘๙	โอสารถ	๔๗๔/๓๓๑
โอนิตฺตปตฺตปาณิ	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๘,๒๘๔/๗๕, ๒๘๙/๙๑,๒๙๔/๙๙	โอหาย	๒๔๕/๑๒
โอปติตฺวา	๒๙๖/๑๐๓	โอหาเรตฺวา	๒๔๓/๕,๒๕๗/๓๐
โอปานฏฺถิ	๒๙๓/๙๗	โอหิตภาโร	๒๔๔/๘
โอปิลาเปติ	๔๖๖/๓๒๑	โอพาริก	๒๖๐/๓๘,๓๓๖/๑๗๖
โอปิลาเปหิ	๒๘๔/๗๕	[ก]	
โอภกฺโขภกฺถ	๔๖๗/๓๒๓		
โอมุฏกั	๒๔๗/๑๖	กฏากฏั	๒๖๙/๑๒๓
โอมุญฺจาเปตฺวา	๓๓๑/๑๖๖	กฏิสฺสั	๒๕๔/๒๕
โอโรโต	๒๕๙/๕๙	กฏกโรหิณิ	๒๖๓/๔๐
โอโรสั	๒๘๖/๘๖	กฏจตุมฺพั	๒๖๗/๔๘
โอรา	๒๘๖/๘๖	กฏจปาทุกาโย	๒๕๐/๑๘
โอริเม	๒๘๖/๘๗	กฏจมยั	๒๖๕/๔๔
		กฏจานิ	๒๙๕/๑๐๒
		กจินฺทุสฺสั	๓๐๗/๑๒๖

ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก
กจิโน	๓๐๖/๑๒๖	กเถตเว	๔๗๗/๓๓๕
กจิณฺทราโร	๓๑๑/๑๒๘	กทลิมิปปาวรปจฺจตฺตฺรณํ	๒๕๔/๒๕
กณฺฏกหตา	๒๕๘/๓๔	กนฺตาร	๒๙๙/๑๑๑, ๓๒๙/๑๖๑
กณฺโโจ	๒๖๖/๔๖	กนฺทนฺตฺติ	๒๙๔/๙๙
กณฺฑรจฺฉินฺโน	๓๙๖/๒๔๙	กนฺทิตฺวา	๔๖๑/๓๑๑
กณฺฑุ	๒๖๓/๔๓	กปฺลลํ	๒๖๕/๔๔
กณฺฑุวํ	๒๖๗/๔๙	กปฺปกเตน	๓๐๙/๑๒๘
กณฺฑุสฺสกรณมตฺเตน	๓๐๘/๑๒๗	กปฺปติ	๒๗๒/๕๕, ๓๐๕/๑๒๑-๑๒๒,
กณฺณจฺฉินฺโน	๓๙๖/๒๔๙		๓๓๗/๑๗๘
กณฺณนาสํ	๔๖๒/๓๑๕	กปฺปาสิปปณฺณํ	๒๖๓/๔๑
กณฺเณสฺ	๒๕๒/๒๓	กปฺปาสิกํ	๓๓๙/๑๘๐
กณฺหวทฺธิกา	๒๔๖/๑๓	กปฺปิยการก	๒๖๘/๔๙, ๒๙๙/๑๑๒
กณฺหุตฺรา	๒๕๗/๓๑	กปฺปิยญฺมึ	๒๙๕/๑๐๑
กตกรณฺโณ	๒๔๔/๘	กปฺปิยํ	๒๙๙/๑๑๒
กตจิวร	๓๑๑/๑๕๕	กปฺเปติ	๒๔๒/๓, ๒๘๖/๘๖
กตํ	๓๒๕/๑๕๓	กปฺเปสฺ	๓๘๐/๒๓๑
กตีกํ	๓๔๑/๑๘๒	กพฺพิกา	๒๖๗/๔๘
กติปาหํ	๓๓๖/๑๗๖	กมฺพลปาทุกํ	๒๕๑/๒๑
กติวสฺโส	๒๕๘/๓๓	กมฺพลมทฺทณมตฺเตน	๓๐๘/๒๓๑
กโต	๒๖๘/๔๙	กมฺพล	๓๓๙/๑๘๐
กตฺตรทณฺฑํ	๒๔๙/๑๘	กมฺม	๓๘๔/๒๓๘, ๓๙๐/๒๔๕,
กตฺตรสฺสเป	๓๒๗/๑๕๙		๔๑๘/๒๖๙, ๔๔๕/๒๘๕
กตฺตฺกโม	๒๗๐/๕๐	กมฺมกเร	๒๙๙/๑๑๐
กถาย	๒๘๐/๖๖, ๒๗๐/๕๑	กมฺมญฺญา	๒๔๓/๗

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
กมฺมิโก	๔๕๐/๒๙๑	กาเซหิ	๓๐๐/๑๑๓
กรณีย	๓๒๖/๑๕๘, ๓๘๓/๒๓๗	กาโณ	๓๙๖/๒๔๙
กริ	๔๕๐/๒๙๐	กาตพฺพ	๓๘๔/๒๓๘, ๔๗๕/๓๓๒
กรุ	๔๕๐/๒๙๐	กาตุ	๒๖๗/๔๙
กลหการก	๔๐๗/๒๖๒, ๔๖๗/๓๒๕	กามโมคิโน	๒๔๖/๑๓,
กลหชาตา	๔๕๖/๓๐๓		๒๕๒/๒๓, ๒๕๔/๒๕, ๒๖๕/๔๔
กลโห	๔๕๓/๒๙๙, ๔๗๕/๓๓๑	กายกมฺม	๔๕๖/๓๐๓
กลฺลจิตฺต	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐,	กายทาหาพาโห	๒๗๘/๖๒
	๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗,	กายทฺจุจิริเตน	๒๙๒/๙๕
	๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗	กายวิญญฺเยยฺยา	๒๔๔/๑๐
กฺลฺยาณียา	๒๕๘/๓๓	กาโย	๓๓๖/๑๗๕
กฺลฺยาโณ	๒๘๕/๘๓, ๓๐๐/๑๑๒	การกา	๒๘๐/๕๖, ๔๕๙/๒๙๑
กสนฺตสฺส	๒๙๖/๑๐๓	การณ	๒๗๑/๕๓, ๓๘๑/๒๓๙,
กสาวคณฺฐ	๓๓๔/๑๗๒		๔๕๔/๓๐๑
กสาวรล	๓๓๔/๑๗๒	การาเปติ	๒๗๐/๕๕
กสาววณฺณ	๓๓๔/๑๗๒	กาเรตพฺพ	๒๕๒/๒๓, ๒๖๗/๔๗,
กสาวานิ	๒๖๓/๔๐		๒๘๓/๗๗
กสาโวทก	๒๖๗/๔๘	กาล	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๗,
กสาหโต	๓๙๖/๒๔๙		๒๘๒/๗๓, ๒๙๙/๑๑๐
กสมฺยา	๒๕๑/๒๒	กาลกิริยา	๒๘๐/๖๖
กากเปยฺยา	๒๘๖/๘๖	กาลยฺตุตฺติ	๒๕๗/๓๐
กาเกหิ	๓๒๘/๑๖๐	กาลาคตฺติ	๔๗๗/๓๓๕
กาโกรวสทฺท	๒๙๕/๑๐๒	กาสายานิ	๒๔๓/๓๐
กาจมฺยา	๒๕๑/๒๒	กาพกจฺมมปริกฺขฺญา	๒๔๖/๑๔

ปทานุกรโม	ปพเพ/องุ	ปทานุกรโม	ปพเพ/องุ
ภาพณชน	๒๖๕/๔๔	กุปป	๓๘๐/๒๓๕, ๓๘๔/๒๓๘,
ภาพโลณ	๒๖๓/๔๒		๔๕๑/๒๙๔
ภาพานุสาริย์	๒๖๕/๔๔	กุมาริ	๓๒๖/๑๕๙
กิตติสทโท	๒๘๕/๘๒, ๒๙๘/๑๐๖,	กุมาริ	๔๕๙/๓๐๘
	๓๐๐/๑๑๒	กุมภการนิเวสเน	๔๕๘/๓๐๖
กิริยวาโท	๒๙๘/๙๒	กุมภฏจกณ	๒๕๐/๑๙
กิลนตรฐปา	๒๗๕/๕๙	กุลทูลโก	๔๑๓/๒๖๗, ๔๓๕/๒๗๘
กิลิขิตต	๒๖๗/๔๙	กุลปุตตา	๒๔๕/๘, ๔๖๖/๓๑๙
กีส	๒๖๐/๓๗, ๓๓๓/๑๗๑	กุลปโก	๒๕๕/๒๖, ๒๗๑/๕๒
กีกการปฏิสสาวิ	๔๖๑/๓๑๒	กุลล	๒๘๖/๘๗
กีกก	๒๕๐/๑๙	กุกการสถานิ	๓๒๖/๑๕๗
กีกจิ	๒๗๐/๕๒	กุกการสหสสถานิ	๓๒๖/๑๕๗
กีกนติ	๒๗๑/๕๑	กุกการานิ	๓๒๖/๑๕๗
กุกกุกเตน	๓๐๘/๑๒๗	เกวลกปปี	๒๘๐/๖๖
กุกกุกจโก	๔๕๑/๒๙๖	เกวลปริปัญณ	๒๙๘/๑๐๖
กุกกุกจ	๒๘๓/๗๖	เกสมสสุ	๒๔๓/๕, ๒๕๗/๒๙
กุกกุกจายนต	๒๗๔/๕๘,	โกชว	๓๓๗/๑๗๙
	๒๘๔/๘๐, ๒๙๙/๑๑๑	โกฏฏนติ	๒๙๕/๑๐๒
กุกจคโต	๔๕๙/๓๐๗	โกฏฏจการ	๔๕๘/๓๐๕-๓๐๖,
กุกชกสว	๒๖๓/๔๐		๔๕๙/๓๐๘
กุกชปณณ	๒๖๓/๔๐	โกลมพ	๒๗๑/๕๔, ๒๗๖/๖๐
กุกนิ	๓๙๖/๒๔๙		๒๘๔/๗๙
กุกตัก	๒๕๔/๒๕	โกวิโท	๔๗๗/๓๓๕
กุกปิโต	๒๘๓/๗๕	โกสชชาย	๒๔๓/๗

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
โกสมพิเกติ	๔๖๗/๓๒๒	ขาพนีย	๒๖๓/๔๑, ๒๗๕/๕๙,
โกสินารกา	๓๐๑/๑๑๕		๒๘๐/๖๗, ๒๘๓/๗๕,
โกเสยยวโร	๓๓๗/๑๗๙		๒๙๙/๑๑๐, ๓๐๓/๑๑๙
โกเสยย	๒๕๔/๒๕, ๓๓๙/๑๘๑	ขียนติ	๒๔๖/๑๓, ๒๕๓/๒๔,
โกโส	๔๕๙/๓๐๘, ๔๖๒/๓๑๙		๒๖๕/๔๔, ๒๘๑/๖๙
[๖]		ขินาสโว	๒๔๔/๘
ขกุก	๔๕๘๓๐๖/๔๕๙/๓๐๗-๓๐๘,	ขีร์	๒๙๙/๑๑๑
	๔๖๒/๓๑๓-๓๑๔	ขีโรทกัฏฐา	๔๖๖/๓๒๐
ขขชนุติ	๓๔๓/๑๘๕	ขุชฺช	๓๙๖/๒๔๙
ขณฺชติ	๒๔๗/๑๕	ขุทฺ	๒๘๒/๗๓
ขณฺชมาโน	๒๔๗/๑๕	ขุทฺทกั	๓๓๒/๑๖๘
ขณฺช	๓๙๖/๑๔๙	ขุรณฺท	๓๐๓/๑๑๙
ขณฺชสททา	๒๕๐/๑๘	ขุรณฺท	๔๖๐/๓๐๙
ขตฺติยปริส	๒๘๕/๘๒	[๗]	
ขนฺตฺตี	๓๒๙/๑๖๑	คจฺฉ	๒๘๐/๖๖
ขนฺตฺติโสรัจ	๔๖๓/๓๑๖	คจฺฉามิ	๒๘๕/๘๐
ขมติ	๓๐๗/๑๐๒	คณฺฐรกา	๔๕๐/๒๙๑
ขมนีย	๒๗๕/๕๙, ๓๐๖/๑๒๕,	คณฺโฆชน	๓๐๖/๑๒๖
	๓๘๐/๒๓๓	คณิก	๓๒๖/๑๕๗, ๓๒๗/๑๕๘
ขรฺสฺสเรน	๔๖๐/๓๑๐	คณฺเฑว	๒๗๐/๕๒
ขรา	๒๕๗/๓๑	คณฺทพาโร	๒๖๗/๑๘
ขลฺลกวทฺธา	๒๔๖/๑๔	คต	๒๙๘/๑๐๘-๑๐๙
ขาท	๓๓๔/๑๗๔	คทฺรภาส	๒๖๒/๓๙

ปทานุกุโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกุโม	ปพฺพ/องฺก
คณตูกามา	๒๘๖/๘๖	คาวี	๒๕๒/๒๓, ๒๕๕/๒๗,
คณฐกถิ	๒๕๐/๑๘		๓๐๑/๑๑๗
คณฐาเลปี	๒๖๙/๕๐	คาพฺพหพนฺธนํ	๔๖๐/๓๐๙
คณโธ	๒๖๗/๔๓	คิลาน	๒๕๓/๒๔, ๒๘๐/๖๖,
คพฺภเสยฺยา	๒๙๒/๙๘		๒๘๔/๘๐
คพฺภินี	๓๒๗/๑๕๙, ๔๕๘/๓๐๖	คิหิวิกตํ	๒๕๖/๒๘
คมิกาภิสงฺขารอ	๒๙๐/๙๒	คิหิสํสฺสญฺโจ	๓๙๕/๒๔๘
ครหิโต	๒๕๕/๒๗	คิหิ	๒๕๔/๒๘, ๔๑๔/๒๖๗
ครุฑเรยฺยาม	๔๖๗/๓๒๔	คิตํ	๓๐๐/๑๑๓
ครุฑา	๔๖๘/๓๒๖	คิวยาย	๒๕๒/๒๓
คลคณฺฐี	๓๙๖/๒๔๙	คฺฤณฺงคฺฤณฺปาหน	๒๔๕/๑๒
คลติ	๒๖๖/๔๖	คฺฤตฺตํ	๒๕๗/๓๑
ควาฆาตนํ	๒๔๓/๕	คฺฤตฺตาคฺฤตฺตํ	๓๔๓/๑๘๖
คหปติ	๒๙๘/๘๒	คฺฤมฺพํ	๔๖๐/๓๑๐
คหปติกกํ	๒๙๕/๑๐๓	คฺฤมฺพียะ	๔๖๐/๓๑๐
คหปติจิวาริ	๓๓๗/๑๗๙	คฺฤพ	๒๗๒/๕๕, ๒๙๙/๑๑๒
คหปติปริสํ	๒๘๕/๘๒	คฺฤพกรณํ	๒๗๒/๕๕
คเหตฺวา	๒๖๘/๔๙, ๒๘๐/๖๗	คฺฤพคฺฤมฺภาปฺเรหิ	๒๘๔/๗๗
คเหตฺพพํ	๒๕๓/๒๓	คฺฤพคฺฤมฺภํ	๒๘๔/๗๗
คเหตุํ	๒๖๗/๔๘	คฺฤพตฺถิกเณ	๒๙๙/๑๑๒
คามกถิ	๒๕๐/๑๘	คฺฤโพทกํ	๒๘๔/๗๗
คามเก	๒๗๑/๕๒	คฺฤหา	๓๔๓/๑๘๕
คามิกสทฺสฺสาณิ	๒๔๒/๑	คฺฤถิ	๒๖๘/๔๙
การยฺหฏฺจานํ	๒๙๐/๙๓	คฺเรรฺกํ	๒๖๕/๔๔

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
โคกณฎกหตา	๒๕๗/๓๑	จกขุวิณญเญยา	๒๔๔/๑๐
โคจมม	๒๕๕/๒๘	จกมตติ	๒๔๓/๓
โคจเร	๓๘๐/๒๓๑	จกโม	๒๔๓/๓
โคจผล	๒๖๓/๕๑	จกโ	๓๓๔/๑๗๒
โคธามุข	๒๗๙/๖๔	จตุโทณิก	๒๙๖/๑๐๓
โคณโก	๒๕๔/๒๕	จตุททิส	๔๖๐/๓๐๙
โคณิสาทิก	๒๙๕/๑๐๒	จตุรงคินิ	๒๙๗/๑๐๔,
โคपालกสถาน	๒๙๙/๑๑๐	๔๕๘/๓๐๕-๓๐๖, ๔๕๙/๓๐๗-๓๐๘	
โครเส	๒๙๙/๑๑๑	จตุรกุโ	๓๖๓/๒๐๙-๒๑๑
[ก]		จหน	๒๖๕/๔๔
จม	๒๗๑/๕๔, ๒๘๔/๗๙	จม	๒๕๕/๒๗-๒๘, ๒๕๗/๓๒
จมตติ	๒๗๖/๖๐	จมมวินทธานิ	๒๕๖/๒๘
จมณ	๓๓๐/๑๖๓	จมมณทธานิ	๒๕๖/๒๕๖
จมทินนาพาโร	๒๖๙/๔๙	จรณทาน	๒๘๑/๖๘
จม	๒๘๐/๖๖	จรมาโน	๒๗๑/๕๒
จรวาสตโต	๒๘๒/๗๒	จาดุททีโป	๓๗๙/๒๓๐
จรวาสา	๒๕๘/๓๓	จาริก	๒๘๒/๗๑
จวตาเปยุ	๓๓๔/๑๗๔	จาลิตเทหิ	๒๖๔/๔๓
จวนวิณญเญยา	๒๔๔/๑๐	จาเวณติ	๒๕๐/๑๙
[จ]		จิจจิกุายติ	๒๘๔/๗๙
จก	๔๑๒/๒๖๗	จิกุิจิกุายติ	๒๘๔/๗๙
จกขุมนุโต	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐	จิตตก	๒๕๔/๒๕
จกขุโรคาพาโร	๒๖๕/๔๓	จิตตรูป	๒๘๓/๗๔
		จิตตาน	๒๘๖/๘๔

ปทานุกรโม	ปพฺพេ/องฺเก	ปทานุกรโม	ปพฺพេ/องฺเก
จิตร	๒๔๖/๑๔, ๒๕๕/๒๗	[ฉ]	
จิเรน	๒๗๐/๕๒	ฉกนั	๒๖๔/๔๓
จิรวอปลิโพโธ	๓๒๕/๑๕๓	ฉทุทนียธมฺม	๓๓๐/๑๖๓
จิรวินิทาหโก	๓๔๒/๑๘๔	ฉทุเทติ	๔๖๖/๓๒๑
จิรวปฏิกุคาหก	๓๔๒/๑๘๔	ฉทุเทสิ	๓๒๗/๑๕๙
จิรวปฏีวิโส	๓๒๑/๑๔๗	ฉทุเทหิ	๒๘๔/๗๙
จิรวปลิโพโธ	๓๒๕/๑๕๓	ฉนฺทโส	๓๐๐/๑๑๕
จิรววิจารณ์มตฺเตน	๓๐๘/๑๒๗	ฉนฺทา	๔๕๔/๓๐๑
จิรวสทสฺसानิ	๓๓๗/๑๗๙	ฉนฺทาคติ	๓๔๒/๑๘๓
จิรวานิ	๒๖๔/๔๒, ๓๓๙/๑๘๐, ๓๔๔/๑๙๐, ๓๔๕/๑๙๑	ฉนฺโท	๔๗๕/๓๓๒
จิรวาสา	๓๑๗/๑๓๙	ฉมาสิกั	๒๙๖/๑๐๓
จิรวุปฺปาโท	๓๐๖/๑๒๖	ฉวิ	๒๗๙/๖๔
จุนฺถน	๒๖๔/๔๓	ฉวิทฺทสาพาโร	๒๗๙/๖๔
จุนฺถนจาลินี	๒๖๔/๔๓	ฉาริกั	๒๖๘/๔๙, ๒๗๒/๕๖
เจตโส	๒๕๗/๓๑, ๒๙๕/๑๐๐	ฉินฺทิตุํ	๒๖๗/๔๙
เจเตนฺตติ	๒๗๑/๕๕	ฉินฺทิตฺวา	๔๖๐/๓๐๙
เจเตสฺสนฺตติ	๒๗๑/๕๕	ฉินฺนคฺคานิ	๔๖๗/๓๒๓
เจโตปรีวิตกุกั	๒๔๒/๓	ฉินฺนานิ	๒๕๐/๒๐, ๒๕๕/๒๖
โจจปานั	๓๐๐/๑๑๔	ฉินฺนิริยาปโก	๓๙๖/๒๔๙
โจเทติ	๓๙๗/๒๕๐	ฉุปนฺตติ	๒๕๒/๒๓
โจรกถั	๒๕๐/๑๘	ฉุปีตพฺพ	๒๕๒/๒๓
โจรภา	๒๗๔/๕๘, ๒๙๕/๑๐๒	ฉุเปยฺย	๒๕๒/๒๓
โจริกาย	๒๗๑/๕๓	ฉนฺทนมตฺตเกน	๓๐๘/๑๒๗
		ฉนฺทปาย	๒๕๒/๒๓

ปทานุกรกโม

ปพเพ/องุเก

[ข]

ชฎิล	๓๐๐/๑๑๒
ชตุมย	๒๖๕/๔๔
ชตุนิ	๒๖๓/๔๒
ชนปท	๒๕๓/๒๔, ๒๕๗/๓๒, ๒๕๘/๓๔, ๒๕๙/๓๕
ชนปทกถ	๒๕๐/๑๙
ชนตุ	๒๕๘/๓๒, ๔๗๗/๓๓๖
ชมพูปาน	๓๐๐/๑๑๔
ชราทุพพล	๓๙๖/๒๔๙
ชาตรุปรชต์	๒๙๙/๑๑๒
ชาติ	๒๗๒/๕๖
ชานปท	๒๘๒/๗๑, ๒๙๕/๑๐๑, ๓๓๗/๑๗๕
ชานาหิ	๒๘๐/๖๖
ชานิตพุโพ	๔๖๘/๓๒๗
ชานะยุย	๓๔๒/๑๘๓
ชานะยุยาสิ	๒๙๔/๙๙
ชายนุติ	๒๗๒/๕๖
ชิจุจณามิ	๒๙๒/๙๕
ชินสนุติเก	๔๕๐/๒๙๐
ชิริทนต์	๒๙๔/๙๙
ชีวหาวิญเฉยยา	๒๔๔/๑๐
ชีวสณณิน	๒๕๐/๒๐

หมดอายุ 26/05/2566

ปทานุกรกโม

ปพเพ/องุเก

ชีวิตเหตุ

๒๙๔/๙๙

เชกจุณ

๓๓๔/๑๗๒

เชกจุณตาย

๒๙๑/๙๓

เชกจุณ

๒๙๑/๙๓

เชกจุณ

๒๘๑/๖๙

[ฃ]

ฃตติ

๒๙๕/๑๐๑, ๓๐๗/๑๒๗,

๓๔๒/๑๘๔, ๔๕๕/๓๐๓

ฃตติวิปนน

๓๘๕/๒๓๙

ฃตติสมปน

๓๘๕/๒๓๙

ฃตมณุส

๒๙๓/๙๗, ๓๐๑/๑๑๖

ฃตติ

๔๖๑/๓๐๙

ฃตติกถ

๒๕๐/๑๘

ฃตตพโพ

๒๙๕/๑๐๑, ๓๐๖/๑๒๕

[ฅ]

ฅานานิ

๒๔๔/๘, ๒๘๒/๗๓

ฅานารท

๓๘๐/๒๓๒

จิตทสโม

๓๙๑/๒๔๕

จิตปญจโม

๓๙๐/๒๔๕

[ง]

งาก

๓๐๒/๑๑๘-๑๑๙

ปทานุกุโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกุโม	ปพเพ/องฺก
[๓]		ตฺนุติสฺสเร	๒๔๓/๗
ตกปณฺณิ	๒๖๓/๔๒	ตปนียา	๒๙๒/๙๕
ตกปตฺติ	๒๖๓/๔๒	ตปสฺสิตาย	๒๙๑/๙๕
ตกั	๒๖๓/๔๒	ตปสฺสี	๒๙๑/๙๖
ตกุกั	๒๙๙/๑๑๑	ตปฺปจฺจย	๔๖๖/๓๒๒
ตคร์	๒๖๕/๔๔	ตมฺพโลหฺมยา	๒๕๑/๒๒
ตชฺชนียกมฺมกโต	๔๐๗/๒๖๒,	ตฺรจฺฉมฺสคฺคฺนฺเรน	๒๘๑/๗๑
	๔๑๘/๒๖๙	ตฺรจฺฉมฺสั	๒๘๑/๗๑
ตชฺชนียกมฺมัม	๔๐๐/๒๕๕, ๔๑๘/๒๖๙	ตฺรจฺฉนา	๒๘๑/๗๑
ตชฺชนียกมฺมมารหฺสฺส	๔๐๐/๒๕๕	ตฺรณฺติ	๒๐๖/๘๗
ตชฺชนียสฺส	๔๑๘/๒๖๙	ตฺรณฺปฺปสฺนฺเนน	๒๘๓/๗๔
ตณฺฑุล	๒๗๔/๕๘, ๒๘๒/๗๑,	ตฺรณฺวจฺฉนา	๓๐๑/๑๑๖
	๒๙๙/๑๑๑, ๓๐๓/๑๑๙	ตฺรฺโณ	๒๕๕/๒๖, ๓๓๑/๑๖๕
ตณฺฑุลตฺติเกน	๒๙๙/๑๑๑	ตสฺสปาปิยสฺสิกาณมฺมัม	๔๐๐/๒๕๕
ตณฺฑุขยาธิมฺมโต	๒๔๔/๙	ตสฺสปาปิยกาณมฺมมารหฺสฺส	๔๐๐/๒๕๕
ตโตนินฺทานิ	๔๕๓/๒๙๙	ตํทสโม	๓๙๑/๒๔๕
ตตฺรฏฺโฏ	๔๓๔/๒๗๘	ตํปญฺจโม	๓๙๐/๒๔๕
ตถาคตสวากสฺส	๒๘๔/๗๙	ตํวีโส	๓๙๒/๒๔๖
ตถาคตสฺส	๒๘๔/๗๙	ตํวุสฺสิตสฺส	๔๗๗/๓๓๖
ตถาคตา	๒๗๔/๕๗, ๓๐๓/๑๒๐,	ตาทิโส	๔๗๗/๓๓๕
	๓๓๗/๑๗๘	ตาลตฺรณฺนํ	๒๕๐/๒๐
ตทหุ	๓๐๕/๑๒๒	ตาลปตฺตปาหุกาโย	๒๕๐/๒๐
ตณฺติพทฺโธ	๓๘๐/๒๓๒	ตาลาวตฺตูกตา	๒๙๒/๙๕
ตณฺติโย	๒๔๓/๗	ตาลีสั	๒๖๕/๔๔

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
ดาวดีเสหิ	๒๘๖/๘๔	ติรจฺฉานกตวิโส	๓๙๒/๒๔๖
ดาวมหา	๒๘๐/๖๗	ติรจฺฉานกโต	๓๙๖/๒๔๙
ติกิจฺฉนฺตา	๓๓๐/๑๖๒	ติโรกรณิ	๓๓๓/๑๗๑
ติโลฏฺฐิปริสฺสุทฺธํ	๒๙๔/๑๐๐	ติล	๒๗๔/๕๖
ติภฺยตฺตํ	๔๕๙/๓๐๗	ติลกกํ	๒๖๗/๔๘
ติคฺคฺคา	๒๔๕/๑๒	ติเร	๓๘๐/๒๓๑
ติฏฺฐนฺติ	๒๗๑๕๕	ติเรตฺวา	๓๒๗/๑๕๘
ติณฺณจฺฉนฺเนหิ	๒๖๕/๔๔	ตุจฺฉ	๒๙๔/๙๙, ๔๖๖/๓๒๒
ติณฺณจฺฉนฺนํ	๒๗๑/๕๓	ตุณฺหิ	๓๐๗/๑๒๗, ๓๔๒/๑๘๔
ติณฺปาทุกํ	๒๕๑/๒๑	ตุณฺหิภาเวณ	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๗,
ติณฺณวิจิกิจฺฉ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐,		๒๙๓/๙๘, ๒๙๙/๑๑๐,
	๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗		๔๕๗/๓๐๔
ติณฺณ	๒๐๖/๘๗	ตุมฺพํ	๒๖๗/๑๒๓
ติตฺติรปตฺติกา	๒๔๖/๑๔	ตุมฺหาทิสานํ	๒๙๓/๙๗
ติตฺติยปฏฺกนฺตกปฏฺจโม	๓๙๐/๒๔๕	ตุลปฺภณฺนิกา	๒๔๖/๐๔
ติตฺติยปฏฺกนฺตโก	๓๙๖/๒๔๙	ตุลิกา	๒๕๔/๒๕
ติตฺติยปฏฺกนฺตกทสโม	๓๙๑/๒๔๕	เตกฏฺลํ	๒๗๔/๕๗
ติตฺติยปฏฺกนฺตกวิโส	๓๙๒/๒๔๖	เตลกํ	๒๖๖/๔๕
ติตฺติยา	๒๙๘/๙๗	เตลตฺติเกณ	๒๙๙/๑๑๒
ติตฺเตน	๒๘๖/๘๖	เตลปทีป	๒๘๕/๘๑
ติปฺมยา	๒๕๑/๒๒	เตลปริโกเณ	๒๖๒/๓๙
ติรจฺฉานกถิ	๒๕๐/๑๘	เตลปากํ	๒๖๗/๔๗
ติรจฺฉานกตทสโม	๓๙๑/๒๔๙	เตลปฺปชฺไชตํ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๔๙,
ติรจฺฉานกตปฏฺจโม	๓๙๐/๒๔๕		๒๙๘/๑๐๙

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก
เตลภาชนํ	๒๖๗/๔๗	ทกฺขิสฺสติ	๒๔๒/๒, ๒๕๗/๓๑
เตลํ	๒๖๐/๓๘, ๒๖๗/๔๗, ๒๗๑/๕๔, ๒๙๙/๑๑๐, ๓๐๓/๑๑๙	ทชฺชชยฺยาถ	๒๘๙/๘๙
[๑]		ทชฺชชยฺยาม	๔๖๗/๓๒๔
ถมฺภํ	๒๘๕/๘๒	ทชฺชชยฺยาสี	๓๓๐/๑๖๓
ถวิกาโย	๒๗๑/๕๔, ๒๘๔/๗๘	ทชฺชเชหิ	๒๘๐/๖๖
ถาลเกสุ	๒๖๕/๔๔	ทญฺจพฺพ	๒๔๔/๘-๙, ๓๙๗/๒๕๐
ถุลลจฺจนฺพาโร	๒๖๔/๔๒	ทญฺจโจ	๒๖๘/๔๙
ถุลลจฺจฺจุ	๒๖๓/๔๓	ทจฺจํ	๓๒๕/๑๕๓
ถุลลจฺจยสฺส	๒๗๙/๒๓	ทณฺฑภยา	๓๐๑/๑๑๖
ถยฺยสํวาสกทสโม	๓๙๑/๒๔๕	ททาติ	๒๘๒/๗๓
ถยฺยสํวาสกปญฺจโม	๓๙๐/๒๔๕	ทเทยฺย	๓๙๓/๒๔๖
ถยฺยสํวาสกวีโส	๓๙๒/๒๔๖	ทธี	๒๙๙/๑๑๑
ถยฺยสํวาสก ๓๗๓/๒๒๒, ๓๗๔/๒๒๓		ทนฺตมยํ	๒๖๕/๔๔
เถโร	๒๗๐/๕๑	ทนฺตํ	๒๕๗/๓๑
โถกํ	๒๘๓/๗๙	ทมกฯ	๒๗๔/๕๘
[๓]		ทมมิ	๒๗๐/๕๑, ๒๗๘/๖๒
ทกฺขนฺตํ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๖, ๒๙๘/๑๐๘-๑๐๙	ทลิตฺทโท	๔๕๘/๓๐๕
ทกฺขฯ	๓๐๓/๑๘	ทสฺกขตฺตํ	๓๓๖/๑๗๖
ทกฺขินฺนํ	๒๕๙/๓๕	ทสวคฺค ๒๕๗/๓๐, ๓๘๘/๒๔๓-๒๔๔	
ทกฺขิตฺตกาโม	๒๔๒/๑	ทสวคฺคกรณํ	๓๙๑/๒๔๕
		ทสฺสน	๒๘๐/๖๖, ๒๗๕/๑๑๕
		ทสฺสนกามา	๓๐๑/๑๑๕
		ทสฺสนีเย	๒๕๕/๒๖, ๒๗๑/๕๓, ๓๒๖/๑๕๗

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องก
ทสเสหิ	๒๔๒/๓	ทิฏฐธมมสุขวิหาริ	๒๖๓/๘๐,
ทหติ	๒๖๖/๔๖		๔๕๗/๓๐๙
ทหโรโก	๓๓๐/๑๖๒	ทิฏฐธมม	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐,
ทพุทาย	๔๖๐/๓๐๙		๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗
ทพุหิภมมกรณมตเตน	๓๐๘/๑๒๗	ทิฏฐธมมิเก	๒๔๒/๔
ทาดพพ	๓๔๓/๑๘๗-๑๘๘,	ทิฏฐิ	๓๙๔/๒๔๗, ๓๙๗/๒๕๐
	๓๖๗/๒๑๗	ทินน	๒๕๗/๓๒, ๒๕๘/๓๔, ๒๘๔/๗๘
ทาดุกาโม	๒๗๐/๕๑	ทิสงุมมิโก	๓๒๑/๑๔๘
ทาดุ	๒๖๘/๔๙	ทิสปาโมกฺโข	๓๒๙/๑๖๐,
ทานกถิ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๗๙,		๓๓๐/๑๖๒
	๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗-๑๐๘,	ทิสาย	๒๕๙/๓๔
	๓๐๑/๑๑๗	ทิสฺสนฺติ	๔๕๙/๓๐๗
ทาเปสิ	๓๓๐/๑๖๒	ทิมมทฺธานิ	๒๘๗/๘๗
ทายปาโล	๔๖๖/๓๑๙	ทิมิ	๔๖๐/๓๑๐
ทารก	๒๗๑/๕๒, ๒๘๐/๖๖,	ทิจจมมปริกฺขणा	๒๔๖/๑๑
	๓๐๓/๑๑๙	ทิจจมม	๒๕๕/๒๕
ทาริกา	๒๗๑/๕๒	ทิจฺจนาโ	๒๕๕/๒๖
ทาส	๒๙๙/๑๐๖, ๓๓๐/๑๖๔,	ทิจฺจิมฺสคฺคฺเคน	๒๘๑/๗๑
	๓๓๔/๑๗๓	ทิจฺจิมฺส	๒๘๑/๗๑
ทาสกมฺมกรโปริส	๒๙๖/๑๐๓	ทิจฺจ	๒๘๑/๗๑
ทาสียา	๒๘๐/๖๖	ทฺกุกฺกุ	๔๒๙/๒๗๕
ทาสี	๓๓๐/๑๖๔	ทฺกุกฺกริ	๒๕๗/๒๙, ๓๐๑/๑๑๖
ทิกฺกณ	๒๔๕/๑๑	ทฺกุกฺข	๒๖๕/๔๓, ๒๘๔/๘๗
ทิกฺก	๓๓๒/๑๖๘, ๔๖๐/๓๐๙	ทฺกุกฺคฺคานิ	๒๗๑/๕๓, ๔๕๘/๓๐๖

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
ทุกุคตี	๒๘๕/๘๒	เทยฺยธมฺโม	๓๓๐/๑๖๔
ทุกุคฺคฺนโ	๒๖๓/๔๓	เทว	๒๗๐/๕๒, ๒๘๙/๙๐
ทฺฏจฺคหณโก	๒๖๙/๕๐	เทวตา	๒๘๖/๘๔
ทฺฏจฺจุลลํ	๔๖๘/๓๒๖	เทวตานุกุมฺปิโต	๒๘๖/๘๖
ทฺฏโจ	๓๘๐/๒๓๒	เทวมนุสฺสาย	๒๘๔/๗๙
ทฺฏนินฺสริโต	๓๙๕/๒๔๘	เทวโย	๓๓๑/๑๖๕
ทฺฏปฺปรีหารํ	๒๗๙/๖๔	เทเสตพฺพา	๔๕๔/๓๐๒
ทฺฏพฺพณฺโณ	๓๓๓/๑๗๐	เทเสสฺสาม	๒๗๔/๕๗
ทฺฏพฺภิกุช	๒๗๔/๕๘, ๒๗๖/๖๑	เทหิ	๒๘๒/๗๕
ทฺฏโรปโย	๒๗๙/๖๔	โทวาริโก	๓๒๗/๑๕๙
ทฺฏุลทฺฐิ	๒๘๓/๗๖	โทสา	๔๕๔/๓๐๑
ทฺฏุลภปิณฺฑเท	๒๙๕/๑๐๐	โทสาคตี	๓๔๒/๑๘๓
ทฺฏสฺสจาลนี	๒๖๔/๔๓	โทสากิสนฺโน	๓๓๖/๑๗๕
ทฺฏสฺสยฺกสฺตสฺสหาณํ	๓๓๕/๑๗๕	โทสริโต	๓๙๔/๒๔๙
ทฺฏสฺสยฺกสฺตานํ	๓๓๕/๑๗๕	โทหโพ	๔๕๘/๓๐๖
ทฺฏสฺสยฺกสฺสหาณํ	๓๓๕/๑๗๕	ทฺวจฺกุลลา	๒๗๙/๖๕
ทฺฏสฺสยฺกํ	๓๓๕/๑๗๕		
ทฺฏสฺสสฺเส	๒๙๕/๑๐๐		
ทฺฏสฺสิลสฺส	๒๘๕/๘๒		
ทฺฏํ	๒๗๐/๕๑, ๔๕๑/๒๙๖		
ทฺฏเตยฺยกมฺเมสุ	๔๗๗/๓๓๖		
ทฺฏโร	๒๗๙/๖๔		
เทถ	๒๗๑/๕๒		
เทณฺตี	๒๘๑/๖๙		

[๕]

ธมฺมผลรสิ	๓๐๐/๑๑๔
ธมฺมาการิ	๒๙๖/๑๐๓, ๒๙๗/๑๐๔
ธมฺนินฺสนุถตฺตตฺต	๒๖๐/๓๗-๓๘,
	๒๖๑/๓๙
ธมฺม	๒๔๒/๔, ๒๕๘/๓๓,
	๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๗

ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก
นตฺถุกรณิ	๒๖๖/๔๖	นาสจฺฉินฺโน	๓๕๖/๒๔๙
นที	๒๘๖/๘๖	นาสนนฺตিকা	๓๑๐/๑๒๘
นปฺปฏิกุณฺณหนฺติ	๒๙๙/๑๑๑	นิกามยมาโน	๒๔๔/๙
นมฺนฺติ	๒๘๖/๘๔	นิกฺกชฺชิตํ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐,
นวนินฺตํ ๒๖๐/๓๘, ๒๗๑/๕๕, ๒๙๙/๑๑๒			๒๙๘/๑๐๙
นวา	๒๗๖/๕๙	นิกฺขมฺมิตฺติ	๒๘๖/๘๖
นสฺสตี	๓๑๒/๑๓๐	นิกฺขมฺมิตฺติ	๒๘๖/๘๖
นหฺตํ	๓๓๖/๑๗๗	นิกฺขามาเมตฺวา	๔๖๐/๓๑๐
นหฺนกรฺกา	๒๕๗/๓๑	นิกฺขามาเมตฺติ	๒๔๙/๑๗, ๒๖๕/๔๓
นหฺนปิตกมฺเม	๓๐๓/๑๑๙	นิกฺขิปถ	๒๗๗/๖๑
นหฺนปิตปฺพุโป	๓๐๓/๑๑๙	นิกฺขิปนฺติ	๒๖๕/๔๔
นพฺมยํ	๒๖๕/๔๔	นิกฺขิปิตฺวา	๒๗๕/๕๙
นากามา	๓๔๑/๑๘๑	นิกฺจจฺฉตี	๒๘๕/๘๒
นาค ๒๕๗/๓๑, ๒๗๘/๖๒-๖๓		นิกฺคณฺจสวโก	๒๙๐/๙๒
นาคเมสฺสุ	๓๔๑/๑๘๑	นิกฺคณฺจา	๒๙๔/๙๙
นาคราชา	๒๘๑/๗๐	นิกฺคมกถํ	๒๕๐/๑๘
นานตฺตกถํ	๒๕๐/๑๙	นิกฺคหํ	๔๗๗/๓๓๖
นานาเกสชฺเชหิ	๓๓๐/๑๖๓	นิจฺฉาเรสิ	๓๓๔/๑๗๔
นานาสํวสกปญฺจโม	๓๙๐/๒๔๕	นิจฺฉาณนฺตีก	๓๑๐/๑๒๘, ๓๑๑/๑๒๙
นานาสํวสกภูมีย	๔๕๕/๓๐๓	นิตฺทหนฺติ	๓๔๓/๑๘๕
นานาสํวสกวีส	๓๙๒/๒๔๖	นิตฺทาเน	๒๕๓/๑๒, ๒๗๕/๕๙
นานาสํวสกา	๔๕๕/๓๐๓	นิตฺปากํ	๔๖๔/๓๑๘
นานาสีมาย	๓๙๐/๒๔๔	นิตฺปากํ	๒๖๒/๓๙
นาวํ	๒๘๖/๘๖	นิตฺชชฺช	๒๘๐/๖๖

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
นิปชฺชิสสามิ	๔๖๒/๓๑๒	นิโรธั	๒๘๔/๔, ๒๙๘/๑๐๗-๑๐๙
นิปตติวาท	๒๔๒/๓, ๓๘๑/๒๓๖	นิวตฺเตหิ	๓๓๔/๑๗๓
นิปนฺนา	๒๘๐/๖๖	นิวตฺโต	๓๓๔/๑๗๓
นิปฺปจิตฺวา	๓๓๐/๑๖๓	นิวาสั	๓๘๐/๒๓๑
นิปฺปจิสฺสามิ	๓๓๔/๑๗๒	นิวาเสตฺวา	๒๗๐/๕๒, ๒๘๐/๖๗,
นิปฺปติ	๓๓๔/๑๗๒, ๔๕๘/๓๐๖		๒๘๓/๖๙
นิพฺพฏฺฐพีชั	๒๗๘/๖๓	นิเวเสน	๒๕๕/๒๖, ๒๗๑/๕๒
นิพฺพาหิ	๔๖๒/๓๑๓	นิสฺสชฺช	๔๕๓/๑๐
นิมนฺตติ	๒๗๖/๖๐, ๒๘๓/๗๕	นิสฺสโปตฺกั	๒๖๓/๔๐
นิมิตฺตกเตน	๓๐๘/๑๒๗	นิสฺสํ	๒๖๓/๔๐
นิมิตฺตตานิ	๔๕๙/๓๐๗	นิสฺสินฺโน	๒๗๐/๕๐
นิมฺชฺชิตฺวา	๒๔๒/๒	นิสฺสีทิ	๒๕๓/๕, ๒๗๐/๕๑, ๒๘๐/๖๗
นิมฺพกสวํ	๒๖๓/๔๐	นิสฺสีทิสฺสาม	๔๕๓/๓๐๐
นิมฺพโกเส	๓๔๓/๑๘๕	นิสฺสฤคิเยน	๓๐๘/๑๒๗
นิมฺพปณฺณํ	๒๖๓/๔๑	นิสฺสํสยั	๒๗๑/๕๓, ๔๖๑/๓๑๑
นียสฺสกมฺมกโต	๔๑๒/๒๖๖	นิสฺสาย	๒๘๕/๘๒
นียสฺสกมฺมํ	๔๐๐/๒๕๕	นิสฺสสารณ	๓๙๕/๒๔๘, ๔๗๗/๓๓๖
นียสฺสกมฺมมารหฺสฺส	๔๐๐/๒๕๕	นิสฺสสาริโต	๔๗๗/๓๓๖
นียสฺสสฺส	๔๒๓/๒๗๑	นิสฺสชาติ	๓๙๕/๒๔๘
นียฺยาเทตฺวา	๓๓๔/๑๗๔	นิสฺสํมิตฺตานิ	๒๕๗/๓๒
นिरยั	๒๘๕/๘๒	นิสฺสํมิจฺฉ	๓๐๘/๑๒๗
นิริปฺตี	๒๕๘/๓๓	นิจา	๒๘๖/๘๔
นิโรธธมฺมํ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐	นิจกาวตฺธิกา	๒๔๖/๑๓
	๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗	นิจฺฉ	๒๗๖/๖๑, ๒๙๕/๑๐๑

ปทานุกรโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกรโม	ปพฺเพ/องฺเก
นihat	๔๗๕/๓๓๓	ปฺกฺขิตฺโต	๒๘๔/๗๙
นฺนุจฺหิตฺวา	๓๓๐/๑๖๓	ปฺกฺขิปนฺติ	๒๗๖/๕๖
เนกฺขมฺมาริสมฺตฺโต	๒๔๔/๘	ปฺกฺขิปนฺเต	๒๗๒/๕๕
เนกฺขมฺเม	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๙	ปฺกฺขิปิตพฺพํ	๒๖๗/๔๗
เนคโม	๓๒๖/๑๕๗	ปฺกฺขิปิตํ	๒๖๗/๔๗
เนตฺถาริ	๔๑๘/๒๗๐	ปฺคฺุณ	๓๓๒/๑๗๐, ๔๗๗/๓๓๕
		ปฺคฺุควกฺสาวํ	๒๖๓/๔๑
		ปฺคฺุคฺหารโ	๔๗๗/๓๓๕
		ปฺคฺุคฺเห	๒๙๕/๑๐๐
		ปฺจฺจตฺถิกานํ	๔๗๗/๓๓๕
		ปฺจฺจตฺถินา	๔๗๗/๓๓๕
		ปฺจฺนฺติ	๒๙๕/๑๐๒
		ปฺจิตพฺพํ	๒๖๗/๔๗
		ปฺจฺจกฺขาทกทสโม	๓๙๑/๒๔๕
		ปฺจฺจกฺขาทกปญฺจโม	๓๙๐/๒๔๕
		ปฺจฺจกฺขาทกวิโส	๓๙๒/๒๔๕
		ปฺจฺจกฺขาโต	๓๓๒/๑๖๖
		ปฺจฺจนฺติม	๒๕๙/๓๔-๓๕, ๒๙๕/๑๐๑
		ปฺจฺจเวกฺขนฺตสฺส	๔๗๔/๓๓๐
		ปฺจฺจสฺโสสิ	๒๗๐/๕๑
		ปฺจฺจจกฺจฺนฺโต	๒๔๔/๙
		ปฺจฺจจกฺจฺนิ	๒๙๗/๑๐๖
		ปฺจฺจจสฺสีตพฺพํ	๔๗๐/๓๒๘
		ปฺจฺจจฺจฺจํ	๔๕๓/๓๐๐

ป

ปฺกฺตฺตฺตฺส	๓๘๐/๒๓๑, ๔๕๐/๒๙๐
ปฺกฺตฺตฺตฺส	๓๙๔/๒๔๗
ปฺกรณ	๒๕๓/๒๔, ๒๗๕/๕๙
ปฺกาสิต	๒๘๔/๘๐, ๒๙๘/๙๗
ปฺกาเสติ	๒๙๘/๑๐๗
ปฺกาเสสิ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘
ปฺกฺก	๒๖๗/๓๙, ๒๙๔/๑๐๐
ปฺกฺกนฺโต	๒๙๙/๑๑๐, ๔๖๗/๓๒๔
ปฺกฺกมฺนฺตฺติ	๓๑๐/๑๒๘, ๓๑๑/๑๒๘
ปฺกฺกมฺิสฺสนฺติ	๔๖๗/๓๒๔
ปฺกฺกามิ	๒๕๐/๑๙, ๒๕๑/๒๑
ปฺกฺขหฺโต	๓๙๖/๒๔๙
ปฺกฺขา	๔๕๑/๒๙๗
ปฺกฺขเวเลตฺวา	๒๘๕/๘๒
ปฺกฺขเวเลสิ	๔๖๕/๓๑๘

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ปจจุฏจาย	๒๕๐/๑๙, ๒๘๖/๘๔,	ปญญาเปสสาม	๒๗๔/๕๗
	๔๖๑/๓๑๑	ปญญาเปหิ	๒๔๒/๓
ปจจุฏจาสิ	๒๘๖/๘๗	ปญญาติ	๒๖๗/๔๗
ปจจุฏเจຍယာမ	๔๖๗/๓๒๔	ปญญาติสสาม	๔๕๗/๓๐๕
ปจจุฏจิจิ	๔๖๖/๓๒๐	ปญญาตโยชนิกา	๓๓๔/๑๗๓
ปจจุสสมย	๒๘๖/๘๔, ๔๖๑/๓๑๑	ปญโญ	๔๕๐/๒๙๕
ปจโจโรหิตวา	๒๙๘/๑๐๗	ปญฺญิกา	๒๕๔/๒๕
ปจฺจนาคจฺฉิ	๓๓๓/๓๗๑, ๓๖๔/๒๑๒	ปญฺญาก	๒๙๓/๙๗
ปจฺจนานิปาตี	๔๖๑/๓๑๑	ปญฺญิกจฺเจว	๔๕๘/๓๐๖
ปจฺจนาวาห	๔๖๐/๓๑๐	ปญฺญิกโรถ	๓๘๑/๒๓๖
ปจฺจนาสมเณน	๒๔๗/๑๕	ปญฺญิกสฺสนารหจตุตฺโต	๓๙๓/๒๔๗
ปจฺฉินิมาภิมุข	๒๘๕/๘๓	ปญฺญิกสฺสนารหสฺส	๔๐๐/๒๕๕
ปจฺฉินิมาย ทิสาย	๒๕๙/๓๕	ปญฺญิกสฺเสยฺย	๓๙๓/๒๔๗
ปชาย	๒๘๔/๗๙	ปญฺญิกา	๒๕๔/๒๕
ปชฺชวลติ	๒๔๒/๓	ปญฺญิกาทพฺพา	๓๙๗/๒๕๒
ปชฺชฌายติ	๔๗๗/๓๓๕	ปญฺญิกุฏฺฐจกฺค	๓๘๕/๒๓๙
ปณฺจเกน	๓๐๘/๑๒๗	ปญฺญิกุฏฺฐมฺติ	๔๖๖/๓๒๑
ปณฺจวคฺคกรณ	๓๙๐/๒๔๕	ปญฺญิกุฏฺฐ	๒๘๑/๖๙-๗๐
ปณฺจวคฺคิโก	๔๕๐/๒๙๑	ปญฺญิกุโถสนา	๓๙๔/๒๔๗
ปณฺจวคฺคโ	๔๕๐/๒๙๑	ปญฺญิกุชิตฺต	๒๔๗/๑๖, ๒๕๐/๑๙,
ปณฺจาทิก	๔๖๖/๓๒๒		๒๕๕/๒๔
ปณฺชลิโก	๔๖๐/๓๑๐	ปญฺญิกุชิปาโม	๒๙๕/๑๐๑
ปณฺณตฺต	๒๕๕/๒๖, ๒๗๐/๕๓	ปญฺญิกุคฺคหาเปตฺตุ	๒๖๘/๔๙
ปณฺณปาเล	๒๔๒/๓, ๓๘๐/๒๓๑	ปญฺญิกุคฺคหาเปตฺวา	๒๗๕/๕๙

ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก
ปฏิกุณฺหาติ	๒๖๘/๔๙	ปฏิปาฏี	๒๘๒/๗๒, ๒๙๕/๑๐๑
ปฏิกุณฺเหยฺย	๒๔๒/๔	ปฏิปาเทสิ	๔๖๓/๓๑๖
ปฏิกุคฺคิํ	๒๖๒/๔๐, ๒๘๓/๗๖, ๒๙๕/๑๐๐	ปฏิปุจฺจนฺติ	๒๗๔/๕๗, ๓๐๓/๑๒๐
ปฏิกุคฺคิํ	๒๗๕/๕๙	ปฏิปุจฺจนการณียํ	๔๐๐/๙๙
ปฏิกุคฺคเ	๓๓๐/๑๖๓	ปฏิปุจฺจิ	๒๗๙/๖๔, ๒๘๐/๖๘, ๒๘๓/๗๓
ปฏิกุคฺคเหตุพฺโ	๒๖๘/๔๙	ปฏิปุจฺจิตฺวา	๒๗๐/๕๑
ปฏิกุคฺคเหสิ	๓๘๐/๓๕	ปฏิปฺปสฺสทฺธ	๓๘๐/๒๓๑
ปฏิกุคฺคโ	๒๖๘/๔๙	ปฏิปฺปสฺสทฺธิ	๔๑๘/๒๖๙
ปฏิกุคฺคาหํ	๓๔๒/๑๘๓	ปฏิปฺปสฺสมภิ	๒๙๐/๙๒
ปฏิจโย	๒๔๔/๑๑	ปฏิปฺปสฺสมภณฺติ	๔๑๘/๒๖๙
ปฏิจฺจ	๓๓๔/๑๗๓	ปฏีพล	๒๘๓/๗๕, ๒๙๕/๑๐๑, ๓๐๖/๑๒๖
ปฏิจฺจกมฺมํ	๒๙๔/๙๙	ปฏีพาหติ	๓๐๕/๑๒๑
ปฏิจฺจนฺนํ	๒๔๒/๔, ๒๙๔/๙๖, ๒๙๘/๑๐๙	ปฏีพาหยา	๒๘๖/๘๔
ปฏิจฺจาทนีย	๒๖๙/๕๐, ๒๘๐/๖๖	ปฏีพาหิตพฺพํ	๔๗๓/๓๓๐
ปฏิจฺจาทเหตุวา	๒๕๕/๒๗	ปฏีพาเหยฺย	๔๗๓/๓๓๐
ปฏินุญาย	๔๐๐/๙๙	ปฏีภาณฺเอยฺยกา	๓๐๓/๑๒๐
ปฏินิวดตฺติตฺวา	๒๗๙/๖๔	ปฏีภาติ	๔๕๓/๒๙๙
ปฏินิสฺสชฺชิตุํ	๔๓๙/๒๘๑	ปฏีภาตุ	๒๕๘/๓๓
ปฏินิสฺสชฺชเตา	๓๙๗/๒๕๑	ปฏีภานํ	๒๘๒/๗๓
ปฏินิสฺสชฺชเอยฺยํ	๓๙๗/๒๕๑	ปฏิมุญฺจิ	๒๗๑/๕๓
ปฏิปชฺชามิ	๒๘๔/๗๘	ปฏียาทาเปตฺวา	๒๗๖/๖๐, ๒๘๖/๖๗, ๒๘๙/๙๐, ๒๙๙/๑๑๑
ปฏิปชฺชิตพฺพํ	๒๖๗/๔๗		

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
ปฏียาเทยฺย	๒๘๒/๗๒, ๓๐๒/๑๑๘	ปฏิสารณียกมฺม	๔๐๐/๒๕๕
ปฏีรूप	๒๘๐/๖๖, ๓๓๖/๑๗๖	ปฏิสารณียกมฺमारหสฺส	๔๐๐/๒๕๕
ปฏิลภิตฺวา	๒๗๐/๕๒	ปฏิสารณียสฺส	๔๔๗/๒๘๖
ปฏิวตฺเตสิ	๒๘๙/๘๙	ปฏิสสุณฺณิตฺวา	๒๗๐/๕๒, ๒๘๐/๖๖,
ปฏิวสตี	๔๕๘/๓๐๖		๒๘๔/๗๗
ปฏีวิชฺฌิ	๒๔๓/๗	ปฏิสสุโต	๒๗๐/๕๒
ปฏีวิทฺฐ	๒๘๗/๘๗	ปฏินฺหติ	๒๘๒/๗๓
ปฏีวิโนทฺติ	๒๘๒/๗๓	ปฏินฺหรนฺติ	๓๔๒/๑๘๓
ปฏีวิสฺสเก	๒๗๑/๕๓	ปฏฺเฏลลสํว	๒๖๓/๔๐
ปฏีเวกฺขิ	๒๘๐/๖๘	ปฏฺเฏลปณฺณ	๒๖๓/๔๐
ปฏีเวทฺยิ	๓๗๙/๒๒๘	ปณฺเวน	๔๖๐/๓๐๙
ปฏีเวเทมิ	๒๔๒/๔	ปณฺเฑ	๒๗๕/๕๙, ๒๗๖/๖๐,
ปฏีเวเทหิ	๒๘๐/๖๖		๒๘๐/๖๖
ปฏิสงฺขา	๒๗๖/๖๑	ปณฺทกทสโม	๓๙๑/๒๔๕
ปฏิสมฺโมทติ	๒๕๘/๓๓	ปณฺทกปณฺจโม	๓๙๐/๒๔๕
ปฏิสมฺโมทิ	๒๗๖/๖๑	ปณฺทกวีโส	๓๙๒/๒๔๖
ปฏิสมฺโมทิตฺ	๒๗๕/๕๙,	ปณฺทโก	๓๙๖/๒๔๘
	๓๐๖/๑๒๕	ปณฺทิตฺตชาติโย	๒๘๖/๘๖
ปฏิสลลีนสฺส	๒๔๓/๖, ๒๙๕/๑๐๐,	ปณฺทิตโต	๔๕๑/๒๙๔, ๔๗๗/๓๓๖
	๔๖๗/๓๒๒	ปณฺทฺโรคาพาโ	๒๖๙/๕๐
ปฏิสลฺลนา	๒๕๗/๓๑, ๒๙๕/๑๐๐	ปณฺณานิ	๒๖๓/๔๑
ปฏิสาเมตี	๒๗๑/๕๔	ปติฏฺจาปิโต	๒๘๕/๘๑
ปฏิสายนียานิ	๒๗๑/๕๕	ปติฏฺจาเปตฺวา	๒๘๕/๘๑
ปฏิสารณียกมฺมกโต	๔๔๗/๒๘๖	ปติฏฺจา	๒๖๕/๔๕, ๔๖๐/๓๑๐

ปทานุยกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุยกโม	ปพเพ/องฺก
ปตฺตกถุสํ	๒๙๕/๑๐๑, ๓๐๖/๑๒๖, ๓๔๒/๑๘๔	ปพฺพชานียสฺส	๔๔๖/๒๘๖
ปตฺตจิวรี	๒๔๗/๑๕, ๒๕๕/๒๖, ๒๕๗/๓๒	ปพฺพการี	๒๗๐/๕๐
ปตฺตตรมม	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗	ปมาทาทิกรณํ	๒๘๕/๘๒
ปตฺตตรสํ	๓๐๐/๑๑๔	ปมฺภูจฺจา	๒๗๖/๖๐
ปตฺตติกา	๒๘๘/๘๘, ๙๐	ปมฺสุสฺสติ	๓๒๙/๑๖๐
ปตฺตติโก	๒๙๐/๙๒, ๒๙๘/๑๐๗	ปเมตฺตุ	๔๗๗/๓๓๕
ปตฺตเต	๒๘๓/๗๕-๗๖	ปริญฺปาสดิ	๓๑๘/๑๓๙
ปตฺตถยตา	๒๘๒/๗๔	ปริญฺปาสด	๒๔๒/๒
ปทกฺขิณํ	๒๗๐/๕๑, ๒๘๐/๖๗, ๒๘๓/๗๖	ปริญฺปาสดิชา	๒๗๗/๖๑
ปทา	๔๕๐/๒๙๔	ปนิรฺปาสิสฺส	๓๒๐/๑๔๕
ปเทเส	๒๘๖/๘๔	ปรกฺุเลสุ	๓๘๐/๒๓๒
ปปาเต	๒๕๗/๒๙	ปรทตฺตโกชินํ	๒๘๒/๗๓
ปพนฺธติ	๒๘๖/๘๗	ปรมาเย	๓๒๖/๑๕๗
ปพฺพชปาทุกํ	๒๕๐/๒๒	ปรมฺมรณฺา	๒๘๕/๘๒
ปพฺพชเยยฺย	๒๔๓/๕	ปรามสิดฺวา	๔๖๒/๓๑๔
ปพฺพชชาภิสงฺขาโร	๒๕๗/๓๐	ปริกถากเตน	๓๐๘/๑๒๗
ปพฺพชาโต	๒๖๗/๔๘	ปริกฺขิณฺวสํโยชโน	๒๔๔/๘
ปพฺพชชานียกมฺมกโต	๔๔๖/๒๘๖	ปริกฺคณฺหนฺติ	๒๘๖/๘๔
ปพฺพชชานียกมฺม	๔๐๐/๒๕๕	ปริกฺคเหตุวา	๒๘๐/๖๖
ปพฺพชชานียกมฺมมารหฺสฺส	๔๐๐/๒๕๕	ปริจฺจตฺตานิ	๒๘๐/๖๗
		ปริณามํ	๒๘๔/๗๗, ๓๓๓/๑๗๐
		ปริณามเมติ	๒๘๒/๗๓
		ปริตุตํ	๓๔๒/๑๘๓
		ปริทสฺสิ	๒๕๘/๓๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
ปริเนตฺวา	๔๖๐/๓๑๐	ปริโยทาทสิปฺปา	๓๐๓/๑๑๙
ปริเนนฺติ	๔๖๐/๓๐๙	ปริโยสํกฺกยาณํ	๒๙๘/๑๐๖
ปริปํกํ	๓๒๗/๑๕๙, ๔๕๙/๓๐๘	ปริวารเณติ	๒๗๔/๕๘
ปริปาเตนฺติ	๒๘๑/๗๐	ปริวาสํ	๔๐๐/๒๕๕
ปริปาเตสิ	๔๖๒/๓๑๔	ปริวาสารหํ	๔๐๐/๒๕๕
ปริปฺจณํ	๒๕๑/๒๑	ปริวิตกฺโก	๒๙๕/๑๐๐, ๔๖๗/๓๒๒
ปริปฺพณฺณโกสโกฏฺฐาการอ	๔๕๘/๓๐๕	ปริวิสติ	๒๙๖/๑๐๓
ปริพฺพาชกจฺจนฺเนน	๔๕๘/๓๐๖	ปริเวณฺณ	๒๘๐/๖๕
ปริภาสติ	๔๑๔/๒๖๗	ปริเวสนา	๒๙๙/๑๑๑
ปริภฺยชิ	๒๘๐/๖๙	ปริสทฺฐโก	๓๙๖/๒๔๙
ปริภฺยชิตพฺพานิ	๒๗๑/๕๕, ๓๐๔/๑๒๑	ปริสา	๒๗๑/๕๔, ๒๘๕/๘๗
ปริภฺยชิตฺถํ	๒๖๘/๔๙, ๒๗๒/๕๖	ปริสฺสาวานานิ	๒๗๑/๕๔, ๒๘๕/๘๗
ปริภฺยชิเชยฺยํ	๒๘๑/๗๐	ปริสฺสุทฺธํ	๒๙๘/๑๐๖
ปริภฺยตฺต	๒๗๘/๖๓	ปริสฺสุยานิ	๔๖๔/๓๑๘
ปริโฆชเนยฺยมํ	๔๖๖/๓๒๒	ปริหรณฺติ	๒๖๕/๔๕
ปริมฺภฺจา	๔๖๔/๓๑๗	ปริหริตพฺพํ	๓๐๓/๑๒๐
ปริยาทินฺนรฺูปา	๔๖๓/๓๑๖	ปริหริตฺถํ	๒๖๓/๔๐
ปริยาทียนฺติ	๒๔๔/๑๐	ปริหเรยฺยํ	๒๙๓/๙๗
ปริยาทียิสฺสติ	๓๓๒/๑๖๘	ปฺลโฆธา	๓๒๕/๑๕๒
ปริยาโย	๒๙๑/๙๓	ปฺลฺลจฺโก	๒๕๔/๒๕
ปริเยสนฺติ	๒๘๖/๘๖	ปฺลฺลลฺลานิ	๒๘๖/๘๗
ปริเยสิตพฺพํ	๒๙๙/๑๑๒	ปาวตฺตมํสํ	๒๘๐/๖๖, ๒๙๔/๙๘
ปริโยคํพหฺรณฺม	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗	ปาวตฺตาโร	๓๐๐/๑๑๓
		ปาวริ	๓๓๕/๑๗๕

ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก
ปวาเรนฺติ	๒๗๖/๖๑	ปสุสาว	๒๖๕/๔๓
ปวาเรสุสาม	๔๕๓/๓๐๐	ปสุสาวปาทุกั	๒๕๑/๒๒
ปวิเวกาธิมฺตโต	๒๔๔/๘	ปสุสิ	๔๗๕/๓๓๒
ปวิสฺนฺติ	๒๖๖/๒๘	ปสุสิตฺวา	๒๗๑/๕๒
ปวิสิตฺวา	๒๘๐/๖๖	ปสุเสน	๓๓๒/๑๖๗
ปวิเสยฺย	๒๕๖/๒๘	ปสุเสยฺย	๓๙๗/๒๕๑
ปเวเทติ	๒๙๘/๑๐๖	ปหิตตฺต	๒๔๓/๘, ๔๖๖/๓๒๑
ปเวเสสิ	๔๖๒/๓๑๓	ปหฺตํ	๒๘๒/๗๓, ๓๐๐/๑๑๓
ปสฺเตน	๓๓๐/๑๖๓	ปัสสุกล	๓๐๙/๑๒๘, ๓๕๐/๑๘๑
ปสตฺถา	๒๕๕/๒๗	ปัสสุกลิก	๓๐๖/๑๒๕, ๓๓๗/๑๗๘
ปสนฺนจิตฺต	๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๓, ๒๙๘/๑๐๗, ๓๐๑/๑๑๗	ปัสสุเกหิ	๒๖๕/๔๔
ปสนฺนา	๒๙๙/๑๐๘	ปากติกาณิ	๒๖๑/๓๘
ปสาทณิยํ	๒๕๗/๓๑	ปาเจติ	๒๘๒/๗๓
ปสาเทสุสนฺติ	๔๖๗/๓๒๔	ปาฏฺงฺกิ	๒๕๓/๒๔
ปสาโท	๓๐๑/๑๑๖	ปาฏฺลิตามิกา	๒๘๕/๘๑
ปสํริตํ	๒๗๘/๖๓, ๒๘๖/๘๖	ปาฏิกาย	๒๔๒/๒
ปสาเรยฺย	๒๗๘/๖๒	ปาเจยฺยกา	๓๐๖/๑๒๕
ปสีเทยฺย	๓๐๑/๑๑๖	ปาณก	๒๖๖/๔๖, ๓๓๒/๑๖๘
ปสุตํ	๒๘๓/๗๖	ปาณหฺรา	๔๖๔/๓๑๗
ปสุส	๔๖๐/๓๑๐	ปาณาติปาตา เวรฺมณิ	๒๕๕/๒๗
ปสุสฺติ	๒๗๕/๒๗	ปาณาติปาโต	๒๕๕/๒๗
ปสุสตฺ	๒๗๙/๖๔	ปาณฺเปต	๒๘๔/๘๐, ๒๙๘/๑๐๘
ปสุสามิ	๒๘๔/๗๙	ปาตพฺพํ	๒๖๗/๔๗
		ปาตฺราสํ	๓๓๔/๑๗๓

หมดอายุ 26/05/2566

ปทานุกรม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรม	ปพฺพ/องฺก
ปิจฺญา	๓๓๐/๑๖๓	ปิวิ	๒๖๔/๔๓
ปิฏฺจานิ	๒๖๕/๔๔	ปิวิสุตฺติ	๓๓๔/๑๗๒
ปิฏฺจ	๒๖๕/๔๔, ๒๗๒/๕๕	ปิเวยฺย	๒๖๗/๔๗
ปิฏฺจวาทนียํ	๓๐๒/๑๑๘	ปิพฺภา	๒๖๓/๔๓
ปิฏฺจจิ	๒๕๒/๒๓, ๒๕๕/๒๗, ๒๘๒/๗๒	ปิจํ	๒๕๖/๒๘
ปิฏฺจเจหิ	๒๖๓/๔๐	ปิจปฺปมาเณน	๒๕๕/๒๒
ปิณฺฑทเกณ	๓๐๖/๑๒๖	ปิเจ	๒๕๕/๒๒
ปิณฺฑทปาทปฏิกฺกนฺโต	๔๖๔/๓๑๗	ปิต	๒๖๐/๓๗, ๒๖๘/๔๙, ๒๘๐/๖๖
ปิณฺฑทปาทิกกา	๓๐๖/๑๒๖	ปิตกวทฺธิกา	๒๔๖/๑๓
ปิณฺฑททาย	๒๗๑/๕๒, ๒๘๑/๖๘	ปฺกฺก	๓๙๖/๑๓๘-๑๓๙
ปิตา	๓๒๘/๑๖๐	ปฺกฺกคฺคิกานิ	๓๐๔/๑๒๑
ปิตุฆาตกทสโม	๓๙๑/๒๔๕	ปฺกฺกนฺติ	๒๘๐/๖๕
ปิตุฆาตกปณฺจโม	๓๙๐/๒๔๕	ปฺกฺกนฺตฺติ	๒๗๔/๕๘
ปิตุฆาตกวิโส	๓๙๒/๒๔๖	ปฺกฺกนิ	๒๗๑/๕๓
ปิตุฆาตโก	๓๙๖/๒๔๙	ปฺกฺกนิโต	๔๗๗/๓๓๕
ปิปาสํ	๒๘๒/๗๓	ปฺกฺกนิตฺวา	๔๖๑/๓๑๑
ปิปฺพลี	๒๖๓/๔๑	ปฺกฺกนฺ	๓๓๑/๑๖๖
ปิยจกฺขุหิ	๔๖๖/๓๒๐	ปฺกฺกน	๒๘๓/๗๖, ๓๓๗/๑๗๙
ปิยวาทิ	๔๖๑/๓๑๒	ปฺกฺกนทํ	๒๘๖/๘๕
ปิโลตฺติกา	๓๐๙/๑๒๘	ปฺกฺกนทฺธา	๒๔๖/๑๔
ปิวติ	๓๓๔/๑๗๔	ปฺกฺกนฺตํ	๒๘๖/๘๕
ปิวตฺ	๒๗๔/๕๗	ปฺกฺกนทฺโท	๔๖๔/๓๑๗
ปิวนฺติ	๒๖๖/๔๖	ปฺกฺกนทฺทวาทินิพฺพตฺติ	๒๙๒/๙๖
		ปฺกฺกนทฺทว	๒๘๗/๘๘

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
ปฺปฺพรส	๓๐๐/๑๑๔	ปฺรณฺโตะ	๒๘๓/๗๕
ปฺปฺผ	๓๓๑/๑๖๕	ปฺรณฺต	๒๘๔/๗๖
ปฺพพกา	๓๐๐/๑๑๔	เปกฺขมานิ	๒๔๒/๒
ปฺพพณฺหสมย	๒๔๗/๑๕, ๒๕๕/๒๖, ๒๗/๑๕๒	เปสลา	๓๘๐/๒๓๑
ปฺพพเปตกถ	๒๕๐/๑๙	เปสิโต	๔๗๗/๓๓๕
ปฺพพญจาย	๔๖๑/๓๑๒	โปกฺขรฏฺฐ	๒๗๘/๖๓, ๒๙๕/๑๐๐
ปฺรกฺขตฺวา	๒๘๕/๘๒	โปกฺขรณิ	๒๗๘/๖, ๓๒๖/๑๕๘
ปฺรตฺถาภิมุโ	๒๘๕/๘๒	โปกฺขรสตานิ	๓๒๖/๑๕๘
ปฺรตฺถิมทกฺขินาย	๒๕๙/๓๕	โปกฺขรสทสฺสานิ	๓๒๖/๑๕๘
ปฺรตฺถิม	๒๘๕/๘๒	โปเจสฺ	๒๘๙/๘๙
ปฺรตฺถิมาย	๒๔๔/๑๐, ๒๕๙/๓๔	โปตฺถนิก	๒๘๐/๖๖
ปฺริสกถ	๒๕๐/๑๙	โปราณ	๓๐๐/๑๑๓
ปฺริสาคโต	๔๗๗/๓๓๕	โปสาปิโต	๓๒๘/๑๖๐
ปฺริสทมฺมสารถิ	๒๙๘/๑๐๖, ๓๐๐/๑๑๒	โปสาวนิก	๓๓๐/๑๖๕
ปฺริสทฺตเรน	๒๕๓/๒๓	โปโส	๒๘๖/๘๑
ปฺริสยฺตฺต	๒๕๓/๒๔	[พ]	
ปฺเรกตฺต	๒๗๗/๖๒, ๒๙๕/๑๐๐	ผณฺตตโก	๓๙๖/๒๔๙
ปฺโรหิโต	๔๕๙/๓๐๗	ผรณฺติ	๒๖๓/๔๐
ปฺชยณฺติ	๒๘๖/๘๖	ผรฺสา	๒๖๕/๔๕
ปฺชฺโต	๒๘๖/๘๖	ผเรยฺย	๒๖๐/๓๗
ปฺชยยาม	๔๖๗/๓๒๔	ผลขาทนีย	๒๗๕/๕๙, ๒๗๘/๖๓
ปฺเรตฺวา	๒๗/๑๕๔	ผลตฺมพ	๒๖๗/๕๘
		ผลมย	๒๖๕/๔๔

ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก
ผลรสี	๓๐๐/๑๑๔	พนฺธิตฺวา	๒๗๘/๖๓
ผลานิ	๒๖๓/๔๑	พยากรณารหิ	๔๗๗/๓๓๕
ผลิกมยา	๒๕๑/๒๒	พลั	๒๘๒/๗๓
ผลิตา	๒๖๗/๔๘	พหารามโกฏฺจเก	๒๙๕/๑๐๑
ผาณิทั	๒๖๐/๓๘, ๒๗๑/๕๕	พหิสีมกต	๓๑๑/๑๒๙
ผารุสฺสปานั	๓๐๐/๑๑๓	พหุโกโต	๓๐๑/๑๑๖
ผาลิตา	๒๔๗/๑๖	พหุกรณียา	๒๕๘/๓๓
ผาเลนฺติ	๒๙๕/๑๐๒	พหุกิจฺจา	๒๕๘/๓๓
ผาโล	๒๘๔/๗๙	พหุชฺนา	๓๒๖/๑๕๗
ผาสุ	๓๒๔/๑๕๒	พหุตรั	๒๗๔/๒๑๓
ผาสุวิหาริโก	๓๒๔/๑๕๒	พหุมายา	๓๓๔/๑๗๓
ผาสุ	๓๘๐/๒๓๑	พหุสุสุโต	๔๕๑/๒๙๔
ผิตา	๓๒๖/๑๕๗	พารานฺเสยฺยโก	๓๓๓/๑๗๐
โผสิตุ	๒๖๗/๕๘	พาโล	๓๙๕/๒๔๘
		พาหิ	๒๗๘/๖๒, ๒๘๖/๘๖
		พาหุลฺลยา	๒๗๑/๕๕
		พาหุลฺลิกา	๒๗๑/๕๕
		พาพฺพหฺตรั	๒๕๓/๒๔
		วิลงฺกั	๒๖๓/๔๑
		พิล	๒๖๓/๔๑, ๔๖๐/๔๒
		พีชานิ	๓๐๔/๑๒๑
		พุทฺธ	๒๔๒/๑, ๔, ๒๔๘/๑๖,
			๒๕๐/๒๐๒๗๔/๕๙, ๒๘๔/๗๒
		พุทฺธปฺปมฺข	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๗
[พ]			
พธิโร	๓๙๖/๒๔๙		
พนฺธตฺถาย	๒๗๒/๕๕		
พนฺธนฺมตฺตเกน	๓๐๘/๑๒๗		
พนฺธนฺมตฺตั	๒๕๖/๒๘		
พนฺธนฺสฺสฺตฺตกั	๒๖๕/๔๕		
พนฺธนฺติ	๒๘๖/๘๖		
พนฺธนาเปสิ	๒๗๑/๕๓		
พนฺธิตุ	๒๖๕/๔๔		

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก
พฺยคฺขมจฺมมปริกฺขฎฺฐา	๒๔๖/๑๔	ภงฺโกลทิกํ	๒๖๗/๔๘
พฺยคฺขมจฺมมํ	๒๔๕/๒๕	ภเชยฺยยาม	๔๖๗/๓๒๔
พฺยคฺขมมํสคฺคณฺเฑน	๒๘๑/๗๐	ภณเฑ	๒๗๐/๕๒
พฺยคฺขมมํสํ	๒๘๑/๗๐	ภณฺทนการกา	๔๖๘/๓๒๕
พฺยคฺขมํ	๒๘๒/๗๐	ภณฺทนชาตา	๔๕๖/๓๐๓
พฺยณฺชฺนุเปตา	๔๗๖/๓๓๔	ภณฺฑาคารํ	๓๔๓/๑๘๗
พฺยตฺต	๒๔๕/๑๐๑, ๔๕๑/๒๙๖, ๔๗๕/๓๓๓	ภณฺฑาคาริกํ	๓๔๓/๑๘๕
พฺยปเนติ	๒๘๒/๗๓	ภณฺฑทิกํ	๒๗๘/๖๓
พฺยากรณารหํ	๔๗๗/๓๓๕	ภตฺตปฏฺฐิปาฏี	๓๐๒/๑๑๘
พฺยากรเรยฺย	๒๔๔/๘	ภตฺตํ	๒๖๐/๓๗, ๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๘
พฺยากรโนติ	๒๔๕/๑๑	ภตฺตคฺค	๒๘๒/๗๒, ๔๕๓/๓๐๐
พฺรหฺมจริยปริโยสานํ	๒๔๓/๘	ภตฺตจฺฉาตเกน	๒๖๑/๓๙
พฺรหฺมจริยํ	๒๔๓/๕, ๒๕๗/๘	ภทฺทโก	๓๘๐/๒๓๑
พฺรหฺมจาริโน	๒๘๖/๘๖	ภทฺทมฺตฺตํ	๒๖๓/๔๐, ๒๖๕/๔๔
พฺรหฺมณ	๒๗๖/๕๙, ๒๘๒/๗๓, ๓๐๐/๑๑๓	ภทฺทสาลมฺมุเล	๔๖๗/๓๒๒
พฺรหฺมณปริสํ	๒๘๕/๘๒	ภทฺรโก	๓๓๑/๑๖๕
		ภทฺรานิ	๒๘๖/๘๖
		ภยกถํ	๒๕๐/๑๘
		ภยา	๔๕๔/๓๐๑
		ภยาคติ	๓๔๒/๑๘๓
		ภริยา	๓๓๐/๑๖๒
		ภวเนตฺติ	๒๘๗/๘๘
		ภสฺสการก	๔๐๗/๒๖๒, ๔๖๗/๓๒๗
		ภาคํ	๓๔๑/๑๘๓
[ภ]			
ภคฺคทลาพาโร	๒๗๙/๖๔, ๓๓๑/๑๖๕		
ภควา	๒๔๒/๑-๔, ๒๔๓/๕-๖		
ภคินิ	๒๘๐/๖๖		
ภงฺกํ	๓๓๙/๑๘๐		

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก
ภาเชตพฺพ	๓๗/๙/๒๒๗, ๔๗๓/๓๓๐	ภุตตาวเสโส	๔๖๖/๓๒๑
ภายี	๓๓๕/๑๗๔	ภุตตาวี	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๖
ภาสิต	๒๘๙/๙๐	ภุสา	๒๔๔/๑๐
ภาสะยุย	๓๔๒/๑๘๔	ภุสาคาเร	๓๐๓/๑๒๐
ภิกขุ	๒๖๘/๔๙, ๒๗๑/๕๔	ภุตปพฺพ	๔๕๘/๓๐๕
ภิกขุคณฺเณ	๔๗๗/๓๓๖	ภุมิ	๒๕๗/๓๑, ๒๖๕/๔๕,
ภิกขุณีทสโม	๓๙๑/๒๔๕		๒๗๕/๕๙
ภิกขุณีทสภญจโม	๓๙๐/๒๔๕	ภทกรุเกหิ	๔๕๓/๒๙๙
ภิกขุณีทสภวีส	๓๙๒/๒๔๖	ภสชฺช	๒๖๐/๓๗, ๒๖๓/๔๕,
ภิกขุณีปญจโม	๓๙๐/๒๔๕		๒๗๑/๕๔, ๒๘๒/๗๒
ภิกขุณีวีส	๓๙๒/๒๔๖	ภสชฺชสมฺมจํ	๒๖๐/๓๗
ภิกขุสท	๒๘๒/๗๑, ๓๐๐/๑๑๓	ภสชฺชานิ	๒๖๒/๓๘
ภิกขุสงฺฆ	๒๗๖/๕๙, ๒๘๐/๖๘,	ภคกฺขนฺธ	๒๘๕/๘๓
	๒๘๒/๗๓, ๒๘๔/๘๐	ภคชานี	๒๘๕/๘๒
ภิชฺชิตถ	๔๖๓/๓๑๖	ภชนสฺส	๒๗๕/๕๙
ภิชฺชิสฺ	๒๔๓/๕	ภชนีย	๒๖๓/๔๐, ๒๗๖/๖๐,
ภิตฺติ	๒๘๕/๘๒		๒๘๐/๖๗, ๒๘๓/๗๕
ภินฺทาม	๔๖๖/๓๒๒	ภชฺชยาकु	๒๘๓/๗๔
ภินฺโน	๔๕๓/๒๙๙	ภเชตฺวา	๒๘๖/๘๖
ภียโยโส มตฺตตาย	๒๖๑/๓๙		
ภิสฺส	๒๗๘/๖๒		
ภีโต	๔๖๒/๓๑๓		
ภุชฺชนตา	๒๘๔/๘๐		
ภุตฺต	๒๖๐/๓๗, ๓๓๓/๑๗๐		

[ม]

มกฺขิตา	๒๕๕/๒๗
มกฺขิยนฺติ	๓๓๑/๑๖๕
มคฺชมหาตฺตา	๒๘๖/๘๔

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องุเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องุเก
มกุก	๒๘๔/๗๗, ๒๘๘/๑๐๗, ๒๘๙/๑๑๑, ๓๒๙/๑๖๑	มณิมยา	๒๕๑/๒๒
มงุก	๓๓๑/๑๖๕, ๔๗๗/๓๓๕	มณฺทเป	๓๔๓/๑๘๕
มงุกฏโต	๒๘๕/๘๒	มตฺตา	๔๖๐/๓๑๐
มจฺณมัส	๒๘๔/๑๐๐	มตฺตีกิ	๒๖๔/๔๓, ๒๖๘/๔๙
มจฺณวส	๒๖๒/๓๙	มตฺถลฺลฺลฺก	๓๓๒/๑๖๘
มชฺช	๒๖๗/๔๗	มฏ	๒๖๐/๓๘, ๒๗๖/๕๙,
มชฺชปฏฺธิตฺ	๒๖๗/๔๗	มฏฺกปานิ	๓๐๐/๑๑๓
มชฺชารจทฺทปริกฺขภา	๒๔๖/๑๔	มฏฺกปฺปฺพรส	๓๐๐/๑๑๔
มชฺชารุ	๒๕๘/๓๒	มฏฺโคพก	๒๘๒/๗๒
มชฺฌิม	๒๕๘/๓๒, ๒๘๕/๘๒	มนฺตนาสุ	๔๗๗/๓๓๕
มชฺฌเ	๒๕๙/๓๕	มนาปจาริ	๔๖๑/๓๑๒
มชฺฌเณกฺลฺยาณ	๒๘๘/๑๐๖	มนฺสุส	๒๖๕/๔๕, ๒๘๐/๖๘,
มญจ	๒๕๕/๒๕, ๒๕๖/๒๖		๒๘๒/๗๑, ๒๘๖/๘๖, ๒๙๙/๑๑๒
มญจเก	๒๘๐/๖๖, ๓๓๐/๑๖๓, ๓๓๒/๑๖๘	มนฺสุสมัส	๒๘๐/๖๘
มญจปฺปมาเนน	๒๕๕/๒๗	มนฺสุสโสภกยต	๒๘๒/๗๔
มญฺชกา	๓๐๓/๑๑๙	มนฺทจฺจริเตน	๒๙๒/๙๕
มญฺชนา	๔๖๑/๓๑๑	มนฺวิณฺญเณยฺยา	๒๔๔/๑๐
มญฺเชฏฺฐจิกฺวทฺธิกา	๒๔๖/๑๓	มนฺตปท	๓๐๐/๑๑๓
มญฺณติ	๒๘๕/๘๑, ๔๗๗/๓๓๖	มรฺนฺติ	๒๘๑/๖๗
มญฺณต	๔๖๔/๓๑๗	มริจ	๒๖๓/๔๑
มญฺณสิ	๓๓๖/๑๗๖	มฺลฺลา	๓๐๑/๑๑๕
มญฺณิตฺถ	๔๕๓/๑๔๗	มฺหคฺฆานิ	๓๓๐/๑๖๔
		มฺหตา	๒๘๒/๗๑
		มฺหตี	๒๘๕/๘๑

ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก
มหทฺธโน	๔๕๘/๓๐๕	มาณวโก	๔๖๑/๓๑๑
มหพฺพโล	๔๕๘/๓๐๕	มาตงฺกรรมณ	๔๖๔/๓๑๘
มหลลํ	๓๓๒/๑๖๘	มาตา	๒๘๖/๘๖, ๓๒๘/๑๖๐
มหาจุมฺมานิ	๒๕๕/๒๕	มาตาปิตโร	๔๖๐/๓๐๙
มหาชนโน	๔๗๗/๓๓๕	มาติกา	๓๑๐/๑๒๘
มหานามรตฺตวทฺธิกา	๒๔๖/๑๓	มาติกาธโร	๔๕๑/๒๙๖
มหาภิสโ	๓๗๙/๒๒๘	มาตาฆาตกทสโม	๓๙๑/๒๔๕
มหาโกโ	๔๕๘/๓๐๕	มาตุฆตกปณฺจโม	๓๙๐/๒๔๕
มหามตฺต	๒๗๐/๕๒, ๒๘๓/๗๖	มาตุฆาตกวิโส	๓๙๒/๒๔๕
มหามตฺตกถํ	๒๕๐/๑๘	มาตุฆาตโก	๓๙๖/๒๔๙
มหามุํ	๔๕๐/๒๙๕	มานตฺตจาริกจตุตฺโต	๓๙๓/๒๔๖
มหาจรฺจรตฺตวทฺธิกา	๒๔๖/๑๓	มานตฺตํ	๓๙๓/๒๔๖, ๔๐๐/๒๕๖
มหาราช	๒๗๐/๕๑	มานตฺตารหจตุตฺโต	๓๙๓/๒๔๖
มหาวาหโน	๔๕๘/๓๐๕	มานตฺตารหํ	๔๐๐/๒๕๕
มหาวิกฺขานิ	๒๖๘/๔๙	มานยนฺติ	๒๘๖/๘๖
มหาวิชิต	๔๕๗/๓๐๕	มานิตา	๒๘๖/๘๖
มหาสทฺทา	๒๕๐/๑๘, ๒๙๕/๑๐๒	มานเญยฺย	๔๖๗/๓๒๖
มหาสาลา	๒๕๙/๓๔	มาเปตฺตํ	๒๘๖/๘๖
มหาเสทํ	๒๖๗/๔๘	มาเปนฺติ	๒๘๖/๘๖
มhesกฺขา	๒๘๖/๘๔	มาเปสิ	๓๓๐/๑๖๕
มhesสิ	๔๕๘/๓๐๖	มาเรตพฺพา	๒๕๒/๒๓
มัสปาตี	๒๘๓/๗๔	มาเรยฺย	๒๕๒/๒๓
มัสปาตีสตานิ	๒๘๓/๗๕	มาลํ	๒๗๑/๕๓
มัส	๒๘๐/๖๖	มาลากถํ	๒๕๐/๑๘

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
มาลากตา	๒๗๐/๕๑	มูล	๒๖๓/๔๐, ๓๓๔/๑๗๒,
มาสตฤิเกน	๒๙๙/๑๑๑		๓๙๓/๒๔๖, ๔๐๐/๒๕๕
มาसानิ	๒๘๒/๗๒	มฺพหสฺส	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๘/๙๖
มาโส	๒๙๙/๑๑๑	เมโหม	๒๙๕/๑๐๑
มิจจมม	๒๕๗/๓๒	เมญฺหวิสาณวทริกา	๒๔๖/๑๔
มิถุเกทา	๒๘๖/๘๖	เมธาวี	๒๘๖/๘๗, ๔๕๑/๒๙๖
มิลายนฺติ	๒๕๐/๑๘	โมกฺขจิกาย	๓๓๓/๑๗๐
มฺขสตุตฺตีหิ	๔๕๗/๓๐๔	โมฆปฺริส	๒๔๕/๑๑, ๒๕๐/๒๐,
มฺข	๓๐๐/๑๑๔		๒๕๕/๒๗, ๒๗๙/๖๒, ๔๖๓/๓๑๖
มฺขายาม	๔๖๔/๓๑๗	โมจปาน	๓๐๐/๑๑๔
มฺกุก	๒๗๒/๕๖	โมเจตฺตุ	๒๖๗/๔๘
มฺกุกตฤิเกน	๒๙๙/๑๑๑	โมเจตฺวา	๒๖๗/๔๘
มฺญจสฺส	๔๖๒/๓๑๒	โมรคฺ	๒๕๘/๓๔
มฺญชปาทก	๒๕๑/๒๑	โมรปญฺชปฺริสพฺพิตา	๒๔๖/๑๔
มฺตฺต	๒๖๘/๔๙	โมหา	๔๕๔/๓๐๑
มฺตฺตาทริตก	๒๖๙/๕๐	โมหากตฺตี	๓๔๒/๑๘๓
มฺทฺจิตฺต	๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘,		
	๒๙๘/๑๐๗, ๓๐๑/๑๑๗		
มฺทฺทิกปาน	๓๐๐/๑๑๔	ยชต	๓๐๐/๑๑๕
มฺทฺธนิ	๒๖๖/๔๕	ยญฺญา	๓๐๐/๑๑๕
มฺสล	๒๖๓/๔๓	ยติณฺทริย	๒๕๗/๓๔
มฺพาลิกา	๒๗๘/๖๒, ๒๗๘/๖๒	ยถาอกุสเส	๓๘๑/๒๓๖
มฺกพริโร	๓๙๖/๒๔๙	ยถาธมฺม	๒๕๒/๒๓, ๒๕๕/๒๘,
มฺโก	๓๙๖/๒๔๙		๒๖๗/๔๗, ๒๗๑/๕๕

[๒]

ปทานุกถโม	ปพฺพเหตุ/องฺก	ปทานุกถโม	ปพฺพเหตุ/องฺก
ยถาพาลเ	๓๘๑/๒๓๖	ยาเยยฺย	๒๕๓/๒๔
ยถาภีรณฺตํ	๒๕๐/๑๙, ๒๗๒/๕๕, ๒๗๘/๖๒, ๒๘๒/๗๑	ยาวกาลิกํ	๓๐๕/๑๒๒
ยถามุพฺพเห	๓๘๑/๒๓๖	ยาวชีวิกํ	๓๐๕/๑๒๒
ยถาวุฑฺฒํ	๔๕๓/๓๐๐	ยาวตเกสฺส	๔๗๗/๓๓๖
ยถาสฺขํ	๒๗๒/๕๕	ยาวติกา	๒๙๘/๑๐๗, ๓๗๙/๒๒๗
ยมกตฺถวิกํ	๒๖๖/๔๗	ยาวทตฺถจิวรี	๓๐๖/๑๒๖
ยมกํ	๒๖๖/๔๗	ยาวทตฺถํ	๒๗๕/๕๙
ยากุํ	๒๖๐/๓๗, ๒๗๔/๕๗, ๒๘๒/๗๒, ๓๓๓/๑๗๐	ยฺยทฺธกถํ	๒๕๐/๑๘
ยากุปฺพาน	๓๐๓/๑๑๙, ๔๕๓/๓๐๐	โยชนํ	๓๒๙/๑๖๑
ยาจติ	๔๑๘/๒๖๙	[๖]	
ยาจิตฺตพฺโพ	๓๔๒/๑๘๓		
ยาเจยฺยยาม	๓๓๑/๑๖๗	รชนนิปฺกํ	๒๖๔/๔๓
ยานกถํ	๒๕๐/๑๘	รชนํ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗, ๓๐๑/๑๐๙
ยานุคฺคมาณฺเณ	๒๕๓/๒๔	รณฺเชติ	๔๗๗/๓๓๕
ยานเณ	๒๕๓/๒๔	รณฺโณ	๒๗๐/๕๒
ยาปนียํ	๒๗๕/๕๙, ๓๐๖/๑๒๕, ๓๘๐/๒๓๓	รตฺตจิตฺต	๒๕๒/๒๓
ยาเปตฺุ	๒๙๕/๑๐๐	รตฺตติ	๒๗๐/๕๒, ๒๘๐/๗๒, ๒๘๒/๗๕, ๒๘๕/๘๓
ยามกาลิกํ	๓๐๕/๑๒๒	รตฺตติสฺตานิ	๒๗๐/๕๒
ยามาติฏฺกนฺเต	๓๐๕/๑๒๒	รตฺตฺตฺตฺต	๓๐๐/๑๑๓
ยายนฺติ	๒๕๓/๒๓	รตฺตฺตฺตฺ	๒๕๔/๒๕
ยายิตฺตพฺพํ	๒๕๓/๒๔	รติยาย	๒๙๔/๙๙
		รมตี	๒๕๘/๓๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
รสณฺชนํ	๒๖๕/๔๔	[๑]	
รโส	๒๖๗/๔๗		
รสํ	๔๖๐/๓๑๐		
รโหคตสฺส	๒๔๓/๕, ๒๕๕/๑๐๐, ๔๖๗/๓๒๒		
ราชกถํ	๒๕๐/๑๘	ลกฺขณฺหโต	๓๙๖/๒๔๙
ราชกุมารโ	๓๒๘/๑๕๙	ลกฺคนฺติ	๒๖๔/๔๒
ราชกุลานิ	๓๒๘/๑๕๙	ลกฺเคติ	๒๗๑/๕๔
ราชคหโก	๓๒๖/๑๕๗, ๓๗๙/๒๒๘	ลกฺขี	๔๕๑/๒๙๖
ราชงฺคํ	๒๘๑/๖๗	ลกฺขํ	๒๗๑/๕๔
ราชา	๒๗๐/๕๑, ๓๒๗/๑๕๘	ลกฺพภาติ	๒๘๒/๗๒
ริณฺจติ	๔๗๗/๓๓๖	ลกฺกิมหา	๒๗๕/๕๙
ริณฺจนฺติ	๒๕๑/๑๙	ลกฺกิสฺสาม	๒๘๒/๗๒
ริตฺตํ	๔๖๖/๓๒๒	ลกฺกิสฺ	๒๗๕/๕๙
รฺกฺขมฺมฺเล	๒๕๓/๒๔, ๒๘๔/๗๗, ๓๔๓/๑๘๕	ลกฺกิกาย	๒๖๔/๔๒
รฺกฺหติ	๓๙๔/๒๔๗	ลกฺกํ	๔๖๘/๓๒๖
รฺกฺพานิ	๒๘๔/๘๐, ๒๙๘/๑๐๘	ลามสฺสการสิโลกํ	๒๔๔/๙
รฺกฺปิยมย	๒๕๑/๒๑, ๒๖๕/๔๔	ลามภา	๓๘๑/๒๓๕
รฺกฺหติ	๒๖๗/๔๐	ลามภี	๒๗๑/๕๔
รฺกฺโพห	๒๘๐/๖๖	ลิกฺขิตโก	๓๙๖/๒๔๙
โรเจหิ	๔๗๑/๓๒๘	ลิจฺฉนฺวิปริสํ	๒๘๙/๙๐
โรปีตานิ	๓๐๔/๑๒๑	ลกฺขุททกา	๒๘๑/๗๐
โรปิยนฺติ	๓๐๔/๑๒๑	ลกฺข	๒๖๐/๓๗, ๒๖๑/๓๘, ๒๗๕/๕๙, ๓๓๐/๑๖๓
		เลณํ	๒๗๐/๕๐
		โลกฺกฺขายิกํ	๒๕๐/๑๙
		โลกฺวิฑู	๒๙๘/๑๐๖, ๓๐๐/๑๑๒
		โลเก	๒๕๘/๓๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
วตถกถ	๒๕๐/๑๘	วตถาพาโ	๒๖๑/๔๗
วตถ	๒๘๔/๘๐, ๒๙๘/๑๐๗	วาทสิ	๔๖๑/๓๑๑-๓๑๒
วตถิกมม	๒๗๙/๖๕	วาทิ	๔๖๑/๓๑๒
วตถิ	๒๘๒/๗๓	วาปเกน	๓๐๓/๑๑๙
วตถุสมี	๓๘๑/๒๓๕	วามโก	๓๐๐/๑๑๙
วเทติ	๒๕๘/๓๓, ๓๒๑/๑๔๗	วามโน	๓๙๖/๒๔๙
วเทนติ	๓๒๑/๑๔๘	วารา	๔๓๔/๒๗๘
วเทยยามิ	๓๖๑/๒๐๗	วาเรสิ	๔๖๖/๓๑๙
วเทหิ	๒๕๗/๓๑	วาสิ	๒๘๖/๘๖
วติตวา	๒๕๕/๒๗, ๒๙๔/๙๙	วาเสตุ	๒๙๕/๑๐๑
วณฺญ	๒๗๘/๖๓, ๒๙๕/๑๐๐	วาเสตฺวา	๒๗๔/๘๑
วปปี	๔๖๑/๓๑๑	วาหน	๓๓๔/๑๗๒, ๔๕๘/๓๐๖
วมุมิกา	๔๕๘/๓๐๖	วาหนาคาเรสุ	๓๓๔/๑๗๒
วร	๓๓๔/๑๗๔, ๓๓๗/๑๗๘	วิกติ	๒๕๔/๒
วสติ	๒๖๘/๔๙, ๓๒๕/๒๕๓	วิกาลโกชนา	๓๐๐/๑๑๓
วสานิ	๒๖๒/๓๙	วิกาเล	๒๖๒/๓๙, ๒๗๒/๕๕
วสิสฺสนฺติ	๔๕๔/๓๐๑	วิกาสิก	๒๖๗/๔๙
วสฺสริตฺวา	๒๗๐/๕๒	วิคตกถกถ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐,
วสฺสฺสนายิกาย	๓๐๖/๑๒๕		๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๙; ๓๐๑/๑๑๗
วจาโจจรภาณโน	๔๖๔/๓๑๗	วิครหิ	๒๔๘/๑๖, ๒๘๐/๖๔
วจิตมนฺนฺวาเจนฺติ	๓๐๐/๑๑๓	วิครหิตฺวา	๒๗๑/๕๕
วตปาเนส	๒๗๑/๕๔	วิกุทฺท	๔๕๓/๒๙๙-๓๐๐, ๔๕๗/๓๐๔
วตวฺภูจิ	๒๔๔/๑๐	วิฆาติ	๒๔๕/๑๒
วาทิ	๒๘๒/๗๓	วิฆาสาทสตานิ	๒๘๒/๗๒

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
วิมาสาทาน	๒๘๔/๗๘	วินยกรม	๔๐๐/๒๕๕
วิจกขโณ	๔๕๐/๒๙๔, ๔๗๗/๓๓๕	วินยโต	๔๕๔/๒๙๘
วิวิตต	๔๗๓/๓๓๐	วินยธรปญจเมน	๒๕๙/๓๔
วิจกิกากิ	๒๔๖/๑๔	วินยธโร	๔๕๑/๒๕๖
วิชัย	๔๕๙/๓๐๘	วินยา	๓๘๕/๒๓๙
วิชชติ	๒๖๗/๔๗	วินา	๔๕๔/๓๐๑
วิชชาจรณสมปนโน	๒๙๘/๑๐๖, ๓๐๐/๑๑๓	วินิปาติ	๒๘๕/๘๒
วิชัยสสติ	๓๓๑/๑๖๕	วินิเวเจตวา	๓๓๓/๑๗๑
วิญญตติ	๓๘๐/๒๓๒	วินิวรรณจิตต	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗, ๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗
วิญญาปนียา	๒๕๘/๓๓	วิปาเจนติ	๒๔๖/๑๓, ๒๕๓/๒๔
วิญญาเปตวา	๒๗๔/๕๖	วิปกตจิรว	๓๑๓/๑๓๑
วิญญาเปนตสส	๓๙๔/๒๔๘	วิปกต	๓๒๕/๑๕๓
วิญญาเปสิ	๒๘๐/๖๖	วิปปฏิสาโร	๒๘๓/๗๖
วิญญต	๔๕๙/๓๐๘	วิปปลปติ	๔๖๐/๓๑๐
วิญญ	๔๖๐/๓๑๐	วิพรมิสสนติ	๔๖๗/๓๒๔
วิญญปริส	๔๗๗/๓๓๕	วิภงคโกวิท	๔๗๗/๓๓๖
วิตุหนตา	๔๕๗/๓๐๔	วิภงกา	๔๗๗/๓๓๖
วิทิตมม	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗	วิภาสสนติ	๔๖๐/๓๑๐
วิทิตวา	๒๗๔/๕๗, ๒๘๐/๖๗, ๒๘๖/๘๔	วิภิตก	๒๖๓/๔๑
วิธิตวา	๒๕๕/๒๗	วิภสาเปตวา	๓๓๑/๑๖๖
วินุจ	๓๒๕/๑๕๓	วิมโน	๓๓๐/๑๖๔
		วิยการ	๔๗๗/๓๓๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
วิรัช	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗	วิธินากถ	๒๕๐/๑๙
วิรดา	๓๐๐/๑๑๓	วิสยห	๔๗๗/๓๓๕
วิรุทธิโกวิท	๔๗๗/๓๓๕	วิสขุเชสิ	๒๗๑/๕๔
วิริตโต	๓๓๖/๑๗๗	วิสสุฏาย	๒๕๘/๓๓
วิรุพหิ	๓๘๐/๒๓๑	วิหรรตุ	๔๕๗/๓๐๔
วิเรน	๒๖๔/๕๐, ๒๘๐/๖๖, ๓๓๖/๑๗๕	วิหริตวา	๒๗๒/๓๒๔
วิเรเจสสติ	๓๓๖/๑๗๖	วิหเรยฺย	๓๘๐/๒๓๑
วิลุมปมานาน	๔๖๔/๓๑๗	วิหาร	๒๗๑/๕๗, ๒๘๐/๖๕
วิวทติ	๔๓๔/๒๗๘	วิหารจาริก	๒๕๔/๒๕, ๒๗๑/๕๔
วิวิรสติ	๓๐๑/๑๑๗	วิหารปจฺฉายาย	๒๔๒/๓
วิวเรยฺย	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๘/๑๐๘	วิหาลิ	๒๔๓/๘
วิวาท	๔๕๓/๓๐๑, ๔๕๗/๓๐๔, ๔๗๕/๓๒๓	วิเหเจนฺติ	๒๕๐/๒๐
วิวาทการก	๔๐๗/๒๖๒, ๔๖๗/๓๒๕	วิเหเจยฺย	๒๘๑/๗๐
วิวาทาปนนา	๔๕๖/๓๐๓	วีน	๒๕๙/๓๖
วิสข	๒๘๖/๘๗	วิตโทสตุตา	๒๔๔/๙
วิสม	๒๖๖/๔๖	วิตมล	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๘, ๓๐๑/๑๑๗
วิส	๒๖๘/๔๙	วิตโมหตุตา	๒๔๔/๙
วิสาน	๒๕๒/๑๔, ๒๖๗/๔๕	วิตราคตุตา	๒๔๔/๙
วิสานมย	๒๖๕/๔๔	วิติสาเรตฺวา	๒๗๖/๖๐, ๒๘๖/๘๕
วิสาร์โท	๔๗๗/๓๓๖	วิสตีวคฺคกรณ	๓๙๒/๒๔๙
		วิตินาเมติ	๓๑๑/๑๒๙
		วุจฺจนฺติ	๓๙๖/๒๔๙
		วุฏฺฐาติ	๒๖๗/๔๙

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
วฏจาเปถ	๓๒๗/๑๕๘	เวสาลิกา	๒๘๙/๘๙
วฏจิติ	๔๗๗/๓๓๖	เวหาส	๒๔๒/๓, ๓๙๐/๒๔๕
วฏจित	๒๕๗/๓๑	เวพุตรูณ	๒๕๐/๒๐
วฏทมตร	๔๗๓/๓๓๐, ๔๗๗/๓๓๕	เวพุตตปาทุกาโย	๒๕๐/๒๐
วฏทมปพพิโต	๓๐๓/๑๑๙	เวพุมย	๒๖๕/๔๔
วฏุติ	๓๘๑/๒๓๖, ๓๘๑/๒๓๖	เวพุริมยา	๒๕๑/๒๒
วฐิต	๒๔๓/๘	โวโรเปยยาม	๒๙๔/๙๙
วฐิตวา	๒๔๔/๘	โวโรเปยย	๔๖๓/๓๑๕
วูปกฏโจ	๒๔๓/๘, ๔๖๗/๓๒๓		
วูปสมาย	๔๗๕/๓๓๑	[๓]	
วูปสมेत	๔๕๗/๓๐๔	สอตุตรจุท	๒๕๔/๒๕
วูปสมะยาม	๔๖๗/๓๒๔	สอปาหนา	๒๔๘/๑๖, ๒๕๖/๒๘
เวชติ	๔๗๗/๓๓๕	สกุปริวต	๒๙๕/๑๐๑
เวชฐ	๒๖๗/๔๗, ๒๗๙/๖๔, ๓๒๙/๑๖๐, ๓๓๐/๑๖๒	สกุส	๒๘๒/๗๑, ๒๙๙/๑๑๐
เวเจตุวา	๒๘๐/๖๖	สกุจุจ	๒๘๒/๗๒
เวตนิ	๒๙๖/๑๐๓	สกุเรยยาม	๔๖๗/๓๒๔
เวทนาฏฐส	๓๙๔/๒๔๗	สกุกา	๓๓๔/๑๗๒
เวนยโก	๒๙๑/๙๓	สกุโกมิ	๒๕๓/๒๔
เวปุลล	๓๘๐/๒๓๑	สกุมนิ	๓๗๙/๒๒๙
เวร	๔๖๐/๓๑๐	สทิ	๔๕๙/๓๐๗
เวลาย	๒๘๖/๘๗	สการวา	๒๔๘/๑๗
เวสารฐฐปต	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๙, ๓๐๑/๑๑๗	สคกณ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๗๙, ๒๙๓/๙๘
		สค	๒๘๕/๘๓
		สการโว	๔๗๗/๓๓๕

หมดอายุ 26/05/2566

ปทานุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องเก
สนนตโน	๔๖๔/๓๑๗	สนนธาวิติ	๒๘๗/๘๗
สนนตตโต	๒๘๔/๗๙	สนนฐปจยติ	๒๘๔/๗๙
สนนตปิต	๒๘๕/๘๑, ๒๘๘/๘๘, ๒๘๙/๘๐, ๓๐๐/๑๑๓	สนนทฐา	๔๕๘/๓๐๖
สนนตปเปตวา	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๘, ๒๘๓/๗๕, ๒๘๕/๘๓	สนนยหิตวา	๔๕๘/๓๐๕
สนนตปเปสิ	๒๗๐/๕๑, ๒๘๕/๘๑, ๒๘๘/๘๘, ๒๘๙/๘๙, ๓๐๐/๑๑๓	สนนนิทิกเตน	๓๐๘/๑๒๗
สนนตปเปหิ	๒๘๔/๗๘	สนนนิทิกการกั	๒๗๑/๕๕
สนนตมานลั	๒๕๗/๑๓	สนนนิปิตตพพั	๔๗๕/๓๓๒
สนนติ	๒๙๙/๑๑๑	สนนนิปาตาเปตวา	๒๘๐/๖๘
สนนติเก	๒๗๐/๕๑	สนนนิสซุขั	๒๔๙/๑๘
สนนตินุทริยั	๒๕๗/๑๓	สนนนิสีทาม	๔๖๖/๓๒๒
สนนตญจึ	๓๔๐/๑๘๑	สพชาปติโก	๔๕๘/๓๐๖
สนนถติ	๒๘๕/๘๑	สพถั	๔๖๒/๓๑๔
สนนถริตวา	๒๘๕/๘๑	สพทานั	๒๗๑/๕๒
สนนถาคาเร	๒๙๐/๙๑	สพริโส	๒๗๒/๕๕
สนนทสฺสิต	๒๘๕/๘๑, ๒๘๘/๘๘, ๒๘๙/๘๐, ๓๐๐/๑๑๓	สพปติสฺสา	๒๔๘/๑๗
สนนทสฺเสตวา	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๘, ๒๘๓/๗๕, ๒๘๕/๘๓	สพปิ	๒๖๐/๓๗, ๒๗๑/๕๕, ๒๙๙/๑๑๒, ๓๓๐/๑๖๓
สนนทสฺเสสิ	๒๗๐/๕๑, ๒๘๕/๘๑, ๒๘๘/๘๘, ๒๘๙/๘๙, ๓๐๐/๑๑๓	สพปิตฺติเกน	๒๙๙/๑๑๒
สนนทิกฺเก	๔๕๑/๒๙๖	สพพกณฺหา	๒๔๖/๑๓
		สพพณฺญปวโร	๔๕๐/๒๙๐
		สพพตฺถกั	๒๗๐/๕๒, ๒๙๖/๑๐๔
		สพพนัฏิกา	๒๔๖/๑๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
สพพปัจจนฺติเมสุ	๒๕๙/๓๕	สมนฺนาคโต	๒๕๘/๓๓
สพพปิติกา	๒๔๖/๑๓	สมนฺนาหรณฺติ	๒๔๒/๓
สพพมณฺเชฏฺจิกา	๒๔๖/๑๓	สมาคจฺฉิ	๔๖๒/๓๑๕
สพพมหานามรตฺตา	๒๔๖/๑๓	สมาทปิต	๒๘๕/๘๑, ๒๘๘/๘๘,
สพพมหารงฺครตฺตา	๒๔๖/๑๓		๒๘๙/๘๐, ๓๐๐/๑๑๓
สพพโลหิติกา	๒๔๖/๑๓	สมาทเปตพฺพิ	๒๕๕/๒๘, ๓๐๓/๑๒๐
สพพสนฺถรี	๒๘๕/๘๑	สมาทเปตฺวา	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๘,
สพพสิปฺปานิ	๔๕๙/๓๐๘		๒๘๓/๗๕, ๒๘๕/๘๓
สพพโสวณฺณมโย	๒๗๐/๕๔	สมาทเปสิ	๒๗๐/๕๑, ๒๘๕/๘๑,
สพพาลงฺการิ	๓๓๑/๑๖๖		๒๘๘/๘๘, ๒๘๙/๘๙, ๓๐๐/๑๑๓
สพฺยณฺชนิ	๒๙๘/๑๐๖	สมาทาย	๓๑๒/๑๓๐
สพฺรหฺมก	๒๘๔/๗๙, ๒๙๘/๑๐๖	สมานลาภา	๓๗๙/๒๒๗
สพฺรหฺมจาริหิ	๔๖๖/๓๒๐	สมานสํวาสกฺกมฺมโย	๔๕๕/๓๐๓
สภาควุตฺติกา	๒๔๘/๑๗	สมานสํวาสกฺสฺส	๓๙๔/๒๔๗
สมคฺคา	๔๐๐/๓๒๐, ๔๐๗/๒๖๒,	สมารก	๒๘๔/๗๙, ๒๙๘/๑๐๖
	๔๐๘/๒๖๓, ๔๖๖/๓๑๙	สมิหิติ	๓๐๐/๑๑๓
สมคฺคกมฺมํ	๓๘๒/๒๓๗, ๔๒๙/๒๗๕	สมุคฺคโห	๔๗๗/๓๓๖
สมชโน	๔๖๔/๓๑๓	สมุตฺเตชิตฺโต	๒๗๐/๕๑, ๒๘๑/๗๐
สมณ	๒๗๑/๕๔, ๒๘๑/๙๖,	สมุตฺเตเชตฺวา	๒๘๐/๖๘, ๒๙๔/๑๐๐,
	๓๐๐/๑๑๒		๒๙๘/๑๐๙
สมณปริสํ	๒๘๕/๘๒	สมุตฺเตเชสิ	๒๗๐/๕๑, ๒๘๘/๘๘,
สมณฺทลิกเตน	๓๐๘/๑๒๗		๓๓๗/๑๗๘
สมตฺตติกา	๒๘๖/๘๖	สมุทฺยธมฺมํ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐,
สมตฺตีสกฺขตฺตํ	๓๓๖/๑๗๖		๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๙

ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก
สมุทย์	๒๘๔/๘๐, ๒๙๘/๑๐๗	สมุทตฺเต	๔๕๑/๒๙๖
สมุทฺททฺทฺทฺทฺทฺทฺ	๒๕๐/๑๙	สมุทฺทการเสทฺ	๒๖๗/๔๘
สมุทฺททา	๒๘๗/๘๘	สมุทฺทเวตฺ	๓๐๖/๑๒๕
สมุทฺทกมฺเปยฺย	๒๔๔/๑๐	สมุทฺทเวสิ	๒๙๙/๑๑๐, ๓๓๔/๑๗๓
สมุทฺทปายติ	๒๘๔/๗๙	สมุทฺทนาติ	๓๑๔/๑๓๓
สมุทฺทปายิก	๒๔๒/๒	สมุทฺทชฺชติ	๔๖๖/๓๒๒
สมุทฺทปริกฺกณฺ	๓๒๘/๑๕๙	สมุทฺทชฺชาเปตฺวา	๒๙๖/๑๐๓
สมุทฺทวาเรตฺวา	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๘, ๒๘๒/๗๓	สมุทฺติ	๒๙๕/๑๐๓, ๓๔๒/๑๘๔
สมุทฺทวาเรสิ	๒๙๙/๑๑๑	สมุทฺติกํ	๒๙๕/๑๐๓
สมุทฺทเวเชยฺย	๒๔๔/๑๐	สมุทฺโต	๒๙๕/๑๐๒
สมุทฺทสุสนฺดา	๔๖๖/๓๒๐	สมุทฺททณฺณาวิมฺตฺโต	๒๔๔/๘
สมุทฺทหิสิต	๒๘๕/๘๑, ๒๘๘/๘๘, ๒๘๙/๘๐, ๓๐๐/๑๑๓	สมุทฺทนฺติ	๔๖๐/๓๑๐
สมุทฺทหิเสตฺวา	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๘, ๒๘๓/๗๕, ๒๘๕/๘๓	สมุทฺทนฺนติ	๒๙๕/๑๐๒, ๓๔๒/๑๘๓
สมุทฺทหิเสสิ	๒๗๐/๕๑, ๒๘๕/๘๑, ๒๘๘/๘๘, ๒๘๙/๘๙, ๓๐๐/๑๑๓	สมุทฺทนฺนิตพฺโพ	๓๔๑/๑๘๓
สมุทฺทหิเสหิ	๓๓๗/๑๗๘	สมุทฺทนฺนิตฺ	๓๔๒/๑๘๓
สมุทฺทปาเทตฺวา	๒๘๐/๖๖	สมุทฺทนฺนิตฺวา	๒๙๕/๑๐๑
สมุทฺทปาเทนฺติ	๒๙๕/๑๐๒	สมุทฺทนฺนเอยฺย	๓๔๒/๑๘๓
สมุทฺทพนฺธิตฺวา	๓๓๒/๑๖๘	สมุทฺทาวิมฺตฺตจิตฺตสุส	๒๔๔/๑๐
สมุทฺทพฺท	๒๙๘/๑๐๗, ๓๘๒/๒๓๘	สมุทฺทาสมฺพุทฺโท	๒๙๘/๑๐๖, ๓๐๐/๑๑๒
สมุทฺทพาร	๒๕๘/๓๓, ๒๗๙/๖๕	สมุทฺทมิณฺชิตํ	๒๗๘/๖๓, ๒๘๖/๘๖
		สมุทฺทมิณฺชเอยฺย	๒๗๘/๖๓, ๒๘๖/๘๖
		สมุทฺทฆาการณียํ	๔๐๐/๒๕๕
		สมุทฺทโพท	๒๘๕/๘๒

ปทานุกรกโม	ปทุเพ/องะ	ปทานุกรกโม	ปทุเพ/องะ
สมุโหมทนีย	๒๘๖/๘๕	สหาโย	๓๐๑/๑๑๕
สมุโหมทีสุ	๒๘๖/๘๕	สหิตุ	๔๕๘/๓๐๖
สยณกถ	๒๕๐/๑๘	สหุพุมาร	๓๑๐/๑๒๘
สรณ	๒๘๔/๘๐, ๒๘๘/๙๗	สัวร	๓๘๑/๒๓๖,
สรตุ	๓๓๔/๑๗๔	สัวิกุโ	๒๘๔/๗๙
สรณญปริโยสาน	๒๕๘/๓๓	สัวิชุนติ	๒๔๓/๖
สรวดี	๒๔๓/๗	สัวุตทวโร	๓๐๑/๑๑๗
สร	๒๘๖/๘๗	สัสริต	๒๘๗/๘๗
สราชิกาย	๒๗๑/๕๔	สัสมุจ	๒๖๒/๓๙
สรวเกสุ	๒๖๕/๔๔	สัสมเมตว	๒๕๗/๓๒, ๓๘๐/๒๓๒,
สรีร์	๔๖๐/๓๑๐		๔๖๔/๓๑๗
สเรน	๔๖๑/๓๑๑	สัหราม	๓๓๔/๑๗๒
สลาโกธานีย	๒๖๕/๔๕	สขาภงค	๔๖๗/๓๒๓
สวณนุติ	๓๑๐/๑๒๘, ๓๑๑/๑๒๙	สาคมา	๔๕๐/๒๙๐
สวาคตา	๔๗๗/๓๓๖	สากุภา	๓๓๑/๑๖๕
สวาทนาย	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๗,	สาก	๓๓๙/๑๘๐
	๒๘๓/๗๔, ๒๙๓/๙๘	สาคิสวโร	๔๐๐/๒๕๕
สสสมณพุมานี	๒๘๔/๗๙,	สาคูถ	๒๙๘/๑๐๖
	๒๙๘/๑๐๖	สาคิตพพ	๒๙๙/๑๑๒
สสสุ	๓๓๐/๑๖๔	สาคิตยตุ	๓๓๗/๑๗๙
สทตถา	๒๗๖/๖๐, ๒๘๐/๖๘,	สาคูวิหริ	๔๖๔/๓๑๘
	๒๘๒/๗๓, ๒๙๔/๙๙	สาคเตยย	๓๓๒/๑๖๙
สททมิโก	๒๙๐/๙๓	สาคเปกโช	๓๒๕/๑๕๓
สทสตุถวิก	๒๙๖/๑๐๓	สาคณรทสโม	๓๙๑/๒๔๕

ปทานุกรโม	ปพฺพฺ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพฺ/องฺก
สามเณรปญฺจโม	๓๙๐/๒๔๔	สิกฺขมานาย	๓๙๔/๒๔๗
สามเณรวีโส	๓๙๒/๒๔๖	สิกฺขสฺสุ	๓๒๙/๑๖๐
สามเณรียา	๓๙๔/๒๔๗	สิกฺขากาโม	๔๕๑/๒๙๖
สามนฺตา	๒๗๙/๖๕, ๔๖๑/๓๔	สิกฺขาปทํ	๒๗๔/๕๗
สามํ	๒๖๘/๔๙, ๒๗๔/๕๘, ๒๙๕/๑๐๐	สิกฺขิ	๔๕๙/๓๐๘
สามํปาโก	๒๗๔/๕๘	สิกฺขิตพฺพํ	๓๘๔/๒๓๘
สามิโส	๒๗๒/๕๕	สิงฺคิเวรํ	๒๖๓/๔๐
สามิจิกมมํ	๔๕๓/๓๐๐, ๔๖๗/๓๒๔	สิงฺฆาฏก	๒๙๔/๙๙, ๔๖๐/๓๐๙
สามุกฺกํสิกา	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗, ๓๐๑/๑๑๗	สิตฺถํ	๒๘๓/๗๖
สามุกฺกํ	๒๖๓/๔๒	สินฺทโร	๓๓๖/๑๗๖
สายณฺหสมยํ	๒๙๕/๑๐๐	สินฺเนเหถ	๓๓๖/๑๗๖
สาราณียํ	๒๗๖/๖๙, ๒๘๖/๘๕	สินฺธวํ	๒๖๓/๔๒
สารโธ	๒๔๔/๙	สิปฺปี	๓๒๘/๑๖๐
สารทิกเณ	๒๖๐/๓๗	สิพฺพินี	๓๓๒/๑๖๘
สาธุกฺพานํ	๓๐๐/๑๑๔	สิพฺพเพตุํ	๒๖๕/๔๔
สาโลหิโต	๔๖๑/๓๑๑	สิรสา	๓๘๑/๒๓๖
สาวกตฺตํ	๒๙๓/๙๗	สิวิกํ	๒๕๓/๒๔
สาวเสสํ	๔๖๘/๓๒๖	สิเวยฺยํ	๓๓๕/๑๗๕
สาสปกฺกฺทฺเทณ	๒๖๗/๔๙	สีตาโลพี	๒๖๙/๔๙
สิกฺขมานาทสโม	๓๙๑/๒๔๕	สีปที	๓๙๖/๒๔๙
สิกฺขมานาปญฺจโม	๓๙๐/๒๔๔	สีมฺภูโจ	๓๐๙/๑๒๘
สิกฺขมานาวีโส	๓๙๒/๒๔๖	สีมาติกกฺกนฺติก	๓๑๐/๑๒๘, ๓๑๑/๑๒๙
		สีลกถํ	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๗๙, ๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗-๑๐๘, ๓๐๑/๑๑๗

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
สีลพุดตปรามาสั	๒๔๔/๙	สุคตี่	๒๘๕/๘๓
สีลสมุปทาย	๒๘๕/๘๓	สุคโต	๒๙๘/๑๐๖
สีลสมุปนโน	๒๘๕/๘๓	สุคคหิตานิ	๒๕๘/๓๓
สีลวโต	๒๘๕/๘๓	สุจุนวิ	๒๘๐/๖๗
สีลวิปตติยา	๒๘๕/๘๓	สุญญาคารั	๒๘๕/๘๓
สีลวิปนโน	๒๘๕/๘๓	สุณิสา	๒๙๖/๑๐๓, ๓๓๐/๑๖๔
สีลวิสุทฐิยา	๔๗๗/๓๓๗	สุโต	๒๕๗/๓๐
สีสมยา	๒๕๑/๒๒	สุตฺตเกน	๒๖๕/๔๔
สีสจุนวิ	๓๓๒/๑๖๘	สุทิกฺวโจ	๓๓๒/๑๖๔
สีสาพาโร	๓๓๐/๑๖๒	สุทฺฐ	๒๙๘/๑๐๗, ๓๘๑/๑๓๔
สีสาภิตาโป	๒๖๖/๔๕	สุทฺฐิ	๒๘๔/๘๐
สีเส	๒๗๑/๕๓	สุทฺมมิกั	๔๕๐/๒๙๓
สีหจุมมปริกขญา	๒๔๖/๑๔	สุนขมัส	๒๘๑/๖๙
สีหจุมม	๒๕๕/๒๕	สุนฺโฆ	๒๘๑/๖๙
สีหมัสคณฺเชน	๒๘๑/๗๐	สุนิสฺสสารีโต	๓๙๕/๒๔๘
สีหมัส	๒๘๑/๗๐	สุปฺปนฺนเตน	๔๖๒/๓๑๔
สีห	๒๘๑/๗๐	สุภิกฺขา	๒๙๕/๑๐๐, ๓๒๖/๑๕๗
สุกร	๒๔๓/๕, ๒๕๗/๒๙, ๒๙๕/๑๐๐, ๒๙๙/๑๑๑	สุภฺมมีย	๔๕๘/๓๐๖
สุ	๒๘๒/๗๓	สุมนสิกิตานิ	๒๕๘/๓๓
สุตฺตติเกน	๒๘๒/๗๔	สุทฺฐิ	๒๘๓/๗๖
สุขมา	๒๗๙/๖๔	สุทฺถปิณฑา	๒๙๕/๑๐๐
สุขมาโล	๒๔๒/๑, ๒๔๕/๑๒	สุทฺธิปณฺณ	๒๖๓/๔๑
สุคต	๒๘๒/๗๓, ๓๐๐/๑๑๒	สุวณฺณมालา	๒๗๑/๕๓
		สุวณฺณ	๒๗๑/๕๔

ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก
สุวิภาลิตํ	๒๗๘/๖๓	โสตณฺชนํ	๒๖๕/๔๔
สุสสุสา	๒๙๕/๑๐๐	โสตพฺพํ	๒๗๒/๕๕
สุसानํ	๓๔๑/๑๘๑	โสตวิญญะยา	๒๔๔/๑๐
สุสิกฺขิโต	๓๒๙/๑๖๑	โสธาเปติ	๒๗๐/๕๐
สุสกาवलํ	๒๖๒/๓๙	โสธาเปมิ	๒๗๐/๕๑
สุกรวลํ	๒๖๒/๓๙	โสเชติ	๒๘๒/๗๓
สุกรสุนํ	๒๖๔/๔๓	โสเมถ	๒๔๘/๑๘
สุปฐาริตานิ	๒๕๘/๓๓	โสธตา	๔๖๓/๓๑๖
สุปภินฺชนกํ	๒๙๖/๑๐๓	โสวณฺณมยํ	๒๕๑/๔๔, ๒๖๕/๔๕
สุพานิ	๒๙๕/๑๐๒	โสสาริโต	๓๙๖/๒๔๘
สุรกกํ	๒๕๐/๑๙	โสพสสทสฺसानิ	๓๓๐/๑๖๔
เสฏฺฐํ	๓๓๕/๑๗๕		
เสฏฺฐิภริยา	๓๓๐/๑๖๒		[ท]
เสตุจฺฆาโต	๒๗๔/๕๗	หฏฺฐ	๒๘๐/๖๗, ๒๘๓/๗๖,
เสตุํ	๒๘๖/๘๗		๓๓๗/๑๗๙
เสทกกมฺมํ	๒๖๗/๔๘	หตุถคตา	๒๙๖/๑๐๓
เสนา	๔๕๗/๓๐๖, ๔๕๘/๓๐๖	หตุถจฺฉินฺโน	๓๙๖/๑๐๓
เสนากถํ	๒๕๐/๑๘	หตุถตุถํ	๒๕๔/๒๕
เสนาสนจาริกํ	๒๔๓/๔๒, ๒๗๙/๖๔	หตุถปฺรามาสิ	๔๕๖/๓๐๓
เสนาสนํ	๓๕๓/๒๐๒	หตุถปาทจฺฉินฺโน	๓๙๖/๒๔๙
เสนินิย	๒๔๒/๒, ๒๗๐/๕๑,	หตุถวฏฺฐกํ	๒๕๓/๒๔
	๓๒๗/๑๕๘	หตุถวิกาเรน	๔๖๖/๓๒๒
เสนะสิกาณิ	๒๖๑/๓๘	หตุถวิลฺงฺฆเกณ	๔๖๖/๓๒๒
โสณฺทนาย	๒๗๘/๖๒, ๔๖๗/๓๒๓	หตุถาจริยสฺส	๔๖๑/๓๑๑

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
หตฺถิกลภะหิ	๔๖๗/๓๒๓	หรีตกั	๒๖๓/๔๑
หตฺถิจฺฉาเปหิ	๔๖๗/๓๒๓	หลิทฺท	๒๖๓/๔๐
หตฺถินาโค	๔๖๗/๓๒๓	หสฺमानกั	๒๔๕/๑๑
หตฺถินิกา	๓๓๔/๑๗๓	หาเปติ	๔๗๗/๓๓๕
หตฺถิมัส	๒๘๑/๖๘	หายติ	๒๘๒/๗๒
หตฺถิสาลั	๔๖๑/๓๑๑	หิงฺคุชตุ	๒๖๓/๔๒
หตฺถี	๒๘๑/๖๘	หิงฺคุสิปาฏิกั	๒๖๓/๔๒
หตฺถเณ	๒๖๕/๔๕	หิงฺคุ	๒๖๓/๔๒
หนฺตฺวา	๒๘๑/๗๐	หิรณฺยสฺวณฺณ	๒๙๙/๑๑๒
หมฺมียั	๒๙๕/๑๐๑, ๓๔๓/๑๘๕	หิรณฺณ	๒๔๕/๑๒, ๓๓๐/๑๖๒
หรณ	๒๘๓/๗๙	หิณฺดาลปาทุกั	๒๕๑/๒๑
หรณฺติ	๒๗๔/๕๘	เหตุ	๔๕๕/๓๐๓
หฺราเปยฺยั	๒๗๖/๖๙, ๒๘๐/๖๖	โหตุ	๓๓๔/๑๗๔

วินยปิฎก

มหาวคคปาติยา ทุตติยภาค

อสาธารณนามานิ

นามานุกุโม	ปพเพ/องเก	นามานุกุโม	ปพเพ/องเก
องคิรโส (อิส)	๓๐๐/๓๑๓	อากาศโคตโต (เวชโช)	๒๗๙/๖๔
องคุตตราโป (ชนปโท)	๒๙๙/๑๑๐	อาตุมา (นกร)	๓๐๓/๑๑๙-๓๒๑,
อจิรวตี (สาวตถิย นที)	๒๕๒/๒๓		๓๐๕/๑๒๔
อฏฐโก (อิส)	๓๐๐/๑๑๓	อานนุโท (เถโร พุทฺธูปฏฐาโก)	
อนาถปิณฑโก (คหปติ)	๒๕๒/๒๒,		๒๕๗/๓๒, ๒๖๐/๓๗, ๒๖๑/๓๙,
	๒๕๗/๓๒, ๒๖๐/๓๗, ๒๗๘/๖๒,		๒๖๔/๔๒, ๒๗๔/๕๖-๕๗, ๒๘๒/๗๒,
	๓๐๓/๑๒๑, ๓๐๖/๑๒๕, ๓๔๙/๑๙๖,		๒๘๖/๘๔-๘๕, ๒๙๕/๑๐๐-๑๐๒,
	๔๖๗/๓๒๔, ๔๗๑/๓๒๘-๓๒๙		๓๐๑/๑๑๕-๑๑๖, ๓๐๒/๑๑๘,
อนรุทฺโธ (เถโร)	๔๖๖/๓๑๙-๓๒๑,		๓๓๖/๑๗๕-๑๗๗, ๓๔๕/๑๙๐-๑๙๑,
	๔๖๗/๓๒๒, ๔๖๙/๓๒๗, ๔๗๘/๓๓๗		๓๔๗/๑๙๔, ๓๕๓-๓๕๔/๒๐๒-๒๐๔,
อนุทธวินุทฺ (ชนปโท)	๒๘๒/๗๑		๓๕๖/๒๐๕, ๓๖๒/๒๐๘,
อภโย (ราชกุมาร)	๓๒๘/๑๕๙-๑๖๐,		๓๖๕/๒๑๓-๒๑๔, ๔๖๙/๓๒๗,
	๓๓๐/๑๖๔, ๓๓๑/๑๖๕		๔๗๘/๓๓๗
อมพปาลี (คณิกา)	๒๘๘-๒๘๙/๘๘-	อาปณ (นิคโม)	๓๐๐/๑๑๒
	๙๑, ๓๐๕/๑๒๔, ๓๒๖/๑๕๗,	อารามิกคามโก (คาโม)	๒๗๐/๕๒
	๓๒๗/๑๕๘	อิสิทาโส (ภิกขุ)	๓๖๓/๒๑๐
อวนฺตี (รฎจ)	๒๕๗/๒๙	อิสิปตน์ (มิกทาย)	๒๕๐/๑๙,
อวนฺตัททขินาปโก (อวนฺตีย ชนปโท)			๒๘๐/๖๕, ๓๔๘/๑๙๕
	๒๕๗-๒๕๙/๓๐-๓๕	อิสิปทโต (ภิกขุ)	๓๖๓/๒๑๐

นามานุกุโม	ปทุเพ/องเก
อุชเชนี (นคร์)	๓๓๔/๑๗๑-๑๗๒
อุปนนุโท สกยปุตโต (ภิกขุ)	๒๗๗/๖๑
อุपालิ (เถโร วินยธโร)	๔๐๐-๔๐๓/ ๒๕๔-๒๕๙, ๔๖๙/๓๒๗, ๔๗๖-๔๗๗/๓๓๓-๓๓๔, ๔๗๘/๓๓๗
อุสิรทุชโซ (ปพฺพโต)	๒๕๙/๓๕
กงฺขารเวโร (เถโร)	๒๗๒/๕๕-๕๖
กชงฺคณฺ (นิคโม)	๒๕๙/๓๔
กสฺสปโคตฺโต (ภิกขุ)	๓๘๐/๒๓๑- ๒๓๒, ๒๓๕
กสฺสป (อิสฺ)	๓๐๐/๑๑๓
กาโก (ทาโส)	๓๓๔/๑๗๓-๑๗๔
กาสิ (รฏฺจ)	๒๗๕/๕๘, ๓๘๐/๒๓๑, ๒๓๓, ๓๘๑/๒๓๕
กิมฺพิโล (เถโร)	๔๖๖/๓๑๙, ๓๒๑
กุฏกุฏาราม (ปาฏฺฐลิปุตฺเต วิหารโร)	๓๖๓/๒๑๑
กุรรมรฺ (อวนฺตฺริฏฺเจ นคร์)	๒๕๗/๒๙
กุสินารา (นคร์)	๓๐๑/๑๑๕, ๓๐๒/๑๑๘, ๓๐๓/๑๑๙
กุฏาคารศาลา (เวสาลียํ มหาวเน ศาลา)	๒๘๙/๙๑
เกณฺโณ (ชฎิล)	๓๐๐/๑๑๒-๑๑๔

นามานุกุโม	ปทุเพ/องเก
โกฏิกาม (คาม)	๒๘๗/๘๗, ๒๘๘/๘๘, ๒๘๙/๘๙
โกสมพิกา (ภิกขุ)	๔๖๗-๔๖๘/ ๓๒๒, ๓๒๔-๓๒๕, ๔๖๙-๔๗๓/๓๒๗-๓๓๐
โกสมพิกา (อุปาสกา)	๔๖๗/๓๒๔
โกสมพี (นคร์)	๓๓๔/๑๗๓, ๔๕๑/๒๙๖
โกสโล (รฏฺจ, ชนปโท)	๒๕๓/๒๔, ๓๔๑/๑๘๑-๑๘๒, ๓๖๗/๒๑๗
โกสินารกา (มลฺลา)	๓๐๑/๑๑๕
คคฺครา (จมฺปายํ โปกฺขรณิ)	๓๘๐/๒๓๑
คจฺกา (นที)	๒๘๖/๑๘๖
คจฺคามหิ (นที)	๒๕๓/๒๔
คิฑฺฒกุฏ (ปพฺพโต)	๒๔๒/๑-๒, ๒๔๓/๖-๗,
คิณฺชกาวิสโธ (นาทิกะ วิหารโร)	๒๘๙/๙๐, ๒๕๙/๓๖
โคตมกํ (เวสาลียํ เจตียํ)	๓๔๖/๑๙๒
โคตมตฺตถํ (ปาฏฺฐลิปุตฺตนคเร คจฺกาย ตฺตถํ)	๒๘๖/๘๖
โคตมทวารํ (ปาฏฺฐลิปุตฺตนคทวารํ)	๒๘๖/๘๖

นามานุกโม	ปพฺพ/องฺก	นามานุกโม	ปพฺพ/องฺก
โคตโม (โคตเตน พุทฺธสมฺโณ)		๓๐๖/๑๒๕, ๓๔๙/๑๙๖, ๔๖๗/๓๒๔	
	๒๗๖/๖๐-๖๑, ๒๗๙/๖๔,	ตฤกสิลา (นคฺร)	๓๒๙/๑๖๐-๑๖๑
	๒๘๒/๗๒-๗๓, ๒๘๖/๘๕-๘๖,	ดาวตีสสา (เทวา)	๒๘๙/๙๐
	๒๙๐-๒๙๓/๙๒-๙๗, ๒๙๔/๙๙,	ณฺเฑ (พฺราหฺมณคฺคาโม)	๒๕๙/๓๕
	๒๙๘/๑๐๖-๑๐๗, ๓๐๐/๑๑๒-๑๑๔	ทกฺขิณาคิริ (ชนปโท)	๓๔๕/๑๙๐
โคปโก (เถโร)	๓๖๓/๒๑๑	ทิมฺมาว (ราชกุมารโ, โกสฺลราชปฺตฺโต)	
โฆสิตาราม (โกสมฺพิย วิหารโ)		๔๕๙-๔๖๓/๓๐๘-๓๑๖	
	๔๕๑/๒๙๖	ทิมฺมิตติ (อติเต โกสฺลราช) ๔๕๘-๔๖๑/	
จมฺปา (นคฺร)	๓๘๐/๒๓๑-๒๓๓,	๓๐๕-๓๑๑, ๔๑๒/๓๑๔-๓๑๕	
	๓๘๑/๒๓๕, ๓๘๒/๒๓๖-๒๓๗	นคฺคิโย (เถโร)	๔๖๖/๓๑๙, ๓๒๑
จพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ)	๒๔๖/๑๒-๑๔,	นาทิกกา (นคฺร)	๒๘๙/๙๐
	๒๔๘/๑๖, ๒๕๐/๑๘-๒๐, ๒๕๒/๒๒,	นิคฺคโจ นาคฺคปฺตฺโต (ตติธกโร)	
	๒๕๓/๒๓, ๒๕๔-๒๕๕/๒๕-๒๖,		๒๙๐/๙๒
	๒๕๖/๒๘, ๒๖๕/๔๔-๔๖,	นิลวาสิ (เถโร)	๓๖๓/๒๑๑
	๒๖๗/๔๗, ๒๗๙/๖๕, ๓๔๓/๑๘๖,	ปจฺจนฺตติมา (ชนปทา)	๒๕๙/๓๔-๓๕
	๓๔๔/๑๙๐, ๓๔๗/๑๙๓-๑๙๔,	ปชฺชโชโต (ราชา)	๓๓๔/๑๗๑-๑๗๔,
	๓๗๒/๒๒๑, ๓๘๕/๒๓๘-๒๓๙	๓๓๕/๑๗๕, ๓๓๗/๑๗๘, ๓๗๙/๒๒๘	
ชาติยารณ (ภทฺธิเย วณ)	๒๙๘/๑๐๖,	ปปาโต (กฺุรรมเร ปพฺพโต)	๒๕๗/๒๙
	๒๖๑/๒๑	ปาจิณฺวสทาโย (อุยฺยาโน)	๔๖๕/๓๑๙
ชีวก โกมารภจฺโจ (ราชเวชฺโช)		ปาณฺณลิกามิกา (อุปาสกา)	๒๘๕/๘๑-๘๓
	๓๒๘-๓๓๘/๑๖๐-๑๘๐	ปาณฺณลิกาม (เอโก คาม)	๒๘๕/๘๑,
เชตวัน (สวตฺถิย มหาวิหารโ)			๒๘๖/๘๔
	๒๕๒/๒๒, ๒๕๗/๓๒, ๒๖๐/๓๗,	ปาณฺณลিপฺตฺตํ (มคฺชรฺมเจ นวนคฺร)	
	๒๗๘/๖๒-๖๓, ๓๐๓/๑๒๑,		๒๘๖/๘๕, ๓๖๓/๒๑๑

นามานุกุโม	ปทุเพ/องุเก
ปาเจยยกา (ภิกขุ)	๓๐๖/๑๒๕-๑๒๖, ๓๒๕/๑๕๕
ปาริเลยยกั (กาโม)	๔๖๗/๓๒๒-๓๒๔
ปิลินทวจุโน (เถโร)	๒๖๖/๔๕, ๒๖๗/๔๗-๔๘, ๒๗๐-๒๗๑/๕๐-๕๔
ปิลินทวจุณคามโก (กาโม)	๒๗๐/๕๒, ๒๗๑/๕๒-๕๓
ผลิกสนุทานโน (เถโร)	๓๖๓/๒๑๑
พาราณสี (กาสิรรุจสุส มหานคร)	๒๕๐/๑๙, ๒๕๑/๒๑, ๒๘๐/๖๕, ๒๘๒/๗๑, ๓๔๘/๑๙๕, ๓๔๙/๑๙๖, ๔๕๘/๓๐๕-๓๐๖, ๔๖๐/๓๐๘
พาลกโลณกคามโม	๔๖๕/๓๑๘
พิมพิสาโร (มคธรรุจสุส ราช)	๒๔๒/๑-๒, ๒๗๐-๒๗๑/๕๐-๕๔, ๒๙๖/๑๐๓-๑๐๔, ๒๙๗/๑๐๖, ๓๒๗/๑๕๘, ๓๓๑/๑๖๕-๑๖๗, ๓๓๓-๓๓๔/๑๗๐-๑๗๒
พุรุมทตโต (กาสิราช)	๔๕๘-๔๖๐/๓๐๕-๓๐๘, ๔๖๑-๔๖๓/๓๑๑-๓๑๖
ภกุ (อิส)	๓๐๐/๑๑๓
ภกุ (เถโร)	๓๖๓/๒๑๑, ๔๖๕/๓๑๘-๓๑๙

นามานุกุโม	ปทุเพ/องุเก
ภททวติกา (หตุณิกา)	๓๓๔/๑๗๓
ภททสาธมฺม (รทขิตวนสณฺเฑ พทุธาวาสฏฺฐจัน)	๔๖๗/๓๒๒-๓๒๓
ภทฺธิย (นคร)	๒๕๑/๒๑, ๒๕๒/๒๒, ๒๙๖/๑๐๓-๑๐๔, ๒๙๗/๑๐๖, ๒๙๘/๑๑๐
ภทฺธิยา (ภิกขุ)	๒๕๑/๒๑
ภารทวาช (อิส)	๓๐๐/๑๑๓
ภุสาคาร (อาตุมาย์ วิหาร)	๓๐๓/๑๒๐
มชฺฌิมโม (ชนปโท)	๒๕๗/๓๒
มนุทากินี (โปกขรณี)	๒๗๘/๖๒-๖๔
มหากจุจโน (เถโร)	๒๕๗/๒๙-๓๐, ๒๕๘/๓๓, ๔๖๙/๓๒๗
มหากปฺปิโน (เถโร)	๔๖๙/๓๒๗
มหากสุสโป (เถโร)	๓๕๘/๒๐๖, ๔๖๙/๓๒๗
มหาโกฏฺฐิต (เถโร)	๔๖๙/๓๒๗
มหาจุฑโท (เถโร)	๔๖๙/๓๒๗
มหาปชาบดี โคตมี (เถรี)	๔๗๐/๓๒๘, ๔๗๘/๓๓๗
มหาโมคคัลลานโน (เถโร อคฺคสาวโก)	๒๗๘/๖๒-๖๓, ๔๖๙/๓๒๗
มหาสาธา (นคร)	๒๕๙/๓๔

นามานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	นามานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
เมณฑโก (ภทฺธิยนคเร คหปติ)		วามโก (อิสฺ)	๓๐๐/๑๑๓
๒๙๖-๒๙๙/๑๐๓-๑๑๑, ๓๐๕/๑๒๔		วามเทโว (อิสฺ)	๓๐๐/๑๑๓
ยมตคฺคิ (อิสฺ)	๓๐๐/๑๑๓	วาสภคาโม (กาสิรรุเจ เอโก คาโม)	๓๘๐/๒๓๑, ๒๓๒, ๒๓๕,
ยโสไซ (เถโร)	๒๙๕/๑๐๒		๓๘๑/๒๓๕
รกุขิตวานํ (ปาริเลยฺยก เอโก วนสณฺโฑ)		วาเสฏฺโจ (อิสฺ)	๓๐๐/๑๑๓
๔๖๗/๓๒๒, ๓๒๓		วิสาขา มิคารมาตา (มหาอุปาสิกา)	
ราชคหิ (มคฺชรฺรฺรสุส มหานคริ)			๓๔๙-๓๕๐/๑๙๖-๑๙๘,
๒๔๒/๑, ๒๔๗/๑๕, ๒๕๐/๑๙,			๓๕๕/๒๐๕, ๔๗๒/๓๒๙, ๔๗๘/๓๓๗
๒๗๐/๕๐, ๒๗๒/๕๕, ๒๗๔/๕๖, ๕๕		เวลฺลภฺจิสฺสโร (เถโร, อานนฺทตฺเถรสฺส	
๒๗๕/๕๘-๕๙, ๒๗๘/๖๒, ๒๗๙/๖๔,		อุปชฺฌาโย)	๒๖๔/๔๒
๒๘๐/๖๕, ๒๘๔/๗๗, ๘๐,		เวลฺลภฺโจ กจฺจาโน (อุปาสโก)	
๒๘๕/๘๑, ๒๙๗/๑๐๖, ๓๒๖/๑๕๗,			๒๘๔/๗๗-๗๘
๓๒๗/๑๕๘-๑๕๙, ๓๒๙/๑๖๑,		เวสาลิกา (ลิจฺฉวี)	๒๘๙/๘๙
๓๓๐/๑๖๔, ๓๓๓/๑๗๐-๑๗๑,		เวสาลี (วชฺชีรรุเจ มหานคริ)	
๓๓๔/๑๗๔, ๓๓๗/๑๗๙,			๒๘๘/๘๘, ๒๘๙/๘๙, ๙๑, ๒๙๐/๙๒,
๓๔๕/๑๕๐-๑๕๑, ๓๔๖/๑๕๑-๑๕๒,			๒๙๓/๙๗, ๒๙๔/๙๙, ๒๙๕/๑๐๐,
๓๖๓/๒๑๑, ๓๗๕/๒๒๘-๒๓๐			๒๙๘/๑๐๖, ๓๒๖-๓๒๗/๑๕๗-๑๕๘,
ราชคหโก (เสฏฺฐิ)	๓๓๒/๑๖๖-๑๖๗,		๓๔๖/๑๙๑-๑๙๒, ๓๔๘/๑๙๕
	๓๗๙/๒๒๘	เวสฺสคามิตฺโต (อิสฺ)	๓๐๐/๑๑๓
ราหุโล (เถโร)	๔๖๙/๓๒๗-๓๒๘,	เวพฺพวนํ (ราชคเห มหาวิหาโร)	
	๔๗๘/๓๓๗		๒๗๔/๕๖, ๒๗๕/๕๙,
เรวโต (เถโร)	๔๖๙/๓๒๗		๒๗๙/๖๔, ๒๘๔/๘๐, ๓๒๖/๑๕๗
โรไซ (มฺลฺล)	๓๐๑/๑๑๕-๑๑๗,	สลฺลวตี (นที)	๒๕๙/๓๕
	๓๐๒/๑๑๘, ๓๕๖/๒๐๕		

นามานุกุโม	ปทุเพ/องุเก	นามานุกุโม	ปทุเพ/องุเก
สาเกติ (นคร)	๓๒๙/๑๖๑, ๓๓๐/๑๖๒,๓๔๗/๑๙๔	สาคิตติ (นันทลภขณ)	๓๐๐/๑๑๕
สาคโต (ภิกขุ)	๒๔๒/๒-๔	สิตวน (โสณสส โกพิวิสสส ภิกขุสส วริยกรภูจัน)	๒๔๓/๕
สาควาสี (เถโร)	๓๖๓/๒๑๑	สีโห เสนาปติ (นิคณจสาวโก)	๒๕๐-๒๕๓/๙๑-๙๗
สามุกกัสิกา (ธมฺมเทสนา)	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๘๐,๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗,๑๐๙,๓๐๑/๑๑๗	สีโห เสนาปติ (โสตาปนุณฺปาสาโก)	๒๕๓-๒๕๔/๙๗-๑๐๐
สาริปุตโต (เถโร อคฺคสาวโก)	๒๗๘/๖๒-๖๓,๓๔๗/๑๙๔, ๓๗๗/๒๒๕,๔๖๘/๓๒๕-๓๒๗, ๕๗๒/๓๒๙-๓๓๐,๔๗๘/๓๓๗	สุนิธวสสการา (มคฺธมหาตฺตา)	๒๘๖/๘๔-๘๖
สาลวติ (กุมาริ, คณิกา)	๓๒๗/๑๕๙	สุปฺสฺโส (นาคราชา)	๒๘๑/๗๐
สาคติ (โกสฺสรภูจสฺส มหานคร)	๒๕๒/๒๒,๒๕๓/๒๔, ๒๕๗/๓๒,๒๖๐/๓๗,๒๗๒/๕๕, ๒๗๘-๒๗๙/๖๒-๖๔,๓๐๓/๑๒๑, ๓๐๕-๓๐๖/๑๒๔-๑๒๖, ๓๔๙/๑๙๖,๓๕๑/๒๐๐-๒๐๑, ๓๖๓-๓๖๔/๒๐๙-๒๑๒,๓๖๗/๒๑๗, ๔๖๗-๔๖๘/๓๒๔-๓๒๕, ๔๖๙-๔๗๓/๓๒๗-๓๓๐,๔๗๘/๓๓๗	สุปฺปิยา (อุปาสิกา)	๒๘๐/๖๕-๖๗
		สุปฺปิโย (อุปาสโก)	๒๘๐/๖๕-๖๗
		เสตกณฺณิก (นิคโม)	๒๕๙/๓๕
		โสโณ กุฏฺฐิกณฺโณ (อวนฺติทกฺขิณปาเถ อุปาสโก)	๒๕๗/๒๙-๓๐
		โสโณ กุฏฺฐิกณฺโณ (เถโร)	๒๕๗/๓๒, ๒๕๘/๓๓
		โสโณ โกพิวิส (จมฺปาโย เสฏฺฐิปุตฺโต)	๒๔๒/๑
		โสโณ โกพิวิส (เถโร)	๒๔๓/๕, ๒๕๙/๓๖

วินยปิฎก
มหาวคคปาติยา ทุตติยภาค
คานานุกกโม

ปสมปาทานุกกโม	ปพเพ/องก	ปสมปาทานุกกโม	ปพเพ/องก
อคฺคิหุตฺตมฺหา ยณฺเณ	๓๐๐/๑๑๕	ยา อนฺนปานิ ททตี ปโมทิตา	
เอตํ นาคสฺส นาคเณ	๔๖๗/๓๒๔		๓๕๑/๒๐๑
โกสมฺพิยํ ชินวโร	๔๗๘/๓๓๗	เย ตรนฺติ อณฺณวํ สรํ	๒๘๖/๘๗
จตุณฺโณ อริยสจฺจานิ	๒๘๗/๘๘	โย สณฺณตานิ ปรรตตโกชินํ	
จมฺปายํ ภควา อาสิ	๔๕๐/๒๙๐		๒๘๒/๗๓
ดีส ปาเจยฺยกา ภิกฺขุ	๓๔๕/๑๕๔	ราชคฺหโก เนคโม	๓๗๙/๒๒๘
ทิสฺวา อาทินวํ โลเก	๒๕๗/๓๓	ราชา จ มากฺโข โสโณ	๒๕๙/๓๖
เนกขมฺมํ อธิมุตฺตสฺส	๒๔๔/๑๑	สงฺฆสฺส กิจฺเจสุ จ มนฺตนาสุ จ	
ปฺปุสฺสทฺโท สมชโน	๔๖๔/๓๑๗		๔๗๘/๓๓๕
ยสฺมี ปเทเส กปฺเปติ	๒๘๖/๘๖	สารทิกเก วิกาเลปิ	๓๐๕/๑๒๓

วินยปิฎก

มหาวคคปาติยา ทุตติยาเก

ธมมปปเกโท

มาติกา	ปพฺพเหตุ/องฺก	มาติกา	ปพฺพเหตุ/องฺก
[ทุกั]		[จตุทุกั]	
โอสารณา	๓๙๖/๒๔๘	อริยสัจจาทิ	๒๘๗/๘๗-๘๘
กจินสฺส อปฺลิโพธา	๓๒๕/๑๕๓	กปฺปิยภูมียะ	๒๙๕/๑๐๒-๑๐๓
กจินสฺส ปฺลิโพธา	๓๒๕/๑๕๓	กมฺมานิ	๓๘๔/๒๓๘
นํนาสํวาสกภูมียะ	๔๕๕/๓๐๓	กาลิกาทิ	๓๐๕/๑๒๒
นิสฺสํวาสกภูมียะ	๓๙๕/๒๔๕	มหาปเทสา	๓๐๕/๑๒๑-๑๒๒
พฺพุทธานํ ภิกฺขุพฺจุจฺจนการา		มหาวิภวาทิ	๒๘๖/๔๙
	๒๗๔/๕๗, ๓๐๓/๑๒๐		
สงฺฆสามคฺคียะ	๔๗๖/๓๓๔	[ปญจกั]	
สฺมานสํวาสกภูมียะ	๔๕๕/๓๐๓	อตุตฺตกจินานํ อานิสฺสา	๓๐๖/๑๒๖
สฺจจิทานิ	๒๙๒/๙๔	อนฺตรวาสกสฺส นิกฺเขปาย ปจฺจยา	
			๓๖๒/๒๐๙
[ติกั]		อนฺพุพฺพีกถา	๒๔๒/๔, ๒๘๔/๗๙,
กมฺปิยภูมียะ	๒๙๕/๑๐๒		๒๙๓/๙๘, ๒๙๘/๑๐๗, ๑๐๙,
ติโกฏฺฐิปริสฺสุทฺธํ มจฺจนมํสํ	๒๙๔/๑๐๐		๓๐๑/๑๑๗
ตุมฺพาทิ	๒๖๗/๔๘	อภพฺพสฺส คิลาณุปฺภวจากสฺส องฺคานิ	
ทฺจจิทานิ	๒๙๒/๙๔		๓๖๖/๒๑๕
ปาฏฺฐิปฺตตสฺส อนฺตรายา	๒๘๖/๘๕	อตุตฺตราสงฺคสฺส นิกฺเขปาย ปจฺจยา	
ปาทุกาโย ฐาณจฺยานิยา	๒๕๑/๒๒		๓๖๒/๒๐๙

มาติกา	ปพฺพเท/องฺค
อุปัฏฐิตสฺสตีสฺส นินฺทํ โอกุฏมโต อานิสฺสํ	๓๕๓/๒๐๕
โคธสฺส	๒๙๙/๑๑๑
จีวรนิทาหสฺส องฺคานิ	๓๕๒/๑๘๓
จีวรปฏิกุคฺคาหสฺส องฺคานิ	๓๕๒/๑๘๔
จีวรภาชกสฺส องฺคานิ	๓๕๓/๑๘๖-๑๘๗
ทูปฏฺฐสฺส คิลานสฺส องฺคานิ	๓๖๖/๒๑๕
ภณฺฑาคาริกสฺส องฺคานิ	๓๕๓/๑๘๕-๑๘๖
ภพฺพสฺส คิลานุปฏฺฐากสฺส องฺคานิ	๓๖๖/๒๑๖
ภสฺสชฺชานิ	๒๖๐/๓๗, ๒๗๑/๕๕
มฺหุฏฺฐสฺสตีสฺส นินฺทํ โอกุฏมโต อาทีนวา	๓๕๓/๒๐๒๐๓-๒๐๔
วสฺสิกฺสาฎิกาย นิกฺเขปาย ปจฺจยา	๓๖๒/๒๐๙
วิสฺสาสคฺคาหสฺส องฺคานิ	๓๕๖/๒๐๕
สงฺฆาฎิยา นิกฺขิปาย ปจฺจยา	๓๖๒/๒๐๘
สีลวิปตฺติยา อาทีนวา	๒๘๕/๘๒

มาติกา	ปพฺพเท/องฺค
สีลสมปทาย อานิสฺสา	๒๘๕/๘๓
สฺฐปฏฺฐสฺส คิลานสฺส องฺคานิ	๓๖๖/๒๑๖
[ฉก]	
กมฺมานิ	๓๘๗/๒๔๐-๒๔๓
ปิณาสวสฺส อธิมุตฺตฎฺฐานานิ	๒๔๔/๘-๑๐
จีวรานิ	๓๓๙/๑๘๐
รชฺชานิ	๓๔๔/๑๘๘
[อฏฐก]	
กจินฺสฺส อุพฺภาราย มาติกา	๓๑๐/๑๒๘
จีวรสฺส อุปฺปาทาย มาติกา	๓๗๙/๒๒๗
ปานานิ	๓๐๐/๑๑๔
วิสาขาย มิคารมาตุยา วรานิ	๓๕๐/๑๙๘-๒๐๐
[ทศก]	
ยาคุยา อานิสฺสา	๒๘๒/๗๓
[อฏฐารสก]	
อธมฺมาทิกฺขานนวตฺถุณี	๔๖๘/๓๒๖
ธมฺมาทิกฺขานนวตฺถุณี	๔๖๘/๓๒๖

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก*

๑. สมเด็จพระพุฒาจารย์	วัดสระเกศ	ประธานกรรมการ
๒. พระพรหมมุนี	วัดบวรนิเวศวิหาร	รองประธานกรรมการ
๓. พระพรหมเวที	วัดไตรมิตรวิทยาราม	รองประธานกรรมการ
๔. พระพรหมเมธาจารย์	วัดบูรณศิริมัตยาราม	กรรมการ
๕. พระพรหมโมลี	วัดพิชัยญาติการาม	กรรมการ
๖. พระวิสุทธีวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๗. พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๘. พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	กรรมการ
๙. พระธรรมปัญญารักษ์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๑๐. พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	กรรมการ
๑๑. พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์	กรรมการ
๑๒. พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๑๓. พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการ
๑๔. พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	กรรมการ
๑๕. พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	กรรมการ
๑๖. พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	กรรมการ
๑๗. พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการ
๑๘. พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	กรรมการ
๑๙. พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	กรรมการ
๒๐. พระเทพโสภณ	วัดราชบูรณะ	กรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๓/๒๕๔๘ มติที่ ๕๐๙/๒๕๔๘ เรื่อง ขอความเห็นชอบรายนาม คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และ มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๘ มติที่ ๓๕๗/๒๕๔๘ เรื่อง แต่งตั้งกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ แทน กรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง

๒๑.	พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	กรรมการ
๒๒.	พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	กรรมการ
๒๓.	พระราชปริยัติดิลก	วัดประยุรวงศาวาส	กรรมการ
๒๔.	พระราชเมธี	วัดราชนันทาราม	กรรมการ
๒๕.	พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	กรรมการ
๒๖.	พระราชวรมุนี	วัดดุสิดาราม	กรรมการ
๒๗.	พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	กรรมการ
๒๘.	พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	กรรมการ
๒๙.	พระราชสุธี	วัดเทวราชกุญชร	กรรมการและเลขานุการ
๓๐.	พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	กรรมการ
๓๑.	พระราชปฎิภาณโสภณ	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๓๒.	พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๓๓.	พระศรีรัชมมงคลเมธี	วัดอาวุธวิกสิตาราม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๔.	พระปริยัติกวี	วัดปากน้ำ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๕.	พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	กรรมการ
๓๖.	พระศรีวิสุทธิภรณ์	วัดบรมนิวาส	กรรมการ
๓๗.	พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	กรรมการ
๓๘.	พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	กรรมการ
๓๙.	พระมหาไฉน จิตตสุโท	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	กรรมการ
๔๐.	พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	กรรมการ
๔๑.	พระมหาวินัย ธีรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	กรรมการ
๔๒.	นายวิชัย ธรรมเจริญ	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓.	นายบุญสืบ อินสาร	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔.	นายบุญเชิด กิตติธรางกูร	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕.	นายแก้ว ชิตตะขบ	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง พิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎก*

๑. พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	ประธานอนุกรรมการ
๒. พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	อนุกรรมการ
๓. พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	อนุกรรมการ
๔. พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	อนุกรรมการ
๕. พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	อนุกรรมการ
๖. พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	อนุกรรมการ
๗. พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	อนุกรรมการ
๘. พระศรีวิสุทธิอาภรณ์	วัดบรมนิวาส	อนุกรรมการ
๙. พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ
๑๐. พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	อนุกรรมการ
๑๑. พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	อนุกรรมการ
๑๒. พระมหาวินัย ถิรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	อนุกรรมการ
๑๓. พระมหาไฉน จิตตสุโท	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๓/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก*

๑. พระพรหมเมธาจารย์	วัดบูรณศิริมัตยาราม	ที่ปรึกษา
๒. พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	ประธานคณะกรรมการ
๓. พระธรรมปริยัติเวที	วัดพระปฐมเจดีย์	รองประธานคณะกรรมการ
๔. พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	รองประธานคณะกรรมการ
๕. พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	รองประธานคณะกรรมการ
๖. พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	รองประธานคณะกรรมการ
๗. พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	คณะกรรมการ
๘. พระราชเมธี	วัดราชนัฏดาราม	คณะกรรมการ
๙. พระราชวรมนู	วัดดุสิตาราม	คณะกรรมการ
๑๐. พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	คณะกรรมการ
๑๑. พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	คณะกรรมการ
๑๒. พระราชวิสุทธิดิลก	วัดสามพระยา	คณะกรรมการ
๑๓. พระเมธีธรรมมานันท์	วัดไร่ขิง	คณะกรรมการ
๑๔. พระเมธีปริยัติวิบูล	วัดสามพระยา	คณะกรรมการ
๑๕. พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	คณะกรรมการ
๑๖. พระสุธีรัตนภรณ์	วัดสุทัศนเทพวราราม	คณะกรรมการ
๑๗. พระศรีปริยัติโมลี	วัดราชนัฏดาราม	คณะกรรมการ
๑๘. พระกิตติสารเมธี	วัดดาวดึงษาราม	คณะกรรมการและเลขานุการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๓๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

๑๙. พระมหาอิทธิยาวัธ อีรวโร ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. พระมหาวัชระ จิตวณฺโณ ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑. พระมหาชลอ ปิยาจาโร ป.ธ. ๙ วัดชนะสงคราม คณะทำงาน
๒๒. พระมหาปราโมทย์ วิริยธมฺโม ป.ธ. ๙ วัดดุสิตาราม คณะทำงาน
๒๓. พระมหาอุดม สารเมธี ป.ธ. ๙ วัดทองนพคุณ คณะทำงาน
๒๔. นายประสิทธิ์ แสงทับ นักวิชาการภาษาโบราณ ๔ คณะทำงาน
๒๕. นายสำรวย นักการเรือน นักวรรณศิลป์ ๗ คณะทำงาน

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก*

๑.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	ประธานคณะกรรมการ
๒.	พระธรรมปัญญารักษ์	วัดปากน้ำ	รองประธานคณะกรรมการ
๓.	พระราชวิริยาลังการ	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๔.	พระราชสุตาภรณ์	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๕.	พระปริยัติกิจวิ	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๖.	พระปิฎกโกศล	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการและเลขานุการ
๗.	พระวิเชียรภัก	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๘.	พระมหามนตรี	ขุนตีสโร ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๙.	พระมหาประนอม	กิตติปัญโญ ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๐.	พระมหาสมจินต์	สมมาปัญโญ ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๑.	พระมหาบุญชู	กิตติโชติโก ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๒.	พระมหาจรัญ	วิจารณ์เมธี ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๓.	พระมหาทองดี	ปณณาวชิโร ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๔.	พระมหาเสนาะ	กิตติเสโน ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๕.	พระมหาครรชิต	สุจิตคนโร ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๖.	พระมหาวัฒน์พร	อภิวิฑฒโน ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๗.	พระมหาชำนาญ	มหาชาโน ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๘.	พระมหาหวน	ยสาโส ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๙.	พระมหาสมาน	มโนพนโร ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก*

๑. พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	ประธานคณะกรรมการ	
๒. พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	รองประธานคณะกรรมการ	
๓. พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	รองประธานคณะกรรมการ	
๔. พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	คณะกรรมการ	
๕. พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	คณะกรรมการ	
๖. พระเทพโสภณ	วัดราชบูรณะ	คณะกรรมการ	
๗. พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	คณะกรรมการ	
๘. พระราชปริยัติดิลก	วัดประยุรวงศาวาส	คณะกรรมการ	
๙. พระราชเวที	วัดพระเชตุพนฯ	คณะกรรมการ	
๑๐. พระราชปฏิภาณโสภณ	วัดราชโอรสาราม	คณะกรรมการและเลขานุการ	
๑๑. พระราชสิทธิมุนี	วัดมหาธาตุฯ	คณะกรรมการ	
๑๒. พระสุธีธรรมนุวัตร	วัดพระเชตุพนฯ	คณะกรรมการ	
๑๓. พระศรีวิสุทธิโกศล	วัดเพชรสมุท	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๔. พระวิสุทธิธีรพงศ์	วัดพิชยญาติการาม	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๕. พระศรีศาสนวงศ์	วัดอรุณราชวราราม	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๖. พระมหานุกุลเทียม	ฉานนิโท ป.ธ. ๔	วัดพิชยญาติการาม คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๗. พระมหาสมลักษณ์	คณธสาโร ป.ธ. ๔	วัดท่ามะโอ	คณะกรรมการ
๑๘. พระมหาประนอม	ธมฺมาลงกาโร ป.ธ. ๖	วัดจากแดง	คณะกรรมการ
๑๙. พระครูธรรมธรสุมนต์	นนทิโก	วัดจากแดง	คณะกรรมการ
๒๐. นายนิมิตร	โพธิพัฒน์		คณะกรรมการ
๒๑. ผศ. เวทย์	บรรณกรกุล		คณะกรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๓/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๕ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ ประธานคณะปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พระไตรปิฎกฉบับเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
พุทธศักราช ๒๕๔๕

เจ้าของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ผู้จัดทำ คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก
คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง

ที่ปรึกษา พระพรหมสุธี วัดสระเกศ
พระธรรมกิตติเมธี วัดสัมพันธวงศาราม
พระธรรมวรเมธี วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

บรรณาธิการ พระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตโต ป.ธ. ๙)

คณะบรรณาธิการ/ประสานงาน

พระศรีรัชมงคลเมธี (ประนต กิตติวฑฺฒโน ป.ธ. ๙)

พระปริยัติกวี (สุบิน อีรวีโส ป.ธ. ๙)

นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙

นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙

นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. ๙

นายแก้ว ชิตตะขบ ป.ธ. ๙

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐

โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๗๔๒, ๐-๒๔๓๔-๑๓๔๕

รัฐบาลจัดพิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศล
ในพิธีพระราชทานเพลิงศพ

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ)

อดีตประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

เจ้าอาวาสวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร

ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันอาทิตย์ ที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

